Kaffer Leopold

munasztalos

leisd

A Müggyjtő

1927. 10. l.

Nagy tekintetű

Alázattal je
melyet post
171 K 60 fill.
életöleg vá
nyugtájuka
maradtan

Kaffka Albert

— **Kaffka Albert emlékkiállitása a Műteremben.** Hét évvel ezelőtt fiatalon meghalt egy tehetséges festőművész, *Kaffka Albert*, akinek még sok és szép mondanivalója lett volna a magyar festészet uj együttesében. *Rudnay Gyula* tanitványa volt és ennek a nagy mesternek hatását élénken érezzük is az ifjan elhunyt művésznek azon a sok munkáján, amelyet a Műterem mutat be, emlékkiállitás keretében. Fiatalos, épp ezért oly lázas küzdelem jeleit mutatják ezek a képek, amelyeken a romantikus és naturalista látás, kifejezés harcolnak egymással. Az előbbi inkább a tájképeken győz, amelyeknek szineiben, hangulatában, lelkében igen sokszor Rudnay mély romantikája, költészete érzik, mig a női aktokon már a természet lelkiismeretes megfigyelése, szinte áhitatos tolmácsolása lép előtérbe. Ki tudja, hova fejlődött volna ez a tehetséges fiatal művész, ha idő előtt ki nem hull kezéből az ecset, amellyel igy is igen sokat és a sok között néhány igazán jelentékeny művet alkotott? Különösen *Nyári nap* és *Kukoricakévék* cimü tájai, függönyös aktja és néhány mélyen átérzett vizfestménye olyan értékek, amelyek megőrzik korán letünt nevét a magyar festészetben. *(f. j.)*

PL 1939. VII. 1.

Kafka Albert

KAFKA ALBERT EMLÉKKIÁLLITÁS

Szomoru érzéssel nézi az ember a *Műterem* falait diszitő festményeket. Minél jobban belemélyedünk a képek mondanivalójába, annál jobban urrá lesz rajtunk a szomoruság. A festményekről a magyar föld szeretete, a lankás dombok, enyhe hegyborulatok, az üde, fiatal zöld fák lomberdejének halk költőisége árad. Mint egy bágyadt mosoly, olyan sejtelmes és megkapó *Kafka* Albert művészetének hangja. Valami időelőtti komolyság, a sors megváltozhatatlanságába való csendes belenyugvás csendül ki a képek tónusából. A fiatalság gondtalan, veszélyt nem ismerő szárnyalása helyett itt egy a látszatok mögött mélységet érző lélek óvatossága nyilatkozik meg. Ez az érzelmi tartalom nem uj a magyar művészetben. Mesterénél, *Rudnay* Gyulánál is megtaláljuk. És mégis *Kafka* művészetében uj szint, uj értelmet kap ez a lelki kifejezés korai halála révén. Képeinek meditáló szomorusága vajjon nem ebből a korai vég megsejtésének érzéséből fakadt? Szomoruság vegyül művészetének élvezetébe, mert kiforratlansága ellenére is kivételes tehetség nyilatkozik meg alkotásaiban. Akár a természet látását kereső tájképeket, akár komoly elmélyedéssel festett aktjait, akár a könnyed kézzel felvázolt vizfestményeit szemléljük, az a megdönthetetlen érzésünk van, hogy tehetséggel állunk szemben. *Kafka* Albert esetében ujra megismétlődött a magyar művészetnek tragikus jellemvonása, hogy tehetségeinket gyakran időelőtt, fiatalon veszitjük el.

(b. p. l.)

VII 1939. VI. 23.

mányféléket, 30.5 millió liráért lenmagot, azonkivül még hüvelyeseket és egyéb magféleségeket vásárol. Az első nagyobb kukoricaszállitmányt Olaszország felé már utbaindították.

A jövő évben Berlinben tartják a petroleum-világkongresszust. A III. petroleum-világkongresszust 1940 junius 9—15-éig *Berlinben* fogják megtartani. Ez a kongresszus folytatása lesz az 1933-ban Londonban megtartott és az 1937. évi párisi kongresszusnak. A tárgysorozaton szerepelnek mindazok a kérdések, amelyek tudományos, műszaki, vagy gazdasági szempontból a földolaj-termeléssel kapcsolatosak. A kongresszus védnöke *Göring* ve-

Kafka Albert

1939 julius 2-től julius 9-ig

Könyvkölcsönzés: hétk. szom. kiv.: ½10—1-ig. K., cs., szom.: ½6—¾8-ig.

KIALLITASOK

Ernst Kiállitás (Nagymező-utca 8.) Rendezés miatt zárva. — **Iparmüvészeti Társulat** (Mária Valéria-u. 12.) Állandó mintakiállitás. V. és ü.: zárva, hétk.: 9—3-ig. — **Mücsarnok** (Városliget). Zárva. — **Müterem** (Kossuth Lajos-u. 12.) Kafka Albert festőművész kiáll, V. és ü.: 9—2-ig; hétk. 9—6-ig. — **Nemzeti Szalon** (Erzsébet-tér). Nyári szünet.

KAFKA *Albert*, festő, * Budapest 1902 jún. 5., † u. o. 1932 ápr. 27. A képzőműv. főiskolán Rudnaynál tanult. Tájképeket állított ki a N. Szalónban.

K

E. G. I. 579 C

1905 · XII · 9

Veszprémmegyei múzeum igazgatóságának:

az 1905 évi régészeti és népr. államsegélyek felhasználási tervéhez jóváhagyólag hozzájárul a fség Ha a régiségi segély egész gyűjtemény vasárlására fordíttatik a gyűjtemény leíró lajstroma póblólag beterjesztendő (991/905)

MAGYARORSZÁG

Borisz bolgár király meleghangú távirata Horthy Miklós kormányzóhoz

Szófia, június 23.

Borisz király villásreggelije után, amelyen résztvett *Ciril* herceg, a király testvére is, a magyar vendégek megtekintették a kastély parkját. *A király a legnagyobb figyelemmel vette körül magyar vendégeit* és hosszasan elbeszélgetett velük *Keresztes-Fischer* Lajos altábornagyot pénteken *Kiosszeivanov* miniszterelnök és külügyminiszter fogadta. Délben *Hdji Petkov* tábornok, a vezérkar főnöke a tisztikaszinóban villásreggelit adott *Keresztes-Fischer* Lajos tiszteletére, aki pénteken utazik vissza Budapestre.

A király távirata a kormányzóhoz

Borisz bolgár király a Magyar Érdemrendnek a Szent Koronával ékesített nagykeresztjével történt kitüntetése alkalmából a következő táviratot intézte a kormányzó úr őfőméltóságához:

»Főméltóságod főhadsegéde átnyujtotta azt a magas kitüntetést, amelyet Főméltóságod nekem adományozni méltóztatott. Az irányomban tanusított megtisztelő figyelmesség emez újabb jelében annak a rokonszenvnek a megnyilatkozását látom, amellyel Főméltóságod és a magyar nemzet országom iránt viseltetnek.

Bensőséges meghatottsággal sietek mély hálámat kifejezni és ismételten kifejezést adni Főméltóságod iránt érzett nagyrabecsülésemnek és őszinte barátságomnak, egyben tolmácsolni Főméltóságod és a nemes magyar nemzet boldogságára irányuló legjobb kívánságaimat.

Borisz R.«

Villám csapott a mezőn dolgozó munkások közé

Egy meghalt négy súlyos égési sebeket szenvedett

Kaposvár, június 23.

Somogy megye déli része felett csütörtökön délután *hatalmas vihar vonult végig sűrű villámlástól kisérve.* A Somogytarnócához tartozó Ferimajor mellett a réten munkások dolgoztak s a közeledő vihar elől a szénát gyüjtötték kazalba. *Az egyik kazalnál nyolc munkás foglalatoskodott, amikor közéjük vágott a villám.* A villámcsapás *Vucskics György munkást halálra sujtotta Vucskics József súlyos égési sebeket, Kapi Júlia agyrázkódást és harmadfokú égési sebeket szenvedett, állapota reménytelen, Kapi* Mária kisebb agyrázkódást és súlyos égési sebeket, *Horvát* József szintén súlyos égési sebeket szenvedett. A többi három munkás könnyebb sérülésekkel menekült. A sebesülteket a szigetvári kórházba vitték.

Nagy kárt okozott országszerte a tegnapi és tegnapelőtti vihar

A budapesti csendőrparancsnokságra ma délelőtt több jelentés futott be a szerdai és csütörtöki országos viharokról és árvízokozta károkról.

Kiskunlacházán és környékén hatalmas vihar volt szombaton este. A villámcsapás a villanyvezetéket annyira megrongálta, hogy *a világitás a községben egész éjjel szünetelt.* Egy házat a villám felgyujtott.

A tolnamegyei *Uzdborjád* közelében lévő Tonál patak a felhőszakadás következtében *a község egy részét elöntötte.* Több családot kilakoltattak. Az árvíz körülbelül 50.000 pengő kárt okozott.

A kiskunfélegyházi határban *Kállay István földművest kapálás közben agyonsujtotta a villám.*

Tótszentgyörgy és *Merenye* községek egy részét elöntötte az árvíz. Huszonkét ház víz alatt áll.

Elöntötte az áradat a Bart és Szigetvár közötti műutat. Nemeske és *Molvány* vasúti megálló között a vasúti töltést az ár elszakította. Nemeske község egy részét elöntötte. Úgy a kalászos, mint a kapás növényekben nagy károkat okozott.

Váralja községben a felhőszakadás következtében *három ház bedőlt,* tizenkettő megrongálódott. Rengeteg baromfi és sertés elpusztult a viharban. *A kárt 100.000 pengőre becsülik.*

Teleki Pál gróf miniszterelnök vállalta egy MAV kocsilakatos 18. gyermekének keresztapaságát

Szombathely, június 23.

Vidos József szombathelyi MÁV-kocsilakatos *18-ik gyermekének keresztapaságát gróf Teleki Pál miniszterelnök vállalta.* Az újszülött *Pál nevet kapott* és csütörtökön tartotta keresztvíz alá a szombathelyi domonkosok plébániatemplomában a miniszterelnök képviseletében *Ujváry Ede polgármester.*

LONDONI LAP SZERINT:

Felhatalmazást kaptak a moszkvai angol megbizottak, hogy tegyenek eleget a Szovjet kívánságának

London, június 23.

Seeds moszkvai angol nagykövet csütörtökön Molotovval folytatott megbeszélései után távbeszélőn tanácskozott az angol kormánnyal, ugyanakkor Molotov a szovjet kormánynak tett jelentést az angol és a francia nagykövetekkel folytatott megbeszélésének eredményéről. Londonban úgy tudják, hogy Seeds rövidesen újabb utasítást kap, a még fenmaradt nehézségek kiküszöbölése céljából. Ezek a nehézségek az angol sajtó szerint a következő két pontban foglalhatók össze:

1. Az a tény, hogy az angol-francia javaslat nem említi kifejezetten a szavatolandó államok között Észt-, Lett- és Finnországot,

2. az az angol javaslat, hogy a szerződő felek tanácskozzanak, mielőtt bizonyos csoportokhoz tartozó államoknak segitséget nyujtanának.

A Szovjet kizárólag önműködő szavatosságot kiván az egész vonalon.

A Daily Express szerint az angol-francia szerződési javaslat eredetileg nem tartalmazta a tanácskozási kötelezettséget, de az angol kormány külügyi bizottsága hétfői ülésén felvette a tanácskozási szakaszt is a javaslatba és ezzel együtt küldték meg az utasításokat Moszkvába. Ez a magyarázata annak, hogy Bonnet francia külügyminiszter nem tudva erről a módosításról, olyan bizakodó hangon nyilatkozott szerdán este, viszont a Szovjet félhivatalos jelentése azt állitotta, hogy az új angol-francia javaslat nem mutat haladást az előzővel szemben. Londonban úgy tudják, hogy Seeds és Strang felhatalmazást kap arra, hogy tegyenek eleget a Szovjet kívánságának mindkét pont tekintetében.

Párizs: A szovjetkormány még a diplomáciai játék szabályait sem tartja tiszteletben

A párizsi lapok szerint a francia-angol-orosz tárgyalások *ismét holtpontra jutottak. Moszkva nem hajlandó hozzájárulni az új francia-angol javaslatokhoz,* amelyek pedig a szovjet részről emelt követelések 90 százalékát kielégitik. A szovjetkormány magatartása érezhető *ingerültséget keltett Párizsban.* A sajtó ismét felveti a kérdést, hogy Moszkva őszintén óhajtja-e a megegyezést. Egyes lapok valószínűnek tartják, hogy *a szovjetkormány kettős játékot folytat.*

Nagy figyelmet keltett Párizsban az a hír, hogy *a német kormány kereskedelmi bizottságot küldött Moszkvába.*

Élénk rosszalással vették tudomásul Párizsban, hogy *a szovjetkormány megszegte a Párizs, London és Moszkva között létrejött megállapodást, amely szerint a tárgyalások menetét titokban tartják.* Moszkva a megállapodás ellenére tegnap jelentést tett közzé a Tass-ügynökség útján, amelyben utalt a felmerült nehézségekre és közölte, hogy a szovjetkormány nem tartja kielégítőnek az új francia-angol tervet.

A lapok valószínűnek tartják, hogy *Moszkva* a tárgyalásokon tanusított rosszhiszemű magatartásával voltaképpen *belpolitikai nehézségeket akar gördíteni a francia-angol kormány útjába és Chamberlain és Daladier megbuktatására törekszik.*

„A süketek párbeszéde"

A *Jour* a Moszkvában folyó alkudozásokat ismételten *»a süketek párbeszédének«* minősíti. *A szovjet kormány még a diplomáciai játék szabályait sem tartja tiszteltben, amiről a Tass-Iroda tegnapi jelentése tanuskodik.*

Az *Oeuvre* londoni jelentése szerint angol politikai és diplomáciai körökben a Moszkvából érkező hírek *igen nagy idegességet keltettek.* A Moszkvában folyó tárgyalásokat a titokzatosság légköre borítja és az angol parlament köreiben teljes a tájékozatlanság.

Felelős szerkesztő:
Dr. MIHÁLYFI ERNŐ
Felelős kiadó: DIETZGEN GÁBOR
Szerkesztőség és kiadóhivatal: VII. kerület, Rákóczi út 54. szám
Jegypénztár, hirdetési-, előfizetési-, utazási- és könyvosztály: VII. kerület, Erzsébet körút 18—20
KIADJA A MAGYARORSZÁG NAPILAP R.-T.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem adunk vissza
Az Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat nyomása. Felelős nyomdavezető: Kárpáti Antal.

Magyarország követelni fogja Romániától az árvízkárok megtérítését

Róma, június 23.

Valamennyi olasz lap közli azt a budapesti keltezésű hírt, hogy *a román katonai hatóságok szabotáló munkája következtében a magyarországi árvíz nagy károkat okozott.* A tudósítások kiemelik, hogy a magyar kormány *követelni fogja Romániától a károk megtérítését.*

Kafka Albert emlékkiállítása

Kegyeletes gesztus a Műterem kiállítóhelyiség igazgatójának részéről, hogy fáradságos munkával összeszedte és finom sorrendben kiállította *Kafka* Albert művészi hagyatékát. Szükség volt erre a kiállításra, hogy újból emlékünkbe idézzük a magyar festészet egyik nagy ígéretét, aki fiatalon halt meg, még mielőtt betöltötte volna 30. évét.

Finom, érzékeny, tartalmas tehetsége Rudnay iskolájában bontakozott ki s a mester mint követendő ideál volt művészetének alapja. A kifinomodott stíluséreken felül egy meghatóan előkelő etikus emberi lelket érezni Kafka képei mögött. Tájszemléletében és akttanulmányaiban, portréiban, egyaránt halkszavú és emelkedett, mondanivalóját mindig finom formába öltöztette, de képeit mintha valami egészen finom melankolikus fátyol borítaná, az állandóan jelenlevő közeli halál érzése. *(d. m.)*

Súlyos ítélet és súlyos indokolás a báró Pongrácz-féle valutabűnügyben

Ma hirdetett ítéletet a büntetőtörvényszék abban a bűnügyben, melynek vádlottja *Pongrácz* Albert báró, *Róth* Jenő volt bankár és *Zombory* László, aki külföldön tartózkodik. A vád szerint *Pongrácz* báró, *Róth* Jenő és *Zombory* László a Nemzeti Bank félrevezetésével a báró volt feleségének valójában nem is létező kötvényeinek és értéktárgyainak behozatalára fiktív iratokkal a Nemzeti Banktól engedélyt akart szerezni. Két izgalmas tárgyalást tartottak már ebben az ügyben.

A mai tárgyaláson az előzetes letartóztatásban levő Róth Jenőt fogházőr állította a bíróság elé. *Balogh* N. Imre mondott védőbeszédet Pongrácz Albert érdekében. Szerinte egyáltalán nem nyert bizonyítást, hogy bűncselekményt követtek volna el. Méltányos ítéletet kért. Pongrácz ártatlanságát hangoztatta és felmentését kérte. Ezután *Róth* Jenő szólalt fel, majd a törvényszék ítélethozatalra vonult vissza.

Hosszas tanácskozás után *a törvényszék bűnösnek mondotta ki mindkét vádlottat fizetési eszközökkel üzött visszaélés elkövetésére irányuló összebeszélés, illetve szövetkezés bűntettében* és ezért *Pongrácz Albertet nyolchónapi börtönre, 500 pengő pénzbüntetésre és 500 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére. Róth Jenőt másfélévi börtönre, 1000 pengő pénzbüntetésre és 1000 pengő vagyoni elégtétel megfizetésére ítélte.*

Az indokolás szerint a vádlottak, mint a felmerült adatok bizonyítják, *elkövették a terhükre rótt bűncselekményt.* A mohó és tiltott haszonszerzés eszméje az indokolás szerint Róth Jenő agyában fogamzott meg. Az ingatag és csekély ellenállóképességgel rendelkező báró Pongrácz Albert a gyors haszonszerzés lehetőségétől elszédítve, könnyen hajlott *a nemzetáruló cselekmény megvalósítására.*

A Zombory Mercedesre vonatkozó dolgokat valótlannak találta a bíróság

Az indokolás további része báró Pongrác Albertnek a főtárgyaláson Zombory Lászlóra, illetve Zombory Mercedesre vonatkozólag tett vallomásával foglalkozott. Ezzel kapcsolatban az indokolás szerint a törvényszéknek az az álláspontja, hogy a bárót hátsó gondolat, átlátó taktika vezette akkor, amikor kellőképpen meg nem indokolt és ezért el sem fogadható módon megváltoztatta régebbi állomásait. Zombory László nincs Magyarországon — hangzott az indokolás — és így *a vádlottak igyekeztek mindent ráfogni. Zombory Mercedes szerelmére és a leány felbujtására való hivatkozás, az erre alapított védekezés is nyilván valótlan.*

A büntetés kiszabásánál *a törvényszék súlyosbító körülményként vette figyelembe, hogy báró Pongrácz Albert, mint a történelmi társadalmi osztály tagja, akinek fokozottabb kötelessége lett volna a nemzet parancsoló érdekeit szem előtt tartani s azokat másokkal szemben is megvédeni, nemcsak hogy ezt nem tette meg, de éppen nyilván születésére alapított és várt összeköttetéseire számítva igyekezett bűnös úton nemzetrontó anyagi haszonhoz jutni.*

Róth Jenővel szemben nyomatékos súlyosbító körülmény, hogy ő volt a nemzetellenes bűntett szellemi kitermelője, gyakorlati irányítója és mozgatója. Nélküle a bűncselekmény nem is lett volna megvalósítható.

Az ítélet kihirdetése után az ügyész súlyosbításért, a vádlottak és védőik pedig a bűnösség megállapítása miatt semmisségi panaszt jelentettek be a kúriához. *Schindler* Dezső királyi ügyész indítványára *a törvényszék elrendelte Róth Jenő további fogvatartását.*

A mai zürichi árfolyamok

Zürich, június 23. *(Záróárfolyamok.)* Párizs 11.75¹/₈, London 20.76³/₄, NewYork 443⁵/₈, Brüsszel 75.45, Milánó 23.34, Amszterdam 235.50, Berlin 177.90, Szófia 5.40, Varsó 83.62, Prága 15, Belgrád 10, Athén 3.90, Bukarest 3.25.

gazdasági jelentések piacok vásárok

Tartott és üzlettelen a határidőpiac

Alig van számbavehető forgalom a határidőpiacon. Az irányzat gyengén tartott. A júliusi és augusztusi tengeri zárlatkor 6 fillérrel alacsonyabb a tegnapinál.

Tengeri júliusra 16.60—16.58—16.63, zárlat 16.62—16.63; augusztusra 16.80—16.90, zárlat 16.89—16.90.

A készárupiacon drágultak a kenyérmagvak

A készárupiac irányzata egyenetlen. A kenyérmagvak iránti kereslet 10—15 fillérrel emelte a *búza*, 10 fillérrel a *rozs* jegyzését. Rozsban a magasabb áron 250 mázsa kelt el. A *kukoricában* a javuló kínálat 5—10 fillérrel szorította le az árakat. A *zab* jegyzését kötés nélkül 10—15 fillérrel leszállították. Élénkült a forgalom az új termésben. *Újbúzát július—augusztusi szállításra* 19—19.25 pengős áron kötöttek, *újrozsot* július közepén történő szállításra 13.40 pengővel kínálnak. *A takarmánypikkek* ára ellanyhult. *Újzabot* augusztusi szállításra 18 pengővel kötöttek. Szeptemberi szállításra 17—17.25 pengővel kínálat van. *Takarmányárpa* július 10-i szállításra 15.40 pengővel kelt el.

Búza: tiszavidéki 77 kg-os 19.75—19.90, 78 kg-os 19.95—20.10, 79 kg-os 20.15—20.30, 80 kg-os 20.25—20.40, felsőtiszai 77 kg-os 19.60—19.75, 78 kg-os 19.80—19.95, 79 kg-os 20.00—20.15, 80 kg-os 20.40—20.25, duna-tiszaközi 77 kg-os 19.60—19.75, 78 kg-os 19.80—19.95, 79 kg-os 20.00—20.15, 80 kg-os 20.20—20.25, fejérmegyei 77 kg-os 19.75—19.90, 78 kg-os 19.95—20.10, 79 kg-os 20.15—20.30, 80 kg-os 20.25—20.40, dunántúli 77 kg-os 19.70—19.85, 78 kg-os 19.90—20.05, 79 kg-os 20.10—20.25, 80 kg-os 20.20—20.35.

Rozs: pestvidéki 13.20—13.40.

Takarmányárpa: elsőrendű 16.25—16.50, középminőségű, új 14.50—15.00.

Zab: elsőrendű 23.50—23.60, középminőségű 23.20—23.35.

Tengeri: tiszántúli 16.45—16.55.

Őrlemények: korpa 13.60—13.70. 8-as liszt 15.60—16.00.

Rozs: 250 mm kocsira 13.30 Csepel.

Tengeri: 150 mm 16.50, 150 mm 16.55, 150 mm 16.50, 300 mm 16.50, 150 mm mai diszpozició 16.45 budapesti paritásban.

Repce: 150 mm július 10. 25.00 Rákospalota.

Magvak és hüvelyesek: Köles, fehér 22—25, vörös 22—24, egyéb 20—21, tökmag, nagyszemű 27—28, kisszemű 24—25, kék mák 120—125, muharmag 22—23, csillagfürt, fehér, lapos 12.75—13.25, szárított répaszelet 9.50—10.50.

A budapesti lisztárjegyző bizottság árjegyzései (az 1938. évi gabonából készült őrlemények): Búzaliszt: dara 36.75—38, 0gg 35.75—37, 0g 35.75—37, 0f 35.75—37, 2gg 35—35.75, 2g 35—35.75, 2f 35—35.75, 4-es 32.75—34, 5-ös 30.50—32, 6-os 26—29, 7-es 19—21; rozsliszt: 0-ás 27.25—29, 0/I-es 24.50—26, I-es 18.75—20.50, II-es 17.25—18.50.

Sertésvásár

A mai ferencvárosi sertésvásár összfelhajtása 105 darab. Vásári állományból angol hússertésfelhajtás 40 darab. Az irányzat változatlan.

Árak: szedettsertés I. 96—102, II. 90—94, III. 82—88, angol tőkesertés 100, exportzsír márkázott 150 fillér kg-ként.

MAI ÉLELMISZERÁRAK

Felhozatal. Vasúton: rakomány 26, darabáru 51, összesen 77 vagón. Rakományból: burgonya 8, káposzta 3, tök 8, vegyes zöldség 2, gyümölcs 3, citrom 2, összesen 26. Hajón: Csermátony 17, Tahj 154, DGT 194, MFTR 126, összesen 491 q. Őstermelő kocsi 450, őstermelő autó 10, rendelt áru kocsi 55, rendelt áru autó 66, kertészkocsi 2, élőbaromfi kocsi 3, élőbaromfi autó 20, vágottbaromfi autó 2, tojás autó 8, batyus futó 28. Élőbaromfipiacon a felhozatal 330 ketrec, tojás 180 láda. Vágottbaromfipiacon a felhozatal 98 q.

A csarnokban a forgalom élénk, a felhozatal kielégítő.

A mai budapesti élelmiszerpiac fogyasztói (zárójelben nagykereskedelmi) árai kg-ként:

Húsok és hústermékek: Marhahús, rostélyos és felsál 160—240, leveshús (fartő, tarja, szegye) 120—200, borjúhús, comb 280—340, vesés 168—180, pörkölt 180, juhhús, hátulja 140—180, eleje 100—160, sertéshús, karaj 220—270, tarja, comb 140—212, oldalas 128—164, zsirszalonna 136—148, sertéshás 150—160, sertészsír, budapesti 148—164.

Vad és vadhús: Szarvas 1 kg 40—400, őz 1 kg 40—500, fácán 1 drb 200—250, fenyvesmadár 1 drb 40—50.

Baromfi: Élő: tyúk 1 kg (120—130), csirke, rántanivaló 1 drb 100—280, 1 kg (150—170), ruca, hizott 1 kg (140—150), lúd, hizott 1 kg (130—150). Vágott: tyúk 1 kg (130—150), csirke, rántanivaló 1 kg (150—240), ruca, hizott 1 kg 140—190 (110—150), lúd, hizott 1 kg 140—190 (115—155).

Tojás: Teatojás válogatott drb 8—9, kg 140—150, ládaáru (120—145), kosáráru (130—140), főző- és aprótojás drb 7—8, kg 125—135 (116—134).

Halak: Ponty, élő 120—200, szeletelt 90—250, jegelt 100—160.

Tejtermék: Tejföl (100), teavaj, tömbben (290—300), pasztőrözött (325—330), sovány tehéntúró (40—56).

Szárazfőzelék: Bab, fehér aprószemű (30—32), borsó, hántolt, feles (26—36), lencse, hazai (26—56).

Zöldségfélék: Vegyes zöldség, zöldjével (8—18), kalarábé drb (1—3), karfiol, hazai, levéllel (6—16), vöröshagyma, érett, makói (16—18), zöldjével (1.5—5), fokhagyma (8—14).

Káposztafélék: Fejeskáposzta, hazai (5—8), kelkáposzta (6—12), fejessaláta (1—3).

Burgonya: Uj (11—13).

Főzelékfélék: Főzeléktök (4—8), hónaposretek (4—10), zöldpaprika, apró (1—5), töltenivaló (8—22), zöldbab, hazai 20—50, vajbab, hazai (14—22), zöldborsó, hazai (10—20), szegfűgomba (80), vargányagomba (40—80), csiperkegomba (80—160), spárga (10—70), ugorka (20—32), paraj, tisztított (25—35), sóska, közönséges (12—25).

Gyümölcs: Alma, közönséges (12—20), körte, közönséges (16—25), cseresznye (6—60), meggy (12—50), barack, kajszi (25—45), barack, őszi (35—85), málna (30—60), szamóca (10—50), ribizli (15—26), egres (10—40).

Fűszer: Paprika, édesnemes, csemege (400—420), édesnemes (360—380), félédes, gulyás (320), mák, kék (144), bors (440), szegfűbors (660), japán rizs (66—68), Karolin rizs (92—100).

A mai hivatalos valuta- és devizaárfolyamok:

PÉNZNEMEK:	KÜLFÖLDI KIFIZETÉSEK:
Angol font 16.—16.20	Amsterd. 181.60—183.20
Belga 58.—58.60	Athén 3.025—3.055
Dán kor. 71.30—72.10	Belgrád 7.82—7.88
Dinár 6.—7.50	Berlin 135.70—136.70
USAdoll. 340.80—344.80	Brüsszel 58.20—58.64
Kanadai doll. 332—337	Bukarest 3.41—3.44
Francia fr. 9.—9.20	Kopenhága 71.50—72.10
Holl. frt 181.20—183.20	London 16.005—16.155
Cseh-Morva protektorátus 7.50—11.80 (20 K-nál nagyobb címletek kivételével)	Madrid —.—
Szlovákia 7.50—11.80 (20 K-nál nagyobb címletek kivételével)	Milánó 17.66—17.8864
Lengyel zl. 60—61.40	Newyork 342.20—344.80
Leu 2.60—3.45	Oslo 80.45—81.15
Leva 3.—3.60	Párizs 9.05—9.15
Lira 16.90—17.90 (500 és 1000 lirás bankjegyek kivételével)	Prága 11.79—11.93
Német márka —.—	Szófia 4.11—4.15
Norv. kor. 80.25—81.15	Stockh. 82.45—83.15
Svájci fr. 76.85—77.75	Zürich 77.075—77.775
Svéd kor. 82.25—83.15	Isztanbul 268—271
	Varsó 64.25—64.75

Munkaidő, legkisebb munkabér, fizetéses szabadság

A munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló törvény és végrehajtási rendelete.

Összeállította: dr. Pongrácz Jenő ügyvéd. Ára 60 fillér.

Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet-körút 18

Express hirdetéssel

gyorsan eléri célját!

APRÓHIRDETÉSEK

I. SZELLEMI ÉS TESTI MUNKA

FÉRFIALLÁS

1. Irodai alkalmazott

Megbizható, önálló keresztény munkaerőt, aki jó gépíró, keresek végrehajtói irodámba, azonnali belépéssel. Cim: Fischer Ferenc kir. jbirósági végrehajtó, Párkány. 86713

Keresztény tisztviselő vagy tisztviselőnő, gyakorlott, jószámoló, jó kézirással felvételtik. Spielberger, Vilmos császár-ut 8. 59557

Keresztény műszaki tisztviselő vagy technológus felvételtik. Spielberger, Vilmos császár-ut 8. 59556

Jókézirásu, kitünően számoló keresztény tisztviselőt vagy tisztviselőnőt keres gépgyár. Kézzel irott ajánlatokat „Osztatlan munkaidő 59555" jeligére főkiadóba.

Keresztény, kereskedelmit járt, irodai gyakornoknak felvételtik. „Nem érettségizett" jeligére Blocknerhez, Vilmos császár-ut 33. 59553

Gondnoki, felügyelői, vagy bármilyen más hasonló alkalmazást keres 50-es volt zenetanár, tüzharcos, keresztény, kitünő munkaerő. Szives megkeresést „Megbizható, szerény 19459" jeligén főkiadóba kér.

Kis napidijért bizalmi vagy irodai állást keres magyar-német. „Nyugdijas öskeresztény 19458" főkiadóba.

Bármilyen elhelyezkedést keres jómegjelenésü, 23 éves, nőtlen öskeresztény, abszolut megbizható, gép- és gyorsirni tudó, irodai munkában jártas, uri fiatalember. Soffőrnek is elmennék. Biztositékom van. „Korrekt 63889" főkiadóba.

Perfekt angol levelező, évekig Londonban állásban, délelőtti állást keres. Keresztény, Jó német. Brunner István, Ráday-utca 41. 59603

2. Ügynök (akvizitőr)

Gyógyszertárakban, drogériákban és illatszertárakban jól bevezetett ügynök elökelő cégnél azonnal fölvételtik. Ajánlatok „Öskeresztény" jeligére főkiadóba.

Utazó, keresztény, hosszu gyakorlattal állást keres. Megkereséseket „Megbizható 46996" jeligére főkiadóba.

3. Egyéb keresk. alkalm.

Rőfös-, cipő- és divatosztályunkra keresünk keresztény segédet. Elsőrangu szakképzett munkaerőt, jó eladót. Referenciák és eddigi működés megjelölését kérjük. Fischl Jakab Fiai, Balatonboglár. 90263

Jómegjelenésü, komoly füszer-, csemegében gyors kiszolgáló és számoló, hosszu bizonyitványokkal, állást keresek. Eddig vidéken dolgoztam. Urbán Béla, Vig-u. 21. *21747

4. Házfelügyelő

Nyugdijas házaspárt pestkörnyéki villába felveszek. — „Kertgondozás 63896" jeligére főkiadóba.

Házfelügyelőséget keres gyermektelen, középkoru iparos házaspár hosszabb bizonyitvánnyal. Megfelelő óvadékkal rendelkezem. Koller, Budapest, VII., Szövetség-utca 32. földsz. 5. 19457

Házfelügyelői állást keres villában iparos házaspár. Az asszony angolul, németül beszél, a férfi mindenféle házkörüli munkában és központi fütés kezelésében jártas gépész. — Balczer, Budapest, VII., Aréna-ut 8. 59619

Közalkalmazott középkoru villanyszerelő házfelügyelői állást keres, csak háztulajdonos vagy házgondnok válaszoljon. Erdélyi József, Német-u. 41—43. 59626

Háztulajdonos urak figyelmébe. Megbizható, óvadékkal rendelkező szakembereket ajánlunk. Házfelügyelők Országos Nemzeti Szövetsége, uj cime: Semmelweis-utca 4. Telefon 181—515. 64062

Házfelügyelőséget keres vidéki gyermektelen házaspár kisebb bérházba vagy villába. Ügynök kizárva. I., Táltos-utca 9. I. 26. 64048

Házmesterséget keresek augusztus egyre, jelenleg is az vagyok. Lakatos Mihály, VIII., Romanelli-utca 34. 21745

Gyermektelen házaspár házmesterséget keres vagy villában is lehet, ingatlan biztositékra. Férj városi alkalmazott. VI., Podmaniczky-u. 45. III. 22.

5. Soffőr

Szerelősoffört 800, kisérőt 400 betéttel felveszek. „Allandó 86708" jeligére főkiadóba.

Technológián vizsgázott nőtlen személygépkocsi vezető állást vállal. Dani Pál, Vendel-utca 20. 59630

Vidéki soffőr állást keres, lehet vidékre is, 12 éves gyakorlattal. Cim: Ujpest, Nádor-utca 72. Poros János. 9754

Fiatal, nőtlen, utlevéllel is rendelkező megbizható soffőr kimondottan jobb uri helyre ajánlkozik. „10 éves gyakorlattal 35738" jeligére Erzsébet-körut főkiadóba.

Inas-soffőr 15 éves bizonyitvánnyal állást keres. Pintér Antal, Erzsébet királyné-ut 105.

6. Ipari munkás

Ügyes fényképezősegédeket, retusőrt, riportert, laboránst, kezdőket is, felveszünk. Ajánlatot „Állandóra 59598" jeligére főkiadóba.

Szénsavas kompresszorhoz, kompresszorok és motorok javitásában tökéletes gépészt felveszünk. Thék Endre-utca 38. Tejértékesitő. 59595

7. Egyéb alkalmazott

Jómegjelenésü uraságí inas, nőtlen, 29 éves, éves bizonyitványokkal, ajánlkozik főuri házhoz augusztus egyre. Bodrogolaszi, Zemplén megye, Ujsor. 64020

Fiatal házaspár gazdaságba, nyaralóba, szerény fizetéssel elhelyezkedne. Mindenhez értenek. Asszony jól főz. II., Krisztina-körut 81., II. 27.

Szállodai szakmában jártas harmincötéves ur magyar, német, francia, angol nyelvtudással keres délelőtti elfoglaltságot. Szives megkeresést „Világjárt" jeligére Tenzerhez, Szervita-tér kérek. 59582

Fiatal szobainas éves bizonyitványokkal ajánlkozik uriházba, penzióba, vidékre is. Hunyadi-tér 11., II. 25.

Gyermektelen iparosházaspár ices állást keres. Tohai Lajos, Szentetornya. 90259

NŐIALLÁS

8. Irodai alkalmazott

Kezdő is jelentkezhet titkárnőnek. Vallás nem fontos. Utazni kell. Bemutatkozás csak délelőtt Akácfa-utca 6. II. 2. Telefon 140-788. 21743

Tisztviselőnő, aki eladásban és könyvelésben jártas, felvételtik. Zimel kályhásüzlet, Lónyay-utca 48. 93884

Ügyes gépirónő szombaton délután jelentkezzék. Gál, Thököly-ut 91. 64040

Irő keres titkárnőt csak délutáni állandó elfoglaltságra. Jelentkezés csak szombat délután 3—5-ig. Podmaniczky-u. 41., II. 1. 9906

Gépirónő, keresztény, sokoldalu irodai gyakorlattal, állást keres. Háztartáshoz is ért. K. T., Nagy Sándor-utca 8. II. 17. 19475

Öskeresztény, műszaki irodában dolgozott jó rajzoló, gyors- és gépirónő, azonnali állást keres. „Félárva 9857" jeligére főkiadóba.

Keresztény, fiatal, gép- és gyorsirónő ajánlkozik. „Kezdő 47000" jeligére főkiadóba.

9. Keresk. alkalmazott

Cukrászdába szolid elárusitónő felvételtik. Ferenc-körut 15.

Jómegjelenésü kiszolgáló kisasszony, lehetőleg kötszerek eladásában járatos, előkelő detail üzlet részére azonnal felvételtik. Ajánlatok „Öskeresztény 1867" jeligére a főkiadóhivatalba.

Fiókkezelőnő kelmefestő, vegytisztitó, gőzmosó céghez felvételtik. 1000 pengő óvadék szükséges. Ajánlatok „Öskeresztény 64060" jeligére főkiadóba.

11. Egyéb alkalm.(nem házt.)

Fényképmodell külföldi magazin részére kerestetik. — Fényképes ajánlatot „Magas fizetés" jeligére Tenzer hirdetőjébe, Szervita-tér. 59583

Jómodoru, ügyes kenyereslányt felveszek. Háromcsörü kacsa, Budapest, I., Döbrentei-utca 9.

12. Házvezetőnő, gazdasszony stb.

Felvétetnek házikisasszonyok, főző gazdasszonyok, komornaszobalányok. „Házvezetőnő", Rákóczi-ut ötvenhárom. 21751

Jómegjelenésü házvezetőnőt keres magányos tanyára. Jelentkezés szombat, vasárnap 10—11. XI., Zenta-u. 3. I. 2.

Urinőnek — családtagként — állandó otthon: felügyeletért, házimunkáért. Gyermeküdülő, Erdőváros (Veresegyháznál). *

Orvosi házba intelligensebb, fiatal, jól főző nőt keresek, ki a telefont kezelni tudja és hosszu bizonyitványokkal rendelkezik. Dr. szentlőrinczi Liebermann Tódor, IV., Veres Pálné-utca 12., I. 2. 76274

Házvezetőnőnek ajánlkozik megbizható iparosözvegy, vidékre is. Jókainé, Pesterzsébet, Frangepán-utca 90. 9904

Fiatal, intelligens, megbizható keresztény leány ajánlkozik üzletbe, cukrászdába, kis háztartásba. „Szerény igényekkel 21735" Erzsébet-körut főkiadóhivatalba. *

Jobb nő ajánlkozik magányoshoz tizéves kislányával. Jelenleg is állásban. Rudolf-tér 1., I. 1. 59562

Felvidékről jött házvezetőnő, éves bizonyitványokkal, középkoru, tiszta, jól főző, elhelyezkedne kisebb családnál vagy magányosnál, esetleg vidékre is. Stáhly-utca 15., földszint 2.

Magányoshoz ajánlkozik megbizható középkoru özvegy zsebpénzért. „Otthont keresek" főkiadóba.

Gyakorlott magyar gyermekgondozónő kicsiny gyermekhez ajánlkozik bizonyitványokkal. Cime főkiadóban. *21757

Tizenhatéves bizonyitvánnyal középkoru nő házvezetőnőnek ajánlkozik. Molnár, Ribáry-ut 6. 64066

Jómegjelenésü vidéki jobb nő, 32 éves, házvezetőnői vagy szakácsnői állást keres augusztus 1-re, főző, ipari igazolvánnyal, jól főz, minden házi munkában jártas. Váradi Józsefné, Bodrogolaszi, Zemplén megye, Ujsor. 64021

Jobb megjelenésü középkoru nő, információképes, háztartás minden ágában jártas, idősebb magányoshoz házvezetőnőnek ajánlkozik. Csanádi-utca 18., III. 1. 59621

Háztartás minden munkáját vállaló özvegyasszony, nyolcéves leánykájával elhelyezkedést keres. Bauer Istvánné, Akasztó. 86718

Gazdasszonynak vagy betegápolónőnek ajánlkozik középkoru, igen jól főző, perfekt német intelligens nő. Cim: Özv. Fodorné, Garay-tér 2. III. 12. *21758

13. Szakácsnő, szobalány, gyermeklány

Szobalány, 20 év körüli, jó családból, jelentkezzék. Telefon: 165—884. 9835

Szakácsnő, jó főzőnő, felvételtik: VI., Aréna-ut 84., II. emelet 2. 64031

Komoly, tisztaságszerető perfekt szobalány villába felvételtik. Telefon 296—151. 64035

Kenyérkeresőnőknél keresnek gyermekgondozónőket, német nevelőnőket, sveszterеket, gyermekleányokat, szakácsnőket, tömegfőzőnőket, szobaleányokat, mindeneseket, főzőnőket, szobainas soffőröket. Fizetések száznyolcvanig. Kristóf-tér 7—8., Visegrádi-utca négy, Vámház-körut tizenegy.

Gyakorlott gyermekleány elhelyezkedne irodában vagy gyermek mellé. Ugyanott főző mindenes. IX., Pipa-u. 6. II. 12-a.

Csecsemőgondozónő, magyar-német, állást keres vidékre is, ujszülöttház is. Népszinház-utca 18. földszint 13. 19476

Önállóan főző mindenes szakácsnő jó bizonyitványokkal állást keres. Cim Nürnberg-utca 16. I. 16-a. *35742

Fiatal szakácsnő ajánlkozik nyári hónapokra, vidékre is elmennék. Kékgolyó-u. 1. Farkas.

Szobalánynak vagy mindenes szobalánynak ajánlkozom. Ecseri-ut 2., VIII. épület 16. 64052

14. Mindenes

Fiatal, jól főző, tiszta, becsületes, mindenes szobalányt keresek. Vámház-körut 7. II. 12.

Becsületes, fiatal mindenesleányt azonnal felveszek. Kossuth Lajos-utca 13. III. 22. Telefon 384-022. 59586

Megbizható főző mindenest vagy szobalányt kettő személyhez. Jelentkezzék Kossuth Lajos-utca 14. Légoltalmi Liga. Délelőtt. 15836

Jól főző mindenes felvételtik. Dr. Kovald, Szövetség-utca 37.

Mindenes szakácsnőt felveszek kétszobás villalakásomba két személyhez. Vilma királynő-ut 24. 64029

Háztartásban önálló, megbizható, gyermekszerető asszonyt azonnal felveszek. Rákospalota, Botond-utca 26. 64038

Balatoni nyaralómba azonnalra mindenes szakácsnőt keresek két személyhez negyven pengővel. Dr. Szörényi, Zsigmond-utca 18. 75669

Jómegjelenésü fiatal lányt azonnalra felveszek. Király-utca 78. Radich. *21759

Julius 1-én délelőtt elhelyezzük fiatal leányainkat kis háztartásokba mindenesnek, gyermekleánynak 10—20 P fizetéssel. Áll. Iroda, V., Szalay-utca 16. földszint 17. 19477

Mindenes szobalány csakis jó bizonyitványokkal felvételtik. Dorottya-utca 3. III. 3. 9908

Nem főző mindenes jó bizonyitványokkal felvételtik. VII., Rottenbiller-utca 33. II. 6. Jelentkezés szombaton reggel 9—10-ig.

Mindenes kerestetik. VI., Paulay Ede-utca 41. II. 3. 46980

Fiatal, főzésnél segitő mindenes felvételtik. II., Görgey Artur-utca 24. Fried. 9853

Fiatal, gyermekszerető nő mindenesnek menne. Polgári főzést vállalna. Thököly-ut 88. 64055

Főző mindenes jó bizonyitvánnyal ajánlkozik. Dembinszky-utca 41. I. 22. 59627

Magányoshoz mindenes szakácsnő azonnalra vagy 15-re jó bizonyitványokkal ajánlkozik. Berzencei-utca 26. földszint 2.

Hosszu bizonyitvánnyal ajánlkozik nem főző mindenes vagy gyermek mellé. Kartali, Pestszenterzsébet, Dessewffy-u. 57.

Főző mindenes ajánlkozik jó bizonyitvánnyal magányoshoz is. Klotild-utca 10-c I. 2. 64041

Mindenes főzőnő állást keres hosszu bizonyitvánnyal. Lehel-utca 21-a I. 14. 64037

Megbizható főző mindenes jó bizonyitvánnyal kisebb családhoz vagy egyedülállóhoz ajánlkozik. Cim Mária-utca 9. földszint 9. 9919

Fiatal főző mindenes uri házhoz ajánlkozik. Dembinszky-utca 23. földszint 2. 21761

Főző mindenes állást keres gyermektelen házaspárnál azonnalra. Bérkocsis-u. 32. földsz. 6.

Mindenes szakácsnő hosszu bizonyitvánnyal kisebb családnál állást keres. Nefelejts-utca 22. I. 12. Hegedüs Máténé címére.

Jól főző mindenes ajánlkozik julius 1-re. Izabella-utca 23. Házfelügyelő. 21734

Szerényigényü főző mindenes ajánlkozik kis családhoz. Tisza Kálmán-tér 3. II. 26-A. 35712

Középkoru mindenesfőzőnő jó bizonyitvánnyal elhelyezkedne julius 1-re kisebb családhoz. József-utca 61., fsz. 5. 59563

A KEGYELMES UR ROKONA

REGÉNY

IRTA SZITNYAI ZOLTÁN (9)

Gábor lesütötte a szemét. Ugy érezte, hogy a játék tulkomoly és veszélyes fordulatot vett. Kereste az óvatos választ, mely szabadon hagyja mögötte a visszavonulás utját. Márta házilag készült, édes italt kinált és véget nem érő magyarázatba kezdett az ital elkészitésének módjáról. Klára ugy vélekedett magában, hogy aki á-t mondott, annak b-ét is kell mondania. Nagy baj származna abból, ha Varjas valamiért gyanut fogna, esetleg meg is bizonyosodna gyanujának alaposságáról, még mielőtt a miniszter aláirja Gábor kinevezését.

— Hogyne tudna közelebbit — tért vissza az előbbi tárgyhoz, miután Márta a házikészitmények előállításának minden titkát felfedte. — Ma délután is Ákos bácsinál volt.

Gábornak küldött pillantása azt jelezte, hogy most már vegye át tőle a szót.

— Mégis? — nézett az igazgató csodálkozással Gáborra és homlokán sürüráncokba verődött a bőr. Majd zavart magyarázkodással folytatta: — Ugyanis délelőtt akaratlanul is fültanuja voltam, amikor a kegyelmes urral beszéltél telefonon és ugy emlékeztem . . .

— Igen, igen, — szólalt meg végre Gábor is nem egész szabatosan játszva szerepét — holnap leszek nála vacsorán. Közbe magamat is izgatott azonban a kiváncsiság és felnéztem hozzá közelebbi hirekért.

Varjas előrehajolt a fotelben és mohón kérdezte:

— No és mit mondott? Mit mondott?

— Tulajdonképpen alig tudtam vele beszélni. Épp indult hazulról.

— A pártba sietett és Gábort a kocsijába vette — toldotta meg Klára Gábor szavait, melyeket nagyon is bátortalanoknak talált és egy kis életszaggal akart valószinübbekké tenni. — Én épp akkor értem a kapuhoz, kevéssel hat óra után, Mrs. Adamsontól (az angol tanárnőm — tette hozzá magyarázkodva), amikor Gábor épp kiszállt a kocsiból.

— De mégis mit mondott a kegyelmes? — kiváncsiskodott tovább Varjas és attól a tudattól, hogy most a leghitelesebb helyről fogja megkapni a legfrissebb hireket, csillogó verejték gyöngyszemei buggyantak ki kopaszodó homlokán. — Mondta ő maga is, hogy az ügy perfekt? Ugy értem, a miniszteri kinevezés?

Mártát az ájulás környékezte. Ő ezt a két ostoba kölyköt egyszerüen agyonveri, amint ez a szerencsétlen, felültetett alak kiteszi innen a lábát. Megérdemelnék, hogy nyomban rájukteritse a vizes lepedőt. De ezt nem teheti meg, sajnos, mégsem.

— Tudja mit — szólt hirtelen Varjashoz, mielőtt Gábor felelhetett volna — hallgassuk meg a rádiót. Ott most épp hireket adnak. Hátha megtudunk abból is valami érdekeset.

Ugy tervezte, hogy aztán majd egyenkint kihivja őket a másik szobába és keményen rájukripakodik, hogy ne merjék folytatni ezt a vakmerő játékot. Felállt és elcsavarta a rádió kapcsolóját. A készülék mélyéből növekvő morgás hallatszott, melyből mind élesebben bontakozott ki a rádióbemondó gyászosan elkomoritott hangja:

— E pillanatban vettük az egész nemzetet gyászba boritó hirt, hogy a magyar közéletnek kimagasló alakja, akire épp a közeljövőben országos fontosságu feladatok megoldása várt volna, dr. Kirgiz Ákos . . .

— Mi-cso-da? — horkant fel Varjas döbbenten, majd résztvevően nézett az ijedten sápadó arcokra.

Közben a szpiker tovább beszélt:

— . . . volt miniszter, országgyülési képviselő és az Egyesült Nemzeti Játékbank elnöke, ma délután, pár perccel ötóra előtt, a lakásán hirtelen elhunyt. A nagy államférfiu, akit aránylag fiatalon, hatvanötödik életévében ragadott el a halál, nemcsak a magyar politikai életnek . . .

Varjas, aki a hir szörnyüségétől elkábultan ült a fotelben, a rádió közlésétől lassan valami másra is ráeszmélt. Döbbenten nézett Klárára, majd Gáborra. Arca sötétlilán átvörösödött.

— Öt óra előtt pár perccel? . . . — ismételte a bemondó szavait és amint mind világosabbá vált előtte valami, ugy dülledt ki egyre jobban a szeme. Már tisztán látott, már csak a megfelelő szavakat kereste. Vésztjósló ünnepélyességgel felállt és a torkát köszörülte, mint a hivatalban szokta, a főnöki vihar pillanatai előtt. Felháborodástól remegő hangon mondta: — A kegyelmes ur öt óra előtt meghalt és magát hatóra után mégis idehozta az autóján?

Sehonnan sem kapott feleletet, neki meg nem volt több kérdeznivalója. A kijáratnak indult.

— Ön természetesen felelni fog a történtekért — mondta még Gábor felé, aztán kilépett az ajtón, anélkül, hogy bárkitől is bucsut vett volna.

A rádió pedig a három ember rémült hallgatásának félelmetes csöndjében, kegyetlen nyugalommal folytatta a hirközlés szövegét:

— Kirgiz Ákos, aki Amerikába kivándorolt szülők gyermekeként, Baltimórében született és csak az első gyermekévek után került vissza hazájába, egyik törhetetlen képviselője volt annak a nemes és hagyományokat tisztelő . . .

3.

A Kirgiz-palota schönbrunnsárga falán, ahol az toronyszerü kiszögellésben végződött, tömör vasból kovácsolt tartóhüvelyben, csaknem a földszinti ablakokig érő fekete zászlót pattogtatott a szél. Odabent a tavaszi nap csillogó sugarai tomboló jókedvvel ragyogták be a tágas termeket. Semmi tekintettel sem voltak arra, hogy az elmulás fekete szárnyai suhogtak el váratlanul e nagyuri ház fölött s hogy a halott teteme, amit még a koraéjszakai órában eltávolitottak egykori életének erről a szinhelyéről, jóformán még alig is hült ki a köztemető ravatalozó házában. Aranyozott rámában, bronz szobrokon, csiszolt velencei kelyheken és szindus keleti szőnyegeken hemperegtek, bukfenceztek a sugarak, mert a halott, mig élő volt, szerette a müvészi tárgyakat, a fényszóró tágas ablakokat és a kényelem meg a jólét tarka diszleteit. Nem szeretett semmit, ami komor, ami sulyos és az elmulásra emlékeztető.

(Folytatjuk.)

HIREK

Személyi hirek

— **Külföldi kitüntetés.** Belgrádból jelentik: Von Heeren belgrádi német követ átnyujtotta vitéz *Vasváry József* alezredesnek, a belgrádi magyar követség katonai attaséjának a német Sas-rend másodosztályu érdemkeresztjét.

Egyházi hirek

— **A római katolikus egyház hirei.** Hász István tábori püspök *Gál Károly* kalocsa-főegyházmegyei áldozópapot, tábori lelkészt, kiváló buzgósággal teljesitett katonai lelkésztori működéséért főpásztori dicsérő elismeréssel és az aranyrojtos vörös öv viselésének jogával tüntette ki. — *Oszwald József* kalocsai egyházmegyei főtanfelügyelő, tanitóképzőintézeti igazgató ezüstmiséjét Balatonfüreden mutatta be, ahol gyógykezelés alatt van. A vezetése alatt álló intézet a jubileum alkalmából díszes emléklapot nyujtott át a jubiláló igazgatónak. — *Felegyi Román* cisztercirendi áldozópap julius 2-án mutatja be a zirci apátsági templomban első szentmiséjét. Kézvezetője *Endrédy Vendel* zirci apát, szónoka dr. *Székely Ottokár* ciszt. rendi gimnáziumi tanár.

— **Az örmény szertartásu katolikusok egyházközségének jubileuma.** Az örmények vasárnap délelőtt háromnegyed 11 órakor a Szent István bazilikában ünnepélyes keretek között ülik meg a budapesti egyházközség megalakulásának tizedik évfordulóját. Ebből az alkalomból az ünnepélyes Te Deumot *Angelo Rotta* apostoli nuncius intonálja. Az egyházközség jubileuma alkalmából déli 1 órakor családi összejövetelt tartanak az örmények a Vadászkürt-szálló éttermében.

— **A protestáns egyház hirei.** A székesfővárosnak azzal a tervével kapcsolatban, hogy az uj központi városháza mellett a Deák-téri evangélikus templomhoz csatlakozó paróchiát és leánygimnáziumi épületet elvileg „lebontottnak" tekinti, a Deák-téri püspök-lelkésznek s vele a bányai egyházkerületnek más elhelyezéséről kellett gondoskodni. A Deák-téri egyházközség *Kemény Lajos* igazgatólelkész, esperes és *Hittig Lajos* gondnok elnökletével tartott közgyülésében uj székházul megvásárolta az Esterházy-utca 12. számu egyemeletes épületet. A közeljövőben ideköltözik *Raffay Sándor* püspök-lelkész, titkos tanácsos és a püspöki hivatal. — Az ideiglenesen egyesitett mósón—pozsonyi evangélikus egyházmegye felügyelőelnökévé *Csatáry Elek* ny. mosoni alispánt, a csonka mosoni egyházmegye eddigi felügyelőjét választották meg a gyülekezetek. — Rozsnyóról jelentik: Az uj tanévben ismét megkezdi működését a nagyhirü rozsnyói evangélikus polgáriiskola, a Magyar Hiszekegy költőjének, néhai *Papp-Váry Elemérnének* egykori alma-matere, amelyet a cseh kormány izzó magyar-nemzeti szelleme miatt annakidején megszüntetett. Az Evangélikus Nőegyesületek Országos Szövetsége, a rozsnyói leányiskola találkozója kapcsán, julius 4-én déli fél 12 órakor leplezi le Papp-Váry Elemérnének az iskola falában elhelyezett emléktábláját.

— **Zarándoklat Máriapócsra.** Népes zarándoklat indult Magyarország egyik legősibb kegyhelyére: Máriapócsra, ahol a nevezetes *könnyező Mária* képét őrzik ősidők óta a bazilrendi szerzetesek. A zarándoklásban Budapestről és környékéről mintegy ezerötszázan vettek részt különvonattal. Színes csoportban vonult be a zarándokok sokasága a kegytemplomba. Az ünnepélyes szentmisét *Krajnyák Gábor* tb. kanonok, budapesti paróchus, a zarándoklat lelki vezetője végezte, a szentbeszédet dr. *Ruttkay Miklós* hittanár mondta. Az ünnepséget díszgyülés zárta be. A díszgyülésen felszólaltak *Prodán János*, dr. *Halász György* és *Kupár Lajos*.

Egyesületi hirek

— **Uj erdélyi nőegylet alakult.** Most tartotta alakuló ülését az Erdélyi Asszonyok Országos Egyesülete — az Erdélyi Férfiak Egyesületének Rákóczi-ut 15. szám alatti dísztermében. Az ülést *Illgner Károlyné* vezette. *Endrődy Jánosné* az alapszabálytervezetet olvasta fel, *Székelyné Solymos Bea* a tisztikar megválasztására tett javaslatot s az egyhangulag megválasztott országos elnököt, vitéz *Jány Gusztávnét* lelkes beszéddel üdvözölte s hivatkozott a nők történelmi hivatására. V. *Jány Gusztávné* meghatottan mondott köszönetet s fogadalmat tett, hogy a régi erdélyi nagyasszonyok nyomdokain fel fogja virágoztatni az uj egyletet. A tisztikar tagjaivá választották a következőket: orsz. elnökhelyettes lett *Gabányi Jánosné*, ügyvezető elnök *Endrődy Jánosné*, főtitkár *Szilágyi Ilona*, titkár *Medgyaszay Erzsébet*, pénztáros *Damó Gizella*, ellenőr *Ihnát Jánosné*, jegyző *Pusztai Rózsi* és *Endrődy Mária*, könyvelő *Ihnát Márta*, számvizsgáló bizottság elnöke *Ditrói Trucza Károlyné*, háznagy *Vadovics Dezsőné*, szakosztályi elnökök: dr. *Nyirő Gyuláné*, *Koch Sándorné*, *Páll Lajosné*, *Kovásznai Kovách Zoltánné*, dr. *Gadányné Pacher Zsófia*, dr. *Zsitér Dezsőné*, *Eperjesi Mánássy Miklósné*, ügyész dr. *Primor Szacsvay József*. Védnökül vitéz *Szentkereszthy Kratochwill Károlynét* kérték fel. Az alakuló ülést *Endrődy Jánosné* zárószavai rekesztették be.

— **A Baross Szövetség** országos elnöki tanácsa elhatározta, hogy a fontos gazdasági kérdések letárgyalására és a Baross-szervezet kiépitésének megbeszélésére julius 12-én rendkivüli közgyülést tart a szövetség Muzeum-utca 17. szám alatti székházában.

Bajtársi találkozók

A volt m. kir. nagyváradi 4. honvédgyalogezred és népfelkelő gyalogezred tiszti bajtársi köre szombaton délután öt órakor a Várkert-kioszk kávéházban (Ybl Miklós-tér) összejövetelt tartanak.

Az 1919 Juniusi Bajtársak Szövetsége hétfőn este félhét órakor a Nemzeti Kaszinó különtermében (bejárat a Szép-utcai oldalon) bajtársi összejövetelt tart.

A volt cs. és kir. 19. gyalogezred budapesti bajtársai vasárnap az Uzsoki-utca 40. számu kerthelyiségben szénysorsu bajtársaik felsegélyezésére táncmulatságot rendeznek.

A volt m. kir. budapesti 29. honvéd és népfelkelő gyalogezred tiszti bajtársi köre szombaton délután öt órakor a Várkert-kioszk kávéházban (Ybl Miklós-tér) összejövetelt tart.

Különfélék

— **Országzászlóavatások.** Taksonyfalva községbe az onnan elszármazottak országzászlót vittek, amelyet ünnepélyesen avattak fel. Az EONB nevében dr. *Horváth Zoltán* mondott avató beszédet. — Nagybörzsöny országzászlaját dr. *Nagy Iván* tb. vármegyei főügyész avatta fel az EONB nevében. — Göd kertváros országzászlaját dr. *Javornitzky Jenő* miniszteri tanácsos avatta fel, majd *Sáska Dezső*, Hont vármegye alispánja beszélt s végül *Piros György* főjegyző vette át a község nevében az országzászlót.

Ügyvédek vándorgyülése Komáromban

Dr. Nagy Emil előadása a nemzetközi békebiráskodás gondolatáról

Az Országos Ügyvédszövetség hagyományos vándorgyülését Péter-Pál-napján a felszabadult Komáromban tartotta meg. Husz év után ezuttal először vettek részt a a vándorgyülésen a Felvidék és Kárpátalja jogászai. Komárom városházának dísztermében dr. *kálnoki Bedő Sándor* udvari tanácsos, országos elnök mondott megnyitó beszédet, majd dr. *kisleély Szalay Zoltán* kormányfőtanácsos, ügyvezető alelnök számolt be az előző vándorgyülések munkájáról.

A nagygyülésen dr. *Kalotay Viktor* kuriai tanácselnök az igazságügyminiszter nevében üdvözölte a megjelenteket. Üdvözlő szavakat mondtak ezenkivül *Fülöp Zsigmond* ókomáromi, *Alapy Zsigmond* ujkomáromi polgármester, *Soós Imre* komáromi törvényszéki elnök, dr. *Mihola Ferenc* komáromi ügyvédi kamarai elnök, dr. vitéz *Aranyossy Endre*, az Ügyvédszövetség komáromi osztályának elnöke és dr. *Komarnicki Román*, a Nemzetközi Ügyvéd-Unió elnöke. Az Országos Ügyvédi Gyám- és Nyugdijintézet nevében dr. *Pap József* felsőházi tag és dr. *Oppler Emil alelnök*, az Országos Ügyvédotthon Egyesület nevében dr. *Bárdoli Sándor* üdvözölték a vándorgyülést.

Nagy Emil ünnepi előadása

Dr. *Nagy Emil* ny. igazságügyminiszter tartotta meg ezután ünnepi előadását.

— A trianoni igazságtalanság részleges jóvátétele felett érzett boldog örömünkbe — mondotta *Nagy Emil* — jogászi szemszögből nézve üröm is vegyül. Mialatt a nemzetközi igazság részleges győzelmet aratott, *sulyosan károsodott a nemzetközi békés igazságtétel intézményes gondolata.*

— A genfi intézmény, jól tudjuk, csufos kudarcot vallott főleg azért, mert *nem tett semmit, sem a vérlázitóan igaztalan, sem a nyilvánvalóan tarthatatlan békeszerződések uj nemzetközi, valódi békekonferencián keresztülviendő módositása irányában.* De e genfi urak még arról se gondoskodtak, hogy *a területileg megduzzadt országok legalább a kisebbségvédelmi szerződéseket tartsák be.* A nyugati nagyhatalmak vezető államférfiai, sajnos, nem ismerték fel idejében, hogy *az elhibázott békeszerződések kijavitásának elmulasztása mulhatatlanul odavezet, hogy ujból a fegyveres katonai erő lép majd a nemzetközi békés igazságtételi eszme helyébe.*

— Minthogy a békés nemzetközi igazságtétel területén semmi sem történt, ezzel a sulyos mulasztással a legszorosabb okozati összefüggésben jött létre az *óriási német katonai hatalom, amely a fegyverek tekintélyével szerzett érvényt a nemzetközi igazságtételi gondolatnak. Ennek járulékos eredményeként orvosolták végül velünk szemben a Párisban elkövetett sulyos igazságtalanságokat.*

— Kétségkivül köszönet és hála illeti meg részünkről a hatalmas és hozzánk baráti érzéssel viseltető nagyhatalmat. De mint nemzetközi jogász azt gondolom, hogy nem vétek ezek ellen az érzések ellen, ha nyiltan kimondom: mi bizony *jobb szerettük volna, ha a nyugati államférfiak a sulyos mulasztást nem követik el és igy nem nagy katonai megmozdulások jegyében, hanem a békés nemzetközi igazságtétel jogi arénájában történik meg a trianoni igazságtalanság jóvátétele.*

— Gyülésünkön ma mégis ki kell fejeznünk reménységünket, hogy az európai nagyhatalmak előbbutóbb visszaültetik majd régi piedesztáljára a nemzetközi békebiráskodás gondolatát és ugy, ahogy a pápa őszentsége javasolta, *ismét összeülnek majd egy ujabb békekonferenciára.*

A nagy gyülés munkabizottságának ülésein dr. *Wekerdy Géza* a magyar ügyvédi kar legsürgősebb kivánságait ismertette, dr. *Priviczky Ernő* dunaszerdahelyi ügyvéd pedig a felvidéki ügyvédség kivánságait terjesztette elő.

A hagyományos *Verbőczy-diszlakomán* dr. *Jankovich Marcel* volt pozsonyi ügyvéd mondotta a serlegbeszédet

Távirat a Pesti Hirlapnak

A vándorgyülés a következő táviratot intézte a *Pesti Hirlaphoz.*

A magyar ügyvédtársadalomnak az országos ügyvédszövetség által Komáromba összehivott hetedik vándorgyülése meleg köszönettel értékeli azt az értékes támogatást, amelyben a jogeszme uralmáért folytatott nemzeti küzdelmei során a magyar sajtó a magyar ügyvédséget mindig részesitette és kéri a sajtó szives támogatását a további küzdelmehez is.

Az országos ügyvédszövetség komáromi vándorgyülése. *Kálnoki Bedő Sándor* udvari tanácsos, elnök, *Szalay Zoltán* kormányfőtanácsos, ügyv. alelnök.

— **A „Magyar Asszony a Magyar Vidékért"** mozgalom felvilágositó szolgálata keretében dr. *Urr Ida*, a MONE részéről az „Ideges ember nyaralása", dr. *Horváth Elek* pedig a „Felvidékért" címen tartottak érdekes előadást nagyszámu érdeklődő előtt. Végül dr. *Spurné Bárdos-Féltoronyi Magda* dr. a „Magyar Asszony Magyar Vidékért" mozgalom működéséről számolt be statisztikai adatokkal. A mozgalom ezuton is közli, hogy julius és augusztus hónapokban is tart társadalmi felvilágositó szolgálatot és pedig hétfőn, kedden és csütörtökön délután 5—7-ig, szerdán és pénteken délelőtt 11—1-ig (Muzeum-utca 17.).

— **Kaffka Albert emlékkiállitása a Müteremben.** Hét évvel ezelőtt fiatalon meghalt egy tehetséges festőművész, *Kaffka Albert*, akinek még sok és szép mondanivalója lett volna a magyar festészet uj együttesében. *Rudnay Gyula* tanitványa volt és ennek a nagy mesternek hatását élénken érezzük is az ifjan elhunyt művésznek azon a sok munkáján, amelyet a Műterem mutat be, emlékkiállitás keretében. Fiatalos, épp ezért oly lázas küzdelem jeleit mutatják ezek a képek, amelyeken a romantikus és naturalista látás, kifejezés harcolnak egymással. Az előbbi inkább a tájképeken győz, amelyeknek szineiben, hangulatában, lelkében igen sokszor Rudnay mély romantikája, költészete érzik, mig a női aktokon már a természet lelkiismeretes megfigyelése, szinte áhitatos tolmácsolása lép előtérbe. Ki tudja, hova fejlődött volna ez a tehetséges fiatal művész, ha idő előtt ki nem hull kezéből az ecset, amellyel igy is igen sokat és a sok között néhány igazán jelentékeny müvet alkotott? Különösen *Nyári nap* és *Kukoricakévék* cimü tájai, függönyös aktja és néhány mélyen átérzett vizfestménye olyan értékek, amelyek megőrzik korán letünt nevét a magyar festészetben.

(f. j.)

Beküldött hirek

Az Eperjesi Evangélikus Kollégiumi Diákszövetség dr. Pap József felsőházi tag elnöklésével Budapesten közgyülést tartott. Az elnök megemlékezett a Felvidék egy részének visszacsatolásáról és a kormányzó hetvenegyedik születésnapjáról. A szövetség tagjai lelkesen ünnepelték a kormányzót. — A Budai Katolikus Ifjuság Gazdasága szakemberek, tanárok és orvosok közreműködésével julius elején elméleti és gyakorlati angoragyapjasnyulltenyésztési tanfolyamot rendez. Levélbeli érdeklődésre, tiz fillér válaszbélyeg csatolásával, a központi iroda (XI., Kruspér-utca 2.) ismertetőt küld. — Fajkürt község vasárnap délelőtt tiz órakor ünnepies keretek között avatja föl Országzászlóját. — Vác városa Pálházy Endre vármegyei főjegyző elnöklésével tisztujitó közgyülést tartott, amelyen főjegyzővé dr. Karay Kálmán szolgabirót, aljegyzővé dr. Mikes József tb. szolgabirót választották meg. — Kassán négynapos országos szücsipari kongresszust rendeznek. A résztvevők csütörtökön indultak el Budapestről s délután megtekintették az aggteleki cseppkőbarlang egyik részét. Pénteken Rozsnyóra érkeztek, ahol Krasznahorka várát és a mauzoleumot tekintették meg. Este érkeztek meg Kassára, ahol szombaton a zászlószentelés után az Iparkamara dísztermében tartják meg az országos nagygyülést. — A Kispesti Gyorsirók Egyesülete csütörtökön tartotta Győry Ottmár elnöklésével tiz éves jubileumi közgyülését. Az ünnepi beszédet dr. Traeger Ernő, a gyorsirási ügyek kormánybiztosa tartotta. A közgyülés örökös tiszteletbeli taggá avatta Melczer Lilla országgyülési képviselőt, dr. Márki-Zay Lajos országgyülési tanácsost és dr. Konódi-Kiss József tanulmányi szakfelügyelőt. — A Nagyszalánci Egyesület küldöttsége dr. Németh Béla elnök vezetésével csütörtökön megjelent a Szabadság-téren lévő „Észak" szobornál, amelyre koszorut helyezett, Bárczay János országgyülési képviselő beszédét mondott.

— **Ellenforradalmi emlékünnep Ujpesten.** Ujpest megyei város hazafias közönsége, az 1919. évi Juniusi Bajtársak Szövetségével karöltve, a 1919. évi ellenforradalom vértanui hősi halálának 20-ik évfordulója alkalmából vasárnap délelőtt kegyeletes emlékünnepet rendez.

— **Az OKH kabai székházának felavatása.** Most avatták fel az Országos Központi Hitelszövetkezet huszonötéves jubileuma alkalmából a szövetkezet kabai székházát, amelyet dr. *Papp Géza* ref. lelkész szentelt fel, azután *Tasnádi Nagy András* igazságügyminiszter és *Schandl Károly*, az OKH vezérigazgatója mondott beszédet.

A VASÁRNAPI KIRÁNDULÁSOK

MTE: 1. Nyári mulatság a Sas-otthonban. T. 7 óra 50 perckor, 8 ó. 30 p. és 9 ó a Gyopár-háznál. V. Balassa. — 2. Kedd esi séta. T. kedden este 9 ó. városhüvösvölgyi v. v. á. V. Herdinand, Hárshegyi és Gaál-ligeti Milléneumi emlékmüvek. V. Láng. — 2. Agárd. T. 7 ó. 50 p. Kelenföldi p. u. V. Oppeltzné.

Kárpát-Egyesület. Salgótarjáni osztály: Salgótarján, Fülek, Losonc, Rimaszombat, Domica, Rozsnyó, Krasznahorka, Kassa, Miskolci Lillafüred, Eger, Parád, Salgótarján (autobusszal). T. szombaton délben 1 ó. 30 p. salgótarjáni Fő-téren. V. Korompay Viva. — Központ: Remetebarlang. T. 8 ó. Széll Kálmán-téren. V. Ruh. — Egri osztály: Nagyenyed, Bikkbérc, Várhegy, Szőllőske. T. reggel 7 ó. egri várállomásnál. — Fátra-osztály: Cinkótai tó. T. 7 ó. 20 p. Képesi-uti HÉV-nél. V. Biró Rózsi. — Irottkő-osztály: Királykut, Szarvaskut, Rohonc. T. 5 ó. 30 p. állomási jegypénztárnál. V. Fábián. — Kassai osztály: Magas Tátra, Tátralomnic, Zöldtó (H.), Nagytarpataki völgy, Ótátrafüred. T. szombaton délben 12 ó. a vasuti állomáson. V. Hrabovszky. — Ujpesti osztály: Aquincum. T. 8 ó. 30 p. ujpesti hidnál. V. Nagyné. — Sajóvölgyi osztály: Keddi kirándulás: Tornalja, Szilicei jégbarlang, Rozsnyó. T. tornaljai vasuti állomáson 6 ó. 10 p. V. Vietorisz Erzsébet.

Postás SE: 1. Horány. T. 7 ó. MFTR-hajóállomáson. — 2. Kárpátaljai ut. Ind. 7 ó. 30 p. Keleti p. u.-ról. (Kőrösmezőre.) V. Mezei Géza.

Gyopár TE: 1. Holdvilágtura Pilisbe. T. szombaton 8 ó. 30 p. a lipótmezei vill. áll. V. Wollák Ignác.

Juventus TE: Szigetmonostor. T. szombaton este 7 ó. 15 p., ill. vasárnap 7 ó. 30 p. Nyugati p. u. V. Alfandári, ill. Bráun.

Vándorok TE: Horány. T. 7 ó. MFTR-hajóállomáson.

VAC: Szigetmonostor. T. 8 ó. 15 p. MFTR-hajóállomáson. V. Schwarz.

Ügyvédek SE: Vértesszőllős, Tatatóváros. T. 6 ó. kelenföldi p. u. Tel. 292—073.

BBTE: Zugliget, Tündérhegyi-ut, Jánoshegyi kilátó, Szép juhászné, Hárshegyi-ut, Hidegkuti-ut, Hüvösvölgy. T. kedden este 6 ó. Széll Kálmán-téren.

Duna Sport Club: Vizitelep felavatás Horányban. Csütörtök: esti séta: Hüvösvölgy, Fogaskerék sőröző. T. este 8 ó. Széll Kálmán-téren. V. Scheffer.

Hungária TE: Rómaifürdő. T. 8 ó. 30 p. HÉV Margithidfőnél. V. Engländer Zsuzsa.

Ügyvédek TE: Lepence, Dömös, Zebegény. T. 1-én, d. u. 2 ó. 30 p. MFTR, Pálffy-téren. V. dr. Pozsgay Andor. Tel.: 117—117.

Sólyom Turista Egyesület: Ügyeletes a Máriamakki Otthonban: Wollák Ignác. 1. Ezüsthegy, Kevélyek, Üröm. 2. Kárpátaljai ut. Ind. 7 ó. T. 8 ó. Rómaifürdőn. V. Ravasz János. — 2. Hárshegy, Virágvölgy, Makkosmária. T.

Ungváry Sándor:
A veszprémi püspöki palota freskó-vázlatai

Boldog Margit búcsúja
a veszprémi zárdától

Gizella

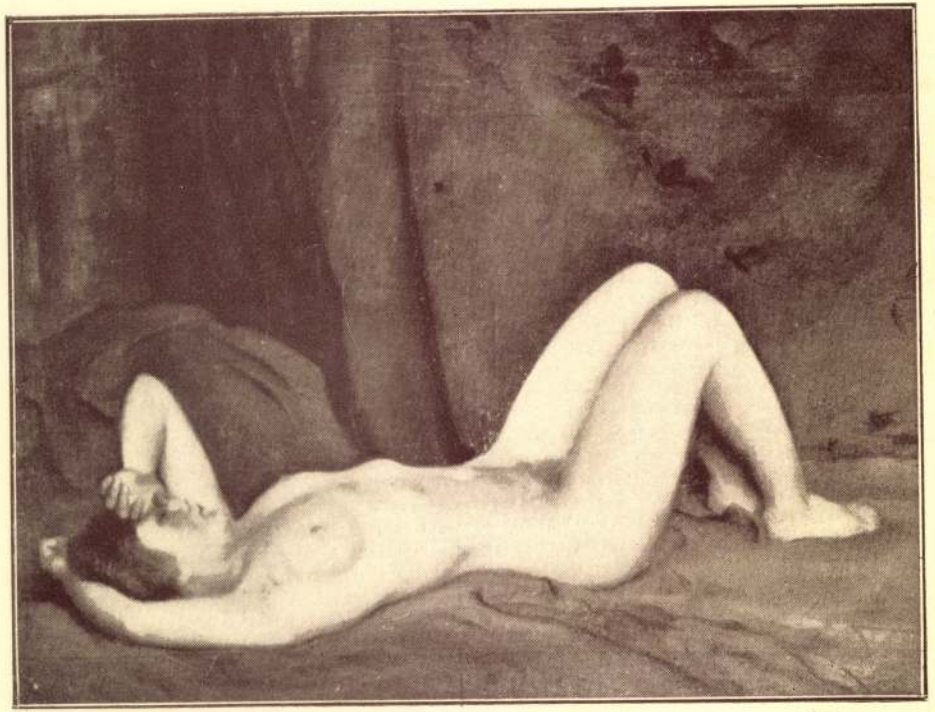

Akt sárga terítőn. Kafka Albert olajfestménye
(Műterem, Kafka Albert emlékkiállítás)

Magyar Nemzeti Múzeum
1939. 4. 22.

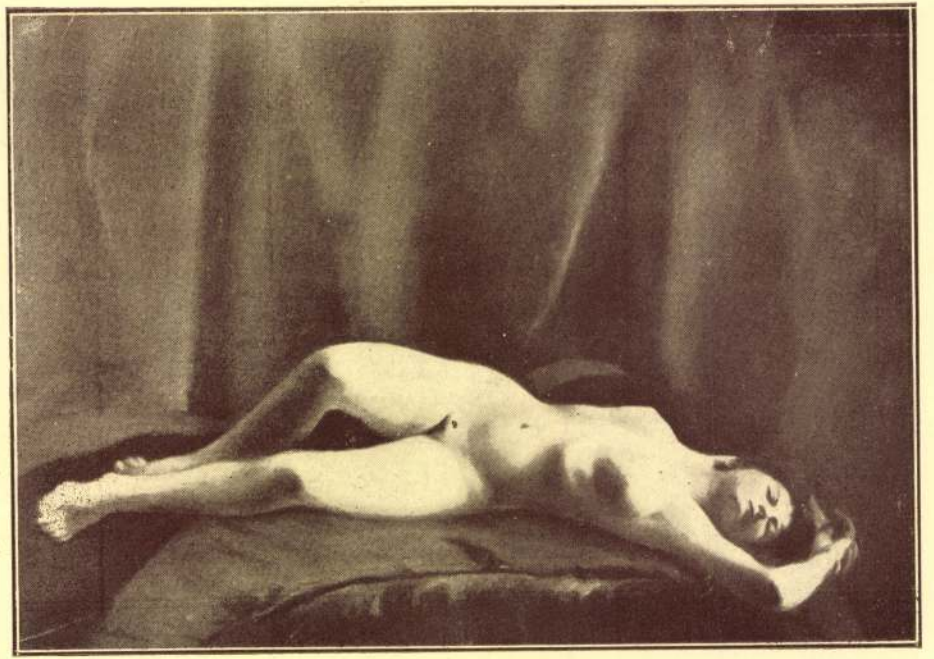

Kafka Albert Wodianer-díjjal kitüntetett aktja
(Műterem, Kafka Albert emlékkiállítás)

alkotásaival. Lópatkolás és Háború című vásznai a természetnek egy művészi meglátáson keresztül leszűrt megjelenítései. E. Gáll Ferenc tanulmányait Kolozsvárt végzi, 1929-ben Rómába megy, beiratkozik a kir. főiskolába. 1933 ban hazajön és több önálló kiállítást rendez. 1936. tavaszán Párisba megy és egy őszi kiállításon a „Halott gyermekét siratóanya" című képével feltűnik. Párisban beiratkozik az ottani festő főiskolába, ahol Devamber mester növendéke. Spanyol menekültek című képével nagy sikert ér el, felfigyelnek rá és elnyeri a Mentinone-Honorable t. Ezt a képét az állam meg is veszi.

A kiállítás nívóját emelték művészetükkel: Abonyiné Keresztury Margit Balatonpart című pasztelljével; Bakos Tibor Tyukketrec című vízfestményével, Ballóné Sudmann Paula Ruszinszkói földműves című olajfestményével, Bodollai Martinidesz László Női akt című pasztelljével.

Budai Sándor munkáscsaládja (olajfestmény) Burián Irén arcképe (pasztell) a jó művek közt említendők.

Csillag József Szérüskertje a festői meglátás friss eredménye. Demeczkyné Wolf Irma Nőszirom című vízfestménye, Erdő Géza, Erdős Lajos, Éless István festményei igen jó művek. Faradi Veres Izabella Vásárfia című olajfestménye igen artisztikus. Fejérvári Károly kisméretű színes hangulatai Gulyás Ferenc dunai képe, Gyertyányi Németh Gyula Olvasó fiúja, Gyulai Dezső Ősz színei, Haranghy Jenő artisztikus krétarajza, Horváth Zoltán Csendélete, Kapussy György művei megemlítésre méltók.

Kárpáthy Jenő Raguzai partok című olajfestménye tartja a megszokott nívót. Kis Farkas Imre Váci dunapartja, igen hangulatos. Klimo István Spanyol nője kitűnik erőteljes színskálájával. Sok más: Kőrössy János Hullámzó tengere, Lázár Szilárd Tája, Markup Valéria, Mandlik Lajos, Mészáros Jenő, Molnár Z. János, Muszely Ágost művei. Nádasdi Sárközi Elemér eredeti stilust mutat, Pap József Papp Kökényesdyné Szőke Izabella, Pécsi János, Porter Paula, R. Barabás Gizella jó képeket állítottak ki. Vitéz Pataky Ferenc Pecázók című temperája, Rainer Istvánffy Gabriella Angora olajfestménye a megszokott jó formát mutatják. H. Lovass Piroska Férfiarcképe nagy festői készségre vall. Somogyi Jolán, Szacsavayné Pethő Margit, Szekeres Béla, Szenda Béla, Tóth B. László, Vadász Ilona, Várkonyi Ferenczy László festményei, Szapudi Laendler István naturalis Vén csavargója, Z. Hadzsi Olga, Gyermekarcképe, Záhonyi Géza Furulyaszó című festménye a kiállítás megemlitendő művei.

Megemlítendők Borhegyi Rudolf Viktor szobra, különösen „Álom" című alkotása. Endrő Margit kerámiái, Hiesz Géza márványai és Makovinyi Kálmán Gömbös portréja. *(esszi)*

Kafka Albert emlékkiállítása a „Műterem"-ben

Június 22-én nyílt meg a Műterem-ben Kafka Albert emlékkiállítása. Alig hinné az ember, hogy nem hosszú évek előtti, klasszikus mester muzeális alkotásait látja. Formában és színben egyaránt leszűrt és a fiatalkodó áramlatoktól messze elvonatkozott minden egyes alkotása.

Képein a zöld, szürke és barna színnek ezer változatán kívül szinben alig találunk mást, és ezzel a néhány semleges színnel tökéletes és bámulatosan finom, közvetlen és természetes hangulatot teremt.

A művész fiatalságát egyedül műveiben érezhető idegen hatások, — mesterének, Rudnaynak hatása árulja el, — de ez is csak előnyére van. Ez a hatás különösen a tájképeken érezhető, ahol úgy a festési modor, mint a színek mély hangolásával erősen a mestere nyomdokaiban alkotott.

Tájképei mellett, — melyek közül sok nem egyéb befelé forduló ember művészi megnyilatkozású természetimádatánál, — igen említést érdemlőek aktjai, — amelyek valóban húsból és vérből valók, — amellett beállításban, a hangulatok lírai leszűrésében légiesen és finoman hatnak. Egyik aktjával megnyerte a Wodianer díjat.

Korán bekövetkezett halála igen meredek ívelésű pályájának magasán állította meg. Halála a magyar művészet számára komoly veszteséget jelent, mert a gyüjteményében látottak alapján igen nagytehetségű, nagy átérzőképességgel és tökéletes természetismerettel rendelkező festőnek ismertük meg.

A Műterem vezetőségét csak elismerés és hála illeti meg azért, hogy ezzel a tárlattal is bizonyítékát adta annak, hogy az új festőnemzedék komolyabb elemei ugyanúgy az egészséges, naturális és valóságfestő művészet mellett foglaltak és foglalnak állást, — mint elődeik tették és utódaik tenni fogják.

Kafka Albert gyüjteményes anyaga bizonyíték, igéret a magyar naturális festészet erejére.

Minthogy az Iparrajziskola évzáró kiállítása lapzárta után nyilt meg, az erről szóló ismertetésünket a következő számban hozzuk.

Szász Károly István: Két part között

Megjelent Budapesten, 1939. június havában Szalay Sándor kiadásában

Egy kötetnyi, meghatározhatatlan műfajú, — fiatalságról fiatal szívvel elmondott őszinteség.

A találkozás, szerelem és elmúlás ezernyi miértjére nem felelet, — de az élet ok és cél nélkül való, igazán önmagáért lévő szépségeinek a lélek legmélyéről feltörő, frissen gyöngyöző gondolatokból alig szavakká formált elmondása.

Halkszavú, szerelemvisszavágyó, megtisztult tisztaságú kötet.

Mondanivalója: két ember életéből az, — amiről nem szoktak beszélni, — a gyötrő szépségű érzések, amit a csókok eltakarnak, a sajgó vágy és várás, ami az egyik csókot a másikig feszíti. A suttogások este, éjjel, hajnalban és a nap minden percében, mikor ketten, akik örökké együtt lennének, — távol vannak és üzennek egymásnak.

Földi szerelem szivárványszerűen felszálló ágát mutatja meg a könyv. A boldog elmúlás európaiatlanul szép gondolata, mint nap a nyári zivatarban, ebben a szivárványszerűségben emeli fel, földi keretek fölé minden eljövendő gond és csalódás hullani készülő könnyét.

Szász Károly István új kötetében minden fiatal fájó örömmel találja meg lelke mélyén sarjadó érzéseinek mesteri kivirágzását.

Kató A. János

Magyar Művészet
1939. 4. 27.

Solari sápadt, színtelen arcát lassan elfutotta a pír és égő szemekkel, lázas ajakkal ment az ölelő karok közé. „Madonnám", suttogta rekedten „hadd csókoljam hófehér kezed, gőgös ajkad és nézem a szemed, a gyötrelmeset a szépet! Madonnám, egy csókodért Neked adom az életem!" Kitárt karokkal nekifutott a szobornak és odacsuklott mellé a földre. Csak hosszú keze érte el a szobor hideg kezét. A szeme még mindig hívta Solari szemét, de az már csak elcsuklóan, mosolyogva ismételte, egyre halkulóbban „Madonnám" míg végül egészen elcsendesedett...

Másnap reggel Pietro találta meg a szobor mellett, földön fekve, holtan. Hosszú karjait szétterta, mintha valakit csak ölelni akarnának és a szája, amely sohasem mosolygott, most fényben ragyogott, csupán a halántékán volt egy kis véres folt... Beatrice hercegnő csókja...

— Signorina — érintette meg a vállam kisérőm, — letelt az idő, mennünk kell.

Kissé álomittasan indultam keresztül az udvaron, de még a kapunál visszafordultam, hogy megnézzem újra a hercegnő szemét, akit amikor láttak a régiek, maguk elé mondták: „jettatore" és keresztet vetettek titokban.

Mennék

Oly örömmel, szívrepesve,
Hogy mi vár ott, nem keresve,
Mennék:
Oda, hol nincs hazug távlat,
Ahol a vágy már nem fájhat; —
Csak ehhez a verejtékes
Létugarhoz mint kisbéres
Szerződve ne lennék!

Felbontanám a szerződést, —
Bontott más is ilyen kötést,
Bont is...
És a kerék tovább forog, —
Nem csinálnék ebből gondot;
De akivel megkötöttem:
Száz kötelet vont köröttem,
Bogozza rám most is!

Erősebbek, mint az acél...
Bár nem látom, hogy mi a cél,
Állom.
Amint illő kisbéreshez,
Hű maradok az ekémhez;
Szerződésem amig úgy tart,
Csendesen fölszántom.

Magyar Imre

ARATÓ

Megáll egy röpke pillanatra
a lendülő két karnak mozdulása;
verejtékező orcáját letörli
az inge ujjasával, s utána
hajolva ismét fogja a kaszát.

Széles lendülettel hajolva jár,
meg-megvillan görbe acélja,
s ahogy egyet suhint elébe
halk zizegéssel fekszik, dől az élet.
Sok aggódással lesett ért kalászok
aranyló szőnyege hintáz előtte,
s ő csak halad tempósan, keze
amint elindul, széles ívet ir
s imádságos hálát dobog szive.

Gondos szeme simítja szüntelen
az élethordó szent kalászokat,
melyek magyar földből teremtek,
magyar verejtékcseppek hullatán.
Hozsánnás lelke száll az Éghez
köszönve a bőterméstt életet
s mögötte már marokbaszedve
a kévék rendje egyre gyűl.

Végtelenbetűnő táblák során
elébe hajlik mind a sok kalász
amint kaszája meg-megcsillan
s verejtékcseppje forró homlokán...

Abt Ferenc

Kiállításokról

A Nemzeti Szalon 1939-es kiállítása

június 25-én zárult. A kiállítás nem viselte magán valamely irányzatnak kizárólagos stilusát, így minden művészi törekvésből kaptunk egy kis bemutatót, mely alkalmat adott az összehasonlításra. A hagyományokat továbbfejlesztő irányzat a maga alapos rajztudásával, egészséges szin és formamegoldásaival tartja vezető pozicióját. Az újabb művészi törekvések a még mindig a kezdet nehézségeivel küzdő, tájékozatlan keresgélés tüneteit mutatják, a ferdítés érdekességével és az erőtlenség finomságaival.

Komoly művészi törekvéseikkel első helyen állnak: Szabó Dezső finom tónusu női arckép tanulmányával, Viski János napsütéses Vásár című olajfestményével, Halasi Horváth István üde levegőjű Budai táj című pasztelljével.

Feltűnik a kiállításon E. Gáll Ferenc erőteljes

Kafka Albert

1939 julius 16-tól julius 23-ig

Könyvkölcsönzés: hétk. szom. kiv.: ½10—1-ig. K., cs., szom.: ½6—¾8-ig.

KIALLITASOK

Ernst Kiállitás (Nagymező-utca 8.) Rendezés miatt zárva. — **Iparművészeti Társulat** (Mária Valéria-u. 12.) Állandó mintakiállitás. V. és ü.: zárva, hétk.: 9—3-ig. — **Műcsarnok** (Városliget). Zárva. — **Műterem** (Kossuth Lajos-u. 12.) Kafka Albert festőművész kiáll. V. és ü.: 9—2-ig; hétk. 9—6-ig. — **Nemzeti Szalon** (Erzsébet-tér). Nyári szünet.

Kafka Albert

1939 julius 9-től julius 16-ig

Könyvkölcsönzés: hétk. szom. kiv.: ½10—1-ig. K., cs., szom.: ½6—¾8-ig.

KIALLITASOK

Ernst Kiállitás (Nagymező-utca 8.) Rendezés miatt zárva. — **Iparművészeti Társulat** (Mária Valéria-u 12.) Allandó mintakiállitás. V. és ü.: zárva, hétk.: 9—3-ig. — **Műcsarnok** (Városliget). Zárva. — **Műterem** (Kossuth Lajos-u. 12.) Kafka Albert festőművész kiáll. V. és ü.: 9—2-ig; hétk. 9—6-ig. — **Nemzeti Szalon** (Erzsébet-tér). **Nyári szünet.**

Kis pihenő. Farádi Veres Izabella olajfestménye
(A Nemzetközi Képzőművésznők Amerikai Kiállításának anyagából)

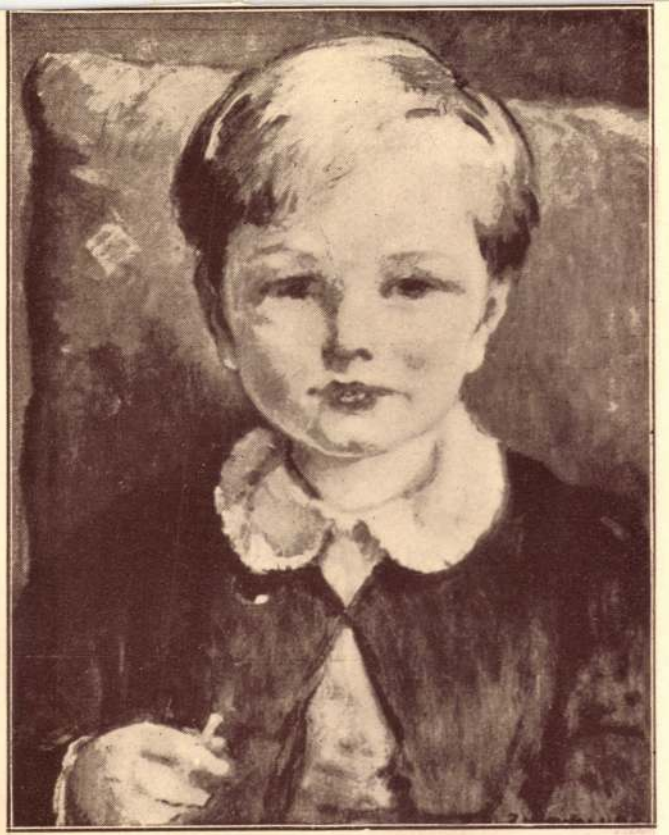

Gyermek-arckép. Z. Hadzsi Olga olajfestménye
(Nemzeti Szalon)

Magyar Nemzeti Múzeum
1939.4.17.

Önarckép. Kafka Albert olajfestménye
(Műterem, Kafka Albert emlékkiállítás)

Fiatal munkás. Kafka Albert olajfestménye
(Műterem, Kafka Albert emlékkiállítás)

Akvarellek:	Pengő
89. Tépelődő	200.—
90. Önarckép	m. t.
91. Öreg úr	160.—
92. Lapos ház	100.—
93. Fehér rózsa	180.—
94. Festői facsoport	200.—
95. Csendélet	120.—
96. Önarckép	m. t.
97. Akt tanulmány	100.—
98. Balatoni dombok	110.—
99. Jegenyék a domb alatt	120.—
100. Útmentén	100.—
101. Kék sapka	120.—
102. Fahíd	150.—
103 Tabáni részlet	200.—
104. Tanulmány	120.—
105. Erdei részlet	140.—
106. Mosónő	120.—
107. Fiatal legény	130.—
108. Arckép tanulmány	110.—
109. Falusi utca	100.—
110. Tavaszi munka	120.—

A kiállítást rendezte:

KATÓ KÁLMÁN

festőművész

a „MŰTEREM" művészeti vezetője.

MŰTEREM

KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSAI

KUNSTAUSSTELLUNGEN

BUDAPEST, IV.,

KOSSUTH LAJOS-U. 12.

FÉLEMELET • TELEFON: 189-554.

Merkur IV., Prohászka Ottokár u. 6

KAFKA ALBERT FESTŐMŰVÉSZ EMLÉK KIÁLLITÁSÁNAK KATALÓGUSA

A KIÁLLITÁS MEGTEKINTHETŐ: 1939. ÉVI JUNIUS HÓ 22-TŐL JULIUS HÓ 5-IG, NAPONTA 9—6-IG, SZOMBAT, VASÁR- ÉS ÜNNEPNAP 10—2-IG

KATALÓGUS ÁRA 30 FILL.

Olajfestmények:	Pengő
1. Akt kompozició	2500.—
2. Fekvő fiatal lány	1300.—
3. Leány korsóval	860.—
4. Wodianer dijjal kitüntetett akt	2000.—
5. Akt függöny előtt	1000.—
6. Akt sárga teritőn	1300.—
7. Fiatal munkás	900.—
8. Háttal álló akt	850.—
9. Női akt	900.—
10. Akt tanulmány	400.—
11. Szőke leányfej	500.—
12 Nyári táj	300.—
13. Erdő széle	400.—
14. Dombvidék	320.—
15. Domboldal	300.—
16. Alvó nő	600.—
17. Nyári nap	280.—
18. Keskeny út	260.—
19. Gémes kút	320 —
20. Szendergő	280.—
21. Erdei út	300.—
22. Etetés	320.—
23. Viz mellett	280.—
24. Szántó-föld	250.—
25. Dombos táj	260.—
26. Hegyek között	280.—
27. Napraforgók	230 —
28. Öreg ember	500.—
29. Nyári fák	300.—
30. Leány akt	860.—
31. Önarckép	m. t.
32. Fa csoport	280.—
33. Őszi halmok	290 —
34. Határ mentén	180.—
35. Falusi gyerek	260.—
36. Kukoricakévék	400.—
37. Útkanyar	450.—
38. A modell	220.—
39. Kalapos nő	200.—
40. Szőke leány	250 —
41. Kalapos férfiu	100.—
42. Falu széle	160 —
43. Ruszin leány	200 —
44. Sötét fák	180.—
45. Hazafelé	300.—

Olajfestmények:	Pengő
46. Ereszkedő	180.—
47. Falusi ház	150.—
48. Nyár	140.—
49. Düledező keritès	160.—
50 Kopasz férfi	250.—
51. Vörösblúzos lány	100.—
52. Jegenyék	160.—
53. Erdei út	200.—
54. Táviró póznák	240.—
55. Öreg paraszt	160.—
56. Október	180.—
57. Szines dombok	160.—
58. Jegenyék, mint határ	400.—
59. Aratás után	350.—
60. Dunamentén	450.—
61. Nyárutó	300.—
62. Útkaparó ház	280.—
63. Kukoricatörés után	600.—
64. Boglyák	400.—
65. Arckép	m. t.
66. Ő meg a koponya	„
67. Zöldsálos fej	100 —
68. Tanulmány	80.—
69. Kislány fej	180.—
70. Fáradt férfi fej	160.—
71. Szakállas férfi fej	150.—
Akvarellek:	
72. Három korsó	130.—
73. Tihanyi dombok	80.—
74. Őszi táj	80.—
75. Erdő mélye	80.—
76. Falu széle	80.—
77. Arckép	m. t.
78. „	„
79. Dűlő út	130.—
80. Boglyák	120.—
81. Balaton	130.—
82. Kertek alatt	120 —
83. Domb	100.—
84. Balatonpart	120.—
85. Balaton mentén	130.—
86. Öreg magyar	100.—
87. Anyóka	80.—
88. Rózsák	100.—

Kafka Albert

— **Kafka Albert festőművész emlékkiállítása. Június** 22-én, csütörtökön délután 6 órakor nyilik meg a *Műterem* Kossuth Lajos uccai kiállítási termében *Kafka* Albert festőművész emlékkiállítása.

Pesti Napló

1939. június 23.

MADARASI **FEKETE ALFRÉD:**

A MŰVÉSZETEK KÖZÖS ELEMEI

Lessing még ma is szívesen forgatott munkájában az „Emilia Galotti"-ban állapította meg igen szellemesen, hogy „Raffael még akkor is nagy művész lett volna, ha véletlenül kezek nélkül születik." És a paradoxonként ható vélemény-nyilvánítás azt jelenti, hogy a művészet szempontjából egészen lényegtelen, hogy a művész festő, szobrász, író, színész, vagy zenész-e, mert művészvoltának egyedüli meghatározója az az alkotóerő, amely az élettelen anyagból élő művészi alkotást képes formálni. Ebből viszont az következik, hogy a művészet fogalmában kell olyan lényeges alkotóelemekből álló tartalomnak lenni, amely minden művészeti ágban közös. A közös tartalmi elemek azonban a művészeteket szintétikus egységbe fogják össze. A szóelemző magyarázat is erre utal, amikor általában „művészet"-ről beszélünk és csak ritkán „művészetek"-ről, és művészet alatt a szín, a forma, a szó és a hang művészetét egyaránt értjük.

*

Bármerre nézünk, szemünk gyönyörködve pihen meg a világ szépségein. Azonban a készen kapott szép nem elégít ki bennünket, hanem utánzó ösztönünknél fogva szépet akarunk alkotni. A szép alkotására törekvés: a művészet, amit Spencer szerint legegyszerűbben a gyermek játékösztönével lehet magyarázni. A létfenntartás nem veszi igénybe a gyermek egész erejét, így rendkívüli készség támad benne és saját élettevékenységét utánozza: játszik. Ilyen játék, a szellem nyugvó erőinek játszi pazarlása a művészet, de közte és a játék között mégis végtelen különbség van. A játék fősúlya a cselekvés, az erők egyszerű levezetésén nyugszik, míg a művészetben nemcsak kifejezni akarjuk a szépet, hanem azt meg is akarjuk rögzíteni; vagyis maradandó hatást keresünk. A játék céltalan, értelmetlen utánzás, ezzel szemben a művészet eredeti, sőt alkotás, amelynek célja szépséget, érzelmet, gondolatot kifejezni, problémát megoldani, kultúrális vonatkozásban: a tömegízlés nevelését előmozdítani.

Ha a különböző művészetek, különböző műfajú alkotásait összehasonlítjuk egymással, látjuk, hogy azok a szabályok, amelyek egyik művészeti ág bizonyos műfaját kötik, érvényesülnek a másik művészeti ág azonos műfajára is. Arany János „Tetemre hívás" című balladája nyomán festette 1881-ben Gyárfás Jenő hasonló című, a Szépművészeti Múzeumban látható képét. A képet mély drámai erő és csiszolt, finom tónusérzék jellemzi. Alaposabb megfigyelés után láthatjuk érvényesülni rajta azokat a szabályokat, amelyek Arany János alkotásainak szépségeit adják: így a tragikus cselekmény mellett a könnyed formát, a szaggatott, homályos előadásmódot, az érzések túlfeszültségét, egyszóval áttérhetünk az elméletre. Mindaz, amit a „Tetemrehívás"-sal kapcsolatban mondottunk, a zenei balladára is vonatkozik. Sötét alaptónus, fugatikus menetek, inkább dur, mint moll-akkordok, s ha a hallgató elméletileg nem is tudja esetleg fel-

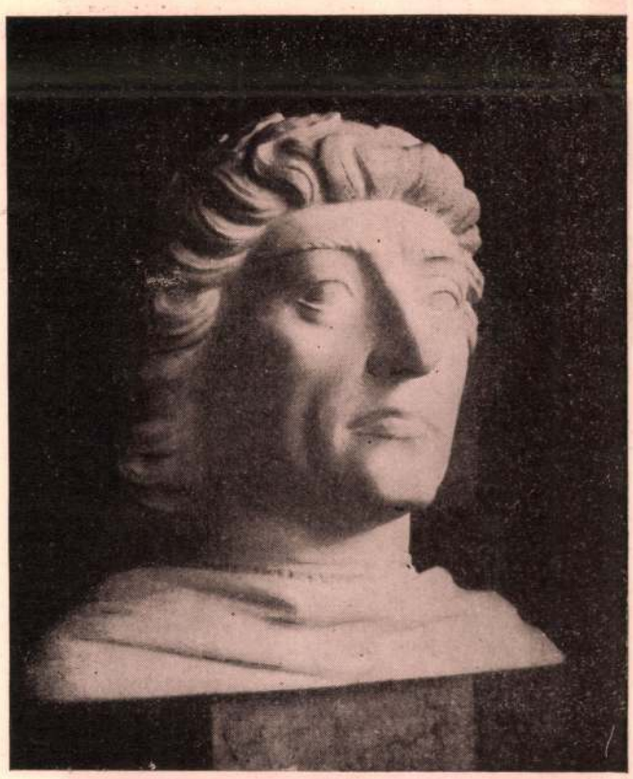

Antal Károly: Mátyás király — Le roi Mathias

A Fővárosi Képtár újabb szerzeményeinek kiállításáról — Nouveaux acquisitions de l'exposition de la Galerie municipale

Kaffka Albert: Akt kompozició — Composition d'une acte

A „Műterem" kiállításáról — De l'exposition „de l'Atelier"

Művészet 1939. IV. évf. 27 o.

írók a legutóbbi évtizedekben meglehetősen erősen kivitelre dolgoztak. Az exportálásra kerülő drámа szempontjából igazán lényegtelen volt a nyelv, mert azokban csak az esemény, a történés, a cselekmények fordulatossága, a dramaturgiai felépítés a fontos. Sőt, bizonyos mértékig nehézségeket is okoz a dagályosabb zengésű irodalmi nyelvezet, mert az ezen a hangon írt drámák és színdarabok csak igen nehezen fordíthatók. Szinte mesterségbeli kötelességévé vált tehát az exportra dolgozó drámaíróknak, hogy minél közönségesebb nyelven írjanak, mert a saját anyagi céljaik keresztülvitelére csupán ez a nyelvezet bir segítő erővel.

Ez volt eddig. Most a magyar irodalmi export sajnos, bizonyos mértékig meghalt, mint mondottuk, az íróknak céljává vált olyan formában adni a maguk írásait, hogy az az életnek lássék, ezenfelül pedig még a mai kor mindjobban homloktérbe kerülő szociális kérdései is mélyen éreztetik hatásukat a ma irodalmi irányzatának nyelvezetében. Amig a naturalizmus csupán regisztrálni kívánta az élet eseményeit addig az újabb magyar irodalom lelkendező lendülettel javítani akar az elesettek helyzetén, meg akarja oldani a szociális kérdéseket. Az irodalom harcossá vált és e harc akarása természetesen megnyilvánul az írások külső formájában, így az irodalmi művek nyelvében is. Ennek a harcos irodalomnak a képviselője vagy két évtizede Szabó Dezső, tehát természetes, hogy a mai, szintén harcos írók, a Szabónál fiatalabb generáció írásai nyelvében eljutott ahhoz az íróhoz, akiről éppen nyelvezete miatt az volt a meggyőződés, hogy egyedülálló tölgy marad. Bátran mondhatjuk azt is, hogy az irodalom nyelvbeli megújhodása terén eljutott, egy még Szabó Dezső előtti íróhoz, Ady Endréhez, sőt még jobban visszamehetünk. Az az irodalmi nyelvezet, amelyik most homloktérbe került Magyarországon legelőször Vörösmarty Mihálynál volt fellelhető. Bármennyire paradoxonak látszik ez, meg kell tehát állapítanunk, hogy Magyarországon most az irodalom nyelvét illetően megújhodási korszakba jutottunk és ez a megújhodás abban csúcspontosodik, hogy az új írók visszakanyarodtak a mult század egyik legnagyobb költőjéhez, Vörösmarty Mihályhoz.

A régi romantikus költővel rokonok az új romantikus költők és írók. Ez a rokonság külső formában akként nyilvánul meg, hogy a mai romantikusok nyelv és stílus tekintetében követik a mult század nagy romantikusát. Követik pedig nem utánzási hajlamból, hanem abból a körülményből kifolyóan, hogy miként Vörösmartyt, őket is valami belső láz hevíti és kell, hogy ez a nagy kirobbanó akarás ne csak írásaik benső tartalmában, hanem külső formájában, tehát nyelvében is megnyilvánuljon.

Az írók mostani új, lelkendező nyelvezetének ez az egyik eredője, de hogy megváltozott az irodalmi nyelv, az egy másik, bizonyos mesterségbeli kérdésben is magyarázatát leli. Az irodalom nyelvét meg kellett változtatni a rádió divatbajövetelével. Ma, a drámák egész légiója került a mikrofon elé és bizony itt a hallgató nélkülözi azokat a szín-, kép- és cselekvéslehetőségeket, amelyek a színpadról minden esetben eléje tárulnak. Ugyanígy a rádióban előadásra kerülő prózai munkák közepette nem lehet megállítani a leadást és elgondolkozni az addigiakon, mint ahogy az egy könyv olvasásakor lehetséges. Szüksége volt tehát az irodalomnak egy olyan segítségre, amelyik helyettesíti azokat a lehetőségeket, amelyek a színház és a könyv rendelkezésére állanak. Természetes adottság volt az irodalom nyelvének megváltoztatásában találni meg ezt a mankót, már csak azért is, mert korlátlan lehetőségeket rejt magában a magyar nyelv.

Nem kell nyelvésznek lenni és ilyen kérdésekkel foglalkozni, hiszen a nem szakértő közönség is ismerni és érezni tudja a magyar nyelv különös zengzetességét. Hevesi Sándortól kezdve a színház esztétikusai igen sokan és Egressy Gábortól számítottan a színészek is megállapították, hogy a magyar színésznek nagy segítséget jelent a magyar nyelv. Ebben a mondatban például, hogy dübörög az orkán, szinte hallatszik az orkán zaja, az andalog, muzsikál szavakban érezhető valami elomló lágyság. Általában a egész magyar nyelv felépítése olyan, hogy a szavak zengése és aközött az értelem között, amit ezek a szavak adnak, szerves, a fül számára könnyen megérthető összefüggés tapasztalható. Ezt a természetes adottságot használják fel részint ösztönösen, részint tudatosan a magyar írók akkor, amidőn lelki és technikai kényszerből szükségét érezték a magyar irodalmi nyelv megújításának.

Vörösmarty Mihálytól Szabó Dezsőn keresztül Németh László és társaiig hosszú az út. Ezt a hosszú utat íróink úgy futották, hogy minduntalan kénytelenek visszatérni oda, ahonnan elődeik elindultak. E visszatérések igen ékesen bizonyítják, hogy a magyar irodalom történeti fejlődése szervesen összefüggő egész. A magyar irodalom állandó fejlődésben van, de ezt a fejlődést lehetetlen erőszakkal előrevinni és képtelenség a multtól elszakítani.

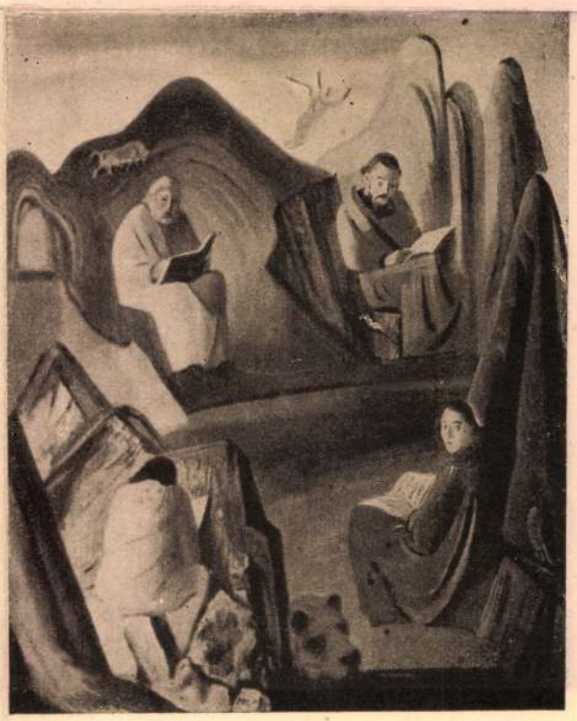

Molnár C. Pál: Négy evangélista — Les quatre évangelists

A Fővárosi Képtár ujabb szerzeményeinek kiállításáról — Nouveaux acquisitions de l'exposition de la Galerie municipale

írók a legutóbbi évtizedekben meglehetősen erősen kivitelre dolgoztak. Az exportálásra kerülő dráma szempontjából igazán lényegtelen volt a nyelv, mert azokban csak az esemény, a történés, a cselekmények fordulatossága, a dramaturgiai felépítés a fontos. Sőt, bizonyos mértékig nehézségeket is okoz a dagályosabb zengésű irodalmi nyelvezet, mert az ezen a hangon írt drámák és színdarabok csak igen nehezen fordíthatók. Szinte mesterségbeli kötelességévé vált tehát az exportra dolgozó drámaíróknak, hogy minél közönségesebb nyelven írjanak, mert a saját anyagi céljaik keresztülvitelére csupán ez a nyelvezet bir segítő erővel.

Ez volt eddig. Most a magyar irodalmi export sajnos, bizonyos mértékig meghalt, mint mondottuk, az íróknak céljává vált olyan formában adni a maguk írásait, hogy az az életnek lássék, ezenfelül pedig még a mai kor mindjobban homloktérbe kerülő szociális kérdései is mélyen éreztetik hatásukat a ma irodalmi irányzatának nyelvezetében. Amig a naturalizmus csupán regisztrálni kívánta az élet eseményeit, addig az újabb magyar irodalom lelkendező lendülettel javítani akar az elesettek helyzetén, meg akarja oldani a szociális kérdéseket. Az irodalom harcossá vált és e harc akarása természetesen megnyilvánul az írások külső formájában, így az irodalmi művek nyelvében is. Ennek a harcos irodalomnak a képviselője vagy két évtizede Szabó Dezső, tehát természetes, hogy a mai, szintén harcos írók, a Szabónál fiatalabb generáció írásai nyelvében eljutott ahhoz az íróhoz, akiről éppen nyelvezete miatt az volt a meggyőződés, hogy egyedülálló tölgy marad. Bátran mondhatjuk azt is, hogy az irodalom nyelvbeli megújhodása terén eljutott, egy még Szabó Dezső előtti íróhoz, Ady Endréhez, sőt még jobban visszamehetünk. Az az irodalmi nyelvezet, amelyik most homloktérbe került Magyarországon legelőször Vörösmarty Mihálynál volt fellelhető. Bármennyire paradoxonak látszik ez, meg kell tehát állapitanunk, hogy Magyarországon most az irodalom nyelvét illetően megújhodási korszakba jutottunk és ez a megújhodás abban csúcspontosodik, hogy az új írók visszakanyarodtak a mult század egyik legnagyobb költőjéhez, Vörösmarty Mihályhoz.

A régi romantikus költővel rokonok az új romantikus költők és írók. Ez a rokonság külső formában akként nyilvánul meg, hogy a mai romantikusok nyelv és stílus tekintetében követik a mult század nagy romantikusát. Követik pedig nem utánzási hajlamból, hanem abból a körülményből kifolyóan, hogy miként Vörösmartyt, őket is valami belső láz hevíti és kell, hogy ez a nagy kirobbanó akarás ne csak írásaik benső tartalmában, hanem külső formájában, tehát nyelvében is megnyilvánuljon.

Az írók mostani új, lelkendező nyelvezetének ez az egyik eredője, de hogy megváltozott az irodalmi nyelv, az egy másik, bizonyos mesterségbeli kérdésben is magyarázatát leli. Az irodalom nyelvét meg kellett változtatni a rádió divatbajövetelével. Ma, a drámák egész légiója került a mikrofon elé és bizony itt a hallgató nélkülözi azokat a szín-, kép- és cselekvéslehetőségeket, amelyek a színpadról minden esetben eléje tárulnak. Ugyanígy a rádióban előadásra kerülő prózai munkák közepette nem lehet megállítani a leadást és elgondolkozni az addigiakon, mint ahogy az egy könyv olvasásakor le hetséges. Szüksége volt tehát az irodalomnak egy olyan segítségre, amelyik helyettesíti azokat a lehetőségeket, amelyek a színház és a könyv rendelkezésére állanak. Természetes adottság volt az irodalom nyelvének megváltoztatásában találni meg ezt a mankót, már csak azért is, mert korlátlan lehetőségeket rejt magában a magyar nyelv.

Nem kell nyelvésznek lenni és ilyen kérdésekkel foglalkozni, hiszen a nem szakértő közönség is ismerni és érezni tudja a magyar nyelv különös zengzetességét. Hevesi Sándortól kezdve a színház esztétikusai igen sokan és Egressy Gábortól számítottan a színészek is megállapították, hogy a magyar színésznek nagy segítséget jelent a magyar nyelv. Ebben a mondatban például, hogy dübörög az orkán, szinte hallatszik az orkán zaja, az andalog, muzsikál szavakban érezhető valami elomló lágyság. Általában a egész magyar nyelv felépítése olyan, hogy a szavak zengése és aközött az értelem között, amit ezek a szavak adnak, szerves, a fül számára könnyen megérthető összefüggés tapasztalható. Ezt a természetes adottságot használják fel részint ösztönösen, részint tudatosan a magyar írók akkor, amidőn lelki és technikai kényszerből szükségét érezték a magyar irodalmi nyelv megújításának.

Vörösmarty Mihálytól Szabó Dezsőn keresztül Németh László és társaiig hosszú az út. Ezt a hosszú utat íróink úgy futották, hogy minduntalan kénytelenek visszatérni oda, ahonnan elődeik elindultak. E visszatérések igen ékesen bizonyítják, hogy a magyar irodalom történeti fejlődése szervesen összefüggő egész. A magyar irodalom állandó fejlődésben van, de ezt a fejlődést lehetetlen erőszakkal előrevinni és képtelenség a multtól elszakítani.

Molnár C. Pál: Négy evangélista — Les quatre évangelists

A Fővárosi Képtár ujabb szerzeményeinek kiállításáról — Nouveaux acquisitions de l'exposition de la Galerie municipale

MADARASi **FEKETE ALFRÉD:**

A MŰVÉSZETEK KÖZÖS ELEMEI

Lessing még ma is szívesen forgatott munkájában az „Emilia Galotti"-ban állapította meg igen szellemesen, hogy „Raffael még akkor is nagy művész lett volna, ha véletlenül kezek nélkül születik." És a paradoxonként ható vélemény-nyilvánítás azt jelenti, hogy a művészet szempontjából egészen lényegtelen, hogy a művész festő, szobrász, író, színész, vagy zenész-e, mert művészvoltának egyedüli meghatározója az az alkotóerő, amely az élettelen anyagból élő művészi alkotást képes formálni. Ebből viszont az következik, hogy a művészet fogalmában kell olyan lényeges alkotóelemekből álló tartalomnak lenni, amely minden művészeti ágban közös. A közös tartalmi elemek azonban a művészeteket szintétikus egységbe fogják össze. A szóelemző magyarázat is erre utal, amikor általában „művészet"-ről beszélünk és csak ritkán „művészetek"-ről, és művészet alatt a szín, a forma, a szó és a hang művészetét egyaránt értjük.

*

Bármerre nézünk, szemünk gyönyörködve pihen meg a világ szépségein. Azonban a készen kapott szép nem elégít ki bennünket, hanem utánzó ösztönünknél fogva szépet akarunk alkotni. A szép alkotására törekvés: a művészet, amit Spencer szerint legegyszerűbben a gyermek játékösztönével lehet magyarázni. A létfenntartás nem veszi igénybe a gyermek egész erejét, így rendkívüli készség támad benne és saját élettevékenységét utánozza: játszik. Ilyen játék, a szellem nyugvó erőinek játszi pazarlása a művészet, de közte és a játék között mégis végtelen különbség van. A játék fősúlya a cselekvés, az erők egyszerű levezetésén nyugszik, míg a művészetben nemcsak kifejezni akarjuk a szépet, hanem azt meg is akarjuk rögzíteni; vagyis maradandó hatást keresünk. A játék céltalan, értelmetlen utánzás, ezzel szemben a művészet eredeti, sőt alkotás, amelynek célja szépséget, érzelmet, gondolatot kifejezni, problémát megoldani, kultúrális vonatkozásban: a tömegízlés nevelését előmozdítani.

Ha a különböző művészetek, különböző műfajú alkotásait összehasonlítjuk egymással, látjuk, hogy azok a szabályok, amelyek egyik művészeti ág bizonyos műfaját kötik, érvényesülnek a másik művészeti ág azonos műfajára is. Arany János „Tetemre hívás" című balladája nyomán festette 1881-ben Gyárfás Jenő ha-

Kaffka Albert: Akt kompozició — Composition d'une acte

A „Műterem" kiállításáról — De l'exposition „de l'Atelier"

Antal Károly: Mátyás király — Le roi Mathias

A Fővárosi Képtár ujabb szerzeményeinek kiállításáról — Nouveaux acquisitions de l'exposition de la Galerie municipale

sonló című, a Szépművészeti Múzeumban látható képét. A képet mély drámai erő és csiszolt, finom tónusérzék jellemzi. Alaposabb megfigyelés után láthatjuk érvényesülni rajta azokat a szabályokat, amelyek Arany János alkotásainak szépségeit adják: így a tragikus cselekmény mellett a könnyed formát, a szaggatott, homályos előadásmódot, az érzések túlfeszültségét, egyszóval áttérhetünk az elméletre. Mindaz, amit a „Tetemrehívás"-sal kapcsolatban mondottunk, a zenei balladára is vonatkozik. Sötét alaptónus, fugatikus menetek, inkább dur, mint moll-akkordok, s ha a hallgató elméletileg nem is tudja esetleg fel-

Művészet 1939. IV. évf.
27.

Kaffka Albert

K

Kaffka Albert emlékkiállítása eszünkbe juttatja a nemrég elhunyt Vaszarynak azt a szellemes axiómáját: „a festő nem tűzhet ki magának célokat a művészet határain kívül." Művein ő is példázza a becsületes realizmust. *Tizian* inkább pongyolában festette a nőt, a rokokó pedig sohase festett aktot, csak — levetkőztetett asszonyt, ami óriási különbség . . ." — állapítja meg egyik esztétikus. Ilyen szemszögből nézve *Kaffka* Albert művészetét, mely magán viseli mestereinek *Rudnay* Gyulának és *Edvi-Illés* Aladárnak jótékony hatását a nagyrahivatott *Kaffka* a rönesszansz legjobbjaira emlékeztet . . . és ha életben marad, magyar legjobbjaink Pantheonját gyarapíthatta volna . . .

Pedagógiai hivatásában is szakította meg váratlan halála, mert mint *Edvy-Illés* Aladár tanársegédje is meglepő eredményeket ért el.

—*délyi.*

Művészet 1939. IV. évf.

27. n. 77. l

MŰVÉSZET

FELELŐS SZERKESZTŐ: KENDE BÉLA

TARTALOM

Szentgyörgyvári Gyenes Lajos: Horthy Miklós-termet a Királyi Várba — — — — — — 65

Gönczy G. István: Lettország képzőművészete 67

Kende Béla: A Fővárosi Képtár új szerzeményeinek kiállítása — — — — — — — 69

Buday Bálint: Az író és az irodalmi nyelv — 72

madarasi Fekete Alfréd: A művészetek közös tartalmi elemei — — — — — — — 74

Művészetek és magyar művészek külföldön — 76

A Műterem kiállításai — — — — — — — 77

Budapest Székesfőváros Elektromos Művei legújabb körzeti irodája — — — — — — 78

Budapest Székesfőváros Gázművei új városi irodái — — — — — — — — — — 80

In memoriam — — — — — — — — — 82

— 83

Kafka Albert

K

Magyar Művészet

1932. 196. l.

KAFKA ALBERT. Derekasan megindult pályája elején ragadta el a halál *Kafka* Albert festőművészt április 27-én Budapesten hosszú szenvedés után. A fiatal művész Budapesten született 1902 június 5-én s középiskoláinak végzése után 1924-ben növendéke lett a Képzőművészeti Főiskolának, ahol *Rudnay* Gyula volt a szaktanára. Ugyanott szerezte meg a rajztanári oklevelet is. Legutóbb 1930-ban állította ki a Nemzeti Szalónban Domboldal c. festményét. Súlyos és hosszas betegsége akadályozta a behatóbb munkásságban a kiváló tehetségű fiatal művészt.

AZ 1902/3. ÉVI TÉLI KIÁLLÍTÁSO
KIOSZTÁSRA KERÜLŐ DÍJA

1. *A 2000 koronás Rökk-féle díj.*
2. *Eszterházy Miklós Móric gróf 600 koronás vízf ménydíja.*
3. *A Lipótvárosi Kaszinó 1000 koronás díja.*

Az 1. számú díjra minden, a kiállításra szabá szerűen elfogadott s a megnyitástól a bezárásig ki tott festmény vagy szobor pályázhatik, ha szerzőj tárlat megnyitásától számított két hét alatt, tehát *1 november 29-ikéig írásban határozottan kijelenti, h külön kijelölendő művével a kitűzött Rökk-díjra pályá*

A 2. és 3. számú díjakra minden a kiállításra bályszerűen elfogadott, s a megnyitástól a bezár kiállított s a pályázati feltételeknek megfelelő pályázik, hacsak szerzője *1902. november 29-ikéig ban be nem jelenti, hogy a pályázatban részt nem kíván.*

Az 1. számú díjat egy a választmány által me lasztandó, öt művészből és két nem művészből, számú díjat egy a választmány által megválaszta

Egy érdekes magyar ötlet a búvárhajók legénységének megmentésére

— *Az Est tudósítójától* —

Az elmult hetekben három tengeralattjáró merült el, az amerikai *Squalus*, az angol *Thetis* és a francia *Phénix*. Hős tengerészeknek ez a borzalmas tömeghalála világszerte felhívta a technikusok és tervezők figyelmét azokra a kétségtelen

hiányokra és tökéletlenségekre,

amelyek a bajbajutott búvárhajók személyzetének megmentését úgyszólván lehetetlenné teszi. A világlapokban napról-napra jelennek meg *szakértők nyilatkozatai és laikusok véleményei* arról, hogy milyen hibák történtek és minő eszközökkel lehetett volna megakadályozni, hogy *fiatal életek százai vesszenek el a legsiralmasabb módon.*

Nekünk, magyaroknak, sajnos, nincs e pillanatban tengerünk. Ennek ellenére nálunk is állandóan izgatja a mérnökök és feltalálók fantáziáját *a tökéletes mentőkészülék* megoldása és *alig múlik el nap, hogy fel ne merülne egy-egy érdekes magyar ötlet.*

Anélkül, hogy a mechanikai és technológiai részleteket megvitatni, vagy megkritizálni óhajtanánk, a hozzánk beküldött sok terv közül ismertetünk egyet, amely *Huber* Tivadar feltaláló elgondolása és amely tetszetős egyszerűségénél, valamint egy meglevő konstrukciót észszerű javításánál fogva alkalmasnak látszik arra, hogy *a szakemberek foglalkozzanak vele.*

Mint *Az Est*-ben annak idején megírtuk, a *Thetis* emberei az úgynevezett *Davis-féle készülékkel* igyekeztek kijutni acélkoporsójukból, ez azonban nem sikerült, mert az egyik menekülő

belefulladt abba a »viziágyúba«,

amely a Davis-készüléknél a megmentendőket kilövi a búvárhajóból. A Davis-készüléknek egyébként is az nagy hibája, hogy csak *egészen csekély mélységből* alkalmas a mentésre, mert ha a búvárhajó hetven-nyolcvan méter alá süllyed, akkor a kilőtt ember

a nyomásváltozás következtében meghal, amíg a búvárhajó mélységéből a tengerszín magasságáig emelkedik.

Sokkal eredményesebbnek látszik a *Mommsen féle búvárharang*, amelyet a *Squalus* katasztrófájánál használtak. Ennek azonban az a baja, hogy

csak akkor lehet alkalmazni, ha az elsüllyedt búvárhajó nem dőlt oldalra,

hanem a fedélzete *pontosan vízszintes helyzetben van.* Akkor, mint a mellékelt ábrán láthatjuk, a búvárharangot leengedik a mélységbe, ott egy búvár hozzászereli ahhoz a koronghoz, amely a tengeralattjáró fedélzetén éppen azt a célt szolgálja, hogy a búvárharangot hozzácsatolhassák, ezután indul meg a mentés.

Körülbelül *nyolc ember szállhat át a búvárharangba*, amelyet a kívülálló búvár most leszerel a tengeralattjáróról, a mentőhajó felhúzza a harangot, kiveszik belőle a nyolc embert, a harangot visszaengedik és ez így megy addig, ameddig csak meg nem mentették az egész legénységet.

Huber Tivadar elgondolásának lényege az, hogy a jövőben

a tengeralattjáró magával vigye ezt a búvárharangot.

A parancsnoki torony mögött *elsüllyeszthető kisebb torony* lenne ez a búvárharang, amelyben akkumulátor-telep, rádiókészülék, elektromotor és mindaz az apparátus elhelyezhető lenne, ami ennek a harangnak megadja az önálló működés lehetőségét.

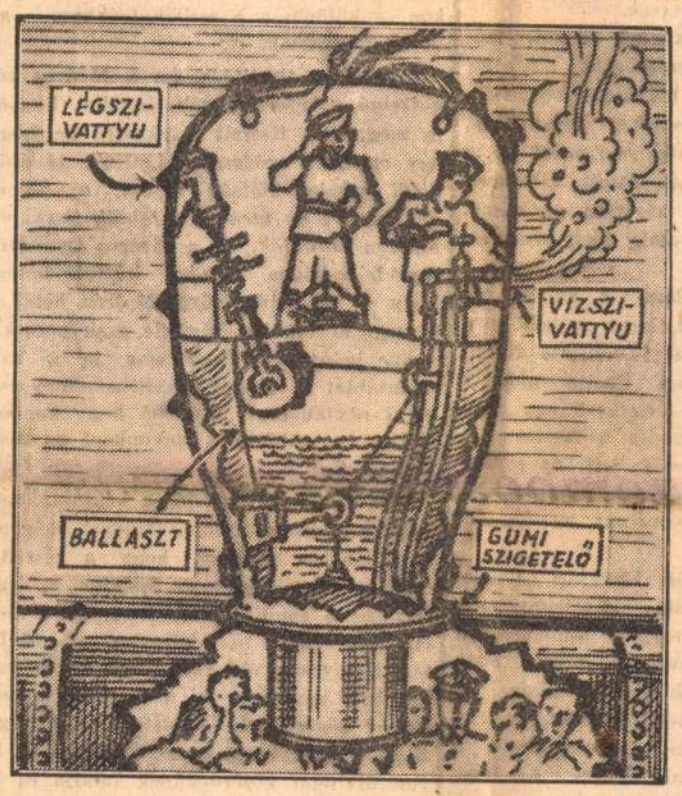

A SQUALUS katasztrófájánál alkalmazott mentőharang, amelyet búvár szerelt az elsüllyedt tengeralattjáróhoz

A *Phénix* katasztrófájánál láttuk, hogy a szerencsétlenül jártak

egyetlen rádiójelet sem tudtak leadni,

aminek nyilván az a magyarázata, hogy amikor a Phénix beleütközött valamilyen tengeralatti zátonyba, megsérült az elektromos berendezése, következésképp már

az első pillanattól kezdve megszakadt minden összeköttetési lehetősége a felső világgal.

Ha technikailag megoldható lenne a Mommsen-féle búvárharang javított kiadása, vagyis ezt magával vinné a hajó, akkor a szerencsétlenség pillanatában néhány ember nyomban helyetfoglalhatna a búvárharangban, amely önállóan, függetlenül a szerencsétlenül járt hajótól, *saját erejéből emelkedhetnék a víz színére*, ahol közvetlenül érintkezésbe léphetne a mentőhajókkal. Ezáltal először is úgyszólván

percek alatt tisztázva lenne az elsüllyedt hajó helyzete,

az órákig tartó keresgélés feleslegessé válna. De mert az önállósított kis búvárharang akkumulátortöltése odafönt megújítható lenne, meglenne a mód arra, hogy a búvárharang *önerejéből visszamenjen a szerencsétlenség színhelyére.* A kontaktust a Mommsen-féle harangnál könnyebben találná meg az anyahajóval, mert hiszen azzal *láncösszeköttetésben lenne.*

Ennek a búvárharangnak hadi szempontból is érdekes jelentősége lehetne, amennyiben technikailag megoldható. A helyzet ugyanis az, hogy a búvárhajó, ha lőni akar, kénytelen felemelkedni

a víz színétől számított tíz-tizenkét méter mélységbe,

mert csak vízszintes állapotban tudja kiengedni a torpedót. Ebből tehát az következik, hogy amikor a búvárhajó felemelkedik a harminc-harmincöt méteres mélységből, hogy periszkópjával megfigyelje a megtorpedózandó hadihajót, akkor *a periszkóp, ez a magasba kiálló látcső,*

elárulja jelenlétét.

A hadihajó tehát nyomban elpusztíthatja. Ha viszont a harmicméteres mélységből csupán ez az úszó búvárharang emelkedik fel két-három megfigyelővel, akkor a legrosszabb eset az, hogy ezt lövik le: *az anyahajó sértetlen marad*, a tisztikar, a legénység megmarad és legfeljebb három-négy ember pusztul oda.

Természetes, hogy rengeteg függ a technikai megoldási lehetőségektől, elsősorban attól, hogy az anyahajóval való összeköttetést fentartó *láncszerkezet vagy rugalmas fémszalagkötelék a technológia mai állása mellett megoldható-e vagy sem.*

Tény az, hogy Huber Tivadar elgondolásában nincs *semmi olyan »forradalmi« fantasztikum, ami a laikus feltalálók konstrukcióit szokta jellemezni.* Egészen praktikus megfontolások ezek, amelyek lehetősége nem nyúlik az elméleti lehetetlenségek birodalmába, hanem

csupán műhelykérdés.

A műhelymérnökök, a művezetők és a szakmunkások fogják eldönteni, hogy öntödében, esztergapadon, csiszológépen és tömítő eljárások mai lehetőségeiben, tehát a legszárazabb gyakorlat birodalmában megoldhatók-e az új búvárharang technikai problémái.

Németh Károly

A VASUTASOK

országos szövetségének nagyválasztmányi ülésén szóbakerültek a vasutasság kívánságai. A főtitkári jelentésben a szövetség többek közt ama kérést fejezi ki, hogy a szociális kérdéseket megoldani kívánó miniszterelnök ne hagyja figyelmen kívül azt a hatalmas erkölcsi és anyagi tényezőt, amelyet a nagyon fontos munkát végző, hazafias vasúti társadalom jelent.

A magyar vasutas most az egyszer saját érdekét képviseli — egyébként egész életének munkája az egész magyarság érdekeinek önfeláldozó, hazafias, derekas szolgálatában telik el. Azaz... hiszen mikor saját érdekei mellett szól, akkor is közérdeket képvisel. Hiszen minden, ami által a vasutas helyzete javul, közügy, közérdek. A vasutasság nem egyszerűen »kari érdekeket« szolgál, amikor hazafias fegyelemmel helyzete javítását kéri, a vasutasság mérhetetlenül több, mint »szakma« és sokkal több, mint pálya — hivatás az, még pedig hatalmas hivatás, amelynek komoly, érdemes, méltó és nemes betöltésével a vasutas történelmien fontos tényezője az egész magyar életnek, az egész magyar fejlődésnek. A magyar társadalom mindig a legnagyobb szeretettel és megbecsüléssel kísérte a vasutasság munkáját; épp ezért a vasutasság körén túl az egész magyar társadalomban is örömmel fogadnak minden bejelentést, amely a vasutasság helyzetének javítására mutat s a kormány minden ebbeli elképzelésében vagy intézkedésében egységfrontban találja oldalán az egész magyar nemzeti társadalmat.

Az angol hadügyminiszter Párisba készül

Paris, június 23

A »Temps« úgy értesül, hogy *Hore Belisha* angol hadügyminiszter július 4-én a francia-angol szövetség meghívására

Párisba fog látogatni.

Belisha hadügyminisztert több angol közéleti személyiség kíséri el párisi útjára, közöttük *York, Nottingham, Sheffield, Portsmouth, Southampton* és *Canterbury* városok lordmayorjai stb. *(MTI)*

Egy és háromnegyed órai kihallgatáson fogadta VI. György Chamberlaint

London, június 23

Chamberlain miniszterelnök, aki csütörtökön este 9 óra 30 perckor kihallgatáson jelent meg VI. György királynál, 11 óra 15 perckor távozott el a Buckingham-palotából. Az összegyűlt tömeg lelkesen megtapsolta a miniszterelnököt. *(MTI.)*

Legjobban nyaral
Siófokon
a Fürdőigazgatóság szállóiban
Budapest, Váci-utca 27. Tel. 380-114 és 380-132

Edwina Booth Harry Carey Duncan Renaldo
emlékezetes alakításai
TRADER HORN
W. S. Van Dyke
kolosszális produkciójának repríze
a világ leghatalmasabb dzsungelfilmje!
CAMARA (5, 1/4 8, 3/4 10) MÁTÓL ATRIUM (1/4 6, 1/2 8, 3/4 10)

HIREK

— **Vigan és feleslegesen dudál...** A főkapitány néhány héttel ezelőtt parancsot adott ki a csendrendelet fokozottabb ellenőrzésére, miután több panasz futott be a *feleslegesen tülkölő* autok ellen. A rendőrség polgári ruhás rendőrtisztviselőket állított fel a főváros különböző pontjain, akik felírták azoknak az autóknak a rendszámát, amelyek feleslegesen használták villanykürtjeiket és egyéb mélyhangú dudáikat. A feleslegesen dudáló autóvezetők ellen eljárás indul és a vezetőket kihágási büntetéssel sujtják. A főkapitány rendelkezését nemcsak a közönség, hanem *minden lelkiismeretes autós örömmel üdvözli.* A felesleges dudálás épúgy, mint *az esti fényszórózás sok visszaélésre vezetett.* Ugyanekkor azonban a lelkiismeretes autóvezetők szeretnék most már tudni, hogy *mit kell és mit szabad tenniök*, ugyanis most már olyan általános a zűrzavar a duda és fényszóróhasználat tekintetében, hogy amit az egyik rendelkezés kötelezően előír, azt a másik rendelkezés szigorúan tiltja. Itt volna az ideje annak, hogy a főkapitányság minden félreértést kizáró módon szabályozza az autókürtök és a fényszórók használatát. Ha tudnák *a lelkiismeretes autóvezetők*, hogy mihez kell alkalmazkodniok, szigorúan betartanák a rendelkezéseket, viszont senki sem sajnálná azokat a könnyelmű és hetyke autóvezetőket, akik csak feltűnési viszketegségből szólaltatják meg bőgő hangú dudáikat és vakítják fényszóróikkal a szembe futó autók vezetőit, utasait és az utcai járókelőket.

— **Egy négergyerek fantasztikus meséje.** *Londonból* jelentik: Ruggles *Gates* professzor, a londoni egyetem átörökléstani tanára, rendkívül érdekes jelentést kapott Dél-Afrikából. A jelentésben Raymond *Dart* professzor, a délafrikai Witwatersrend egyetemének tanára elmondja, hogy *egy kis négergyereket páviánok elraboltak és felneveltek.* A fiút azután egy rendőrjárőrnek sikerült kiszabadítania. A gyerek akkor még beszélni sem tudott, de azóta megtanult angolul és *most elmesélte életét a páviánok között.* Dart professzor hangsúlyozza, hogy nem állt módjában ellenőrizni a gyerek elbeszélését, de *az ellenőrizhető adatokról bebizonyosodott, hogy igazak.* A négergyereket, akit most Lukasnak hívnak, *tizenkétéves korában szabaditottak ki a rendőrök a páviánok közül.* Azóta megtanult angolul, elmondta, hogy csak nagyon kevés kiemelkedő eseményt tud elmondani a páviánok között töltött esztendeiről. Tápláléka főkép *tücsökből, strucctojásból, málnából és erdei mézből állt.* Egyszer egy strucc fejenrúgta, amikor ki akarta rabolni a fészkét. A vad méhek sokszor összeszurkálták, amikor ki akarta fosztani őket. Egyízben az erdőben bolyongva megbotlott egy nagy hangyabolyban és akkor eltörte a lábát. A páviánok igyekeztek meggyógyítani és *a lába egész szépen összeforrt.*

A gyerek elmesélte, hogy a páviánok között *mindig csak négykézláb járt.* Teljesen meztelen volt és a szabad ég alatt aludt. Egy nap élelmet keresett páviánbarátaival, amikor *két rendőrrel találkoztak* és a rendőrök pisztolyt rántottak és feléjük lőttek. A páviánoknak sikerült elmenekülniök, őt azonban a rendőrök elfogták. Ruggles Gates professzor a beszámolóval kapcsolatban kijelentette, hogy *ez az első eset, hogy páviánok vagy más emberszabású majmok egy gyereket felneveltek.* Több példa volt már arra, hogy medvék kisgyerekeket maguk közé vettek és Indiában elég sűrűn fordul elő, hogy *farkasok gyerekeket vesznek fel a sorfaikba.* Különben ezen alapul Kipling Nobel-díjas könyve is, a *Jungle Book.* A kiváló londoni tudós *hitelt ad a történetnek* és szerinte alkalmasint egy anyapávián vette gondozásába, anyai ösztönéből vezérelve, a kis néger gyereket.

— **Egy kellemetlen tévedés.** Csütörtökön reggel 9 óra körül öt kocsiból álló vonat fut be a komáromi északi pályaudvarra. A kapus elkiáltja magát:

— Hetény, Ógyalla, Bajcs, Érsekújvár felé beszállni!

Egyszerre tódulnak a vonatra várakozók s 20—25 ember felszáll az utolsó két kocsira.

A vonat elindul. Perceken belül jön a kalauz s megkérdez egy asszonyt:

— Hová utazik?

— *Érsekújvárra.*

— Akkor rossz vonatra szállott fel. Ez a vonat *Somorjára* megy.

Egyszerre megélénkül az egész kocsi. Az utasok felugrálnak a helyükről, mindenki a kalauz körül csoportosul, kiáltozás, gesztikulálás. Csupa elkeseredett ember, izgatott kiáltozásaikból főleg ezt lehet kivenni:

— Hiszen a kapus Érsekújvárt kiáltotta.

A kalauz magyarázza:

— A befutó vonatnak csak *az első három kocsija* megy Érsekújvárra. Az utolsó két kocsi Somorjára megy.

— Miért nincsen legalább egy tábla elhelyezve az utasok tájékoztatására? — méltatlankodnak az utasok.

Voltak, akik le akartak ugrani, mások a kalauznak könyörögtek, hogy állítsa meg a vonatot, majd azt kérdezték, mibe kerül, ha a vészféket meghúzzák. 60 pengőt azonban senki sem szánt rá...

...És a vonat futott, futott, állomásokon keresztül, mert motoros gyorsított vonat volt s Nemesócsáig meg sem állott.

Közben újabb izgalom. A kalauz felszólította az utasokat, hogy váltsák meg a jegyüket. Egy megfélemlített fiatalasszony elkeseredetten fizette meg a 2 pengő huszat. A következő egy férfi volt. Ő már megtagadta a fizetést. A szóváltás egyre hevesebb lett, de a közvélemény egyhangúan az utas mellett volt, hatása alatt *mindenki megtagadta a fizetést.*

Nemesócsán az egész társaság az állomásfőnökségre került. A legnagyobb meglepetés az volt, hogy az állomásfőnök — nem volt meglepve. Kiderült, hogy *hasonló esetek napok óta ismétlődnek*, a tévedés ismételten bekövetkezett, dacára, hogy Nemesócsa már figyelmeztette a komáromi állomásfőnökséget... Az igazságos állomásfőnök megállapította, hogy van-e mindenkinek az érsekújvári vonalra szóló jegye s ezeknek nem kellett fizetniök...

— **Légoltalmi mintapince Budapesten.** A Vadásztöltény-, Gyutacs- és Fémárugyár Mérleg-utca 4. alatti helyiségében szombaton kiállítás nyílik meg, amely kitűnően áttekinthető csoportosítással mutatja be a *különböző óvó- és mentőkészülékeket, gázmentesítő eszközöket, tűzoltószerszámokat, légszivattyúkat* és minden ehhez hasonló berendezést. A kiállítás valamennyi darabja *szigorúan a hatósági előírásoknak megfelelően készült.* A földszinti kiállítási helyiség alatt a legmodernebbül berendezett légoltalmi mintapince fogadja a látogatókat, akik meggyőződhetnek arról, hogy a mai légoltalmi eszközök valóban tökéletes biztonságot nyujtanak minden esetleges légitámadással szemben.

— **Bajtársi találkozó.** A kolozsvári 51. gyalogezredben szolgált bajtársak folyó évi július 2-án, vasárnap délután 6 órai kezdettel a Pozsgay-vendéglő kerthelyiségében (VIII., Práter-utca 26.) táborozást tartanak, melyre a bajtársakat és hozzátartozóikat szeretettel várja a rendezőség.

— **66-osok emlékünnepe.** Vitéz *Rátvay* Imre tábornok arra kéri 66-os bajtársait, hogy a volt 1. honvéd gyalogezred június 25-i, a Fővám-téren délelőtt 9 órakor kezdődő emlékünnepélyén minél számosabban jelenjenek meg.

x **Ideges embereknél és lelkibetegeknél** az igen enyhe hatású, mindig megbízható természetes »*Ferenc József*« keserűvíz — reggel éhgyomorra egy pohárral bevéve — kiadós bélürülést, jó gyomoremésztést és elegendő étvágyérzetet hoz létre. Kérdezze meg orvosát!

— **Ricsóy-Uhlarik főispán ellenőrizteti: megfelelő lakásokban laknak-e a munkások.** *Szentesről* jelentik: Sok panasz hangzik el a mezőgazdasági sommásmunkások, különösen aratómunkások lakásviszonyairól. Vitéz *Ricsóy-Uhlarik* Béla főispán ezért körrendeletet intézett a főszolgabirókhoz: *a legszigorúbban ellenőrizzék, hogy a munkások megfelelő, emberhez méltó elhelyezést, illetőleg lakást kapnak-e?* Ha lakásuk nem felel meg a fennálló rendelkezéseknek, intézkedjenek a mulasztók felelősségrevonása és a megfelelő állapotok biztosítása iránt és minden egyes esetről tegyenek neki jelentést. Ugyanilyen természetű rendeletet intézett a tisztiorvoshoz is: *a járási tisztiorvosokkal ellenőriztesse a sommásmunkások lakásait szociálhigiénial szempontból.* A vármegyei gazdasági felügyelőséget is felhívta ilyen ellenőrzésre és jelentéstételre.

— **Tisztítsák meg a házszám- és utcanévtáblákat.** *(Levél a szerkesztőhöz.)* Mult év folyamán a főutakon 6—7000 házon új házszámtáblákat helyeztek el. A többi, körülbelül 28.000 épületen még a régi táblák vannak, az évtizedeken át rátapadt piszokkal. Époly szégyenletesen piszkosak és ezáltal olvashatatlanok a legtöbb utcasarkon — különösen a mellékutcákban — az utcai jelzőtáblák.

Ezeknek a tisztítása, ha a főváros végeztetné, sokezer pengőbe kerülne. Engedje meg, igen tisztelt Szerkesztő úr, hogy egy egyszerű módszert ajánljak: *24 órán belül*, minden költség nélkül, *az összes házszám és az utcai jelzőtáblák tiszta állapotba hozhatók*, ha a főváros rendeletileg felszólítana minden háztulajdonost, hogy a házfelügyelővel 24 órán belül — hiszen a munka kivitele csak perceket venne igénybe — tisztíttassa le a házszámtáblát és a sarokházakon elhelyezett utcai névtáblákat. Továbbá hogy gondoskodjék e tábláknak havonként egyszeri tisztogatásáról.

Minthogy ezen tisztítás a háztulajdonosnak nem okozna különös kiadást, még azt is el lehetne rendelni, hogy a tisztítás után az esetleg lekopott táblákon az írást is hozassa rendbe, mely munkát bármely címfestő- vagy mázolómester kb. 50 fillérért szívesen vállalná, minthogy sokezer darabról lenne szó és a munkát a helyszinén végezhetné. Remélem, hogy igen tisztelt Szerkesztő úr az elmondottak keresztülvitelét közérdekünek találja és kérem méltóztassék ebben az esetben az illetékesek figyelmét erre felhívni. Köszönettel és kiváló tisztelettel *S. K.* háztulajdonos.

— **Többszázan jelentkeztek a soproni nyári egyetemre.** A magyarság barokkstílű, kőcirádás városa: Sopron, a *Civitas Fidelissima*, amely a mult évben *több mint 100.000 külföldi látogatójával* majdnem elérte Budapest idegenforgalmát, ezidén újra megkoronázza idegenforgalmi célkitűzéseit. A *budapesti József Nádor Műegyetem* július 30-ától augusztus 18-áig újra megtartja tavalyi átütő sikert elért *nyári tanfolyamát.* A hallgatók százai indulnak augusztusban Sopronba, Szent László királyunk egykori határvárába, amely immár *663-ik éve szabad királyi város* és a török-tatár dúlásoktól megkíméltetvén, ma a barokk építészeti műemlékek szabadtéri múzeuma. Sopronban a zene, az irodalom, a képzőművészet és a tudomány kultúrája élő valóság. A soproni nyaralóvendég mindent megtalál. Erre a pompás »soproni nyaralás«-ra tette fel a koronát világhírű professzoraival a *Nyári Egyetem.* Egyedülálló vállalkozás az egész világon. Nagy merészség: *műszaki nyári kurzusokat* adni a mai embernek. De a siker minden törekvést igazol: *a beiratkozottak százai* seregletek össze július 30-án az ünnepélyes megnyitóra. *Jelentkezéseket még elfogad az Idegenforgalmi R.-T. Sopronban.*

— **Három inget ottfelejtett.** Ma éjszaka ismeretlen tettes feltörte a Kossuth Lajos-utca 10. számú házban a *Földváry* Imre divatáru kereskedő kirakatát. Három inget kivételével a kirakatból mindent ellopott. A rendőrség keresi a betörőt.

— **Kafka Albert emlékkiállítása a Műteremben.** Rudnaynak volt kitűnő fiatal tanítványa *Kafka* Albert festőművész, aki néhány esztendővel ezelőtt 27 éves korában meghalt. Hátrahagyott képeiből most emlékkiállítást rendez a Műterem. Értékes, tehetséges, kitűnő technikájú művész volt, aki bizonyára hamar elhagyta volna képein professzorának modorát és bélyegét. Nagy kár érte. Igy is néhány nagyon szép vásznát látjuk. Szépen megkomponált aktos képeket, egyéni meglátású tájakat. Furcsa, hogy mindegyikben van valami borongós, sötét hangulat. Egyik önarcképén a feje fölé egy emberi koponyát festett. *(K)*

— **Százharminckétezer pengővel tíz tanyai iskolát építenek a karcagi határban.** *Karcagról* jelenti *Az Est* tudósítója: A vallás- és közoktatásügyi minisztérium leiratban közölte a város vezetőségével, hogy a közel nyolcvanezer katasztrális hold terjedelmű határban tíz tanyai iskola építését engedélyezi. A minisztérium az iskolák építéséhez 132.000 pengő hozzájárulást ad.

— **A vonat elé feküdt.** Ma hajnalban a Thököly-úti halálsorompó közelében a vasúti sinek mentén *egy nő derékban kettészelt holttestét* találták. A főkapitányságról kivonult rendőri bizottság a nála lévő munkakönyvből megállapította, hogy *Horváth* Ibolya 20 éves gyári munkásnő. Nyilván öngyilkossági szándékból feküdt a sínekre, hogy egy vonat halálra gázolja. Hogy miért lett öngyilkos, nem tudják.

— **A Homok-utca lakóinak panasza.** *(Levél a szerkesztőhöz.)* A mostani nyugtalan időkben igazi nyugalmat az ember otthonában, lakásában talál csak. Már aki talál, mert például *a VIII. kerületi Homok-utca lakói otthonukban sem pihenhetnek.* A Homok-utcában a délutáni órákban összegyűlnek a környékbeli suhancok, 14—17 éves gyerekek, akik *futballmeccseket* rendeznek itt. Bár a környéken *több nyilvános tér* van, mégsem azokat látogatják, hanem a Homok-utcában tanyáznak és elkeserítik az itt lakók életét. Lárma, trágár jasszkifejezések teszik tűrhetetlenné a környékbeli házak lakóinak az otthontartózkodást. *Csaknem naponta törnek az ablaküvegek*, ha pedig — mint most, fülledt időben — nyitvatartjuk az ablakokat, *berúgják a labdákat a szobákba*, ahol nem egyszer okoznak kárt, leütve, összetörve a vázákat, virágcserepeket. Különösen a *földszinti lakások bérlői* szenvednek az utcai suhancok garázdálkodása miatt. Hiába kérjük jó szívvel, hogy ne rúgják be a lakások ablakán a labdát, *minősíthetetlen válaszokat* kapunk. A rendőrségen is többen panaszt tettek már emiatt, de eredményt nem értünk el, mert bár rendőr cirkál a környéken, hogy az utcán futballozó suhancokat elkergethesse, a suhancok *őrszemet állítanak* és ha jön a rendőr, elfutnak. Azután pedig ismét tovább folyik a futballozás, a lárma.

Valahogyan intézményesen kellene lehetetlenné tenni, hogy egyes utcákat külvárosi jasszok válasszanak ki maguknak és ezekben az utcákban ilyen állapotok legyenek. Csináljanak játszótereket, az utcán való futballozást pedig a legerélyesebben torolják meg. Kiváló tisztelettel: *A Homok-utca lakói.*

M. N. B. 1204. sz. eng. alapján.

Az Est—IBUSz szünidei társasutazásai

ABBAZIÁBA

Lauranába

1939

ABBAZIA
1. Július 1—16
2. Július 15—30
3. Július 29—aug. 13
4. Augusztus 12—27

Felvilágositás és jelentkezés:

AZ EST Utazási és Menetirodája, VII., Erzsébet-körút 18-20. Telefon 145-550 (sorozat)

IBUSz-MÁV Hiv. Menetjegyiroda, Vigadó-tér és az összes fiókirodákban

Kafka Albat festő

Olcsón megúszni a Szabadtérit

(Folytatás az 1. oldalról.) semmit a világon nem tartalmazott. A 22 szakmai melléklet, ugyancsak tegnap, mindössze a frakcióvezetőkig jutott el. Ezt az abszolút felkészületlenséget, a tájékoztatás teljes hiányát imponáló módon legmarkánsabban a független frakció kérte ki magának, azzal, hogy nem vett részt a felelőtlennek minősített döntési procedúrában. Mint *Básthy Gábor* MSZP-s képviselő társai nevében is megfogalmazta, hosszú távon egy egymilliárdos program első lépéséről van szó, melyet vakon nem hajlandók meglépni. *Jeney Ferenc* szabaddemokrata képviselő pedig teljes körű vizsgálatot kért annak kiderítésére, kiket terhel a felelősség a fél éves húzódás után is áttekinthetetlen, kibogozhatatlan döntés-előkészítésért.

Kiss Lajos, az MDF frakcióvezetője viszont, egyszerűnek látta a kérdés eldöntését. Formai hibákra utalva, a svájciakat ki is zárta volna a pályázók közül, mondván, nem feleltek meg a pályázati kiírásnak. Végül aztán, mégiscsak döntés következett. Előbb arról, hogy négyezres avagy ötezres legyen-e a lelátó. Az előbbi kapott többséget. A következő kérdés: a Compack Rt., vagy a Nüssliék. A szavazás végeredménye: 24 igen, 2 nem, és 4 tartózkodás a Compack javára, melynek egyébként teljes vezérkara végigkísérte a fejleményeket. Egy laikus közgyűléstől nem is várható más döntés, minthogy, győzzön az olcsóbb. Ez 74 millió, plusz hozzá 8 a 10 éves garanciavállalásért. A Nüssliék ajánlata 154 millióba került volna, harmincéves garanciával. Hogy a képviselők bölcsen döntöttek-e, azt majd az idő igazolja évek múlva, amikor a felelősséget — hivatalból — már csak a szabadtéri igazgatója fogja a vállán tartani.

— Örfi —

Ha július második vasárnapja, akkor vasutasnap. Az idei 43. vasutasnapot a korábbi hagyományok ápolásával a 125 éves MÁV-ra emlékezve ünneplik országszerte.

A MÁV Szegedi Üzletvezetősége tegnap délelőtt rendezett ünnepséget a nevelő- és diákotthonban, ahol Tóth Imre igazgató köszöntötte a megjelenteket. Röviden visszatekintett a MÁV kialakulására, fejlődésére, szólt a jelenlegi átalakulásokról. Méltatta azoknak a felelősségteljes, becsületes munkáját, akik biztosítják a vasútüzemet, az ország vérkeringését. Köszönetet mondott a Határőrség, a Vám- és Pénzügyőrség és a társszervek együttműködéséért, elismeréssel szólt a nyugdíjasokról, akik mindig helytálltak és erre nevelték az utódokat is.

Megemlékező és ünnepi beszédét követően Igazgatói Dicséretet adott át az üzletvezetőség területéről 34 dolgozónak. Közöttük Szegedről ezt a kitüntetést kapta: Tóth Lajosné kereskedelmi részlegvezető, Réti Istvánné árupénztáros, Tóth Tibor főmozdonyvezető, Bakacsi István üzemgazdasági vezető, Csonka Imre vontatójármű csoportvezető, Ménesi Lajos üzemirányító csoportvezető, Berényi Sándorné adóellenőr, Csépa Mihályné ügyintéző, Gedainé Szekeres Ibolya óvodapedagógus, Hegedűs Mária bérszámfejtő, Lovászi Zoltán raktári betanított munkás. Makóról Szűcs László forgalmi szolgálattevő, Szentesről Mészáros János mozdonyvezető, Egyed János tolatásvezető, Hódmezővásárhelyről Dávidházi Péter tolatásvezető.

Ma, pénteken Budapesten veszik át kilencen a kitüntetést. Vezérigazgatói Dicséretben részesül Csongrád megyéből Gellért József titkársági főmunkatárs, Lázár Vince vezető váltókezelő, Szalai József minősített hegesztő, Vas Sándor irodavezető, Rácz Károly nyugdíjas.

A vasutasnap alkalmából valamennyi szolgálati helyen helyi megemlékezéseket, ünnepségeket tartanak .Vasárnap délelőtt 11 órakor a Szeged városi — MÁV fúvószenekar ad térzenét a Széchenyi téren.

125 éves múlt — ünnepségek a szakma napján

Az én babám vasutas

Egy kép a múltból

Budapest és Bécs között 160 km-es sebességgel

Aláírás a Királyi-váróban

Magyarország 450 millió márka hitelt vesz fel a Budapest—Hegyeshalom vasútvonal korszerűsítésére és ehhez kapcsolódóan vasúti személykocsik vásárlására a frankfurti Kreditanstalt für Wiederaufbau banktól. A nagyszabású beruházáshoz kapcsolódó hitelszerződéseket ünnepélyes körülmények között csütörtökön írták alá a MÁV Nyugati pályaudvar királyi várójában.

A magyar kormány és a Parlament által jóváhagyott pénzügyi konstrukció révén 280 millió márka hitelből valósul meg a pályakorszerűsítés. A korszerű, óránként 160 kilométeres sebességgel közlekedő vasúti személykocsikra a MÁV vesz fel 170 millió márka hitelt. A vasúti kocsikra vonatkozó szerződést úgy kötötték meg a Technoimpex Rt. közreműködésével, hogy a magyar ipar 25,5 millió márka értékben forgóvázat és egyéb szerkezeti elemeket szállít a Németországban készülő kocsikhoz.

Az okmányokat csütörtökön Hans Reich, a Kreditanstalt für Wiederaufbau igazgatóságának tagja, Hárshegyi Frigyes, a Magyar Nemzeti Bank alelnöke, Peter Witt, a Deutsche Waggonbau AG igazgatóságának elnöke, valamint Detlef Schönbach, a Waggonbau Bautzen üzletvezetője, Siklós Csaba, a MÁV Rt. elnöke, Csárádi János, a MÁV Rt. vezérigazgatója és Mátyás István, a technoimpex igazgató tanácsának elnöke látta el kézjegyével.

Csárádi János elmondta, hogy a nagyszabású munkák eredményeképpen több magyar vállalatnak adnak megrendelést, jelentős beszállító lesz a magyar acélipar, hiszen a síneket a diósgyőriek fogják szállítani. A három és fél év alatt megvalósuló vasútvonal révén Budapestről két óra alatt lehet eljutni Bécsbe.

Schamschula György közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter beszédében hangoztatta: ez a fejlesztés mérföldkő a magyar vasút történetében, hiszen a vasút állapota nem szakadhat el a gazdaságtól.

Ultimátum a kormánynak

Aratni akarnak, nem tüntetni

Május 25-én a Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége (MOSZ) már nem kéréseket, hanem követeléseket fogalmazott meg a kormánynak az agrárszféra ellehetetlenült állapotának megváltoztatására. E hét elején az alábbi levelet adta át a MOSZ 3 tagú delegációja Szentgyörgyi Andrásnak, a kabinetiroda helyettes vezetőjének, Antall Józsefnek címezve:

Tisztelt Miniszterelnök Úr! A Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetségének tagszervezetei május 25-én tartott közgyűlése — miután feltárta az agrárágazatban kialakult súlyos helyzetet és a válság okait — felhívással fordult az ország sorsáért elsőrendű felelősséget viselő Országgyűléshez és a kormányhoz. Ebben a felhívásban a közgyűlés kérte, hogy a kormány tegyen azonnali és hatékony intézkedéseket a mezőgazdasági termelés teljes összeomlásával fenyegető válság kezelésére, és kinyilvánította a termelők elhatározott szándékát, hogy amennyiben nem tapasztalnak rövid időn belül fogadókészséget a kormány részéről, követeléseik érvényesítésére erőteljesebb eszközöket is készek alkalmazni.

Ez a helyzet bekövetkezett! A közgyűlés felhívása süket fülekre talált. Sem a kormány, sem egyetlen tagja még csak válaszra sem méltatta a termelők segélykiáltását. Ehelyett az Országgyűlésben — a szövetkezetek tiltakozása ellenére és a kormány támogatásával — az agrárágazat lerombolásában eddig is élenjáró felelőtlen politikai csoport kierőszakolta a szövetkezeti gazdaságok végleges tönkretételét jelentő törvénymódosítási javaslat tárgyalását.

Miniszterelnök Úr! A mezőgazdasági termelők kilátástalannak érzik a helyzetüket. A szövetkezetek tagsága nevében utoljára fordulunk kéréssel a kormányhoz! Kérjük, hogy a kormány sürgősen tűzze napirendjére a mezőgazdasági termelők közgyűlésén megfogalmazott igények tárgyalását, és adjon határozott választ, hogy az eddigi, a válság súlyához mérten jelentéktelen intézkedéseken túl kész és képes-e lépéseket tenni a mezőgazdaság működőképességének helyreállítására, a százezernyi munkahely megőrzésére, a termelők jövőjének biztosítására, a szövetkezeti tagságot ért anyagi és erkölcsi károk orvoslására!

Kérjük, hogy a kormány egyértelműen határolja el magát a szövetkezetek szétrombolását célzó felelőtlen törvényjavaslattól, és tegyen határozott intézkedéseket a szövetkezetek törvényben biztosított jogai védelmére.

A termelőkre ma a mezőgazdaság legnagyobb és legszebb feladata, az aratás vár, és ezt az elkeserítő körülmények ellenére is mindennél fontosabbnak tartjuk. Nem lehet azonban ok arra, hogy a kormány is halogassa a maga állásfoglalását. A hónap közepéig határozott és nyílt választ várunk a kormánytól követeléseinkre. Amennyiben ez nem történik meg, a mezőgazdasági szövetkezetek országos figyelmeztető demonstrációt szerveznek a követeléseik érvényesítésére.

Kijelentjük, hogy az ebből keletkező minden gazdasági és egyéb kárért a kormányt és a mögötte álló politikai erőket tartjuk felelősnek. Kijelentjük, hogy amennyiben sor kerül a szövetkezeti törvénynek a szövetkezetek széthordását célzó módosítására, a mezőgazdasági szövetkezetek vezetői nem vállalják ennek végrehajtását, és a törvény minden következményéért a kormánynak is viselnie kell a felelősséget.

Miniszterelnök Úr! Minden év július első vasárnapja a szövetkezetek nemzetközi ünnepe. A magyar szövetkezetek is megemlékeznek erről, de ünnepelni nincs okuk. A szövetkezés eszméjének lényege, hogy az egyének összefogásukkal megsokszorozzák erejüket. Bízunk abban, hogy a magyar mezőgazdasági szövetkezetek tagjai nem kényszerülnek arra, hogy összefogásukat és elemi érdekeik érvényesítését erejükkel, drasztikus, ellenérzést is kiváltó módon kíséreljék meg. Mezőgazdasági Szövetkezők és Termelők Országos Szövetsége nevében: Nagy Tamás társelnök és Horváth Gábor főtitkár.

A MOSZ és a kormány képviselői ma tartják egyeztető tárgyalásukat.

Még másnap is szedni lehetett a földről a jeget Pitvaroson

Tarolt a jég

(Folytatás az 1. oldalról.)

A 8 ezer négyzetméternyi kukoricából csak a kóró maradt. Itt legalább 30 ezer forintos a kár.

... De benyithattunk volna bármely portára, mindenütt ilyen lehetett a kép. *Bucsai Györgyéknél* azért is cifrább a helyzet, mert ők nagy tételben termesztenek egyebek közt támrendszeres uborkát, és gazdaságuk egyébként is úgyszólván mintafarmnak minősül. Márpedig minél szebb a termés, annál elkeserítőbb a benne okozott kár.

— Ilyen jó évünk még nem volt, minden fejlődött ragyogóan, aztán félóra alatt odalett az egész — mondja a feleség. — A hagymát szó szerint kimosta a víz a földből, kilátszanak a hagymafejek, a paradicsomra, ahol három-négy kiló is volt egy tövön, ránézni sem jó. De a fűszer-, paradicsom- és csemegepaprikáról is elmondható mindez... A támrendszeres uborkának leverte a jég a csúcshajtásait, ami hozza föl a szárba a vizet. — Olyan ez, mint amikor az embernek a fejét veszik — mondja Bucsai György, de már permetez, menti, ami menthető. 200 ezer forintra becsüli felesége a kárt, s csak öt percen múlott, hogy mindez meg nem duplázódott. Ha enyivel tovább tart a szél — elvitte volna a melegházakról a fóliát. És hogy mennyi pénzt öltek mindabba, ami odalett? Fél kiló gyomirtó 2 ezer 700 forint...

*

Kilátogattunk a temetőbe is, bár ne tettük volna. Az 50-60 ezer forintos síremlékek, kőkeresztek, díszítések, egyebek mind hekatombába dőlve, mintha óriások játszottak volna velük. A ravatalozó 60 négyzetméteres tetejét levitte a szélvihar, és ez letarolta a fél temetőt. Hullámpalát, gerendát és vasoszlopot, mindent vitt a szél... Van sír, amit pár napja fizetett ki mindössze a megrendelő, s már tönkrement. De — mondja a polgármester — beázott az iskola, az ifjúsági ház, a napközi otthon egyaránt, s a templomtetőt is megrongálta a vihar — a mezőgazdasági terményekben okozott kárról (a veszteség szinte mindenütt 80-90 százalékos) már szóltunk. Április óta nem volt eső Pitvaroson, de mégis azt kell mondani, bár most sem lett volna. Amit a szárazság meghagyott, elvitte a jég, a szél, a biztosításhiány... Mi jöhet még? *(A vihar egyébként nemcsak Pitvaroson pusztított, de Csanádalbertin, Makó és Vásárhely környékén is.)*

FARKAS CSABA

Egyház és állam

A Juhász Gyula Tanárképző Főiskola által szervezett XII. Nyári Egyetem utolsó munkanapján a valláspedagógia szekció fórumra hívta a találkozó résztvevőit, valamint a sajtó képviselőit. Az eszmecserének két vendége volt: Gyulay Endre szeged—csanádi megyés püspök és Platthy Iván, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium Egyházi Kapcsolatok Főosztályának vezetője. Először Platthy Iván tartotta meg vitaindítóját. Beszédében állam és egyház szétválasztásáról, ennek az elmúlt 4 évben történt fontosabb állomásairól emlékezett meg. Első sarokpontként azt az 1989. évi napot jelölte meg, amikor az Állami Egyházügyi Hivatalt felszámolták. Ezután — még a Németh-kormány idejében — megindult a jogalkotás, a különböző demokratikus minimumok állami garanciával történő ellátása.

Tágabb összefüggésekben is elemezte az egyházak szerepét. Kifejtette, hogy a megújuláshoz elengedhetetlen az erkölcsi megújulás, ehhez pedig nagy szükség van az egyházakra, valamint a pedagógusokra is. A rendszerváltozás után az egyházak önállóságot kaptak, s az volt a kérdés, mihez tudnak kezdeni a hirtelen jött szabadsággal. Az államnak segíteni kellett ezeket a szervezeteket, hogy megfelelően tudják érvényesíteni jogaikat. A főosztályvezető az egyházi iskolarendszerről szólva néhány számot említett. Eszerint jelen pillanatban az országban 27 óvodát, 49 általános iskolát, 3 fogyatékos iskolát, 39 gimnáziumot, 7 szakközépiskolát, 3 szakmunkásképzőt, 3 nemzetiségi iskolát, 62 diákotthont és 23 felsőoktatási intézményt működtetnek az egyházak. Ezután kérdések hangzottak el, melyek többek között az egyházak állami támogatásával volt kapcsolatos.

A. L.

Újszegedi Szabadtéri Színpad

Zámbó Jimmy, az oktávok királya

Az újszegedi Kertmozi, vagy flancosabb nevén az Újszegedi Szabadtéri Színpad vendége volt egy héten belül kis Magyarország két legnagyobb hangja. A múlt héten futó ultramaratonistákat *Demjén Rózsi* szórakoztatta remekül, most pedig, a popszakmában egyedülálló négy és fél oktávos király, *Zámbó Jimmy* dalolt. Bár én Jimmy nevezetű királyt csak egyet ismerek, de őt Fülignek hívják, nem Zámbónak, és a késeivel meg az öklével sokkal jobban bánik, mint a hangjával. No meg — ha nem is teljesen hivatalosan, de — már volt trónon is, a St. Antónió-szigeteken. Zámbó Király eddig csak képzeletbeli uralkodói ülőalkalmatosságokon csörgedeztethette a kék vérét, és ha P. Howard nem támad fel, akkor sokkal többre nem is számíthat már életében. Meg különben is, hogy' veszi ki magát egy popénekes király?

A várost ellepő, gusztustalan plakátokat látva, akkor sem volt nagy kedvem elmenni erre a koncertre, ha már úgy nagyjából ismertem a mi Jimmynk alkotásait. Kifejezetten utálom ugyanis azokat a zenészeket, akik a nyálból csinálnak pénzt. Zámbó Jimmy akár király, akár nem, megmutatta, hogy azért a nyálon kívül más is van a szájában. Nem a remekül ápolt, gyöngyfogakra gondolok itt elsősorban, hanem arra a négy és fél oktávra. Meglepő, hogy ennyi hang fér el egy amúgy normális ember torkában. Már a kezdeteknél kiderült, hogy Zámbó úr szereti úgy igazából átszellőztetni a tüdejét, és nemcsak tessék-lássék énekelget egy kicsit. Remek hangulat fogadta az énekest, és ez csak fokozódott, amikor a szája elé emelte a század egyik legnagyobb technikai vívmányát, a drót nélküli mikrofont. (Önműködő villamosszakaszjegy nem volt nála, erre ha kell, meg is esküszöm!) Zavaró csak az volt, hogy a számok elején, valószínűleg a jobb hangulat érdekében, annyit huhogott, mint egy tisztességben megvénült bagoly, és a kínos pontossággal betanult átkötőszövegekben legalább annyi „kérem szépent" mondott, mint egy ősz tánc- és illemtanár, hosszú évek verejtékes munkája során.

A közönség azért élvezte a dolgot, főleg az otthoni gondok elől elszökött családanyák lelkesedtek Jimmyért, de hiába, mert egy uralkodóhoz méltón, már tizenhárom éve él remek házasságban. Ebben még, a kis, színpadra osonó, szőke szépség puszija sem tudta megingatni. Jöttek hát a remek számok, a zenekar fantasztikus jó játékánál nagyobb sikert csak egy teljesítményt aratott. Zámbó Jimmy ugyanis öregek, fiatalok, eladósorban lévő menyecskék és fiatalos nagyik örömére énekelt. És ennél több nem is kellett. A végén természetesen, nagy ovációközepette, felcsendült a Ghost zenéje, és Elvis Presley helyett Jimmy búgta a mikrofonba az Only you-t is. Aztán mindenki szépen hazament, és álmodozni kezdett. Vagy a szép hangról, vagy a tulajdonosáról. A kedélyeket megnyugtatandó, kell közölnöm, Jimmy elmondása szerint, nem bocsátkozik alkalmi kalandokba, és nem is válik. Úgyhogy, addig amíg nem változtat ezen a meglehetősen konzervatív nézeten, érdemes legalább megvenni az új lemezét. Mert a hangjának legalább nincsen teknősfeje...

KÉRI BARNABÁS

MISZOT helyett NEGYIT

A Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Tanácsot (NEGYIT) június 3-án 19 olyan ifjúsági szervezet alakította meg, amelyek ma is tagjai a Magyarországi Ifjúsági Szervezetek Országos Tanácsának, a MISZOT-nak — hangzott el csütörtökön, a szervezet első sajtótájékoztatóján. A NEGYIT képviselői elmondták: azért hozták létre új együttműködési fórumukat, mert a MISZOT működésképtelen: nincs alapszabálya. Ugyanis a kormánykoalícióhoz kapcsolódó ifjúsági szervezetek, szám szerint kilencen, kivonultak a MISZOT közgyűléséről, így az határozatképtelenné vált. (E szervezetek egyébként még mindig a MISZOT tagjai — azóta szintén egy új szervezetet, a Nemzeti Ifjúsági Tanácsot alakították meg.)

A Nemzeti Gyermek és Ifjúsági Tanács hasonlóan a MISZOT-hoz politikamentes, a gyermekek és a fiatalok érdekeit védő tevékenységet szeretne folytatni — hangzott el. Ugyanakkor nem tiltakoztak az ellen, hogy a MISZOT-on belüli szervezetek között politikai küzdelmek folynak.

Két kiállítás képei

Hagyma és akvarell

Az I. makói nemzetközi művészeti fesztivál eseménysorozatában a napokban két kiállítás megnyitója is szerepelt. Először a meghívott alkotók munkájából készült tárlatot, majd *Kafka Albert*, fiatalon elhunyt festőművész emlékkiállítását adták át a publikumnak.

Sétálgatva az elsőként említett 21 képzőművész alkotásai között, a József Attila Múzeumban, hamar nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a művészek legtöbbje járt már Makón. S — nyilván nem véletlenül — az itt szerzett benyomásaikat örökítették meg, s hozták el a találkozóra. Nem is elsősorban a címek, hanem az alkotások témája utalt az előbbi tényre; rengeteg hagyma szerepelt a műveken. Volt, hogy csendéletként, esetleg egy portré mellett, de az is előfordult, hogy női fenekeknek álcázva tűntek fel a táj nevezetes növényei. Főként *Orth István* nagyszebeni és *Márton Árpád* csíkszeredai festőművész emlékezett szívesen a makói hagymára. A kiállításon sokféle stílus, megjelenítési módszer keveredett, de talán, közösek a művek abban, hogy hagyományos témákat dolgoznak fel. Vallás, magány, szerelem ihlette képeket lehet látni, s a tárlat nemzetközisége ellenére kiderült — ami természetes is — ezek az életérzések ugyanúgy foglalkoztatják a művészeket, Korondtól New Yorkig. Baljós víziói miatt figyelmet érdemel *Vigh István*, aki a Maros, a Szamos és a Hortobágy pusztulását vetíti elénk. A kritikus számára legtetszőbbek *Karsai Ildikó* makói művész képei voltak, aki Fanaptárok címmel alkotott sorozatot. Gyönyörű szín- és formakompozíciói miatt bármelyik családi fészekben helye lenne alkotásainak. S szólni kell még — mint ahogy ilyenkor lenni szokott: a teljesség igénye nélkül — *Páll Lajos* festményeiről, hiszen szépek és őszinték alkotásai.

A nemzetközi művésztelep jó munkát végzett. Felvillantott képeket alkotói otthonáról, érzéseik tükrét adta, s a lehetőséget a látogatónak, hogy elmélyedjen a kortárs képzőművészet helyzetén. S a makóiak bizonyára kebeldagadva nyugtázzák, hogy a hagymájuk a művészetek világában is eredményeket ért el, s messze vitte hírüket.

A másik tárlat egy be nem fejezett életműbe engedett betekintést nyerni. Kafka Albert a század első felében élt és alkotott, nagy tehetségnek tartották, de harminc évesen eltávozott az élők sorából. Tagja volt a Rudnay festőiskolának, s sok szál kötötte Makóhoz. Most 22 akvarelljét kapta meg a város egyik rokonától, *Kafka Lászlónétól*. A nagylelkű felajánlásnak köszönhetően, a kiállítás még néhány évig látható lesz az Espersit-házban. Kafka termékeny művész volt, 200 rajz és akvarell, 100-nál több olajfestmény fűződik nevéhez. Tájképeket festett elsősorban, de portrék és aktok is vannak gyűjteményében. Ezek azonban Makóra nem kerültek el, sőt, a 22 kiállított képen embert sem lehet látni, leszámítva két boglyarakó munkást. Ábrázolásmódja a naturális szemléletből indul, és a lírai hangvétel felé halad. Töprengésre, elmélyedésre, a magány, a csend feltétlen tiszteletére ösztönöznek tájképei. A kiállítás megnyitóján *Pogány Ö. Gábor* művészettörténész elmondta, hogy rendkívüli tehetségű festőművész volt Kafka, de tudomásul kell venni azt is, hogy amit alkotott, az első rangú. A színek erejét, tömörségét megőrizte, s mégis légies, könnyed játék alkotóművészete; a természet, az ember nélküli környezet, a falvak, apró utcák, házak világa. Talán ez a kiállítás hozzájárul ahhoz, hogy újra felfedezzük az akvarellfestészet szépségeit, örömeit — zárta megnyitóját Pogány Ö. Gábor.

ARATÓ LÁSZLÓ

Kafka Lászlóné és Pogány Ö. Gábor József Attila szobránál nyitották meg a kiállítást

Szombaton Vásárhelyen

Repülőteret avatnak

Mint már arról hírt adtunk, a hét végén, szombaton repülőtér-avatóra és repülőnapra kerül sor Hódmezővásárhelyen, a szegedi úti Nagyszigetben, a 202-es kilométerkőnél.

A napokban találkoztunk *Podolcsák Andrással*, a szegedi repülőtér vezetőjével és *Szép Jánossal*, a vásárhelyi rendezvény fő szervezőjével, akiktől az alábbi információt tudtuk meg.

Szép János említette, hogy május 1-jén Bokroson voltak bemutatón, és ott fogalmazódott meg az ötlet, hogy miért ne lehetne hasonló rendezvényt Vásárhelyen megvalósítani. Nos, az elhatározást tettek követték. A polgármesteri hivatal műszaki irodájának vezetője, Csáki Imre, és maga a polgármester, dr. Rapcsák András sokat segített, hogy ha ideiglenesen is, de megkapták a repülőtérre a légihatósági engedélyt.

— Kik támogatták még kezdeményezéseteket?

— Név szerint ki kell emelnem Podolcsák András és B. Szücs István. Az ideiglenes engedéllyel rendelkező repülőtéren földmunkálatokat kellett elvégezni, hogy fel- és leszállásra alkalmas legyen a 700 méter hosszúságú és 140 méteres szélességű le- és felszállópálya.

— Podolcsák Andrással már találkoztunk többször Vásárhely légterében, most állandó vendég lesz?

— Való igaz, a Délvidéki Aero Club a Porcelán-napok keretében 1991-ben négy géppel műrepülő-bemutatót, elmúlt évben pedig ejtőernyős-bemutatót tartott. Most sajnos az elmúlt hetekben a vihar súlyos károkat okozott a szegedi reptéren, és így az avatón műrepülő-bemutatót nem tudunk szervezni, de ejtőernyősök, hőlégballonosok, modellezők, vitorlázók és a sétarepülők itt lesznek.

— Mióta repül?

— 1968 óta, azaz 25 éve, és ez repülési órára átszámítva 2 ezer 500 óra a levegőben. Motoros- és vitorlázóoktató, valamint kereskedelmi repülő jogosítványnyal rendelkezem, és kedvtelésből kötelékműrepülőcsapat tagja vagyok, ez egy légi show.

— Milyen terveik vannak a vásárhelyi repülőteret illetően?

Szép János: — December 31-éig ideiglenes repülőtérként működik, de terveink szerint kereskedelmi célú, valamint rendszeres séta- és taxirepülésre is alkalmas.

Föntről majd az egész város látható

— Honnan a kötődés a repüléshez?

— A Délvidéki Aero Club tagja vagyok, vitorlázóoktató.

— A közelmúltban Szentesen, most a hét végén Vásárhelyen avatnak repülőteret, ez nem konkurencia a szegedi repülőtérnek?

Podolcsák András: — Valójában nem, hisz a belföldi járatok és a kereskedelmi járatok Szeged székhelyűek, ott előbb vagy utóbb beton le- és felszállópálya készül, ami igen költséges, és Szentesen, Vásárhelyen akkor érné meg egy ilyen nagy beruházás, ha a szállítandó árut közvetlen a repülőtér mellett termelnék, állítanák elő. Mivel a paléi mezőgazdasági repülőtér is üzemel, és onnan is vannak sétarepülések, igazi piaci helyzet állt elő ezen a téren. A közönség eldönti, melyik repülőtérnek és társaságnak van itt, Vásárhelyen élettere.

— baranyai —

Az Európai Örökség Napjai

Az idén harmadízben rendezik meg az Európai Örökség Napjait. Szeptemberben a második és a harmadik hét végén a műemlékek, amelyekben Európa oly gazdag, 21 országban kerülnek a figyelem középpontjába. Ezekben a napokban városok és falvak ezrei üdvözlik majd azokat, akik meglátogatják a történelmi épületeket. A műemlékek helyiségeiben és környékükön különböző kulturális rendezvényekre is sor kerül.

A hivatalos megnyitó ünnepségre Antwerpenben kerül sor szeptember 11-én. 1993-ra Antwerpent jelölték ki Európa kulturális fővárosaként. A város műemlékeit a szó szoros értelmében és átvitt értelemben is fényszórók világítják majd meg.

Az Európai Örökség Napjait az Európa Tanács rendezi, s ez a szervezet koordinálja az eseményeket. Ebben az évben három új ország is csatlakozott: Dánia, Norvégia és Portugália. Egyes országokban ilyen jellegű ünnepségeket már több éve rendeznek, Franciaország például az Örökség Napjának 10. évfordulóját ünnepli ebben az esztendőben. Hollandiában hetedik alkalommal kerül sor ilyen jellegű eseményre. Az idén Németországban minden tartomány külön rendezi meg az Örökség Napjait. Szeptember 2-án Brüsszelben nemzetközi sajtóértekezleten informálják a sajtót az Európa Tanács rendezvényéről.

Magyarországon szeptember 18-án és 19-én kerül sor az Európai Örökség Napjainak rendezvényeire. Augusztus 30-án sajtókonferencián számolnak be az előkészületekről.

MDK

Kaffka Albert

a főisk. kiállitásán MAPE 50 pengős dijat kapott

Képzőm.Főisk.Évk. 1927-28. 13 l.

Kafka Albert

1928/29. középiskolai rajztanári oklevelet kapott.

Képzőm. főisk. évk. 1928/29. 22 l.

MDK

Kafka Albert

Fer.József koronázási jub.díj. Képzőművészet. 1928. II. évf. 12.sz. 172 l.

MDK

Kaffka Albert

Kaffka Albert emlékkiallitasa.

Művészet, 1939.IV.évf. 27.sz. 77.l.

MDK

Kaffka Albert

Marosi töltés, o.

Egyób köztulajdonból elveszett műtárgyak jegyzéke
Bp. 1952

MDK

Kaffka Albert

Akt kompozició c.festm. a "Műterem" kiállí
tásáról. Repr.

Művészet, 1939.IV.évf. 27.sz. 74.l.

MDK

Kaffka Albert festőművész

Kaffka Albert emlékkiallitasa a Műteremben. Nyári nap és Kukoricakévék c. tajképei, függönyös aktja a kiallitason.

(f.J.): Kaffka Albert emlékkiallitasa.

Pesti Hirlap, 1939.jul.1. 17.1.

M.D.K.

Kaffka Albert /1902-1932/

241. Marosi töltés. Olajf. 61x91 vászon.

Elveszett. /Csanád vm./

Háborus mütárgyveszteség-jegyzékek. V. füzet.
16. l.
MUMOK. Bp. 1952.

Kafka Albert

+ 1932 apr. 27.

Magyar Univerzit.
1932. 196. l.

+ 1932 apr. 27 Bpest

szul. Bpest 1902 jun 5.

Kepziőm. fourk. Rud-
nay Tájkepeket alkotott
ki pár Tárlatokon-

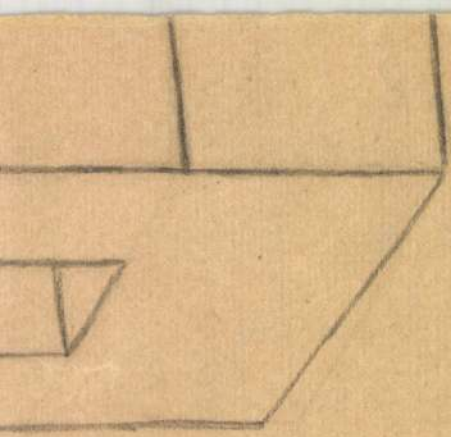

Kafka Albert

festő, rajztanár

meghalt 1932 ápr. 27.

Budapesten 30 éves

korában.

Pesti Hírlap 1932 ápr. 30.

(Halálozás.)

U. 3154

A RÉGI BUDAPEST

ALT-BUDAPEST
L'ANCIEN BUDAPEST
THE OLD BUDAPEST

I. SOROZAT
FOLGE
SERIE
SERIES

Kiadja a Műemlékek Országos Bizottsága. — Herausgegeben von der Landeskommission der Baudenkmäler. — Edition de la Commission des monuments historiques. — Edition of the Commission of artistic monuments.

Kaffka Margit

MAGYAR MŰVÉSZET
1928. 648
1932. 196.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Kaffka Albert

Magyar Múvizet
1928. 648

Kecskeméti népk. VI. 223

Kafka Albert.

MAGYAR MÜVÉSZET

1932. 196.

Lyka Károly

Mehrolog.

Repülő lapok 69. szám

DIE RE

REPRAESENTANTEN DER RENAISSANCE. 169 ganzseitigen Bil in Reproduktionen u. Quartformat.

DAS WEIB IN DER RENAISSANCE.Hrsg Tafeln.Ein wundervol Leinen

DIE MODEN DER RENAISSANCE.Von Ha in Wiedergaben d.Wer Leinen

RUSSISCHE BAUKUNST.Entwicklung d. Mittelalter.Hrsg.v.A auf schönstem Kunstd ment.Ein orig.u.voll

WESTHEIM,P. HELDEN UND ABENTEURE stellungen bedeutend Dürer,Rembrandt,Daum ganzseit.Bildtafeln

WOLTER UND BURGER. DIE MITTELALTE LAND.M.über 100 Illu

ZURBARAN VON HUGO KEHRER.M.88 Die erste vollst.Mon Künstler.

Kraffka Albert

1924/25 I., 1925/26 II. - 1929/30 I.

Ferképzomfoiskèvk

97 l.

ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

NYOMTATVÁNY

Budapest

MEGHÍVÓ

AZ ORSZÁGOS MAGYAR RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULATNAK a Műemlékek Országos Bizottsága (IX. ker., Hőgyes Endre-u. 10.) tanácstermében június hó 10-én délután 6 órakor tartandó

RENDES ÉVI KÖZGYŰLÉSÉRE.

TÁRGYSOROZAT:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. Pénztárosi jelentés és a költségvetés előterjesztése.
4. A számvizsgáló-bizottság jelentése.
5. A tisztikar és a választmány megválasztása.
6. Esetleges indítványok.

Budapest, 1937. május hó 26-án.

Gerevich Tibor
elnök

Kafka Albert

festő

Domboldal, olaj.

Nemzeti Szalon

Tavaszi Szalon

1930

876. Gundelfinger Gyula.
Sz. Krompachon 1833. április 28-án. +

~~876~~. Szinye Lipócz.

A sárosmegyei Salvator-ásvá
~~e tanulmányon az~~ előtérben, ~~az~~ út vezet és ~~az~~ i
~~nak feltüntetve~~. A vadregényes középtért
változatos formájú kopár sziklacsoport fo
A kék égbolt csak kissé felhőzött.

22:42·5.

Vászon, méretei ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ c
~~Átvétetett a Nemzeti Muzeum~~
~~[illegible]~~
vész hagomanya. — Átvétetett 1895.

letr. fr. 720.—

904:V.4.

757

Kafka Albert

kötő + Bpest 1932

apr. 27. lásd Magyar Kiu-
vészet 1932. 196. l.

Kampler Kálmán
képm. fönk ?

Kántor Antal
képm. fönk

Károly Ernő
életrajz megvan, csak
szül. dátum és hely
hiányzik

Szönyi talán tudja, hogy
Károlyi Emil pécsi épülész
mikor születtett ?

Oszt. vod. és nemzeti
– zamácsra vonat-
kozóan szönyit megkérdem
és bizonyt

Memorian szolnok vanit

83. lap

Szobortöredéke, római

VIII. 176.

M.D.K.

Kaffka Albert
festő

241) Marosi töltés.
(Gaudd vm.)

Egyéb körtulajdonból elvezett műtárgyak jegyzéke. 16 l
Budapest, 1952.

Kafka Albert

festő"

Művészet, 1939. IV. évf. 27. sz. 77. l.

Endrődi Árpád: A Műcsarnok kiállításai.

Kafka Albert

1929

Ki tud róla?

MŰENLYVEK OPSZÁGOS BIZOTTSÁGA
231 1922 szám
Érk.: 922 sz. V/23 hó n.

A hivatalos másola

igazgató

Kaffka-károly szobrász

A Hős: emlék pályatérv kiállítás"
elnökségének Tagja

Magarság 1927 VIII. 14.

M.D.K.

Kafka Albert

Kozma Kornélia: "Kafka Albert emlékkiállitása" cimmel ir az elhunyt müvész munkájáról. Rudnay tanitványa volt, később Edvi Illés mellett, mint tanársegéd müködött az Akadémián. A Főiskolán többször dijat nyert, egyik aktját Wodianer-dijjal tüntették ki. Makó városa két képét megvásárolta. Harminc éves korában halt meg és llo képét a "Müterem"-ben rendezett kiállitáson mutatták be.
A müvész fényképét hozza a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. juli. 6-13. II. évf. 27. sz. 48. lap

MDK

Kafka Albert (1902-1932) festőművész

Fiatalon halt meg Budapesten. 1924-ben növendéke lett a Képzőm.Főisk.-nak.Rudnay Gyula volt a szaktanára.
1930-ban a Nemzeti Szalonban "Domboldal" c. festm.állitotta ki.

Magyar Művészet, 1932. 196.l.

MDK

Kafka Albert festőművész

Kafka Albert műveiből emlékkiallitast rend
a Műterem. Szépen megkomponaltaktos képek,
egyéni meglátású tajak, művei között.
Egyik önarcképén a feje fölé egy emberi
koponyát festett.

(K): Kafka Albert emlékkiallitasa a Műte-
remben.

Az Est, 1939.jun.24. 10.1.

MDK

Kafka Albert

Kafka Albert művészi hagyatékanak kiallitása a Műteremben.

(d.m.): Kafka Albert emlékkiallitasa.

Magyarország,1939.jun.24. 13.1.

MDK

Kafka Albert festő (1902-1932)

Budapesten született és u.o. halt meg.
A képzőm.Főiskolan Rudnaynal tanult.
Tájképeket allitott ki a N.Szalonban.

E.G.I. 519.1.

MDK

Kafka Albert

Akt sárga teritón.c.olajfestm.Repr.
Wodianer-dijjal kituntetett aktja.Repr.
(Műterm, Kafka Albert emlékkiallitas.)

Magyar Nemzeti Művészet,1939.4.sz.

MDK

Kafka Albert

1939.jun.22.-én nyilt meg a Műterem-ben Kafka Albert emlékkiallitasa.Tajképei mellett, igen emlitést érdemlőek aktjai. Egyik aktjával megnyerte a Wodianer dijat.

Cikk: Kafka A.emlékkiallitása a "Műterm"-ben.

Magyar Nemzeti Művészet,1939.4.sz.96.l.

MDK

Kafka Albert

Önarckép. Kafka Albert olajfestménye. Repr.
(Műterem, Kafka Albert emlékkiallitas)

Fiatal munkas. Kafka Albert olajfestménye.
(Műterem, Kafka Albert emlékkiallitas)
Repr.

Magyar Nemzeti Művészet, 1939. 4.sz.

Kafka Albert.

Rudnay Gyula tanulmánya.

Képei szerepelnek a Képzőművészeti Főiskola kiállításán, a Műcsarnokban.

Nemzeti Ujság, 1928. Máj. 20.

Kafka Albert.

Edvi Illés, Aladár és Boranszki László vízfestészeti csoportján,

Munkája szerepel a Képzőmű-vészeti Főiskola növendékeinek kiállításán, a Műcsarnokban.

Budapesti Hirlap, 1928. Máj. 20.

Kafka Albert.

Rudnay Gyula tanár növendéke.

Aktja szerepel a Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán, a Műcsarnokban. (említve)

Budapesti Hirlap, 1928. Máj. 20.

Kafka Albert.

Rudnay-tanítvány.

A Műcsarnokban, a Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállításán szerepel munkája.

Pesti Napló, 1928. Máj. 20.

Kafka Albert.

a Műcsarnokban, a Képzőművészeti Főiskola kiállításán képei szerepelnek.

Magyarság, 1928. Máj. 23.

KAFFKA Péter épitém

Tomay Tamás: Budapest II., Pasaréti út 106. sz. alatti lakóépület.
= M. Fervezés 40, 2000, 5/6. 46-47., ill

1930

471 p. {13} tábla.

a m. kir. magyar nemesi testőrség iratai levéltári
igyi. Hadtörténelmi Levéltári Kiadványok.
ltörténelmi Levéltár. Budapest, 2000. 231 p.

tta: Deák Andrásné. Levéltári Módszertani és
gos Levéltár. Budapest, 2000. 56 p.

inek védelméhez. Szerkesztette: Kertész Botond.
Egyesületének kiadványai 1. (Kiadja a)
ilete. Budapest, 2000. 20 p.

Kelet — Nyugat. Konferencia a X–XI. század
(Kiadja a) MTA Veszprém Megyei Akadémiai

Sándor – Szomszéd András: Héhalom története
tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból 24.
ógrád Megyei Levéltár. Héhalom, 2000. 275 p. 4

n hallgatósága 1784–1848. Felsőoktatástörténeti
dja az) ELTE Levéltára. Budapest, 2000. 319 p.

ények. A Vas Megyei Honismereti Mozgalom
László. (Kiadja a) Vas Megyei Levéltár. 96 p.

ények. A Vas Megyei Honismereti Mozgalom
r László. (Kiadja a) Vas Megyei Levéltár. 96 p. +

ények. A Vas Megyei Honismereti Mozgalom

Kaffka Péter

A Budai Szépművészeti Társulat építőművészeti kiállításán a Szekesfőváros bronz jutalomérmét nyerte 1935-ben.

MMÉ Ekörl

1935. 18. l.

Kaffka Péter

mi. főmérnök a Fő-
városi Közmunkák Taná-
csánál

<> A londoni. város-
és lakásépítési kon-
gresszus. MMÉE.
Közl. 1936. 134-
138. l. képekkel.

A MMÉE-glettem
1936 febr. 17-én
tartott beszámoló-
jának kivonála-

3.	Dr. Szentiványi Gyuláné	felesége	2
4.	Szentiványi Endre tanuló	fia	2
5.	Dr. Lux Kálmán	müszaki tanácsos	2
6.	Dr. Lux Kálmánné	felesége	2
7.	Saláth Ferenc	I.o. altiszt	2

Családfő : 4. drb.
Családtag: 3. "

Összesen 7 drb.

A kimutatásba kot élveznek.

Budapest, 1938. január hó 5.-én

Kaffka Péter

Pesti Hírlap 1937. nov. 27.

Szabadtéri színház a margitszigeti Viztoronynál

A Közmunkatanács e heti ülésének napirendjére tűzték ki *Kaffka Péter* miniszteri műszaki tanácsosnak a Margitszigetre elgondolt szabadtéri színháztervét, amelyet a tanács tagjai egyhangulag magukévá tettek. A Közmunkatanács határozata alapján már hétfőn, november 29-én megkezdik a színház építési munkáit.

Az érdekes tervek szerint a szabadtéri színpad a margitszigeti Viztoronynál létesül. Eddig tejcsarnok foglalta el ezt a helyet. A tejcsarnok tavasszal a szigeti pólópálya területének egy részén lesz. *Az így felszabadult mintegy 2000 négyzetméternyi területet használják majd fel a szabadtéri színház megépítésére.* Tulajdonképen építőmunkáról nincs is szó, csupán ügyes földmunkáról. A Viztorony épületében helyezik el a reflektorokat, a különböző mellékhelyiségeket, míg az öltözők a színpad mögött, a bokrok között találnak elhelyezést, ugyhogy a közönség azokat nem is fogja látni. Különben is az egész szabadtéri színház kívülről láthatatlan lesz, mert a területet parholákkal veszik körül, amelyet növényzettel futtatnak be. Gondoskodtak arról is, hogy kedvezőtlen idő esetén a színház közönségét fedél alá juttassák. Ezért a szabadtéri színház nézőterének padsorai alatt sétányt létesitenek megfelelő térségen és rossz idő esetén a közönség ide vonulhat.

A kétezer személyt befogadó képességü szabadtéri színház a jövő év áprilisára készen lesz. Májusban már megkezdik az előadásokat. A tervek szerint mindennap rendeznek előadásokat és a kultuszminisztérium felügyelete mellett műsorösszeállító bizottság fogja kijelölni az előadásra kerülő darabokat. A műsorösszeállító bizottságban a kultuszminisztérium, a Közmunkatanács, a főváros, az Idegenforgalmi Tanács képviseltetik magukat, azonkívül színházi szakembereket is felkérnek a bizottságban való közreműködésre. A bizottság elnöki tisztségének vállalására *Hász Aladár* kultuszminiszteri tanácsost kérik fel. A színház előadásai a műsorösszeállító bizottság programja szerint a Nemzeti Szinház, az Operaház, valamint az előkelő magánszínházak rendezésében kerülnek bemutatásra.

kívül a szabadtéri színpadon tart majd előadást a Gyöngyösbokréta, itt rendezi előadássorozatát a Juniusi Hetek bizottsága. A Közmunkatanács saját fedezetéből bocsátja rendelkezésre a 200.000 pengős építési költséget, a színház fenntartására és az előadásokhoz szükséges forgótőke céljaira azonban a különböző hatóságok szubvenciót fognak megszavazni.

Kaffka Péter építész

Családi házat tervezett a Pasaréti Napraforgó utcai lakótelepen (1931)

Kovács Judit: Családi ház mintatelep - Ánno 1931

Magyar Nemzet 1970 VIII. 7 5 old.

Ma: Nagy képes melléklet

ÁRA 20 FILLÉR

BUDAPESTI HIRLAP

Budapest, 1936. Vasárnap. Január 26 — POLITIKAI NAPILAP — LVI. évfolyam 21. szám

A CSALÁD HATALMA

Irta: Bókay János

Századunk elején kezdett lábrakapni az a fölényesnek gondolt, de csak fölényeskedő felfogás, hogy a legmagasabb kultúra jele, ha valaki „tul van mindenen", ugynevezett felszabadult, felvilágosult ember, akit nem feszélyez semmiféle erkölcsi korlát, vagy előítélet. Még azok is játszották a „felszabadultat", még azok is hirdették a büszke fölény elvét, akik otthon, titokban, látatlanul azt a régi életet élték, amelyet ők maguk fitymáló gunnyal nyárspolgárságnak neveztek. A gondos családapa „hitvány papucshőssé" vált, aki felesége szoknyáján ül és kisegítő dajkamunkát végez. A gondos családanya „ostoba lud" lett, aki ósdiságába beböröntönözve képtelen minden magasabb szellemi tevékenységre. A boldog házasság, a kötelességteljesítés, a szerénység, a lelkiismeretes munka titkolni való olcsóságoknak számítottak, amelyek a kiskaliber „árulói." A leggyötrőbb vágy lett: nagystílünek látszani. És ez a fölényességi, szabadossági hóbort a józanság dolgában példaadásra hivatott középosztály körében pusztított és destruált leginkább.

Egyszer már meg kell mondani, mi az igazi emberi fölény, mi az igazi nagystilüség, mi az igazi kultura. Boldognak lenni, boldoggá tenni, nevelni, stabil lelkiséget támasztani azok körében, akiknek védelmére, irányítására vállalkoztunk. „Az én házam, az én váram" klasszikus tétele ma is áll és igaz. Persze igaz az is, hogy sokkal könnyebb a felvilágosultság örve alatt kötelességek alól kibujni, mint a természet által ránkrótt és egykor önként vállalt feladatot férfiasan teljesíteni. A fölényes férfi összetartja családját és átvezeti a kriziseken, nincs szüksége semmiféle alibire, amely bukását palástolva „felvilágosultságot" mimel.

A kérdés első pillantásra csupán társadalmi, erkölcsi probléma, magánügy, ahogy mondani szokás, de ahogy minden erkölcsi és társadalmi probléma nemzeti kérdés is egyuttal, sőt elsősorban az, a család erejének maximális kitermelése, etikájának helyreállítása, elsőrangú nemzeti érdek. Állítom, hogy csak az a polgár jelent értéket a nemzetnek, aki lelki harmóniáját, erkölcsi egyensúlyát teljesen megőrizte. Csak ez az ember százszázalékig munkaképes, szellemileg fogékony, teherbiró és stabil a munkájában is. Ha valaki zilált idegekkel lép naponta munkahelyére, ziláltságot és nyugtalanságot támaszt maga körül ott is, — céltudatosan építeni, összetartani, buzdítani, példát mutatni képtelen; ha valakinek nincs otthona, ahol ujra meg ujra felfrissülhet a napi munka, — nem bánom: — a napi robot után, ha valaki nem szív magába melegséget és hitet az övéi körében, ha valaki fáradságát nem tudja az otthon mosolyával lemosni, akkor előbb-utóbb megtörik, elfásul, meghasonlik. Egyedül a család képes arra a naponkénti regeneráló munkára, amely nélkül a férfi kenyérkereső küzdelme, a becsületes életharc, a megtörhetetlen kitartás és kötelességteljesítés elképzelhetetlen. A felvilágosultság nem abban nyilvánul, hogy magunkkal szemben legyünk elnézőek, megértők és gyöngék, hanem hogy mások gyöngéit megérteni, megbocsátani, vagy legalábbis menteni tudjuk.

Hiszem, hogy a történelmet nem a pillanatnyi történések, nem a háború véletlenje, nem a diplomaták munkája és nemis a békeszerződések érdekparagrafusai formálják ki végeredményben, hanem a nemzetet alkotó faj egészsége és ellenállóképessége. Ezt az ellenállóképességet a nép erkölcsi ereje adja meg. A nemzeti erkölcs trezorjai pedig a családok. A családokban fejlődik, bontakozik ki észrevétlenül a jövőt formáló szellem, ott nőnek az új nemzedék emberei, akiknek az értékétől, súlyától — és egyedül csak ettól — függ a nemzet sorsa. A nemzetnevelő munka legsúlyosabb fele az a millió kis részre osztott napi munkálkodás, amelyet a családfő az otthonában végez. A család négy fala között csiszolódik az új ember a régi ember keze alatt. A szellemet, amely végigkísér valakit az életen, amely filozófiáját és az erkölcsi felfogását kitermelő, az otthonban szívja magába a gyerek és ezt a szellemet végighordozza egy életen keresztül, tőle egészen szabadulni sohasem tud. Hogyan képzelhető el, ha valaki a primér kötelességét, a primér feladatát otthon teljesíteni nem tudja, munkahelyén, vagy akár a közélet fórumán vállalni és megoldani tudjon tőle távolabb álló, személytelenebb kötelességeket? Hogyan hihető, hogy egy magánéletében csalódott férfi, bármilyen vonatkozásban is, hitet tudjon terjeszteni maga körül?

Egyre sűrűbben látom, hogy férfiak morbid hiúsággal a maguk dicsősége, ugynevezett karrierjük után futnak önemésztő lázzal, ebben keresve kielégülést és boldogságot, s ugyanakkor eszeveszettségükben elejtik azt a nekik felkínált boldogságot, amelyet csak megtartaniok kellene ahhoz, hogy megelégedettek legyenek. Nem becsülöm a munkást, akit az önmaga dicsősége hajt; bizonyos vagyok a bukásában, mert csak az a munka lehet állhatatos, töretlen és minden megpróbáltatást kibiró, amelyet a legemberibb és legfölényesebb törekvés ösztönöz: hogy másoknak biztositsuk vele a nyugalmat. Dolgozni valakiért, dolgozni az élettársért, a gyerekért, dolgozni a nemzetért, ez az egyedüli munka, amely méltó az emberhez és méltó a férfihez, s ez az egyedüli munka, amely kielégülést adhat. Ha van nemzetpolitikai feladat, a legeslegelső a a családvédelem. Mert ha a nemzet apró sejtjei egészségesek, maga a nemzet is egészséges és elpusztíthatatlan. Boldog nemzet boldog egyén nélkül elképzelhetetlen és boldog emberek csak harmónikus családi életből termelődnek ki. Ez a boldog ember jelenti az alkotóembert, végeredményben: a nagy embert. Nem pedig az a csalódott, az a mindent tagadó, az a mindenen tullévő és mindent lefitymáló keserű ember, aki már a startnál megbukott önmaga előtt. Hajótöröttek még nem építettek várat. Az egyik legnagyobb hazugság és a legolcsóbb is mind között, hogy a blazirtság fölényt, kulturát, haladottságot rejteget. A blazirtság mögött semmi sincs, csak keserüség és csömör. Bukás, hitetlenség, elkeseredés. Amely esetleg revansot keres magának az egyéni érvényesülésben, a hazug fölény hivalkodásában, de az ilyen munka értéktelen a köznek, mert aki maga beteg, másokat sem gyógyít. Az egyensúlyát vesztett ember sohasem lehet „nagykaliber", sohasem lehet igazán fölényes, — az igazi férfi éppen az a másik, aki megőrizte egyensúlyát, aki otthon is teljesíti a maga kötelességét, aki a maga fascináló szellemi és erkölcsi erejével nyugalmat, megelégedést, boldogságot teremt maga körül.

Az emberi értékelésnek hig és hamis fajtáját föl kell végre számolni; az értéket nem szabad összetéveszteni az érdekesség látszatával. Értékmérő ujra csak a kötelességteljesítés lehet, és a kötelességteljesítés a családnál kezdődik.

Szülői szigor

Irta: CSATHÓ KÁLMÁN

Katica éppen a reggeli tornáját végezte délben egy órakor gramofonszó mellett, mikor az anyja sebbel-lobbal berontott a szobájába.

— Katicám, — szólt izgatottan, — apu megtudta, hogy reggel félhatkor jöttél haza és nagyon haragszik érte!

Katica nagy szemet meresztett:

— Énrám haragszik?... De miért? Hiszen te engedtél el a grillbe... Anyu!

Az anyja ijedten biccentgetett a fejével:

— Igen, igen! Hiszen én már magyaráztam neki! És nem is az a baja, hogy ott voltál, hanem, hogy én nem voltam veled!... mert tudta, hogy én félkettőkor már itthon voltam. És kijelentette, hogy ezentúl nélkülem nem mehetsz éjjel sehová.

— Nappal igen? — kérdezte Katica és elzárta a gramofont. Még szép tőle!

— Nézd Katicám, — próbálta az anyja csillapítani, — tudod, hogy apu milyen túlzott! De azért őt is meg kell érteni!... Régimódi ember, az igaz, de elnézéssel kell lenni a gyöngesége iránt!...

Katica vállat vont:

— De hát hogy képzeli apu? Hogy megint kis baba leszek, akit a dada visz majd sétálni a korzóra a többi bébi meg kiskutya közé?... Talán még pórázt is kapok? Nem?

— De hiszen ő nem tilt meg neked semmit!... Mehetsz, ahová akarsz, csak azt kívánja, hogy én is veled menjek!... És hozzátette, némi nehezteléssel a hangjában: — Hát olyan nagy baj az, ha én is veled vagyok?

— Nem arról van! — felelte a leány rosszkedvüen. — De, ha te eljönnél... — Nem fejezte be, legyintett. De úgy legyintett, hogy az anyja mérhetetlenül megbántva érezte magát. Kifakadt:

— Rám igazán nem mondhatod, hogy valaha is útját állottam akármiféle passziódnak! Hogy nem tartottam volna tiszteletben az egyéni szabadságodat!... Nem is anyád vagyok, hanem barátnőd!... Nem igaz?

Katica ráhagyta kelletlenül:

— Igaz!

— Azt mondod, — folytatta az anyja, — hogy nincs titkod előttem!... Hát nem tudom mit ártok neked azzal, ha elkísérlek a mulatságaidra?...

— Nekem semmit! — felelte a leány azzal a csepp türelmetlenséggel a hangjában, amit a fiatal nemzedék mindig érez a meg nem értő előző nemzedékkel szemben. De a többiek, anyu!... Te ezt nem érted, hogy hogy ránehezedik mindenkire, ha egy anya ott van!... Az egész hangulat bedöglik!... Senki se viszi az anyját ilyen helyre és ha én mégis vinnélek, a vége az lenne, hogy sohasem hívnának sehová...

Ebben a pillanatban kopogtattak az ajtón:

— Bemehetek?

Katica megismerte az apja hangját.

— Tüstént apu! — kiáltotta, — csak magamra kapok valamit.

Mialatt a pongyolát felvette, az anyja könyörögve tette össze a két kezét:

— Katicám, kérlek, csak szépen beszélj apuval. És fogadj szót neki!...

Katica nem felelt. Csak sóhajtott egy nagyot, aztán kikiáltott:

— Jöhetsz apu!... Készen vagyok!...

Az apja belépett a szobába. Kicsit elfogódott volt ezen a helyen mindig, mert anélkül, hogy valaha is számot mert, vagy tudott volna adni magának róla, egészen más elképzelés élt a szívemélyén a leányáról, mint amilyennek a valóságban Katica mutatkozott, de amilyennek nem akarta látni.

— Szervusz cicuskám! — mondta kenetteljes kedélyességgel. Még nem öltöztél fel?

— Csak most keltem fel, — szólt a leány, — fejest ugorva az oroszlán torkába. Reggelig táncoltam a grillben!...

Az apja alig akart hinni a fülének. Mi ez?... A vádlott ilyen nyíltan bevallja a bűnét? Nem is próbál tagadni?

Ez egyrészt nagyon kényelmes volt, másrészt pedig azt mutatta, hogy Katica teljesen ártatlannak érzi magát, tehát világos, hogy milyen romlatlan lélek. Megenyhült szívvel fogta kétkezébe a leány arcát és megcsókolta:

— Éppen erről akarok beszélni!... Okosan az én okos kisleányommal!...

— Tessék apu!... Miről van szó?

Az apja megköszörülte a torkát.

— Erről, hogy reggel jöttél haza. Mit csináltál reggelig?

Katica vállat vont:

— A grillben voltunk.

— Kivel?

— Öt leány és nyolc fiú!... Táncoltunk.

— És ittatok?

— Keveset. Két cocktailt ittam mindössze.

— És ki gardirozott benneteket?

— Senki apu!... Ki gardirozott volna?

— Na látod cicuskám, — szólt az apja, — hát ez nagyon helytelen dolog!... Nem teszek neked szemrehányást, mert hiszen nem engedély nélkül voltál ott, de nagyon kérlek, hogy ilyesmivel ezentúl ne állj elő, mert ezt ezentúl megtiltom cicuskám!... Anyu nélkül a jövőben nem mehetsz éjszaka sehová!....

Nagyon határozottan és keményen mondta az utolsó mondatot. Kicsit ingerülten, mint akit bánt, hogy kénytelen szigorú hangot használni a magasabb cél érdekében Katica még csak meglepetést sem mutatott.

Rábólintott és azt felelte:

— Kérlek apu!... Ahogy parancsolod!

Az apja annyira el volt rá készülve, hogy Katica ellenkezni fog, hogy ezt a feleletet nem is hallotta meg. És folytatta ugyanolyan hangon, mint ahogy elkezdte:

— Nagyon sajnálom cicuskám, de ragaszkodnom kell hozzá, mégpedig a te érdekedben, hogy ilyesmi a jövőben ne történjék!...

Katica erre is bólintott és még engedelmesebb hangon válaszolt:

— Mondom apu, hogy rendben van! Megértettem!...

Az apa alatt kicsit megingott a talaj, amért nem talált semmi ellenkezésre. Valójában egy kis csalódást is érzett, mert úgy érezte a gyönyörű érvei belészorulnak. A felesége majdnem diadalmasan mondta:

— Na látod!... Mondtam úgy-e, hogy Katica azt teszi, amit parancsolsz!...

— Hát igen! — felelte Katicához fordulva. — Nagyon örülök, hogy magad is belátod cicuskám!...

— Hogyne apu!... Ha megtiltod, hogy ezentúl táncoljak, hát nem fogok táncolni!... Bizonyosan okod van rá!...

Engedelmes hangon mondta ezt is, de végtelen szomorusággal és az utolsó mondatában már könnyek reszkettek. Az apai szív elfacsarodott ennyi gyermeki megadás és bánat láttára.

— Cicuskám, — szólott nemcsak sokkal szelídebben, de egy kis ijedtséggel és bizonytalansággal, — már hogy tiltanám meg, hogy táncolj!... Felőlem annyit táncolhatsz, amennyi jólesik!... Csak azt akarom, hogy anyád mindig veled legyen!...

Katica elnézően mosolygott a könnyei közt. És a hangjában volt valami a bölcs öregéből, aki a tapasztalatlan ifjuval beszél, mikor erre azt felelte:

— Csakhogy ez lehetetlenség apu!... A fiatalság hozzászokott, hogy a mamákat ne vigyék és én nem ronthatom a többiek mulatságát... Hát ezentúl inkább nem is megyek majd!...

— De cicuskám! — kapott a szón az apja, mert valami halvány lehetősége igér-

NÁPOLY, CAPRI, ATHÉNBE
február 12-től március 3-ig az
OCEANIA és VULCANIA
amerikai óceánjáró luxushajókkal.
Husvéti társasutazás
VULCANIÁVAL
április 1-től 21-ig
Egyiptomba
és a
Szentföldre
Rendkívül mérsékelt részvételi díjak.

Prospektus kapható:
ITALIA-COSULICH
tengerhajózási társaság irodáiban:
Budapest
VII., Thököly-út 2. IV., Váci-utca 4.

Izgató falragaszok a magyar kulturest ellen Eperjesen

PRÁGA, jan. 25.

A felvidéki magyar közművelődési egylet a mult év novemberben *Eperjesen* kultúrestet akart tartani, ezt azonban az ottani tót liga és légionárius egylet, valamint más tót nacionalista egyesületek megakadályozták és falragaszokon többek közt azt állították, hogy a színtiszta tót Eperjesen néhány sárosi svihák nyilvános szinházi előadást akar rendezni.

A magyar nemzeti párt most interpellációt intéz a kormányhoz, amelyben azt kérdezi, hogy hajlandó-e a kormány a falragaszok kiadói ellen elrendelni a bűnvádi eljárást, vizsgálatot indítani a falragaszokat kibocsátó egyesületek ellen, továbbá az államügyész ellen is, aki a nemzetiség elleni izgatás tényálladékát kimerítő falragaszok terjesztésére az engedélyt megadta.

ARTIN
hashajtó ivójében segit!

Megértést, békét, megbecsülést hirdettem Nyiregyházán

Vitéz Marton Béla nyilatkozata a proletárlelkü nagyurakról és az arisztokratalelkü munkásokról — Hiába hirdetik a NEP bomlását

A *Budapesti Hirlap* tegnapi számában részletesen beszámoltunk a nyiregyházi ünnepségről, amelynek során beiktatták díszes méltóságába az új főispánt, *Thuránszky* Pál. Amint arról tudósításunkban ugyancsak beszámoltunk, a főispáni beiktatásra számos országgyülési képviselő utazott le, a többi közt *Marton* Béla is, a *Nemzeti Egység Pártjának* országos főtitkára. Ebből a tényből *az ellenzéki sajtó,* amely hetek óta közöl különböző kombinációkat a *NEP*-pel kapcsolatban, *azt a következtetést vonta le,* hogy a képviselők leutazásának *flottatüntetés jellege van és már előre kitalálták, hogy mit fog mondani Marton Béla az ünnepségen.*

A *Budapesti Hirlap* munkatársa éppen ezért szombaton, hazaérkezése után a *Nemzeti Egység Pártjának* központjában felkereste vtiéz *Marton* Bélát, aki elsősorban természetesen *megcáfolta* a képviselők leutazásához fűzött kombinációkat, *megcáfolta a neki előre tulajdonított politikai kijelentéseket,* végül pedig a következőkben vázolta azt a gondolatmenetet, amelynek a nyiregyházi ünnepségen hangot adott:

— Az a gondolatvilág, amelyért küzdünk, *a személyi kultusztól távol áll* és amikor én *Thuránszky* Pált barátaim nevében üdvözöltem, akkor ezt azért tettem, mert *ő lelkében hordja mindazokat a nagy magyar gondolatokat, amelyekért immáron hosszú esztendők óta rendületlenül küzdünk.* Mi abban találjuk meg az erősebb, biztosabb, boldogabb magyar élet kialakulását, hogy a lélekre, a szellemre helyezzük a fősúlyt.

— *A jellemek arisztokráciájának gondolatvilága kell, hogy érvényesüljön minden vonatkozásban, mert láttunk mi már proletárlelkü nagy urakat és százezrével arisztokrata lelkü munkásokat.* A történelmi idők tisztító tüzében lássa meg végre minden magyar, különösképpen a trianoni életben, a kötelességteljesítésnek az útját. *Nem ismerünk első- és másodosztályú polgárokat, csak kötelességüket teljesitő és a kötelességeket fel nem ismerő magyarokat.*

— Az ellenzéki sajtó a mi leutazásunkkal kapcsolatosan flottatüntetésről, támadásról beszélt és előre a számba adta azokat, amiket állitólag ott mondtam volna. Ennek ellenében *én a megértést, a békét és a kölcsönös megbecsülést hirdettem.* Én és képviselőtársaim *nem összeesküdni mentünk Nyiregyházára, hanem eskünket felujítani a magyar föld és magyar fajtánk szolgálatában. Ez a fogadalom kötelez arra,* hogy a jobboldali magyar gondolatvilágnak megalkuvást nem ismerő harcosai legyünk és maradjunk. Mi az elveinket nem fogjuk sem konjunkturából, sem üzleti szempontból vásárra vinni, mint ahogy tették azok, akik szóban és irásban egykor *Kun* Béláról azt hirdették, hogy Krisztushoz hasonló méltósággal és nemességgel tűri a szenvedést és *rá pár hónapra a konzervativ polgári gondolatnak, majd újabban az alkotmányvédelemnek harcosai lettek.*

— Ha ezt a mi elvhűségünket és kitartásunkat összeesküvésnek minősítik, úgy még ezt a kifejezést is szivesen vállaljuk, mert meggyőződésünk, hogy ezek az elvek és eszmék, amelyeket szolgálunk, egyedüli biztosítékai a magyar igazság teljes diadalának.

— *Hiába hirdetik a Nemzeti Egység Pártjának bomlását is.* Mi, mindnyájan, akik ott voltunk Nyiregyházán, az erős, egészséges és egységes párt gondolatát szolgáljuk, azzal a hűséggel, amely bennünket pártunk Vezéréhez és *Ivády* Béla elnökünkhöz fűz.

— A nyiregyházi ünnepség egyik szónoka nagy szeretettel beszélt a fiatalságról és kérte, hogy az alkotmány gondolatát tartsa tiszteletben. *Én erre azt feleltem, hogy tőlünk, attól a generációtól, amely 1918—19-ben akasztófa alatt állott, a Parlament pinceéjében gyötrődött, vagy külföldön harcolt a magyar alkotmányért és az ezeréves magyar gondolatért, azoktól ne féltse senki ma sem az alkotmányt.* Mi a nemzeti életet szolgáló, fejlődő alkotmányos élet gondolatvilágát tiszteljük és becsüljük. Ugyanigy tiszteljük és becsüljük az idősebb korosztályt is, mert felfogásunk, hogy *a fiatalabbak lelkesedésének szüksége van az vősebbek jóindulatú, élettapasztalatokban gazdag segitségére is.*

— *Ellenben nem fogjuk türni és letörjük azokat az erőket, amelyek a fejlődő nemzeti élet útjába állnak és gyülöletet szitanak magyar és magyar között.* Nem fogunk csüggedni, mert kötelezettséget érzünk munkánkból kifolyólag is, elsősorban a magyar vidékkel és magyar fajtánkkal szemben. Az a meggyőződésem, hogy mindenkit, akit a sors előharcosnak állított ki a gátra ebben a magyar életért folytatott harcban, nem hagyhatja cserben az eszmékben közös honfitársait, mert — s ezt százszor is elismétlem — *ha ez a nemzet mégegyszer családna vezetőiben, akkor nincs többé magyar feltámadás!*

Pályázati szelvény
a B. H. „rejtvény"-rovatához.

Megfejtő neve: _____

Pontos cime: _____
A pályázathoz mellékiendő.

280.000 pengő költséggel megépül a Gellérthegy oldalában Budapest nagyszabásu szabadszinpada

Nemrégiben megalakult a *Budapesti Szabadtéri Színház Barátainak Egyesülete.* Az egyesület elnöke *Tormay* Géza államtitkár, a most megalakult Országos Idegenforgalmi Hivatal elnöke lett, a társelnöki tisztségeket pedig *Márkus* László, az *Operaház* igazgatója és *Németh* Antal, a *Nemzeti Színház* igazgatója vállalta. Az új egyesületnek az a célja, hogy Budapesten minden tekintetben magas nivón álló *szabadtéri színházat* létesitsen, ahol egyenesen ilyen bemutatásra alkalmas darabokat játszanának. Mindenekelőtt *megfelelő helyet* kerestek az állandó szabadtéri színház számára. Ezt sikerült is ideális környezetben megtalálni.

A budapesti állandó szabadtéri színházat a *Gellérthegy oldalában, a közelmultban üzemen kivül helyezett kőporbánya helyén* tervezik. A Hegyalja-út, Sánc-utca, az Orom-utca által határoltan fekszik ez a terület, amely a kőporbányászás folytán hatalmas mélyedést alkot, míg *a kibányászott hegyoldal természetes színfalként áll a mélyedéssel szemben. Ezt a helyet,* amely adottságánál fogva kiválóan alkalmas szabadtéri színjátszás céljaira, akarják a tervezők *legmodernebbül kiképzett szabadtéri színházzá* átalakitani.

Kaffka Péter épitészmérnök, a Közmunkatanács főmérnöke, kapott megbizást *a részletes tervek kidolgozására.* A munka elkészült és *a Közmunkatanács keddi ülésén már be is terjesztik a terveket az épitési engedély megadása céljából.*

A tervezők szerint a szabadtéri színház költségeire *280.000 pengőre* van szükség. Ebből 200.000 pengőt igényel a modern színpadi technikával felszerelendő szabadtéri színpad megépitése és berendezése. A tervek szerint a szabadtéri színpadon csak este, előadás közben fognak állani a díszletek, *nappal az egész színpadi berendezést a föld alá süllyeszthetik,* úgyhogy a Gellérthegy természeti szépségét a színpadi berendezés nem zavarná. *A nézőteret amfiteátrumszerüen képeznék ki, körbefutó ülésorokkal,* de ezeken kívül a színpad közelében kényelmes *széksorok és páholyok* is lennének. A nézőtér kialakitása és berendezése *80.000 pengőt* igényel. *Földalatti bejárót* terveznek, a tágas előcsarnok is a *föld alatt* nyerne kiképzést. A nézőtér *ötezer személy* befogadására lesz alkalmas.

A költségek fedezésére is megvan az elgondolás, sőt *részben a költségek már biztositva is vannak. Nyolcvanezer pengőt a főváros ajánlott fel,* miután a megszünt kőporbánya területét úgyis rendezni kivánták és erre a célra 80.000 pengőt irányoztak elő. A további *200.000 pengőt* az eddigi tárgyalások eredményéből következtetve, valószinüleg szintén közhatóságok fogják rendelkezésre bocsátani.

A Gellérthegy oldalában létesülő szabadtéri színpad Kaffka Péter tervei szerint *hü másolata lesz a londoni Regent-parkban levő szabadszinháznak.*

Mandzsu jegyzék Külső-Mongoliához és a szovjethez

TOKIÓ, jan. 25.

A tokiói lapok szerint a mandzsu kormány jegyzéket intézett egyidejüleg *Külső-Mongoliához* és *Szovjetoroszországhoz.* A jegyzékben kérte, hogy *vonják vissza a mandzsu határon összevont orosz és mongol csapatokat.* Ellenkező esetben — mondja a jegyzék — Szovjetoroszország és Mongolia kell hogy viselje a felelősséget azokért az eseményekért, amelyek a határon történhetnek. Másfelől azt mondják, hogy a kvantung-hadsereg elhatározta a szükséges *ellenrendszabályok megtételét.*

Meggyilkolták a nankingi kormány kiküldöttjét

PEKING, jan. 25.

A *nankingi* kormánynak a mongol hatóságokhoz kiküldött megbizottját *Sangpei* közelében *meggyilkolták.* A megbizott, aki megbeszéléseket folytatott *Teh* herceggel, visszatérőben éppen uton volt *Kalganba.* Kinai körökben kétségtelennek mondják, hogy *a gyilkosság politikai okokból történt.*

A BUDAPESTI HIRLAP
telefonszámai:
444—04. 444—07.
444—05. 444—08.
444—06. 444—09.

kezett a vitának. Hiszen táncolni másutt is lehet! Nem csak lokálokban!... Vannak házi mulatságok is!...

— Vannak! — hagyta rá Katica. De gramafonra, vagy pláne rádióra mégsem lehet úgy táncolni, mint eleven jazzre!... De ez nem számit! — tette hozzá gyorsan. Tudod, hogy én soha sem vitatkozom veled, mert tisztában vagyok vele, hogy...

Ezt már kezdte az apja nem birni.

— De miért nem vitatkozol? — csattant fel élénken. Én nem akarok sem butaságot, sem kegyetlenséget!... Ha nincs igazam, győzz meg!... Ámbár nem tudom, hogy győzhetnél meg arról, hogy rendjén való dolog, ha egy fiatal leány minden felügyelet nélkül csavarog az éjszakában!...

— Egyedül nem is, apu!... Egyedül én se mennék be egy ilyen helyre, még ha küldenél sem!... De azt hittem, hogy, ha a magam zártkörü társaságával vagyok, az nem annyi, mintha egyedül mennék... Ezt sé vitaképpen mondom!... Nem azért, hogy bármiről is meggyőzzelek! Csak megnyugtatásul a multra nézve!...

Kis szünet következett. Az apa már csak azon gondolkozott, hogy tisztességgel hogyan vonulhatna vissza, vagy, hogy mibe kapaszkodhatnék mégis a tilalom fenntartása érdekében.

— Hogy szoktál hazajönni?

— Taxin.

— És ki kisér haza? Valamelyik fiú! Mi? Hát látod éppen ez az, amit nem lehet!... Hogy éjszaka egyedül kocsikázz egy fiatalemberrel!

— De apu! — felelte Katica. — Hogy gondolsz olyat? Engem mindig Mici szokott hazakisérni a bátyjával... Ők aztán együtt mennek haza!...

Az apa most már valósággal úgy érezte, hogy izetlenség és ostobaság volt ezt az egész dolgot szóvátenni ilyen leánnyal szemben, mint az övé. Már csak egyetlen aggodalma volt:

— Na és? Ki fizeti a számlát? A fiúk?

Erre már elnevette magát a leány:

A fiúk? Miből fizetnék szegények? Kiki magáért!...

Az anyja alkalmasnak érezte a pillanatot, hogy közbeszóljon.

— Mindig szoktam neki pénzt adni!... Ártatlan dolog ez egészen!... Mondtam én neked!... Ezen ma már éppen úgy nem akad fenn senki, mint a bubifrizurán, vagy a cigarettázáson...

Katica azonban nem mutatkozott hálásnak a segitségért. Ingerült hangon támadt az anyjára:

— Ne bántsd aput, anyu! Én apunak vakon engedelmeskedem. Ha ő nem akarja, hát nem akarja!...

Ezt már nem birta el az apai szív. Túláradt.

— Dehogy nem akarom! Hogyne akarnám!... Hiszen ha igy áll a dolog, a világért sem akarom rontani a mulatságodat!... Csak arra kérlek okosan viselkedj... továbbra is!... Na!... Hát csak öltözz most már szaporán! Mert később jár és ebédelni szeretnék!... — Két kezébe fogta a leány arcát és a szemébe nézett: — Jó gyerek vagy cicuskám! Ami igaz, az igaz!... Csak ilyen is maradj! És meghatottan megcsókolta jobbról is balról is. Az ajtóból azonban még visszafordult: — Igaz ni! Ha pénzre van szükséged, csak szólj! Adok szivesen!...

Katicának felcsillant a szeme:

— Jaj de drága vagy! — szólott odafutva és kezet csókolt. Éppen kérni akartam tőled ötven pengőt!...

— Ötven pengőt? — Az apa úgy érezte, ennyivel igazán tartozik a leányának, ha már az imént úgy elszomoritotta.

— Nesze, itt van!... Csak jó kis leányom légy!...

Mikor az ajtó bezárult utána, Katica odafordult az anyjához:

— Hát láttál már ilyen angyalt valaha? — kérdezte, mialatt a pénzt eltette a retiküljébe. Szegény! Alig várta, hogy a tilalmat visszavonhassa!... Édes, kis apu! Drága, morgó medve! Hogy szeretem!...

Az anyja egy kis féltékenységgel kérdezte:

— És engem?

— Téged is! — felelte Katica kegyesen. De az más!... Te szövetséges társ vagy!... Veled veszekedni is lehet!... Azért prima anya vagy!... De apu szigorú ember!...

Az öngyilkos Kovács-Szécsényi Lilyt ma dr. Dobay Ernőné néven temetik

— *Az Est tudósítójától* —

Különös bonyodalom támadt a rendőrségen az öngyilkos *Kovács-Szécsényi* Lily táncosnő temetése körül. A táncosnő holttestét *ma boncolták fel* a törvényszéki orvostani intézetben és a rendőrség egyidejűleg *engedélyt adott a temetésre.* Egész az utolsó pillanatig senki sem jelentkezett a táncosnő hozzátartozói közül, hogy a temetés iránt intézkedjék.

Ma reggel azután *megjelent a főkapitányságon dr. Dobay Ernő orvos,* átadta a nyomozást vezető rendőrtisztnek a temetési iratokat és közölte, hogy már eljárt a temetkezési intézetnél, sőt *ki is fizette a temetés költségeit és még ma szeretné eltemetni a táncosnőt.* Az orvos ezzel le is ült az előszobában.

Néhány perc mulva belépett a szobába az öngyilkos táncosnő nővére. Izgatottan lépett a rendőrtiszthez és könnyezve így szólt:

— Tudomásomra jutott, hogy *szegény húgomat leánynevén akarják eltemetni, holott férjes asszony volt.*

— Van erre valami bizonyíték? — kérdezte a rendőrtiszt.

— Hogyne volna kérem. Már jártam a VII. kerületi anyakönyvi hivatalban is, de még nem tudtak másolatot adni a bejegyzésről.

A rendőrtiszt detektívet adott az öngyilkos táncosnő nővére mellé, elsiettek a VII. kerületi anyakönyvi hivatalba, ahol *megmutatták a hiteles anyakönyvi bejegyzést, amely szerint Kovács Lili táncosnő házasságot kötött dr. Dobay Ernő orvossal.*

A rendőrtiszt dr. *Dobay* Ernő orvos elé tárta a detektívjelentést.

Az orvos ekkor szomorúan megjegyezte:

— *Valóban házasságot kötöttem Kovács Lilivel,* de különböző okok miatt mégis arra kérem a rendőrséget: *egyezzék bele, hogy a halott táncosnőt ne mint Dobaynét, hanem mint Kovács Lilit temessék el.*

A rendőrség természetesen *nem adhatta beleegyezését.* Ma délután a táncosnőt tehát mégis csak dr. *Dobay* Ernőné néven fogják eltemetni.

A Moór-ügyben 82.000 pengő a hiány a könyvszakértő szerint

— *Az Est tudósítójától* —

A rendőrség könyvszakértője, *Novoth* Béla ma reggel adta át jelentését a *Moór*-ügy iratainak átvizsgálásáról *Laky* Elemér rendőrtanácsosnak. A könyvszakértő szerint *82.000 pengő hiány mutatkozik.* Ez az az összeg tehát, amelynek hollétéről *Moór* Arturnak számot kell adnia.

A könyvszakértő jelentésével most már előreláthatólag *lezárulnak a Moór-ügy rendőrségi aktái. Bodó* Elek rendőrkapitány a déli órákban átmegy az ügyészségre, beszámol *Polányi* főügyészhelyettesnek a rendőri nyomozás eredményéről. Az ügyészség álláspontján múlik majd, milyen intézkedésre kerül sor a főkapitányságon a Moór-üggyel kapcsolatban.

Az ügyészségen ma délelőtt megjelent *Moór* Artúr egyik védője, *Kullmann* Sándor ügyvéd is, aki szintén tájékoztatásokat igyekezett szerezni arról, történik-e ma döntés és általában hogyan áll az ügy? Az ügyvéd értesülései szerint *ma valószínűleg végleges döntés történik az ügyben,* amelynek kimenetelét jogászi és társadalmi körökben egyaránt nagy érdeklődéssel várják.

FEDÉL ALÁ JUTNAK A HANGYA-TELEP NYOMORULTJAI

— *Az Est tudósítójától* —

A pestszenterzsébeti *Hangyatelep* kilakoltatott szerencsétlenjeinek ügye a legkomolyabb formában foglalkoztatja Pestszenterzsébet város vezetőségét. A város előljárósága és képviselőtestülete mindent igyekszik elkövetni, hogy *a fedél nélkül maradt családokat elhelyezze.*

Alkalmunk volt ma délelőtt beszélni a Hangya-telep ügyeinek vezetőjével, dr. *Oberding* Miklós pestszenterzsébeti pénzügyi tanácsnokkal, aki a beszélgetés során kijelentette, hogy *Az Est* könnyes riportjának tendenciáját csak helyesli. Csakugyan *megdöbbentő dolog —volt, hogy napokon keresztül kegyetlenül verte az eső a fedélnélkül maradt Hangya-telepieket.*

— Ilyen radikális eszközökhöz, a kunyhók, bódék, vityilók szétveréséhez kellett nyulnunk, hogy a *Hangya*-telep problémáját végül megoldhassuk. Meg kellett végül szüntetni ezt a telepet, amelynek minden talpalatnyi helye *merénylet volt a tűzbiztonság és a közegészség ellen.* Ezer szerencse, hogy az idén nyáron nem ütött be valami járvány. A mult évben egyedül

a Hangya-telepen több volt a tifuszos megbetegedés, mint egész Pestszenterzsébet

területén. Háromszáznegyven-háromszázötven család lakta a Hangya-telepet, ezek közül körülbelül

200 család már elköltözött

és még 140 család van kint a telepen. Pestszenterzsébet képviselőtestülete elfogadta azt a javaslatomat, hogy azoknak a Hangya-telepieknek költözködési költségeit a város viselje, akik a telepről el akarnak költözködni. Vagy 3—4000 pengőt már ki is adtunk erre a célra és *voltak családok, amelyeknek két-három havi lakbérét előre kifizette a város.* Az is igaz, hogy a pestszenterzsébetiek nem nagyon szívesen hajlandók hangya-telepit befogadni házukba.

— Elköltöztek a telepről elsősorban azok, akiknek másutt telke volt. 30—40 ilyenről tudunk, ezeknek a költözködési költségeit is a város viselte.

— *Újabb 2000 pengőt kapok a várostól, hogy*

fedél alá juttathassam a Hangya-telep még kint tartózkodó lakóit.

— Mindent el fogunk követni, — fejezte be a beszélgetést *Oberding* tanácsnok — hogy a Hangya-telep szerencsétlen páriáit *újból visszavezessük a rendes társadalmi életbe és újból emberekké tegyük őket.* Meg kellett szüntetnünk azt a külön lehetetlen világot, amelyben mindenféle szempontból ezek a szerencsétlenek a telepen éltek.

Egy szépreményű 107 éves leány tervei

London, szeptember 6
(Az Est tudósítójától)

107-ik születésnapját ünnepelte tegnap Mrs. Ellen *Palmer* londoni hölgy. Ebből az alkalomból *nagy sajtófogadást rendezett és ez alkalommal ismertette terveit.*

— *Komolyan foglalkozom a házasság gondolatával* — jelentette ki. — Háziorvosomnak is említettem ezt a tervemet. Azt mondta, *várjak, amíg valaki megkéri a kezemet.* Azt hiszi a bolond kölyök, hogy senkise volna hajlandó engem elvenni. Persze *ő csak 70 éves* és gunyolódik az idősebbek fölött a fiatalok szokása szerint. Pedig én fiatalabb vagyok, mint ő. Maga is megállapította, hogy *olyan jó a szivem, mint egy 30 éves nőnek.* Én úgy általában *50 évesnek érzem magamat.* Minden reggel *örömmel ébredek* és arra gondolok, hogy milyen szép az élet. Azt hisszem férjhez fogok menni. Persze számolnom kell azzal, hogy *valamivel fiatalabb ember vesz el.* Elvi álláspontom ugyan az, hogy jobb, ha a feleség fiatalabb, dehát szükség esetén eltekintenék ettől és ha megfelelő fiatalabb férj akadna, hozzámennék. *Egész fiatal férj persze nem kell, kilencvenen alul senkisem jöhet számításba,* mert éretlen emberrel nem akarom eltölteni hátralevő éveimet.

Egy pillanatra...

Kisebbségi szakbizottság Genfben? Mindenesetre már ez is eredmény volna — ha már a Népszövetség *a maga egészében* nem lehet a kisebbségi jogvédelem eszköze, szakbizottság. A Népszövetségnek ez a legfontosabb szakmája: az igazság védelme, a jogok védelme, a nemzetiségek szabadságának védelme. Ez a védelem intézményesen meg is volna szervezve, gyakorlatilag azonban... gyakorlatilag nem produkált semmit. Meg van szervezve a »szellemi együttműködés« is, a valóságban azonban még mindig úgy fest a szellemi együttműködés, hogy az utódállamok magyarsága nem juthat hozzá a magyar könyvhöz. Ami az utódállamokban történik, az nem szellemi együttműködés, hanem egy *különműködés — a Népszövetség szellemétől.*

— ami most már bizonyos — a svájci kormány a szovjet felvétele ellen foglal állást. Arról beszélnek, hogy *ebben az esetben a Népszövetség székhelye nem maradhat tovább Svájc és ismét felvetik azt a tervet, hogy át kellene költözködni Genfből Bécsbe.*

A *török delegáció* bejelentette a Népszövetség főtitkárságának, hogy *igényt tart a tanácsban állandó tagságra. (Telor.)*

Magyarország pénzügyi helyzetét vizsgálják Genfben

Genf, szeptember 6
(Az Est külön tudósítójától)

A Népszövetség pénzügyi bizottsága megvizsgálta Ausztria pénzügyi helyzetét és *most Magyarország van soron.*

A delegátusok körében élénk érdeklődéssel tárgyalják, hogy milyen esélyei vannak Szovjetoroszországnak a felvételre s arról is sok szó esik, hogy milyen helyzet áll elő, ha

A Hungária evezősei a miniszterelnöknél

— *Az Est tudósítójától* —

A Hungária Evezősegyesület tagjai, akik legutóbb nagy sikerrel szerepeltek Luzernben, ma délelőtt 11 órakor tisztelegtek *Gömbös* miniszterelnöknél, aki *meleg szavakkal köszöntötte a hazatért evezősöket.*

Csak Modiano-szivarkapapírt
SODORJON
Csak dupla vattabetétes Modiano-szivarkahüvelyt
TÖLTSÖN
Ez a világ legkiválóbb, versenyen kívül álló szivarkapapírja és leghigiénikusabb szivarkahüvelye ~ Ezzel élvezi legjobban a dohányt és a leggazdaságosabban jár

AZ ESTI

OSZTÁLYSORSJÁTÉK GYORSLISTÁJA

A 32. osztálysorsjáték V. osztályának főhúzása. 11. nap.

*

30.000 pengőt nyert: 18120
3000 pengőt nyert: 51838
2000 pengőt nyertek: 8222 30915
1000 pengőt nyertek: 15424 39753 57916 78300
800 pengőt nyertek: 40093 79197
600 pengőt nyert: 27208
500 pengőt nyertek: 7497 8462 11451 15218 24457 33917 35813 38258 40642 42951 55580 57144 57157 57556 59056 61221 79970
400 pengőt nyertek: 28 1070 2238 4588 4929 7062 8406 11257 12227 14794 14981 23275 24122 25789 26213 27360 29032 34290 34356 35849 47671 55170 55702 58677 64507 71523 72439 75174 77756 83764
300 pengőt nyertek: 194 2363 2647 3535 4355 4891 5761 6061 6357 6626 7085 7732 11401 14006 14344 14522 15337 17230 17702 18603 18785 19444 20639 22331 23087 23715 25506 25896 27213 28365 29528 34371 35246 35926 37127 38524 39066 40542 45845 47764 47820 48861 52557 53629 54263 55749 55867 57736 61274 62674 62717 62891 63347 63709 66275 67866 69913 70163 70651 74117 74147 75091 75125 78646 79387 79978 82353 82552 83911
150 pengőt nyertek:
0137 141 215 220 229 293 340 346 366 376 430 562 634 679 694 753 807 848 946 1011 105 231 335 410 470 535 620 704 705 706 728 873 896 903 913 918 971 2117 222 225 341 415 456 485 495 623 645 678 719 893 945 961 3022 072 129 187 233 358 416 445 452 465 507 559 592 620 727 751 757 759 843 893 4015 161 189 195 201 219 294 303 408 422 476 483 667 719 869 902 5004 111 200 295 323 351 494 586 593 594 683 721 782 849 899 904 960 6003 041 107 192 252 417 439 511 605 637 713 740 810 902 7017 018 269 380 481 519 579 610 621 626 643 660 692 724 776 839 922 8025 045 080 187 220 331 371 478 511 621 724 763 894 905 938 9124 135 169 231 284 373 392 672 753 802 807 891 955 992
10022 074 171 215 405 555 638 697 720 734 739 747 765 767 812 813 821 945 11087 132 148 219 230 261 310 437 561 667 781 919 12093 104 150 193 451 499 510 578 690 769 809 818 867 883 884 991 13054 136 198 291 481 507 578 590 620 626 628 693 793 802 807 814 816 838 997 14096 118 135 141 390 392 400 429 495 604 649 831 844 917 978 979 15067 157 232 247 263 289 342 352 434 479 519 615 643 802 915 927 961 16123 220 277 278 450 486 520 588 630 916 928 17072 128 146 147 203 315 321 326 391 416 448 506 507 603 812 854 871 933 940 18285 436 457 547 549 562 708 823 989 19019 076 093 110 142 185 188 287 454 462 489 560 588 602 633 705 783 997
20028 171 241 246 325 428 456 584 622 661 684 786 798 814 982 21083 124 127 156 162 232 292 320 367 445 500 501 503 619 665 704 749 802 808 813 823 22001 029 190 289 383 451 514 554 559 579 663 762 802 877 23021 035 055 083 189 308 317 369 461 550 569 811 921 938 24008 083 118 243 270 323 402 451 494 545 604 614 637 702 726 811 872 893 900 945 25055 086 178 238 262 327 359 363 392 410 632 775 808 897 916 948 26035 084 109 162 309 473 562 613 855 871 937 27009 078 084 258 458 556 589 649 693 758 768 835 863 889 982 28090 220 343 526 575 635 718 773 859 983 999 29066 076 174 205 285 298 306 309 432 436 507 552 567 654 657 809 855 898
30158 161 206 207 214 237 359 438 461 513 715 767 769 792 920 31008 012 052 083 098 142 171 172 198 232 250 351 407 425 469 535 625 665 724 748 867 874 32058 065 070 205 369 392 397 522 532 737 775 783 33112 134 235 262 429 452 477 552 598 642 678 726 812 835 878 914 34052 116 195 355 359 387 394 564 578 578 599 633 698 712 737 771 882 950 35168 181 228 405 430 478 498 503 567 593 603 630 633 683 810 812 907 36026 188 309 331 379 477 488 693 724 754 779 851 985 37027 150 368 379 468 489 545 567 576 736 783 855 949 38023 027 084 175 179 180 312 407 585 606 644 664 702 725 791 795 914 942 959 39008 062 133 164 192 205 255 277 300 371 384 439 471 504 587 593 839 898 901 910 951
40053 121 205 216 225 254 287 317 322 383 388 459 520 548 555 558 611 634 635 660 704 741 771 787 805 871 879 906 41207 295 342 393 458 554 557 627 650 715 743 764 835 923 957 42002 027 030 034 049 065 127 160 226 491 547 564 609 616 728 788 851 872 922 43077 127 191 256 294 463 629 690 716 775 813 984 993 44012 016 067 092 109 149 153 217 218 456 473 508 574 733 790 792 914 45005 015 172 449 518 585 617 667 679 744 798 839 863 884 896 46055 130 138 192 278 332 378 411 430 455 464 480 540 598 671 693 725 771 814 861 865 922 47012 017 065 077 096 124 144 147 288 319 391 409 412 439 448 573 592 672 778 852 904 908 919 989 48051 090 094 112 157 190 242 243 264 378 380 383 405 542 573 638 639 758 827 934 49021 259 270 418 525 624 663 704 719 839 921 922 931
50051 071 197 305 341 442 460 511 551 617 645 666 694 725 51006 095 115 128 134 139 172 220 226 234 270 275 312 361 402 615 642 688 723 756 812 938 971 52007 018 089 091 122 131 136 173 203 428 470 573 595 674 723 754 883 887 940 995 53015 140 263 328 361 366 486 514 525 580 583 601 603 673 675 703 833 871 896 934 981 54092 279 274 283 344 458 496 535 549 582 619 620 639 652 759 898 905 55021 217 285 391 394 506 535 567 693 695 700 864 996 56008 050 072 076 102 173 195 317 320 340 348 402 479 738 759 832 840 844 849 911 923 57022 033 049 075 178 341 411 435 472 516 764 880 889 903 922 933 934 937 58015 194 333 352 421 443 492 552 555 607 627 647 665 704 735 777 806 894 915 948 954 59047 063 079 091 110 168 205 287 416 432 447 488 499 583 606 678 822 834 929 957.
60089 168 257 270 652 664 710 717 726 740 747 761 788 839 935 61041 103 196 235 290 297 312 322 347 521 703 847 948 997 62282 292 334 430 506 510 541 605 679 704 882 63004 096 163 174 242 298 306 450 451 596 597 617 690 822 865 933 969 64031 112 122 171 193 243 275 378 605 638 693 892 919 947 974 976 997 65139 160 173 256 292 493 540 648 654 686 825 938 949 66044 049 071 199 262 264 268 346 573 766 796 805 67003 010 035 117 152 162 248 411 473 770 890 967 980 68062 157 166 237 239 244 298 305 361 363 417 494 598 625 758 760 761 852 906 945 69009 064 107 123 182 193 208 263 306 439 521 537 573 748 807 867 911 984 987
70090 187 361 417 499 554 591 598 662 675 870 904 71001 035 157 331 349 532 648 973 72139 147 194 217 362 377 587 734 836 893 73052 063 105 201 313 409 519 542 613 705 751 759 832 917 919 941 953 993 74072 131 213 229 234 368 391 469 568 609 672 675 75041 102 196 205 223 312 376 410 649 697 827 832 893 953 997 76077 132 138 142 250 312 349 354 440 590 653 728 777 790 892 895 979 77140 212 251 400 410 412 436 468 821 831 848 910 925 961 968 78035 094 137 148 232 249 263 298 307 316 321 339 383 521 535 568 642 687 715 779 821 872 920 930 949 79120 263 354 357 427 577 667 718 806 866 918 935 946
80021 058 074 150 187 385 516 541 597 606 641 653 654 791 81063 250 258 395 420 629 662 775 864 927 82002 022 071 134 312 427 510 534 592 616 780 852 867 910 936 961 982 998 83001 056 077 247 326 349 365 443 576 587 678 684 719 762 805 847 853 892 965 995

*

Minden felelősség nélkül.

*

Az Est gyorslistáját, amely a ma kihúzott összes számokat tartalmazza, a húzásteremben összeállította a Glória Ker. Rt. osztálysorsjegy főárusító, Budapest, VI., Andrássy út 16. szám. Telefon 18—9—99.

*

A húzás folytatása a jövő héten, szeptember 12-én lesz.

1935. évi legújabb kapcsolások
„R.C.B. SUPERHET SOROZAT"
címen szeptember havában megjelenik
Előjegyezhető: Vidékre... 30 fillér (bélyegben)
Budapesten 20 fillér
Rádiócentrum
Budapest, VII.,
Erzsébet körút 5. Tel. 41-6-97

PAPEN
betegszabadságát meghosszabbították
PAPEN
egészségesen lóversenyen volt
PAPEN
nem tér vissza többé Bécsbe

Bécs, szeptember 6
(Az Est bécsi szerkesztőségétől)

A *N. W. Tagblatt* berlini jelentés alapján közli, hogy

Papen volt alkancellár szabadságát állítólagos betegsége miatt további hat héttel meghosszabbították,

de *nem fog visszatérni Bécsbe a német követség élére,* mert

nem érzi magában a képességet a súlyos ellentétek megoldására.

Nem lehet komoly Papen betegsége, hiszen

szombaton és vasárnap Baden-Badenben jelen volt a lóversenyen

s *a betegségnek semmi jele sem látszott rajta.*

Szabadtéri színházat terveznek a Gellérthegy oldalára

Görög amphiteatrum a Tabán fürdőváros közepén

— Az Est tudósítójától —

Már többször felvetették azt a gondolatot, hogy *Budapesten szabadtéri játékokat kellene csinálni,* mert ez az idegenforgalomnak nagy érdeke. *Kovácsházy* Vilmos tanácsnok állást foglalt ellene azért, mert *Budapesten nincs erre alkalmas hely.* Ez olyan döntő érv volt, hogy *egyszer és mindenkorra lekerült ez a kérdés a napirendről.*

Egy fiatal városépítő, *Kaffka* Péter most megtalálta erre a kérdésre az egyszerű megoldást.

A Tabánt lebontották. Ha valaki kisétál az üres telkek közé, a Gellérthegy oldalában

az új tranzverzális út fölött egy nagy gödröt talál.

A városépítők már rengeteget törték a fejüket, hogy

mit csinálhatnának a gödör elfödésére.

Kaffka Péter *ide akaraja építeni a szabadtéri színpadot* és még laikus szemmel is meg lehet állapítani, hogy ennél jobb megoldás aligha kínálkozik. A kilátás gyönyörű. Szemben a budai hegyek csodálatos láncolata, a jánoshegyi kilátó koronázza meg a környéket, méltóságosan tekint alá a királyi vár, ide látszik a parlament és a fenséges Dunapart. A gödörnek, vagy mondjuk földteknőnek olyan a helyzete, hogy

minden nagyobb földmunka nélkül görög amphiteatrummá lehet kiépíteni.

A véletlen még annyiban is a tervező segítségére sietett, hogy *a gödör északkeleti irányú, tehát a nappali előadásoknál, tornajátékoknál a nap mindig háttal van a nézőnek, szóval a hatást semmiképpen sem befolyásolja.*

Egy kis fantázia és Budapest olyan nagyszerű látványossággal rendelkezik, amilyen *egyetlen egy világvárosban sincs.* A színház előtt a völgyben az új Tabán. Gyönyörű park közepén játszódhatnak le a szabadtéri játékok.

És mindez

öt percnyire van a város központjától.

Négyezer ember számára lehet itt színházat építeni. A közlekedési kérdéseket is megoldották. Az autók és autóbuszok számára *külön parkirozási lehetőség nyílik,* a gyalogosok és a kocsik gyorsan távozhatnak. *4000 ember 12 perc alatt elhagyhatja a szabadtéri játékok helyét.*

A szabadtéri színpadnak alsó síkja *tízszer akkora, mint az Operáé.* Négy emelet magasságában emelnének teraszokat, amelyeket lépcsőkkel kötnek össze. A régi görög amphiteatrum és az új színpad között csak annyi volna a különbség, hogy *ezt a technika minden vívmányával felszerelnék.*

És mibe kerülne ennek az álomnak a megvalósítása? Mert ezt nem szabad számításon kívül hagyni a mai folyton építő és szanáló korszakban. Maga

az építkezés körülbelül 300 000 pengő,

a színpad felszerelése bőven kitelik még 200.000 pengőből, tehát *ha egy részvénytársaság alakul, úgy 500.000 pengőből lehetne megvalósítani a tehetséges városépítő álmát.*

Ezen a színpadon mindent lehetne játszani. Drámát, operát, sőt, ha kell revűket is, sőt itt játszódhatnának le a fontos sportesemények is.

Az új tabáni szabadtéri színház terve olyan álom, amely egy kis jóakarattal és megfelelő üzleti fantáziával nagyon könnyen megvalósítható.

Értesülésünk szerint, illetékes fórumok is foglalkoznak már az érdekes tervvel és kilátás van rá, hogy hamarosan megis valósíthatják. (p. ö.)

Özv. Cserna Oszkárné mint az elhúnyt hitvese, **György** és **Tamás** gyermekei, úgy maguk, mint az alulírottak és az összes rokonság nevében mély fájdalommal tudatják, hogy a legjobb férj, fiú, apa, fivér, sógor és rokon

CSERNA OSZKÁR

a Városi Bank ny. igazgatója, hites törvényszéki könyvszakértő

ezévi szeptember hó 2-án, életének 58-ik évében elhúnyt.

Drága halottunkat e hó 6-án, délután **félnégy órakor a rákoskeresztúri új temetőben** temetjük a róm. kat. egyház szertartása szerint.

Az engesztelő szentmisét e hó 10-én, **hétfőn** reggel 9-kor, a **Szent Család Szondy uccai** templomában mutatjuk be.

Emlékét soha el nem múló szeretettel és kegyelettel őrizzük!

Özv. Cserna Károlyné édesanyja, **Bella Somogyi Lajosné** és **Vilma** nővérei, **özv. id. hadadi Kovácsy Miklósné** anyósa, **özv. Cserna Endréné, Juhász Árpádné, Benkő Zoltánné** sógornői, **Benkő Zoltán, Juhász Árpád, hadadi Kovácsy Miklós** és **Sándor, Somogyi Lajos** sógorai.

Minden külön értesítés helyett

SZÍNHÁZ

Mistinguett

Mistinguett tiltakozott a „Music Hall" előadása ellen

Honthy Hanna játssza a nagy francia dívát

Honthy Hanna

A Fővárosi Operettszínházban megkezdték az évad első ujdonságának, a »Music Hall« című drámai revünek próbáit. Ezt a revüt Charley *Méré* párizsi író, a színpadi szerzők világszövetségének elnöke írta, aki már járt Magyarországon is.

Amikor Párizsban bemutatták a »Music Hall«-t, *Mistinguett, a világhírű primadonna tiltakozott előadása ellen.* Megtámadta nyilatkozataiban a szerzőt és a színházat és *kikérte magának, hogy magánéletét színpadra vigyék.* A darabban ugyanis Mistinguett életének egy szakaszát dolgozta fel a szerző és így a revü Párizsban *kulcsdarabnak* számított.

A »Music Hall« budapesti előadásán *Honthy* Hanna játssza a primadonnaszerepet. Egy másik főszereplő *Kabos* Gyula, aki egy clownt alakít. A bohócnak előadás közben meghal a felesége. A drámai revü színhelye egy revüszínház folyosója, portásfülkéje, a sztár öltözője, a görlök öltözője stb. A darabot *Stella* Adorján fordította és *Szabolcs* Ernő rendezi.

A közönség hiába várta a filmet: betiltotta a cenzura

A *Kamara* filmszínház szerda este 8 órára szakmai filmbemutatót hirdetett, amelyre meghívták a magyar mozisokat, filmírókat és a sajtót. Egy francia filmnek lett volna a bemutató előadása. Címe: »Le grand Jeu«. Magyar címe: »Egy asszony bolondja«.

A közönség azonban *hiába várta,* hogy megkezdjék a film vetítését. *Helyette egy bohózatot játszottak.* Később kiderült, hogy *a francia filmet nem lehet előadni, mert a filmcenzúra megtagadta az engedélyokirat kiadását.* A filmkölcsönzők most megfellebbezik a filmcenzúra döntését.

Orosz Vilmát megoperálták

A Budai Színkör tegnap esti bemutatóján *Orosz* Vilmának, a kitűnő szubrettnek kellett volna játszania a szubrettszerepet. Pár nappal ezelőtt azonban rosszul lett, úgyhogy a színház helyettesről gondoskodott.

Orosz Vilma

Orosz Vilmát kedden bevitték egy budai szanatóriumba, ahol megoperálták. A színművésznő állapota mára már annyira javult, hogy rövidesen a lakására fogják szállítani.

* **Sulyok Mária a Bethlentéri Színház tagja.** A *Bethlentéri Színház,* amely legutóbb *Csortos* Gyula szerződtetésével lepte meg a közönséget, ma délelőtt tagjai sorába szerződtette *Sulyok* Máriát. Sulyok *Wallace* világhírű drámájának, a »Hexer«-nek női főszerepében mutatkozik be — *Csortos* Gyula mellett — a Bethlentéri Színház színpadán.

„Rendel 3—6-ig"

Nóti Károly új darabja Londonban kerül bemutatásra

Hosszabb londoni tartózkodása után most Budapestre érkezett *Nóti* Károly. Az író új filmjét forgatják Budapesten, melynek szcenáriumát elhozta magával.

— Londonban új darabot írtam — mondotta nekünk *Nóti* Károly. — Címe: »Rendel 3—6-ig.« Egy londoni színigazgató megkérdezte tőlem, hogy van-e darabom? Azt mondtam: van, de *pikáns.* Ezzel elvágtam a darab londoni bemutatásának lehetőségét. A színigazgató azonban ennek ellenére elkérte a darabot, elolvasta és megkötötte velem a szerződést. Ősszel kerül színre a *Duke of York Theatere* színpadán. Budapesti előadásáról most tárgyalunk.

* **Rodolpho: a fiatal Fairbanks, Mimi: Gertrude Lawrence.** Londonban rövidesen forgatni kezdik *Puccini* »Bohémélet« című operájának filmváltozatát. Most osztották ki a szerepeket. Rodolpho, a költő szerepét ifj. Douglas *Fairbanks,* Mimi szerepét pedig Gertrude *Lawrence* fogja alakítani.

Svéd Sándor a jövő héten megkezdi bécsi vendégszereplését

Olaszországból Bécsbe utazott *Svéd* Sándor, Operaházunk fiatal baritonistája, akit vendégszereplési szerződés köt a bécsi állami operaházhoz.

Svéd Sándor

Első bécsi fellépése ebben az évadban *szeptember 13-án* lesz, az »Onegin«-ben. Szeptember 17-én a »Rigoletto« címszerepét énekli Bruno *Walter* vezényletével. Október első napjaiban pedig a »Falstaff«-ban lép fel.

* **A »Stern der Manège« bécsi vállalkozója megkapja a koncessziót.** Az osztrák színigazgatók szövetségének *minden erőlködése ellenére,* mint *Bécsből* jelentik, »A cirkusz csillaga« vállalkozója *megkapja a várositól a koncessziót* az előadások megtartásához, miután a színészek, műszaki munkások és artisták szervezeti eljártak a hatóságnál az engedély kiadása érdekében. A pesti cirkusz-revüt »Stern der Manège« címmel készülnek bemutatni a Renz-cirkuszban.

Szobrot kap egy operettprimadonna

Párizs, szeptember 6

Amióta a világ fennáll, először történt meg, hogy *egy operettprimadonna szobrot kapott.*

Ez az operettprimadonna azonban nem más mint Hortensie *Schneider,* a mult század hatvanas éveinek nagy művésznője, a párizsi operett királynője. *Offenbach* fedezte fel és ő volt »Szép Heléna« és a »Gerolsteini nagyhercegnő« első alakítója. Negyvenhét éves korában, pályájának delén vált meg a színpadtól. Azóta csak a jótékonyságnak élt. Párizs egyik elővárosában kapott szobrot.

Európa legnagyobb szinházi vállalkozását alapítja meg Szarvasy Frigyes londoni bankár

A *Variety* című nagy színházi hetilap legújabb számában feltünést keltő hírt közöl arról, hogy *most akarják megalapítani Európa legnagyobb színházi vállalkozását, amely kereteiben hasonlít a newyorki Radio Cityhez.*

Szarvasy Frigyes, az Angliába szakadt magyar származású bankár szervezi ezt a vállalkozást. Szarvasy hat évvel ezelőtt már foglalkozott egyszer színházi üzlettel, amikor megvásárolta a *London Theatres of Variety* színházi trösztöt, ezt azonban később nagy veszteséggel eladta. Most a *Hyde-parkban,* Londonban meg akarja csinálni a *London Radio Cityt.* Négymillió dollárt ajánlott fel a telekért.

MŰSOROK

Csütörtök, szeptember 6.

Színház

VIG (a Beketowban): *A cirkusz csillaga* (½4, 8). — FŐVÁROSI: *Dubarry* (½9). — BUDAI: *Dorozsmai szélmalom* (8). — KOMÉDIA: *Nyelvbotlás, Oh!* (9).

Mozi

ADMIRÁL MOZGÓ (Margit körút 5. Tel.: 537—07): Erős férfi — gyenge nő (Max Baer). Boleró (Georg Raft). Híradó (½4, ½7, ½10). — **ALKOTÁS** (Alkotás u. 11. T.: 553—74): Márciusi mese (Turay Ida). Gyertyafénynél (Lukács Pál). Modern Robinhood (rajzfilm) (¾4, ½7, ½10). — **BELVÁROSI** (Irányi ucca 21. Tel. 833—29): Márciusi mese (Turay Ida, Kabos). Vége jó, minden jó! (Ida Wüst) (Jobbterem: 5, ½8, 10; balterem: ½9). — **BUDAI APOLLÓ** (Csalogány u. 46. T.: 51—5—00): Búcsú az írógéptől (Mary Glory). Márciusi mese (Turay Ida, Berky Lili). Híradó (½4, ½7, ½10). — **CAPITOL** (Baross tér. Keleti pályaudvar mellett. T.: 343—37): Bestiák (Frank Buck élethalálküzdelme az őserdőben; konferál Pluhár István). Boros Géza és Lenkey Magda személyes fellépése. Híradók (5, ½8, ½10). — **CASINO** (Eskü tér 5. szám. Telefon: 831—02): Feketeszárú cseresznye (Kay Francis). Híradók (4, 6, 8, 10). — **CITY** (Vilmos császár út 36. T.: 11—40): 10-ik hétre prolongálva! 750. előadás! Kacagó tarka tavasz. Legújabb 5 színes trükkrajz, 2 eredeti Micky egér és két híhadó (4, ½6, 7, ½9, 10). — **CORSO** (Váci u. 9. T.: 874—02): Tanja, a moszkvai lány (Kay Francis). Bábszínház (Lilian Harwey). Gyermekálom (színes trükkfilm) (½4, ½7, ½10). — **CORVIN** (József körút és Üllői út sarok. T.: 395—84): Ma még az enyém vagy (Bing Crosby). Sport, zene és rajzfilmek. Híradók (½6, ½8, ¾10). — **DÉCSI** (Teréz körút 28. T.: 215—43): Fox Folies 1934 (revüfantázia; Rudy Wale). Híradók (4, 6, 8, 10). — **ELIT** (Lipót körút 16. T.: 161—51): A cárnő (Elisabeth Bergner). Márciusi mese (Turay Ida, Törzs). (4, 7, 10). — **FÓRUM** (Kossuth Lajos u. 18. T.: 837—07): Mi lesz veled emberke? Margaret Sullivan). Híradók (4, 6, 8, 10). — **GLÓRIA** (Thököly út 56. T.: 448—60): Márciusi mese (Turay Ida, Kabos). A kolostor gyermeke (Dorothea Wieck) (4, ¾7, ½10). — **KAMARA** (Dohány u. és Nyár u. sarok. Tel.: 440—27): Lila akác (Ágay Irén, Biller Irén). A színpadon Békeffy vokálkvartett és Pásu Ella énekművésznő) (4, 6, 8, 10). — **MARKUS PARK** (Múzeum körút és Rákóczi út sarok. Telefon: 317—37): Salamon Béla és társulatának vendégjátéka: Siralomház, Első férfi (Nóti Károly 2 bohózata). Filmen: Almatlan éjszakák (Stanley Lupino). Álomország (színes Micky-kép (½8, 10). — **NYUGAT** (Teréz körút 41. T.: 271—62): A királynő férje (Chevalier). Pánik a városban (Buster Grable). A Kalóz bácsi karmaiban (4, ¾7, ¾10 folyt.). — **OLYMPIA** (Erzsébet körút 26. T.: 429—47): A cárnő (Elisabeth Bergner). A három pajtás (John Boles). Híradó (4, 7, 10). — **OMNIA** (József körút és Kölcsey u. sarok. T.: 301—25): Tanja, a moszkvai lány (Kay Francis (színes gyerekálom, Dajos Castilla, Rabinoff jazzband. Híradó (4, 6, 8, 10). — **PALACE** (Erzsébet körút 8. T.: 235—23): A fantom (A crestwoodi fantom c. regény filmen; Ricardo Cortez). Híradók (4, 6, 8, 10). — **PÁTRIA** (Népszínház ucca 13. T.: 456—73): A cárnő (Elisabeth Bergner). Márciusi mese (Turay, Kabos) (4, ¾7, ¾10). — **PHŐNIX** (Rákóczi út 68. T.: 379—10): A cárnő (Elisabeth Bergner). Egy asszony, akiről beszélnek (John Boles). Híradó (4, ¾7, ½10). — **RÁDIUS FILMSZÍNHÁZ** (Nagymező u. 22—24. T.: 220—58 és 202—50): Híradók. Rajzos trükkfilm, 12 zongorás művészzenekar a színpadon, Lila akác (Ágai, Biller, Somogyi) (3, 5, ½8, ½10). — **ROYAL APOLLÓ** (Erzsébet körút 45. T.: 413—02. és 422—10): Negyedik hétre prolongálva! Feketeszárú cseresznye (Hunyady Sándor színműve. Kay Francis). Kuba a rumba hazája. Akik legyőzték a halált. Willy a dsungelben. Híradók (4, 6, 8, 10). — **SCALA** (Teréz körút 60. T.: 19—7—66): Tarzan és pajtása (Johnny Weissmüller). Bokszbajnok a mellényzsebben (trükkfilm). Elő labdák (artistabrayurok) (½3, 5, ½8, ½10). — **TIVOLI** (Nagymező u. 8. T.: 239—19): Márciusi mese (Turay Ida, Törzs). Bábszínház (Lilian Harwey). Gyermekálom (színes trükkfilm). Híradók (½4, ½7, ½10). — **TURÁN** (Nagymező u. és Mozsár u. sarok. T.: 264—20): A cárnő (Elisabeth Bergner). Egy asszony, akiről beszélnek (John Boles) (½4, ½7, ¾10). — **URÁNIA** (Rákóczi út 21. szám. Tel.: 460—45): Prolongálva! A méltóságos asszony trafikja (Nagy Kató, Willy Fritsch). Híradók. Repülőgépen az Alpokon át (kultúrfilm) (5, ½8, ½10). — **VESTA** (Erzsébet körút 39. T.: 32—6—32): Márciusi mese (Turay Ida). Bábszínház (Lilian Harwey) (½4-től folyt.).

Holnap először
CIRKUSZ A SZÍNHÁZBAN
Nagy látványos revüparódia 30 képben, a
Terézkörúti Színpadon
Konferál: Békeffi László
A főszerepeket játsszák:
Salamon Béla és Vaszary Piroska
Szombat és vasárnap délutáni előadások
Telefon: 255-54 Kezdete 9 órakor

Péntek, szeptember 7
Szombat, szeptember 8
Vasárnap, szeptember 9
2 előadás
VÁROSI SZÍNHÁZ
Díszelőadás
II. Rákóczi Ferenc fogsága
Beregi Molnár A. Földényi
80 szereplő
50 tagú zenekar
40 tagú kórus

MA csütörtökön szept. 6-án este 8 órakor az ANGOL PARKBAN
A KABARÉ CSILLAGAI
Fellépnek:
Békeffi László, Rajna Alice, Kökény Ilona, Hacsek és Sajó (Herczeg—Komlós), Boross Géza, Fehér Artúr, Békeffy-Vokál-kvartett, Vértess stb.
Rendező: Bán Zoltán

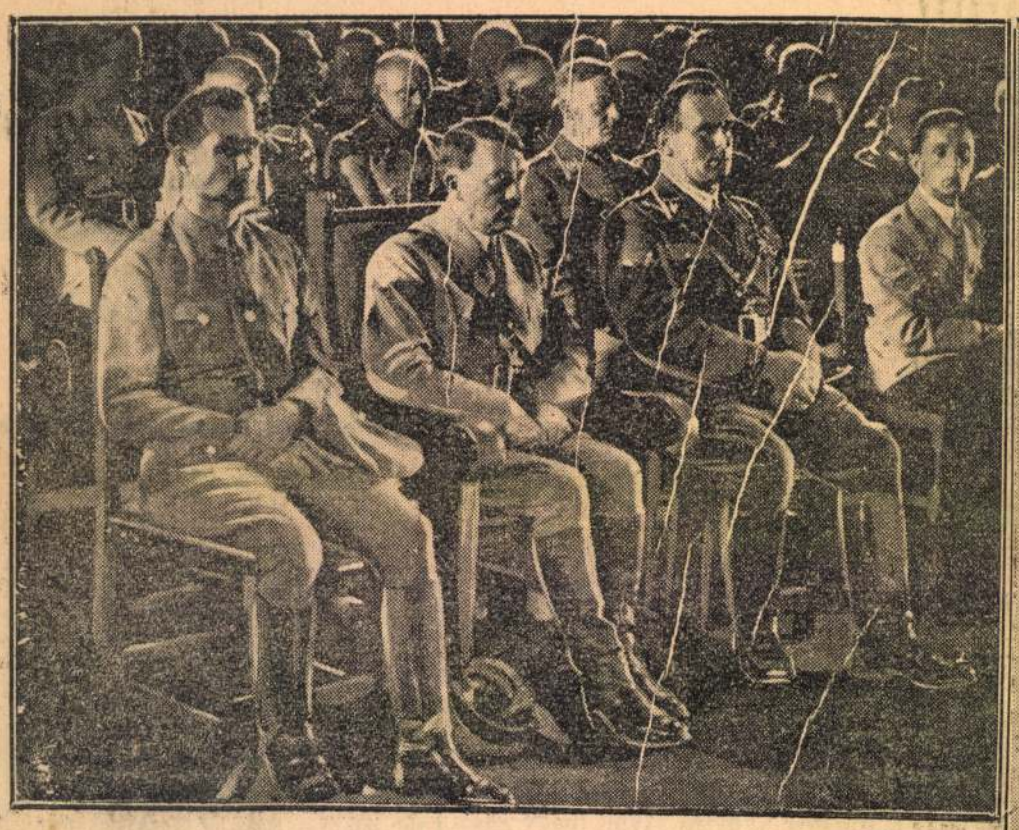

A NEMZETI SZOCIALISTA PÁRT nürnbergi országos kongresszusának megnyitó ülésén a hallgatóság első sorában ül Hitler, jobbján helyettese, Rudolf Hess, balján Liebel nürnbergi főpolgármester

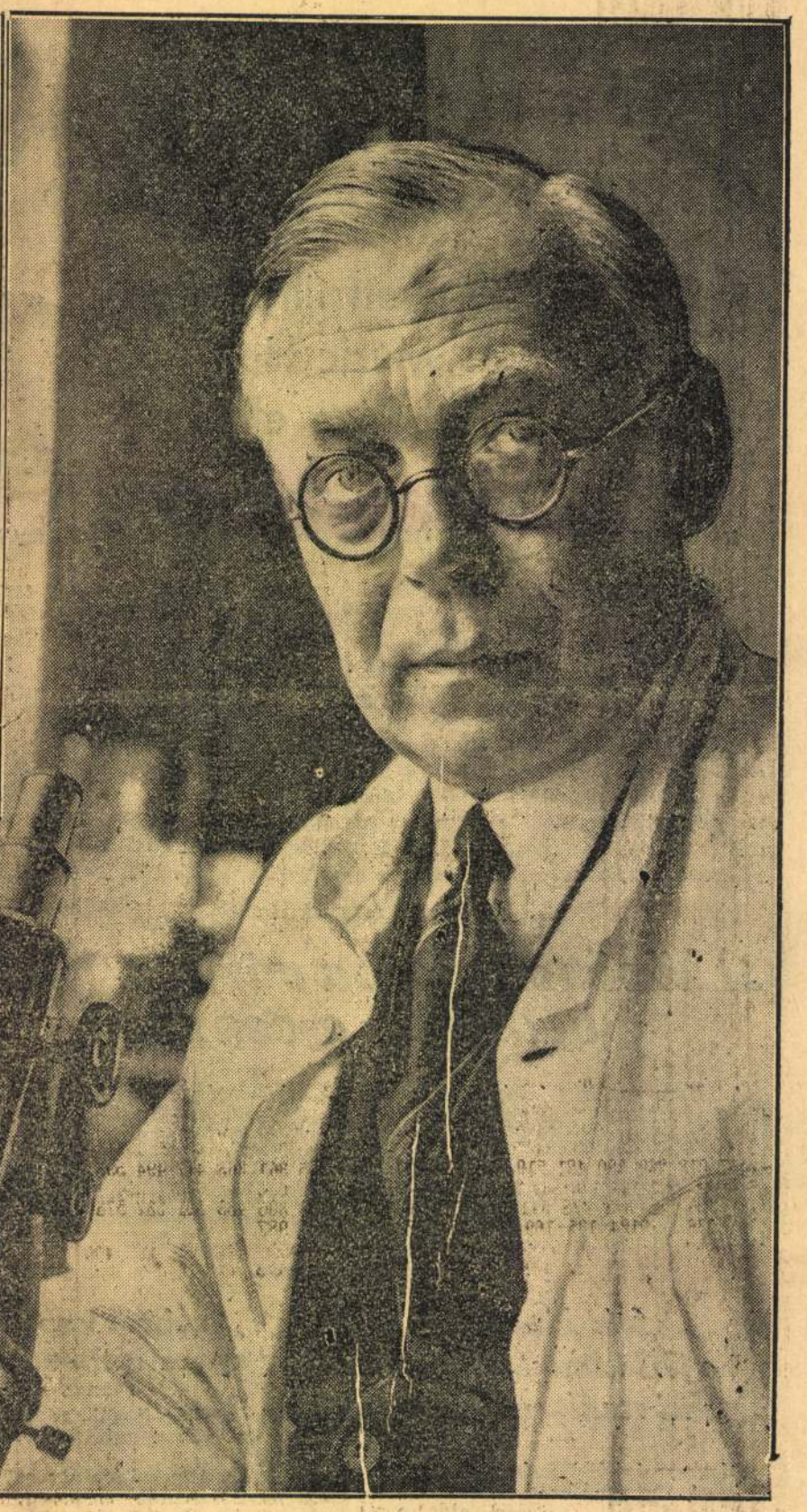

Dr. BREHMER, német professzor, akinek állítólag sikerült megtalálni a rákbetegség kórokozóját

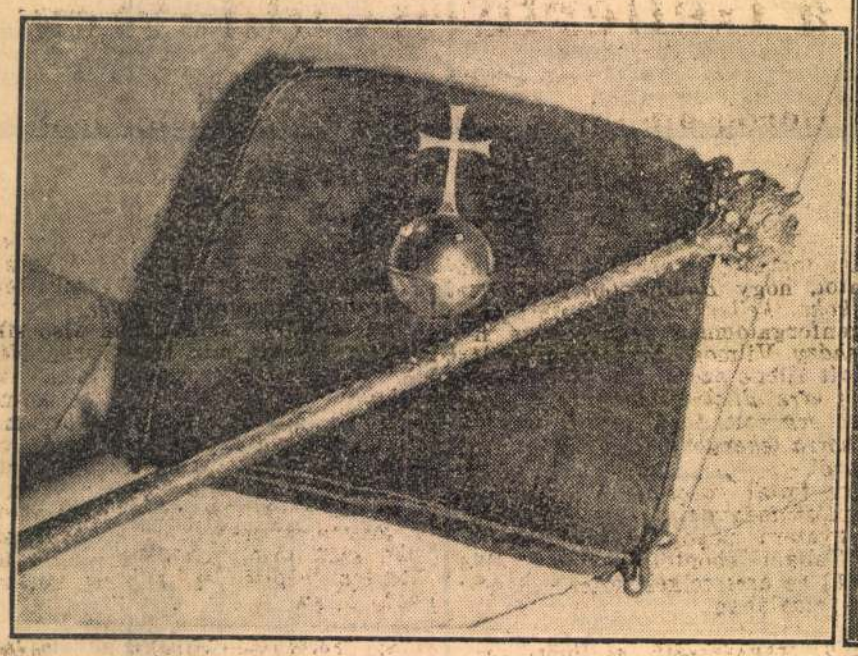

A NEMZETI MÚZEUM ma megnyíló kiállításának két érdekes tárgya: Báthory István díszbuzogánya és a Zsigmond király nagyváradi sírjában talált országalma

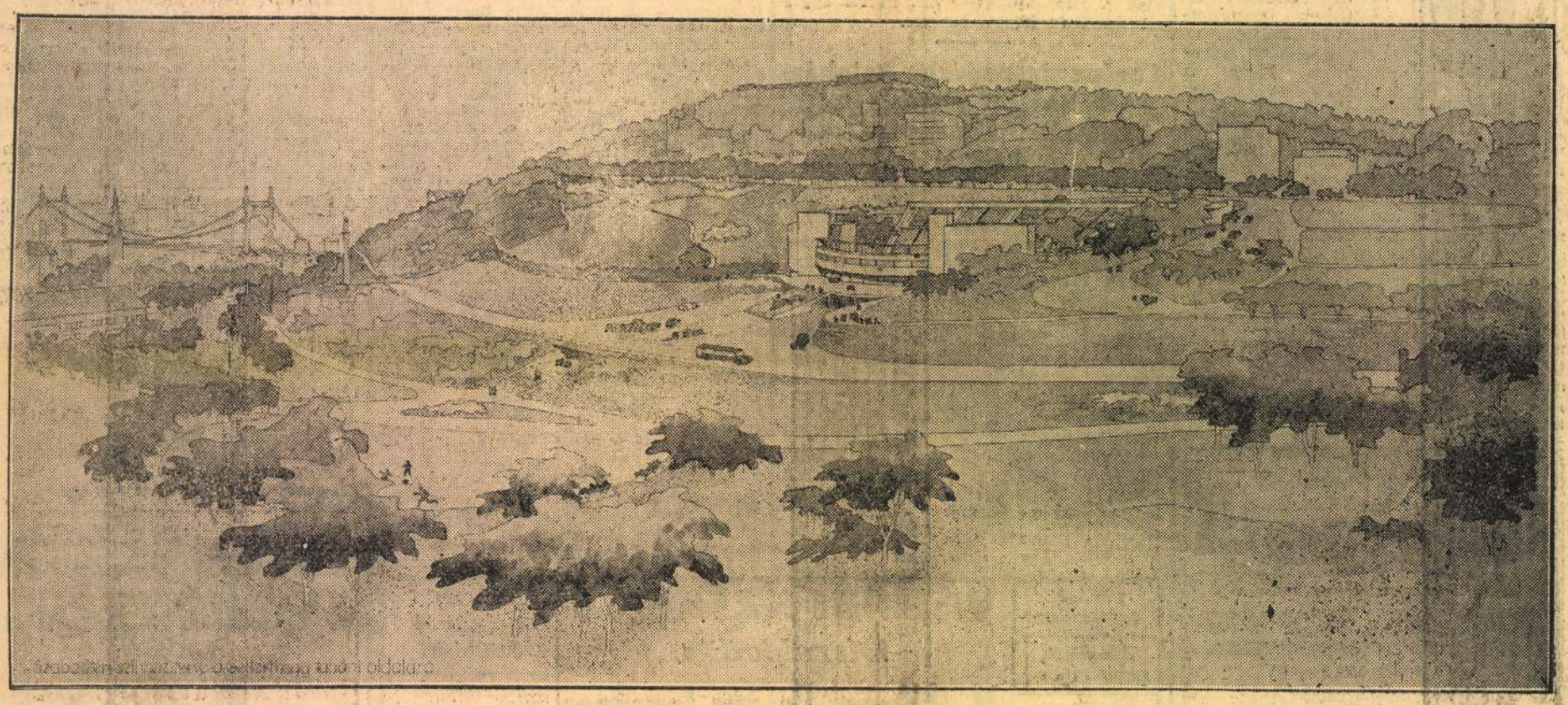

SZABADTÉRI SZÍNHÁZ A TABÁN-FÜRDŐPARKBAN. Kaffka Péter építész terve

Kaffka Péter

Bihari-nobor talaprata

Liber Bpest nobrai

347. l.

A NOVA UJDONSÁGAI

ENCZI ENDRE

SZÁZEZER EMBER

A „Nyugati különítmény" hires írójának új, megrázó erejű regénye, kétségtelenül ismét nagy sikert fog aratni.

Megjelent a Nova új, díszkötéses 2.80-as sorozatában.

ANDAI ERNŐ

SZININÖVENDÉKEK

A göröngyös pályán elinduló fiatalokról szól a regény, azokról, akik feljutnak a „világot jelentő" deszkákra, de azokról is, akik elbuknak a küzdelemben. A boldogság és boldogtalanság, a tréfa és komolyság változata ez a könyv: a színinövendékek világáé.

ELLERMANN: BARÁTOK

Kaffka Péter
épitesz
sül Budapest 1899
okl. nyert 1925.

Néojegyz. Műegyetem 10 l.

Kaffka Péter

373

24*

+

KAFFKA PÉTER műépítész, a Közmunka Tanács műszaki tanácsosa, aki a szigeti Szabadtéri Színpadot építette a nyáron, feleségével együtt Anglián keresztül Amerikába utazott. Egy évig marad kinn, ő rendezi a new-yorki világkiállítás magyar pavillonját.

x

„Pesti Hírlap"
1938. dec. 27.

A művész *(idegesen)* : Mit akar ?

Inas *(szerényen)* : Bocsánat ... a ... a kisasszony itt hagyott egy könyvet ... *(Elvisz egy könyvet).*

A művész *(folytatja a játékot, de már lanyhábban, aztán belemelegszik és folytatja az előbbi nagystílű zenét)* : Már megint !

Inas *(zavarban)* : Bocsánatot kérek, de ... a kisasszony kérdezteti ... tetszik-e ...

A művész *(szórakozottan és idegesen)* : Nem kérek semmit ... köszönöm.

Inas : Amint méltóztatik ...

A művész *(félkezére könyököl és rátámasztja fejét, jobb kezével preludál, most már egészen szórakozottan).*

Zsozsó *(lenge pongyolában, kezében könyvvel)* : Miki !

A művész *(szórakozottan preludál).*

Zsozsó : Miki ! ... Mester ! ... Hát nem hallod ? ... Miki !

A művész *(abbahagyja a játékot, szórakozottan nézi Zsozsót)* : Ah ... Zsozsó ...

Zsozsó *(duzzogva)* : Szép, hogy észrevettél !

*) A darabot befejező verset írta *Raith Tivadar*. A darabban előforduló dalokat megzenésítette *S. Schack Malvin*. Színházakkal szemben kézirat, amelynek minden jogát fenntartja a szerző.

LÓSPORT

A derbylovak sorozatos veresége

Hogy melyik a legjobb hároméves, ezt rendesen a derby eredménye dönti el, de nagyon gyakran még a derby után sem tudhatjuk. Az idén is ilyen talány előtt állunk. A derbyben a következő kilenc ló indult: *Raphael, Hódság, Poseidon, Róna, Aladin, Macóka, Rábca, Madarász* és *Herves*. A győztes *Raphael* azóta egyszer futott az Esterházy-díjban, ahol *Árkász* korteher alatt nyolc hosszal verte, tehát ha *Árkász* a legjobb ló, akkor is *Raphael* ezzel a nyolc hosszal rosszabb.

A második helyezett *Hódság* a derby után 44 kilóval megnyerte a Sir Colville Barclay díjat három hosszal *Adogató* ellen, amely 6½ kilót adott neki, vagyis nem jobb, mint ez. Viszont, hogy még ennyire sem jó, azt az Elnöki díjban bizonyította be, amikor gyenge harmadik lett *Mókás* és *Madarász* mögött, pedig ezt a *Madarászt* a derbyben messze maga mögött hagyta. Most melyik jobb, *Hódság* vagy *Madarász*?

De ha *Hódság* jobb is, mint *Madarász*, ez még nem sokat jelent, mert ez viszont a derby után helyezetlenül végzett a Tátrai hendikepben, második volt az Elnöki-díjban és harmadik az Esterházy-díjban. *Róna* azóta csak egyszer futott, az Őszi-díjban, harmadik volt *Diszes* és *Macóka* mögött az Elnökiben. *Aladin* viszont mint favorit gyenge negyedik *Árkász* után *Macóka* második a Szent István-díjban, utána ismét második *Diszes* mögött az Őszi-díjban. *Heves* ötödik lett a Svábhegyi hendikepben *Dekalens, Csángó, Romeo* és *Belle Gamine* mögött, tehát még árnyéka sem egy derby-lónak. *Rábca* azóta nem futott. Utoljára hagytuk a derby harmadikját, *Poseidont*, amely megnyerte a Szent István-díjat *Macóka* és *Martalóc* ellen. De ezek legjobb esetben hendikeplovak.

Tavaly 13 ló startolt, de cseppet sem jobb a helyzet. A nyolc hosszal nyerő *Botond* később nem vált be, *Tűzharcos* harmadik, *Csóri, Mameluk, Vonzalom, Mahout, Ural, Udvarhely, Görgény, Csutak, Úttörő, Claudius* alig nyertek azóta versenyt, csak a másodiknak helyezett *Bohém*, ha tavaly nem is, de az idén bevált, mert megnyerte a Millennniumi-díjat.

Az idén kilenc, tavaly tizenhárom ló indult, összesen 22 ló és ezek közül csak *Bohémnek* sikerült az idei nagy verseny megnyerésével kiemelkednie, de ez sem tudná *Árkászt* megverni. Tehát a 22 induló közül egy sem olyan jó, mint *Árkász*. Azelőtt mégis más volt a helyzet. A derbygyőztesek közül, hogy csak egy párat említsünk, *Starlight, Tempó, Cagliostro, Try well, Trissotin, Kamarás*, később is beváltak, sőt *Duce* is nagyszerű ló volt.

Amint látjuk, a derbylovak sorozatos veresége minden esetre azt bizonyítja, hogy az év legnagyobb tenyészpróbájának megnyeréséhez éppoly szerencse kell, mint egy kisebb verseny győzelméhez. Kár, hogy a tavalyi és idei derbylovak utólagos formái nem a legjobbak és bizonytalanságban hagynak, melyik a legjobb hároméves.

BAROMFI-FILM készül Budapesten. A rövid oktatófilm sztárjai a magyar baromfitenyésztés tollas, kétlábú »kitűnőségei« lesznek.

MURÁTI LILI, napjaink legdivatosabb magyar filmszínésznője új vígjátékszerepet játszik, amelyet Vaszary János írt. Megálmodtalak címmel. A Megálmodtalak külső felvételeit most fejezték be Kiss Manyi, Bilicsi Tivadar és Mihályi Ernő közreműködésével.

A MÁRIA FŐHADNAGY előadásával szeptember 10-én nyitja meg kapuit a nagymultú dési Nemzeti Színház, ahol ötven napig vitéz Jakabffy Dezső társulata vendégszerepel.

Hungária Park
ma ¾7-kor
Honthy Hanna, Olthy Magda, Szilágyi Szabó E., Csikós Rózsi, Raffay Blanka, Szép Ilonka, Kádár Margit, Latabár Kálmán, Pethes Ferenc, Juhász József, Jancsin Ferenc, Nagyajtay György

SZÍNHÁZ ÉS FILM

JOSEPHINE

A fiatal Napoleon az Andrássy Színházban

Murati Lili

Az Andrássy Színházban még mindig nagy sikerrel játsszák *Vaszary* János *Egy nap a világ* című háborús színjátékát, de a társulat már megkezdte az évad első újdonságának próbáit. *Vaszary* János igazgató-szerző lefordította Herman *Bahr Josephine* című történelmi vígjátékát, amelynek hőse a fiatal Napoleon. A főszerepeket *Murati* Lili, *Turai* Ida, *Somogyvári* Rudolf, *Bilicsi* Tivadar és *Hajmássy* Miklós alakítja. *Murati* Lili Napoleon feleségét, Josephinet játssza. Érdekes, hogy *Murati* Lilinek színésznői pályafutása során *ez lesz az első* jelmezes szerepe. Herman *Bahr* bécsi vígjátékíró, az újdonság szerzője, nem ismeretlen a budapesti közönség előtt. Tavaly a Nemzeti Kamaraszínházban nagy sikerrel játszották a kitűnő szerző *Koncer* című darabját. *Vaszary* János igazgató szeptember első felére tervezi a bemutatót, addig az *Egy nap a világ* marad műsoron, amelyben péntek estig fellép *Páger* Antal, utána *Somogyvári* Rudolf veszi át a szerepet.

Münchhausen

Uránia, Rádius

Ma mutatja be az Uránia és a Rádius az UFA jubileális színes filmjét, amely *Baky* József mesteri rendezésében báró *Münchhausen* kalandjait eleveníti fel. A színes filmóriás vezetőszerepeit Hans *Albers*, Brigitte *Horney*, Leo *Schlezák*, Ferdinand *Marian*, Ilse *Werner*, Herman *Speelmans*, Andrews *Engelmann*, Gustav *Wadau*, Hans *Brausewetter*, Marina *von Ditmar*, Käthe *Haack* játssza. A film bemutatása elé óriási érdeklődéssel tekint a közönség.

A mádéfalvi veszedelem filmre kerül

Dr. *Hosszu* Zoltán, a Nemzeti Színház kiváló művésze mint új filmvállalkozó egészen eredeti magyar film forgatását kezdi meg októberben. A film címe *Örökkön örökké* lesz és forgatókönyvét *Hosszu* Zoltán társaságában két író írja. A film magját *Németh* Kálmán bácsjózseffalvi csángó plébános adta, aki a moldovai székelyeket segített hazatelepíteni az anyaországba. A film a mádéfalvi veszedelemmel kezdődik, aztán áttűnik a mába és magas erkölcsi eszmével azt a gondolatot szolgálja, hogy az erős és érdemes fajoknak minden megpróbáltatás közepette örökkön örökké élni kell.

Társulati ülés a Vígszínházban

A Vígszínház ma délelőtt ½10 órakor ünnepélyes társulati ülést tartott, amelyen Gerster István igazgató mondott beszédet. Egy küzdelmes esztendő küszöbén köszöntötte a művészeket, majd megalapították a színházi törvényszéket.

Ú artistaműsor a Revűpalotában

A Revüpalotában nagy sikerrel játsszák a *Színek országa* című revűt, amelynek artistaszámait szeptember elsején kicserélték. Külföldről érkezett artista-attrakciók szerepelnek a Revűpalota szeptemberi műsorán: a Trio Fejes, a Trio Rexfort, a Peters duett, a Bartonelli négyes, az Antony and Angela pár, Yvonne Lamarr és Alfonso. Az új revűt *Heinemann* Sándor jövő kedden, szeptember 7-én mutatja be *Revüexpress* címmel. A főszerepre leszerződtette *Déri* Sárit, a többi szerepet *Rév* Erzsi, *Szondi* Biri, *Paulai Szabó* Klári, *Kazal* László, *Lugosi* György és *Uiasi* Jenő játssza. Az új revűben ismét szerepel a világhírű Heinemann zenekar.

Épül a Hunniában A RÉGI KASSA

A Hunnia zuglói gyártelepének udvarán hetek óta óriási arányú építkezés folyik. Daróczy József vezényletével épül a régi Kassa néhány meghökkentően élethű részlete, többek közt a Dóm homlokzata is, ahol a XVII. század élethű környezetében veszik fel a Rákóczi nő éja című történelmi film külső felvételeit Sárdi János, Tolnay Klári, Abonyi Géza, Kovács Károly és Csortos Gyula szereplésével.

Színházak mai műsora

SZIGET SZINPAD: *Vig özvegy* (½8). — UJ MAGYAR: *Zsuzsó* (½7). — ANDRÁSSY: *Egy nap a világ* (½7). — FÖVÁROSI OPERETT: *Egy boldog pesti nyár* (6). — ERZSÉBETVÁROSI: *Nincs előadás.* — MÁRKUS PARK: *Legszebb éjszaka* (7). — REVÜ PALOTA: *Szinek országa* (½7). — KAMARA VARIETÉ: *Hig özvegy* (4, 7). — KOMÉDIA: *Szőr a szitába* (½7). — FÉNYES CIRKUSZ: *Rivels revűtársulata* (½4, ½7). — MÜSZINKÖR: Vasár- és ünnepnap: *Tábornokné* (½4, ½6, ½8).

A mozik műsora

Rövidítések: Sz = Szombat. V Ü = Vasárnap és ünnepnap M = Matiné.

ADRIA-ADMIRAL (353—707): Második hétre prolongálva! **Katyi.** (½5 ½7 ½9: V Ü 11 és ½3 órakor is.) — **ALKOTÁS** (355—374): **Hegyek lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ½3-kor is.) — **ANDRÁSSY** (124—127): **Gyávaság.** (½5 ½7 ½9: V Ü 1 ¾3 ½5 ½7 ½9.) Vasárnap d. e. 11-kor: **Marokkói lány.** — **ATRIUM** (153—034. 154—024): **Magyar kívánsághangverseny.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **BARLANG-BROADWAY** (422—722): Második hétre prolongálva! **A pék felesége.** (½2 ½4 ½6 ½8.) — **BAROSS-BODOGRAF** (149—510): **Erénycsősz.** (½4 ½6 ½8: V Ü 11 ½2 ½4 ½6 ½8. Balterem ½7 ½9.) — **BELVÁROSI FILMSZÍNHÁZ** (384—563): **Erénycsősz.** (½4 ½6 ½8 ½9: V Ü ½3 ½4 ½5 ½6 ½7 ½8 ½9.) — **BELVÁROSI HÍRADÓ** (181—244): **Uj élet Párisban** (kultúrfilm). **Rajzos híradó az árpádkori művészetről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 10—22 óráig.) — **BETHLEN—HOLLYWOOD** (225—003): **Az éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **BUDAI APOLLÓ** (351—500): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2-kor. Vasárnap délelőtt 11-kor: **Viharkapitány.** — **CAPITOL** (134—337): **Édesapám.** (2 4 6 8: V Ü 11-kor is.) — **CORVIN** (138—988, 339—584): **Félnap boldogság.** (4 6 ½9: Sz V Ü 2-kor is.) — **CSABA-SAVOY** (146—040): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **DEÁK-DÉCSI** (121—343, 125—952): **Anyámasszony katonája.** (½3 ½5 ½7 ½9.) — **DUNA-LLOYD** (111—994): **Bubus.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3-kor is.) — **ERZSÉBET-VESTA** (222—401): **Gyávaság.** (¼3 ½5 ¼7 ½9.) — **FORUM** (189—707): Második hétre prolongálva! **Ma este semmi ujság.** (½5 ½7 ½9: szombat, vasár- és ünnepnap ½3 órakor is.) — **GLÓRIA** (427—521): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2 órakor is.) — **HIRADÓ FILMSZÍNHÁZ** (222—499): **Angol szigetek a Csatornában** (kultúrfilm). **Rajzos híradó az árpádkori művészetről. Ufa-Magazin. Magyar, Ufa, Luce és külön híradók.** (Folyt. egyórás előadások 9—22 óráig.) — **HOMEROS** (496—178): **Gyávaság.** (½4 ½6 ½8: V Ü ½2 órakor is.) — **JÓZSEFVÁROSI** (131—316): **Erénycsősz.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3-kor is.) — **KAMARA** (423—901): **Jómadár.** (½12 2 4 6 8.) — **KORZÓ** (182—818): **Magyar kívánsághangverseny.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **MESEVÁR-ELIT** (114—502): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3-kor is.) — **NEMZETI (ROYAL) APOLLÓ** (222—002): **Fekete hajnal.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3 órakor is.) — **NYUGAT** (121—022): **Gyávaság.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ¾3-kor is.) — **OMNIA** (130—125): Harmadik hétre prolongálva! **Alomkeringő.** (½5 ½7 ½9: Sz ½3: V Ü 11 és ½3 órakor is.) — **OTTHON** (146—447): **Gyávaság.** (4 6 8: V Ü 11 ½1 ½3 ½5 ½7 ½9. Vasárnap délelőtt: **Csókolj meg.** — **PÁTRIA** (145—673): Második hétre prolongálva! **Éjféli gyors.** (½11 ½1 ½3 ½5 ½7 ½9: V Ü 11 ¾1 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **PEST-PALACE** (221—222): **Orient express.** (½12 2 4 6 8.) — **PETŐFI-ODEON** (428—478): **Gyávaság.** (4 6 8: V Ü 2-kor is.) Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Nászút hármasban.** — **RADIUS** (122—098, 120—564): **Münchhausen.** (3 ½6 8: Sz ½1 3 ½6 8: V Ü 11 3 ½6 8.) — **SZÉKELY-OLYMPIA** (226—425): **Vágyak valcere.** (11 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **SZITY-TYA-CITY** (111—140): **Fekete hajnal.** (½5 ½7 ½9: Sz V Ü ½3-kor is.) — **TINÓDI-TIVOLI** (225—602): **Gyávaság.** (4 6 8: Sz 2: V Ü 11 és 2-kor is.) — **TOLDI-RIALTO** (224—443): **Erénycsősz.** 10, ¾12, ½2 ½4 5 ¾7 ½9: V Ü 11 ¾1 ½3 ½5 ½7 ½9.) — **TURÁN** (130—003): **Erénycsősz.** (11 ½2 4 6 8.) — **UJBUDA-SIMPLON** (269—999): **Éjszaka lánya.** (½5 ½7 ½9: V Ü ½3 órakor is.) — **URÁNIA** (146—046): **Münchhausen** (¼3 5 ¾8: V Ü 11-kor is.)

Egy kis búfelejtő! Vaszary Gábor vígjátéka!
BUBUS
Dorit Kreysler, Ida Wüst
DUNA

Németország vasúti anyagot szállít Törökországnak

Istanbul, szeptember 2. *(NST)* Németországból nagymennyiségű vasútanyag érkezett Istanbulba. A török határon át *többszáz tehervagón és mozdony* érkezett.

Válságos vízhiány Pécsen

Pécs, szeptember 2. *(A Pest tudósítójától.) Pécsen a hatalmas szárazság miatt a szokatlanul magas vízfogyasztás következtében válságba került a vízellátás.* Ezért elhatározták, hogy naponta délután 3-tól 5-ig *szüneteltetik* a vízszolgáltatást, éjszakára pedig *elzárják* a vízvezetékeket. Igy a tartalékokból a magasabban fekvő csőhálózatba is jut víz. A városi vízhiány miatt az a veszély is fennáll, hogy a déli részek *fürdőszobáit is el kell zárni*. Éppen ezért a jövő esztendei költségvetésbe a város *egymillió* pengőt állított be, amelyből azután *víztermelési* munkálatokat fognak végezni.

Többszáz gazdát megbüntettek beszolgáltatási mulasztásért

Pápa, szeptember 2. A pápai járás főszolgabírája 270 pápakörnyéki gazda ellen indított eljárást és részben súlyos pénzbüntetésre ítélte őket, mert a közellátás terén visszaéléseket követtek el. *Vanyolán* 58, *Pápateséren* 100, *Pápakovácsiban* 34, *Nagyacsádon* 16, *Nemesgörzsönyben* 10, *Homokbögényben* 52 gazda ellen indult eljárás, mert részben a multévi tengerit nem szolgáltatták be, részben a rozsot *zölden* kaszálták le, legtöbben pedig közellátási szabálytalanságot követtek el.

Megjött az alföldi nemes körte

A vásártelepen az elsőrendű nemes körtét 220—280, a másodrendűt 160—220 fillérért adták. Külön jegyzik a nemes almát is. A budavidéki termelők jóminőségű őszibarackot szállítottak.

A konyhakerti termékek piacán az árak nagyban így alakultak: Gülbaba burgonya és nyári rózsa 31.15, Ella burgonya 26.95, makói vöröshagyma 31.90, másvidéki áru 27.23, fokhagyma minőség szerint 69.04—86.32 pengő métermázsánként. Fejessalá a 16—40, zöldhagyma 20—34, kalarábé 20—30, karfiol levélzettel mérve 180—220, tisztított karfiol 320—400, főzeléktök 40—80, uborka 60—240, zöldpaprika hegyes 70—140, töltenivaló és husos 80—200, paradicsom 60—100, sárgarépa 40—80, petrezselyemgyökér 40—80, csemegetengeri 26—50, csiperkegomba 700—1300 fillér.

A gyümölcspiacon a nemes alma 160—250, közönséges 60—160, nemes körte 160—280, közönséges 80—160, szilva 50—100, ringlószilva 50—160, őszi barack 100—480, szőlő minőség szerint 160—320, sárgadinnye 28—80, görögdinnye 30—50 fillér.

A tojáspiacon az eredeti ládaáru friss tojás 548, kiolvasva 556, repedttojás eredeti ládaáru 510, kiolvasva 518, ipari tojás 500 fillér kg-ként nagyban.

A gödöllői világjamboree 10. év orculója a rádióban

Drégelyi Vilmos író szeptember 3-án délután 5 órakor Budapest I hullámhosszán »Gödöllői zászlók alatt« címmel emlékezik vissza az 1933. évi cserkész-világnagytábozrozásra.

RÁDIÓ

Csütörtök, szeptember 2.

BUDAPEST I.: 12.00 Harangszó, Fohász, Himnusz. — 12.10 Budapest honvéd őrzászlóalj zenekara. — 12.40 Hirek. — 13.20 Időjelzés, vízállásjelentés. — 13.30 Honvédeink üzennek. — 14.00 Folyamerők fúvószenekara. — 14.30 Hirek. Műsorismertetés. — 15.00 Magyar nóták. — 15.30 Előadás. — 16.15 Hirek német, román, szlovák, ruszin és szerb nyelven. — 16.45 Időjelzés, hirek. — 17.00 A rádió hangversenydobogóján. — 18.00 Igazgató úr, mit játszik színháza az új évadban? — 18.25 Ilniczky László tánczenekara. — 18.50 Hirek. — 19.00 Vig özvegy. Közvetítés a Margitszigeti Színpadról. — 21.15 Rácz Vali csevegése. — 21.25 Hanglemez. — 21.40 Hirek. — 22.10 Melles Béla-zenekar. — 23.10 Hanglemez. — 23.45 Hirek.

BUDAPEST II.: 16.15 Filmdalok. Hanglemezek. — 17.00 Ruszin hallgatóinknak. — 17.30 Egerland István mélyhegedün játszik. — 17.55 Előadás. — 18.15 Hanglemez. — 18.25 Hangulatzenekar. — 19.10 Hanglemez. — 20.15 Elbeszélés. — Majd Hirek.

— **Szélhámos pécsi artista.** *Pécsről* jelentik: A pécsi rendőrség körözőlevelére a csendőrség *Nagyharsányban* elfogta *Héjja* József 23 éves pécsi artistát, aki rengeteg pécsi asszonyt zsarolt meg azzal, hogy férjük megbízásából elkérte azok ruháit, majd eladta, a kapott pénzt pedig elkocsmázta

Róma szólott...

Róma szólott s a háború ötödik esztendejének küszöbén egy pillanatra elhallgatott a gyilkos fegyverzaj. Nagy csend lett a világon, amely lélegzetfojtva vigyázta a Szentatya békeszózatát. Mindenki, aki tegnap délben ott ült rádiókészüléke előtt és szomjas lélekkel itta magába XII. Pius pápa evangéliumi szellemtől sugárzó szavait: megrendülten érezte át a történelmi perc nagyszerű fenségét.

Mindnyájunknak szívébe markolt a kemény és mégis szelíd atyai intelem, amely bátran, őszintén mondta ki a tiszta igazságot: A világ valamennyi nemzetében növekszik a totális háborúval szemben érzett ellenszenv. Ez a totális háború ellenkezik minden isteni és emberi törvénnyel. Annyi megszegett igéret, oly sok semmibe vett szerződés után a népek lelkében mélységesen megrendült a bizalom. A népek kételkednek abban: vajjon az ilyen háború folytatása nemzeti szempontból észszerű és helyes-e?

S mindenki szemét elfutotta a könny, mikor Szent Péter utóda minden jószándékú ember leghőbb óhajának adott hangot: Adjátok meg a nemzeteknek a tisztességes béke reménységét. Tegyétek lehetővé, hogy az igazságos béke összhangba kerüljön a való tényekkel. A népek csak ilymódon nyerhetik vissza hitüket az emberi együttműködés lehetőségében. Ne kelljen attól tartaniok, hogy ez a béke veszélyezteti majd országuk becsületét és integritását.

Végül zsoltáros erővel csendült fel a Szentatya áldást kérő, áldást osztó szava:

— *Áldottak azok, akik magukat és népüket ki tudják emelni a marcangoló önzés és a féktelen szenvedélyek, valamint a hatalomvágy befolyása alól. Áldottak, akik képesek meghallani az anyák szavát. Az anyák nem azért szülték fiaikat a világra, hogy azok öljenek és megöljenek. Áldottak azok, akik meghallják a szenvedő népek egyre követelőbb kiáltását: Békét, kenyeret, munkát akarunk!... De jaj azoknak, akik elfordulnak az Úristentől, a jog és igazság legfőbb őrzőjétől és a népek között a gyűlölködés magvait hintik el...*

Róma szólott így, Korunk nagy pápája, a Katolikus Egyház feje, Krisztus földi helytartója Szavain átsütött a jézusi szeretet minden embert egyformán magához ölelő melege, Isten békéjének örök vágya. Vajha meghallgatná s meg is fogadná az eltévelyedett világ ezt a hozzáintézett szózatot. S csakugyan valóra válnék a Szentatya reménysége: *Ez az esztendő ne a pusztulás jegyében végződjék, de hozza meg az újjáépítés hajnalát!*

Szakszerűen feltárják a sopronbánfalvi középkori freskókat

Sopron, szeptember 2. Sopronbánfalván egy árpádkori kápolna restaurálása során nemrég értékes freskókra bukkantak. A kultuszminisztérium most közli, hogy a sopronbánfalvi templom késő románkori építmény, amelyhez később gótikus szentélyt toldottak. A templomocska külső vakolatának eltávolítása után freskótöredékek kerültek elő. Az előkerült részletekből megállapítható, hogy a templom falát értékes középkori falfestmények díszítik. Az egyik festmény a *Háromkirályok* felvonulását ábrázolja, ami arra utal, hogy a falképek Aquila Jánostól attól a tehetséges középkori festőművésztől származnak, aki több magyarországi templomot díszített. A vakolat alatt reneszánszízű ornamentális festés nyomai is fellelhetők. A Műemlékek Országos Bizottsága most szakszerűen feltárja a becses középkori művészi emléket.

A tangóharmonika kiváló szakemberei és óriási választék Sternberg hangszergyárban, Rákóczi-út 60.

Erdély gondolata körül a legteljesebb az egység — mondotta Antal István Sepsiszentgyörgyön

Sepsiszentgyörgy, szeptember 2. *Antal* István nemzetvédelmi propagandaminiszter Sepsiszentgyörgyön a vármegyeháza kistermében beszédet mondott.

A bécsi döntés harmadik évfordulójára való emlékezéssel kezdte beszédét és rámutatott arra, hogy ez a bécsi döntés annak a következetes és előrelátó politikának volt a gyümölcse, amelyet a magyar kormányok Trianon óta határozott politikai vonalvezetéssel folytattak.

Sok kormány vezette a huszas évek kezdete óta Magyarország ügyeit és sok politikai irány érvényesült a magyar törvényhozás termében. Sokszor éles ellentétek is voltak a különböző magyar politikai felfogások közt, de *abban minden közéleti irány a jobboldaltól a baloldalig egyetértett, hogy a trianoni helyzetbe belenyugodni nem lehet*, az ellen fel kell venni a küzdelmet s addig nincs nyugalom, míg a súlyosan megcsonkított magyar jogok helyreállítása be nem következik.

Ma is tapasztalható ilyen örvendetes politikai egység, különböző magyar közéleti irányok és az összes társadalmi rétegek között. Ez az egység *éppen Erdély gondolata körül a legteljesebb*. Erdélyt megvédelmezni, Erdélyért síkra szállani, az erdélyi egység ügyét nemzeti üggyé tenni, Erdélyt feltámasztani: *ebben a kérdésben nincs ellentét magyar és magyar között*, legyen az arisztokrata, középosztálybeli, földműves vagy munkás.

A székely nép, Magyarország e keleti őrsége *bensőséges szívügye minden magyar embernek és magyar vezetésnek*. Helyrehozni 22 év mulasztásait és méltánytalanságait, megerősíteni a székely nép szellemi, erkölcsi és anyagi gazdálkodási pozícióját, feltárni és hasznosítani a Székelyföld természeti kincseit, virágzó mezőgazdaságot, ipart és kereskedelmet teremteni, ime, ez a magyar nemzetnevelés székelyföldi programja, aminek megvalósításáért eddig is rengeteg áldozatot hozott a magyar állam és ezentúl is hozni fog.

A Székelyföldön járva, örömmel állapítottam meg, hogy *közigazgatási hibáknak és a bizalom hiányának, gyengeségnek nyomát sem tapasztaltam a székelységnél*, s csak azt kívánom a nemzetnek, hogy a székely nép erős hite, megalkuvást nem ismerő elhatározása és a magyar sors biztonságos és felfelé ívelő pályája iránti tántoríthatatlan meggyőződés hassa át az ország minden részében a magyarság minden rangú és rendű polgárait.

Most lett száz esztendeje annak, hogy a szekely nép történelmének egyik leghősibb, legáldozatosabb korszaka megkezdődött. *A székely szabadságharc csodálatos tettei és heroizmusa ma is el nem halványuló világossággal élnek az egész magyarság szívében és lelkében. Lehet, hogy bekövetkezik ismét olyan idő, amikor új Gábor Áronokra lesz szükség* és a székely népnek megint fel kell sorakozni a magyar ügy védelmében.

A magyar nemzet minden tagja meg van győződve arról, hogy a székely szívósság és a székely elszántság a mostani világesemények közepette is teljesíteni fogja kötelességét, ha annak ideje elkövetkezik. Ebben a kötelességteljesítésben maga mögött fogja találni, úgy, mint száz évvel ezelőtt is maga mögött találta *az egész Magyarország erejét és testvéri segítségét*.

Antal István miniszter beszédét az egybegyűltek nagy tetszéssel fogadták.

A hercegprímás és négy érsek végezte ma délelőtt a gyászszertartást Glattfelder érsek koporsója felett

Glattfelder Gyula csanádi érsek-püspök holttestét ma a hajnali órákban átszállították az Egyetemi templomba, ahol a koporsót a templom kereszthajójában ravatalozták fel. A fekete érckoporsót, melyet *a főpapi jelvények: az infula, pásztorbot és a papi méltóság jelvényei: a kehely, a miseruha és a stóla díszítették*, égő gyertyák és kandeláberek sora és délszaki növények vették körül.

A koporsó előtt bársonypárnán voltak az elhúnyt főpap kitüntetései, közöttük a Magyar Érdemrend és a Ferenc József Rend nagykeresztjei. Az egész templomot, amelyhez az érsek-püspök munkás életének igen jelentős része fűződik, hiszen országos munkáját itt kezdte, mint egyetemi hitszónok, Prohászka püspök utódjaként, betöltötték a koszorúk és virágok.

Budapesten az ország katolikus társadalma jött elbúcsúzni a nagy főpásztortól, mielőtt földi maradványait elszállították volna székhelyére, Szegedre. Az Actio Catholica rendezte az impozáns gyászszertartást, amelyen sok közéleti előkelőség jelent meg. Kilenc órakor *Grősz* József kalocsai érsek megkezdte az ünnepi gyászistentiszteletet nagy papi segédlettel. A gyászmise után a ravatalnál megkezdődött a meghatóan szép *Libera* szertartása. Ennél a főpapoknak kijáró ötös abszolúciót sorrendben Angelo *Rotta* c. érsek, budapesti apostoli nuncius, *Grősz* József kalocsai érsek, *Czapik* Gyula egri érsek, gróf *Mikes* János c. érsek és *Serédi* Jusztinián bíboros hercegprímás adta.

A gyászszertartás után *Glattfelder* érsek-püspök holttestét Szegedre szállították, ahol pénteken 11 órakor lesz a Fogadalmi székesegyházban az ünnepi rekviem és a temetési szertartás, amely után a templom kriptájában helyezik az elhúnyt főpapot örök nyugalomra.

Szász miniszter a Jurcsek-terv kereskedelmi szempontjairól

Dr. *Szász* Lajos közellátásügyi miniszter a közgazdasági szaksajtó munkatársai előtt tájékoztatást adott az új mezőgazdasági terménybeszolgáltatási rendszer kereskedelmi részéről. A tájékoztatáson jelen voltak *Jurcsek* Béla és *Jakabffy* Károly államtitkárok is. A miniszter bevezetőjében elismerő szavakkal emlékezett meg a sajtó közellátási munkásságáról, majd rámutatott arra, hogy az új rendszer kiépítésénél a termelő és fogyasztó közé szervesen beépítették a közvetítő kereskedőt, aki felelősség mellett gondoskodik az áruk összegyüjtéséről és továbbításáról. *Az új rendszer nem kívánt hivatalnok kereskedőket létesíteni.*

A beszolgáltatott termények átvételét kereskedők nélkül lebonyolítani nem lehet. *A rendszer tehát a kereskedőre, mint egyik fontos tartópillérre épült.* Az áruforgalom lebonyolítását kijelölt kereskedők végzik. A kijelölést az a körülmény indokolja, hogy *a termelő által beszolgáltatott termény a nemzet tulajdonába megy át és így bizalmi kérdés, hogy ki jogosított a nemzeti vagyon egy részével sáfárkodni.*

Az áruforgalmi központok kereskedelemmel nem foglalkoznak, csak irányítják és ellenőrzik a hozzájuk tartozó kereskedőket.

A német légi védekezés módszerei megváltoztak

Berlin, szeptember 2. A berlini sajtó elégtétellel állapítja meg, hogy a birodalmi főváros ellen intézett legutolsó angol légitámadás alkalmával *milyen sok ellenséges gép pusztult el* és hangsúlyozza, hogy a brit bombák szerencsére csak *kevés áldozatot* követeltek, kevesebbet, mint ahány brit repülő pusztult el a támadásban. A Deutsche Allgemeine Zeitung szerint a 47 lelőtt brit repülőgép a támadásban résztvett gépek számához és az általuk okozott kárhoz viszonyítva oly nagy számot jelent, hogy jogosan lehet arról beszélni: a brit légierőnek a birodalmi főváros ellen intézett támadása *katonai kudarc* volt.

Az angol hírszolgálat jelentése szerint a minap éjszakai berlini légitámadásról hazatért repülők különösen azt hangsúlyozták, milyen *sok német vadászgép* vette üldözőbe őket. Elbeszélésük szerint kemény küzdelmük volt attól a pillanattól fogva, hogy átrepültek az európai partra. *Végig végig német vadászgépek portyáztak az útvonalon.* Azok a repülők, akik hosszabb ideje nem jártak Berlin felett, megfigyelték, hogy *a német védekezés módszerei megváltoztak.* Kevés volt a légvédelmi tűz, de annál több a fényszóró, meg az éjszakai vadászgép. *(MTI)*

Brit sajnálkozás Svájcnak

Zürich, szeptember 2. Hivatalos közlés szerint a brit kormány *sajnálkozását* fejezte ki amiatt, hogy brit repülőgépek a július 12-éről 13-ára virradó éjszaka svájci területen *károkat* okoztak. Hajlandónak nyilatkozott *a károk megtérítésére. (MTI)*

Uj nagy strandfürdő épül Budapesten

Budapest és a Közmunkatanács új nagy strandfürdőt épít az *Árpádhíd* északi hídfőjénél. Saját területükön közösen készítik el az új nagy strandfürdőt *10 katasztrális hold* területen. A Dunaparton lesz a fürdő, most fúrnak melegvíz után, amely a medencéket táplálja. *A strandfürdő 20.000 személy befogadására készül*, így tehermentesíti majd a *Palatinus*-strandot és általában a többi budapesti strandot. A terveket *Kaffka* Péter miniszteri osztálytanácsos, a Szigetszínpad és több fővárosi közintézmény tervezője már elkészítette. Az építkezés a jövő szezon elejére befejeződik.

Két halálos öngyilkosság

Ma kora reggel Ujpesten a Rózsa-utca 17. számú házban *Szikora* Ödön asztalosmester, hozzátartozói figyelmét kijátszva, észrevétlenül kiment a lakásból, belopózott a fáskamrába és ott *felakasztotta magát*. Mire tettét észrevették és levágták a ruhaszárító kötélről, már *nem volt benne élet*. A szerencsétlen ember *betegsége miatt* követte el tettét. — Az éjszaka másik öngyilkossága a Juranics-utcai állami lakótelepen történt, ahol *Antal* Károly 45 éves BESzKRT tisztviselő szintén éjszaka kiment a konyhába, magára zárta az ajtót, eltömött minden nyílást és a *nyitott gázcsap mellé ült*. Hozzátartozói ma reggel *holtan* találtak rá a konyha kövezetén. Tettének oka ismeretlen.

Különleges téma! Óriási siker!

Az éjszaka lánya

Muráti, Ajtay, Perényi

Mesevár ★ Csaba Bethlen ★ Ujbuda

Tizezer embert befogadó partfürdő épül a pesti Dunaparton

Bessenyei Zénó, a Közmunkatanács elnöke és Kaffka Péter miniszteri osztálytanácsos nyilatkozik az uj strandfürdőről

A városlakók évente hosszu hónapokat töltenek irodák, műhelyek, lakások falai közé zárva és e miatt aztán, amint az első tavaszi napsugár megcsillan, tömegesen sietnek a strandokra, hogy testüket átjárja a napfény és a levegő, tagjaikat felfrissitse a viz. Az idei szép és forró nyár annyira megnövelte tömegeiket, hogy a főváros, valamint a környék tulzsufolt strandfürdői szűknek és elégtelennek bizonyultak.

Másfélmillió ember a budapesti partfürdőkben

A strandfürdők kimutatásai bizonyitják, hogy a főváros lakossága, kivált vasárnap és ünnepnap, állandóan ugy megrohanta a strandfürdőket, hogy azokban sokszorosan többen tartózkodtak, mint amennyi ember számára hely van. A főváros Széchenyi fürdőjének 4500 személyre készült strandján augusztus végéig 345.800 ember fordult meg összesen. A Duna-uszodákat is zsufolásig megtöltötte a napozók és lubickolók serege. A Petőfi-téri férfi uszodában, amelynek 2800 személy a legnagyobb napi forgalma, augusztus végéig 95.000 ember járt. A Széchenya-rakpart női uszodájában pedig — amely 1600 személyes legnagyobb napi forgalmat mutat ki — Budapest női közül 53.000-en fürödtek. A Duna budai partján három strand is várta a fővárosi fürdőzőket. Aquincum tiz év előtt megnyilt partfürdőjének 100 méteres, 1700 embert befogadó medencéjében 16.800 személy élvezte a napot.

A hajók meg a helyi érdekü vonatok ontják a fürdőzőket a platánsoros Rómaifürdő Szentendrei-uti strandfürdőjébe, ahol 3000 ember számára van férőhely. Augusztus végéig 59.000 ember látogatta a legforgalmasabb napokon ezt a zsufolásig megtelt strandfürdőt. Ugyancsak a római parton van a Nánási-uti Szent István strandfürdő, amely 4000 embert bir befogadni. Juniusban 8670, juliusban 10.780, augusztusban 13.491, tehát összesen 32.941 fürdőző napozott és fürdőzött ebben a strandfürdőben. Sokan járnak a fővárosból a Csillaghegy 8000 ember számára készült községi strandfürdőjébe is. Az idén hozzávetőleg kerek számban 200.000 fürdővendég járt itt, 25 százalékkal több, mint tavaly. Pünkösdfürdő kimutatása még nem készült el, de — mint mondják — „rekord év" volt az idei szezon. A legforgalmasabb napon 7000 ember fürdött az 5600 személyre épitett fürdőben.

A legnagyobb forgalmat természetesen a margitszigeti Palatinus strandfürdő bonyolitotta le az idei nyáron is. A főváros e legnagyobb partfürdője 8500 szemely részére készült, de a közönség, kivált augusztusban, annyira elözönlötte, hogy vasárnapokon és ünnepeken 22.000 ember is szorongott a Palatinus homokján és medencéiben.

Budapestnek és környékének csak e legnépszerübb partfürdőiben és uszodáiban mintegy másfélmillió ember kereste ezen a nyáron a vizet, levegőt és a napfényt.

Bessenyei Zénó nyilatkozata

A budapesti strandfürdők zsufoltságára való tekintettel a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke, *Bessenyei Zénó* elhatározta, hogy *uj, 10.000 személyt befogadó strandfürdot épittet.* A máris megvalósulás előtt álló, nagyméretü strand épitésének ügyében Bessenyei Zénó a következőket mondotta nekünk:

— Az uj nagyszabásu strandfürdő a Margit-sziget északi csúcsával szemben fog létesülni, a pesti Dunaparton, *a most épülőfélben lévő Árpád-hid pesti hidfőjétől a Rákospatak torkolatáig terjedő részen,* a Fővárosi Közmunkák Tanácsának és Fővárosi Közmunkák Tanácsának és részben a székesfőváros közönségének tulajdonában lévő területen, amely ma beépitetlenül szemétlerakodás céljára szolgál. *Az előkészitő munkálatok már nagyon előrehaladtak.* Közvetlenül tárgyalásba léptem *Szendy Károly* polgármester urral, aki kijelentette, hogy nemcsak a területet bocsátja rendelkezésre, hanem minden eszközzel segitségre lesz, sőt, ha szükség van rá, a székesfőváros még anyagilag is részt vesz a vállalkozásban, *mivel az teljes mértékben közérdeket, illetve a főváros polgárságának érdekeit szolgálja.*

— Amikor az erre alkalmas helyet kiválasztottam, elhatároztam, hogy a *fürdőt a legnagyobb nehézségek ellenére és a háborus idők dacára is megépittetem.* Elhatározásomat nagy mértékben elősegitette az, hogy *a margitszigeti Palatinus strandfürdőnek idei forgalma olyan arányokat öltött, ami már nem volt előnyére a Margitsziget hires kulturájának.* A strandfürdők tultömöttsége már sok embert elriasztott arról a helyről, amely eddig kedvenc üdülőhely volt. Nem akarom a margitszigeti Palatinus strandfürdőt bővíteni, mert *egy talpalatnyi helyet sem akarok elvenni a parkból és legkevésbbé sem kivánom beépiteni.* Éppen ellenkezőleg, *amit lehet, meg akarok szüntetni, le akarok bontatni, mert minél több területet óhajtok a gyönyörü park bővitésére és szépitésére forditani.* Mégis, hogy segitsek a Palatinus fürdő nehéz és mind sulyosabbá váló helyzetén, elhatároztam, hogy ezt az uj fürdőt a Szent Margitsziget Gyógyfürdő rt. kezelésében a *lehető legrövidebb idő alatt felépitjük, hogy az már az 1944. évadban a közönség rendelkezésére álljon.* A Közmunka Tanács még tavaly tervezetet készitett a strandfürdő létesitésére és az öltöző épületeire. Ugy ezeket a terveket, mint a most elkészitésre kerülő ideiglenes létesitmények tervelt *Kaffka Péter* épitészmérnök, miniszteri osztálytanácsos készíti, ő mondhat ezekről részleteket.

Kaffka Péter az uj strandfürdőről

Kaffka Péter min. o. tanácsos, a *Pesti Hirlap* munkatársát a következőkben tájékoztatta az uj strandfürdő terveiről.

— A kiválasztott helyen a rendezési tervben nagyméretü parkokat állapitottak meg, körülbelül olyanformán, mint ahogy a Margit-hid budai hidfőjénél találjuk a Margit-parkot, a hidtól északra eső és a HÉV mellett levő parkozott területet. *Az uj Árpád-hidtól északra és délre is ilyen nagyméretü parkokat terveznek.* Az északra eső parkterület, leszámitva közvetlen a hidra való feljárás területét, a Rákospatakig terjedően, mintegy *60 katasztrális holdat tesz ki.* Itt a Rákospatak mellett a rákosi főgyüjtő csatornát helyezték be a Dunába a mult évben és akkor közvetlen a part mellett a vizben *igen bővizü, 43 fokos gyógyforrásra bukkantak.* Ezt a forrást, amennyire lehetett, a viz alatt eltömték, de már akkor tervbe vették a hatóságok, hogy valamilyen formában ezt az értékes vizet, amely jórészt a Dunába folyik, felhasználják. Tulajdonképpen ez a melegvizforrás adta meg a gondolatát annak, hogy *ezen a közpark céljára fenntartott területen egy nagyméretü strandfürdő létesittessék.*

— Ideiglenes létesitményekre van szükség, mivel az általános épitőipari anyagokat felhasználni erre a célra a mai időkben nem lehet. Ezért *egészen különleges épitőanyagok alkalmazására kerül sor.* A fürészelt kövek és agyag, valamint a nád adják a zömét a felhasználandó anyagoknak, amelyek nincsenek zárolva és a legkevésbbé használatosak az általános épitkezéseknél. Az *ideiglenes létesitmények költsége is meg fogja haladni az 5 millió pengőt.* Ez a terület nagyságához képest aránylag kis összeg. El kell képzelni, hogy a terület *lényegesen nagyobb, mint a margitszigeti Palatinus-strandfürdő területe.* Nem beszélve a terepviszonyok rendezésének költségeiről, a fásitásról és a kertészeti kiképzésről — megemlitjük, hogy *csupán a gyepesités költsége meghaladja a félmillió pengőt.*

— Az öltözőépületek tervei most vannak munkában és kis modelleken próbálják ki az ujrendszerü vetközőhelyeknek használatát. Rendkivül elmés szerkezeteket fogunk alkalmazni, amelyek lehetővé teszik a hely tökéletes kihasználását és abszolut higiéniát és tisztaságot, ugyanakkor a legkevesebb kiszolgálószemélyzetet igényli. *Felhasználásra kerülnek olyan ruharaktározó zsákok is, amelyeket a fürdőzők maguk kezelnek és ügyes felvonószerkezettel helyeznek el a padlástérben.* A felvonószerkezet megnyitása csak a fürdőzőnél lévő kulcs segitségével történhetik, tehát éppen olyan biztonságot nyujt, mint bármilyen szekrény.

— Az öltözőépület nádfedeles létesitmény, virággal körülvéve, meszelt falakkal, poétikus magyar benyomást kelt. Az épületekben *tizezer vetközőhely lesz,* amely szám azonban vasárnaponkint *a szükséghez képest fokozható.* Ezenkivül még néhány száz kabin is létesül, amelyek arra a célra szolgálnak, hogy téli időben is használható legyen a fürdő. A kabinoktól ugyanis közvetlenül a meleg medencebe lehet jutni. Tudjuk, hogy a Palatinus-fürdőben a legszigorubb télben is találunk fürdőzőket a 40 fokos vizben, noha a vetközőhelyek meglehetősen távol vannak a meleg medencétől. A medencék egyébként szétszórtan létesülnek, *jelenleg öt különböző nagyságu medencét tervezünk.* Ezek romantikusan, tószerüen helyezkednek el egymás közelében és mindegyikben más-más hőmérsékletü vizet és különböző mélységet találunk. A medencék között megleljük a gyermekmedencétől kezdve valamennyi mélységet, egészen az ugrómedencéig. Az ideiglenes megoldásnál nem vettük tervbe a hullámfürdőt, annak egyelőre csak a medencéjét készitjük el, mivel a hullámgépek beszerzésére nincs meg a mód. Amint azonban lehetővé válik, a hullámgépet is fölszereljük a lehető legtökéletesebb módon. Idővel, ha az épitőanyagok lehetővé teszik, *az uj híd felé eső részen uj, négleges 20.000 személyt befogadó öltözőépület épül.* A városrendezési terv módositásában és a rakpart-terület átrendezésében a terület lényegesen bővülni fog és akkor még több medencét is épitünk.

— Tervbevettük azt is, hogy ha az ujpesti csatornát bekötik a budapesti főgyüjtő csatornába — és ez által a strandfürdő előtti Duna is teljesen tiszta lesz — a fürdőt kiegészitjük Duna-fürdővel is. Akkor egy páratlan és világviszonylatban is első helyen álló strandfürdővé nőheti ki magát ez a létesitmény, de már most ebben a kezdetleges és ideiglenes állapotban is mindenkit elragadhat az a látvány, amely ott fogadja az érdeklődőt. Páratlan kilátás tárul a szemlélődő elé. A Margit-sziget és a Hajógyári-sziget zöld vonala zárja le a csillogó Dunának a képét, mögötte pedig a Hármashatár-hegy és a távol kéklő budai hegyek egészitik ki a látképet. Ugyanekkor az északnyugati állandó légáramlat a budai erdőség felől áramló és a Duna vize fölött tökéletesen megtisztult levegőt hozza az ember felé. Ha ehhez hozzáképzeljük, hogy pár méterrel a föld felszine alatt a legcsodálatosabb meleg gyógyviz fakad fel, akkor belátjuk, hogy ez a hely valóban az elképzelhető legideálisabb terület olyan strandfürdő létesitésére, amilyenre a főváros közönsége már régóta vágyódik — fejezte be szavait Kaffka Péter, nemcsak egy uj strandfürdő, hanem nagyarányu városrendezési tervek megvalósulásának káprázatos képét vetitve elénk.

Tamás Ernő.

Politikai élet

Miniszertanács. A MTI jelenti: A kormány tagjai *Kállay Miklós* miniszterelnök elnöklésével kedden délután öt órakor miniszertanácsot tartottak. A miniszertanács időszerü kormányzati ügyekkel foglalkozott és a késő esti órákban ért véget.

Fáy és Jurcsek államtitkárok a felelőtlen külpolitizálás ellen. Fáy István államtitkár a felsőbaranyai egyházmegye pécsi közgyülésén megnyitó beszédet mondott. Hangsulyozta, hogy csak erős, egységes, nem pedig a széthuzó nemzet jelent komoly ellenfelet, vagy jó szövetségest. Magyar és magyar előtt — mondta — ne legyen fölösleges sérelem, de fogjuk meg egymás kezét a haza és a hit harcára. Kishitüség között hányódnak némelyek, sőt vannak, akik a háboru mikénti befejezésére való spekulálással szakadást akarnak előidézni a nemzeti társadalomban. *Legyen vége az egyéni külpolitizálásnak.* Egy nemzet léte, mikénti érvényesülése az öntudat erejétől függ, tekintsünk csak finn testvéreink csodálatos küzdelmére. Szükséges, hogy a nemzet és az egyesek lelke optimizmussal legyen telitve. *Higyjünk rendületlenül a nemzet erejében!* A derülátás mindig konstruktiv, a borulátás mindig destruáló, nem szabad csüggedni, mert ez a nemzet már szörnyü katasztrófákat átélt. Minden ellen, ami e nemzeti erőtényezők gyengitésére alkalmas, fel kell vennünk a harcot.

Halász Imre esperes jelentésével kapcsolatban *lelkesen ünnepelték a hetvenötéves Kormányzót.*

Jurcsek Béla államtitkár felszólalt a MÉP székesfehérvári nagyválasztmányi ülésén. Elitélte a külpolitizálásnak azt a módját, hogy a politizálók minden kedvező beállitást megragadnak a maguk igazának bizonyitására. Ezek az emberek — mondta az államtitkár — felülnek minden propagandának és a problémákat egy idegen fajta szemüvegén át nézve, kishitüséget teremtenek és megbontják a magyar egységet. Érthetetlen, hogy még mindig akadnak, akik nem tanultak Trianonból, nem okulnak a példákon, hogy mit jelent a mai sulyos időkben egy országra nézve az irányváltoztatás.

Hangoztatta az államtitkár, hogy *Magyarországot ma is ugyanaz a férfiu vezeti, aki egyszer már felépitette romjaiból.* Biztos, hogy amit tesz, jól cselekszi, az egész ország nyugodtan tekinthet további működése elé.

Könyvmolynak nevezzük azt az embert, aki csak a könyveit bújja és teljesen megfeledkezik az eleven, mozgalmas életről. Kifejezője ennek az életnek a DIE WOCHE, az elterjedt képes, német hetikrónika, a politika és gazdaság, a tudomány, kultúra és müvészet minden ágát felölelő sokoldalusságával. Még egy könyvmoly is megismerheti ezt a tarka világot, csupán a

DIE WOCHE-t

kell lapozgatnia

Ára 90 fillér, mindenütt kapható, ahol folyóiratokat árulnak
Megrendelhető az IBUSZ, Budapest, útján

Nyári történet

Irta Czinder Zoltán

Hűs, koraesti szellő tört át a margitszigeti tölgyfák lombjai között, minek következtében Béla szorosabban vonta magához Margitka karját, féltve őt a meghülés veszélyétől. Jobb védekezést keresve sem lehetett volna találni, hiszen ifju szive oly forró volt a szerelemtől, hogy tárcazsebében akár tojást lehetett volna főzni. Ki tudja hányszor viharzott már át fiatal szivén a mindent elsöprő szerelem, de azt biztosan érezte, (mint minden esetben), hogy ez az igazi; ez a szerelem már az egeket csiklandozza.

Nem is csoda, hiszen Margitka a megtestesült báj, a harmatos ártatlanság. Hosszu szempilláit meg-megrebbentve pislog szemérmesen a mellette lépdelő, daliás gavallérra. Apró cipőcskéit megilletődötten rakosgatja a kavicsos uton, csak éppen a kezeivel nem tud mit kezdeni még. A matrózruha természetéhez tartozott, hogy abban szabadon lengethette karjait, ebben a kis vadonatuj délutáni ruhában azonban még feszélyezve érezte magát. Nem is szólva arról a különös körülményről, hogy az első találkáját bonyolitja le.

Az iskola multheti juniálisán kezdődött ez a komisz, szivfájditó szerelem. Ott ismerték meg egymást és még ott fogadtak egymásnak örök hűséget, mely jó esetben még egy évig is eltarthat . . .

A jövő kellő előkészitése céljából szükség volt egy bizalmas négyszemközti megbeszélésre is. Titkos megállapodás szerint itt találkoztak tehát a Szigeten, ahol a verebeken és feketerigókon kivül csak ismeretlen, semleges emberek voltak tanui találkájuknak. Nyugodtan csicsereghettek tehát önfeledt boldogságban, a kutya sem törődött volna velük, ha akadt volna egy is a közelben.

Azaz valaki mégis megzavarta boldog egyedüllétüket. Egy jól öltözött, idősebb ur járt a nyomukban, szivós kitartással. A fiu már régebben észrevette ezt a zavaró körülményt, egyelőre azonban csak a véletlen játékának vette, hogy az idegen is az ő utjukat választja. Mindenesetre bizonyságot akart szerezni.

Szándékosan vezette tehát Margitkát kis mellékösvényekre, az idősebb ur azonban csökönyösen követte őket...

Addig folyt ez a játék, mig Bélának eszébe jutott egy nagyszerü megoldás. El kell bujni az idegen elől! Erre a célra kitünően megfelelnek a Buda felé néző kis beépitett lugasok. Nosza, utnak is eredtek, majd hamarosan berendezkedtek egy meghitt kis padon, az egyik lugas ölében.

Alig ültek azonban két percet, midőn megjelent az üldöző. Mig méltóságteljes léptekkel eldefilérozott előttük, sétabotját idegesen lengette hátratett kezeiben és szeme sarkából sandán fürkészte őket.

Bélának heves, ifju vére a fejébe szállt, alig tudta türtőztetni magát. Mindenesetre egy epés megjegyzést megengedett magának:

— Ugylátszik, megtetszett ennek a vén szamárnak!

— Ugyan, csak nem képzeli, hogy egy ilyen idős embernek megtetszem? — adta a sértődöttet Margitka.

Béla azonban nem nyugodott; helyét otthagyva kikandikált az utra, az öreg után. Csak annyit látott, hogy az idegen beugrott egy bokor mögé. Béla cselhez folyamodott. Néhány pillanatra visszahuzódott a lugasba, majd ujra kidugta fejét, mikor is az előbbi jelenet ujra megismétlődött. Amint az öreg meglátta Bélát, fejét sebesen berántotta a bokrok közé . . . Ennek már fele sem tréfa!

Ezek után egészen természetes volt, hogy az ijjut végképp elöntötte a méreg. Mégis csak hallatlan, hogy Budapest kellős közepén ilyen insultusok érjék az embert. Elhatározta tehát, hogy kérdőre vonja az idegent. Oda is szólt Margitkának.

— Várjon egy pillanatig, azonnal visszajövök.

— Hová akar menni? Maradjon csak békében és üljön le!

— Sajnos, nem tehetem. Előbb kikészitem azt az alakot, aki leskelődik maga után!

— Ne törődjön vele! Nem engedem, hogy odamenjen, értette?

— No, no! De nagyon védi azt a bácsikát! Talán ismeri?

— Igen . . . azaz nem . . . — pirult el kérdésére Margitka.

— Szóval ismeri! — állt eléje szigoru arccal Béla. — Mondja meg őszintén, ki az az ember?!

— Hát ha nagyon kiváncsi, megmondhatom — az a bácsi, az . . . apukám!

AZ ÉGŐ OLASZORSZÁG
a háttere, a hősnője pedig egy ártatlan szerelmes leány...
SORSOK A VIHARBAN
Ma premier!
Esperia-film
OMNIA

Az idomitás csodája

Kép, szöveg nélkül. Presse

Kedvező alkalom

— Beszélhetnék kérem azzal az urral, akit az autóbaleset ért?

— Igen, már lehet, de figyelmeztetem, hogy a nagy összeütközéstől még kissé zavart a gondolkozása.

— Annál jobb, mert egy uj kocsit akarok eladni neki.

Ökölvivómérkőzés után

— A vereséget majd csak kiheverem, de hogy kerülök a feleségem szeme elé? Domenica

Hirszolgálat

— Maradj még egy pár percet kérlek... Amióta a férjem beszüntette az ujság előfizetést, annyira nem tudok a világról semmit... Münchner

Dilemma

— Csupa modern butor. Vajjon hova bujhatok el, ha jönnek? Marc Aurelio

Napi hirek

— **Napirend.** Szeptember 16. Csütörtök. Róm. kat.: Kornél p. Protestáns: Edith. Gör. kat.: Jozefát. — Budapesten a Nap kel 6 ó. 32, nyugszik 18 ó. 55; a Hold kel 20 ó. 30, nyugszik 6 ó. 50-kor.

Elsötétítés cste 9 órától 4 óráig

Minden összezsugorodik

Különös tüneményt figyeltem meg magamon. Nem tudom, más is észrevette-e már? Mindenesetre följegyzem, okulásul.

Minden összezsugorodik!

Először Kolozsvárott döbbentem rá erre a furcsa jelenségre, amikor visszatérte után először sétáltam végig meghitt utcáin. Kamaszkorom óta nem jártam a városban és kiváncsian vártam, hogyan fognak megelevenedni a gyermekkori emlékképekben élő városrészek. Az első meglepetés a Szamos hidján ért. A folyó összezsugorodott. Sokkal keskenyebb volt, mint amilyennek az emlékkép mutatta. Alig valamicske, sekély kis folyó lett belőle. De ugyanigy járt a vizesés is, amelyet annyiszor megcsodáltam gyerekkoromban. Alig valamicske kis buktatóvá zsugorodott. Kisebb lett a Fellegvár is és keskenyebb a főtér felé vezető utca.

Odahaza, már mint a réges régi otthonban, megismétlődtek ezek a tünemények. Az udvar, amely valamikor a végtelenség játszóterét jelentette, szinte fojtogatóan szükké zsugorodott. Az udvarvégi kerités, amelynek elérése valamikor tekintélyes sétát kivánt, szinte a kézzel foghatóság közelébe került. A kamra, ahonnan a fatönk hintához nélkülözhetetlen deszka került elő, tágas teremből sötét lyukká szükült.

Eleinte azt hittem, hogy mindez kolozsvári sajátosság. De aztán rájöttem, hogy mindenütt megismétlődik, ahol az ember évtizedek távlatán át eleveniti fel emlékeit. Az idén például Parádon derült ki, hogy az Erzsébetszálló melletti mélyut nem az a veszedelmes szakadék, amilyennek emlékezetemben tartottam. Az azóta fával benőtt kopasz hegy ma már nem emelkedik himalájai magasságokba és a Géza-kilátóvá előkelősbödött hegycsúcsról sem kinálkozik olyan világot átfogó panoráma, mint évtizedekkel ezelőtt. Parádon is összezsugorodott minden.

Ezek után kiváncsian vártam a multkorjában, hogy milyen meglepetések várnak rám Budán. Igen, Budán, amelynek egyik eldugott kis részében ugyancsak nem jártam most már sok, igen sok esztendeje. Egyik este keltem utra, hogy felkeressem azt az aranyos kis vendéglőt, amelynek vadszőlővel befuttatott egyik kis lugasában valamikor oly sok kedves órát töltöttem. Kiváncsi voltam, milyennek fogom találni a kedvesen ormótlan kis földszintes épületet, a lampionokkal diszitett cseppnyi udvart, a babaskatulyára emlékeztető lugast? Vajjon ez is mind összezsugorodott-e még jobban?

Fürkészve szemlélődtem körül, miközben letelepedtem a régi asztalnál. Rostélyost rendeltem, mint egykor régen. Emlékszem, milyen hatalmas tálon hozták, mekkora adagot, szinte lefittyent a hus a tál két oldalán. Kiváncsian vártam most is emlékeim megelevenedését, a váratlan meglepetést.

Hát igen, nem csalódtam. Nem volt kivétel a rostélyos sem.

Időközben az is összezsugorodott...

(mja)

— **Horthy István emlékezete.** Komárom város kedden tartott kisgyülésén vitéz *Nagy Nándor* főispán kegyeletes szavakkal emlékezett meg vitéz nagybányai *Horthy István* kormányzóhelyettes hősi halálának évfordulójáról. A kisgyülés jegyzőkönyvben örökitette meg a Kormányzóhelyettes emlékét. — Gömör- és Kishont vármegye közigazgatási bizottságának ülésén *Radvánszky György* főispán kegyeletes szavakkal emlékezett meg a hősi halált halt Kormányzóhelyettesről. A bizottság tagjai néma felállással áldoztak a Kormányzóhelyettes emlékének.

— **Több család vállalna hadiárva nevelést.** Az Országos Hadigondozó Szövetségnél több család bejelentette, hogy vállalná egy-egy hadiárva örökbefogadását vagy felnevelését, de eddig csak két hadiárva hozzátartozója fordult a Szövetséghez. Az Országos Hadigondozó Szövetség felhivja azokat a hadiözvegyeket vagy hozzátartozókat, akik árváikat idegen családokhoz akarnák örökbe- vagy felnevelésre adni, hogy szándékukat a Szövetségnek (IV., Kecskeméti-u. 10/B.) irásban jelentsék be.

— **Házasság.** *Endrédy Antal* postamüszaki főigazgató és felesége néhai *Hlastan Hermin* leánya, *Judit* és *Stef Vazul* okl. mérnök és felesége *Trubshaw Eugénia* fia, *Szilas Tibor* okl. gépészmérnök, szept. 18-án este egynegyed 8 órakor a belvárosi plébániatemplomban házasságot kötnek.

Kovács Ilonka és *Hankó János* szeptember 18-án, szombaton d. u. fél 6-kor tartják esküvőjüket a budavári koronázó főtemplomban.

Uj követek a külföldi magyar követségek élén

A Magyar Távirati Iroda jelenti:

A Kormányzó dr. *Nagy László* rk. követet és megh. minisztert a bukaresti m. kir. követség vezetése alól felmentette s a bukaresti követség vezetésével és a Romániában való képviselettel követi minőségben vitéz *Hertelendy Andor* rk. követi és megh. miniszteri cimmel és jelleggel felruházott I. o. követségi tanácsost bizta meg. *Matuska-Comaromy Péter* rk. követet és megh. minisztert a stockholmi m. kir. követség vezetése alól felmentette és a stockholmi m. kir. követség vezetésével, valamint a Svédországban való képviselettel követi minőségben dr. *Ullein-Reviczky Antal* rk. követet és megh. minisztert bizta meg.

Wettstein János rk. követet és megh. minisztert a berni m. kir. követség vezetése alól fölmentette a Kormányzó és a berni m. kir. követség vezetésével, valamint a Svájcban való képviselettel követi minőségben dr. báró *Bakach-Bessenyey György* rk. követet és megh. minisztert bizta meg, akit a Vichyben működő franciaországi m. kir. követség vezetése, valamint a Franciaországra kiterjedő követi megbizatása alól fölmentett. Vichybe *Bobrik Arnó* rk. követet és megh. minisztert nevezte ki a Kormányzó Argentinára kiterjedő követi megbizatásának fenntartásával.

Szentmiklósy Andor rendkivüli követ. A Kormányzó szentmiklósi *Szentmiklósy Andor* rk. követi és meghat. miniszteri c. és jell. felr. I. o. követségi tanácsost a IV. fizetési osztályba rendkivüli követté és meghatalmazott miniszterré nevezte ki.

Japán igyekszik béketárgyalásokba bocsátkozni Csungking-Kinával

Washington, szept. 15. (Bud. Tud.) Soong kinai külügyminiszter a keddi sajtóértekezlet alkalmából nyilatkozatot tett Japánnak békekötésre irányuló erőfeszitéseiről. Kijelentette, hogy Japán igyekszik béketárgyalásba bocsátkozni Csungkinggal. Minden japán inditvány engedékenyebb az előzőnél. A legutóbbi két javaslatban a japánok kijelentették, hogy hajlandók elhagyni Kinát, ha Kina csatlakozik Japánhoz, hogy Ázsiát egyesitse a Nyugat ellen. Japán ajánlata, hogy Kinát elhagyja, nem vonatkozik azonban Mandzsuriára.

Kétségtelen, hogy Kinában igen sokan beleláradtak a háboruba, azonban egyetlen politikai csoport sem tekinti a japán ajánlatokat lehetséges megoldásnak — mondotta a külügyminiszter.

A külügyminiszter végül annak a véleményének adott kifejezést, hogy a háboru hamarosan véget ér.

— **Mennyiben befolyásolja az egészséget az időjárás?** Bécsből jelentik: A heidelbergi egyetemen, nem sokkal a háborut megelőzően, az emberekkel és az időjárással kapcsolatban érdekes kisérleteket végeztek. Sokezer kérdőivet bocsátottak ki és ezeken ugy a meteorológiai tapasztalatokat, mint az embereknek az időjárással kapcsolatos viselkedését igyekeztek kinyomozni. Az eredmények igen eltérők voltak. Vannak emberek, akikre a közeledő vihar, vagy más meteorológiai jelenség alig hat, mások ellenben már jóval a vihar kitörése előtt megérezték az úgynevezett „levegőben lógó' változásokat. Az ember testi és lelki állapotát a depressziók erősen befolyásolják. Ilyenkor jelentkeznek az álmatlansági tünetek, a szivzavarok, a gyomorbántalmak és egészen kétségtelen, hogy a barometer állásának megfelelően alakul az emberi egészség is azoknál, akik az időjárás változására érzékenyek. Szellemileg tulerőltetett dolgozók, különösen művészek, sokkal erősebb mértékben állanak az időjárás befolyása alatt, mert a test minden részét a lélek irányitja, viszont a test közvetiti hozzá a külsőbb jelenségeket, amelyek összefüggésben állanak a test munkájával. A szellemi tevékenység az embernél legmagasabb fokra télen emelkedik, mig áprilistól juniusig az intellektuális teljesitmények erősen süllyednek. A hold változásával kapcsolatos kozmikus erők is hatással vannak az emberre és vannak olyanok, akiknél minden holdtölte alkalmával bizonyos betegségek lépnek fel.

Háborus konyha

Péntek. Ebéd: Tejfeles uborkaleves, szilvásgombóc. — **Vacsora:** Lecsós padlizsán, kukorica.

Tejfeles uborkaleves. Az uborkát meghámozuk, megkóstoljuk, hogy nem keserü-e és ujjnyi darabokra felszeleteljük. Kevés zsiron megpároljuk, mindig egy kevés vizet öntünk hozzá, majd felisztteI behintjük, feleresztjük és tejfellel behabarjuk. Ha szitán áttörjük, krémlevest kapunk. Kis cukorral és sóval, esetleg még egy csöpp ecettel izesitjük.

Lecsós padlizsán. A padlizsánt meghámozuk, kockára vágjuk és megsózzuk. Apróra vágott hagymát zsiron, fedő alatt megfonyasztunk, beletesszük a kimagozott és karikára vágott paprikát, feleannyi széttört husos paradicsomot, végül a kockára vágott, besózott padlizsánt. Fedő alatt együtt puhára pároljuk.

Tanács: Ha felébevágott fej hagymánk marad, sózzuk be a vágási felületét, akkor nem fonnyad el és nem penészedik meg.

Vizállás

A Duna Regensburgnál, Passau—Linz és Baja—Palánka között árad, máshol apad; igen alacsony vizállásu. Bécs 185 cm. 14%, holnap 185 cm. 14%; Budapest 178 cm. 17%, holnap 174 cm. 17%. — A Tisza igen alacsony vizállással Tokajnál árad, másutt apad. — A Balaton Siófoknál 64 cm. 56% A Velencei-tó Agárdnál 87 cm. 42%.

FERENCJÓZSEF KESERŰVIZ

— **Ajtay József negyven éve ujságiró.** Ajtay József, a kitünő köziró, most negyven esztendeje kezdte meg ujságirói munkásságát. Rákosi Jenő napilapjánál indult el az ujságirás utján s még hozzá nem a petit- vagy a borgis-betütipuson kezdte, hanem mindjárt a cicerón — a vezércikkken. Azóta a cikkek ezreit irta, több napilapban, köztük pár év óta a *Pesti Hirlapban. Ajtay József* a magyar ujságirók között a legképzettebb, legjáratosabb közgazdász. És nemcsak elméleti tudósa a közgazdaságtannak, hanem elsőrangu gyakorlati szakértője is. Kevesen látják olyan tisztán a közgazdasági élet, a termelés, az árpolitika, a vámpolitika bonyolult nehéz kérdéseit, mint ő. A kormány gazdasági rendeleteinek, a költségvetéseknek ő a legkitünőbb, a legélesebben látó kritikusa. Megállapitásai, jóslatai mindig beválnak. Nagy tanultság, kritikai szemlélet, magyar józanság és tisztánlátás jellemzi Ajtay József közgazdasági cikkeit és mindig figyelmet keltő hozzászólásait. Sok szép és jó tulajdonságát sorolhatnánk fel most a negyvenedik évforduló alkalmából Ajtay Józsefnek, mint embernek, mint irónak, de valamennyi tulajdonsága között izzó magyarságát kell kiemelnünk. Az ő magyarsága, magyar hite a Széchenyi-, Kossuth- és Deák-féle nemes hagyományokban gyökerezik, de megérezzük az ő nézetein Erdély történelmi levegőjét is. Ez a magyarság sziklaszilárd, tántorithatatlan, de faji elfogultságot és türelmetlenséget nem ismer. Ajtay József sokat dolgozott ezen a negyven esztendőn keresztül. Egyéniségében van valami az öreg diákból, folyton tanul, a közgazdasági életnek minden uj jelenségéről és irányáról tudomást vesz. Elsősorban, mint mondottuk, közgazdasági kérdések érdeklik, de nemzeti multunkkal is sokat foglalkozott, s fontos érvekkel támasztotta alá a reviziós mozgalommal kapcsolatban a magyar igazságot. Cikkei nélkül hiányos lenne a magyar ujságirás, néhány szép és értékes közgázdasági és politikai könyve nélkül szegényebb lenne a magyar tudományos irodalom. Egyéni jellemvonásai közül még példátlan szerénységét kell kiemelnünk. Bizonyára meglepi őt, hogy negyven éves ujságirói jubileuma lakalmából leirtuk ezeket az elismerő sorokat. Még gondolatban sem foglalkozott azzal, hogy magát ünnepeltesse. Annál nagyobb szeretettel köszöntjük most őt a *Pesti Hirlap* nyilvánossága nevében.

— **Értékes középkori freskókat találtak egy székelyföldi templomban.** Észak-Erdély és a Székelyföld visszacsatolása óta állandóan folyik a visszatért területek műemlékeinek helyreállitása. A Műemlékek Országos Bizottsága most fejezte be a háromszékmegyei Zabola község XV. században épült gótikus református templomának helyreállitását. Restaurálta az udvarhelymegyei Homorodjánosfalvának ugyancsak a XV. század végéről származó templomát is. A templom restaurálása közben értékes középkori freskókra bukkantak, helyreállitásukon most dolgoznak. A gelencei templom nagyértékü középkori freskóinak megmentése is folyamatban van.

— **Uj ügy- és személyzeti beosztás a kultuszminisztériumban.** Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter uj ügybeosztást léptetett életbe a kultuszminisztériumban. Elsősorban a minisztériumi ügykezelés egyszerüsitése, észszerüsitése tette szükségessé az uj ügybeosztást. Átszervezte a miniszter a személyzeti beosztást is.

— **Agyonlőtte magát egy fiatal kereskedő.** Liebig János 31 éves gyarmatárukereskedő Vaskapu-utcai lakásán revolverrel szájbalőtte magát. A golyó szétroncsolta az agyát és azonnal meghalt. A kereskedő öt héttel ezelőtt nősült. Bucsulevelet nem hagyott hátra, nem tudják, miért követte el az öngyilkosságot.

— **HATHETES VILLAMOS FŐZŐTANFOLYAM. Az Elektromos Művek esküuti villamos konyhájában folyó év október 5-én délelőtti, október 7-én délutáni főzőtanfolyam kezdődik. A tanfolyamon időszerü ételek készitése sajátitható el a villamos tűzhely takarékos kezelésének egyidejü tanitásával. Jelentkezés és beiratkozás Eskü-ut 5. sz. alatti bemutató helyiségben.**

Végre ismét tehetünk Francia filmet láthatunk!

NAGY KATÓ
JULES BERRY
G. RIGAUD
JOSETTE DAY

LÁNGOLÓ FIATALSÁG

a dal, a szerelem és vidámság igazi francia filmje!

Ma premier!

KORZÓ

Jupiter film.

— **A magyar posta dicsérete a finn lapokban.** Egy magyar diák, aki régóta levelez finn diáktársával, legutóbb hiányosan cimzett levelet küldött finn barátjának. Helsinki helyett csak a város egyik kerületének nevét irta a boritékra, amelyről Finnország megjelölése is hiányzott. A magyar posta kiegészitette a cimzést és igy a cimzettnek minden nehézség nélkül kézbesitették a levelet. A finn lapok az esettel kapcsolatban nagy dicsérettel emlékeznek meg a magyar posta tájékozottságáról és lelkiismeretes munkájáról.

Tisztelt Szerkesztő Ur!

A közoktatásügyi minisztérium rádióiskolája ismét időszerüvé teszi az Alföld elhagyott tanyavilágában élők rádióproblémáit. A tanyai rádiók ugyanis a villamosáramot szárazteleppek utján kapják. A mai szárazelepek azonban néhány órai használat után kimerülnek, viszont hónapokig tart, amig a kereskedőktől ujat lehet beszerezni. Ha a kultuszkormány a rádióiskolával komoly eredményeket akar elérni, mindenekelőtt tegye lehetővé, hogy olcsó pénzért békebeli minőségü, hosszu élettartamu elektromos telepekhez jussanak a vidéken élő rádiókészüléktulajdonosok. *Sch. J.* birtokos, Cikóhalompuszta.

*

Erdélyben, ahova az orvosok azért küldtek, hogy tejjel gyógyitsam magam, elsőrangu tejet kaptam. Megállapitottam, hogy a tej felszinén néhány órai állás után mintegy két ujjnyi tejszinréteg képződik. Érthetetlen, hogy Budapesten ez a réteg csak hajszálvékony hártya a pohár tetején, viszont aludtejnél vastag savóréteg keletkezik. Ez nem magyarázható takarmányozási eltérésekkel, hanem a tej meg nem felelő kezelésével. Abban a kismennyiségü tejben, ami egy-egy embernek jut, alig marad valami tápanyag, mert a zsirtartalma ugyszólván minimális. Nem lehetne ezen segiteni, hogy a betegek és az aggok megfelelő tápanyagokhoz jussanak. *Aláirás.*

*

A köztisztasági viszonyok, különösen a főváros környékén, rosszak, például a Zuglóban is, ahol a legtöbb uttestet vastag porréteg boritja. Ha ezeken az utvonalakon egy-egy gépjármü vagy motorkerékpár végig megy, percekig magasan száll a porfelhő. E miatt az utcára néző lakások tulajdonosai sem nappal, sem az éjszaka ablakaikat nem tarthatják nyitva. Az utcaseprők sem locsolják végig tisztogatás előtt az uttestet és a gyalogjárót. Kérnénk sürgős intézkedést: *Szerencsi István.*

*

Sok tizezer krisztinavárosi és környéki lakó a Pesti Hirlap nyilvánosságán keresztül kéri az Autobuszüzem vezetőségét, hogy a krisztinatéri járatok pesti végállomását vagy a Vörösmarty-térre, vagy az Andrássy-ut elejére helyezze át. *B. S.* konzul.

Kijelölt ősker. kereskedő kizárólag komoly

képviseleteket keres

Leveleket „Agilis" jeligére Arató hirdetőbe, Erzsébet-körut 14. 646f

MÜNCHHAUSEN MÁTOL ÁTRIUMBAN is

Kaffka Péter

Magyar Nemzet
1941 január 9

A »Magyar Szemle« újévi száma

Különlegesen időszerű és érdekes cikkeket olvasunk a *Magyar Szemle* januári számában. Elsőnek a Vatikánnak a világháborúkkal kapcsolatos álláspontját és a *XI. Pius*, *XII. Pius* és *Maglione* államtitkár tevékenységét ismertető tanulmányt kapunk *Katona* Jenőtől. A román területi és politikai változás mélyenfekvő okaira *Szász* Zsombor mutat rá, a romániai nagy földrengést *Simon* Béla, az erdélyi magyar iskolák szenvedéseit *Bíró* Sándor tárgyalja, *Gáldi* László a meggyilkolt Iorga egyéniségét mutatja be Chamberlainről és Rothermereről ír *Máthé* Elek; az új városháza építésének kérdéséhez *Kaffka* Péter szól hozzá. A német-francia együttműködésről rendkívüli érdekességű cikk számol be, *Gogolák* Lajos külpolitikai szemléje pedig, mint mindig, most is érdekes, átfogó képet ad a közelmúlt világeseményeiről. A magyar rádió új feladatait *Kiffán* Zoltán tárgyalja a folyóirat utolsó tanulmányában. A tartalmas és hivatása magaslatán álló folyóirat előfizetési ára magánszemélyeknek egy évre mindössze 9.60 P, hat ajándék Kincsestár-kötettel együtt.

Feladó: Kalalovics Eugenia
Kravenahorka várolja
mausoleum

BUDAPEST
941 JAN -7 23
LKd 4 LKd

Kaffka Péter

1935

A MAGYAR ÉPÍTÉSZEK munkái a külföldi szaksajtóban. A Journal of the Royal institute of British Architects 13. számában a Tér és Forma nyomán reámutat Kaffka Péter szabadtéri színház-tervére, az új budapesti üzletportálokra, mint az új bérházakra.

Tér és Forma
1935. 7. sz.

OTTO ERNST SCHWEIZER: Über die Grundlagen des architektonischen Schaffens. Verlag Julius Hoffmann, Stuttgart. 12 oldal és 30 ábra. Formás kiállítású, edzett tipográfiájú füzet, amely a karlsruhei főiskolán hallgatóinak [illegible]

Kaffka Péter

wód Szinházterve ism.

Kokusai Kenchiku

1935. 4. 7.

Kaffka Péter

Szinházterve
ism.

irod

Casa Bella. 1935.

ápr. száma

A bérházról szóló párisi méltatást bizonyos vigasztaló érzésekkel nyomjuk le: mert kitűnik belőle, hogy a fény városában, a „művészi szabadság" legendás városában a jobbat akaró, a sablontól és a rutintól eltérő építész ugyanazokat szenvedi, mint budapesti kollégája. A párisi építész is ki van szolgáltatva egy tisztes, évszázados multú építési szabályrendeletnek — és ki van szolgáltatva az építtetőnek, aki tőle egyfelől a telekkiuzsorázás maximumát elvárja — és másfelől a kellő kamatoztatásáért való rettegésében mindenek felett tiszteli a nagyközönség megszokásait, ízléstelenségét és kispolgári vágyait. A francia méltatás szószerint elmondható lenne Budapesten is. S mint Párisban is, nálunk is kevesen, csak néhányan vannak, akik különös szerencsés esetekben meg tudnak küszködni a butaság atavizmusának sötét erőivel!

Ginsberg és Heep bérháza azonban, úgy tetszik, különös figyelmet érdemel úgy művészies sajátosságaival, mint alaprajzi beosztásának, szerkezeti felépítésének kitűnőségével.

A ház szerkezete a Párisban általános közös tűzfalból és négy sor vasbeton pillérből áll. Ez a szerkezet a tervezőnek igen messzemenő szabadságot adott az alaprajz organizálásában. A mag egy tágas 2.50-szer 3.50 m. méretű világítóudvar, amely a lépcsőházat — karszélesség: 1.10 m. — egy fürdőszobát és a garçonlakás teakonyháját világítja meg. E mag körül csoportosul a három-három szobás lakás és a garçonlakás. Az egyes lakások tágas és szabad alaprajzi elrendezését két tényező teszi lehetővé és pedig az, hogy a tervező 1.50 m. széles dupla ágyakkal számolhatott a hálószobákban — a másik pedig, hogy a lakásokban nincsen cselédszoba, ezek francia szokás szerint a tetőbe épített legmagasabb emeleten vannak egyesítve. Különálló WC. és kamra ugyancsak nincsen e lakásokban. A budapesti bérlakás tervezését éppen ezek az elemek nehezítik meg, ezek révén lesz a mellékhelyiségek igényelte tér és ablakhossz aránytalanul nagy és a tervezést gátlóvá. Ezért nem lehetne ezt a lakássorozatot egy budapesti 20×22.5 m. telken felépíteni.

Különösen széppé és értékessé teszi a házat a legfelső lakás, amely a visszaugró emeletsort teljes egészében elfoglalja, gazdag erkély és tetőterrasz sorai révén ezt a lakást valóságos hotel particuliervé — magánházzá teszi. Tekintvén a párisi forgalmi viszonyokat, az utcai forgalom zaját és benzingázzal való telítettségét, egy ilyen magaslati lakás sokszorta értékesebb, mint az utcaszinten elhelyezett lakás. Sz.

Részletek a legfelső emeletsor lakásából.
Interieur du logement dans l'étage suprème.

Tér és Forma
1935. 2. szám

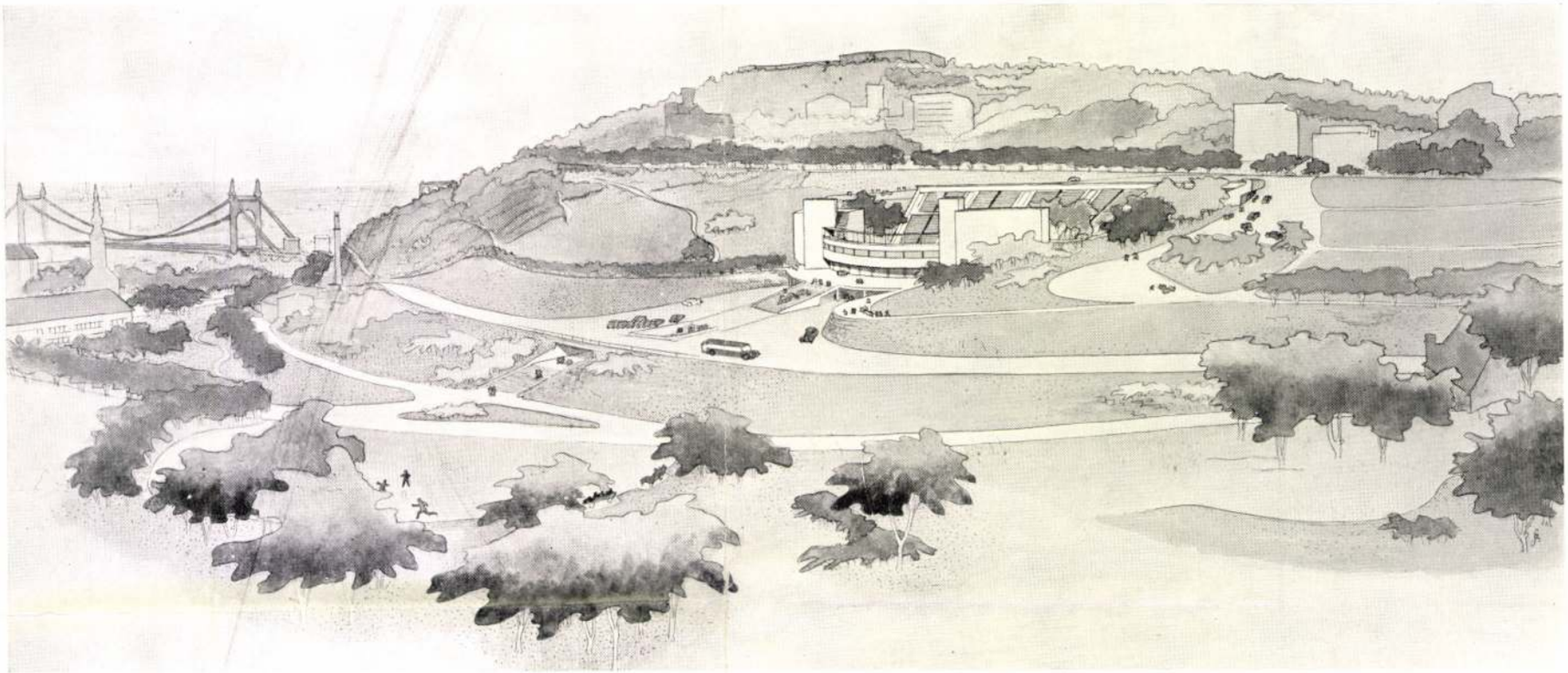

Budapest szabadtéri színháza

Tervezte: Kaffka Péter.

A Gellérthegy északi lejtőjén, a nemrég kiépített Hegyalja-út (Transversalis-út) felett, a hegy oldalában egy természetes horpadás van. A hegyoldalnak ebből a gödréből szép kilátás nyílik a királyi palota déli homlokzata felé. Közben terül el a lebontott Tabán völgyvonulata, ahol a bontás omladékai közül ottfelejtett szirtként mered fel az iskolaépület és távolabb a Bethlen-udvar. A lent elterülő zavaros kép felett méltóságteljesen emelkedik háttérben a várhegy s a vár körvonalait festői látkép koszorúzza. Balról a Svábhegy, Jánoshegy, Hármashatárhegy és a Hűvösvölgy kéklő, távolbavesző természeti szépsége, jobbról a Dunaparton elterülő város horizontja, az országház, Szent István-templom, Lánchíd- és Erzsébet-híd látképével. A változatos tájképben úgyszólván a főváros közepéből gyönyörködhetünk alig 40 m.-rel a Duna szintje felett. Az útvonal, ami a nézőpontként említett hegyoldali gödör nyílása előtt húzódik el, Budapest keresztben haladó főútvonala, a Rákóczi-út folytatása, amely az Erzsébet-hídon áthalad Budára és a forgalmat a hegyvidék felé vezeti. A legújabb tabáni terveken ez a gödör is parkterületnek van szánva. Nagyon helyesen, hiszen alig van nagyváros, amelynek kellős közepén, főútvonal mentén ehhez fogható gyönyörű kilátópontja volna. Ilyet beépíteni, avagy a kilátást elépíteni, megbocsáthatatlan bűn volna. A kert, amit a főváros ide tervez, közvetlenül csatlakozik a Gellért-hegy többi parkírozott részéhez. A hegyoldalba épített utak évről-évre szaporodnak s nemsokára egész összefüggő hálózat feszül belő-

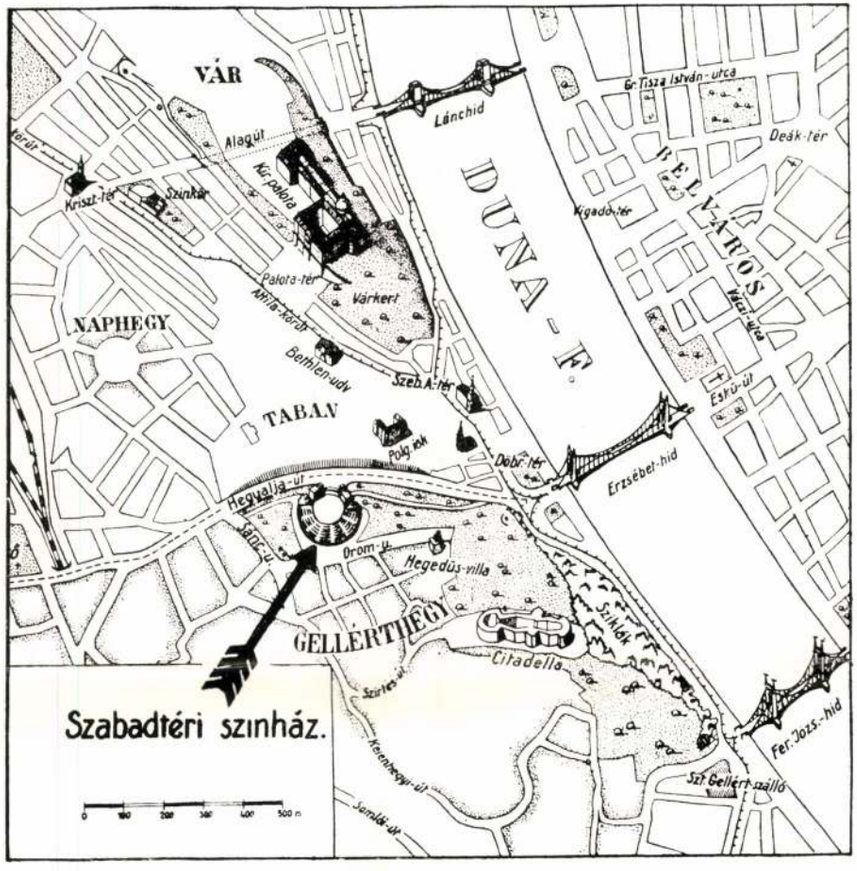

Helyszínrajz.

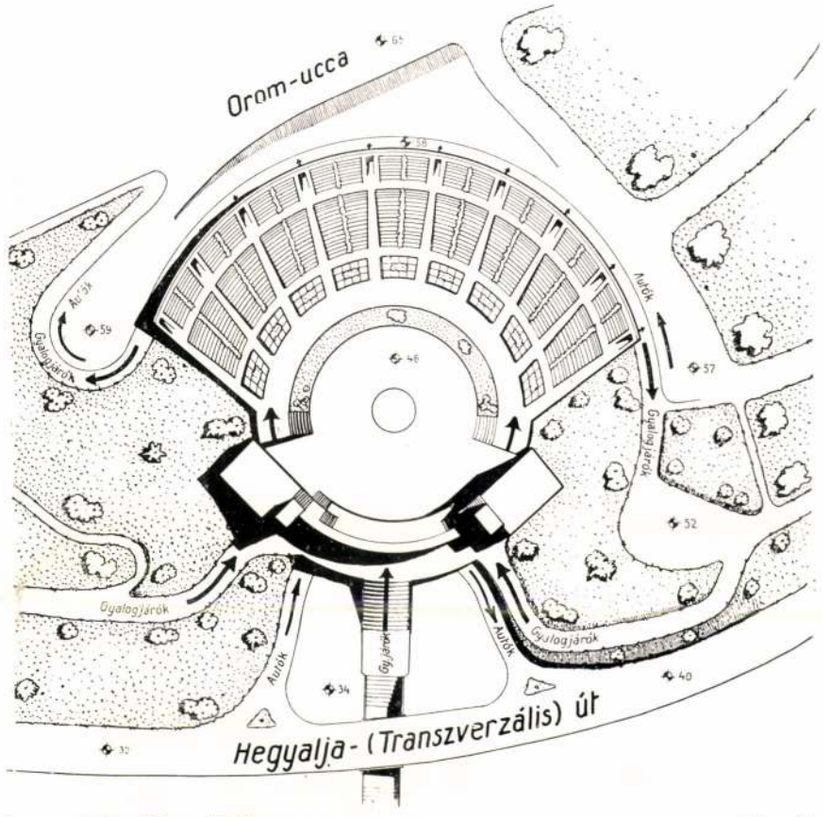

Alaprajz.

Plan d'un theatre de plein air à Budapest. Arch.: Pierre Kaffka.

lük innét a Gellért-fürdőig, a sziklás oldalon a mindszebben fejlődő vegetáció között. Kézenfekvő gondolat, hogy a parksáv befejező koronájaként a tabáni völgyet is parkírozzák, s a Rácfürdő új épületének legyen ez majdan a fürdőparkja. A hegyoldal kilátópontjaként említett gödör kiváltságos helyzete ebben a parksávban egy nagy nemzeti kultúrcél megteremtésére van predesztinálva. Itt kell megteremteni, aránylag kevés áldozat igénybevételével, az ország központi szabad színházát. Manapság nemcsak Magyarországon, hanem egész Európában, sőt az egész világon kedvelik a szabadban tartott előadásokat. Nem divat hozza össze a kék ég alatt a nézők seregét, hanem az új, a most kialakulóban lévő életfelfogás, a sportszerű egészséges élet, a levegő, a természet megbecsülése, a görög életideál újraébredése. A művészet és a természet összekapcsolása nem a jelen, vagy a tegnap divatja, hanem a jövő, a közvetlen jövő ígérete. Jól tudjuk, hogy a természet nem fukarkodott a fővárosunkkal szemben semmiben, s most, hogy az új világfelfogásnak kell országos központi színteret előkészítenünk, fel kell ismernünk azt, hogy e téren is olyan adottságot hoz elénk, amivel egyetlen főváros sem dicsekedhetik. Itt van a város szívében egy természetadta, szabad nézőtér, ahová csak színpadot kell építeni. Az amfiteátrum lejtői — szemben a csodás kilátással — készen állanak, úgyszólván csak a padok hiányoznak róla. A természet gondossága annál csodálatosabb, mert a nézőtér tengelye északkeletre néz, ami tudvalevőleg a leg-

ideálisabb. A nézőknek így ugyanis sohasem süt szemükbe a nap. Ezenkívül a gödör úgy fekszik, hogy a szél úgyszólván sohasem éri s ami a legcsodálatosabb, akusztikája így színpadépítmény nélkül is kifogástalan. A város lármája csak mint távoli enyhe morajlás hangzik ide, s a gödör előtt elhúzódó útvonal lármáját kis terepemelkedés a völgy felé veri. Mi kell egyéb? Papír, ceruza s egy kevés építészi fantázia. A mellékelt terveken elsősorban a nézőtér, illetőleg a gödör befogadóképessége van meghatározva. A meglévő részük padokkal való ellátása esetén kényelmesen elfér 4.000 néző. Kevés földmunkával és hozzáépítéssel a befogadóképesség 7.000 nézőre növelhető. A nagy tömeg közlekedése okozza a főgondot. A terveken a közönség bevezetése a színpadépítmény alatt történik. Két előcsarnok van elképzelve egymás felett. Az alsó csarnok a kocsin érkező közönség számára szolgál. A kocsik a Hegyalja-útról érkeznek a híd felől, s ugyancsak a Hegyalja-úton távoznak a Naphegy felé. Az emeleti előcsarnok a gyalog érkezők számára van elgondolva, ide háromfelől torkolnak utak. Az Erzsébet-híd felőli parkozott hegyoldalon kanyargó úton az Erzsébet-hídtól 5 perc alatt érhető el gyalogosan a színház. A Naphegy felől jövő kerti út forgalmi szempontból kevésbbé fontos. A gyalogosok előcsarnokába a leghasználatosabb út a Tabán felől vezet. A gyalogosoknak ez a főútvonala a Hegyalja-út alatt halad át, s a kocsibehajtó felett érkezik, tehát minden kocsiforgalmat elkerül. A gyalogosok előcsarnokából lelátás nyílik az alsó előcsarnokba, ahol az autós közönség érkezik, kiszáll és a rámpákon felvonul a felső csarnokba. A gyalogosok csarnokából nyílik a két széles kijárat a nézőtérre. A feljáratok enyhén emelkednek és megkerülve a köralakú színpadot, összefutnak. Az így kialakuló körjáratból nyílnak a felfelévezető közök, ahonnan a padsorok közelíthetők meg. A közöknek felül kijáratuk van. A felső nagy körön tíz kijárat adódik. Minden kijáratnál egyszerre 5—6 autó állhat, tehát 50—60 autó helyezkedhetik el a közönség fogadására. Azonos időben tehát mintegy 200 néző ülhet előadás végeztével kocsiba, nem számítva az előcsarnokon át, alul távozókat. Nyilvánvaló tehát a zárt színházakkal szemben e téren mutatkozó előny. Az autók parkírozása a környező platókon nem okoz nehézséget. A nézőtér forgalma kívánni valót ezek szerint nem hagy maga után.

A szabadtéri színház modellfelvétele. — Open air theatre for Budapest. Arch.: Kaffka.

A színpadépítménynél a legfőbb szempont az volt, hogy a legkülönbözőbb produkciókra alkalmas legyen, a görög tragédiáktól a modern revűkig. Azonkívül olykor a természetadta háttér felhasználására és néha a kizárására van szükség. Tömeges statisztéria felvonultatására alkalmas terraszokat és lépcsőzeteket kell, hogy tartalmazzon és kisebb csoportok jeleneteinek kiexponálhatására is felhasználható kell, hogy legyen. Sporteseményeknél, vívó- és boxmérkőzéseknél a színpad és emelvényei nézők befogadására is alkalmassá kell, hogy tehetők legyenek.

Mindezek figyelembevételével tehát a hellenisztikus görög színház mintájára, nagy 50 m. átmérőjű orchestra ékelődik a nézőtér padsorai közé. Ezen játszódik le minden fontosabb jelenet. A közepe aszfaleaként kiemelhető vagy süllyeszthető. Emelve box- és vívómérkőzések színtere, vagy jelenet expositióra alkalmas, süllyesztve zenekar, vagy statisztéria elrejtésére szolgál.

A körszínpad háttere különböző síkokra és lépcsőzetekre van bontva. Két nagy díszletraktár a hegybe ékelődik s magasságuk a kellékek megfelelő elhelyezése céljából a 10 m.-t meghaladja. A melléjük épített lépcsőházak arra szolgálnak, hogy a statisztéria a díszletraktárak tetejére legyen felvezethető, ahonnan széles lépcsőkön százával vonulhatnak le a proscenionra.

Metszet.

Plan d'un theatre de plein air pour Budapest.

Arch.: Pierre Kaffka.

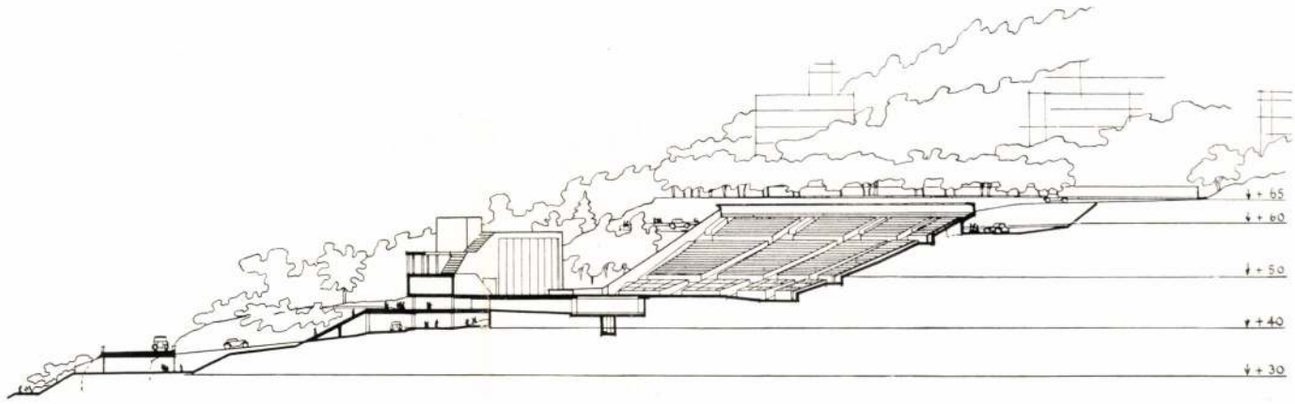

A két épülettömb között, az előcsarnokok felett az öltözők íves sora fut végig, ami egyúttal a színpad hátterét képezi.

Az öltözők 4 m. magas építménye elzárja a nézők elől az Attila-körút látképét, ami különösen este a színpadképet világításával erősen zavarná. Az öltözők felett ugyancsak mintegy 4 m. magas árkádsor emelkedik, ami arra szolgál, hogy felette tömeget lehessen végigvonultatni és elfüggönyzése esetén a várnak a látképét eltakarja a nézők szeme elől. Ez esetben csak az égbolt szerepel, mint kulissza.

A sportesemények és nagy felvonulásoktól eltekintve, az előadások javarésze esti világításban zajlik le s így a világítóberendezésről is gondoskodni kell. Erre a célra szolgál a nézőtér legfelső sora felett végigvonuló építmény, ami később szolgálati folyosóként építhető ki. Itt mozognak sineken a reflektorok. Innen a színpad minden pontja több irányból megvilágítható, anélkül, hogy a nézőnek szembevilágítana. A kisegítő közeli reflektorok a két kulisszaépítmény élén helyezhetők el.

A színpad közepétől számítva, a legtávolabbi ülősor 75 m.-re van. Aggodalmaskodóknak szabadjon felemlíteni, hogy Hollywoodban a legmodernebb hegyoldalba vájt szabad színházban

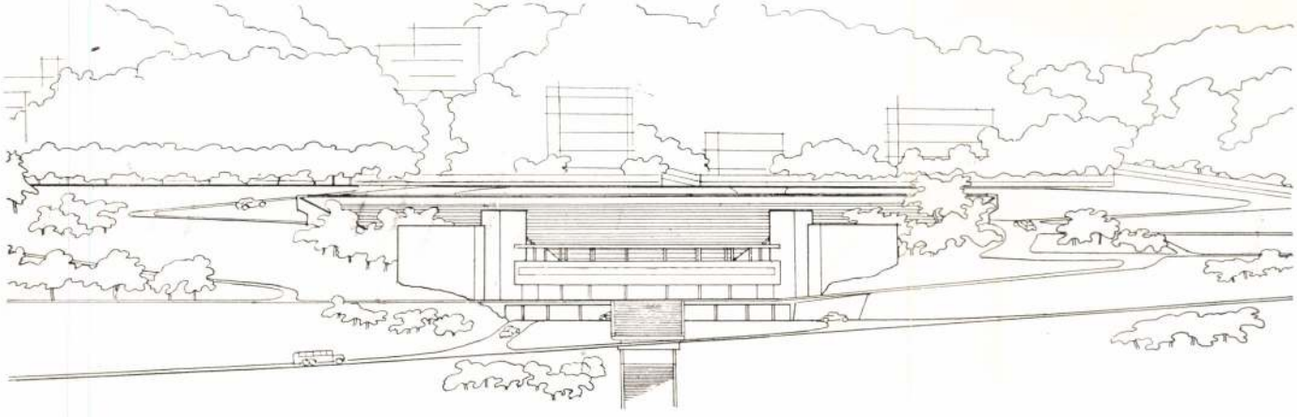

Homlokzat.

Aufriss des Entwurfs für Freilichttheater in Budapest.

Arch.: P. Kaffka.

akusztikai kísérleteket végeztek, s a színpadon egy dobra ejtett 6 mm.-es golyónak a hangját a nézőtér ¾ részében tisztán hallották, holott a legtávolabbi széksor a színpad közepétől 168 m.-re van. A nézőtér emelkedése 15 m. a színpad színtjétől, ami lehetővé teszi, hogy a két páholysor és 30 ülősor kellően emeltessék a rálátás céljából. A nézőtér úgy hallás, mint látási szempontból kifogástalan lenne.

A tervezett színház költségvetése olymódon készült, hogy a teljes kiépítés két részre van osztva. Az első építési szak a 4000 néző befogadására alkalmas nézőtér építését és a színpadépítmény szerényebb kivitelét foglalja magában, értve alatta azt, hogy a kellékraktáraknak és a lépcsőházaknak csak az első emelete épülne meg. Ez az építési szak a színpad scenikai felszerelése nélkül 300.000 P költséget igényel. A második építési szak ugyancsak a belső felszerelések nélkül, további 200.000 P költséget jelent. A rentabilitási számítás nem tartozik e rövid ismertetés keretébe. Az építész fantáziája szárnyal attól függetlenül, összefonódik a költő gondolataival és megálmodja a közeljövő valóságát, amikor a születő Tabán bölcsőjének oldalánál a magyar kultúra bont új zászlót. A magyar fantázia, költészet, színjátszás, testedzés és népművészet a nyári égbolt alatt, csillagfényes éjszakában, a főváros közepén, a természet szépségével körülövezve arat magának diadalt és elismerést mindazok előtt, akik a világ minden tájáról összegyűlve keresik a természet és művészet összefonódó szépségeit. Kaffka Péter.

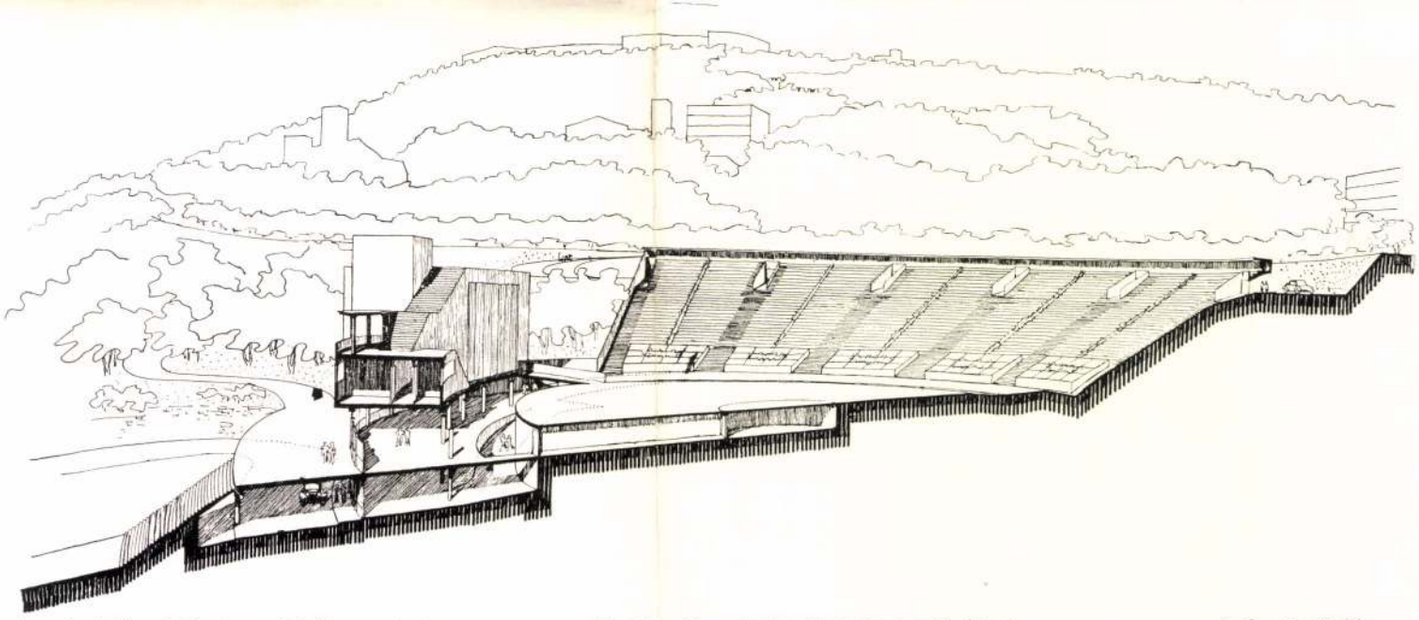

A szabadtéri színház perspektivikus metszete. Progetto di un teatro al aperto per Budapest. Arch.: P. Kaffka.

Az osztálysorsjáték keddi huzásának eredménye

10.000 pengőt nyert: 69515.
5000 pengőt nyertek: 20279 59875.
4000 pengőt nyertek: 22289 45559 83618.
3000 pengőt nyert: 36666.
2000 pengőt nyertek: 186 6675 10426 24894 28688 38432 63388.
1000 pengőt nyertek: 11696 16194 20635 24608 62228 80003 83347.
800 pengőt nyertek: 19040 35858 44218 48998.
600 pengőt nyertek: 1036 4910 57478 81696 81709 86830.
500 pengőt nyertek: 127 1924 10516 14306 15496 15945 21863 22868 25093 37804 39138 40120 44192 45340 55305 62342 72155 72351 73525 77534 79803 81970 86956 87774.
300 pengőt nyertek: 2052, 3729 6110 6321 6594 7724 14126 16235 20674 21403 21558 21694 23757 28243 30504 32732 34195 36132 38307 39487 40263 43456 45711 49276 52716 53500 54020 54510 55557 56531 56923 61524 62074 62869 64464 66637 67344 69164 69331 70653 75657 81787 81870 82762 83403 86688.

175 pengőt nyertek:

20 139 211 257 271 277 330 348 530 547 600 675 791 844 859 878 884 947.
1004 008 025 108 124 151 153 187 199 212 524 552 566 624 632 692 749 798 821 835 967.
2001 072 120 130 131 163 206 216 258 291 427 455 459 640 667 685 760 780 825 826 859 869 886 966.
3030 066 140 141 144 177 189 339 348 365 449 450 475 515 523 529 574 717 775 828 846 862 866 899 934 988.
4034 054 076 165 168 218 311 435 448 481 471 582 587 701 705 727 761 792 834 932 942.
5033 122 178 218 283 340 358 406 425 436 457 561 589 602 623 720 745 814 852 854 886 915.
6118 234 240 293 379 388 434 439 445 453 467 473 605 610 702 735 750 764 771 784 790 802 815 840 878 940.
7029 740 789 167 168 217 231 317 356 359 390 484 513 578 587 634 649 556 671 746 788 856 863 875 903 924.
8008 198 343 354 396 433 476 596 854 872 943.
9021 048 149 195 259 395 412 487 516 528 566 573 625 692 863 901 905 946.
10015 123 331 343 345 386 427 437 493 557 611 613 693 710 862 880 904 962 982.
11038 073 076 175 195 206 254 354 505 531 541 620 668 719 733 767 781 785 912 923 956 969.
12009 021 049 104 106 144 149 160 166 191 230 300 329 351 487 515 571 605 607 619 691 705 739 802 845 850 884 942.
13020 092 147 208 240 301 303 330 379 428 540 592 664 849 855 942 945.
14065 161 176 179 242 248 265 274 348 489 529 598 612 663 696 746 803 923 987.
15003 085 095 177 240 320 342 357 405 406 433 441 518 532 596 616 647 663 725 746 844 905 957 985.
16046 049 124 187 263 276 292 321 347 392 449 384 546 686 693 727 759 904 935.
17033 061 062 174 308 324 378 400 491 496 530 610 627 677 789 809 828 847 919 968.
18012 028 063 070 091 139 143 201 202 234 322 401 410 423 462 466 480 525 601 638 668 675 690 736 853 893 900 922 941.
19018 080 161 189 331 381 423 476 529 563 618 626 702 786 800.
20018 027 066 199 460 602 645 744 780.
21044 078 101 103 247 290 296 307 369 405 442 525 539 603 622 634 697 726 762 768 793 873 986.
22070 134 153 190 221 294 406 697 796 741 862 874 924 932.
23007 012 027 044 128 141 163 301 442 482 520 561 781 792 841 847 849 883 887.
24094 187 227 290 303 366 535 549 584 602 639 641 645 714 789 831.
25009 092 112 119 121 209 299 330 382 494 497 511 516 538 568 581 624 653 708 709 721 746 757 758 895 900 920.
26013 017 147 159 177 220 253 308 314 342 422 425 451 505 555 588 602 609 630 641 650 791 853 865 997.
27071 093 269 321 341 351 352 551 575 635 680 751 763 805 210 863 867 887 949 992.
28017 078 096 117 170 176 196 264 306 309 448 459 497 537 565 724 759 768 882 901.
29130 171 174 211 227 239 251 266 302 397 493 632 664 812 816 843 953 966 984.
30040 120 185 209 231 243 269 289 301 430 527 557 598 613 645 817 842 874 898 905 910 996.
31053 132 145 146 194 234 252 374 497 590 602 653 725 751 870 850 986.
32004 017 097 106 117 121 139 153 156 201 260 294 310 416 331 349 441 482 555 563 634 661 672 765 787 801 816 912 957.
33016 117 148 301 308 312 548 601 825 836.
34043 108 113 154 201 213 220 263 300 330 338 417 446 560 620 702 786 965.
35030 090 126 151 245 288 324 344 347 430 464 498 560 660 835 847 898.
36183 251 308 317 324 388 463 598 699 736 738 741 806 812 896 969 998.
37190 217 316 374 443 487 537 567 708 716 730 777 809 879 907 943 992.
38042 065 090 124 163 197 202 220 318 328 334 351 354 381 397 417 457 490 518 608 680 864 868 883.
39083 127 146 147 185 217 233 234 259 318 351 362 379 387 402 460 502 556 621 658 664 685 689 758 793 801 815 825 829 882 908 954 986.
40349 177 256 233 479 560 728 739 758 780 824 893 896 907 939.
41046 120 156 198 204 211 228 265 307 338 353 364 476 488 571 613 661 675 701 703 709 783 799 834 863 925.
42015 076 113 144 283 325 348 444 546 569 610 644 654 662 666 693 734 831 853 929.
43007 026 085 111 148 159 160 269 281 413 426 520 668 715 731 789 801 846 874.
44045 055 102 148 277 300 314 382 406 413 456 524 568 718 781 841 872 882 936 953.
45043 044 143 160 161 247 248 273 294 377 389 391 39 471 507 508 594 607 643 657 665 765 774 880 909 918 978.
46148 201 253 289 311 318 407 408 450 483 520 559 622 644 675 701 803 888 889 890.
47080 109 152 162 231 288 300 400 419 455 462 468 621 648 668 679 757 760 781 801 869 883 918 955.
48011 042 099 184 193 206 228 235 288 313 384 427 444 464 521 574 682 669 829 904 949 951 952.
49013 017 026 063 146 165 279 305 309 310 324 325 342 348 387 512 525 543 545 622 681 771 784 807 896 927 934.
50093 147 150 174 246 328 379 397 433 455 459 466 468 496 607 634 652 714 735 850 886 895 965 976.
51067 106 116 270 317 371 396 478 495 534 572 598 656 709 761 844 920 950.
52032 100 200 220 282 332 383 408 434 471 519 532 555 605 682 799 927 944 966.

Az 5-ik osztályhoz sorsjegyek még kaphatók

Benkő Bank Rt.

Budapest, Andrássy-ut 56. Tel.: 128-647

53002 121 135 193 214 242 281 295 303 330 380 510 558 613 640 767 785 816 823 847 926 944 956.
54014 025 053 122 138 163 231 310 346 349 381 573 579 643 687 691 711 720 728 731 782 876 818 905 955.
55041 066 080 189 200 229 239 275 469 495 496 642 646 688 731 740 762 777 803 873 886 911 917 949.
56150 241 257 266 279 288 402 421 457 478 497 581 611 633 634 645 730 747 757 793 825 835 919 952.
57049 096 113 169 233 263 329 360 381 507 527 551 569 605 681 798 833 898 923 985.
58014 054 163 275 364 387 420 458 396 541 589 604 627 680 693 747 759 825 860 867 873 904.
59048 065 086 230 280 284 342 346 429 468 576 622 626 631 657 675 714 779 887 916 997.
60026 037 038 058 064 067 099 128 141 198 218 244 284 291 370 396 444 474 669 701 751 757 828 941 942 949 967.
61049 108 153 205 232 292 294 313 335 390 431 469 481 597 660 701 740 743 747 769 826 871 941 980 927.
62013 111 123 156 218 241 271 303 310 416 458 511 578 588 639 734 762 820 822 848 872 938 940.
63001 022 072 104 130 199 214 178 321 387 596 626 631 642 711 720 728 889 915 999.
64004 038 073 082 129 200 207 284 308 358 463 604 610 657 754 812 820 832.
65013 126 135 156 160 161 290 319 366 403 453 488 532 560 577 694 730 739 816 863 923 951.
66129 301 353 465 466 548 622 668 690 702 708 713 787 906 909 938 955.
67030 066 101 114 183 204 258 260 495 542 578 668 694 765 805 843 869 887 900 928 938 946.
68080 135 175 269 307 355 364 380 445 487 554 557 616 744 825 836 868 875 883 912 923 949.
69096 139 178 312 375 405 429 448 450 466 497 527 631 63 9675 688 708 870 898.
70065 104 139 209 211 212 237 272 313 335 355 373 382 395 408 412 422 475 482 576 619 664 678 741 860 914 928 974 999.
71021 024 057 158 170 220 236 243 247 328 402 531 559 610 674 704 797 815 824 836 840 859 874 884.
72051 062 065 154 160 182 225 249 291 324 331 518 592 659 734 778 801 840 872 888 923 951.
73013 083 100 108 151 163 264 293 322 377 393 497 531 757 840 872 992.
74123 138 165 222 270 292 368 396 380 384 406 463 610 658 674 693 734 787 856 875 888 890 982.
75035 065 108 145 194 236 264 285 298 501 503 546 566 589 603 613 632 647 732 876.
76016 025 036 133 144 295 371 409 422 423 439 566 607 630 646 654 718 775 780 786 812 817 881 886 887.
77018 021 233 241 242 244 352 401 425 573 580 592 714 758 898 910 920 964.
78021 034 054 121 146 152 253 318 335 336 340 341 466 475 543 593 601 624 815 869 976 990.
79058 080 085 180 201 209 281 343 377 519 698 719 782 786 808 848 849 957 970.
80046 048 051 072 147 161 265 268 285 357 401 461 466 467 470 479 498 528 539 559 646 651 715 836 868 876 917.
81022 064 084 114 121 158 165 214 191 376 438 583 613 680 703 706 708 760 767 812 868 910 934 939 968 996.
82007 023 061 243 302 396 403 475 607 631 704 747 758 833 874 887 912 948 952 959 973.
83094 131 137 341 331 332 370 420 479 482 525 541 590 620 653 720 773 908 934 972.
84014 037 049 095 118 138 300 352 380 587 598 605 665 685 762 792 882 900 990.
85022 110 127 153 168 180 191 196 206 255 260 388 441 488 589 608 658 731 737 756 762 769 784 801 842 906 985 989.
86068 077 097 110 156 207 215 316 353 383 394 447 448 463 540 555 572 818 881 870 914 960.
87080 157 186 226 316 392 410 519 529 598 690 715 726 728 753 771 800 807 816 898 899 955.

★

Az esetleg előforduló sajtóhibáért felelősséget nem vállalunk.

Elfogták a határon és Pozsonyba hurcolták a csehek a vámosmikolai főjegyzőt

Perőcsényből jelentik: *Lehoczky* Károly dr. vámosmikolai főjegyzőt, aki feleségével és kisleányával a csehszlovákiai Bát községben esküvőn vett részt, szeptember 3-án, visszafelé jövet, Ipolypásztó határállomáson cseh közegek minden ok nélkül őrizetbe vették. Lehoczkynét és leányát még aznap este nyolc órakor szabadonbocsátották, a főjegyzőt azonban letartóztatták és Pozsonyba szállitották.

— Halálos baleset futballjáték közben. *Békéscsabáról* jelentik: Vésztőn vasárnap a *Gyulai T. E.* ifjusági labdarugó csapata mérkőzött a vésztőiekkel. A tizenhétéves *Petneházy* Lászlót, a GyTE kapusát, játék közben ugy megrugták, hogy nem sokkal később belehalt sérülésébe. A nyomozás megindult a halálos baleset részleteinek megállapitására.

— Elütötte a villamos. Kedden este a késő esti órákban a Lehel-ut és Mohácsi-ut sarkán egy, az uttesten áthaladni akaró ujságárus asszonyt a *J* jelzésü villamos elütötte. A kihivott mentők a szerencsétlen nőt koponyaalapi töréssel és sulyos belső sérülésekkel, haldokolva szállitották a Rókus-kórházba.

— Sulyos vasuti baleset a keleti pályaudvaron. Kedden délben a keleti pályaudvaron *Török* Sándor 24 éves pályamunkás a robogó vonatra akart felugrani. Az esőtől sikossá vált lépcsőn azonban megcsuszott és a kerekek alá került. Csontig ható sulyos zuzódásokat szenvedett. A kivonult mentők kórházba szállitották.

— Templomszentelés az istvántelki Mávtelepen. *Ujpestről* jelenti a *Magyarság* munkatársa: A rákospalotai istvántelki főmühelytelepen dolgozó katolikus vallásu munkások még a mult évben elhatározták, hogy templomot épitenek a *Máv*-telepen. Az összegyüjtött fillérekből a templom elkészült. A templomot és harangjait ünnepélyes keretek között most szentelte fel fényes papi segédlettel *Hanauer* Á. István váci megyéspüspök.

— A sütőiparosság országos nagygyülése Debrecenben. A Magyar Sütőiparos Szervezetek Országos Központjába tartozó vidéki magyar sütőiparosság vasárnap délután nagysikerü országos nagygyülést tartott a debreceni ipartestület disztermében. Az országos nagygyülésen több mint kétszáz küldött jelent meg az ország minden részéből. Pécs, Szeged, Sopron, Miskolc, Szentes, Békéscsaba, Karcag, Hódmezővásárhely, Ujpest, Nyiregyháza, Gyömrő, Kecskemét, Kiskunfélegyháza, Békés, Mezőtur, Szolnok, Budapest és még egész sereg kisebbnagyobb város és község sütőiparossága szólt hozzá a nagygyülés tárgysorozatához, amely a magyar sütőiparosság legfontosabb kivánságait tüzte napirendre. A Hiszekegy elmondása után *Galamb* Ferenc sütőmester, a debreceni ipartestület elnöke, majd *Radó* Rezső dr., a debreceni kamara főtitkára üdvözölte a nagygyülésen megjelenteket. Ezután ifj. *Wanek* Károly, a központ országos elnöke mondott tartalmas és nagyhatásu megnyitót, amit a jelenlevők helyesléssel és tapssal kisértek. Az elnöki megnyitó az általános sütőipari kivánságokon kivül, *főleg a lisztadó eltörlésének szükségét hangoztatta, mert ez az adó a legszegényebb néposztály mindennapi kenyerét drágitja meg.* Bejelentette a nagygyülés általános helyeslésétől kisérve, hogy a központ, ugy mint eddig, a jövőben is minden lehetőt elkövet, *hogy a kormány ezt az igazságtalan, népellenes adót el törölje.* A tárgysorozat egyes pontjainál a határozati javaslatot *Gracza* János, a központ titkára terjesztette elő. Az egyes pontok körül kialakult vita mindvégig tartalmas, komoly és nevelő hatásu volt. A vitában résztvett *Ruzicska* Ede (Budapest), *Galamb* Ferenc (Debrecen), *Georgevits* Béla (Budapest), *Molitorisz* Gyula (Mezőtur), *Klein* Vilmos (Miskolc), *Lakner* Béla (Nyiregyháza), *Kiss* Kálmán (Ujpest), *Benkovits* Géza és *Ratkóczy* László dr. (Pécs), *Pintér* Győző (Szentes), *Klór* József (Debrecen), *Huszik* Gyula (Kiskunfélegyháza), K. *Szabó* Ferenc (Karcag), *Becsky* Antal (Szeged), *Egri* Antal (Békés) és még számosan. Az országos nagygyülés a legkisebb munkabérekkel kapcsolatos kivánságok, a kötelező irányárak elrendelése, a bérsütés és áltársulás eltiltása (kontárkérdés), a sütőiparosság adóztatása, a viszonteladói jutalék országos szabályozása, valamint abban a tekintetben fogadott el határozati javaslatot, hogy árrombolási ügyekben az ipartestületi szék legyen illetékes itélni. A nagygyülés határozatait a központ elnöksége terjeszti *Bornemisza* Géza iparügyi miniszter elé.

— Emésztési kiütések a bőrön sok esetben hamar elmulnak, ha bélmüködésünket reggelenként éhgyomorra egy-egy pohár természetes *„Ferenc József"* keserüvizzel elrendezzük. Kérdezze meg orvosát.

KÉRÜNK ZÖLD FRONTHARCOS-JELVÉNYT!

Ezt a levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztőség!

Az utóbbi időkben mindenki észrevehette, hogy a frontharcos jelvényt Takách-Tolvay grófon kivül ugyszólván 99 százalékban csak pesti polgárok hordják a gomblyukjukban. Hogy miért hordják ezek, azt — ugy hiszem — mindenki tudja; hogy miért nem hordják azok viszont, akik nemcsak oly frontszakaszokon voltak kinn pár hónapig, ahol lövést sem hallottak, hanem tényleg harcoltak is, ezekután nem igen kell magyaráznom...

Most csupán arról volna szó, hogy mi, magyar frontharcosok szeretnénk valami megkülönböztetést látni magunk és azok között, akik valósággal, mint a nyilaskereszt ellen védő amulettet hordják a frontharcos jelvényt!

Szerény propozicióm az volna, hogy a pesti polgárok részére vagy tegyék kötelezővé egy mógendóvid-csillaggal keretezett jelvény viselését, vagy pedig nekünk engedtessék meg, hogy megkülönböztetésül ne fehér-, hanem zöldszinü jelvényt tüzhessünk a gomblyukunkba.

A zöld szinnel igen praktikusan illetékes helyet is figyelmeztetni lehetne, mint a remény szinével, hogy még reméljük, nem feledkeztek meg afelől, hogy a tüzharcos törvény meghozatalakor — ha a költségvetés módot ad majd reá — ujabb kedvezményeket helyeztek kilátásba. Ugy hiszem, a rendkivüli vagyonadóból lehetne pár pengőt ezen célra fenntartani!

Tisztelettel:
Gepay Andor dr.

— Egy aranyóra gazdát keres. Augusztus 8-án vagy 9-én a keleti pályaudvar előtt szolgálatot teljesitő rendőrőrszem észrevette, hogy egy 13 év körüli gyermek aranyórát lop ki egy férfi zsebéből. A tolvaj gyereket fülöncsipte, közben azonban az óra tulajdonosa eltünt a Baross-tér forgatagában. Miután a károsult még nem jelentkezett, a főkapitányság bünügyi osztálya ezuton keresi az óra tulajdonosát, hogy panaszának megtétele és az óra megtekintése végett jelentkezzen a főkapitányság második emelet 300-as szobájában, *Rostás* detektivnél.

— Elnapolták a tápióbicskei gyilkosság tárgyalását. A pestvidéki törvényszék *Várady*-tanácsa kedden tartott folytatólagos tárgyalást a tápióbicskei gyilkos asszony és társai bünpörében. A vád szerint *Egresi* Gáborné felnőttkoru fia, *Czira* Kálmán felbujtására, egyik fiatalkoru fiával agyonverte vadházastársát, *Horgos* Sándor vincellért. A keddi folytatólagos tárgyaláson Czira Kálmánt hallgatták ki, aki tagadta bünösségét. Vallomása után szembesitették fiatalkoru öccsével, a szembesités azonban eredménytelen maradt. A biróság ezután rövid szünetet tartott, majd *Tóth* Pál László dr. és *Huszlicska* András dr. orvosszakértők terjesztették elő a boncjegyzőkönyv adatait, amely szerint Horgos Sándoron 34 sérülés, köztük öt halálos volt. Ezután az elmeszakértők tettek jelentést. Véleményük szerint Egresiné nem elmebeteg, büntetőjogilag beszámitható, fiatalkoru fia azonban beteges, született pszihopátiás egyén, aki akaratelhatározásában erősen befolyásolható. A törvényszék ezután a tanukihallgatásokra tért át. A törvényszék számos tanut hallgatott ki, akik azonban a büncselekménnyel kapcsolatban nem tudtak adatokat szolgáltatni. Egresi Gábor, a vádlott asszony férje nem kivánt vallomást tenni, *Péter* Sándor csendőralhadnagy pedig elmondta, hogy az asszony a férjét gyanusitotta előtte. Egresiné tizéves kislánya vallomásában anyját igyekezett menteni. Végül a törvényszék az ügyész inditványára a tárgyalást elnapolta és ujabb helyszini szemlét rendelt el az ellentmondások tisztázására. *A legközelebbi tárgyalást a helyszinen tartja a biróság.*

TALÁLKOZÓ

Esztergom város volt háziezredének, a 26. cs. és kir. gyalogezrednek bajtársi szövetsége vasárnap Esztergomban ezrednapot tartott. Az ezrednap keretében ünnepi ebédet is rendeztek, amelyen megjelent *Serédi* Jusztinián biboros hercegprimás is, aki a világháboru alatt mint tábori lelkész egy ideig az ezred kötelékébe tartozott.

A volt 68-ik közös gyalogezredhez 1908 október 1-én bevonult önkéntestársaimat felkérem, hogy ugy a saját, mint pedig a velünk együtt szolgált társaink lakáscimét velem közölni sziveskedjenek. *Szirmai* Ödön főfelügyelő, Budapest, VI., Bulcsu-utca 21.

A Honvéd Ludovika Akadémia I. főcsoportja (Üllői-ut 80.) parancsnoksága felkéri az 1938. évben felavatásukat jubiláló évjáratokat, hogy a Ludovika Akadémián ebben az évben rendezni kivánt ünnepélyes évfolyamtalálkozókat október 16-ra tüzzék ki. Felkéri továbbá az évfolyamok ünnepségeinek rendezőit arra, hogy a Ludovika Akadémia I. főcsoportja parancsnokságánál idejekorán jelentkezzenek a részletek megbeszélése céljából.

SZINHÁZ

A Margitszigeti Szinpad mérlege

A korán ősziesre fordult időjárás arra késztette a *Margitszigeti Szabadtéri Szinpad* igazgatóságát, hogy évadját befejezze. Szivesen állapitjuk meg, hogy az első magyar szabadtéri szinház minden tekintetben megfelelt a várakozásnak. A minden tekintetben modern szabadtéri szinház tervezése és épitése *Kaffka* Péter müszaki tanácsosnak sikerült munkája. A közmunkatanács és *Kaffka* Péter közös áldozatkészségéből adódott össze a forgótőke, amely lehetővé tette az uj szinház megnyitását és üzembentartását.

A *Theatrum* — ez a neve a szabadtéri szinházat mozgató korlátolt felelősségü társaságnak — első nyári évada hatalmas erkölcsi sikerrel és jelentős deficittel zárult. Ez a deficit nem volt váratlan. Az uj szinház *bemelegitése*, vagyis népszerüsitése nagy összegbe került. A szinház kedvező menete talán megtérithette volna az előzetes kiadásokat, ha az időjárás a szinház megnyitásánál és a nyár végén kedvezőbbre vált volna a *Margitszigeten*. Az előző év üzemi ráfizetése azonban a jövőben busásan fog megtérülni. *A Szentivánéji álom* és a *János vitéz* szabadtéri változata, amelyek *Németh* Antal hozzáértő rendezését dicsérik, megtalálták az utat a közönség legszélesebb rétegeihez és szinte örökös vonzó müsordarabjai maradnak a *Margitszigetit Szabadtéri Szinpadnak*. Ami pedig a hazai közönség elismerésénél talán még sokkal fontosabb: a szigeti szinház előadásai a *Budapesten* időző idegenek számára a legvonzóbb attrakciónak bizonyultak és a legigényesebb külföldi közönség elragadtatott elismerését érdemelték ki. Könnyü megjósolni, hogy a jövő évadban kellő időben kifejtett idegenforgalmi propagandánk a szigeti szabadtéri előadások beharangozásával lényegesen emelhetik a budapesti nyári idegenjárást.

* **Liszt teljes Krisztus-oratoriumával nyit az Operaház.** Az Operaház a mult évadban mutatta be *Liszt* Ferenc Krisztus-oratóriumát, amelyet szinpadra ifj. *Oláh* Gusztáv főrendező alkalmazott. Mivel az eucharisztikus diszelőadás időtartama egy óra volt, az oratórium teljes egészében nem kerülhetett a közönség elé. Az Operaház október 1-én nyit kaput az egész estét betöltő Krisztus-oratórium előadásával.

* **Pályázat Budapestet ábrázoló müvészi rézkarcokra.** Budapest székesfőváros polgármestere nyilvános pályázatot hirdet Budapestet ábrázoló müvészi rézkarcokra. A pályázaton minden magyar képzőmüvész résztvehet. A pályázók tárgyukat szabadon választhatják, de a rézkarcoknak felismerhetően, jellegzetes budapesti látképet kell ábrázolniok. A pályázat dijai egy 600 pengős első, hat 400 pengős második és tiz 300 pengős harmadik dijból állanak. A dijak fejében a rézlemezek a székesfőváros tulajdonába mennek át. A pályázati határidő október 15-én déli 12 órakor jár le. A rézkarcokat október 19. és 20-ika között délelőtt 10—2 óráig a Székesfővárosi Képtárban állitják ki.

* **A Margitszigeti Szinpad az idén már több előadást nem tart.** A hideg időjárás miatt a *János vitéz* hétfő esti utolsó előadása elmaradt. A Margitszigeti Szinpad az idén már több előadást nem tart. A megváltott jegyek árát — legkésőbb szeptember 8-ig — az a pénztár, ahol a jegy váltatott — visszafizeti.

* **A Magyar Szinház nyilvános főpróbája.** A *Magyar Szinház* szeptember 17-én, szombaton mutatja be a baloldali Elmer *Rice, Az utca* cimü drámáját, amelyet *Bálint* Lajos forditott. A szinház az ujdonságból előzetesen pénteken, szeptember 16-án este nyilvános főpróbát tart.

* **Bérletváltás az Operaházban.** *Régi* bérlők, akik változatlanul megtartják helyeiket, még szerdán, szeptember 7-én; *eddigi I. e. páholyülésbérlők* szeptember 9—10-én; *uj bérlők és régi, de cserét kiváró bérlők*, szeptember 12—15-én válthatnak bérletjegyet a földszinti alsóruhatár helyiségében (Hajós-utcai pénztári bejárat) délelőtt 10—1 és délután 5—7 órakor.

* **A Pódium szeptember 23-án nyilik.** A *Pódium-kabaré* szeptember 23-án nyit kaput a *Gresham*-palotában.

Időszerü! Időszerü!

Most vegye meg!

Bircher—Benner: Gyümölcsételek és nyersfőzelékek 1.50
Kapitán Mária: Zöldség és gyümölcs házi konzerválása 1.80
Bucsányi: Nyerskoszt . . . . . 3.—
100 mód a gyümölcs elkészitésére . . . —.96
100 recept a burgonya elkészitéséhez . —.96
100 mód a főzelékek és saláták elkészitésére . . . . . —.96
100 francia tojásétel . . . . . —.96
100 diétás recept és étrend . . . . . —.96
Soós Aladár dr.: A diétás konyha technikája 3.80

Megrendelhetők a Magyarság könyvosztályában, Budapest, Eskü ut 6.

Vidékre portó. Az ár bélyegben is beküldhető.

* **Amilcar Zanella operát irt Gogoly Revizorából.** Amilcar *Zanella*, a neves olasz zeneszerző, Antonio *Lega*-val, Olaszország egyik legügyesebb szövegkönyvirójával társulva, operát irt *Gogoly* Nikolaj *Revizor* cimü müvéből. Hir szerint az opera a közeljövőben bemutatásra kerül.

Nemzeti film

* **Megbukott a „magyar" játékfilmgyártás Velencében.** A *Magyarság Nemzeti Film* rovatának egyik legutóbbi cikkében felhivtuk az illetékesek és a magyar közönség figyelmét arra, hogy a sokat dicsőitett „magyar" játékfilmgyártást a velencei nemzetközi filmversenyen *két hangsulyozottan zsidó darab* képviseli. Az egyik a *Noszty fiu*, rendezte *Székely* (Schwarcz) István, a forgatókönyvet irta *Szatmári* (?) Jenő, a másik *Péntek Rézi*, rendezte *Vajda* (?) László, a forgatókönyvet irta *Török* (?) Rezső, egy magyar filmrendező társaságában. Cikkünkben rámutattunk arra, hogy 1., barátságtalan kihivás számba megy a hazai zsidó filmérdekeltségnek ez a tolakodása a faji öntudatra ébredő fasiszta birodalom fényes nemzetközi ünnepségein, 2., hogy ismerve a Székely-Schwarcz Istvánok és a Vajda (?) Lászlók szellemiségét, nem sok dicsőséget várhat a magyar filmipar Velencétől. A nemzetközi filmverseny befejeződött, német, olasz, amerikai, angol, francia filmek vitték el a pálmát, a „magyar" játékfilmgyártás „reprezentativ" termékei pedig dicstelenül kerülnek haza. Jóslatunk tehát beteljesedett. Elutasitó itéletével most a nemzetközi filmipar legelőkelőbb illetékesei nyomták rá a versenyképtelenség és nivótlanság bélyegét a hazai zsidó filmgyártás termékeire. Ez az eredmény tökéletesen igazolja azt a nacionalista magyar álláspontot, amelyet a *Magyarság Nemzeti Film* rovatában megszólaltat s amely valójában a magyar tömegek álláspontja. Vajjon illetékeseink, akik a filmgyárakat irányitják, a cenzurát gyakorolják s a filmalap támogatását kiutalják, — mikor jönnek rá erre?...

* **A plasztikus film tovább tökéletesedett.** Két évvel ezelőtt a világ moziközönsége meglepetéssel fogadta, hogy elkészült az első plasztikus film, amely zöld és kék szemüvegen át nézve azt a hatást keltette, hogy szereplői valósággal kiugranak a vászonból. Az első Audioszkop — igy hivták a plasztikus filmet — páratlan szórakozást nyujtott a közönségnek. Az elmult két év alatt tovább folytak a kisérletek a Metro—Goldwyn—Mayer-filmgyár laboratóriumaiban az Audioszkop tökéletesitése irányában és most elkészült a második plasztikus film, amely uj trükköket, uj meglepetéseket produkált.

* **Kertész Mihály és a szines film.** Amikor először készitettek szines filmet Amerikában, az volt a szakemberek aggálya, hogy a Technicolor eljárás mellett nem tud eléggé mozogni a gép, nem lesz eléggé változatos a film szinhelye. Ez ugyan már tulhaladott álláspont, azonban most, amikor Kertész Mihály, a világhirü magyar rendező azt a megbizást kapta, hogy Robin Hoodról, az angolok legendás néphőséről, filmet készitsen, a kitünő rendező idegenkedett attól, hogy szines filmet rendezzen. Amikor azonban a Robin Hood első próbajeleneteit leforgatták és a szines kópiát Kertész Mihály megnézte, megállapitotta, hogy nagyszabásu elgondolásait semmiben sem akadályozza a szinezés és igy határozta el magát, hogy a Robin Hoodot, amelynek főszereplői Errol Flynn és Olivia De Havilland, szinesen fogja elkésziteni.

ZENE

* **Kisboldogasszony ünnepének egyházi zenéje.** Csütörtökön, szeptember 8-án, Kisboldogasszony-ünnepén a budapesti kat. templomok népénekes szentmiséinek kötelező énekrendje a Szent vagy Uram gyüjteményből a következő: 173. Áldozzunk hiv keresztények, 114. Égből szállott szent kenyér és 284. Boldogasszony Anyánk. — A *belvárosi* főplébániatemplom ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Mozart F-dur miséjét adja elő, korális változó részekkel, Goller offertóriumával (Beata es) és befejező orgonaszámként Pikéthy: Fuga az „Ite missa est" dallamára c. szerzeményével. A magánszólamokat Baumgartner Margit, Moiser Margit, Köblös József és Littasy György énekelik. Vezényel Berg Ottó karnagy, orgonál Kereszty Jenő. A déli 12 órai szentmise müsordarabjai: Hassler: Dixit Maria (motetta), Lavotta Rezső: Ave Maria. (A magánszólamot Takács Klementin énekli) és Felvirradt (régi magyar Mária-ének vegyeskarra). Vezényel Kereszty Jenő h. karnagy. — A *budavári* koronázó főtemplom ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Lavotta Rezső d-moll miséjét adja elő. A magánszólamokat Szabó Ilona, Ujvárossy Margit, Harangozó János és Koréh Endre éneklik. A változó miserészeket a Graduale Romanum szerint énekli a férfikar. Offertórium után Müller Károly Ave Maria-ját Máthé Jolán énekli. Orgonál Várhelyi Antal, vezényel Sugár Viktor karnagy. A rádió délelőtt 10 órakor a veszprémi székesegyházból közvetiti a szentmise népénekeit, Tóth Tihamér dr. koadjutor-püspök mise utáni szentbeszédével. — A *Ferdinánd téri* plébániatemplomban délelőtt 10 órakor az Árpádházi B. Margit vegyeskar a IX. sz. gregorián korális misét énekli, recitált változó részekkel. Fél 12 órakor Bozsiné Fadgyas Emilia énekel szólót. — A *görögkatolikus magyar* plébániatemplomból (Rózsák-tere) délelőtt 11 óra 15 perckor Aranyszáju Szent János-miséjét közvetiti a rádió, Krajnyák Gábor dr. tb. kanonok, plébános, evangélium utáni szentbeszédével és a mise végén Erkel Himnuszával. Az énekeket Ordelt Lajos kántor kiséri harmoniumon.

VÁRBÖRTÖNBŐL A KANCELLÁRI SZÉKBE

Irta: FARKAS ISTVÁN

(35)

11.

TIZENNÉGY HALOTT AZ UTCÁN

Most *Rosenberg* Alfréd szavai szerint próbálom a valóságnak minél megfelelőbben leirni az 1923. november kilencediki véres nap további eseményeit, melyek végül is kemény döntést hoztak a német nemzeti szocialisták mozgalmában és oda vezettek, hogy *átmeneti időre az egész mozgalmat betiltották, Hitlert és vezérkarát pedig néhány hónapra börtönbe zárták.*

A müncheni *Reichswehr* — kormányhadsereg — az első meglepetésekből fölocsudva, a gyorsan megérkezett szociáldemokrata politikai vezetők teljes befolyása alá került és kénytelen volt, akár tetszett, akár nem, ezek sipszójára táncolni. Órák alatt többezer katonát sikerült Hitler ellen ugrasztani, noha az utólagos vélemények szerint a Reichswehr kilencven százaléka kimondottan nemzeti szocialista volt.

Nagyon ügyeltek arra a marxista vezetők, nehogy tulzott számban kerüljenek be a seregbe *háborut viselt frontkatonák*, akik természetesen Hitler pártján álltak és aligha engedték volna magukat tőle eltántoritani. A többi pedig vak szolgája volt a hatalomnak és eléggé jellemtelen ahhoz, hogy akár a saját apjába is belelőjjön. Mit törődtek ezek a fiatal sihederek és a háborut átlógott öregebbek a nemzet érdekével! Ezeknél a minél magasabb zsold volt a lényeg s semmi egyéb.

Rosenberg az utcai harcról

„Annyit már mindenki tudott Münchenben, hogy *Hitlerrel nem lehet tréfálni. Hitler* a halál komolyságával dolgozott ügyének eldöntésén, s ha ki is jelentette, hogy a puccsot végtelenül szeretné megoldani, szó sem férhetett ahhoz, hogy adott esetben a fegyveresen ellentállókkal szemben ugyancsak fegyverrel fog föllépni.

Tudták ezt a rendőrségen és a Reichswehrnél is nagyon jól.

A rendőrlegénység körében egyébként igen bizonytalannak látszott a vörösök hatalma. Itt is, ott is parancsmegszegések történtek. Borzas berlini lengyel zsidó politikai ügynökök kezdtek igen nagy hangon parancsolgatni a rendőrtiszteknek, mire *többen ezek közül vagy megpofozták őket, vagy egyszerüen — hazamentek.*"

Rosenberg egyébként igy folytatja a történteket:

„Féltizenkettőkor Ditrich *Eckarttal*, a *Völkischer Beobachter* nevü napilap szerkesztőségében találkoztam és mindjárt ezután taxin Hitler főhadiszállására, a *Bürgerbräuba* hajtattunk. Láttuk, hogy az Odeon-téren, öt utca keresztezésében, egy szürke tank állt és wittelsbachi kormánykatonák szaladtak össze oda minden irányból.

Mire elértük hadiszállásunkat, a mi csapataink is fölfejlődtek. Állig fölfegyverzett, nagy átütőerejü, komoly, háborut viselt ember valamennyi. Tiszták, elszántak: ugy álltak a vendéglő előtt, mint kőből faragott szobrok.

Odabent *Hitler, Ludendorff* és még mások arról tanakodtak, mi a teendő, hogy *a véres összecsapásokat el lehessen kerülni. Hitler* amellett volt, egyetlen puskalövésnek sem szabad eldördülnie. A többiek azonban rögtöni akciókat és a Reichswehr azonnali megtámadását követelték. Végül az ügyet nem is fejezték be. Hitler és Ludendorff a rohamosztagok élére álltak és megkezdték fölvonulásukat a város központja felé.

Az összeütközés

Széles arcvonalban vonult a menet, egész München osztatlan örvendezése közben. A városháza tornyairól már a horogkeresztes és fekete-fehér-piros lobogók lengtek. A főutak valóságos zászlóerdőben fürdöttek: a nép először még dugott lobogóit és röpke órák alatt földiszitette velük az utcát. Soha München még nem látott ilyen ünneplést. Hitler és Ludendorff alig birtak lépdelni a minduntalan eléjük kerülő tömeg miatt, amely mindenáron vissza akarta tartani a két vezért:

— *A Residenz-utcában négysoros katonaság áll gépfegyverekkel! Kerüljék el őket, az Égre is!*

De Hitler és Ludendorff nem álltak meg és tényleg, a Residenz-Strasséba befordulva, Hitlerék szemben találták magukat a mereven álló katonákkal. Előttük *egész sor gépfegyver.* A Hitler-menet elején két ember két zászlót vitt. Most egy magasrangu katonatiszt hangja hallatszott:

— *Oszolni, különben lövetek!*

Hitler megállitotta csapatait és előbbre jött Ludendorffal együtt:

— Engem legyilkolhat nyugodtan — kiáltott vissza —, *de aki Ludendorff vezértábornokra fölemeli a kezét, azt a német történelem fogja megbüntetni! Utat kérek a továbbvonulásra.*

És intett. A rohamosztag lassan előreindult. Hitler és Ludendorff természetesen ottmaradtak az élen. Ekkor egy lövés dördült el katonáéknál. Ugyanekkor a katonaság első vonala — *letette a fegyvert.* Valakinek a harsány vezénylete harsant s a következő pillanatban egyik katonai gépfegyver is megszólalt kattogva. A jobboldalt haladó zászlóvivő összeesett, a lobogó betakarta vérző testét. Hitler közvetlen közelében egy rohamosztagos négy golyót kapott. Estében *magával rántotta Hitlert oly erővel, hogy a Vezér karja kificimadott.*

Ekkor már sürün estek a kormánycsapatok részéről a lövések. Ezek a hitványak egyenesen beletüzeltek nemcsak a rohamosztagokba, hanem a népbe is! A környező házakban elhelyezett katonák is tüz alá vették Hitleréket s a járdákon csak ugy fütyültek a golyók. Ludendorff azonban mindezt nem vette tudomásul.

— *Utat! Átmegyek ezen a csürhén!* — kiáltotta és *teljes testét mutatva a gyilkosoknak, lassu, de határozott léptekkel előretartott... eltünt az első vonal mögött... előtte szétnyilt a rajvonal... és egy Scheubner nevü katonatiszt folyton kiáltotta:*

— *Az Istenért, nehogy Ludendorffra lőjjetek!*

A hitlerista Scheibner mellét csakhamar átjárta egy golyó... holtan esett össze... egy másik rohamosztagos, aki már elesett, azt üvöltötte: — *Hitványak! A zászlónkra lőttetetek!* — és szájából bugyborékolva ömlött a vér. *Kriebel* őrnagy — szintén hitlerista — sulyosabban megsebesülve is folyton azt kiáltotta:

— *Nyomorultak! Ezért rettenetesen meglakoltok!*

Göring kapitány az utca porában vergődik sulyos sebével, *Körner* nemzeti szocialistát fejlövés éri és elterül... nők sikoltása, ujabb sortüzek teszik még félelmetesebbé a mészárlást... és a nemzeti szocialisták *nem tüzeltek!* Csak egy-két lövés dördült el, de Hitler, aki egyáltalán nem fedezte magát, kimarjult karját tapogatva, leállitja a kezdődő tüzet... *félre a fegyverekkel! Egy lövést se akarok hallani...!*

Valaki berántotta Hitlert egy kapu alá és egy átjáróházon keresztül megszöktette a fájdalmában szólni nem biró embert, noha Hitler minden erejével védekezett és ott akart elpusztulni hiveinek sorában. Ludendorffot letartóztatták és két nappal utóbb kézrekeritették a nagybeteg, sebesült, marjult karu Hitlert is.

A kormány rendelete is megjelent: *„Aki a nemzeti szocialistákkal tart, azt a biróságok hazaárulás cimén vonják felelősségre..."*

És november 23-án a német munkáspártot, vagyis a nemzeti szocialista pártot, valamint ennek összes alakulatait, szervezeteit *föloszlatták.* A berlini zsidók, szociáldemokraták s egyebek örömünnepeket ültek. De a nép... jól tudta, hogy *a győzelem első napja tizennégy nemzeti szocialista halottat sugároz be örök fényével* és ezt a győzelmet semmiféle fegyverrel, börtönnel elvitatni nem lehet többé.

★

Következik:

Várbörtönből a kancellári székbe...

Kaffka Péter

Szabadtéri színpad a Margitszigeten

Tervezte: **Kaffka Péter** — Kivitelezte: Hesz Lajos

A „Tér és Forma" olvasói talán még emlékeznek arra, amikor lapunk hasábjain 1936-ban bemutattuk Kaffka Péternek a Gellérthegy északi lejtőjére elképzelt nagyszabású színházának terveit. Azóta a hely ugyan megváltozott, ami sok tekintetben előnyére vált a merész elgondolásnak, legalább is a „Szentiványéji álom" sorozatos előadásai ezt bizonyították! — s a tervből valóság lett. Bármilyen furcsán hangozzék is, véleményünk szerint a színház építészeti megoldásának legnagyobb előnye az, hogy nem kíván hatásos architekturaként hatni, hogy tulajdonképpen nem is történt más, mint az, hogy a tervező és a kivitelező megteremtették a nézőtérhez szükséges lejtőt! S az építész az ehhez szükséges szerkezetnek nem adott különleges művészi hatásra törekvő építészi arculatot, a vasbetonszerkezet a maga nyerseségében maradt meg mint ilyen. Talán épp ennek tulajdonítható, hogy a színpadi történés meseszerűsége szinte korlátlanul érvényesül, mert semmi emberi mű azt meg nem zavarja. Az épület kiviteléről és felszereléséről a következő közléseket kaptuk:

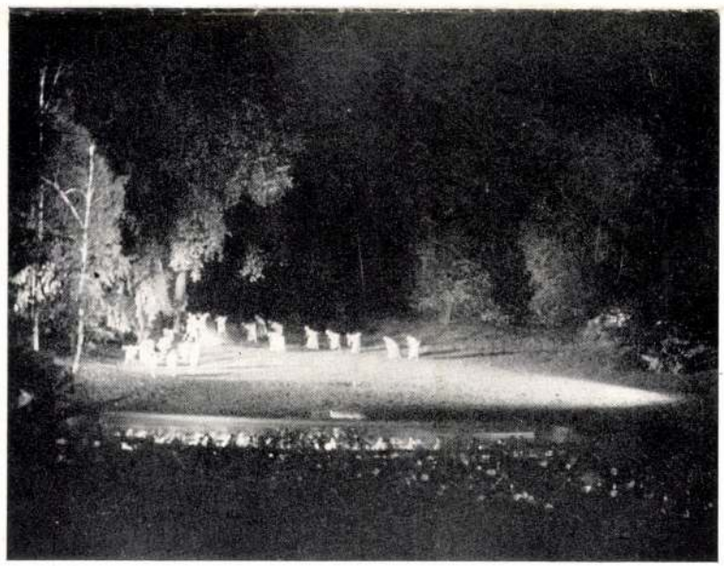

Teatro al aperto nel Isola Margerita di Budapest. Arch.: **P. de Kaffka.** Különleges reflektorok: Engel Károly.

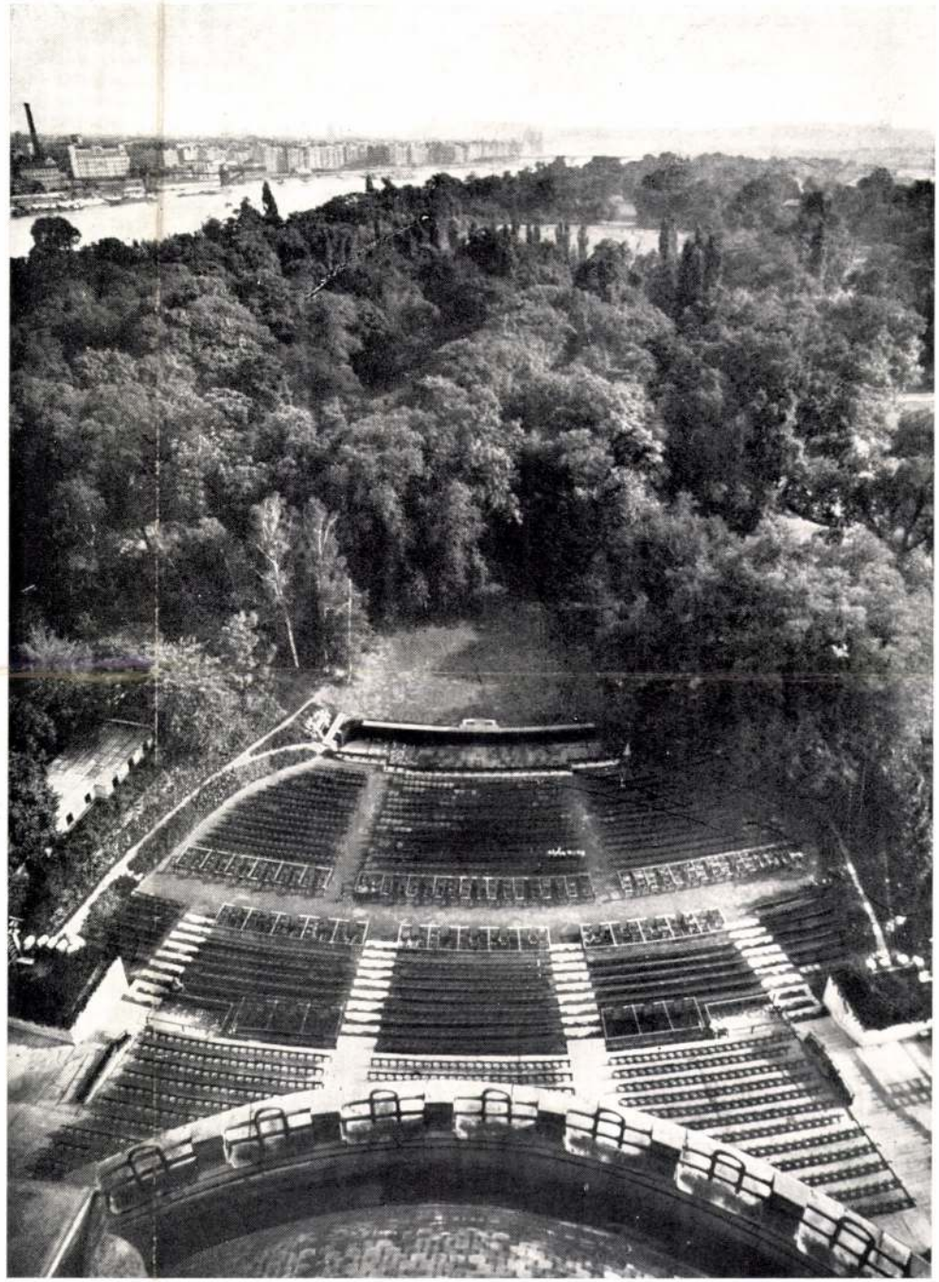

Belvárosi Fotóműhely felv.

Tér és Forma
1938. 8–9. f.

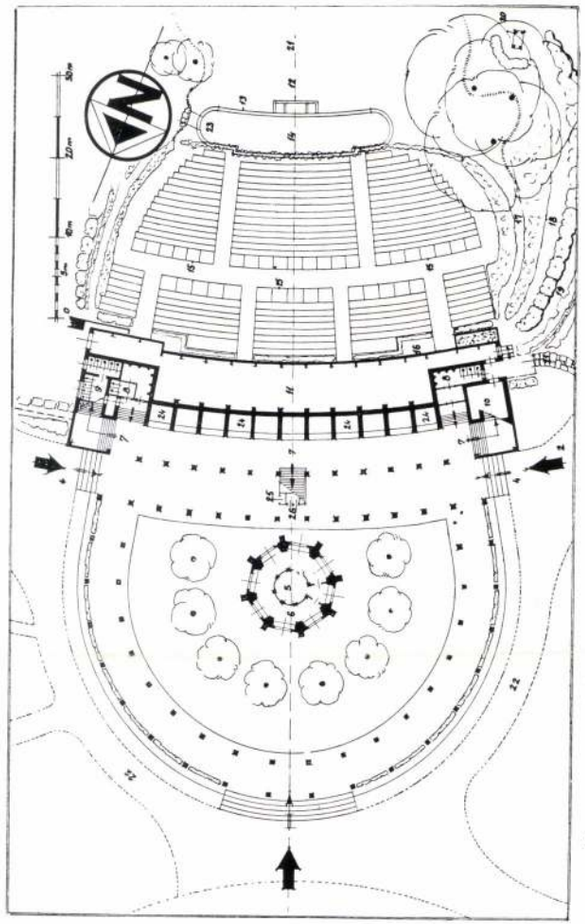

Alaprajz és metszet.

Földszinti alaprajz: 1. Autóbehajtó és autó-forduló. 2. Gyalogközlekedés. 3. Főbejárat. 4. Oldalbejárat. 5. Víztorony. 6. Falatozó. 7. Feljáratok a nézőtérre. 8. Férfi W. C. 9. Női W. C. 10. Transzformátor. 11. Raktár és statiszta öltöző. 12. Súgólyuk és reflektorok. 13. Fényfüggöny. 14. Zenekar. 15. Páholyok. 16. Díszpáholy. 17. Színpadra vezető alsó nyílt út. 18. Színpadra vezető felső nyílt út. 19. Színpadra vezető felső takart út. 20. Reflektortorony. 21. Színpad. 22. Gyalogutak. 23. Aluljáró a zenekarhoz. 24. Fülkék. (Ruhatár, magyarbolt, mézeskalácsos, kendő- és párnakölcsönző, információk, kedvezményes pénztár stb.)

III. metszet: 1. Főbejárat. 2. Víztorony. 3. Állóhely. 4. Fülkék. 5. Raktár és a statiszták öltözője. 6. Zenekar. 7. Súgólyuk és reflektorok. 8. Színpad. 9. Nézőtér.

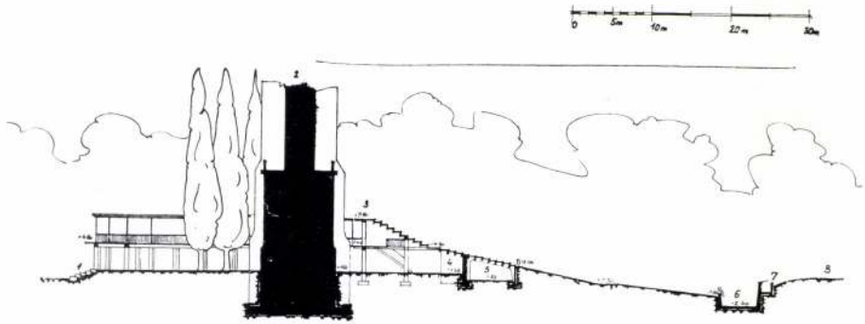

A régi víztorony és a terraszok. — Der alte Wasserturm, umfasst von den Wandelterassen des Theaters. — Im Turm Beleuchtungseinrichtungen.

Az építkezések, beleértve a kertész-, ács-, asztalos-, elektromos-munkákat is, összesen 19 hétig tartottak. Naponként átlag 200 ember dolgozott az építkezéseknél, ebből körülbelül 80 volt a kőművesek állandó napi létszáma, míg a kertészetnél 60 munkás dolgozott átlagosan naponta.

1938 február közepén kezdtünk hozzá az alapozási munkálatokhoz. A színház négy részből áll: a 3500 nézőt befogadó nézőtérből, az előcsarnokból, ahol a nézők esőben menedéket találnak, a színpadból és az öltözőkből. A 45 méter mély és 40 méter

A befejező 241. oldalt l. a komplett példányban.

~~Gerő László dr~~

~~épitész~~

Kaffka Péter

céd

— **A kolozsvári Mátyás király-tér rendezésére beérkezett pályaműveket** a birálóbizottság most dolgozta fel és a három, egyenként 1500 pengővel jutalmazott első díjat id. és ifj. *Lechner* Jenő, második helyen *Kaffka* Péter és *Achay* László, harmadik helyen dr. *Gerő* László pályaművének ítélte, *Koromzai* Vilmos, *Papp* Imre és *Wollmann* Károly pályaművét pedig megvásárolta. A beérkezett pályaművek a május 10-én Kolozsvárott megnyiló Építészeti Kiállításon kerülnek bemutatásra.

— **Belőrtek** egy [illegible]

Magyar Nemzet

1942. máj. 9

Kaffka Péter

választottak meg.

— **Az építőművészeti kiállítás díjkiosztása.** A Budai Szépművészeti Társulat építőművészeti tárlatának díjkiosztó bizottsága a székesfőváros ezüstérmét *Rimanóczy Gyulának*, a székesfőváros bronzérmét *Kaffka Péternek* és a Budai Szépművészeti Társulat koszorus aranyérmét *Dávid, Szabó* és *Wammer* cégnek ítélte oda.

P.H. 935 I/11

P.H.935.I.11.
Ujság,935.I.11.

A Mérnöki Kamara közgyülésének izgalmas harmadik napja

Izgalmas atmoszférában folyt le a Mérnöki Kamara közgyülésének harmadik napja, amelyen az „Egyesült Ellenzék" olyan szervezettséggel vonult fel, amelyre a Kamara tizéves multjában nem igen volt példa. A fiatalabbak, a még rosszabbul ellátottak ellenzéke ez, amely a választásnál a szavazatok 46%-nyi számában dokumentálódott.

A közgyülés tárgysorozatát az előző ülés nem meritette ki, sőt még ezen mozgalmas folytatás után is maradtak elintézetlen tárgyak, miért is *e hó 11-én ismét „közgyülés" lesz.*

A Kamara Ügyrendjének értelmében előbb történnek a választások és csak azután számol be a lelépő tisztikar az évi működésről.

Ezuttal ez azért nem járt furcsa következményekkel, mert hiszen a régi és az uj vezetőség tulajdonképen ugyanaz.

A napirend előtt vitéz *Sándor* József az ellenzék nevében oda nyilatkozott, hogy a rendet és komolyságot mindvégig meg akarják őrizni. Az ülés első része tényleg a legparlamentárisabb jelleggel folyt le.

Kossalka János elnök az összetartás szükségességét hangsulyozta.

Thoma Frigyes titkár a terjedelmes tiszti jelentés tartalmára utalt, amelyet minden kamarai tag nyomtatványból ismerhetett meg.

Az első ellenzéki szónok, vitéz *Martsekényi* Imre higgadt szövegezésben, de annál élesebb megvilágitásban sorolta fel a tiszti jelentés és ezzel a vezetőségi intézkedések hiányait. *A mai nyomorból,* ugymond, *nem akar zászlót alakitani az agitációja számára.* De kell beszélnie a negyvenhat százalék nevében, valamint a szavazástól távolmaradottak nagy része nevében, akik a megválasztott vezetőségben nincsenek képviselve. *Künn rekedt a fiatalság, künn rekedtek azok, akik a fronton küzdöttek,* akik vérük ontásával tették lehetővé, hogy egyáltalában beszélhetünk magyar mérnöki karról. Technokráciáról sok szó esik, amit feltétlenül a mi karunk működésének is lehet köszönni. A világ helyzetének megjavitása a műszaki gárdára vár és mégis azt látjuk, hogy a mérnökséget mindenütt háttérbe szoritják. Hibáztatja a tiszti jelentést, amely tanusitja, hogy *a vezetőség a munkaalkalmak teremtésére vonatkozó feladatának nem felelt meg.* Az álláshalmozás anomáliájának megszüntetésére már összeállitása miatt sem alkalmas. Egy nagytekintélyü kamarai tag sértő szavai ellen a Kamara vezetősége nem védelmezte meg kellően a mérnökséget. *A városi és egyéb hatósági adminisztrációban a mérnökök törpe kisebbségben vannak a jogászokkal szemben* ott is, ahol elsőrendü mérnöki készültségre van szükség. A fővárosnál vezető poziciókban tizszer annyi a jogász, mint a technikus.

Az összeomlás után valaki a magyar mérnökök helyzetét egy beomlott bánya mélységében összezsugolódott tömeghez hasonlitotta. A könyökök széttárulnak, mert mindenki védelmezi a létérdekét. *Nem való, hogy itt egyesek még sarkantyut is kötnek a könyökükre és igy viaskodnak a társaik ellen.* A felszólaló inditványozza, hogy a közgyülés ne fogadja el a tiszti jelentést, amelynek tanusága szerint a pénzügyi gazdálkodás is kihivja a kritikát. Ugyanis a tulköltekezés az előző években deficitet eredményezett, amelyet azonban az uj költségvetés nem respektál, hanem ugyanolyan munificiens módon irányoz elő nagy kiadásokat, mint hogyha a teljes anyagi egyensuly megvolna. Amellett a tagok tulnyomó része tagdijak alakjában el nem viselhető módon van megterhelve. *Átlag minden egyes tagra ötven pengő évi tagdij esik* és tekintettel arra, hogy egy kategória kimélletet élvez, a másik tulon tul van terhelve. Szóló bizalmatlan a vezetőséggel szemben és inditványozza a bizalmatlanság megszavazását. Az ügyrend értelmében ez a szavazás legyen titkos.

Madarász Antal a tiszti jelentés elfogadását javasolja, ámbár *elismeri, hogy a magyar mérnökök helyzetét eddig nem javitották meg,* hogy sok a teendő, hogy alapos reformokra nagy szükség van.

Az ellenzék a vita bezárását kérte, de az elnök mégis megadta a szót *Somlyó* Józsefnek, aki különösen a *magyar magánépitészek ismert megsértését* hangsulyozta, amellyel szemben a Kamara nem adta meg a kellő védelmet. Dr. *Varsányi* Emil személyes kérdésben szólalt fel, mert Martsekényi a felsőházat is aposztrofálta, amelyben a mérnökök kiküldöttjei szerinte nem képviselték eléggé a technikus közérdekeket. Varsányi felsorolta végzett mentőmunkáját, amelynek a lehetőség szerint minden akadály ellenére is volt sikere.

Az ülés felfüggesztése után *Zorkóczy* Samu elnökölt.

Dr. *Kelemen* Kornél ügyész szólalt fel oly értelemben, hogy a Martsekényi-féle inditványok fölött nem lehet titkosan szavazni, mert ezek ujak, nem szerpeltek a napirenden. *Az ellenzék izgatott hangulatban kivánta a titkos szavazást.*

Az ügyész azt is javasolta, hogy csupán a tiszti jelentés elfogadása vagy elutasitása fölött szavazzon a közgyülés, mert hiszen az el nem fogadása már magában jelenti a bizalmatlanságot.

Thoma Frigyes titkár védelmezte a jelentést és a vezetőség magatartását. Itt is fel-fel lángoltak az izgatott közbeszólások.

Vitéz *Berencsy* Béla kéri a titkos szavazás inditványának visszavonását, ami a béke tárgyalást elősegitené.

Martsekényi Imre zárószavában szembeszáll az ügyész érvelésével. Az ügyrend a jelen esetben titkos szavazást ir elő.

Az elnök enunciálja, hogy nyiltan fognak szavazni és kéri a két pártot, hogy felállással dokumentálják a tiszti jelentés elfogadását, illetve visszautasitását.

Az ellenzék a felállás megtörténte után kivonult a teremből, mert a szavzatok megszámlálásának módját nem ismerte el helyesnek.

A visszamaradtak erre megszavazták a jelentés elfogadását és a bizalmat. A kivonulást vitéz *Sándor* József tiltakozó szava előzte meg. Vitéz *Martsekényi* Imre visszamaradt a teremben és ismételten felvetette a kérdést, vajjon a bennmaradt tagok létszáma megüti-e a határozatképesség mértékét.

Miután a tiszti jelentés és zárszámadást elfogadottnak jelentette ki az elnök, most *Breuer* Armand vetette fel a határozatképesség kérdését és ezuttal tényleg *kontrolláltatott a határozatképtelenség* és az elnök berekesztette a közgyülést.

Mozaik és cementlapok
STRAUSZ ANTAL cementáru üzemében I., Fehérvári-ut 15. Telefon: 69-0-56.

A Budapesti Mérnöki Kamara jelentése az 1932 évi működéséről

A Mérnöki Rendtartás 26. §-a értelmében a Kamara évi jelentést tartozik beterjeszteni az illetékes minisztériumhoz. Az 1932. évre szóló jelentést hivatalosan a következőkben ismertetjük:

A Mérnöki kar általános helyzetét illetőleg megállapitjuk, hogy az egész világot megrázkódtató gazdasági válság a szellemi élet homlokterébe állitotta a válság okainak és orvoslása módjának kutatását. Ebből a szemszögből kiindulóan vizsgálja a Kamara felterjesztésében a mérnöki kar általános helyzetét. Szerinte *nem a gépek elszaporodásában, szóval a tulfejlett technikában van a hiba,* miként ezt a válság okainak kutatói állitják, hanem a gazdasági és hitelélet, a termelés és forgalom szervezetében, ezeken kivül pedig a szervezetek működését irányitó és szabályozó jogviszonyokban. És ami itt döntőfontosságu megállapitás, hogy t. i. *a jogfejlődés a technika fejlődéséhez képest lemaradt.* A törvényhozást ugyanis az éleviszonyok világszerte megakadályozták a szükséges intézkedések megtételében. Az ezen a téren jelentkező hiányok pótlása nélkül teljes összeomlás következhetik be.

A gazdasági tényezőket illetően, az elmult évben *az életviszonyok továbbra is hanyatlottak* és ez volt az egész világon a helyzet, sőt az erősebben iparosodott államokban még viszonylag sulyosabb mértékben, mint hazánkban. A mérnöki általános munkahiány a megelőző évekéhez képest az elmult évben még nagyobb arányokban növekedett. Az ipar pangása folytán a mérnökség munkaterületének nagy részét a mezőgazdaságban, a kis- és középiparban elvesztette. Ennek hatása alatt a Kamara kezdeményezésére a Mérnök-egylet az elmult télen tanulmányi előadássorozatot tartott *„Mérnök és mezőgazdaság"* cimmel. — A mérnöki állásközvetitést a Kamara az elmult évben is folytatta. Ezen a téren a malomellenőri állás szervezést emlitjük fel, ahol sikerül 25 mérnököt elhelyezni. Ugyancsak sikerült munkához juttatni mérnököket az óbudai hid tervezési továbbá az állami utépitési szükségmunkák keretében, még pedig összesen 15-öt.

Mérnökeinknek a külföldön való elhelyezkedési lehetőségét illetően, különösen a gyarmati országok irányában mutatkozik erős érdeklődés, továbbá a távolabbi kelet felé. Ezidő szerint 25 kamarai tag talált elhelyezkedést a mondott helyeken. A tervező és tanácsadó magánmérnöki mozgalom az elmult év folyamán két irányba tagozódott, éspedig működési körü és azokon belül működési csoportok szerint. A Kamara felhivást bocsátott ki, hogy tagjai a működési kör és csoportba való felvetel céljából jelentkezzenek. Ezek számát a jelentés 471-ben adja meg.

A kamarai jelentésben a magánmérnököket illetően, kivánatosnak jelezte a Kamara a tervező és tanácsadó magánmérnökök számára olyan helyzet teremtését a technikai alkotó munkában, mint aminő az ügyvédé az igazságszolgáltatásban. A gazdasági válság elmélyülésével járó nagy mérnök-nyomor okozta feszültség meghozta *a közszolgálatban álló mérnökök magánmunkavállalásának egységes szabályzatát,* melyet a Kamara immár évek óta sürget.

A mérnöki megbizások szakonként elválasztva történő kiadására vonatkozó leiratokat a Kamara örömmel fogadta. Ez az irányzat a magánmérnöki kar más szakjaiban is rövidesen bizonyára ki fog alakulni és ép oly verseny áll elő, mint aminőről a fejlődés nagy előnyére az épitészi karban is észlelhetünk.

fenntartott mérnöki munkákról szóló rendelet tekintetében elsősorban emlitésre méltó a zugirászatról szóló törvénytervezettel kapcsolatos kamarai munka. Ami pedig a mérnöki munka dijszabását illeti, ennek leszállitásával szemben ragaszkodnunk kell annak érintetlenségéhez, nehogy a világviszonylatban megállapitott szinvonallal szemben disparitás álljon elő.

A magánvállalkozás terén működő mérnökök helyzete ma teljesen kilátástalan. Ennek hatása alatt közszolgálatban álló, mérnöki képzettséggel nem biró egyének műszaki magánmunkáinak kérdését a Kamara beható tárgyalás alá vette és ennek eredményéhez képest kérte a minisztériumot, hogy az ilyen magánmunkavállalás engedélyezése körül szigoritó intézkedéseket tegyen.

A közszolgálatban álló mérnökök magángyakorlatát illetően sajnálattal állapitja meg a kamarai jelentés, hogy ez az érdek a szóbanlevő mérnököket külön szervezkedésben tömöritve, mind nagyobb számmal lépnek ki a Kamarából. Ez a kiáramlás igen sajnálatos, mert a kari érdekeket is szolgáló kamarai müködés ilyenmódon csorbát fog szenvedni. Ami pedig a magánalkalmazásban álló mérnökök helyzetét illeti, itt állandó panaszzal találkoznunk, melynek inditékai: *állásbajutási nehézségek és okaik, felmondási ellentétek és önállósitási nehézségek.*

A társadalmi mozgalmak terén a mérnökség önmagához méltóan vette ki a maga részét, melyek közül kiemelésre méltó az 1931. évi Mérnök-kongresszusnak és az Országos Mérnök Nagygyülésnek munkái. Ami pedig a kamarai tevékenységnek a jogalkotás és törvénykezés munkaterületére tartozó részét illeti, elsőként kell szólnunk a *„Nemzeti Munkaterv"* megvalósitása körül a kormány hathatós támogatása céljából nagy lendülettel megindított mozgalomról. Ezután pedig a közigazgatási reform és a köztisztviselői minősités kérdéséről. *Az épitőipari törvénnyel kapcsolatos tárgyalások* is a kamarai munkásságnak homlokterébe jutottak. Különösen két szempont teszi a kérdést a mérnöki karra nézve rendkivül sürgőssé, és pedig: *egyfelől a tervezési és az épitési munkák összeférhetetlenségének szabályozása a magasépités terén, másfelől pedig a mélyépités — ut, vasut, hid és vizépitésipar — jogviszonyainak rendezése.* A magasépités terén a tervezési és az ipari munka összeférhetetlenségét a mérnök-egyleti és kamarai együttes eredmények szerint kell közérdekből rendezni.

Helyet foglal a kamarai felterjesztésben az 1923. évi XVII. t.-c. 3. § (9) bekezdésének végrehajtása: technikai szakkérdésekben biróságok előtti *szakértői működésre* való jogosultság, a *közszállitási szabályzat* módositása, mely utóbbira megjegyzi az előterjesztés, hogy a szabályzatot és a szabályrendeletet az alkalmazás során gyakran összetévesztik, ezért itt bizonyos reformokra volna szükség.

A birtokrendező mérnöki cim rendszeresitése égetően sürgős probléma, mert sok zavar keletkezik abból, hogy a mérnöki szakcimek sorozatában hézagok vannak. A vizitársulati mérnöki állások betöltése tárgyában kérelmet intézett a Kamara oly irányban, hogy amennyiben költségvetési fedezet rendelkezésre áll, az ilyen állások haladéktalanul töltessenek be.

A tervpályázatok ügye is, a mult évben nyugtalanságban tartotta az érdekelteket. Ez a baj nem szünhetik meg mindaddig, amig az épitészeti tervpályázatra tartozó szabályzat revizió alá nem kerül. *A községek villamositásánál* szakértő mérnök alkalmazása érdekében a Kamara ismételten kénytelen volt felirni a kormányhatósághoz. *Az épitési és fenntartási tevékenység* fellenditése és ipari munkaalkalmak teremtése érdekében pedig a Kamara ugyis, mint az Országos Mérnök Nagygyülés egyik rendező testülete, és határozatának végrehajtója számtalan előterjesztést tett.

Budapest uj városmérésével is foglalkozott a Kamara és sürgette a még 1867—75. években készült u. n. üvegszelvények helyébe a mai igényeknek megfelelő uj felvételek elrendezését. A technikai és ehhez közelálló jellegü könyvtárak és szakkönyvtárak ügyében a Magyarországon meglevő mintegy 30 könyvtárnak — melynek kb. 500.000 kötete van — az eddigi nivón maradása érdekében a továbbszaporitás ugy kari, mint nemzeti érdekből kivánatos. *(P.)*

Modern magyar épitőmüvészeti kiállitás Párisban

Az „Architecture d'aujourd'hui" rendezésében április 1-én megnyiló Párisi nemzetközi modern épitészeti kiállitáson résztvevő magyar anyagot a napokban szállitották el Budapestről. A kiállitáson az utóbbi években épült magyar épitészeti alkotások nagyméretü egységes fotografiákon kerülnek bemutatásra.

A rendezőség által felszólitott magyar épitészek a következők: ~~Árkay~~, ~~Baráth~~ és Novák, Bierbauer, Deli és ~~Faragó~~, Fényes és ~~Fried~~, ~~György~~ és Román, ~~Hajós~~, ~~Hofstätter~~, ~~Hültl~~, Kaffka, Kende, Kósa, Kotsis Endre, Kotsis Iván, Kozma, Málnai, Masirevich, Münnich, Quittner, Freisich, Platschek, Vágó.

Résztvesz a kiállitáson a *Fővárosi Közmunkák Tanácsa* az Erzsébet sugárut pályázatával és az Andrássy ut meghosszabbitási tervével, *Budapest székesfőváros* a város szépségeit bemutató kitünő fényképekkel, valamint a *Müemlékek Országos Bizottsága, Lajta* Béla épitész, a modern épitészet nagynevü magyar előfutáriának müveiről készült képekkel.

A kiállitást, amely a francia fővárosban husz év óta szóhoz nem jutott magyar épitőmüvészetet igyekszik megismertetni a párisi közönséggel, a francia bizottság megbizásából ifj. *Masirevich* György, az „Architecture d'aujourd'hui magyar levelezője és *Kósa* Zoltán rendezték. — Az ünnepélyes megnyitáson a párisi magyar követ, báró *Villani* Frigyes rendkivüli követ és meghatalmazott miniszter, valamint a követség sajtófőnöke is résztvett.

FŐVÁROS

Elhalasztották a Tabán májusra tervezett kiüresitését

A fővárosban megjelenő hetilapok szinte kivétel nélkül állandóan foglalkoznak a Tabán kérdéssel, — nem ugyan azzal a célzattal, mintha ujabb és ujabb hireik a nagy problémára tartozó ujabb stádiumot jeleznének, hanem, mert a küszöbön álló nagyszabásu feladatok közül aktuálisabbat a Tabánkérdésnél jelenleg nem találhatunk.

Mindezek ellenére a **leghitelesebb forrásból azt jelenthetjük, hogy a Tabán lakósait, — ellentétben az eddigi megállapodásokkal — májusi negyedkor nem költöztetik ki, mert azok halasztást kaptak és még ott maradhatnak a novemberi negyedig.** Hogy erről az eseményről a lapok kivétel nélkül mind hallgatnak — nem lephet meg senkit, mert hiszen az elhalasztásról szóló hir tisztára a Tabánérdekeltség és a hatóság ügye, melyet, miként a tények is bizonyitják, egymásközt csendesen egészen jól és bizonyára igen könnyen is elintézhettek.

A kiürités elhalasztására nézve két okot nozhatnánk fel, melyek közül azonban csak az egyik, a fő-ok a fontos, vagyis az, hogy a **Tabánproblémára tartozó előkészületek még nem juthattak abba a stádiumba, melyek a májusi terminus betartását megokoltan követelték volna.** Igy azután a hatóság érthetően honorálta az érdekelt lakosságnak, főképpen a Tabán közismert kiskoresmárosainak azt a kérelmét, hogy a nyári idényt még javukra használhassák ki. Hogy azután a novemberi negyed mennyiben lesz visszavonhatatlanul az utolsó és nem követi-e vajjon ezt ujabb, esetleg a jövő év május haváig terjedő elhalasztás, ami pedig a téli évszak bekövetkeztére való tekintettel nagyon is nem lehetetlen. — mindezekre vonatkozólag álláspontunk az, hogy véleményünket a tények logikájára való alapozással alkottuk meg, melyre vonatkozólag eddig már pozitivumokként vehető ténybeli valóságokként a következőket soroljuk fel: A Tabán ujjáépitésének előkészitésével kapcsolatban sorozatos tanácskozások folytak, mig végül a legutóbbi minisztertanács határozata folytán most már hozzá lehet fogni a Tabán felépitésére vonatkozó tervek végrehajtásához. **A minisztertanács — mint ismeretes — munkatermelő pénzügy intézmény létesitését határozta el és ebbe kapcsolódik bele a Tabánprobléma megoldása.** Ez az uj intézmény a Nemzeti Bank részéről megszavazandó hitelkeretben, melyet az érdekeltség saját tőkéjével egészit ki, — oly tőkét bocsát rendelkezésre, hogy ennek igénybevétele utján nagyobbszabásu közmunkák, többi közt tehát a Tabán ujjáépitése is, megindithatók lesznek. Az emlitett munkatermelő pénzügyi intézmény immár formálisan is megalakult *„Ipari Munkaszervező Intézmény"* hivatalos cimen és vállalni fogja a Tabán épitkezési munkáihoz szükséges tőke megszerzését. Saját tőkéjéből hat millió pengőt előlegez a fővárosnak és természetesen a főváros is belekapcsolódik ebbe az intézménybe és — mint a tanács elhatározta — 2,250.000 pengővel járul hozzá a Községi Takarék utján az intézmény tőkéjéhez. A Tabánt mint technikai problémát véve szemügyre, az idevonatkozó teendők sorozatának logikai sorrendje szerint, amint ez a városrész kiürül, a legelső technikai feladatnak kell venni az óriási méretü Ördög-árok mütárgynak az uj szabályozási vonalra, a Bethlen udvar előtt elvonuló bulevárd tengelyében való áthelyezését. Csakis ennek a munkának a teljes végrehajtása után, mintegy bázisra helyezkedve lehet a tovább földalatti munkálatokat folytatólagosan végrehajtani. Ámde ennek a nagy mütárgynak a megépitése és a régi felhagyandónak eltávolitása már magában véve is oly nagy munkakört ölel fel, főleg ha ennek a gellérthegyi szikla-rétegek állják majd utját, hogy az egyéb közmüvek végrehajtását addig bizonyára szüneteltetni kell. Csak erre a munkára egy millió pengőt kellett előirányozni és bizonyára csodálatosan érthetetlen, hogy ennek az áthelyezési munkának még a tervét sem készitették el. A további teendőkről pedig most nem is szólunk, mert ezzel is csak az volt a célunk, hogy plauzibilissé tegyük, mennyire megérthető az ilyen terminushalogatás, mint aminőről most beszámoltunk, sőt okulva a tapasztalatokon, éppen nem tarthatjuk lehetetlennek majd egy ujabbi kiköltöztetési elhalasztást sem.

A főváros telket vásárolt a Budaörsi uton. A főváros városrendezési bizottsága megvásárolta özvegy Ruttner Józsefnétől a Budaörsi uton lévő 150 négyszögöles ingatlanait 35 ezer pengőért. Tárgyalták még Löwy József ajánlatát is, aki a budai Fő ucca és Ganz ucca sarkán elterülő ingatlanát akarta eladni a fővárosnak, de nem tudtak megállapodni. Ugyancsak nem tudott megállapodni a főváros Jellinek Sándorral sem, aki a Thököly uton lévő ingatlanát ajánlotta föl.

A fővárosi tisztviselők uj társasházainak alapkőletétele. A fővárosi tisztviselők már régebben elhatározták, hogy ujabb társasházakat épitenek és két társasház épitkezését meg is kezdték. Az egyik társasház, amely a Lenke ut 75. szám alatt, a Tass vezér ucca sarkán van és amely Rákóczi Ferenc-udvar nevet fogja viselni, martonosi Baráth Lajos müépitész tervei szerint már elkészült és alapkőletételi ünnepségét április 8-án, szombaton tartják meg. A másik társasház, amely a Széchenyi udvar nevet viseli, a Budafoki ut és Lágymányosi ut sarkán épült meg, martonosi Baráth Lajos tervei szerint. Ennek a társasháznak alapkőletételi ünnepélye április 12-én, szerdán lesz. A két mintásan megépitett társasház alapkőletételi ünnepségén meg fog jelenni Sipőcz Jenő polgármester, Liber Endre alpolgármester, Schuller Dezső és Király Kálmán tanácsnokok.

MELOCCO
Cső-Lap-Mű kő-Födém-Burkoló-Parketta- és Kémény-toldó osztály.

LIV. évfolyam. 27—28. (3001—3002.) szám. Budapest, 1933. április 6.

VÁLLALKOZÓK LAPJA

Ellenszenv az épitkezés és vállalkozás iránt

Irta: **Pisszer János**

Lehetetlen, hogy elkerülje az épitőiparosok és vállalkozók figyelő szemét az a szomoru jelenség, amely ma az épitkezések és a vállalkozásokkal szemben megnyiványul és immd szélesebb körre látszik szétterjedni. *Kezd az a batga felfogás életre kelni, hogy az épités nem produktiv tevékenység* és mig ezelőtt a kereskedelem improduktivitását hangoztattak, ma már az épitést is ide sorozzák. *Ennek a felfogásnak azzal kivánnak támaszt adni, hogy a lakásokban tultermelés van, a lakóépületek nem jövedelmeznek*, a lakásárak süllyednek, a termelőköltségek és a hozam nincsenek arányban. Középitkezések már ab ovo nem rentábilisak, azokra penz nincsen, de, ha lenne is, a munkanélküliséget közmunkákkal megszüntetni csak ideiglenesen és akkor is csak részben lehet, stb., stb., olyan megokolást alkalmaznak, amelyek nem állanak meg és amelyekkel *csak azt kivánják elérni, hogy a tőke tartózkodjék az épitőtevékenységtől.*

Ujabban, a képviselőháztól megszavazott és részben az államháztartás deficitjét áthidalni és a munkanélküliséget részben megszüntetni tervezett uj államkölcsönnel kapcsolatban azt hangoztatják, hogy az nem mas, mint részleges infláció, amely a pénzérték süllyedését és későbbi a lejtőn megállás lehetetlenségét idézheti elő és inkább a munkanélküli segélyt, mint a kölcsönt tartják helyesnek.

Meg kell torpanniok az épitővállalkozóknak, ha ezeket hallják. Hiszen ezek a hangok a közgazdaság területem egészen ujak, soha eddig nem hallottak és eddig megérthetők nem voltak. Mi ez? Az ujabb kor közgazdasága?

Közben pedig panaszkodik a mérnöki kar, amely testvérharcot folytat a kenyérért a kamarán belül és kivül; *tönkremennek az épitővállalkozók*, mert nincs munka, a közterhek pedig nőnek. Megállanak az épitőanyaggyárak, elbocsátják a még eddig is megtartott munkásokat. Rohamosan zuhan a mezőgazdasági termékek ára, hogy a kereset itt is veszteséggé alakuljon át. Önellátásra törekszenek a külállamok, hogy exportunk eddigi mértékét is leszállitsák és, hogy bennünket is az önellátás kenyszerüségébe hajtsanak. Kötjük, a — legjobb esetben is — „nulla" egyenleggel záródó kereskedelmi szerződéseket, amelyek még negativ saldót is mutathatnak, további eladósodásunk dicsőségére és további elszegényedésünkre, mert más szerződéseket amugy sem köthetünk és mert a nemzetközi kereskedelemből ki nem kapcsolódhatunk, vámháboruban nem élhetünk.

Amikor igy kell a nemzetgazdaságnak vergődnie a népek göröngyös országutján, akkor *az épitkezések, a vállalkozások elé itthon is akadályokat görditenek, ahelyett, hogy a munkanélküliséget ezen a területen megszüntetni törekednének*, hogy a mezőgazdasági termékeknek legalább belső fogyasztása és ezuton a szükséges pénzcirkuláció megindulhasson és fenmaradhasson.

Az inflációt és ennek rémét festik a falra, téves adatok alapján. Most, amikor ez év február végén a jegyforgalom eddig még soha nem látott mélypontot ért el a maga 300 milliójával! Most van infláció? Amikor a pénzhelyettesitők ugyszólván teljesen ki vannak kapcsolva a forgalomból, amikor nincs hitel? Hiszen az 1931. évi bankzárlatkor 540 millió pengő volt forgalomban és azt megelőzőleg még hitel is volt! *Az a 240 millió, amit azóta kivontak a forgalomból, a hitelmegszünéssel együtt, a deflációnak hihetetlen mértékét bizonyitja!*

De, ha semmi más nem bizonyitaná a legenergikusabb deflációt, akkor csak az értékek zuhanására kell gondolnunk. Soha még annyira áron és értéken alul ingatlan vásárolható nem volt, mint napjainkban. *Soha még az emberek nem irtóztak annyira az épitkezéstől, mint most, amikor potom árakon vehetnek házakat*, olyanokat, amelyek a mai mélyponton is magasabb jövedelmezőséget nyujtanak, mint a betétek vagy más értékek. Mi bizonyitsa jobban a deflációt, a pénz vásárlóerejének mérhetetlen megnövekedését, mint az, hogy a legnagyobb óvatossággal nyujtott bankhitelek jelzálogtedezetei, ma már megszűntek fedezetnek lenni sok helyütt, mert az értékek ma a hitel mértékére szállottak alá. Volt ilyen vagy ehhez csak közel hasonló állapot is a háboru előtt? Soha!

A háboru előtt a „háromhelyi" hitelekkel megterhelt spekulativ jellegü épitkezések értéke sem szállott a hitelösszegek értéke alá! Szinte soha sem volt eset rá, hogy a hitelezők maguk lettek légyen kénytelenek megtartani vagy megvásárolni az ingatlanokat. Árverések, amelyek ma gyakoriak, akkoriban alig fordultak elő és *akkor is akadt mindig vevő az ingatlanra, de nem áron és értéken alul.*

Ha számitást eszközlünk és az infláció falrakent rémét kissé megkavarjuk, akkor kétségtelenül megállapithatjuk, hogy *olyan defláció van, amelyet még — ha igaz is lenne a rémitgetés — a 110 milliós államkölcsön sem egyenlit ki az egyensulyi helyzetig*, nemhogy inflációs jellegüvé válnék. A kormányzatnak és a képviselőháznak tehát, kölcsönfelvételét, csak helyeselnünk lehet; sőt, talán azt lehetne kifogásolnunk, hogy csak ily kis mértékig terjedő belső kölcsönt vesz fel és nem igyekezett nagyobb kölcsönnel hatásosan alátámasztani a munkalehetőségek megindítását.

Tovább kellett volna mennie a kormányzatnak. Még további 130 milliót biztositani belső kölcsön utján és akkor volnánk csak az 1931. évi bankzárlat idejekori készpénzforgalmi helyzetben. Ekkor még mindig nem értük volna el a pénzhelyettesitők hiányában bekövetkezett deflációt kiegyensulyozását. Ennek a kimunkálása még további kormányzati feladatot képezne, hogy az épités, a vállalkozás, az értékek helyre állitása terén tökéletes munkát végezhessen és egyben az agrárállam mezőgazdasági termelésének racionalitását is elérje.

Vissza kell állitani az értékek, a gondolkozásnak azt a helyes irányát, hogy az épités produktiv tevékenység. Jól megfontolt befektetések a nemzeti vagyont gyarapitják és jövedelmet is hozhatnak, az amortizáció mértékéig is. A befektetések az épitések terén nem máról holnapra hasznothajtók. Ezek sok évtizedre szólók és ha még nem is közvetlenül, de közvetve bizonnyal meghozzák a maguk hasznát. Ezt nem lehet sokszor évi mérlegekben számszerüleg kifejezni, de az épitkezések fennállásának időtartama alatt, közvetve és közvetlenül, nemcsak önmagukat amortizálnak, hanem más fejlődésnek is alapját vetik meg, amelyek a rentabilitás számitásánál figyelmen kivül nem hagyhatók.

Az épitőiparosságnak, az épitővállalkozói karnak, de még a tervező épitészeknek és mérnököknek is, kéz a kézben, egyöntetüen kellene harcolnia ama balfelfogás ellen, hogy az épités, az alkotás nem produktiv. Félretenni minden kenyérharcot, egybeforrtan kellene felvilágositani a mai közgazdákat, hogy lássák be a tétlenségnek, a munkátlanságnak az egész nemzetgazdaságra káros hatását és pusztitó voltát.

Le kell küzdenünk azt az ellenszenvet, amely az épitésekkel szemben már közgazdaságtudományi könyvekben is kezd kiütközni, hogy igy indulion ez a ferde felfogás el, az épitőkedv elpusztitására, amellyel szemben be kell igazolnunk az épitésnek nemzetnevelő, nemzetépitő, a nemzetegészségügy szolgálatában álló, a nemzeti vagyon gyarapitását elérő és az épitőipari munkanélküliséget megszüntető üdvös hatását. *Ezuton kell elérnünk azt a nemzetgazdasági egyensulyt, amelynek része és sulyos alkateleme az épitő is*, amit ha kikapcsolnak, sőt ellenszenvessé tesznek, magával rántja a régen keresett egyensulyi helyzetet és annak elérését időtlen időkig, de legalább is a mai mentalitás megszünéséig kitolja.

Az épitések, az alkotások ellen fellépett apostolokat fel kell világositani, hogy hirdetett eszméik nem szolgálják a nemzet és nemzetgazdaság egyetemes érdekeit és csak kárt és bajokat okozhatnak! Félre kell tennie itt a műszaki karnak is minden más sérelmet, hogy a nagy egyetemes cél szolgálatába koncentrálhassa erőit és elérje, hogy a műszaki munka, a műszaki alkotás és tevékenység ismét visszaállittassék arra a piedesztálra, amelyen volt és amelyen létekor kiegyensulyozott volt a magyar nemzetgazdasági élet!

Az uj és a műszaki munka ellen fellépett eszmekör kiirtására minden erőnek egyesülnie, nem pedig széthuznia kell!

a munkanélküliség enyhitése érdekében a Pénzintézeti Központ tagjai sorába tartozó pénzintézetek a bérhaznak tulajdonosait ezeknek a **házaknak tatarozáso céljából az alábbi feltételek mellett hitelben részesitik, ha erre irányuló kérelmüket legkésőbb 1933. évi május hó 31. napjáig a hitelnyujtásban résztvevő pénzintézeteknél beszerezhető hiteligénylési lapon előterjesztik.**

A kellően kitöltött hiteligénylési lapokat a székesfőváros, továbbá Budafok, Kispest, Pestszenterzsébet, Rákospalota és Ujpest megyei városok, továbbá Csepel és Pestszentlőrinc nagyközségek részéről a m. kir. kereskedelemügyi minisztérium kebelében működő La kásépitési Állandó Bizottságnál (alábbiakban röviden „L. Á. B."), Budapest, II., Fő utca 1. szám, I. em., vidéken pedig az illetékes m. kir. államépitészeti hivatalnál kell előterjeszteni. Ezek a szervek a kérelem előterjesztését követő naptól számitott nyolc nap alatt helyszini vizsgálattal megállapitják, hogy a tervbevett munkálatok teljesitése megokolt-e és hogy az igényelt hitelösszeg ezekkel a munkálatokkal arányban áll-e. A helyszini vizsgálat hivatalosan megállapitott költségét a hiteligénylő viseli. A vizsgálat eredményét a LÁB, illetőleg a m. kir. államépitészeti hivatal záradék alakjában a hiteligénylési lapra rávezeti és az igy kiegészitett lapot a hiteligénylőnek haladéktalanul kiszolgáltatja.

A záradékkal ellátott hiteligénylési lapot a háztulajdonos, a hitelnyujtásban résztvevő pénzintézetek egyikénél nyujtja be, amely azt mellékleteivel együtt a Pénzintézeti Központhoz továbbitja és egyuttal megjelöli azt az összeget, amelyet hitelként folyósitani hajlandó.

A pénzintézetek által az egyes esetekben a LÁB, illetőleg a m. kir. államépitészeti hivatalok részéről elfogadott költségelőirányzat keretében engedélyezhető hitel nem lehet nagyobb annál az összegnél, amelynek két év alatt a kamattal együtt történő visszafizetésére a tatarozás alá kerülő ingatlan tiszta bérjövedelme megfelelő fedezetet nyujt.

A hitelnyujtás alapjául oly három havi lejáratu és a Pénzintézeti Központhoz telepitett váltók szolgálnak, amelyeket a tatarozás alá kerülő ingatlanok a telekkönyvben feltüntetett összes tulajdonosai elfogadói aláirással, a hitelnyujtásban résztvevő pénzintézetek pedig kibocsátói és forgatói aláirással látnak el.

Ezek a váltók, amelyekre negyedévenként az eredeti hitelösszeg 12 és fél százalékát kitevő törlesztést kell teljesiteni, hétizben ugyancsak három havi váltókkal ujithatók meg. A pénzintézetek a tatarozási hitel alapjául szolgáló váltókat azok benyujtásakor, illetőleg megujitásakor a Magyar Nemzeti Bank mindenkori váltóleszámitolási kamattételét 2½ (kettő és fél) százalékkal meghaladó évi kamat mellett számitják le.

A tatarozás céljából engedélyezett hitelösszeg és járulékai erejéig terjedő keretbiztositéki jelzálogjog az adósok költségén a tulajdonukat alkotó ingatlanra a hitelnyujtásban résztvevő pénzintézet javára bekebelezendő és ennek megtörténte a bekebelezést zaradékkal ellátott biztositéki okirattal és illető pénzintézetnél igazolandó.

A tatarozási hitel rendeltetésszerü felhasználását a LÁB, illetőleg a m. kir. államépitészeti hivatalok ellenőrzik. Ennek az ellenőrzésnek a hitel alapjául szolgáló váltók első megujitása előtt kell megtörténnie. Ez az ellenőrzés ugyancsak a hiteligénylő költségére, helyszini vizsgálattal történik. A vizsgálat eredményét a LÁB, illetőleg a m. kir. államépitészeti hivatal a hitelt nyujtó pénzintézettel és a háztulajdonossal közli. Abban az esetben, ha az adósok az előbbi bekezdésben feltüntetett igazolási kötelezettségüknek kellő időben eleget nem tesznek, vagy ha az ellenőrzési jelentésből az tünik ki, hogy a folyósitott összeget, vagy annak egy részét nem a kijelölt célra forditották, ugy a hitelnyujtásban résztvevő pénzintézetek a váltókat meghosszabbitani nem kötelesek, hanem az azokon alapuló követelésüket adósok ellen haladéktalanul érvényesithetik és az eredetileg kikötött kamattétel helyett a bíróilag megállapitható legmagasabb kamatot követelhetik. — Budapest, 1933. évi márczius hó 30-án. **Lakásépitési Állandó Bizottság.**

Az adókedvezményt megállapitó rendelet mostohán kezeli a családi házakat és nem tisztázza a családi ház fogalmát. Vajjon a kétlakásos családi villa családi háznak minősül-e? Miként kezelik a kétlakásos villát, amely mellett külön házmester-épület és különálló garázs van?

A kölcsöntörlesztés időtartama 2 év, viszont a beruházott összeg 66%-át 6 év alatt lehet az adóból levonni. Igaz, hogy az uj rendelet az eddig levonható 50%-ot 66%-ra emelte és az eddigi 30% helyett 15%-ra csökkentette a bérháznál a befektetési minimumot, azonban az eddigi 5 év helyett 6 évre osztotta el az adólevonást, holott az lett volna a szerencsésebb megoldás, ha a kölcsöntörlesztés és adólevonás időtartama azonos lenne, mondjuk 3 év.

A rendelet igy is nagy haladás az eddigi adókedvezményhez képest, amellyel nem is élt a közönség. *A tatarozási adókedvezmény csak a folyó év végéig vehető igénybe, a tatarozási hitelt pedig csak május végéig lehet kérni.* Remélhetőleg e határidők is serkentőleg hatnak a háztulajdonosokra és élénkséget fognak hozni az épitőiparba.

KORÁNYI ÉS FRÖHLICH

vasszerkezet, fémportál, napellenző és redőnygyár

TELEFON: 32—3—76. **BUDAPEST, VIII., KISFALUDY-UCCA 5.** TELEFON: 46—9—86.

GYÁRTMÁNYAINK anyagban és minőségben utolérhetetlenek!

Tatarozási adókedvezmény és 7%-os tatarozási hitel

Az épitőipar évek óta sürgeti a tatarozási adókedvezményről szóló rendeletek olyirányu módositását, hogy az a házbirtokosokat jókarbahelyezési és átalakitási munkákra ösztönözze. Végre a teljes munkanélküliség a pénzügyminisztert arra a belátásra birta, hogy ebben az évben a tatarozási munkákkal lehet reális számitással számottevő épitési tevékenységet elinditani. *Imrédy* és *Fabinyi* miniszterek egyetértése nyomán még kellő időben megszületett az a rendelet, amelytől a nyárra végre jogosan remélhetünk munkát sokezer iparosnak.

A hivatalos lap április 2-iki száma közli a pénzügyminiszter *45.000/1933. VII. P. M.* körrendrletét, amely

a rendkivüli ideiglenes házadómentességről szóló 1929:XXIX. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott utasitás részbeni módositása tárgyában intézkedik,

a következőképpen szól:

A rendkivüli ideiglenes házadómentességekről szóló 1929:XXIX. t.-c. 4. §-ának (2) bekezdése értelmében a pénzügyminiszter rendelett állapitja meg a lényeges költséggel végzett átalakitások esetében járó házadómentességek mérvét és azt, hogy ehhez a kedvezményhez milyen átalakitások esetében lehet igényt támasztani.

A vonatkozó rendelkezéseket az 1931. évi 35.000. számu pénzügyminiszteri rendelet tartalmazza.

A munkanélküliség enyhitése céljából a hivatkozott rendelet alábbi rendelkezései a következőkben módositom:

1. Az (1) bekezdés 2. d) pontja helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„d) az épületnek, avagy az épület **egy részének magyar szén használatára alkalmas központi vagy etagge fütőberendezéssel való felszerelése**, illetőleg a már meglevő ily fütőberendezésnek magyar szén használatára való átalakitása";

2. a (2) bekezdés helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„(2) Az (1) bekezdésben felsorolt munkálatok azonban a rendkivüli ideiglenes házadómentességre jogalapul csak abban az esetben szolgálhatnak, ha a szabályszerüen igazolt, a kedvezményre jogalapot szolgáltató átalakitási, valamint az átalakitással egyidejüleg végzett tatarozási költségek együttes összege eléri

1. az (1) bekezdés 1. pontja alá tartozó épületeknél az épület belső, a padlásürben és a pincében lévő mellékhelyiségeknek figyelmenkivül hagyása mellett kiszámitott köbtartalmához viszonyitva köbméterenkint az 5 (öt) pengőt,

2. az (1) bekezdés 2. pontja alá tartozó épületek közül a **családi házaknál** a munkálatok befejezésének évére megállapitott házadóalapnak 30%-át, bérháznál pedig annak 15%-át és végül

3. egyes bérbeadás utján hasznositott bérleményvek átalakitása esetében az átalakitott bérlemény belső köbtartalmához viszonyitva köbméterenkint a 2 (kettő) pengő 50 fillért. Az átalakitott bérlemény köbtartalmának kiszámitásánál a szobamagasságot mindenkor 3 méternek kell venni. Az átalakitási költségekbe átalakitott bérleménnyel kapcsolatosan a bérleményen kivül végzett munkálatok összegét is be kell tudni."

3. A (6) bekezdés helyébe a következő rendelkezések lépnek:

„(6) **Jogában áll azinban az adózónak az előző bekezdés 2. pontjában biztositott kedvezmény helyett azt igényelni, hogy a szabályszerüen igazolt, a kedvezményre jogalapot szolgáltató költségek 66%-a az átalakitási munkálatok befejezését követő évtől 6 éven át az adójából levonassék** oly módon, hogy az első 5 évben 12%, a 6-ik évben pedig 6% vonassék le.

Amennyiben az adózó a kedvezménynek ezt a módját választja, az adókedvezmény tartama öt évnél hosszabb még akkor sem lehet, ha a levonható összeg az illető évre kivetett házadónak és mentes járulékainak az összegét tul is haladja. Lakásüresedés, avagy a bérek behajthatatlansága esetében a törlendő összeget az adóköteles és a (16) bekezdés értelmében ideiglenesen adómentesnek minősitett bérjövedelem egyéntes összege után kell megállapitani.

Jelen rendeletem kihirdetése napján lép életbe. Ha valamely adózó, aki az eddigi rendeletek értelmében adókedvezményre igényt nem tarthatott, de arra a jelen rendelet értelmében igényt tarthat; az 1933. évi február hó 1-e óta teljesitett munkálatok után a kedvezményekben részesithető, ha az előirt előzetes bejelentési kötelezettségének jelen rendeletem kihirdetését követő számitott 15 napon belül pótlólag eleget tesz". Budapest, 1933. évi március hó 29-én. **Dr. Imrédy Béla** s. k. m. kir. pénzügyminiszter.

Egyidejüleg e rendelettel ugyancsak a hivatalos lap április 2-iki számában a LÁB utján hirdetményt közöl a kormány arról, hogy a tatarozási, átalakitási munkák elvégzésére két év alatt visszafizetendő 7%-os kölcsönt kapnatnak a háztulajdonosok. A tatarozási hitel igénybevételének feltételeiről szóló fenti hirdetmény igy hangzik:

A m. kir. minisztérium kezdeményezésére az elhanyagolt karban levő bérházak helyreállitásának (kisebb átalakitásoknak) lehetővé tétele, egyben pedig

Építőmesteri szakvizsgára és elővizsgára előkészitenek nagy gyakorlatu épitőmesterek. VII., Szent Domonkos u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u, 3-tól 7-ig.

Használt állványanyag, szerszámok, épitőgépek **eladók.**

Állványpalló	1·60—2·50	m h.-ig	18.-P/m³
„	2·60—3·00	„ „	22.- „
„	3·10—6·00	„ „	29.- „
Gömbfa	2·00—3·00	„ „	15.- „
„	3·00—10·00	„ „	22.- „

STABIL ÉPITŐ R.T. Tel.: 11-2-43.

ELŐKERTRÁCS, KERITÉS

HAIDEKKER

Budapest, VIII., Üllői-ut 40/52.

Kaffka Péter

1933

K

A magyar építőművészet Párisban és Milanóban. Párisban a napokban nyilt meg ünnepélyesen a Galerie Vignon termeiben rendezett nemzetközi építőművészeti kiállitás. A megjelentek között voltak De Monzie közoktatásügyi miniszter, a diplomáciai testület képviselői s köztük Villani Frigyes báró magyar követ, továbbá a párisi művészeti élet számos jeles képviselője. A magyar csoport általában igen tetszett a szakértőknek. Csoportunkban Árkay Bertalan, Barát és Novák, Bierbauer, Deli és Faragó, Fellner és Fried, Györgyi és Román, Hajós Alfréd, Hofstädter, Hültl Dezső dr., Kafka, Kende, Kósa Zoltán, Kotsis Endre dr., Kotsis Iván dr., Kozma Lajos, Lajta Béla, Málnai Béla, Münnich Aladár, Quittner, Preisich, Platsek, Vágó László és Vágó József művei mellett Budapest székesfőváros és a Közmunkatanács állitott ki terveket. A kiállitást *Kósa* Zoltán és ifj. *Masirevich* György épitészek rendezték. — Milanóban május elején nyilt meg a nagyszabásu nemzetközi iparművészeti kiállitás (triennale). A kiállitásnak épitőművészeti szakosztálya is van, melyen a különböző országok óriási fotomontázsokon mutatják be épitészetük legujabb alkotásait. A magyar anyagot az Országos Képzőművészeti Tanács állitotta össze azoknak az épitészeknek munkáiból, akik a párisi kiállitáson is résztvettek, hozzájuk véve még Králik és Müller, Lechner Jenő dr., Lauber László, Ligeti Pál, Molnár Farkas és Révész Zoltán épitészek müveit.

Vallalkozók Lapja 1933. aug. 11.

ága Tekintetes Titkári Hivatalának

B u d a p e s t .

tetes Titkári Hivatalt értesiteni, hogy a ké
sönzésből kifolyólag még tartoztunk, fényké
ct, előkerült, s azokat idecsatolva tisztele

Titkári Hivatal őszinte tiszteletem nyilvá

A FŐVÁROS MODERNIZÁLÁSA

GYAKRAN megtörténik manapság, hogy lakásokat, néha egész házakat is modernizálnak. A modernizálás alatt többnyire azt értik, hogy vízvezetékkel, fürdőszobával, gázzal, központi fűtéssel szerelik fel. Ritkábban az is megtörténik, hogy a lakás alaprajzi beosztását, sőt az ablak elhelyezését és nagyságát is mai felfogás szerint átformálják. Ez természetesen már maga után vonja azt is, hogy a mult század végi vagy e század eleji ízlésben épített homlokzat gipszfiguráit és párkányait lehordják, mert a szigorúan arányos tengelybe helyezett, a homlokzat arányosságának rabigájában nyögő ablakrendszer nem egyeztethető össze az újkor felfogásában készült és elhelyezett ablakokkal. A sokszor igen nagy költséget emésztő átalakítás legtöbb esetben kifizeti magát, mert a modernizált lakást magasabb bérért és könnyebben lehet kiadni. Ma már ugyanis nagyon kevesen keresik a nagyméretű reprezentatív szobasort, nagy, de gázzal felszereletlen konyhával és 8—10 m hosszú, hasznavehetetlenül keskeny előszobával, hanem annál többen igénylik a jó beosztású, jó világítású, könnyen takarítható, légfűtéses, melegvízszolgáltatású lakásokat.

Olasz, francia és német példák bizonyítják, hogy néha egész telektömb átmodernizálása is kifizetődik, sőt még sokkal jobban, mint az egyes házaké. Míg ugyanis egy-két régi lakás helyén háromnégy-öt modern, jobban jövedelmező lakás építhető, egész telektömbök lebontása és újraépítése esetén a telek kihasználása és jövedelmeztetése öt-hat, sőt tízszeresére szökik. Szakkörökben minálunk elhangzottak már ilyen irányú elméleti fejtegetések és főleg annak a sürgetése, hogy az állam az adóelengedések kapcsán ne részesítse hátrányban azokat, akik régi házak lebontása után építenek új házat, hanem ellenkezőleg ösztönözze az építtetőt arra, hogy a város belső területén építsen, lebontva az elavult régi házakat. Ma valóban az a helyzet, hogy az állam nem akar elesni a házadóktól s mikor lebontott ház helyére épül az új, akkor 30 éves adómentességet csak az a házrész kap, ami meghaladja a régi épület nagyságát. Főleg ez az oka annak, hogy míg a periférián egymásután nőnek ki a magukban álló tűzfalas bérkaszárnyák, addig a város belterületén érintetlenül állanak az ócska, rozoga, piszkos házak. A városi hatóság sem igyekszik elősegíteni a régi építmények lebontását és egész háztömbök együttes modern szellemben való felépítését.

Ha pedig haladunk a kisebb egység felől a nagyobb egység felé, akkor ezt a fokozatot költői módon látjuk bekoronázva. Ugyanis a lakások és a házak modernizálását egyszerű nemtörődömség kíséri a

Magyar Szemle 1932. XVI. 4. f.

hatóságok részéről és ebben a tatarozási adókedvezmények ideje csak véletlenszerű felvillanást jelentett. A háztömbök modernizálása már egyenesen ellentállásba ütközik az ellenkező értelmű adórendeletek során, végül pedig a főváros modernizálása, rendeletek, adók és felfogások serege előtt még születése előtt halálát leli.

A főváros egész városrendezési modernizálása egy komoly lépéssel sem tud előrejutni. Közművek és közlekedés terén talán igen, de ez hasonlatos ahhoz, ami az ócska házakban történik, mikor lifttel és fürdőszobával látják el őket. Ideig-óráig elég, de a városépítés lényege modernizálás terén nemcsak a közművektől és a közlekedéstől függ. A város nem olyan, mint egy ház, ami felépül, esetleg átépül és végül lebontásra kerül. A városok életet élnek, mert létüket régi egységek elpusztulása és új egységek születése jelenti. Ha ez a folyamat megszűnik, megszűnik a város élete is. A városépítés feladata, hogy ezt a folyamatot irányítsa. A városépítés modernizálása nem lehet egyéb, mint a városrendezési felfogás újszerű és okszerű alapokra fektetése.

Hiába áltatjuk magunkat, hogy lépést tartunk a külföldi, modernszellemű irányokkal, hiába elégszünk meg azzal, hogy a városrendezési tervek elkészítésekor, az Építésügyi Szabályzat reviziójakor újszerű elgondolásokat érvényesítünk. Hiába mindez, mert városrendezési gondolatunk alapja elhibázott középkori felfogáson nyugszik s amíg ezt az ócska, nem idevaló ideológiát le nem romboljuk, addig a főváros modern szellemben való továbbépítéséről szó sem lehet.

Mielőtt rátérnénk a középkori szellem beigazolására és az újszerű elgondolás megvilágítására, tisztába kell jönni azzal, hogy ez a gyökeres transzfiguráció időszerű és gazdaságos. A gazda akkor ülteti át a gyümölcsfáját, mikor az a téli álmát alussza, mikor sem a virágzás, bimbózás, sem a lomb élete nem veszi igénybe a fa minden erejét. A főváros gazdaságilag téli álmát alussza most és ezt a pangást fel kell használni a helyes irány felismerésére és az eszerint való munkának alapos megtervezésére. Ennek az átalakulásnak gazdaságosnak kell lenni, éppúgy mint ahogy a lakások, házak és egész telektömbök átépítése az, s hogy ez legyen valóban, ahhoz az kell, hogy minden részletében alaposan legyen megtervezve. Az időszerűség és gazdasági szükségesség felismerésének adta tanujelét a főváros törvényhatósági bizottsága, mikor 1932. évi június hó 27-én városfejlesztési programm készítésére külön bizottságot küldött ki. Ezen bizottság elnökének, Harrer Ferencnek elnöki előterjesztése szép, átfogó virágos koszorú a mult városrendezési területek összes virágfajaiból, ami végnélküli vitákat fog felélesztení, behegedt sebeket fog felszakítani, de talán részleteredményeket is fog elérni. A főváros modernizálását azonban nem fogja elérni, mert sajnos, alapgondolata magánviseli a középkori alapeszmék mázsás láncait és ezek nemcsak elveszik az újszerűség jellegét, hanem egyúttal a tervek gazdaságosságát ássák alá.

Ezek után feltehető a kérdés, mi az a középkori szellem Budapest városépítészetében, ami ellentétben van az egészséges fejlődéssel. Erre egy szóval lehet válaszolni: a centralizmus. Budapest folyóparti város, különös természeti adottságai egész különleges fejlődésre predesztinálják s ugyanakkor súlyos átokként nehezedik rá egy örök-

ség, ami egészséges fejlődését úgy nagy egészben, mint a legkisebb részleteiben is akadályozza. Azt a küzdelmet, ami a természetes fejlődés és a fixa ideává átkorcsosult örökség közt van, a főváros térképe vetíti elénk.

Enyhe „S" alakban kanyargó folyam két oldalán terül el a város. Egyik felén síkság, másik felén a hegyek lábainál elterülő, hol szélesebb, hol keskenyebb területsáv nyúlik el hosszan a Duna mellett. A dombok a Dunával párhuzamosan nagyjából mind magasabb és magasabb alakulatot öltenek. Végül a fővárosnak egész rendkívüli kincsei, a dombok lábainál felbuggyanó gyógyforrások ugyancsak a folyamparton hosszan elnyúló vonalat alkotnak. Ezek nagyjából a főváros természeti adottságai, ezek a Duna északról-délre húzódó vonalával párhuzamosan vonuló csíkok. A jó városépítési tervnek a természeti adottságok karakterében azok teljes felismerésén kell nyugodni. Ezzel szemben mit mutat Budapest térképe? Valami nem létező mag körül kínosan csoportosuló centrális törekvést. A fókusz, ami nincs, de az utak, körutak és építési övezetek elhelyezéséből ki lehet következtetni, az az Eskü-tér környéke volna, ahol egy szerencsétlenül elhelyezett híddal elástuk egy ritka ősi építészeti emlékünket, a belvárosi plébániatemplomot s ahol egy királynői szobor rosszul sikerült pompájával igyekeztük az elromlott térhatást még jobban elrontani. Ez a hely volna elméletben Budapest szíve, ide kellene sugárirányban betorkolni a főütőereknek s ezt a helyet kellene bizonyos távolságban körülvenni a körutaknak.

A természet ez ellen az elmélet ellen határtalan ellentállást fejtett ki. Erről beszél mindjárt a belsőkörút vonala is. Ez az úgynevezett körút tulajdonképpen a Calvin-térnél kezdődik és a Deák Ferenc-térnél végződik. Enyhén ívelt vonala ellenkező irányban domborodik, mint a Duna, de nem erőteljesebben. Körúttá nyilvánvaló túlzással azért lépett elő, mert a szögalakban hozzáragasztott Vámházkörút egyenes darabját megfelelő fantáziával a körút elnevezés útján egybekapcsolták vele. A Deák-tér felől azonban semmiféle fantázia nem tudta meghosszabbítani a körutat, mert a közelben lévő Deák Ferenc-, Harmincad- vagy Gróf Tisza István-utcák egyáltalában nem alkalmasak erre. A Duna túlsó oldalán a belsőkörút vonalának a folytatása egyáltalán nem található meg, mert az megsemmisült a természeti adottságok akadályain. Ezzel szemben, ha a természetes forgalom kialakulását és az útvonalak véletlen folytán előadódó egymásbakapcsolódását tekintjük, érdekes megfigyelésre tehetünk szert. Ugyanis a belsőkörút természetes folytatása sokkal inkább az Üllői-út vagy a Ráday-utca, mint a Vámház-körút, de legfőképpen folytatása a Vilmos császár-út vonala. A térképen követve ezt az útkapcsolatot nyilvánvalóvá válik az, hogy a természet diadalmaskodott minden természetellenes törekvésen és a körút erőltetett gondolatát átalakította egy Dunával párhuzamos útvonalra. Ezek után tekintsünk rá a Nagykörútra. A Nagykörút íves vonala megint a Duna-hajlás negatívuma és a két vonal együtt egy hosszúkás, magszerű teret határol körül, amely a jelentőségét tekintve, valóban a főváros magja. Ha a Nagykörút vonalát egy képzeletbeli kör darabkájának tekintjük, akkor

ennek a körnek a középpontja a Németvölgyben van és az átellenes körszegmense valahol a Széchenyi-hegy és a Farkasvölgy elhagyatott vidékein történe át. Ugyanígy a belsőkörút képzeletbeli kiegészítése esetén a kis kör közepe a Citadella volna s a kör ellentétes kiegészítése a Sashegy alatt vonulna el. Mi történik a Nagykörút budai folytatásával? A Margit-hídon túl bizonytalanul botorkál a folytatásként körútnak elnevezett útdarab, a dombok között. A Délivasútnál zavarbajön és az Attila-körút vicces vonalán beleszalad a belsőkörút hatáskörébe és a Döbrentei-téren végleg elvérzik. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a Nagykörút Boráros-tér felőli folytatásának feltétlen szükségessége, a Duna-híd még nincsen meg, mert ha ez meglesz, akkor a Délivasútnál az Alkotás-utcában folytatódik a körút és valahogy majd csak összekötődik a Lenke-úttal és a Boráros-téri hídon át visszatér a Nagykörútba. Ez esetben, ha nyomorékul is, de mégis csak lesz egy valóban körülfutó körútunk. Végül a legkülső körút, a Hungária-körút büszke szélességében ma mondhatni a körutak szégyene lehetne. Forgalmi és letelepülési kívánalmakkal mit sem törődve törtet át lakott és lakatlan területeken, kivitelezve és elméletben, egyenesen és görbén, hogy a majdan létesülő budai híd vonalát lehetőleg elterelje a fontos helyektől és nyomorék zacskóalakban elvesszen a Ferencvárosi pályaudvar rejtelmeiben. Budán ennek a körútnak a kiegészítése még legmerészebb álmainkban sem volt meg soha.

Mondhatják sokan, hogy a körutak formáján vitázni nem egyéb merő formalizmusnál, azonban ez a formalizmus városrendezési energiánk nagy részét elvitte céltalan, erőltetett, rossz utakra s félős, hogy jövőben is erre fogja vinni, holott a természet által megjelölt úton ugyanazzal az energiával sokkal többet tudnánk és tudtunk volna elérni. Ennek a megerősítésére csak egy példát hozok fel. Adódó körülmények véletlene egy szép utcavonaldarabot hasított ki a főváros területéből és ez a Rottenbiller-utca, Fiumei-út, Orczy-út vonala. Ez a széles út egész párhuzamosan halad a Duna vonalával. Sok törekvés, igyekvés hangzott el, hogy ezt az útvonaldarabot egy közbenső körúttá kellene elnyomorítani. A természet megmutatta a helyes utat, a Duna vonalát és ebben az irányban folytatni könnyűszerrel lehetett volna is, azonban a régi rögeszme korcsul, körúttá akarta formálni. A természetes gátak ezt az igyekvést lehetetlenné tették, de mégis rengeteg energia pazarlódott erre az igyekvésre.

Nyilvánvaló az elmondottak alapján, hogy hiábavaló volt egy évszázadon át mindenfajta törekvés körutak építésére, összefüggéstelen részletdarabokon kívül egyebet létrehozni nem tudott városrendezésünk, de azt elérte az erőlködés révén, hogy főútvonalaink elhelyezésében teljes a zűrzavar.

Ugyancsak így vagyunk a sugárutakkal is, a külső Váci-út, Vilmos császár-út, Üllői-út, mint az előbbiekből kitűnik, a Dunával párhuzamos útnak felel meg, a Rákóczi-út pedig erre az útvonalra merőlegesen haladó út, mely az ősi keresztben haladó dunai átkelő útvonal volt s Pestnek a bázisát jelenti. Egyetlen sugárútunk, az Andrássy-út, de ez kényszeredetten fut a semmiből a semmibe. Egy ligetet köt össze után a belső városrész szélével.

Mi rejlik e mögött a nagymérvű sikertelenség mögött, mit jelent a kör- és sugárutak rosszul sikerült káosza? Azt jelenti, hogy nem ránk szabott divatos eszme után szaladtunk eddig és ha ezt a gondolatmenetet követjük ezután is, akkor ezen a kitaposott ösvényen haladva, sohasem fogjuk elérni, hogy a maga nemében páratlan, eredeti, modern, jól szituált és főleg alapelrendezésében újszerű fővárosunkat kiépítsük. Meg kell azt is vizsgálni, hogy mi volt az oka annak, hogy a középkori nyugati példák hálójába kerültünk, abban vergődünk ma is és ennekfolytán nem találjuk meg a magunk igazi útját.

A FALAKKAL, bástyákkal és vízárokkal körülvett középkori erődített városnak éppúgy megvoltak a maga problémái, mint a mai nagyvárosnak. Helyi adottságokkal és elhibázott multtal küzdöttek és gyakran kísérelték meg, hogy a város fejlődését és alakulását úgy irányítsák, hogy a fennforgó hibák kiküszöbölődjenek. Akkor sem volt lehetséges máról-holnapra új rendszer szerint átépíteni a várost, tehát egy irányelvet kellett lefektetni, amelyik a részletkérdések eldöntését egyszerűvé tette. A középkori város főcélja a védelem volt s ennek lett alárendelve minden. Épp ezért könnyebb volt a főirányelvet megállapítani, mint manapság. Abban az időben az elveket papíron vetették és ideális várostípusokat is terveztek. Ezek az ideál-típusok a renaissance időkben már tökéletesen centrálisak voltak. Nagyobbrészt a középső főtéren volt elhelyezve a nagy kimagasló katedrális vagy legalább is a fejedelmi palota, az ólomtorony vagy a donzson, ami jellegzetesen eluralkodott az egész város fölött. A középső fix pont köré, sugárirányban futottak az utak s ezeket körutak fogták össze, végül az erődítmény övezte a várost. A célszerűségnek ezek a formái a barokk-időkben esztétikai elméletté formálódtak és továbbfejlődtek. Minden időkben voltak teoretikusok, akik az ideál-típusok formáját kidolgozták. A tervszerű sugárhálós felosztásnak kristályos gondolata Antonio Averlino (Filarete) 1464-ben megjelent építési munkájában került nyilvánosságra és ettől kezdve a centrális gondolat megindult hódító útjára. (Geymüller du Cerceau-nak tulajdonít egy rajzot, amely tipikusan centrális városelrendezést ábrázol, tehát ezek szerint a gondolat a XIV. században már érett lett volna.) A barokk-gondolat szeretettel ölelte fel az ideát és tetszetős formáival hagyta ránk örökség gyanánt, ami ma úgy fekszik lidércnyomásként városaink felett, mint az újszellemű, modern felfogású, okszerű, vágyódásokkal telített ma emberén a nagyapáktól örökölt ebédlőkredenc és egyéb cikornyás és mázsás bútordarabok terpeszkedő és bénító tömege.

Eljött az idő, amikor a városfalak fölöslegessé váltak, a városok kiszabadultak a szorítóabroncsokból. Az erődítések helyén körutak épültek, a centrális gondolat sugárirányban, barokkosan kiterjeszkedett és a város egy második gátló abroncsot kezdett maga köré építeni. A nagy területet elfoglaló közintézményeket egy bizonyos távolságra a centrum köré helyezte és ezzel újra határt szabott önmaga fejlődése elé. A pályaudvarok, temetők, versenypályák, iparnegyedek ma jobban körülzárják a városokat, mint a középkori erődfalak. Valamikor az erődfalak között sűrűsbödött a lakosság, a növekvő igényekkel

hovatovább tűrhetetlen és egészségtelen lett az élet, követelve a szorítógyűrű bármilyen áldozatok árán való széttágítását, éppúgy ma is az újkor követeli a magunk által emelt szorítóabroncs széttörését. Tudjuk jól azonban, mit jelent a pályaudvarok, temetők, parkok, gyárak és egyéb fejlődést gátló vagy akadályozó területek kihelyezése. Ma ezekre az áldozatokra gondolni sem lehet. Német modern teoretikusok nyomán történtek kísérletek a „Trabanten-Stadt" szisztéma megvalósítására, ami nem egyéb, mint a főváros körül elhelyezett apróbb városkákba terelni a különböző irányú fejlődéseket: tehát a nagy bolygónak, a fővárosnak volna egypár kisebb mellékbolygója, Trabant-ja, ahová lassan kihelyezi — ide a gyáripart — oda a munkáslakásokat, amoda a tisztviselők vagy kereskedők lakónegyedét stb. Igy próbálja ez a rendszer a zűrzavaros nagyvárosból kitenyészteni az egyes szerveket. Valóban egészséges életműködése csak olyan városnak lehet, ahol az egyes zónáknak szeparálása megtörtént. A Trabant-elgondolásnak a valóságban két hibája mutatkozott meg hamarosan; egyik a közlekedési nehézségekben rejlik, aminek főleg financiális háttere van azáltal, hogy a legjobb megoldásokban is energiapazarlást igényel, másik, hogy a szeparálódás korántsem tökéletes és természetes, mert minden Trabant-városnak előbb-utóbb kialakul egy csökevényes kis city-je, lakó- és gyárnegyede, egyszóval a mai külvárosi és környéktelepülés mása fejlődik ki rendezettebb közlekedéssel.

Nagy-Berlin szervezésénél volt egy elgondolás, amelyik szerint a várost körszeletekre bontják, mint egy tortát, így helyezve el szükségszerinti vastagságban az üzleti, reprezentálási, lakó-, gyár- és egyéb városrészeket. Ezzel próbálják elérni a városterjeszkedés lehetőségét. Nem szükséges bővebben kifejteni, hogy ennek az elgondolásnak ezer más apró hibáján kívül egy mérhetetlen betegsége van, és pedig az, hogy a város százszázalékos átépítését, átformálását igényelné, ami pedig a lehetetlenségek közé tartozik. De még vadonatúj városalapítás esetében is meggondolandó, hogy egészséges és természetes volna-e egy ilyenfajta település.

A probléma tehát nincs megoldva, mindmáig nem sikerült olyan ideális várostípust teremteni, ahol a különböző funkciójú városrészek teljesen és jól elkülönülnek egymástól és mindamellett mindegyiknek megvan az elasztikus fejlődési lehetősége és az egymással való kontaktusa a jó közlekedésben. Ma az a helyzet, hogy minden nagyváros elszigetelten, saját bajait külön-külön igyekszik megoldani az adott körülmények között a távoljövővel nem sokat törődve.

Ebben a vigasztalan helyzetben Budapest adottságait felszabadult tiszta szemmel vizsgálva, olyformán, hogy megszabadulni igyekszünk a centrális gondolat és törekvés nyomasztó, zsarnokoskodó uralmától, örömmel kell észrevenni, hogy ezek az adottságok önmaguktól rávezetnek egy ideális megoldásra.

PESTNEK is megvoltak a városfalai a középkorban és a renaissance időkben. Ugyancsak megvan a modern fejlődés gátló fala is. A régi erődfal leomlott, de az újkor abroncsának a szorítását mindjobban érezzük. Ez a fejlődést gátló gyűrű a nyugati, keleti, Ferenc- és József-

városi pályaudvarok közé ékelt Város- és Népliget, Tattersall, Lóversenytér, gyárak, kórházak és egyéb városi, kereskedelmi utcaforgalmat nélkülöző területek megszakítatlan láncolatából áll. Ez az abroncs tökéletesebben sikerült, mint akármelyik körútunk, mert Budán is folytatódik a hegyvonulatok és a közéjük helyezett Vérmező, Városmajor, Délivasút, Császárfürdő csoport gátakat jelentő és kíméletet igénylő sorozatán. Ez a gát-körút mindössze egy helyen szakad meg, a Duna és a nyugati pályaudvar között. A külső Lipótváros fejlődése tényleg bizonyítja, hogy „néma terület" a város belsejétől nem szakítja el, mert ebben az irányban mint sugárkéve terjed a város. A szorítógyűrün túl mindenütt alárendeltebb külváros van éppúgy, mint a régi erődfalon kívül védtelen szegényes város volt. Áttörni az új erődfalat, a külvárost minél több helyen összekötni a belső városrésszel, ez egyrészt erőnket meghaladó feladat, másrészt csökkenti a külső városrészek jelleg szerinti elkülönülésének fejlődési lehetőségeit. Igazi kapcsolatot csak jó forgalmú, kereskedelmi életet élő utakkal lehet elérni a külső és a belső városrész között. Ehhez nem elég olyan kapuk létesítése, mint tegyük fel a Kerepesi- vagy Salgótarjáni-út, amelyek kilométereken át haladnak sivár falak és vasúti pályatestek között, hanem olyan kereskedelmi utak kellenek, ahol bérházak sorakoznak az út mentén megfelelő városrésszel mögöttük, ami táplálja a főút üzleti forgalmát. Az ilyen értelmű kapcsolat azonban a külváros jellegét vegyessé teszi. Tisztában kell lennünk tehát azzal, hogy a modern erődfal több helyen való áttörése, mondjuk a pályaudvarok kihelyezése révén, nagyon nehéz feladat és nem tökéletes megoldás.

Itt másféle segítség kell. Elemezve Budapest természetbeli adottságainak a már említett azon tényét, hogy minden hosszan terül el a Duna mellett, észre kell vennünk azt is, hogy a természet kívánságát nemcsak az utak, hanem a városterjeszkedés is követni igyekezett. Más nagy város city-je valóban centrumként zsugorodik a város közepén. Budapesté azonban nem. Az ú. n. Belváros city-je lassan húzódott északra a Duna mellett, s nagyon egészségesen, hosszan felterjedt a Lipótvároson át. Ha azok, akiknek városépítészeti eszközök voltak kezükben, idejében ráeszméltek volna erre a tendenciára, sok tekintetben lehetett volna a természet ezirányú törekvését irányítani és számunkra tökéletesíteni. Törvényszékek és egyéb nagy középületek másfelé csoportosításával el lehetett volna érni a city-nek tökéletes sávszerű terjeszkedését. Azonban még ma sem késő, hogy a hosszirányú törekvést elősegítsük. Az ősi, magyaros faluépítés hosszan nyúlik el az út mentén. Hamarosan rájöhetünk arra, hogy ez nemcsak a falvainkra törvény, hanem különleges magyar kívánsága fővárosunknak is. Ha erre ráeszmélünk és eldobjuk a centralizmus idegenszerű középkori hagyományát, akkor egyszeriben ezer városrendezési betegségünk orvosságát sikerül megtalálni.

Nézzük a Duna túlsó oldalát, ahol a természet állta útját a mesterséges okoskodásnak. A sávszerű terjeszkedés nagyszerű példáját látjuk ott, ami a fürdőváros és reprezentációs városrészünk elhelyezkedésében nyilvánul. A Szt. Gellért-, Rudas-, Rác-, Király-, Császár-,

Lukács-fürdő, a Rádl-malom fel nem használt vize, Római-fürdő, Csillaghegy páratlan vonulata világjelentőségű s ebbe a gyógyforrás sorozatba ritmikusan kapcsolódik bele az idegenforgalmat vonzó reprezentabilis vonal: Gellért-hegy, Várhegy, Margitsziget, Nagysziget (azaz hajógyári sziget), Aquincum. Ha a jövő fejlődését számításba vesszük, amikor a kiváltságosak gyógyfürdője felolvad százezrek üdülésévé, a világutazók luxusa pedig turista-tömegek zarándoklásává népszerűsödik, akkor ez a vonal Szentendre—Leányfalun át a visegrádi kanyarig törhet előre. Ha nem lett volna városépítési hatóságunk a centralizmusba elbódulva, akkor ezzel a számunkra világot jelentő sávval már 25 év előtt tisztában kellett volna legyen és akkor nem történt volna meg az a szégyenletes, rikító, majdnem jóvátehetetlen hiba, hogy ebbe a vonalba maga a város beleépített egy bűzös, otromba gázgyárat, a Nagysziget, Aquincum és a Római-fürdő közé. Ugyanígy a pesti sávos city-képződést is meggondolatlan gyártelepülések akadályozzák, de szerencsére ezek tervszerűséggel, egy-két évtized alatt kiküszöbölhetők. A sávos terjeszkedéssel egyidejűleg egy modern ideál-típus képe bontakozik ki előttünk. Tisztában vagyunk vele, hogy a köralakú terjeszkedés lehetetlenné teszi a város jelleg szerinti szeparálódását, megbénítja a fejlődést. Lehetetlenné teszi azonban a jó közlekedést is, mert a modern közlekedés mindinkább igyekszik a tiszta keresztforgalmat biztosítani, úgyhogy a nagy távolságokat széles, zavartalan egyenes utakon bonyolíttatja le. Ennek a felfogásnak nagy mértékben kedvez a sávos jellegű városterv. Ha egy kissé tovább visz a gondolatok sora a sávos rendszer útján, — amire Budapest fekvése vezetett rá — akkor a modern sávos ideálváros-típust a következőképpen alakíthatjuk ki.

A főtengely, mely közlekedésre alkalmas kell hogy legyen, elválasztja a kereskedelmi életet élő city városrész sávját a reprezentatív város sávjától. Ez a tengely széles legyen és hatásos. Budapesten véletlenül ideális, mert a Duna széles sávja emeli a reprezentatív város-sáv szépségét. Alkalmas vízi- és repülő-közlekedésre. A két part a szárazföldi közlekedés gyors és zavartalan lebonyolításának is kedvez. A budapesti tengelyt szigetek ékesítik és két megfelelő végponton repülőtérre kiválóan alkalmas terület adódik, a Csepel- és Szentendrei-sziget végein. A city sávját széles útvonal kell, hogy elválassza az intenzív, sűrűn lakott városi lakónegyedtől, ahol a városi lakosság zöme él. Ennek is sávszerűen kell terjeszkednie, a főtengely irányában fölfelé és lefelé, biztosítva a szabad terjeszkedési lehetőséget. A szélessége adott, mert a másik hosszanti oldalon a vasútvonal határolja el, ezen túl már csak gyártelepek épülhetnek ugyancsak sávosan, korlátlan terjeszkedési lehetőséggel. A főtengely másik oldalán — nálunk a budai oldalon — a reprezentációs városon túl lakóövezetek sávjai következnek, mindig tágasabb kertekkel és inkább nyaralójellegű villákkal. Ezek is keresztirányban határok között, hosszirányban korlátlan terjeszkedéssel. A sávos terjeszkedésre alkalmas városrendszert keresztirányú útvonalak kötik össze, ami szakaszokra bontja a várost és biztosítja az ideális közlekedést. Egy ilyen ideál-típus megoldja a ma nagyvárosának minden nehézségét, vagyis

övezetek szerint szeparálja a különböző jellegű városrészeket, ugyanakkor biztosítva azoknak örökös terjeszkedési lehetőségét. A keresztirányú közlekedések helyét adottságok jelölik meg. Budapesten pl. a hidak elhelyezése. A keresztirányú közlekedésen addig halad a főváros lakója, amíg eléri azt a városrészjelleget, amit keres. Tehát egymásután halad egyenes irányban át a gyárvároson, munkás- és kereskedő lakónegyedek sávjain, át a cityn, a tengelyen, a reprezentatív városrészen és a villa lakónegyedek különböző jellegű sávjain. Minden egyes keresztút átvágja az összes sávokat. Minden sávnak kell legyen egy hosszanti irányú fő közlekedő ere. Ezek szerint amint elérte a nagyváros lakója azt a városrészt, amit éppen keresett, akkor a hosszanti közlekedésen felkeresi azt a pontját, ahová igyekszik. Tehát fölfelé és lefelé megtalálja az óvárosrésztől a legújabbig a sávnak minden rétegét. Ennél áttekinthetőbb képet még a renaissance körváros-típus sem adott.

Tekintsük most Budapestet az új sávos ideáltípus szempontjából. A főtengelyt már láttuk, erre a Duna kiválóan alkalmas. Láttuk a hosszan elnyúló reprezentáló városrészt, a hasonlócélú fürdővárossal összefonódva, csodálatosan jól és célszerűen. A budai hegyek villaövezeteiben már zűrzavar uralkodik. Miért? Itt nem kísértett nagyon a centrális gondolat réme, de nem volt más vezérlő gondolat sem. Apró kicsinyességek határozták meg az övezeteket. Ahol suttyomban felépült egy-két ház, az már eldöntötte a közvetlen környék övezeti beosztását. Ma is az övezetmódosításokat nem nagy koncepció, hanem kicsinyes egyéni telekérték, meglévő apró jó vagy rossz házak léte vagy nemléte, esetleg befolyásos politikus villája, érdeke, kilátása, vagy legjobb esetben a deputációkat vezetők erélye dönti el. A sávos gondolat itt is megadja a vezérlő eszmét, a gerincet. Különösen érezhető volna ez az északi és déli dunamenti terjeszkedéseknél, ahol ma a legkínosabb megoldatlanságokkal állunk amúgy is szemben. A city sávrendszere — már mint fentebb említve volt — nagyjából kifejlődött és a további fejlődése észak felé lehetővé lesz. Nem úgy dél felé. Mert ott a vásárcsarnokok és bűzös övezet gyárvidéke végleg útjában áll. Azonban kérdés, hogy a city-jelleg nem siklik-e át a Ferenc József-hídnál a jobbpartra. Ez esetben a reprezentatív- és fürdőváros-sáv eltolódna a jobbpart belsejébe, amit a Sósfürdő Sashegyvonala s a keserűvízforrások területe igazolni látszik. Ha a jellegzetes city meg is szűnnék a Vámház-körút tájékán, a lakónegyed sávja bizonyos city-jelleggel keverve, okvetlenül áthalad itt a budai oldalra, mert ezzel legalább a gyárvidék is odakanyarodhat és a Dunához érve, a dunai kikötővel közvetlen kapcsolatba kerül. A lakóövezetek rendezésében a sávos-gondolat főleg az útvonal-fektetés útján jutna kifejezésre. A belsőkörút és a Vilmos császár-út említett vonalától terjedne a fő vasútvonalig, de biztosítani kellene északra való terjedését a nyugati pályaudvar kihelyezésével. A déli terjeszkedése a már említett Dunán való átvezetéssel volna biztosítva. A gyárövezet sávosrendszerben, északra való kiterjesztése idegenszerű gondolat volna városrendezésünkben, holott az északi gyárak áttelepítésénél nagy könnyebbségeket eredményezne. Ugyancsak megkönnyítené az államvasutak gondjait is a sávos elgondolás. Megoldható volna az átmenő főpályaudvarok kérdése is. A fő vasúti pályaudvarnak a sávos ideáltípus szerint lehetőleg a város súlyvonalában kell elhelyeződnie. Erre Budapesten kiválóan alkalmas hely kínálkozik, a Városliget mögött, az Andrássy-út tengelyvonalában. Ezzel egy csapásra a főváros súlyvonalává emelkednék az Andrássy-út. Ez pedig csak nyereségnek könyvelhető el, mert nem képzelhető el szebb benyomás egy városról, mintha egy kerten és Andrássy-út jellegű útvonalon lehet jutni a belsejébe. A földalatti vasutunkkal sem vallanánk szégyent, különösen ha az a Dunapartra kivezettetnék, mert így a városba jövő idegen a Duna partján bukkanna ki a föld alól, ahonnan egyszerre a reprezentációs városrész nagyszerű panorámája lepné meg. Az Andrássy-út jelzett exponálásával elérhető volna az, hogy a Marokkói udvar

helyén, az Andrássy-út belső végén, annak tengelyében egy üzlettorony-ház épüljön az Erzsébet-tér szélén a főútvonal architektonikus lezárására, mintegy jelezve, hogy a városba jövő idegen a lakósávokon keresztül a city sávjába érkezett. A főpályaudvartól dél felé haladó vasútvonal elhelyezése részletkérdés, ez a sávos rendszerben nagyobb könnyedséggel oldható meg, mint a centrális gondolat szemléletében. A fő vasútvonalon tulajdonképpen minden keresztforgalmi útvonalnál pályaudvart kell elhelyezni. A keresztforgalmi utak viszont hidakkal vannak összeköttetésben. A Lánchíd főútvonala az Andrássy-út és ideesnék a főpályaudvar. A nyugati pályaudvar beépíthető területén ugyancsak a főpályaudvarhoz vezetne a Margit-híd keresztforgalmú útja, sőt a Hungáriautat is felhasználva, az új Óbudai-híd keresztforgalma is ide volna irányítható. Az Erzsébet-híd Rákóczi-út vonalában a Keleti pályaudvarnak megfelelő, de átfutó állomásra van szükség, valamivel kijjebb, mint a mai. A Ferenc József-hídnak, úgyszintén a létesítendő Boráros-téri hídnak jó keresztirányú közlekedő útja nincs. Némiképp pótolja a Barossutca, melynek megfelelő átfutó állomás a Józsefvárosi pályaudvar helyett a Máv. északi főműhely helyén volna építhető. Az új híd keresztforgalmát nagyjából a Mester-utca vezetné a Ferencvárosi pályaudvarhoz. Ennek a két hídnak keresztközlekedése nem volna tiszta és inkább arra szolgálnának, hogy a Budára átvezetett lakónegyedet a pestivel összekössék. A sávosirányú rendszer közlekedését tekintve, Budapest nagyon előnyös helyzetben van. T. i. a budai oldalon hosszirányú főközlekedése már félig meg van építve. Hogy kiegészüljön, a Déli vasút vonalát kell viaduktszerűen a Rózsadombra átvinni, a Hármashatár-hegy oldalán végig vezetve, az esztergomi vonalba csatlakoztatni. Ezen az útvonalon ugyancsak meg lehet adni a kereszutaknak megfelelő átfutó állomásokat, amivel a gyorsvasúthálózat egyszerű megoldása adódnék. A keresztirányú gyorsvasúti forgalom alapbázisául az a nagyszabású munka szolgálna, amit a főpályaudvartól kiinduló, a jelenlegi nyugati pályaudvar területén áthaladó Alkotmány-utca, majd a Duna és a Víziváros alatt vonuló és a Vérmezőn kibukkanó és a Déli pályaudvarba csatlakozó vonal építése jelent.

Ilyenformán festene a távoljövő koncepciója a sávos rendszer alapján. Ha azonban elhagyjuk a ma még elérhetetlennek tűnő, fantasztikusnak látszó tervek birodalmát, kitűnik az is, hogy a sávos rendszer a manapság szőnyegen forgó tervek elbírálásánál is döntő és határozott véleményt alakít ki és elvágja a meddő, évtizedes viták lehetőségét. Szűkebbre szorítja az állandó kiállítási terület, vagy a stadion elhelyezésének vitáit is. De beleszól az egészen aktuális kérdésekbe is. Például a városrendezési bizottság elnöki előterjesztésében újra vitássá tett Erzsébet-sugárút szélességére vonatkozólag. Az elmondottakból ugyanis kiviláglott, hogy az Erzsébet-út helyzeténél fogva sem „sugár-út", sem keresztforgalmi főútvonal nem lehet. Tehát semmi egyéb célt nem szolgál, mint hogy az egészségtelen városrészbe új épületek lehetőségét, levegőt, egészséget, mozgást, életet vigyen. Lokális jelentősége máris megszabja a méreteit és torkolatának jelentőségét, szükségtelenné teszi, hogy a centralizmus fixa ideájával egy torz, értelmetlen sugárút kísérletével álljunk elő, ami eltávolítja a kivitelt a valóság határáról, mert a természetellenes kivitellel és kívánalmakkal a financiális lehetőségeket ássa alá.

A városrendezésnek centralizmustól mentes, modern sávos szemlélete érint minden kisebb-nagyobb problémát; az úthálózat kérdését, az építési telkek nagyságát, alakját, övezetek korrigálását, beépítési magasság kérdését, zöld területek kialakítását, közüzemek elhelyezését és mindezeken keresztül főleg a városépítés pénzügyeit is. T. i. mindaz az energia és erőfeszítés, ami a centrális-barokk

törekvések céltalan hajszolásában elpazarlódott eddig, azt a természetes fejlődés felé irányítja. Ezzel pedig új lehetőségek perspektíváját nyitja meg. Az új kialakítási módok feltárt és fel nem tárt előnyei felszabadulást jelentenek egy középkori szellem elképzelhetetlenül sok pénzt emésztő igája alól. Ugyanakkor az új gondolat, az új speciálisan magyar és a főváros testére szabott eszme megnyitja az abroncsot és korlátlan fejlődési lehetőségeket nyujt. De legyen ez az elgondolás a kritika tárgya, lehet, hogy nem állja meg a tűzpróbát, de nyilvánvaló, hogy a mult koloncait igyekszik lerázni és ehelyett jobbat adni, amire a mai idők ugyancsak hivatva vannak.

A centrális, barokkosan sugárutas, körutas játék után végre itt az ideje, hogy megtaláljuk azt az ideált, ami kivezet az útvesztőből és átfogó, józan, egyesegyedül a kívánalmakon és természeti adottságokon alapuló gondolattal, minden befolyásolástól mentesen megmutatja azt a városépítési módot, ami egyenlő a főváros gyökeres és reális modernizálásával.

KAFFKA PÉTER

TÁRSADALMI ELLENTÉTEK INDIÁBAN

AZ EURÓPAI NAGYHATALMAK, különösen Nagy-Britannia tekintélye a világháború következtében erősen megrendült és a brit birodalom vezető szerepe a jövőben leginkább attól függ, hogy Angliának sikerül-e pozicióját Indiában érintetlenül megőriznie. India elvesztése ugyanis végzetes csapást mérne Nagy-Britanniára és annak gazdasági, majd politikai hanyatlását idézné elő. Gandhi letartóztatásával és éhségsztrájkja fejleményeivel pillanatnyilag helyreállt ugyan a nyugalom, de az égető indiai probléma ezzel még nincsen megoldva, sőt messzebb van a megoldástól, mint valaha.

Indiát a modern eszmék és a Mahatma ügyes agitációja felrázták évezredes letargiájából és a kasztszellemtől áthatott óriási ország, mely mindig távol állott a demokratikus berendezésektől és még sohasem élvezett politikai szabadságot, most máról-holnapra dominiumi jogállást, sőt teljes függetlenséget követel. Üres jelszavakkal dolgozó fanatikusok ragadták magukhoz a tömeg vezetését és törekvésük arra irányul, hogy hazájukat felszabadítsák az angol uralom alól és megvalósítsák az önkormányzatot, a swarajt. Dominiumi status azt jelentené India számára, hogy felszabadulna Britannia ellenőrzése alól, felelős nemzeti kormányt nyerne és szuverén módon intézné államügyeit. Ez volna az első lépés, mely csakhamar teljes függetlenséget vonna maga után, India azonban még nem érett meg erre. Anglia fehér dominiumai is csak lassú fejlődés útján nyerték el önállóságukat és lettek a brit imperium egyenrangú tagjai. Indiában azonkívül egészen más a helyzet, mint a brit birodalom négy tengerentúli dominiumában: Kanada, Ausztrália, a délafrikai Unió és Új Zéland angolszász népe kultivált, Európából odaszakadt egyénekből áll és ezek az országok minden téren úgy faji, mint kultúrális tekintetben méltán nevezhetők a brit államközösség egyenrangú tagjainak.

India népe ezzel szemben sohasem volna képes arra, hogy megőrizze az ország tekintélyét és hogy magát a többi brit dominium módjára az angol kormánytól függetlenül kormányozza, egyszóval, hogy megvalósítsa az annyira óhajtott swarajt. Indiában a nép legnagyobb része nagyon alacsony nívón él és nem tudja felfogni és értékelni a szabadság eszméjét; egy óriási, kaotikus, keleti népre, melynek nincsen sem közös nyelve, sem közös vallása és amelynek 350 millió lakosa közül csak 1—2 millió tud írni és olvasni, demokratikus államformát erőszakolni teljes lehetetlenség. Csak brit higgadtság és energia tud ebben a különös országban rendet tartani, csak az tudja megfékezni a vad gyűlölettől hajtott ázsiai tömegeket. Hindúk és mohamedánok,

Wissenschaft.

Erhöhter Schutz der Familie und Ehe in den neueren Urteilen der kgl. Kurie.

Von Rechtsanwalt Dr. GEORG PAP.

In den im Jahre 1937 erbrachten Entscheidungen der höheren Gerichte, insbesondere der Kurie, kommt der *Schutz der Ehe als Institution* in noch stärkerem Maße zur Geltung als bisher und es wird ausdrücklich am Prinzip festgehalten, die Ehe stelle eine für die ganze Dauer des Lebens eingegangene Gemeinschaft dar, die nur aus *äußerst triftigen Gründen* aufgelöst werden kann. Hiebei vertritt der Richter in der Regel den Standpunkt, daß von den beiden Ehegatten die Frau, die mit der Eheschließung meistens den bedeutendsten Schritt ihres Lebens unternimmt, mehr schutzbedürftig sei. Von den Entscheidungen grundsätzlicher Bedeutung, die von der kön. Kurie erbracht worden sind, verdienen vor allem diejenigen besonderes Interesse, die sich auf Schadenersatz im Zusammenhang mit der Verlobung, auf Unterhaltspflicht, Anfechtung der Ehe, Tätlichkeit, Apanage und Ehebruch beziehen.

In einem Falle des *Rücktritts von der Verlobung* berief sich der Bräutigam darauf, daß, da seine Eltern sich nach der Verlobung der Ehe widersetzt haben, sein Rücktritt begründet erscheint und er für den Schaden, den seine Braut dadurch erlitten hat, daß sie auf Wunsch des Bräutigams ihre Studien nicht fortsetzte und ihr Stipendium verlor, nicht aufzukommen habe. Der oberste Gerichtshof stellte demgegenüber fest, daß obwohl die Erlangung der elterlichen Zustimmung seitens des Bräutigams als motiviert und sittlich erscheint, diese noch *vor der Verlobng* hätte gesichert werden sollen. Da der Bräutigam somit ohne triftigen Grund seine Verlobung rückgängig gemacht habe, bestehe eine Schadenersatzpflicht gegenüber seiner Braut.

Die Anfechtung der Ehe mit der Motivierung, daß die Gattin vor der Ehe *Kassiererin in einem Kaffeehaus* gewesen war, führte zu keinem Erfolg. Da auf Grund von Zeugenaussagen nachgewiesen wurde, daß die Frau während ihres Dienstes ein einwandfreies Leben führte, stellte die Kurie fest, daß ihre Beschäftigung an sich keinesfalls als unsittlich betrachtet werden kann. Die Verheimlichung der ehemaligen Beschäftigung vor dem Gatten könne ferner nicht als Verheimlichung einer persönlichen Eigenschaft betrachtet werden, auf Grund deren die Ehe als nichtig erklärt werden könnte.

Bemerkenswert ist die Feststellung der Kurie, nach der eine *notgedrungene häusliche Gemeinschaft an sich die Unterbrechung der ehelichen Lebensgemeinschaft nicht ausschließt und nicht ohne weiteres als Verzeihung aufzufassen ist.* Wenn daher eine militärische Person die in der Kaserne befindliche Wohnung aus dienstlichen Gründen nicht aufgeben konnte und seine Frau nicht wegziehen wollte, seien die Beziehungen der Eheleute zueinander während der notgedrungenen häuslichen Gemeinschaft von entscheidender Bedeutung.

In den Entscheidungen der Kurie in *Unterhaltsprozessen* kommt die strenge Fassung der Verpflichtungen des Gatten gegenüber Frau und Kinder zur Geltung. In einem Fall wurde festgestellt, daß der Umstand, daß der arbeitsfähige Mann im mittleren Alter zurzeit erwerbslos ist, kein Hindernis der Verpflichtung zur Zahlung von Alimenten bildet, da die Möglichkeit besteht, daß der Betreffende zu einem Erwerb gelangt. Ebenfalls zum Schutz der Frau wurde in einem Fall ausgesprochen, daß für die Zuurteilung von Alimenten nicht von Bedeutung ist, daß die Frau von seiten ihrer Tochter unterstützt wird.

Mit Erfolg machte die Gattin ihre Unterhaltsansprüche sogar *gegenüber den Eltern des Gatten geltend,* nachdem sie sich die ihr zustehenden Alimente bei ihrem vermögens- und einkommenslosen Mann nicht holen konnte. Die Frau berief sich darauf, daß ihr Mann, der sie mit Zustimmung seiner Eltern heiratete, voll im Geschäft seiner Eltern beschäftigt war, ohne dafür gebührend honoriert zu werden. Der Oberste Gerichtshof verpflichtete den Schwiegervater zur Zahlung von Alimenten, *die sich den gesellschaftlichen und materiellen Verhältnissen der Eltern anzupassen haben.*

Aufschlußreich ist die Abweisung der Ansprüche eines Ehemannes, der von seiner getrennt lebenden Frau Alimente mit der Motivierung forderte, daß diese sich gelegentlich der Eheschließung zur Deckung der Haushaltskosten verpflichtet hatte. Die Kurie stellte sich auf den Standpunkt, daß ein getrennt lebender, über keine Einkünfte verfügender Ehemann — der bei der Lösung der ehelichen Gemeinschaft für den schuldigen Teil erklärt wurde — von seiner Gattin Alimente nur dann beanspruchen kann, wenn er die Versorgung in der gemeinschaftlichen Wohnung infolge des Verhaltens der Frau nicht zu empfangen in der Lage ist. Der Gerichtshof sprach hiebei die Vermutung aus, daß es sich seitens des Ehemannes nur um eine zwecks Erreichung materieller Vorteile eingegangene Scheinehe gehandelt habe.

Bezüglich der *Unterhaltspflicht des Vaters dem Kinde gegenüber* ist eine Entscheidung der Kurie von besonderer Bedeutung, nach der diese Verpflichtung dahin erweitert wird, daß der Vater die Alimente auch dann zu zahlen hat, wenn dies auf Kosten seiner eigenen Erhaltung erfolgt. Die Entscheidung bezieht sich ausschließlich auf Väter vermögensloser Minderjähriger.

Während die Unterhaltspflicht des natürlichen Vaters sich auch nach der bisherigen Rechtsübung auf die Eltern des natürlichen Vaters erstreckt, falls sich diese dazu verpflichtet haben, stellte die Kurie neuerdings in einer Entscheidung fest, daß diese Verpflichtung der Eltern auch dann besteht, wenn ihre Verantwortung hinsichtlich des *Zustandekommens, Aufrechterhaltung oder Fortsetzung des Liebesverhältnisses festgestellt werden kann.*

Die *Tätlichkeit* innerhalb der Ehe galt bisher ohne Rücksicht auf die gesellschaftliche Stellung der Parteien als unbedingter Scheidungsgrund, da *der Gatte der Gattin gegenüber kein Recht zur Züchtigung besitzt.* Auf Grund einer neueren Entscheidung der Kurie, wonach die Anerkennung der Tätlichkeit als Scheidungsgrund von den obwaltenden Umständen und der Schwere der Tätlichkeit im Verhältnis zur Individualität der Eheleute abhängt, muß jedoch für die Zukunft angenommen werden, daß die Tätlichkeit bei den unteren Schichten der Gesellschaft nicht in jedem Falle als unbedingter Scheidungsgrund betrachtet werden wird.

Hinsichtlich der rechtlichen Beurteilung der *Apanage,* die in letzter Zeit unter den geänderten wirtschaftlichen Verhältnissen an Stelle der Mitgift getreten ist, stellte die Kurie fest, daß sie *begrifflich mit der Mitgift identisch ist.* Der Schwiegervater, der sich zur Apanage verpflichtet hat und diese dem Schwiegersohn „wegen groben Undanks" entzog, wurde zur weiteren Zahlung angehalten, mit Hinweis darauf, daß auch die Apanage Mitgift *(Rentenmitgift) und somit während der Ehe unwiderruflich sei.* Diejenigen Rechtsvorschriften hingegen, die die Rückforderung von Geschenken im Falle groben Undanks ermöglichen, *seien auf den Fall der Mitgiftsleistung nicht anzuwenden.*

Einen einzigartigen Fall stellt in der ungarischen Gerichtspraxis jener Scheidungsprozeß dar, den der Gatte gegen seine Frau wegen Ehebruchs eingeleitet hat, obwohl er vorher seiner Frau eine *schriftliche Erklärung gab, nach der diese ihm wann immer untreu werden dürfe, und er aus diesem Grunde sich nicht scheiden lassen würde.* Die Kurie hat den Gatten mit seiner Klage auf Scheidung mit klassischer Motivierung *abgewiesen.* Sie stellte fest, der Ehebruch der Frau sei die größte Unsittlichkeit, selbst wenn sie mit vorheriger Zustimmung des Mannes erfolgt. Andererseits sei die Zustimmung des Gatten ein Zeichen tiefster Verlotterung. Ein Ehegatte, der eine solche Erklärung ausstellt, die jedes moralischen Gefühls entbehrt, könne sich auf die Zerrüttung des Ehelebens nicht berufen. Die Kurie erklärte aber, daß die betreffende Erklärung des Gatten durch die Klage auf Scheidung als widerrufen betrachtet werden muß, und die moralischen Verhältnisse der Ehegatten nunmehr gemäß den allgemeinen sittlichen Maßstäben zu beurteilen sein werden.

Zum Schluß soll ein wichtiger Grundsatz des obersten Gerichtshofes hervorgehoben werden, der in den Urteilen in den zurzeit so zahlreichen Scheidungsprozessen zum Ausdruck kommt. Die Kurie hat bei Scheidungsprozessen, denen ungünstige wirtschaftliche Verhältnisse zugrunde lagen, stets mit folgerichtiger Strenge den Standpunkt vertreten, daß eine *in den materiellen Verhältnissen eingetretene ungünstige Wendung keinen der Eheleute zur Einstellung der ehelichen Gemeinschaft berechtigt, da die Ehe als die intensivste Form menschlicher Lebensgemeinschaft voraussetzt, daß sich die Eheleute eben in wirtschaftlichen Nöten gegenseitig stützen. Der sittliche Inhalt dieser gegenseitigen Hilfe sei das sicherste Fundament der Ehe.*

Vortragsplan für das zweite Semester der Freien Universität.

Das zweite Semester der Freien Universität des Hauptstädtischen Volksbildungskommitees wird am 1. Februar, abends 7 Uhr, im Zentralgebäude der Universität (IV., Pázmány-tér) eröffnet werden. Die Eröffnungsrede hält Bürgermeister *Szendy.* Vorträge halten Erzherzog *Josef Franz* und Bischof Dr. *Glattfelder* über die Bedeutung St. Stefans und das Eucharistische Jahr. Es wirkt der Kammerchor Nikolaus *Forrais* mit.

Die Lehrkurse der Freien Universität beginnen am 3. Februar. Es werden Sonderkollegien abgehalten, in denen die mit dem Heiligen Jahr zusammenhängenden Probleme erörtert werden.

Dr. Polykarp *Radó* wird über das Leben Jesu, Dr. Josef *János* über die Einführung in die Metaphysik, Dr. Johann *Schnell* über das nervöse Kind, Dr. Josef *Kosztersitz* über die großen Jungens und großen Mädels vortragen.

Unter den Vortragenden über die Probleme des Ungartums befinden sich Dr. Viola *Tomori* („Ungarische Psyche"), Dr. Ludwig *Gogolák* („St. Stefan und das Ungartum"), Dr. Michael *Ferdinándy* („Ost und West in der Geschichte"), Dr. Stefan *Csabay* („Ungarische Kultur in den Grenzmarken") und Dr. Alexis *Kincs* („Ungarische Schicksalsfragen").

Aus dem Wissenschaftskreise der Geographie, Geschichte, der Rechts- und Volkswirtschaftswissenschaft werden vortragen: Dr. Eugen *Cholnoky* (Ferner Osten), Dr. Koloman *Rátz* (Rußland), Dr. Ladislaus *Walkó* (Die Vereinigten Staaten von Nordamerika), Dr. Andor *Sárffy* (Eherecht), Dr. Béla *Perneczky* (Fragen des Arbeitsrechtes), Johann *Kemény* (Devisenbeschränkungen und Außenhandel).

Über Literatur und Kunst werden sprechen: Dr. Anton *Szerb* und Dr. Béla *Just* (Neue Bücher), Dr. Anton *Hekler* (Antike Kunst in den Berliner Museen), Dr. Heinrich *Horvát* (Die Kunst Budapest), Dr. Zoltán v. *Takács* (Die Malerei Chinas), Dr. Karl *Csányi* und Dr. Eugen *Mesterházy* (Paris und seine Kunst), und Dr. Dionys *Bartha* und Georg *Kósa* (Musik vom 16. bis zum 18. Jahrhundert). Albert *Siklós* (über Sinfonien). Eine besondere Vortragsserie wird in der Beleuchtung verschiedener Fachleute den Problemen der Schauspielkunst gewidmet sein.

Für den Kreis der Natur- und der medizinischen Wissenschaften, wie auch der Technik sind Vortragende: Dr. Johann *Láng* (Die Geheimnisse des Blutes), Dr. Josef *Vodeczky* (Das Weltsystem), Dr. Franz *Cavalloni* (Gegenwart und Vergangenheit der Physik). In einem besondern Lehrkurs wird die Hygiene des Ehelebens beleuchtet. Dr. Zoltán *Szatmáry* hält Vorträge für Frauen, Dr. Béla *Kollarits* für Männer. Über die Wunder der technischen Chemie wird Dr. Béla *Lengyel,* über die Gefahren des Familienhausbaues Ladislaus *Krompecher* berichten.

Die Vorträge finden an der philosophischen Fakultät der Universität (Muzeum-körut), die Musikvorträge an der Hochschule für Musik, jedesmal abends ½7 Uhr, statt. Einschreibtaxe 2 Pengő, Unterrichtsbeitrag 1.50 bis 8 Pengő, je nachdem, wie viele Kurse die Hörer besuchen wollen. Einschreibungen beim Volksbildungskomitees (IV., Szép-ucca 5) an Wochentagen von 9 bis 2 Uhr und Freitag, nachmittags auch von 5 bis 7 Uhr.

Kolauch Baumschule, Szeged

dient mit erstrangigen **Obstbäumen, Zierbäumen, Beeren, Fichten, Rosen** usw. in grosser Auswahl. 2144

Sonntag, 30. Januar.

Röm.-kath.: 4. Martina, IM. — Prot.: 4. S. n. Ep. Adelgunde. — Griechen: 17. Januar, Anton d. Gr. — Juden: 28. Sebath. — Sonnenaufgang 7 Uhr 30 Min., Sonnenuntergang 16 Uhr 57 Min., Mondaufgang 6 Uhr 32 Min., Monduntergang 16 Uhr 19 Min.

Museen: *Ungarisches Nationalmuseum* (VIII., Muzeum-körút 14—16): a) Geschichstwissenschaft, b) Archäologie, c) Kunstgewerbe (IX., Üllöi-út 33), d) Franz-*Hopp*-Sammlung für ostasiatische Kunst (VI., Andrássy-ut 103) 9—½2. — *Landes-Naturwissenschaftliches Museum* (VIII., Muzeum-körut 14—16): a) Zoologie Di., Do., Sa., So. 9—½2; b) Mineralogie und Paläontologie Mo., Mi., Fr., So. 9—½2; c) Botanik (V., Akadémia-ucca 2) Mi., Fr., So. 10—1. — *Parlamentsmuseum:* tägl. 9—2, an Nachmittagen geschlossen. Eintritt frei beim XVI. Tor des Parlaments. — *Museum der Schönen Künste* (XIV., Aréna-ut 41): a) Graphik täglich von 10 bis ½2; b) Alte und moderne Bilder Di., Mi., Do., Sa., So. 10—½2, c) Originalskulpturen Mo., Fr. 10—½2, d) Gipsabgüsse Fr. 10—½2, e) Neue ungarische Gemäldegalerie (VI., Andrássy-ut 69) tägl. 9—½2. — *Verkehrsmuseum* (X., Hermina-ut 16): an Wochentagen 9—1 und ½3—5, sonst 9—1, Mo. geschlossen. — *Ethnographisches Landesmuseum* (X., Hungária-alsókörut 40): tägl. 9—½2. — *Landwirtschaftliches Museum* (im Stadtwäldchen): an Wochentagen von ½10 bis 13 Uhr. gegen 0.50 P Eintrittsgebühr, an Sonn- und Feiertagen von 10 bis 13 Uhr unentgeltlich. — *Georg Ráth-Museum* (VI., Vilma királynő-ut 12): tägl. 9—½2. — *Sozialhygienisches Museum* (VI., Eötvös-ucca 33): Mo., Do. 10—1. — *Museum römischer Altertumsfunde in Aquincum* (III., Szentendrei-ut 7): tägl. bis zur Dunkelheit. — *Kön. ung. Kriegsmuseum* (Vár, Bástya-sétány 40): ab 15. Dezember bis auf weiteres geschlossen. — *Briefmarken-Museum* der kön. ung. Post (I., Kriszina-körut 12, Stock 8) geöffnet: Di., Fr. 10—1 Uhr. Eintritt 40 Heller. — *Jüdisches Landesmuseum* (Ecke Wesselényi- und Dohány-ucca): Sa., So. 11—½2, Do. 4—7.

Ausstellungen: *Kunsthalle* (im Stadtwäldchen): Ungarisches Biedermeier. — *Nemzeti Szalon* (Erzsébet-tér): Winterausstellung von 23. Januar bis 6. Februar.

Bibliotheken: *Bibliothek der Ungarischen Akademie* (mit *Goethe-, Vörösmarty-* und *Széchenyi*-Zimmer): tägl. von 3—7 Uhr. — *„Széchenyi"-Landesbibliothek* (VIII., Muzeum-körut 14—16): tägl. von 9 bis 12 Uhr. — *Hauptst. pädagogische Bibliothek* (VIII., Mária Terézia-tér 8): täglich von 9—2 und 5—8. — *Bibliothek des Statistischen Landesamtes* (II., Keleti Károly-ucca 5/7): tägl. 8—1. — *Fachbibliothek des Landwirtschaftlichen Museums* (im Stadtwäldchen): tägl. von 9 bis 14 Uhr, an Samstagen bis 12 Uhr. — *Bibliothek des Kunstgewerbemuseums* (VIII., Üllöi-ut 33): Mo. 12—6, Di., Mi., Do., Fr. 9—5, Sa. 10—1, So. 9—12. — *Blinden-Bibliothek* (VI., Ida-ucca 5): tägl. 8—12 und 2—5. — *Universitätsbibliothek* (IV., Ferenciek-tere 5/a) von 8 bis 8 Uhr.

Besichtigungen: *Königliche Burg:* tägl. 9—4. — *Botanischer Universitätsgarten* (VII., Romanelli-ucca 25): tägl. 8—12 und 2—6. — *Katakomben im Festungsberg mit Sammlungen eiszeitlicher Tierüberreste* (im Hofe der Bezirksvorstehung, I., Szentháromság-ucca 2): tägl. bis zur Dunkelheit.

Montag, 31. Januar.

Röm.-kath.: Petrus Nolascus, Bk. — Prot.: Virgil. — Griechen: Athan. Cyrill. — Juden: 29. Sebath. — Sonnenaufgang 7 Uhr 29 Min., Sonnenuntergang 16 Uhr 58 Min., Mondaufgang 7 Uhr 1 Min., Monduntergang 17 Uhr 23 Min.

Rundfunk programm.

Sonntag, 30. Januar.

Budapest I. *9.30:* Nachr. — *10:* Röm. kath. Gottesdienst. — *11.15:* Ev. Gottesdienst. — *12.20:* Zeit, Wetter, Wasserstand. — *12.30:* Konzert des Ungarischen Sinfonieorchesters unter Georg *Schuler.* Dazwischen *13.05:* Vortrag Dr. Géza *Say.* — *14:* Schallplatten. — *15:* Vortrag Elemér *Székács.* — *15.45:* Konzert der Funkkapelle unter Stefan *Bertha.* — *16.30:* Vortrag Frau Rudolf *Székely.* — *17:* Zigeunermusik. — *17.50:* Vortrag Ladislaus *Ravasz.* — *18.15:* Gesangskonzert Dr. Nikolaus *Szedő.* — *18.45:* Plauderei von Karl *Kardeván.* — *19.15:* Jazz. — *19.50:* Sportresultate. — *20:* „Szuhay", Lustspiel in 3 Akten von Ladislaus *Szalay* v. Zala. — *21.30:* Nachr. Sportresultate. — *21.55:* Übertragung des Finalkampfes der Landesmeisterschaft im Boxen aus der Beszkárt-Turnhalle (Wachswiedergabe). — *22.40:* Militärkonzert unter Artur *Seregi.* — *23.30:* Klavierkonzert Margit *Lászlóffy.* — *0.05:* Nachr.

Budapest II. *11.20:* Schallplatten. — *15:* Konzert der Funkkapelle unter Stefan *Bertha.* — *17.50:* Schallplatten. — *18.15:* Vortrag Dr. Ludwig *Peleskey.* — *18.45:* Schallplatten. — *19.15:* Vortrag Frau Julius *Germanus.* — *20:* Nachr., Trabrennresultate. — *20.30:* Jazz.

Montag, 31. Januar.

Budapest I. *6.45:* Gymnastik. Hierauf: Schallplatten. — *7.20:* Speisefolge, Mitteilungen. — *10:* Nachrichten. — *10.20* und *10.45:* Vorlesungen. — *11.10:* Wasserstand. — *12:* Mittagsglockengeläute, Wetter. — *12.05:* Konzert des Vokaltrios Béla *Endre.* — Dazwischen *12.30:* Nachr. — *13.20:* Zeit, Wetter, Wasserstand. — *13.30:* Konzert der Postkapelle unter Johann *Eördögh.* — *14.40:* Nachr. — *14.55:* Programmansage. — *15:* Kursnotierungen. Marktpreise. — *16.15:* Vortrag Dr. Stefan *Fábián.* — *17:* Vortrag Zoltán *Csürös.* — *17.30:* Schallplatten. — *18:* Arbeiterfunk. — *18.30:* Zigeunermusik. — *19.25:* Vorlesung. — *20:* Einführung in das folgende Konzert. — *20.10:* Übertragung des Konzerts der Philharmonischen Gesellschaft unter Issay *Dobrowen* aus dem Kön. Opernhause. Dazwischen *21:* Nachr. — *22.10:* Wetter. Hierauf: Schallplatten. — *23:* Nachr. in deutscher Sprache. — *23.05:* Konzert eines Salonquintetts. — *0.05:* Nachr.

Budapest II. *18:* Schallplatten. — *18.35:* Deutscher Sprachunterricht. — *19.25:* Schallplatten — *20.10:* Plauderei von Paul *Nádai.* — *20.40:* Nachr. — *21:* Jazz.

Die Hauptstadt und ihre Vororte.

Vom Architekten Peter Kaffka

Der am 1. Februar in Kraft tretende Gesetzartikel VI vom Jahre 1937 eröffnet ein neues Kapitel der Stadtregulierung von Budapest, indem er Maßnahmen zur Regulierung der Vorstädte einführt. Der Kern des Gesetzes besteht darin, daß die in Budapest gegenwärtig übliche Stadtregulierung sanktioniert und die Geltung der Rechtsvorschriften auch auf die Umgebung der Stadt erstreckt wird. Die Bedeutung der baulichen Regelung der Umgebung einer Hauptstadt wird oft auch von Sachverständigen unterschätzt, besonders aber sehen die Laien nicht ihre Notwendigkeit und die Möglichkeit praktischer Ergebnisse ein. Jeder Großstadtbewohner ist sich darüber im klaren, daß auch die Umgebung der Stadt einer gründlichen Regulierung bedarf. Wer kennt denn nicht die internationale Ansicht der Vorstädte mit den sich pilzartig vermehrenden Hütten, Schuppen, Brandmauern und unordentlich zerstreuten Häusern? Wem wäre die Unmenge der ärmlich umzäunten Höfe, die auf den Höfen trocknenden Lumpen, die staubigen Wege und die russigen und übel riechenden Industrieanlagen noch nicht aufgefallen? Es gibt kaum eine Großstadt, die nicht von einem derartigen Gürtel der Armut umgeben sein würde. Diese Krankheit hat jedoch nicht erst die Städte von heute befallen, — auch im Mittelalter wurde die Armut aus der Stadt verdrängt und sie siedelte sich außerhalb der Festungsmauern an.

Die „Parasitenstädte."

Stets hat sich in der Peripherie der Städte diejenige Schicht niedergelassen, welche die kommunalen Belastungen zu tragen nicht imstande war, jedoch die sich bietenden Vorteile genießen wollte. Deshalb wurden derartige Siedlungen als Parasitenstädte bezeichnet. So sehr die Bezeichnung zutreffend zu sein scheint, trifft sie doch nicht das Wesen der Erscheinung, denn die Ansiedlung in der Umgebung stellt keinen sich an die Stadt anklammernden Fremdkörper dar, sondern ist aus der notgedrungenen Aussiedlung einer zur Stadt gehörenden Schicht entstanden. Parasitenhaft ist sie aus dem Grunde, weil sie ohne Belastung durch städtische Steuern die öffentlichen Einrichtungen der Stadt und ihre wirtschaftlichen Energiequellen in Anspruch nimmt.

Eine ungeordnete Ausbreitung der Vorstädte erscheint nicht nur vom ästhetischen Gesichtspunkte gefährlich, sondern auch wegen der Störung des wirtschaftlichen Gleichgewichts der betreffenden Stadt. Die Wiederherstellung dieses Gleichgewichts hat es erforderlich gemacht, daß die Vorstadtsiedlungen einverleibt werden. Die in die Stadt eingeschmolzene Umgebung mußte jedoch neugeordnet werden, was für die Gemeinde neue Lasten bedeutete, die von der Bürgerschaft der erweiterten Stadt zu tragen waren. Folglich setzte eine neue Aussiedlung ein. Derjenige Teil der Bevölkerung, der die kommunale Belastung nicht tragen konnte, siedelte sich jenseits der neuen Grenzen an. Offenbar ist hier eine grundsätzliche Neuregelung erforderlich, da sonst sich der gekennzeichnete Vorgang wiederholen würde.

Wie können nun die Vorstädte ohne Hinausschiebung der städtischen Grenzen und doch unter Berücksichtigung der Belange der Stadt reguliert werden? Diese Frage beantwortet das neue Stadtregulierungsgesetz durch Erweiterung der Stadtregulierungskompetenzen der Hauptstadt auf ihre Umgebung. Das schwierige Problem der Erweiterung der Kompetenzen wird in Budapest durch den Umstand erleichtert, daß die Hauptstadt über ein Stadtregulierungsorgan verfügt, in dem Delegierte der Kommunal- und der Staatsbehörde in gleicher Weise vertreten sind. Es handelt sich um den Hauptstädtischen Baurat, der ursprünglich berufen war, die aus mehreren Städten gebildete Hauptstadt zu verschmelzen.

Eine neue Aufgabe des Hauptstädtischen Baurats.

Es liegt an der Hand, daß dieser Baurat, der die Interessen der Stadt von einem über die Parteien stehenden Standpunkt aus wahrnimmt, leicht dahin umzubilden ist, daß er auch die Interessen der Hauptstadt und ihrer Umgebung unparteiisch in Einklang zu bringen vermag. Aus diesem Grunde verweist das Gesetz die Vorstädte in den Kompetenzkreis des Hauptstädtischen Baurats. Der leitende Gesichtspunkt der Regulierung der Umgebung ist die Lenkung und Beschränkung der Bautätigkeit. Die damit zusammenhängenden Aufgaben sind am besten am Beispiel von Paris zu ersehen. In Paris wurde im Jahre 1928, d. h. vor zehn Jahren, auf Grund eines dem ungarischen ähnlichen Gesetzes eine Hauptkommission für die Regulierung der städtischen Umgebung gebildet. Die Kommission bestimmte vor allem die Größe des Gebiets, die einer Regulierung bedurfte. Von Notre Dame, als einem Mittelpunkt aus, wurde ein Kreis mit einem Radius von 35 km gezogen. Auf diesem Gebiet lebten in 656 Gemeinden 6.3 Millionen Einwohner, und es bestanden hier so weitgehende Baumöglichkeiten, daß, wenn die Eigentümer der Grundstücke ihre Baurechte hätten ausüben können, der Bau von Wohnhäusern für 200 Millionen Einwohner möglich gewesen wäre. Man kann sich vorstellen, wie unsystematisch bei dieser weitgehenden Freiheit die wenigen Gebäude gelegen waren, die, der natürlichen Bevölkerungszunahme entsprechend, im Wege der normalen Bevölkerungszunahme erbaut worden sind. Die unsystematische und zerstreute Bautätigkeit hatte natürlich zur Folge, daß die entlegenen Gebäude von der Gemeinde mit Straße, Kanalisierung, Wasserleitung und sonstigen öffentlichen Werken nicht versehen werden konnten. Durch die unsystematisch zerstreuten Bauten wurden die Schönheit der Landschaft und die Kunstschätze der Umgebung: Wälder, Parke, Flußufer, Schlösser usw. außerordentlich stark beeinträchtigt. Die Kommission ging vor allem daran, die Bauenergie auf bestimmte Stellen zu konzentrieren, von wo aus die Versorgung mit öffentlichen Werken am leichtesten erfolgen und wo die Schönheit der Landschaft und der Eindruck der Kunstschätze durch die Ansiedlung nicht gestört werden konnten. Jede einzelne Gemeinde hatte nachzuweisen, welchen Siedlungsbereich sie binnen 15 Jahren mit öffentlichen Werken und Einrichtungen zu versehen imstande ist. Dementsprechend hatten sie in den Regulierungsplänen die Größe ihrer für städtische Siedlung bestimmten Flächen zu bestimmen; darüber hinaus zu bauen ist ihnen strengstens untersagt worden.

Ein allgemeiner Regulierungsplan für die Umgebung.

Die zweite große Aufgabe der Regulierung besteht in der Zusammenfassung der Regulierungspläne der einzelnen Gemeinden in einen den Belangen der Hauptstadt Rechnung tragenden einheitlichen Plan. Die Gesichtspunkte eines allgemeinen Regulierungsplanes sollen durch einige Hinweise beleuchtet werden. Die Umgebung der schütter bevölkerten Stadtteile — in Budapest die südöstlichen — sind derart zu regulieren, daß dort gesunde und gefällige Arbeitersiedlungen errichtet werden können. Die Nähe einer Wohngegend oder eines Stadtteils mit Handelsbevölkerung erfordert, daß dort geeignete Siedlungsmöglichkeiten für kleingewerbliche Arbeiter, Handwerker und Angestellte des Handels bestehen. Dies beschränkt sich in Budapest hauptsächlich auf die nordöstlichen Stadtteile. Die Hauptstadt legt Gewicht darauf, daß der Stadtbevölkerung zu Erholungs- und Sportzwecken geeignete Gebiete zur Verfügung stehen; hiefür kommt die Gegend von Ofen in Betracht. Weitere wichtige Gesichtspunkte des allgemeinen Regulierungsplanes sind die Sicherung der Ausgangsstraßen, die Verhinderung des Verbauens dieser Straßen, der systematische Ausbau erwünschter Verkehrswege, ferner die Berücksichtigung der Erfordernisse des passiven Luftschutzes.

Welche Mittel stehen nun dem Hauptstädtischen Baurat mit erweiterten Kompetenzen zur Durchführung der Regulierung zur Verfügung? Aus den Hinweisen auf die Grundsätze der Regulierung kann gefolgert werden, daß besondere finanzielle Mittel nicht erforderlich sind. Die Herstellung des Regulierungsplanes und die entsprechende Änderung der Statuten einzelner Gemeinden sichern den Erfolg der Regulierung und erfordern lediglich administrative Kosten. Diese verteilen sich wiederum unter den Beteiligten — Budapest und die Gemeinden der Umgebung — in dem Maße, daß eine besondere Belastung der Bevölkerung nicht erforderlich wird.

Vor strengen Maßregeln flüchtet die ärmere Bevölkerung ebenso, wie vor hohen Gemeindesteuern. Es besteht daher die Gefahr, daß jenseits des in die Kompetenz des Hauptstädtischen Baurats einbezogenen Gebiets ein neuer Parasitengürtel entsteht. Eine solche Entwicklung kann nur dadurch verhindert werden, daß die Größe des der Regulierung unterworfenen Gebiets in geeigneter Weise bestimmt wird. Man muß sich darüber im klaren sein, daß die Arbeiter einer städtischen Industrieanlage mit Fahrrad täglich auch 10—15 km zurücklegen, um auf billigem Grundstück, in eigenem, billig erbautem Haus wohnen zu können. Diese expansive Bestrebung der breitesten Schicht der Stadtbevölkerung bildet einen ständigen Faktor der Ausbreitung der Großstadt, womit stets gerechnet werden muß.

Einerseits muß also der in Frage stehenden Schicht die Möglichkeit geboten werden, sich auf reguliertem Gebiet den Erfordernissen entsprechend anzusiedeln, anderseits ist eine so große Fläche der Regulierung zu unterziehen, daß auch diejenige Bevölkerung mit Fahrrad nicht entschlüpfen kann, die die gebotenen Beschränkungen einer Regulierung nicht auf sich nehmen will.

Mängel der Durchführungsbestimmungen.

Im Gesetz wird der Umfang des Gebiets, auf das die Kompetenzen erweitert werden, nicht näher bestimmt; vielmehr wird der Gebietsumfang in den Durchführungsbestimmungen angegeben. Diese versetzen sich leider nicht in den modernen Geist des Gesetzes und bestimmen den Gebietsumfang engherzig, wodurch alle günstigen Auswirkungen des Gesetzes gefährdet erscheinen. Die Festsetzung eines geeigneten Gebietsumfanges vermag völlige Ordnung und Sicherheit herbeizuführen, während ein kleinlich bestimmtes, enges Gebiet gerade das Gegenteil zur Folge haben könnte. Die Vorstadtentwicklung könnte sich in einen ferneren Gürtel verschieben, wirtschaftlich und verkerstechnisch neue Verwicklungen verursachen und das Bild entfernter liegender Ortschaften verunstalten. Die Regulierung der Umgebung könnte eine Schwächung erfahren, da die Bautätigkeit vorwiegend nach unregulierten Gegenden strebt und strenge Maßregeln als überflüssige Belästigung empfunden werden. Die Durchführungsbestimmungen ziehen in die Regulierung nur diejenigen Gebiete ein, die durch die bisherigen Bauten und Parzellierungen bereits in Unordnung geraten sind. Wie gefährlich diese Auffassung ist, und wie wenig sie mit der Großzügigkeit des Gesetzes im Einklang steht, läßt sich an konkreten Beispielen zeigen. Budaörs ist heute durch städtische Ansiedlung noch nicht verunstaltet, und anscheinend deshalb wird die Ortschaft nicht in die Regulierung einbezogen, obwohl die Nähe des Flugplatzes die Einbeziehung unbedingt erfordert. Es wäre ein grundlegender Fehler, wenn die betreffende Gemeinde bei der Erteilung von Baubewilligungen und der Bestimmung des bebaubaren Gebiets, ihres Regulierungsplanes und ihrer Straßenführung nicht die Erfordernisse des Flugplatzes, dieses außerordentlich bedeutenden Werkes der Hauptstadt, zum Ausgangspunkt nehmen würde. Die ungeeignete Placierung des Flugplatzes ist kein Grund dafür, einer Fehlleistung einen zweiten Fehler zuzufügen. Auch die Einbeziehung von Budakeszi ist nicht durch die bisherige ungeeignete Siedlung gerechtfertigt, trotzdem erheischt die Bedeutung der in der Nähe befindlichen städtischen Sanatorien, daß bei der Regulierung von Budakeszi auch deren günstige Luft- und Aussichtsverhältnisse sichergestellt werden.

Das nordwestliche, sich bis zur Donau erstreckende waldige Berggebiet ist für Budapest vom Gesichtspunkt der Volksgesundheit von besonderer Bedeutung, und zwar nicht nur der von dort aus einströmenden guten Luft wegen, sondern weil dieses Gebiet auf Grund seiner Gegebenheiten systematisch zum Ausflugs- und Wochenendlager der Hauptstadt zu entwickeln wäre. Deshalb müßte der allgemeine Regulierungsplan auch die Umgebung von Nagykovácsi, Pilisborosjenő, Üröm und Solymár einbeziehen. Die Wasserwerke der Hauptstadt und der Wassersport würden ferner die Einschaltung von Szentendre, Szigetmonostor und Göd erfordern; diese Gemeinden werden aber in den Durchführungsbestimmungen nicht erfaßt. Die erwähnten Gebiete müßten auch schon deshalb einbezogen werden, damit sie nicht als günstig gelegenen Gegenden infolge der Regulierungsmaßnahmen in der sonstigen Umgebung überlaufen und der verheerenden Bautätigkeit und wilden Parzellierung einer billigen und anderswo verdrängten Siedlungstätigkeit ausgesetzt werden. Die Durchführungsbestimmungen gehen bei der Festsetzung des zu regulierenden Gebiets — gelinde gesagt — vorsichtig und engherzig vor. Man dürfte nicht eine Belehrung durch eigenen Schaden abwarten, sondern auf Grund jahrzehntelanger ausländischer Erfahrungen durch Abänderung der Bestimmungen das Gebiet erweitern. Hiebei dürfte nicht das entscheidend sein, wie weit die Wirkung der Hauptstadt bisher gereicht hat und welche Gegend bislang verunstaltet wurde, sondern die Erwägung, wie weit sich die Gefahrenzone nach Eintreten der neuen Rechtslage in bezug auf die Regulierung erstrecken wird.

Wir hoffen, daß die Mängel der Durchführungsbestimmungen bald behoben werden und damit das im modernen Geiste verfaßte Gesetz voll zur Geltung kommt, das in Ungarn endlich den im Ausland schon lange her gebührend gewürdigten neuen Begriff der Regulierung der hauptstädtischen Umgebung eingeführt hat.

Bei Blutdrucksteigerung und Blutkreislaufstörungen erweist sich das natürliche **„Franz-Josef"**-Bitterwasser als ein schon in geringen Gaben sicher und angenehm wirkendes Darmreinigungsmittel, welches auch dauernd angewendet werden kann. Fragen Sie Ihren Arzt.

Auto- und Motorwesen.

Neue Rekorde Caracciolas.

Aus *Frankfurt* wird telegraphiert: Auf der Reichskunststraße zwischen Frankfurt und Darmstadt stellte *Caracciola* in der Kategorie der *5000—8000-ccm-Wagen* mit seinem 5.6 Liter *Mercedes-Benz* einen neuen Rekord auf. Er fuhr mit fliegendem Start *den Kilometer* in 8.32 Sekunden, was einem *Stundendurchschnitt von 432.692 Kilometer* entspricht. (Den alten Rekord hielt der seither tödlich verunglückte *Rosemeyer* mit 406.395 Kilometer). *Caracciola* fuhr noch *die Meile* mit fliegendem Start in 13.4 Sekunden, was einem *Stundendurchschnitt von 432.429 Kilometer* entspricht. (Den alten Rekord hielt gleichfalls Rosemeyer in 406.129 Kilometer.)

Die Notstandsaktion der Gemahlin des Reichsverwesers.

Am 26. d. sind folgende Spenden eingegangen: Sammlung des Personals des Landes-Sozialversicherungsintituts 970.27 P, Josef Prónay 100 P, „Remix" elektrotechnische Fabrik G. m. b. H., Josef Benisch & Co. 10 P, Siegmund Präger 3 P, Kolosvay-Csató (Budapest) 2.50 P, Pester Lloyd, Ignaz László, Emil Beck 2 P, Árpád Fechter 1 P.

Am 27. d. spendeten: Dr. Moritz Domony und Frau 100 P, Dr. August Walton 10 P, Frau Paul Szentjobi, Pension Richter 1 P.

~~Acsay László és~~

Kaffka Péter

Spectator: Üröm-ben öröm.

Magyar Nemzet.

1942. jún. 7.

És kétségtelen kolozsvári és erdélyi öröm, hogy az építőművészeti kiállításon teljes mértékben érvényesülhetett az erdélyi faluépítészet ismertetése — új stílus részére kiapadhatatlan forrás —, főleg ami a fatemplomok friss és sokféle lehetőségéből kínálkozik. Kalotaszeg, a Mezőség, Udvarhely és Gyergyószék művészete szinte mértéktelen lebilincsel. Kolozsvár ódon és halk szépségének megbecsülését látjuk, hogy Kolozsvár híres főterének összhangját és történelmi stíljét visszaszerezni óhajtó rendezésre komoly

és megszívlelendő, talán mondhatnók azt is, hogy szerelmetes tervek érkeztek be; a művészeti és történelmi keresés bizonyítékai. Ha döntenünk kellene, úgye az első díj második sorába helyezett.

Acsay László és Kaffka Péter

féle terv alapján hajtanók végre a rendezést, mert az a legkevesebb egyéni függetlenséget és a legtöbb hagyománytiszteletet képeveiseli, aztán a főtér leginkább elfajzott keleti oldalának két égető kérdését megoldja: a gyönyörű Bánffy-palota „szemszúrását" fokozná és a szentegyházutcai kitorkolást művészi és hagyományszerű módon lezárná.

R. — MÖBEL.

—1600.

. Olasz, XVII. sz. — Betschemmel, Nussholz, mit

kdisszel, zöld damaszt kárpitozással. Olasz. — Zwei
grünem Damast überzogen. Italienisch.

tt lábakkal, piros bársony kárpitozással. Olasz. —
elte Füsse, roter Samttapezierung. Italienisch.

tt fa barokk diszitéssel, zöld bársony kárpitozással.
mit Schnitzerei, Vergoldung und Barockdekor, mit
XVIII. Jh.

disszel, szalmafonatu üléssel. Olasz, XVIII. sz. e.
sia, die Sitzfläche mit Strohgeflecht. Italienisch,

kárpitozva. Olasz, XVIII. sz. — Zwei Armstühle
talienisch, XVIII. Jh.

l. Empirestilus. — Spieltisch, Nussholz. Empirestil.

Joó Tibor:

Útilevelek Itáliából

Utazás háborúban

Kényelmesebbé bizony nem teszi az utazást, hogy Mars is rajtaül a vonaton, de tagadhatatlanul érdekes útitárs. Ha már úgyis vállalkozás és kaland a messzi utazás, miért ne legyen még nagyobb vállalkozás és színesebb kaland? Ha sürgős ügy kényszerít és van pénzed rá, repülőgépen órák alatt Rómában lehetsz, de ha ráérsz, feltétlenül vonaton utazz, megérik az élmények.

Már maga az, hogy hosszabb úton, Bécs felé kerülve mégy és jössz, ráadás az út örömére, ha egyáltalában szeretsz utazni, kinézegetni a vonatablakból, hallgatni idegen emberek beszélgetését, közéjük elegyedni, beállani abba a furcsa közösségbe, amit egy hosszú út egy vasúti fülke utasaiból összeforraszt, pár órát tölteni egy idegen városba, aztán továbbrobogni, egyszóval utazni. Szinte a dilizsánsz romantikáját szerzed most meg magadnak. Amellett a nemzetközi vonalakon hálókocsit is vehetsz.

Tehát Bécsen át

mégy és jössz, ott éjszakázol, menet a késő délutáni és esti órákban láthatod a háborús — Bécset, jövet a kora reggeliekben. Aztán teljes huszonnégy órát ülsz a vonaton, közben végig utazol a világ egyik legszebb vasútvonalán, át a Semmeringen, át Karintián, végig a Wörti-tó partján és láthatod az Alpok nyúlványait a német-olasz határvidéken. Ha tavasz elején utaztál, mint én, megélted azt a híres élményt is, hogy hóviharon át visz a vonat a hegyekben és az utolsó kép is még, amely az esteledő tájról szemedben ragadt, a tavaszelőtti sivár szürkeség a fehéren tornyosuló havasok mély völgyeiben, a magas tetős házacskák pedig fázva bújnak meg a hegyek alján, a rohanó kristálytiszta folyó kékítőszínű vize partján s mikor reggel letörlöd a párát az ablakról s kinézel rajta, a derengő szürkületben a hegyek már csak a távolban tornyosulnak, előttük édes, zsenge zöldben nyúlik el a sík s első tekinteted egy majorságra esik — *villa*-ra —, lapos tetején a kupás cserepekkel, mellette virágzó fák és egy méltósággal sötétlő pinea, hátrább pedig egy valószerűtlenül kiemelkedő sziklacsúcson az ismeretlen kis város, összekapaszkodó vénséges házaival a vártorony és a campanile karjai közt. Szakasztott olyan a táj, mint a képeken. Vagy mint a firenzei hamutálakon. Hitelesen Itáliában vagy. Északról délre utaztál, a germánok hazájából a latinok földjére.

Visszafelé fordítva éled át ezt és amikor átkelsz a határon, még kultúrfilozófiai és néplélektani elmélkedésekkel is mulathatod magad. Elgondolkodhatsz a táj és a szellem viszonyán. A földrajzi kép mit sem változik, a hegyek és a folyó ugyanazok és mégis azonnal látszik, hogy más országba érkeztél, más nép hazájába. A táj képe más. És ez az emberkéz műve. Hasztalan ugyanazok a földrajzi körülmények, a két nép másként települt meg rajta, másként építkezett, másként használja a földet. S megerősödik a meggyőződésed, hogy a természet, az anyag nem kényszeríti a szellemet.

Mars isten

láthatatlanul ül a vonaton, népe azonban annál láthatóbban. Rengeteg katona utazik. Egyáltalában rengeteg katonát látni a két országban és minden pillanatban érzed, hogy a történelem legnagyobb háborúját éled és a legnagyobb hadi gépezet közelében élsz, amit valaha létrehoztak. Valóban érzed, hogy „forr a világ ...“ De éppen olyan sok a civil utas is, ami nem csoda a járatok korlátozása mellett. Olaszországban aztán szinte képtelenül zsúfoltak a vonatok, kivált a belföldi forgalomban. Aki megteszi például a Róma—Genova közti tíz órás utat — ezt a csodálatos tengerparti utat —, annak van csak fogalma arról, hogy hány ember fér el egy vasúti kocsiban, ha lemondanak arról, hogy két lépést tegyenek bármely irányba az út alatt. S ez az angyali nép, az olasz, nemcsak lemond róla, hanem még mulat is rajta. Népünnepélyszerű hangulat uralakodik e zsúfolt kocsikon, mindenki igyekszik minél elviselhetőbbé tenni magát útitársai számára, sőt kellemessé, elemózsiás kosarak kerülnek elő, nagy kínálkozások folynak, hangos barátkozás közepett és nem hallottam sem oda, sem vissza a hosszú úton egyetlen összeződülést sem. A hősiességnek sokféle formája van. Van egy olyan szerény hősiesség is, amivel az olaszok tűrik a háborús állapotot, a szükségszerűen velejáró korlátozásokat, ahogy túlteszik magukat az elégedetlenség természetesen feltörő érzésén. A magyar származású előkelő hölgy helyesli második hazájában tett megfigyelésemet és mindjárt illusztrálja is beszédes gesztusokkal és mimikával. „Pacienzza“ — türelem —, idézi és ismétli a hozzátartozó kézmozdulatot alulról felfelé, „amely sehol sem kezdődik és sehol sem ér véget“, mint magyarázza.

Háború van. Erre nemcsak a lépten-nyomon szembetűnő feliratok figyelmeztetnek: „Noi siamo in guerra.“ Nem kaphatsz semmit „senza punti“, az élelmiszerek adagolva vannak, az étlapon látható, hogy a tengert most nem a halászok használják, de most már tavasz van és az áldott latin föld szabadon terem. A derék Nazzareno mester remek spárgákat és articsókákat tálalt elénk, bizalmas tekintetünkre még egy kanál parmazánt szórt a kiváló zöldséglevesbe, finocchival és retekkel ízesített salátája pedig felejthetetlenül egyedülálló. Húsos napokon finom szeleteket is kaphatsz. Lelkes mestere művészetének és amikor szemét összehúzva kérdezte, hogy nem vállalnám-e magamra a fácánt, amely éppen most sül a konyhán, tudtam, hogy nem szabad a választással haboznom. Trattoriája a „Rinascimento“-hoz címezve — a Via Rinascimenton — a Magyar Akadémia közelében, valóságos magyar vendéglő már az Akadémia lakói jóvoltából. A nagyobb és drágább vendéglőkben természetesen még változatosabb az étlap. De az ősi latin konyhaművészet nem mond csődöt a legkisebb, legolcsóbb helyen sem, a háborús körülményekkel is dacolva. Ettél-e már vadspárgát, tudod-e, mily finom az gyenge olajos lével? S csak egy sétát kell tenned érte a falakon túl, magad gyűjtheted össze a vacsorádat.

Az állandó elsötétítéshez

is hozzászoktak a városok. Színház, opera, koncert délután van, tízkor minden vendéglő, bár, általában minden nyilvános hely bezár. A város csendben és sötétben hallgat. Csak a hold nézi a magasból. S a kutak csobognak. Ha mégy hazafelé a néma utcákon, zseblámpád szűk fénykörét követve, ne sóhajts az ívlámpák fénye után. Megérhetted, hogy a régi, a valódi Rómában jársz. Ilyet lehetett éjszakai képe a városnak, mikor e házak itt körötted felépültek. Gondolj arra, hogy mindössze regényes intermezzo ez, ez sem tart örökké s majd újra kigyulnak a fények. Addig ülj házadban alkonyat után és élvezd az otthont. Mindenből fakadhat valami jó és valóban azt mondogatják, hogy megnőtt az otthon varázsa. Magunk sem fájlaltuk egy pillanatig sem a korai zárórát. Hiszen a Magyar Akadémián laktunk, a csodás Palazzo Falconieri termeiben töltöttük estéinket magyarok, akiket összeterelt a sors néhány hétre itt, felejthetetlenül kedvesen, valódi családi körré, otthonná fokozva a baráti társaságot közös együttműködéssel, direttore *Genthon* és kedves ifjú hitvese vendéksége és szakavatott irányítása alatt. Mint egy hajó úszott az igazgatói lakás a sötét éjszakákban vidám utasaival. Az ablakok fatábláival a fekete világot is kizártuk belőle és néhány órára elfeledtük, mi van odakint. Talán ezekből a bezárt otthonokból ki fog egyszer áradni a lélek és felragyog odakint is. S hogy a család és otthon érzése még erősebb legyen, a jósors még nevezetes családi ünepéllyel is megajándékozott bennünket: a kis Genthon Péter keresztelőjén vehettünk részt, amikor is Monsignore *Luttor* méltán szólt beszédében arról, milyen nagy dolog az és mily kedvező előjel, ha egy új élet Rómában kelhet napvilágra és a Péter nevet nyerheti.

Mert Róma,

íme változatlanul és változhatatlanul ott van körötted és eltölt a valóban örök dolgoknak, az igazi nagyságnak, a szellemnek a múlhatatlanságával, megzavarhatatlanságával. A Vatikánon kívül ugyan mind be vannak zárva a múzeumok, de ne szégyeljük bevallani, hogy nem nagyon fájt. Legalább minden időnk, e szűkreszabott hetek, a városé volt. Bebizonyíthatja most az ember, hogy nem azért járul hozzá, amit falai közt felhalmozott, hanem önmaga kedvéért. A diadalíveket homokzsákok fedik, az oszlopok körű köpönyeget emeltek téglából, a templomokban is elrejtették a nevezetesebb oltárképeket, a mozaikokat védőburok fedi, de állnak maguk a kövek, a fórumok maradékai, a cirkuszok irdatlan falai, a templomok és paloták, az egész város áll szabadon és meztelenül, mint annyi háborúban már évezredeken keresztül, magabiztosan és bölcsen, kimondhatatlanul öregen, minden nép édesanyjaként —, amint a Santo Stefano Rotondóban a régi magyar pap sírkövének felirata hirdeti. Ki meri őt bántani? És amint hallgatod az ordas, időtől kimart köveknek néma intelmét, olyan megnyugvás és biztonság fog el, mint sehol a világon. Forrhat a világ körötted, te megérted e néma intelemből, mi az, amit nem érinthet e forrás, ami e tűzekből is csak még szilárdabban kerül ki. S a végén hazaindulsz azzal a sejtelemmel, hogy talán mind a történelem forrásai és tüzei arra valók, hogy ez az elpusztíthatatlan egyre nemesebbé, szilárdabbá égjen.

Báró Wesselényi Miklós:

Ausztrália

A távolkeleti japán előretörés Ausztrália partjaihoz érkezett. Holland-India megszállása után úgy tűnt, hogy a japán haderő nyomban Ausztrália ellen fordul. Az általános támadás azonban mindezideig még nem történt meg s ezért Ausztrália változatlanul a távolkeleti kérdések gyujtópontjában áll. Nemcsak haditechnikai szempontból van különös jelentősége az ausztráliai kontinensnek mindkét hadviselő fél számára, de mindazok a különleges problémák, amelyek földrajzi helyzeténél és berendezésénél fogva ezt a kontinenst oly sajátossá teszik, nyilvánvaló bizonyítják azt, hogy Ausztrália alighanem egyik döntő tényezője lesz a távolkeleti háborúnak.

A „néptelen kontinens“

A japán támadást váró Ausztráliának *elsősorban védelmi problémái* vannak. Ezek a védelmi problémák minden előnyükkel és hátrányukkal természetszerűleg folynak a fentemlített sajátosságokból. Ausztrália legégetőbb problémája a multban s a jelenben is az, hogy „néptelen kontinens“. Ausztrália lakossága 1938-ban alig volt hétmillió. (Pontosabban 6,929.691.) Magában ez a tényező már igen megnehezíti Ausztrália védelmét. Ausztrália a leggyérebben lakott világrész. Majdnem egészen valószínűtlenül gyéren lakott. Még Belső-Ázsia is a maga steppéivel és sivatagjaival 1.1 lakost számlál négyzetkilométerenként. Ezzel szemben Ausztráliának a népességsűrűsége 0.8 lélek négyzetkilométerenként. Ha összehasonlítjuk ezt a számot a szomszédos területekkel, ahol Kelet-Ázsiában 91.6, Japánban 156.5, Jávában 277 lélek esik egy négyzekilométerre, s ha meggondoljuk, hogy Ausztrália északi részén a népsűrűség 0.5, Nyugat-Ausztráliában 0.1, az úgynevezett északi territóriumon pedig *0.003, akkor önkéntelenül is megérthetjük, hogy a japán expanzió miért irányul éppen Ausztrália felé.*

Mindezekből azonban nem következik az, hogy viszonylagosan Ausztrália lakossága ne gyarapodott volna igen gyors tempóban. 1800-ban például Ausztrália fehér lakossága csak 5200 lélek volt. 1850-ben már 400.000, 1891-ben pedig Ausztráliának már hárommilliónyi fehér lakossága volt. A bennszülöttek száma ma *alig haladja meg a százezret.* A másik szembetűnő dolog a lakosság *aránytalan eloszlása* Ausztráliában. A lakosság túlnyomó többsége a déli, illetve délkeleti tengerparton zsúfolódik össze, egy aránylag keskeny tengerparti sávon. Ausztrália öt nagyvárosában, Sidneyben, Melbourneban, Adelaidban Brisbaneban és Perthben körülbelül három és félmillió ember él, tehát *a fele az egész kontinens összlakosságának.* Az északi területen például, amely körülbelül kétszerakkora, mint Németország, mindössze kb. 1000 bennszülött és 2000 fehér él. Amellett nem lehet azt mondani, hogy a lakosságnak ezt az aránytalan elosztását feltétlenül a klimatikus viszonyok okozták. Ausztráliának csak a beiseje részben termékenytelen sivatag, *a partvidék azonban mindenütt többé-kevésbbé termékeny,* az északi részen tropikus, a déli részen azonban normál tengeri klíma.

„Ausztrália az ausztráliaiaké“

Mindezek után felvetődik a kérdés, hogy mi okozta Ausztráliának gyérenlakottságát? Nyugodtan mondhatjuk, hogy többé-kevésbbé *céltudatos és tervszerűen végrehajtott politikai elgondolások.* Az ausztráliai államszövetségnek 1901-ben történt megalakulása óta az ausztráliai kormányok és velük egyetértésben a londoni kormányok is mindig azt a politikát követték, hogy *fenntarthassák a különleges kedvező viszonyok által teremtett magas ausztráliai életnívót.* És ez mind a mai napig drákói intézkedések következtében sikerült is. Ausztrália bizonyára nem mondható az európai civilizáció szempontjából tökéletes kontinensnek, de mégis *olyan életformákkal rendelkezik, amelyek az európai és amerikai demokráciák számára egyelőre csak vágyálmok maradtak.* A városi lakosság életformái egészen meglepően egyforma nívón állanak. Ennek oka nemcsak a körülbelül azonos magasságú munkabérek és jövedelem, hanem az is, hogy *a gazdag ember sehol a világon nem tudja olyan kevéssé elkölteni a pénzét, mint Ausztráliában.* Lakhatik jobb házban, vagy vehet magának drágább autót, de egy olyan országban, ahol mindenkinek megvan a saját háza és saját autója, mindezek a dolgok nem jelentenek nagy különbséget. Bizonyos, hogy ezt a társadalmi egyenlőséget és igénytelenséget az ausztráliaiak külsőségeiben is erősen kihangsúlyozzák. Ennek ellenére azonban Auszrália mindig mindent megtett, hogy ezt az európaihoz viszonyítva (sőt amerikaihoz viszonyítottan is) magasabb életstandardet tartani tudják. Ennek pedig csak egy lehetősége volt, ha *megakadályozzák az ausztráliai bevándorlást és így a munkabéreket nem csökkentik.* Ez volt tehát az a terület, ahol a legújabb időkig az ausztráliai kormány nem riadt vissza a legdrákóibb rendszabályoktól sem. Az „Ausztrália az ausztráliaiaké“ jelszó a canberrai kormány politikájának tengelyét alkotta. Az ausztráliai államszövetség megalakulásakor nem csak *a színes fajokra rendelt el teljes bevándorlási tilalmat, amely tilalmat azután kíméletlenül végre is hajtották, hanem ugyancsak eltiltotta a nem angolszász fehér emberek bevándorlását.* Ez utóbbi intézkedés alól csak a mostani háborút megelőző években tettek kivételeket, de ekkor sem gyakran és főleg a fenyegető japán veszély hatása alatt. Színes ember azonban huzamosabb tartózkodásra 1901 óta nem tehette Ausztrália földjére a lábát és ennek következménye az, hogy a százezernyi bennszülött mellett ma összesen mintegy 17.000 kínai munkás él csupán Ausztráliában.

A fenti politikai elgondolás egyik célját, a magas életstandard biztosítását elérte ugyan, ugyanakkor azonban, mikent napjainkban látjuk, *igen válságos helyzetbe sodorta Ausztrália védelmét. Az ausztráliai kormány politikája mindenkor japánellenes volt* és sohasem helyeselte az angol kormánynak japánbarát politikáját, melyet London az 1902—21 között fennállott brit-japán szövetségi szerződés következtében folytatott. Az angol-japán szövetség 1921-ben történt megszűnése óta világossá vált, hogy az előbb-utóbb meginduló japán expanzió dél felé fog irányulni s így elsősorban Ausztráliát fenyegeti majd. Az ausztráliai kormány tehát hozzálátott honvédelme kiépítéséhez s bár az ausztráliai katona az első világháborúban bebizonyította értékét, azonban éppen emberhiány miatt *Ausztrália sohasem volt abban a helyzetben, hogy olyan hadsereget szervezzen, amely a hatalmas japán túlerővel szemben sikeresen tudná felvenni a küzdelmet.* Az „Ausztrália az ausztráliaké“ hamis jelszó, tehát itt bosszulta meg magát. Ausztrália mai szorongatott helyzetéből azonban még egy másik érdekes dolog is következik, ez a közeledése Amerikához. Mint ismeretes, a közelmúltban *az Amerikai Egyesült Államok hivatalosan is átvették Ausztrália védelmét.* Ennek a döntésnek alighanem két oka van. Az egyik az a pillanatnyi helyzettől megszabott körülmény, hogy az anyaország minden erejével más harctereken van elfoglalva, tehát Ausztrália védelmét nem tudná megfelelően ellátni. A másik az a földrajzi tény, hogy *a Panamacsatorna megnyitása óta Ausztrália lényegesen közelebb van nemcsak az Egyesült Államok nyugati partjaihoz, de New Yorkhoz is, mint Londonhoz.* Ez a tényező már a mostani háború kitörése előtt is kifejezésre jutott, mert Amerika már akkor is átvette az ausztráliai külkereskedelem egyötödét.

Mindezekből az következik, hogy *az igazi harc Ausztrália tényleges vagy képletes meghódításáért, csak most kezdődött el igazán.* Az ausztráliai kontinens könnyen el tudna tartani akár százmillió lakost is és ezért biztosan mondhatjuk, hogy bármiként is végződjön a jelenleg folyó küzdelem, mostani kiváltságos helyzetét többé nem fogja tudni fenntartani.

Bérpörkölést
vállal nagyteljesítményű gépekkel rendelkező vállalat. „Gyors munka 8031“ jeligére Blocknerhez, Városház-utca 10.

Hozza el anyagát
készítek méret szerint
inget, blúzt, pyjamát
„ICA“ fehérnemű Erzsébet körút 92
Royal Színház mellett.

Leányfalun
legszebb helyen, minden kényelemmel berendezett vila, 7 szoba, 2 veranda, 2 fürdőszobával, 2 holdas rendezett park, gyümölcsös és összes konyhakerti vetemények használatával, nyári szezonra kiadó. Választ: „Minden kényelem“ jeligére a kiadóba.

Almásy József:

A tízparancsolat sorsa

A tízparancsolat alapján a közélettel szemben támasztható erkölcsi követelményekről szólt az a cikksorozat, mely hónapokon át kéthetenként jelent meg a *Magyar Nemzet* hasábjain. Befejezésül megint arra kell hivatkoznom, amivel kezdtem: mindenféle keresztény politika lényeges tartalma csak a természeti erkölcsi törvények érvényesítésének a közösség erőivel való előmozdítása, illetve biztosítása lehet. A természeti erkölcsi törvény ugyanis abban az értelemben szabályozza az emberi cselekvést, hogy az a cselekvő ember eszméjével, természetével, a cselekvés tárgyának s a cselekvés eszközeinek fogalmával, lényegével megegyező legyen. A megromlott emberi természet bűnös törekvéseivel szemben — melyek a saját természetével, a tárgyak, célok és erkölcsök lényegével ellentétes cselekvés felé sodorják az embert — nem minden vonatkozásban sikerül egyéni erőkkel gátakat építeni, azokat egyéni erőkkel megfékezni. Így például ősidők óta közösségi erőkkel igyekszik az ember az élet tiszteletbentartását biztosítani, az élet elleni bűncselekményeket megakadályozni és megtorolni. Még a puszták és őserdők íratlan törvényei alapján is, mindenféle szervezett közösségi hatalom hiányában is, ad hoc, időleges, átmeneti közösségek szoktak az élet ellen vétkezőkkel szemben eljárni. Hasonlóképpen közösségi erők védték a magántulajdont is. minden időkben. s a rejtekben végzett imádság mellett, a közösség is saját kötelességének tartotta mindig az Isten imádását. A természet rendjében megnyilvánuló isteni akarat követeli meg az embertől a szülők és egyéb tekintélyek tiszteletét is, közösség és tekintély pedig egymástól elválaszthatatlan fogalmak; amint a közösség megkívánja a tekintélyt, úgy a tekintély sem nélkülözheti a közösséget. A szellemiségek a testiség felett praedomináló helyzetét is az ember eszméje követeli s az ezt biztosító stabil, monogám, családi életet közösségi intézkedéseknek kell lehetővé tenniök és megvédeniök. Civilizáció és lelki kultúra magasabb fokát jelzi mindig, ha a becsület eszméje alatt az erkölcsi tökéletességet értik az emberek — természetesen az emberileg elérhető fokon — s ha ezt az erkölcsi becsület-eszmét többé már nem önbíráskodással, hanem a közösség által nyujtott jogvédelemmel lehet az egyének tudatában és tiszteletében megtartani.

Így végig mentünk a természeti törvény főtételein; az Isten iránti kötelességek során, az istentisztelet negativumáról is bőségesen szó esett. Egy fél cikken át kifejezetten a káromkodásról írtam, természetesen nem dicséretre várva, s ezt nem is kapva testvéri oldalról, hanem mert ez a rút bűn tényleg beletartozott témáim közé. A természetjognak szenteltünk ennyi cikket, mert a természetjogban ismerhetjük fel az emberi élet felbonthatatlan egységét, az egyéni és közösségi élet kölcsönhatásában álló, egymást kiegészítő, főcélban azonosuló egységét, egy olyan korban, mely tántorogva keresi az egyéni és közösségi élet egyensúlyát és értelmét. Ez a kor mindent megtett azért, hogy a közösségi életet semlegesítse az erkölccsel szemben, illetve, hogy sokszázados szoros egységüket megszüntesse, az erkölcsi törvényt a Forumról és Capitoliumról számüzze. Az örök természeti erkölcsi törvény legelemibb, legmagától értetődőbb, mondhatnók, legtermészetesebb tételei, alappillérei kaptak a dekalógusban, azaz a mózesi törvényhozásban, a Pentateuchus könyveiben természetfeletti szentesítést, az isteni tekintély pecsétjét. Ezek kodifikáltattak a tételes isteni törvényhozás paragrafusaiban, hogy szubjektiv képességek és készségek állapotától függetlenül, az egyéni értelem és lelkiismeret oly gyakran ismétlődő elsötétülései vagy funkcionális zavarai se tegyék kétessé az alapjában véve könnyen, kevés elmélkedéssel és következtetéssel, jóformán ösztönösen, az érzelmek hatása alatt is felismerhető, a lelkiismeretet nagyon érzékenyen izgató törvény elismerését. Tanuságot tesz ez a törvény az emberi gonoszság ellen, évezredeken át, kedvező és kedvezőtlen körülmények között, s illúziók elködösítésétől el nem halványítva, emberi szofizmáktól és a haszon szempontjaitól megvesztegethetetlenül, az erőszak számára hozzáférhetetlenül harsogja: Ne ölj és ne lopj, ne paráználkodjál és faragot képet ne csinálj magadnak...

A lázadó emberi értelem először ezen másodlagos jelleg ellen támadott. A raconalizmus minden természetfeletti jelenséget megtagadott; ami természetfeletti, aminek a természet törvényeivel való összhangját az ember nem érti, az lehetetlen. Először a szankcionáló isteni tekintély ellen lázadt fel az ember s a dekalógust, mint kinyilatkoztatást vetette el. Wellhausen és társai még a Pentateuchust, Mózes öt könyvét is töredékekre bontották szét, mint valamikor Wolf Homeros műveinek tervszerű, egységes, egy szerzőtől való keletkezését is kétségbevonta, de az egyik teória se lett hosszú életü. Az alaposabb és fegyelmezettebb tudomány, de főleg az újabb leletek, Mózest is, Homerost is igazolták, illetve az emberiség sokszázados hitét. De mire gyógyulni kezdett az ember a természetfeletti ellen való elfogultságából, addigra a tízparancsolat tekintélye ellen, a természeti törvény oldalán, fejlődött egy újabb kockázatos és pusztító támadás.

Igaz, hogy az individualizmus és liberalizmus a XVIII. században, a francia forradalom idején, a természetjog eszméjéből indult ki és a szabadságot, mint az ember veleszületett és elidegeníthetetlen jogát követelte és vívta ki. De már a XIX. században mindenütt elterjedt Comte filozófiája nyomán a jogpozitívizmus, amely határozottan tagad mindenféle a természetben gyökerező jogot, a természet által statuált törvényt és éppen a leginkább támadott, legnagyobb ellenérzést kiváltó késői liberalizmusra és késői kapitalizmusra a legjellemzőbb ez a jogpozitívista gondolkozás. Csodálatos, hogy a reakcióképpen jelentkező kollektivízmus és tekintélyi rendszer, mely élesen szembefordult mindennel, ami a hanyatló liberalizmus és individualizmus lényeges tartozéka volt, ennek a pozitivizmusnak nemcsak hogy megkegyelmezett, hanem azt teljes egészében és lelkesen vette át. Nem is próbálta bizonyítani, hogy a szabadság nem a természetjog követelménye, vagy hogy az embernek az élethez való joga nem a természeti erkölcsi törvénytilalom által biztosíttatik; ilyen cáfolatokat meg sem kísérelve, egyszerűen tagadja a természetjog és a természeti erkölcsi törvény létezését. Illetve nem is az a csodálatos, hogy ezt teszi, mert ez nagyon is érthetően alapfeltétele az egész rendszernek, mely az államérdeknél magasabb értéket nem hajlandó elismerni, hanem az a csodálatos, hogy nem bántja ez a liberalizmussal való szellemi azonosulás, hogy megelégszik az emberi akarattal, mint az egész rendszer jogforrásával, ugyanúgy mint az önzés és haszon gondolataival korrumpált, minden magasabbrendű értéket tagadó, a felelősség elvét is elvető liberalizmus, mely már nem örök és szent eszmék nevében utasítja el a kényszerítést és követeli a verseny szabadságát, hanem egyszerűen csak a szabad zsákmányolás érdekében.

Nagy erkölcsi válság felé halad az emberiség, minden hatalom vagy tekintély, mely szankcionálhatná az erkölcsi törvényt, kétségessé lett s támadások pergőtüzében áll. Az emberiség egységének, egységes cselekvésének minden reménye eltűnik, ha a természetjog eszméje végleg tekintélyét veszti; pedig ez némileg pótolhatta volna a vallás és világnézet egységét is, a természetjog egyébként elég szük és szerény alapjain valahogy még legalább a legelemibb kérdésekben közös nevezőre lett volna hozható az emberiség a kereszténység egységének bomlása, sőt a kereszténységtől való elfordulás, egy folyton szélesedő aposztázia után is. Valóban, a legelemibb dolgok, alaptételek lettek kérdésessé a természetjog tagadása által.

Senki se tagadhatja, hogy már majdnem napról-napra ismétlődnek azok a tünetek vagy jelek, melyek egy súlyos erkölcsi krizis kifejlődését bizonyítják. Gyakran kell foglalkoznunk olyan jelenségekkel, melyek nem fordulnának elő, ha a társadalomban nem mutatkoznának súlyos kétségek, sőt éles eltérések az emberi élet értékelésére vonatkozólag, ha nem volna ma is nyitott kérdés a tulajdon kérdése, ha nem állanának harcban egymással azok, akik a test és lélek viszonyában a lélek szupremációját kívánják és azok, akik — bármennyire meglepő — Rousseaunál tartanak még ma is és azon véleményen vannak, hogy az ember természte romlatlan s vágyaira nyugodtan rábízhatja magát, az egészséges test nem kívánhat roszszat. Bálványoknak is elég gyakran emelnek oltárokat az emberek s nemcsak a tekintély s szabadság elve közt sikerült feszült ellentétet teremteniök, hanem magán a tekintély-elv keretén belül is súlyos különbségek mutatkoznak, mert abban se tudnak megegyezni, hogy mi a tekintély, mi a tekintély rációja és kritériuma? Hogy ravaszság, hamisság, képmutatás, csalás, hazúgság — mily ijesztő mértékben van adagolva az életben s hogy a „dolus" mennyire bűnös az emberiség szenvedéseiben, arról kár beszélni. Persze ezen a ponton szinte ránk kényszeríti magát a válasz, hogy nincs ebben semmi új, bármennyire lehangoló és unalmas, képmutatás és dolus századokkal előbb se volt lényegesen több vagy kevesebb. Ez biztos és nem élek illúziókban egyik korszak erkölcsi értékére vonatkozólag sem, de viszont pesszimista sem vagyok, nem akarok saját korunkkal szemben sem szigorúbb lenni, mint ahogy a történelem korszakait szokták megítélni.

Élet és tulajdon, lélek és test viszonya, az abszolútum, a legfőbb érték kérdése, tekintély és szabadság, becsület és megbízhatóság, ezek a megingott oszlopok az erkölcsi rend templomában, ezek körül hullámzik a harc keresztények és kollektivisták, liberálisok és konzervatívek, a kanti „kategórikus imperativus" hívei és dekadensek, erkölcsi nihilisták, altruisták és modern hedonisták között; de lassan mind elhullanak sokan máris kidőltek és lassan nyilvánvalóvá lesz, hogy tulajdonképpen csak kettő áll szemben egymással igazán engesztelhetetlenül, a maga eszméihez a hivatástudat szívósságával ragaszkodva, a jövő hitétől erősítve: a kereszténység és a kollektivizmus, miután a liberalizmus — a harmadik saját, mely valaha milliók hitvallása volt és legalább indokolni tudta elveit — hitelét vesztve és a népszerűtlenségbe fulladva kiesett a küzdők sorából, illetve lelepleztetett, hogy nem más, hanem csak a kereszténység megrontott, arányaiban megbolygatott, egyensúlyát vesztett formája.

Senkire nézve sem lehet közömbös, mi lesz vége enek a forrongásnak; élet, tulajdon, abszolútum, milyen állapotban kerül ki a harcból, mennyit fognak érni az ember előtt és mennyit fognak érni az ember számára, tudnak-e még valamit nyújtani az embernek. Ezért látszott célszerűnek, hogy a közösség élete szempontjából vizsgáljuk meg tételenkint a természeti erkölcsi törvényt, illetve a dekalógus parancsolatait. De mielőtt lezárnók a témát, egy konkrét példán, egy meghatározott közösség életében kell keresnünk a krízis megnyilvánulását. Természetes, hogy a magyar közéletben keressük a krízis nyomait és próbáljuk összesíteni a tapasztalati megvilágítás segítségével, amit eddig elméletben tételenkint megállapítani sikerült. Ez annál tanulságosabbnak ígérkezik, mert a magyar közélet világnézetileg nem semleges, tehát erkölcsi kérdésekre nézve is határozottan elkötelezte magát a keresztény, az evangéliumi elveknek.

FRANKLIN-TÁRSULAT ÚJ KIADVÁNYAI

SZÉKELY LÁSZLÓ:
RIMBU
Regény a maláji őserdők titokzatos világából.
Fűzve P 7.50 Kötve P 8.80

CS. SZABÓ LÁSZLÓ:
HÁROM KÖLTŐ
Byron, Shelley és Keats irodalmi arcképe és legszebb verseik magyar antológiája.
Kötve P 7.80

SZABÓ ISTVÁN:
A MAGYARSÁG ÉLETRAJZA
A magyar nép sorsa Magyarországon.
Kötve P 8.40

FILIPPO EREDIA:
A LÉGKÖR TITKAI
A meteorológia jelentősége az ember életében.
Kötve P 5.20

MINDEN KÖNYVKERESKEDÉSBEN KAPHATÓK

A Városok Szövetségének rendkívüli közgyűlése Nagyváradon

Nagyváradról jelentik: A *Szent László-hét* keretében a *Magyar Városok Országos Szövetsége* rendkívüli közgyűlést tartott. *Szendy* Károly polgármester, elnök javaslatára a közgyűlés elhatározta, hogy Magyarország kormányzójához és kormányzóhelyetteséhez *hódoló táviratot intéz,* amelyben biztosítja az államfőt és helyettesét *a magyar városok áldozatos hűségéről és rajongó szeretetéről.* Ugyancsak az elnök javaslatára elhatározta a közgyűlés, hogy *Kállay* Miklós miniszterelnökhöz és vitéz *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminiszterhez üdvözlő táviratot intéz.

Soós István nagyváradi polgármester felszólalása után dr. *Fabinyi* Tihamér titkos tanácsos az időszerű pénzügyi kérdésekről tartott igen nagy érdeklődéssel kísért előadást. Különösen a városok szerepével foglalkozott behatóan a háborús gazdasági élet szempontjából. *Lukács* Ödön a magyar városok munkaprogramját ismertette, *Esztergár* Lajos szociális kérdésekről beszélt.

A kolozsvári műépitészi pályázat eredménye

Száztizennégy építész foglalkozott a kolozsvári Mátyás-tér átépítésével. Az Országos Művészeti Tanács Kolozsvár városával egyetértésben nemrégiben írta ki Kolozsvár főterének, a Mátyás-tér átépítésének pályázatát. Az eszmei pályázat célja az volt, hogy a teret úgy alakítsák át, hogy megmaradjon Kolozsvár jellegi és történelmi hangulata, anélkül, hogy a székesegyházhoz hozzányulnának. 114 építész kérte ki a pályázati feltételeket, de csak tizennégyen küldték be a tervet. A birálóbizottságban a legkitünőbb építészek és műépitészek foglaltak helyet. *Tasnádi Nagy* András, a képviselőház elnöke s az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnöke volt az elnök, ott volt *Gerevich* Tibor, *Kocsis* Iván, *Lux* Kálmán egyetemi tanár, az utóbbi mint a Műemlékek Országos Bizottságának előadója, *Rihmer* Pál városépítő mérnök, *Inczédi-Joksmann* Ödön kolozsvári főispán, *Keledy* Tibor polgármester, a város két műszaki tanácsnoka és *Say* Géza kultuszminisztériumi miniszteri tanácsos. Érdekes, hogy a pályázatok közül első díjat nyert *Kaffka* Péter és *Acsay* László mérnökök terve technikai okokból majdnem nem is vehetett részt a pályázaton. A postán a pályázati tervrajzokat tartalmazó csomag megsérült és így nem kézbesítették ki a pályázati határidőre a birálóbizottságnak, csak értesítést küldtek arról, hogy a csomag sérülten érkezett. A város műszaki hivatalának vezetői azonban elfogadták a sérült csomagot és az *meg is nyerte az első dijak egyikét.* Érdekes az is, hogy *erdélyi épitész-tervező nemigen vett részt a pályázaton, s a dijazottak között egy sem szerepel.*

Iparvállalat hosszabb gyakorlattal rendelkező keresztény

gépész-mérnököt

keres. Részletes ajánlatok „Esetleg vidék" jeligére **Blocknerhez, Vilmos császár-út 33.**

RÉVAI UJ KÖNYVEI

MAKKAI SÁNDOR:
Szép kisértet
A nagysikerü „Mi, Ernyeiek" folytatása, a hatalmas családregény második, önálló része; hatalmas sodru, nagyszabásu mü.
Kötve . . . . . 11.20 pengő

RÓNAY GYÖRGY:
TE MONDJ EL ENGEM
Nyolc év válogatott termése, erőteljes férfilira, uj, egyéni hangu versek, vallomások a költőnek a műhöz és az alkotáshoz való viszonyáról.
Antilopkötésben . . . 4.— pengő

ANGELO APPIOTTI:
Málta felett
Az afrikai fronton küzdő olasz és német repülők izgalmas beszámolói; korunk feszülten érdekes dekameronja, a veszélyes élet éposza.
Kötve . . . . . 6.— pengő

EGRI ÉS FIA Dr. EGRI ISTVÁN okl. gépészmérnök / Budapest, VII., Rottenbiller-u. 28. / T. J. 318-01
Központi fűtés vízvezeték csatornázás

Semmi egyebet!

Kevesebb nagyképűsködést! Több eredményt! A Bánkban idejét éljük! Szaporodnak a Tiborczok.

És a Tiborczok közül sokakat hívnak ma okleveles mérnököknek!

A banketten elfogyasztott jó nehány tonna majonéz és a szokásos agyonüdvözlések mellett és azokon kívül, kell még valami, — amiről pedig ne feledkezzünk el. Ez pedig: a *szív!*

Egy fiatalságában hervadó, magtalan nemzedék jövendő sorsáról jól és erősen *gondolkozzunk* és *cselekedjünk!*

— Mindezek után pedig átadjuk a szót érdemes Kartársainknak. A magyar Mérnökök és Építészeknek! Küzdjenek ők egy jobb világért és egy jobb világban a *mérnök megbecsültetéséért. Legyen ez a mérnök-ideál!*

Summára pedig ez nem annyi, mint az expenznóta, — hanem amint az a mérnökhöz illik: *tisztesség, becsület, felelősség, munka és hazaszeretet!*

S. H. I.

A Gellért rakpart művészi kiképzésének pályatervei

Az országos magyar Idegenforgalmi Tanács, az ősszel eszmei tervpályázatot irt ki a Szt. Gellért és Rudas gyógyfürdők közötti terület rendezésére és művészi megoldására. A feladat az volt, hogy a Szt. Gellért és Döbrentei tér között elterülő városrész, a közlekedési szempontok figyelembe vételével és a meglevő épületekkel kapcsolatban, oly egységes, összefüggő gyógyterületté alakítassék, mely a külföldi elsőrangú fürdőhelyek szinvonalát eléri és a legmagasabb művészi igényeket is kielégíti.

Erre a nagyszabású városrendezési feladatra 26 terv érkezett. Legnagyobb részük, — de különösen a díjazottak, — olyan művészi teljesítmények, melyek a külföld bármely metropolisában is figyelmet keltettek volna. Ez késztette a jurit arra, hogy a 26 tervből 16-ot kitüntetésben részesítsen. Pedig a megoldás nem is volt könnyű. A művészi kérdések mellett, nagyon fontos közlekedési problémák is vártak megoldásra.

Kiosztottak: 3 első és 3 második dijat. Megvételre ajánlottak 5 tervet. Öt terv pedig dicséretben részesült.

I-ső dijjas tervek.

„Európa" — *Pogány Móric.* A Ferenc-József hidfőtől — az Erzsébet hidfőig — a villamost az alsó rakpartra helyezi. A gyógysétányt a Gellért szállótól — a Rudas fürdőig közvetlen a hegy lábánál vezeti. Egy darabon, hogy a szikla érdekes felületét meg ne sértse — a hegybe vájja. Ezzel egyrészt nagyobb területet akar nyerni a sétány számára, de sejtem, hogy a festőiség emelése is nem kis mértékben csábította erre a megoldásra.

Architekturája modern, nagyvonalú tömeg csoportosítással.

„C. 10" *Szabó Lajos és Hollós Rezső.* A villamost a sétány alatt, alagútban vezetik. Igy a rakpart, teles szélességében szolgálja továbbra is, a teher és személykocsi forgalmat. Hátránya azonban ennek a megoldásnak, hogy a Horthy Miklós út elején, négy vágányt kell készíteni a villamos részére. Ez aligha vihető keresztül.

A fedett sétányt, a hegy alján egyenes vonalban vezetik. Architekturájuk igen sikerült. Izlésés. Modern. Mentes minden disztől, hogy a hegy Isten adta architekturája annál jobban érvényesüljön.

„Bagnó." *Friedrich Lóránt.* A villamost a felemelt gyógypark alá, a rakpartra helyezi. A fedett sétaútat nem a hegy lábánál vezeti, hanem távolabb attól. Ez által ketté szeli az amúgy is keskeny parkot, ami nem helyes. A fedett sétánynak csak két megoldása van. Közvetlen a hegy lábán vagy a park külső szélén.

Architekturája egyhangú. A Rudas fürdő Dunára néző homlokzata jellegzetesebb megoldást kiván. Szép a Rudas fedett gyógyudvarának a megoldása sülyesztett vizmedencével.

II-dik dijas tervek.

„Boldog uj évet." *Almási Balogh Lóránt.* A villamost a rakpartra teszi, hogy a gyógysétány területét növelje. Architekturája minden dicséretet megérdemel. Ezek a homlokzatok is igazolják, hogy a magyaros architektura nem utópia, nem álom, még kevésbbé „etnográfia", mint azt a rajzolni nem tudó titánok mondják.

Egy magyar érzésü architektus céltudatos munkája, aki számol a feladattal, a ma szerkezeteivel és a ma minden kivánságai mellett magyar lelket lehel a formáiba. Magyarságuk mellett ezeknek a terveknek az előadása is elsőrendüen művészi. Megkapóan szép az ásványviz üzem homlokzatának perspektivája és út áthidalása. Az idegen forgalom emelésére egyenesen predesztinálva van ez a kőbe formált magyar szimfónia.

„Sanitas." *Dr. Neuschloss Knüsli Kornél és ifj. Gyenes Lajos.* A villamost a rakparton, szabadon vezetik. Ez minden esetre az olcsóbb megoldás. Fedett sétányuk a meglevő kerítés mentén és annak felhasználásával megszakítás nélkül halad a Hungária forrás ivó csarnokáig.

Architekturájukban értékes részletek vannak. Nagyon szép a Barlang templom előtti út áthidalás és a vele kapcsolatos Gellért forrás ivócsarnoka. Igen sikerült a Rudas fürdő loggiás toldaléka. Praktikus és festői motivumot, élénkséget visz a homlokzatba.

„Duna." *Árkay Aladár.* Fedett sétánya, melyet a hegy mentén vezet a Hungária forráshoz — kissé túl van méretezve. Modern architekturája egyike a legsikerültebbeknek. A forma képzéseknél a gyakor-

lati követelményeken kivül, számba veszi a helyet és a célt amelyet szolgálni akar. Ásványvíz üzem üveg tornya. Gellért alatti kávéház. Rudas fürdő dunai kilátója.

Megvett tervek.

„Budagyöngye." *Gerstenberger Ágost és Árvé Károly.* A hegy mentén haladó fedett sétányok, egészen egyszerű könnyű vasbeton szerkezet. Architekturájuk teljesen modern. Sima nagy felületek, nagy nyilások, festői tömegcsoportosítások. Nagyon finom a Hungária forrás ivócsarnokának jellegzetes megoldása. Többi homlokzatuk is igen szép. Rajz technikájuk elsőrendű. Perspektivájuk mesteri módon van megcsinálva. Nagyon rászolgáltak a megvételre.

„Hungária.„ *Kopeczky Raul.* A villamos és autó forgalmat a rakparton bonyolítja le fedetten — és csak a teherkocsi forgalmat hagyja szabadon. A fedett sétányt, igen helyesen, nem a hegy lába elé, hanem a park szélére tette. Igy lesz ez a terület zárt, művészi egésszé és Pest felől is. jobban érvényesül.

Architekturájában van valami a régi barock városrendezők gazdag fantáziájából. Mint azoknak késői utóda, csinálta meg érdekes vonalvezetésü tereit, udvarait. Ötletei, művész emberre vallanak Szabad szinpad. Disz udvar szökő kuttal.

„50." *Sebestyén Artur és Lóránt.* A fedett sétányt ők is a park szélére helyezik. A Rudas fürdő mögötti területet zárt gyógyudvarrá alakítják. Architekturájuknak vannak szépségei, de nagy hibája, hogy nem egységes. Nyugtalan vonalvezetésük pedig zavarja a monumentális háttér nagy nyugalmát.

„Fürdőváros." *Vasváry László.* Uj név. Izléssel oldotta meg a feladatot. Homlokzatai kissé nyersek. Különösen érezhető ez az ásványviz üzem és Rudas fürdőnél, melynek architekturájához (?!) nem mert hozzányulni.

„Régi álom." *Böhm Henrik* és *Hegedüs Ármin.* Két tervvel pályáztak. Az egyik, a programmtól eltérően, nem kapott fedett sétányt, hanem a rakpartra helyezett villamos lefödése által, egy kb. 30 m. széles parkot, fasorokkal szegélyezett séta- és autó útakkal. A másik tervükben a villamost a Gellérthegybe vájt alagútban vezetik és a jelenlegi kerítés felhasználásával pergola-szerű colonadot csináltak.

Megdícsért tervek.

„P.S. 7." *Politzer Miksa és Somogyi György.* A villamost a legtermészetesebb megoldással a rakpart közepére helyezik. A fedett sétányt a park szélére. A Rudas fürdőt minden oldalról árkádokkal veszik körül.

„*Musztafa.*" A villamost a rakparton szabadon vezeti, árkádjait pedig a sétány szélén. Ez a megoldás helytelen, mert a villamos csilingelése elzavarja a sétálókat az árkád alól és akadályozza a Dunára való kilátást. Architekturája a régi Pest neoklaszszikus formáit adja, anno1830.

„*Dunagyöngye.*" A villamost a felemelt rakparton vezeti. Fedett sétánya a meglevő kerítés mentén halad. A Rudas fürdő mögötti területet zárt gyógyudvarrá egészíti ki sikerült architekturájával. A Rudas fürdő homlokzata azonban sivár. Az uszoda jelenlegi homlokzatát meghagyja — ami lehetelen.

„Szikla." *Kaffka Péter* és *Massirievich György.* A kocsi és villamos forgalmat a sétány alá helyezik. Architekturájuk tulzottan anyagszerű.

„Harmonia." *Deli és Faragó.* A villamos közlekedést, az Erzsébet hid és Ferenc József hid közötti szakaszon egyszerűen megszüntetik és autóbusszal helyettesítik. A fedett sétányt a Gellérthegy *lefaragott* lábánál vezetik. Ezért aligha érdemelték a dícséretet. Német „Sachlich" architekturájuknak egyetlen szép része — az úszócsarnok Duna felőli homlokzata.

Megemlítésre méltók:

„*Erzsébet.*" Rajzolni tudó építész munkája, aki a feladatot kissé komplikáltan fogta meg.

„*Jobb jövő.*" Modern architekturájának részletei szépek, de a tömege nyugtalan.

„*Balzsam.*" Modern homlokzata dícséretet érdemelt volna.

„*Tabánalja.*" Sima architekturája és távlati képe izléses munka.

*

E tervekkel együtt állították ki *Alpár Ignác* és *Kótál Henrik*-nek „Budapest fürdőváros" r. t. részére évekkel ezelőtt készített terveit. Alpár-Kotál, a Gellért rakparton kivül az egész Gellérthegy művészi megoldását dolgozták ki. A Citadellát nagyszabású — szállodával kapcsolatos — mulató hellyé alakítják. A hegyoldalba megcsinálják a magyar Kálváriát. Eszméiket terveken kívül, még modellben is bemutatják. Persze mindez egyelőre — álom. A terveket a bíráló bizottság megvétellel tüntette ki. De ez nem elég. Ezt a modellt, a citadella átalakítási terveivel együtt — a fővárosnak meg kellene szerezni és egyelőre a fővárosi muzeumba helyezni.

Magyar Vilmos

A XII. Nemzetközi Építész kiállítás viszhangja az olasz sajtóban

A mult év szeptemberében Budapesten tartott Nemzetközi Építészkongresszussal kapcsolatos nemzetközi építészkiállításról már sok szó esett. A kiállítás, mint napjaink forrongó, sok irányban tapogatódzó építészeti chaoszának egy átfogó seregszemléje, jótékony hatással volt a látástisztulás, a törvényszerűségek, szabályok, általános karakterisztikumok megállapíthatóságának szempontjából. A tanulságok párszor már leszűrettek, de talán nem lesz érdektelen most mások, épen az olaszok szemüvegén át nézni napjaink reprezentáns építészetét, amely a kiállításon határozottan a modernség jegyében mutatkozott, mig az olaszok a számottevő nemzetek közül a legerőteljesebben tradiciókon alapuló építészetet képviselték.

*

Az „Architektura e Arti Decorative" cimű előkelő olasz művészeti folyóirat kettős számban (1931 jan. febr.) hozott hosszabb tanulmány keretében 100 oldalon és több mint 200 drb. fényképpel foglalkozik a kiállítás tanulságaival.

Ha megtisztitjuk ezt a cikket a rendkivüli da-

de az érdekes események automatikus megismétlődésében szinte érdektelen fejezetébe. Fog jönni a nagy kiábrándultság. Egyszer már volt példa erre. A napoleoni háborúk éposza után jött epilógusként a biedermeier szűkmellű gondolattalan világával, vitrinekbe fulladt és fullasztott légkörével. Olyan kicsi volt akkor minden. Házak, szobák, székek, szekrények, emberek, élmények, gondolatok. És mi maradt meg belőle? Néhány szentimentális dal, színes üvegpohár, ifjonti holdvilágkultusz, színek, szalagok, emlékkönyvpoézis. A biedermeier nem hozott semmi nagyot, semmi érdemeset a világra. Cezúra volt, fáradt pihenő Napoleon és 1848 között a Szent Szövetség aulikus nyomása alatt.

Ma nincs Szent Szövetség, nincs aulikus kabinetek reakciója. Az új reakció népies és az a szép könyv, amit a mártír Silvio Pellico írt az osztrák császári börtönökről, ma, ha megírnák, harsányabb jajkiáltással bizonyára népiesebb jelszavú internálótáborokról szólna. Az új reakció egészen más. Itt a tömegeket nyűgözték le a tömegek által, itt a tömegek keltek fel a szabadság ellen. Mindegy. Illetve, egyáltalán nem mindegy, de ami benne mégis egyforma a régivel, az, hogy fog jönni egy borzasztó terméketlen fáradtság. Ami azonban mégsem jöhet. Mert ha a hajsza meg is fog torpanni, ez a roppant kulturális örökség, amiben a mai emberiség él, a készen levő és örökkön működő technikai vívmányok, nem fognak engedni pillanatnyi megállást sem és az emberiség álmos-ólmos fáradtság helyett új élettel és új, egészséges lendülettel fog szabadulni mostani patológikus hajszájából. Rend lesz és a rendben alkotmányos mozgási szabadság. Test, lélek, elme, szó, meggyőződés, írás szabadsága. Hitünk, hogy az emberiség egy új nagy szabadságkorszak előtt áll, amelynek boldog diadalában majd egyszerűen meg sem fogja érteni, hogyan lehetett az, ami most van, ez a sok igazságtalanság, népi, társadalmi és emberi igazságtalanság, ez a töméntelen brutalitás, ezek a hihetetlen elméletek és lehetetlen módszerek, ez az egész öngyilkos összevisszaság, a mai világnak ez a kusza ábrája, amelyben azonban a legszomorúbb az, hogy tulajdonképpen hű fotografikus felvétel. Nem fogják megérteni, hogyan élhettek így. A tizenkilencedik század uszályában így, ennyire középkorian és az újkor törvényein kívül, megtagadva és megcsúfolva századokat és benne eredményeket, sikereket és férfiakat, amik és akik javát és színét jelentették történelemnek, fejlődésnek és haladásnak. Jönni fog egy jobb kor... Megyünk új, emberibb időknek elibe. Jön a szabadság arany évszázada. Mentől súlyosabb inzultus érte, mentől mélyebb sebet vágtak bele, annál hatalmasabb erővel fog talpraszökkenni ember és történelem. A világ megbolondulhatott, de végkép el nem veszhetett. Győzni fog a halhatatlan élet és győzni fog, amivel Isten az embert minden más teremtett lénytől elkülönböztette: a halhatatlan ész. Emberben a halhatatlan lélek, teremtésben a halhatatlan, a prometheusi tűz.

A bennünket ért mérhetetlen csapástól porig sujtva tudatjuk a legjobb férj, apa, testvér és rokon

Pál Imre

a Polatschek A. cég társtulajdonosa,
törvényhatósági bizottsági tag,
a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara tagja,
az OMKE elnöki tanácsosa,
a Ceglédi Kereskedelmi Egyesület elnöke,
a Ceglédi Takarékpénztár Egyesület igazgatósági tagja stb.

e hó 6-án, életének 37-ik, legboldogabb házasságának 13-ik évében rövid, súlyos szenvedés után elhúnyt.

Temetése e hó 9 én, vasárnap délelőtt ½11 órakor fog megtörténni a ceglédi (Szelei u. 10. sz. alatti) gyászházból.

A gyászoló család.

Minden külön értesítés helyett

Porig lesujtva jelentjük, hogy felejthetetlen édesanyánk

özv. Goldner Antalné

szül. Pulitzer Kornélia

visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.

Temetjük vasárnap déli ½1 órakor a rákoskeresztúri új izr. temetőben.

Dr. Neumann Sámuelné, Kohn Árminné, Reicher Lászlóné, Sándor Károlyné és Sternberg Pálné
mint gyermekei. Veje, unokái és rokonsága.

Részvétlátogatások mellőzését Kérjük.

Tetőkertek kerülnek a tűzfalak helyébe

Hogyan lehet megakadályozni a városépítés hibáit
Több világosságot a pesti uccákba

(Saját tudósítónktól.) A *Pesti Napló* fővárosi parlamentjében már egy csomó életrevaló gondolatot vetettek fel. Az önkormányzatoknak a mai idők nem nagyon felelnek meg, az autonómiák jogait minduntalan megnyirbálják. Hosszú ideig csak a főváros közgyűlésének tárgyalásai voltak nyilvánosak, — ezeket is csak ritkán hívták össze — különben az összes bizottságok *zárt ajtók mögött tanakodtak.* A közönséget valósággal elzárták a főváros ügyeitől és így az érdeklődés a főváros ügyei iránt is erősen csökkent.

A *Pesti Napló* fővárosi parlamentjének éppen az a célja, hogy a *nagyközönség és a főváros irányitói között közvetlen kapcsolatot létesitsen.* Nemcsak a publikum, de az *illetékes körök is figyelemmel olvassák a Pesti Napló fővárosi parlamentjének tárgyalásait és igy megvan a remény arra, hogyha egy gondolatot meg lehet valósitani, úgy az ideát nem fogják félretenni.* Annál inkább lehetetlen ez, mert mi *is figyelni fogunk és a nyilvánosság erejével kiharcoljuk a szebb Budapestet.*

Készítsék el a magyar főváros gipszmodeljét

Hoch István műépítész a következő érdekes felszólítást küldte be a *Pesti Napló* fővárosi parlamentjének:

— A modern városrendező és városépítő nem dolgozhat csak a rajzlap síkjában, hanem a *terep változásait,* a magasságokat és a mélységeket mint praktikus és esztétikai bázisokat ki kell használnia. Hogy mennyire nem tart lépést fővárosunk ezen irányelvekkel, az legjobban kitűnik abból, hogy a *hivatalos helyszinrajzokon csupán a telekterületek hossz és szélességi méreteit adják meg és a magassági méretekről senki sem beszél.* Külföldi szakemberek szemében ez igazán nevetséges és ez a hiány nagyon sokban gátolja a tervező építész, építési vállalkozó víz-, gáz- és villanyszerelő munkáját és igen sok súlyos építési hibára adhat okot. Az autentikus magassági méretek sok vitát kizárnának az építendő ház elhelyezése körül és az utak nyitása, a parcellázás, a magánépületek helyének megállapítása praktikusan és szépen csak a terep hullámzásának figyelembevételével oldható meg. Ha a főváros megcsinálná ezt a munkát, *sok állástalan mérnöknek adna foglalkoztatást, ami a mai nehéz gazdasági viszonyok között szintén nagy előny.*

— Egyáltalában fel szeretném hívni a tervezők figyelmét arra, hogy *legyenek több tekintettel a környezetre.* A legváltozatosabb színű homlokzatok teremnek meg egymás mellett, sárga, lila, kék és fehér sárgazölddel tarkállik és természetesen minden harmónia hiányzik. *Városépítészeti szempontból van legkevesebb értelme a túlságos egyénieskedésnek és inkább az izléses alkalmazkodóképesség* az erény ezen a téren.

Villanegyedekben, ha kisterületü telkeken folyik az építkezés, szintén tekintettel kell lenni a környezetre, mert *a Napraforgó ucca tarka-barka stílusrengetegével lehet kuriózum, de mintauccának tekinteni mégsem szabad.* Nem gondolok arra, hogy *egymás stílusát kopirozzák le építészeink, hanem igyekezzenek nem olyan kirívóan ellentétes színeket vagy kertészeti megoldásokat a publikum elé hozni.*

— Volna egy ötletem, amelyet igen könnyű volna megvalósitani. *Budapest városa elkészithetné a magyar főváros egész területének modelljét és valahány új ház épül, annak modeljét próbálják beilleszteni városesztétikai szempontból.* Ha a ház formáját elfogadják és fel is épül, úgy *a modelház a városmodelbe végleg beilleszthető volna.* Ezzel a módszerrel nagyon sok bajon segithetnénk.

Tűzfalak városa helyett tetőkertek városa legyen Budapest

Ifj. *Masirevich* György már elmondotta érdekes felfogását a modern házaknak régi városképbe való beillesztéséről, *Kaffka* Péter azonban felvetette *a függőkertek kérdését is.* Valóban eddig a tűzfalak városa volt Budapest, ezt meg kell változtatni és ezt *könnyűszerrel keresztül is vihetjük.* Nem kerül sok pénzbe, inkább csak szeretet és elmélyedés kell hozzá. Beszéltünk erről a kérdésről ifj. *Masirevich* Györggyel, aki a következőket mondotta:

— A korszerű építészetnek vannak olyan eredményei, amelyek *nemcsakhogy beilleszthetők a régi városképbe, de feltétlen jobb és szebb megoldásokat adnak, mint a régi kiképzések.* Ezen modern megoldások közül egyik legfontosabb az *épületek tetőzetének kialakítása.* A régi magas tornyokkal és komplikált díszekkel telerakott tetőzetek, előreugró méteres ereszekkel céltalanul és nyomasztóan hatnak. *A század elején alkotott épületek majdnem mégegyszer olyan magasra kapaszkodnak, mint a ház lakott részei.* Az ilyen építkezéseknek az ideje egyszer és mindenkorra lejárt. *Nincs semmi értelme annak, hogy a műszakilag és esztétikailag felesleges tornyokat és más cifraságokat építsünk, amelyek könnyen éghető anyagokból vannak és besötétitjük a magas tetőkkel Budapest uccáit.*

— A város szivében, — a Cityben — ahol minden területet a lehető legjobban kell kihasználni, a *fantasztikus tető helyett lépcsőzetesen visszaugró emeleteket kellene építeni, amelyekkel kapcsolatosan terraszkiképzések létesithetők.* Ez az építési mód Párizsban az utóbbi években *nagyon elterjedt,* jó bevilágitást ad az uccának, esztétikailag kellemes hatást nyujt és több beépítési lehetőséget ad, mert a most céltalan, üres fedelek helyett lakások és terraszok keletkeznek.

— *A hegyvidéki építkezéseknél még sokkal fontosabb a tető, azaz a tető megszüntetésének problémája, mivel ezeken a területeken a kilátást is védeni kell,* másrészt a felsőbb pontokról elénktáruló látvány szépségére is figyelemmel kell lenni. *A lapos tető, illetve a tetőterraszképzés igazán kellemes látványt nyujt.* Képzeljük el, hogy a Várból és a Halászbástyáról mennyivel szebb látvány tárulna elénk, ha a piszkos és tönkrement, düledező cserépfedelek és tornyok, szétesö, valokathiányos orom és tűzfalak helyett *virágos, gyeppel borított, vizmedencékkel és szobrokkal kiképzett tetőkerteket látnánk a várhegy oldalában.* Egy-két ház a Lovas úton már így épült és mutatja a kontrasztot a régi tetőkkel. Véleményem szerint a *Várhegy környékén és oldalán a hatóságnak elő kellene irni a lapos, terraszos tetőképzést.* A korszerű építés ellen küzdeni annyi, mint az élet ellen felvenni a harcot.

A közönség is hozzon áldozatot!

S. E. olvasónk azt a gondolatot veti fel a *Pesti Napló* fővárosi parlamentjében, hogy a *tatarozási munkák idejére a háztulajdonosokat kártalanitási kötelezettséggel kellene sujtani mindazokkal szemben, akik a házukban laknak, mert hiszen heteken, sőt hónapokon keresztül lármát, piszkot szenvednek el és igen sokszor lakásuk vagy irodájuk lakhatatlanná válik.*

Nagyon sajnáljuk, hogy ebben nem tudunk neki igazat adni, hiszen éppen arról beszéltünk, hogy a *szebb Budapestért mindenkinek áldozatot kell hozni.*

Az a kellemetlenség, amely egy ház tatarozásával jár, bőséges kárpótlást talál abban a tényben, hogy *a lakó hamarosan szebb, izlésesebb, tisztább környezetben lehet.*

Budapest barátai nem nehezithetik meg a házak tatarozását, sőt ellenkezőleg, ezt *elő kell segiteni.*

Ha ezt a felfogást elfogadnánk, amit olvasónk érvekkel felszerelve küld hozzánk, úgy *nem volna szabad nagytakarítást végezni a lakásokban, mert az is éppen elég kellemetlenséget okoz.*

Budapest a fény városa legyen!

Neumann György mérnök érdekes levele a következő:

— Szeretjük azt hirdetni, hogy *Budapest a fény városa, holott — sajnos — ez nem igaz.* A kivilágított Dunapart valóban páratlan látványosság, de *még ennek is vannak hibái.* Ilyen például az, hogy *a Királyi palota érthetetlen okokból teljesen sötétségbe van burkolva.*

Ha egy idegen véletlenül a Nyugati pályaudvarnál érkezik meg és végigmegy a Vilmos császár úton, az első *pillanatban azt hiszi, hogy valami kisvárosba tévedt.* A belső Körút, Múzeum körút szintén nagyon sötét. Ezeken az utakon véges-végig nem lehet találni egyetlenegy transzparenst sem vagy egy világvárosiasan kivilágított üzletet.

Nem sokkal különb a helyzet a Nagykörúton, ahol ugyan már jobb a világítás, de *még mindig messze van a világvárosi fénytől.* A Belváros se közelíti meg a fényváros mértékét.

Különösen mostanában szomorúan tapasztalhatjuk, hogy *a rossz gazdasági viszonyok következtében az üzletek 70—80 százaléka a zárás után sötét és még a meglévő transzparensek is alig égnek.*

— Milyen büszkék voltunk az Oktogonra, ahol azelőtt egy csomó fényreklám tündökölt. *Most alig van egy-kettő és azok is elég sablonosak.*

A fény a gyönyörű Dunapartot igazán imponálóvá teheti. A világváros első és legfontosabb feltétele *a szépen kiépitett, forgalmas, de mindenekfölött jól kivilágitott fő útvonalak.* Az Elektromos Művek már tett abban az irányban kezdeményező lépést és az üzleteknek kivilágítás céljaira olcsóbb áramot adott. Ezt tovább kellene fokozni. *Majdnem ingyen kellene adni a villanyvilágitást és a kereskedőket rávenni arra, hogy üzleteik fényben tündököljenek.* Ez a reklám minden pénzt megér.

— A Keleti pályaudvar előtt a gázlámpákat már megkétszerezték. Ezt a rendszert kellene folytatni. A kiadást, amit ezeknek a lámpáknak a felállítása jelent, bőségesen megtéríti az idegenforgalom fellendülése. Ha Budapest valóban a fény városa lesz, úgy *egyre többen és többen fogják felkeresni a magyar fővárost.*

E. W. GEOFFROY

angol mester, V., Berlini tér 5.

5-ös csoportok ≈ havi P 6

Magánórák. Kérjen tájékoztatót.

A halhatatlan tűz

Vonat, autó, de repülő is csupa államférfiút szállít. Soha ez a gyakran szinte neuraszténiás ide-oda utazgatás fővárostól fővárosig, fővárosból fővárosba mint most. Diplomáciai menetrend. A sok európai miniszterelnök, külügyminiszter, de igen gyakran államfő is állandóan befűtött mozdonnyal dolgozik, indulásra kész túrakocsival, nagy szekrénybőröndökkel. Legtöbbje persze úgy utazik, hogy nem is látja a világot, amelyet kormányoz, a városból, ahová érkezik, éppen csak a pályaudvart és azt a zöldasztalt, amely mellé leül tárgyalni. Zöldsztaltól zöldasztalig.

Szó se róla... A békében is voltak uralkodói találkozók. De ez a kivétel volt, az ünnepnap, a pirosbetűs dátum, a nyomatékos és aláhúzott történelem, nem pedig mint most a hétköznap. Ma? Szinte nincs nap diplomáciai utazás, fogadtatás, ebéd, felköszöntő, komüniké nélkül. Utazási lázban ég a hímzett frakk világa. Miért? Mit keresnek ezek az emberek? Megmondjuk. Ezek az emberek a békét keresik, egy kicsit agyonkeresik, egy kicsit túlkeresik és talán éppen ezért nem találják meg. Hüszéves zűrzavarban a világ önmagát hajszolja, ez a sok ide-oda való száguldozás, ez a nagy motorikus mozgalom nem más, mint fizikai kivetítődése egy nagy-nagy belső lelki nyugtalanságnak. Azért utaznak olyan sokat, mert nem találják helyüket otthon. A térben utaznak, de tulajdonképpen az időben szeretnének utazni. Vissza a békemultba, vagy előre a jövő békéjébe. Most ez van.

És az egész diplomáciai világjárás mögött? Keresik a békét. De mi úgy érezzük, a békéből nem csak azt, amit közönségesen békének hívnak és amelyre ha az alpári képzelem gondol, beéri azzal, hogy elképzelje a fegyverek nyugságának egy statikus állapotát. Hát nem! Béke az nemcsak szó, négy betűből, két szótagból egy szó, a béke morális állapot is, a nagy háború előtti utolsó békeszakasz kultúrtörténelmi korszak is volt tele munkával, építéssel, kenyérrel, zenével, feltalálásokkal, irodalommal és főként, főként, főként szabadsággal. Az a huszadikba belenyúlt tizenkilencedik évszázad volt, a nagy francia forradalom hagyatékában az emberiségnek ez a nagy évszázada parlamentarizmussal, alkotmánnyal, szabad sajtóval, demokráciával, független gondolatokkal, lelkiismereti szabadsággal, virágzó városokkal, békés falvakkal, a test, a lélek, az ember, a szó, a gondolat szabadságával. A felszabadult erők és a felszabadító gondolat százada volt ez, a nagy és oly pompásan zabolátlan termékenységé, a rotációs papíré és a szappané. Ez a kultúra évszázada volt. Azóta?

A háború tízmillió halottal végződött és amit itt hagyott, az élet maga is halott élet. A háború eszmei zűrzavart hagyott maga után. Feldarabolt vagy erőszakosan megdagasztott, művi úton létrehozott államokat, térképet, amelyet mintha az őrültek házában rajzoltak volna és amelyet az 1914 előtt beidegződött térképszemlélet soha, de soha megszokni vagy elfogadni nem fog tudni. És azután itt hagyott tótágasra állított társadalmakat. Itt hagyott gazdasági kötöttséget és központi túlhatalmat, hadi szigorintézkedéseket, gúzsbakötött embereket, meghurkolt termelést, vezetést és felelősségérzést, egyformán vesztett embereket, összetört lelkeket, darabokra szaggatott idegeket, pszichózisba menekedett agyvelőket. Káoszt és zűrzavart. És ebben a zűrzavarban, amelyből sosem alakulhat egészséges, tiszta, leszűrt elmélet, jelentkeztek fantasztikus agyszerkezetű emberek, akik számára a béke boldog rendjében legföljebb ha egy vicinális álláska juthatott volna, valahol egy sörházi sarok, jó vastag névtelenség, a homályban való örök elveszettség, de akik így csodálatosan tudtak korrespondálni ezekkel a mai időkkel, megnyergelték azokat és fölibük kerekedtek. Fölibük kerekedtek olyan módszerekkel, amelyek sejtetlen vakmerősége és nyers brutalitása azelőtt elképzelhetetlen lett volna. Jöttek, nem láttak semmit és legyőztek mindenkit. Irott és átélt törvényeket megszüntettek, jó szokásokat, amelyekben századok morális értéke, kulturális hagyománya, érzületi szépsége és tapasztalati ereje, máról holnapra beszüntettek. Parancsuralom. Teóriáikat ott vették, ahol a legolcsóbban kapták, viszont igen drágán fogadtatták el mindenkivel, aki kezük és öklük ügyébe esett. Romantika, misztikum, új középkor a repülő és a rádió korában, paradoxálisan megbomlott és megzavart világ. Korlátlan beleavatkozás emberek életébe. Fizikai erővel vagy patétikus szuggesztióval lenyűgözött tömegek és az egész fölött az az állandósult válsághangulat, amiből ez az új világkép lett és ami nélkül úgylátszik, folytatódni sehogy sem tud. Felborult élet, felborult elméletek, tántorgó tömegek, megrokkant termelés, elrekesztett forgalom, munkanélküliek serege és megritkult kenyér. És ami talán a legnagyobb baj: a tényeknek egy olyan elkendőzése, amire korábbi rendszerek nem mutattak példát. A kísérletről kísérletre való bukdácsolások közt az új időknek ezek az új férfiai nemcsak tisztánlátásukat vesztették el (ami különben minden fanatikus ember sorsa), hanem őszinteségüket is. Ezek azok az emberek, akik reggel ha tükör előtt mossák a fogukat, akkor is pózba vágják magukat, ez a nerói nagy és örök színjátszási ösztön, a dobogó iránti olthatatlan beteg szerelem, a tömegeknek és a nyilvánosságnak mint egy nőnek való megkívánása. És akár hedonisták, akár aszkéták, akár a magát való korlátlan kiélés, akár a testi lemondás virtuózai, valamennyien patológikusan szerelmesek a nyilvánosságba, mind betegei a szónak és a hangsúlynak, a mondatok poenjeinek, a tapsnak és a hurrának, de főként a pátosznak, amely azonban a legtöbb esetben csak álpátosz és amely egyformán akadályozza őket abban, hogy saját magukhoz vagy riadt, de riadtan is engedelmes, örökkori jövőt váró, messziánikus szavakkal elbódított tömegeikhez őszinték legyenek. Nem mintha tudatosan akarnának téveszteni. De akár ideghálózatuknál, akár a helyzetnél fogva, amibe keveredtek, de mindenesetre képtelenek arra, hogy a tények nyelvén beszéljenek, egyszerűen és puritánul a valóság meggyőző erejében. Ha megszomjaznak, egy pohár vizet sem tudnak kérni hang és hangsúly rétori interpunkciója nélkül.

Hát igen. Ezek a rendszerek és ezek az alakulatok azok, amelyek patológikus nyugtalanságba borították a világot. Ezek az emberek mintha önmaguktól akarnának szabadulni, árnyékként tulajdonmagukat hajszolják holdfényes Walpurgis-éjszakákon, és a nyugtalanság, amit támasztottak, de ez is oly természetes, átragad másokra is, más kulturális területekre, értjük: azokra az államokra és azokra a társadalmakra is, amelyek igyekeztek egy gazdaságilag felborult világban is a béke, az egyéni és a közszabadságok, az egyéniség és a személyiség, a szabad munka és a szabad felelősség, a szabad test és a szabad lélek élettörvényei szerint élni. Habeas corpus... Habeas animam... Ezért ez a nagy cikázás ma Európaszerte, a bőröndgyártás művészetének fellendülése, a hotelek úgynevezett fejedelmi apartementjainak kelendősége, ezért a vonaton, autón, repülőn való sok politikai és diplomáciai utazgatás, a kiáltványok és a komünikék iparának mérges kivirágzása. Ezért az a sok utazgatás, amelybe kénytelen-kelletlen belesodródnak azok a fejedelmek is, akiket háború és béke viszontagsága meghagyott trónjukon, vagy háborúelőtti köztársaságok elnökei is, miniszterelnökök és külügyminiszterek, akik még mindig alkotmányos népképviseletnek felelnek politikájukért. Várható eredmény?

Minden hajsza fáradtsággal végződik. Egészen biztos, hogy az emberiség bele fog fáradni történelmének ebbe az oly küzdelmes,

VALÓDI
Schmoll
Pasta
ÉVEKIG ELÁLL

Iskola előtt
gyerünk a
SUGÁRHOZ
ERŐS BOX
ISKOLACIPŐ
31-TŐL 35 SZÁMIG
7,50
BERLINI TÉR 4.
JÓZSEF KORÚT 43.

Reklámárak ABBAZIÁBAN
CONTINENTAL SZÁLLÓBAN teljes penzió már napi 10.— P-ért Közvetlenül a strandfürdő mellett. A legmodernebb komfort, saját teniszpályák, garázs. A LUXOR SZÁLLODÁBAN közvetlenül mellette, modern komfortal teljes penzió napi 7.50 P-ért Pengőbefizetés. Minden felvilágosítást megad dr. Fóris Bankház, VI, Teréz körút 62. Tel. 206—09

Kaffka Péter

Két év előtt Amerikaba ment tanulmányózni a szabadtéri vizpadokat. Kint maradt.

Gerevich T. közlése
1949. jul. 20.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
781 /1913 szám
Pk.: 913 év IX hó 25 n.

lenes nyugta

áromszáz forintról, mely
olányi és kaposvár –
költségeire elszámolás köte-
lvettem.
1949. jul. 4.
Dr Szentiványi Gyula

~~Acsay László~~ és

Kaffka Péter

nincs led

l.

Építészet

1942. 72. l.

Szépművészet

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

~~Acsay László~~

Kaffka Péter

minor
ced

l.

Épitenet

1943. 18. l.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztér

16.028 szám.

Műemlékek orsz. Bizottság tk. Eln.

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

BUDAPEST.

Hőgyes Endre u.

Kafka Péter

l.

Mag. Irod.

1942. 54. l.

aghy: Az esztergomi érseki képtár. Új
ır Sion, VII., 1876., 35. l. — ó: Az eszter-
hercegprímási képtár. Magyar Korona,
879., 21. szám. — Rényi 22—23. l. —
z esztergomi érseki képtár leírása. Új
ar Sion, XVI., 1885., 772. l. — Kőrösy
ó: Esztergom. Esztergom, 1887., 239. l.
aszlaghy II., 169. szám. — Gerevich:
jság, 1916., júl. 20. 4. l. — Gerevich:
és újabb magyar festők a prímási kép-
n. Vasárnapi Újság, 1916., 554. l. (Képe
.) — Esztergom vármegye . . . Bp. é. n.
. — Lepold—Homor 97—98. l. — Gere-
PA, 252. l. — Lepold—Lippay 56. és
. — H. Rapaics Judit: Ligeti Antal.
938., 29., 50., 55., 74. l. (11. kép.)

n (61. kép)
olaj, 96×119 cm.
ent jobbra: Ligeti A. 1875.
ímás rendelésére készült.
zlaghy: Az esztergomi érseki képtár. Új
yar Sion, VII., 1876., 35. l. —ó: Az
ergomi hercegprímási képtár. Magyar
ona, III., 1879., 21. szám. — Rényi
-23. l. — Z.: Az esztergomi érseki képtár
sa. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 772. l.
Kőrösy László: Esztergom. Esztergom,

1949. X. 20. 1.

Диктáнт.

Кандá лúза и Пётр шли́ лéсан, часовóй закричáл на них и спрасúл их. « Кудá идиóте. Ани́ ответили: « Мы идóи в пионерски́. » лагерь. Часовóй красúл пьих иди (об)пирмóд. Лúза и Пётр пашли́ (об)пирмóд. Там дúревя стаял часовóй. Лúза и

Deli és Farago

~~Ferenczi és Friedrich~~

~~Györgyi Dénes~~

~~Hajós Alfréd~~

~~Hofstätter Béla~~

~~Hültl Dezsöth~~

Kaffka Péter

Kende Ferenc

Kósa Zoltán

Kotsis Endre

Kotsis István

Kozma Lajos

Részt vetek a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia folyóirat 1933. elején Párizsban rendezett II. Kemzetközi modern épiténeti kiállitásán és a milanos Triennal

Kaffka Péter

felesége angol nő,
régebben fenti ur angol
követségnél volgált,
ismételten járt An-
gliában.
Az építésügyi minisz-
terimmban volgált
1945 után.
1948-ban nyug-
díjartár.
ifj. Lux Kálmán
körtése
1948. márc. 24.

6. Kletzl.

Die deutschen Kunst

in Böhmen

3997

[illegible]

Vanitas [illegible]

1947 [illegible]

Kaffka Péter

nevét említi a Közmunkatanács 1945 utáni tevékenységével kapcsolatban Granasztói Pál hozzászólása.

Még egyszer a Közmunkatanácsról.
Budapest, 1971. 5.sz. 1o-12. l.

Kaffka Péter

Szabadtéri színházterve, a Budai Szépműv. Társ. képzőm. kiáll.-án.

P.H. 934. XII. 20.

Kaffka Péter épitész

Munkája a Budai Szépmüv.Társ.kiáll.-én.

M.O.934.XII.20.

Kaffka Péter, MDK

az Iparmüv.Társulatnak az Iparm.Muz.-ban rendezett 5o éves jub.kiállitásnak résztvevője.

K.P. szinpadterveit és kosztümrajzait találjuk a Szinpadmüvészet temében dr. Németh Antal rendezésében.

Magyar Iparmüvészet. 1938. 264.l.

MDK

Kaffka Péter

A kolozsvári Mátyás király-tér átalakitására kiirt tervp.-on a második 1500 pengős dijat Kaffka Péter és Achay László pályaműve kapta.

Pesti Hirlap, 1942.máj.9.

Kaffka Péter

Lásd

Szépmivészet
1942. 182. l.

Kräfte der Vereinigten Staaten, doch besitzt Japan seinerseits durchaus die materiellen Voraussetzungen für die Durchführung des Krieges, ebenso wie Deutschland sie im Osten in der ukrainischen Ernährungsbasis in der Hand hat.

Der Krieg des 20. Jahrhunderts ist in gewissem Sinne ein Wettkampf der Volksenergie und erschöpft sich nicht in homerischen Waffentaten wie es der Westfeldzug oder die Malaya-Operation waren. Erste Pflicht eines jeden Angehörigen der Dreiermächte ist es, die Losung Adolf Hitlers „Nie kapitulieren" zu beherzigen bis zum Tage des Endsieges. Beim unbedeutenden Wechsel des Kriegsglücks gleich nervös zu werden, bedeutet in die heimtückische Falle des Feindes geraten, denn wer sich bis zuletzt seine Schlagkraft und Zähigkeit bewahrt, geht als Sieger hervor.

eistigen Austausches

habil. Hans Baatz,
er Deutschen Universitäten und Hochschulen

demikertreffen zusammen und im Mai hatte eine Gruppe deutscher Dozenten auf Einladung ungarischer Stellen eine dreiwöchige Ungarnreise unternommen. Schließlich waren im November 1940 in Rostock 30 schwedische Wissenschaftler als Gäste deutscher Dozenten Teilnehmer an einem deutsch-schwedischen Akademikertreffen.

Bei allen diesen Veranstaltungen handelt es sich um Treffen, die von dem Auslandsamt der Deutschen Dozentenschaft teils allein, teils unter Mitwirkung anderer Stellen und Institutionen durchgeführt wurden.

MDK

Kaffka Péter, Kismarty-Lechner Jenö, Perényi Imre és Zöldy Emil készitették el a nagyszabásu elgondolásokat.

A Közmunkatanács mint a Margitsziget tulajdonosa kidolgoztatta az ujjáépités terveit.

A Margitszigetet déli részén épitik fel az uj gyógyszállókat.

Magyar Nemzet. 1946. febr.16.

MDK

Kaffka Péter

A kolozsvári Mátyás király-tér épitészeti kialakitásának tervére hirdetett nyilvános tervp.-on az 1500 pengővel jutalmazott dijat, második helyen Kaffka Péternek és Achay Lászlónak itélték oda.

Uj Magyarság, 1942.máj.9. 8.lap

Kaffka Péter.

A Margitszigeti Szabadtéri-Színház tervezője

The Hungarian Quarterly, Vol. VII. No. 1. 1941
(Bierbauer Virgil)

Kaffka, Peter MDK

magyar építész
a Margit-szigeti szabadtéri
színpad tervezője.

Bierbauer, Virgil: Modern Architecture in Hungary.
Hungarian Quarterly, 1941 I. 140.0

Kaffka Péter

MDK

építén

1938-ban épitette a hargit nigeti nabadtén ninpadot.

Dersény - Szivós: hargita.

239.

Kaffka Péter

cikk

Tér és Forma

1933. 185. l.

(Magyar építészek kiállítása Párizsban.)

Kaffka Péter

irod.

Bierbauer Virgil dr.:

Városépítési problémák Budapest Belvárosának északi oldalain. Tér és Forma. 1936. 199. l.

ágos Bizottsága

abadságidőbeosztása.

f junius 1- julius 15

aug. 1- szeptember 15

julius 15. aug 15

— —

aug 17- szept. 7

zt ~~julius 8- julius 29.~~
jul. 6 - jul. 27

Magyar Nemzet
Főszerkesztő: Hegedüs Gyula
Főmunkatárs: Parragi György
Szerkesztőség és kiadóhivatal: V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34. Telefon: 125-340
Előfizetési díj: 1 hóra 15 forint, negyedévre 45 forint. Postatak. csekksz.: 36.662
Szerkesztésért és kiadásért felelős Hegedüs Gyula
Hungária Hirlapnyomda Rt., V., Bajcsy-Zsilinszky-út 34. Felelős: dr Bródy László
A szöveg közötti hirdetések — jellel vannak ellátva

HIRDETŐINKHEZ!

Felkérjük tisztelt hirdetőinket, hogy a húsvéti hirdetéseiket a várható anyagtorlódásra való tekintettel minél előbb juttassák el kiadóhivatalunkba, hogy azok megjelenését biztosítani tudjuk.

HASZNÁLT TÁNC- ÉS MŰVÉSZlemezek már 3 forinttól kaphatók «Varázsszem Rádió», Kossuth Lajos-u. 11. Udvarban.

Stingl körpáncélos, kereszthúros rövid zongora 3500-ért eladó. Fenyőhé, Erzsébet-krt huszonhat, zongoraterem.

Modern, kereszthúros zongorák, pianinók garanciával legolcsóbban Reményi hangszertelepén, Király-utca ötvennyolc.

Orion hatlámpás zenegép, gyönyörű kivitel, alkalmi áron eladó. Horánszky-utca egy, földszint három. Telefon: 135-410.

Rövid zongora, Schweighofer 1400-ért eladó. Soroksári-út negyven, földszint 7.

RUHÁZAT
FIURUHÁK
Edelmann
ismét a régi helyén
IV., Bárczy István-u. 3. (v. Kammermayer K.-u.) Telefon: 284—182.

Használt **férfiruházat** bárkinél magasabb összegért fizet Tóth a Belvárosban. Bp., IV., Egyetem-u. 2 Telefon: 186—732.

Férfiruházat szőnyegért legtöbbet fizetek. Hivásra jövök. Báthory utca 22. „Susi" Tel. 127-608

Szenzációs árat fizetek férfiruházatért SPIEGEL, Teréz-körút 2. I. 8. T. 421-080 Hivásra jövök

Férfiruhákat, ballonjait legdrágábban megveszem. Leitersdorfer, Kisdiófa-utca 15. (Király-utca sarok.) Telefon: 221—674.

Középtermetű nő részére perzsabunda olcsón eladó, sürgősen. — Megtekinthető: X. ker., Pongrácz-út kilenc, 10. ép. III. 378.

Mindenkinél többet fizet férfiruházatért Forgács. Dob-u. 46/a. 423—744. Hivásra jövök.

Férfiruhát eladni venni, csak Frosthoz érdemes menni, Klauzál-utca 21. Telefon: 222—346.

Eladók tavaszi kosztümök, ruhák, kiváló minőségek. Kohány-u. 14. III. 5. 2—3-ig.

Dolgozó nő is lehet elegáns! Belvárosi szalonokban készült kabátok, kosztümök, ruhák dús választékban, olcsón eladók. Szeménymők utca huszonöt, fdsz. 3. Hétköznap 11—3-ig. — 129—116.

Sapkások figyelem, maradék szövetek eladók. VIII., Lévai Oszkár 23, félem. 9, szabóság.

JÁRMŰ

6 ÜLÉSES 1100 FIAT taxinak vizsgázva, kifogástalan állapotban eladó. Megtekinthető: Ciklop garage, Nagyatádi Szabó-utca 24—28. 10—1-ig.

JEEP
prima állapotban, pótkocsival, sürgősen eladó. KAPOSVÁRI, IV., Párisi-utca egy.

Négyajtós Prága-Lédy személyautó eladó. Tauber, Erkel-utca 17.

Javításra szoruló háromtonnás, új gumikkal eladó. Erkel-u. 17.

250-es Puch motorkerékpár 3000 forintért eladó. Múzeum-krt tíz. Barta.

Generálozott kiskocsim kedvező fizetéssel, ugyanott taxióra. XIV. Március 3.

Sün cem-es, generálozott, oldalkocsis motorkerékpár eladó. Mester-utca 11. Üvegesüzlet.

GÉP, SZERSZÁM

Continental irodai írógép eladó. XII., Bernáth Géza-utca huszonnyolc, II. hat.

17-es vagy 20-as kettlixógépol, vágókészülékkel felszerelteti, azonnal keresek. «Készpénz» Tenzer hirdetőbe, Szervita-tér nyolc.

Táskaírógépet sürgősen vennék privától irodám részére. Telefon: 221-550.

Számológép, portable és irodai írógép eladó. Gouda, Előtvös-u. 6/B. Tel.: 221—857.

Írógépet, számológépet keres megvételre most induló iroda. Tel.: 181-356.

Írógépet
számológépet, rendszokat is veszek magas áron. CSUKOVITS L. Bpest, V. Kálmán-u. 16. Telefon: 123-289.

VARRÓGÉPEK
ipari és háztartási célra. Kölcsönzés, javítómühely. Varrógépet veszek. GYERMEKKOCSIK nagy választékban. BACHRACH, DOHÁNY-UTCA 68 Telefon: 222—687.

5/80-as elkötőgép, alacsony magasságú tűkkel, öntöttvas talpazattal eladó. XI. Bartók Béla-út 115. Telefon: 263—488.

2½ colos kevincible fejelőgépet, 13-ast vagy 17-est, megvételre keresek. «Készpénzvevő» Tenzer hirdetőbe, Szervita-tér.

Röntgen, orvosi gépek szakszerű javítása, vétele, eladása legelőnyösebben Bisztray Röntgenservicenél, Blumó-út hatvanhárom. Telefon: százhatvan — ötszázharminchárom.

Eladó bobinos Singer varrógép és egy cipőstoppológép. IX., Berzenczei-utca 10, ajtó 1.

Singer süllyesztőa és 103-as, Universális 206-os eladó. Erzsébet-körút huszonhét, III. 16

INGATLAN

Bérház

Bérház Margithídnál, ötszázöles, osztható, külön értékesíthető telekkel, 20.000 adómentes bérrel, kényszerből 70 ezerért eladó. Dr Hegyi, Rökk Szilárd-utca hat. Telefon: 136-761.

Legelsőrendű átalakítottam BÉRHÁZAT TÁRSASHÁZZÁ, esetleg annak értéke duplájára emelkedik. Szentimre Városi Társasház Építő iroda, Verpeléti-út 13. Tel.: 468—717.

Bérháza kezelését minimális díjért vállalja garanciával bankiótiszteviselő, gondnok. „Hárem százalék:" jeligére.

Bérháztulajdonosok! Villatulajdonosok! Bérházát, villáját felparcelláztuk, társasházzá alakítjuk, romjait felépítjük, forgalmi áron felül értékesítjük. Összes műszaki stb. munkálatokat elvégezzük előköltségmentesen. (Költségek első öröklakás eladása után fizetendők.) Kérjen ajánlatot! Szakemberek «Munkaközösége», Retek-utca 17., I. 3. Kettőszázhatvannyolc—összázót. 1980

Villa

Villa, Rózsadomb legszebb új magánpalotája, 500-as parkban, beköltözhető, nagyméretű ötszobás hallos, félkertes, pazar luxussal megépített, ritkaszép lakással, körkilátással, követségnek, diplomatának nagyon olcsón eladó. Dr Hegyi, Rökk Szilárd-utca hat. Telefon: 136-761.

Villa, 1600 öles gyümölcsösben, négyszobás elfoglalható lakással 100.000. Rómaifürdőn, 350 öles gyümölcsösben, beköltözhető kétlakásos 50.000. Bulatonalmádiban, 500 ölön, hatszobás 25.000. Gárdonyban, 600 ölön, háromszobás, 15.000. Lehel iroda, Városmajor-utca 33. Telefon: 257—305.

Csillaghegyen emeletes villa, 518-as ősparkban eladó. Beköltözhető. Ipoly-utca 13, vendéglő.

Margit kórház közelében, vidékre költözködés miatt azonnal beköltözhető háromszobás, összkomfortos, kőrfűtéses villa, négyszázöles gyümölcsöskerttel, légsürgősen eladó harmincezerért. Gárdosi, Visegrádi-utca kilenc. — Csak délelőtt.

Budai Dunaparton beköltözhető emeletes ötszobás úrivilla 200 négyzetöles kerttel eladó. Bardócz. Tel.: 129—651.

Rózsadomb egyik legimpozánsabb, palotaszerű, beköltözhető barokkvillája, hatszobás uraság lakással, terraszokkal, központi fűtéssel, melegvízzel, garázzsal, körkilátással, villamos, autóbusz mellett, eladó. Bardócz. Tel.: 129—631.

Ráth György-utcánál háromszobás hallos villa beköltözhetőséggel 60.000. Kizárólag Abendorff, 223-222.

Székház Andrássy-út elején, 26 beköltözhető szobával, központi fűtéssel, hibátlan épület, 280 ezerért.

Rottenbiller-utcai III. emeletes, hibátlan, óriásfrontú, 38.000-t hozó modern bérház, ritka kényszeráron 190.000-ért.

Szent Imre herceg-útnál 4 szoba hallos, hibátlan, beköltözhető nagykertes villa 65.000-ért.

ZIMÁNYI, Alkotmány-utca 31. Telefon: 121—235.

Istenhegyi-úton beköltözhető 4 szobás összkomfortos villa, ezerötszáz öles parkban, gyümölcsössel 130.000 frt. Dr Börcsök, Rákóczi-út 50. Tel.: 225—494.

Üdülőnek igen alkalmas, tízszobás villa egyholdas ősparkban. «Villamosnál Budán eladó.»

Megbízóm részére keresek VII. kerületben vagy Budán 3—4 szobás villát, 600 öles telekkel. Faragó, Villám Iroda, Ujpest, Árpád-út 71. 292-391.

Csillaghegyen, villamosnál, strandnál 4 szobás, összkomf., beköltözhető különálló házmesterlakás 260 □ gyüm. „Jutányosan 390" jel. eladó.

Balatonparton nagyobb penzió eladó. „Vállalati üdülőnek alkalmas 782» jel. kiadóba.

Budán közlekedésnél levő beköltözhető villámat kivándorlás miatt eladom. «Komoly vevők írjanak» jeligére.

Keresek beköltözhető 3—4 szobás villát 140.000-ig nagykereskedő „Készpénz 17" jeligére kiadóba.

Kétszobás, komfortos, kertes villát bérelnék, lehetőleg „Zuglóban" jeligére főkiadóba.

Keresek harmincas években épült Budai bérvillát 295—300.000-ig. Kimerítő választ „Külföldi 759" jeligére kiadóba.

Családi ház

Családi ház Velencén kilencszáz négyszögöl gyümölcsösben hatezerért eladó. Dessewffy-utca 26, ajtó 1. Nagy.

Sürgős eladás! Csepeli kocsmaházam eladnám, esetleg azért-gyümölcsösért elcserélem. Józsefkörút 34. Akácz.

Tulajdonostól nagyobb telken beköltözhető családi házat veszek. Rózsadomb környékén. «Részletes megjelölés 35» jeligére a kiadóba.

Rákosszentmihályon, Sándor-utca hatvankilenc, beköltözhető, parkettás, komfortos, négy szoba, tízenegyméteres pincével, házmesterlakással, tulajdonostól eladó.

Öröklakás

Amerikai-út 30. Kettőszobás összkomfortos, adómentes öröklakások bérvillában eladók. Megbízott: Abendorff.

Azonnal elfoglalható olcsó öröklakások. Új-Lipótvárosban két- és háromszobások 40—50.000. Budán Mónus Illés-rakparton kétszobás 35.000. Budán Vérmezőre néző két szoba hallos 41.000. Fedeldiclés: Elek iroda, Olaszfasor 17. Tel.: 468-471.

Városmajor-utca 23. Egy kettőszobás nagyadómentes öröklakások eladók. Megbízott Abendorff.

Erzsébet-körútra néző beköltözhető nagyméretű kétszobás összkomfortos öröklakás eladó. Gárdos, Hársfa-utca 40. Tel.: 420—505.

SZABADSÁGHEGYI társasházban újjáépített, igényesmienetes öröklakások, egyszobás, fürdőszobás, erkéllyel és egyszobás mosdóval, bekö tőz. helyiséen, rendkívül olcsón eladók. (Bútorral is.) Bővebbet: Zombori Richárd-iroda, V. Katona József-utca húsz. Telefon: 129—699.

Nagyadómentes, beköltözhető új öröklakások olcsón eladók. XI. Daróczy-út 28. Hétköznap 10—4-ig 7-es autobusznál.

Öröklakás Körtéren, egy szoba hallos, hibátlan, azonnal beköltözhető, hibátlan olcsón. Horváth, Verpeléti tízenhárom.

Vérmezőn kettőszobás hallos 42.000. Gellértnél háromszobás, négyszobás 25.000. Knapik, Szentkirályi-utca negy, kettőtől.

ÖRÖK-LAKÁS
5 sz. h. Bakáts utca 1. II. 12. 25.000.
Ért. Kmetty 17. III. 4.

Beköltözhető nagyméretű egyszobás hallos, leányszobás, kétszobás hallos és nagyobb öröklakások Pest, Buda legszebb részein kedvezően beköthetők. Lakottak is, legolcsóbban. Bardócz. Tel.: 129—651.

BEKÖLTÖZHETŐ
Öröklakás
Új-Lipótvárosban, 2 szoba hallos, központi fűtéss l, teljesen ép, sürgősen eladó. Szamosi, Szilágyi Erzsébet-fasor kilenc. T.: 457-507, 469-512.

V., Sziget-utca 19/a., XII., Városmajor-utca 23., egy-kétszobás hallos, adómentes öröklakások eladók. Abendorff, 223—222.

Öröklakások Körtéren, háromszobás, komfortos 12.000. Kettőszobás komfortos 10.000. Horváth, Verpeléti 13.

Beköltözhető garszón öröklakás eladó. XI., Verpeléti út húsz, V. em. Solt.

Telek, birtok

Gyümölcsös telek farkasréti villamosvégállomásnál 870 négyszögöl, terimő gyümölcsfákkal, téglaépülettel kényszerből 13.500-ért. „Hitelszövetkezet".

Telek Naphegy elit helyén, Krisztina-tér közelében alkalmi áron. „Hitelszövetkezet".

Első telkek város minden részén nagy választékban! Hitelszövetkezet, Baross-utca negyvenhét. 136—597.

Leányfalun, felső autobuszmegállónál, közvetlen dunaparti 300 négyszögöles telek eladó. Fő-utca 80. Szőnyegjavítóműhely.

Pestkörnyéken 4 hold prima fajgyümölcsös alkalmi áron eladó. Dr Börcsök. Rákóczi-út 50. Tel.: 225-494.

Eladó négy hold Jonathános, hét hold szőlős Jonathánossal, kilencholdas csemege mintaszőlőtelep gyümölcsösei, ötholdas szőlős gyümölcsös házzal 13.000, ötvenholdas szőlős gyümölcsössel, három szobával hüszezerrel átadó. Nagyné, Dohány-utca hetvennyolc.

Vegyes ingatl.

Dunaharaszti családi házak, telkek vétele állandóan nagy választékban. Nagy Márta ingatlaniroda, Dunaharaszti, Marx 14.

Ingatlan közvetí

László ir. Bajcsy Zs.-út tizenkettő. Tel.: 187-782

ÜZLET ÜZEM
Modern belvárosi
üzlethelyiség
nagy kirakattal, azonnali beköltözhetőséggel, berendezéssel, v. anélkül, sürgősen átadó. 184—080.

Rákóczi-út páros oldalán, Erzsébet-, Teréz-, József-körútakon, Váci (50.000), Kígyó (60.000), Népszínház (15.000), Wesselényi (16.000). Király-utcákban 13.000, 30 ezer, kirakatos üzletek, láadók. Bertóknál, Erzsébet-körút ötven gy.

Pékséget bérelnék dunántúli városban. — Resch, Baja, Csermák-tér.

Budán, főútvonalon, nagyforgalmú úri, női fodrászüzlet betegség miatt azonnal átadó. Fortuna iroda, Fő-utca kilenc. 160-718.

Sürgős, éles sarok, város legszebb, legforgalmasabb helyén drága, modern berendezés értékéért, szakhúszezerért sürgősen eladó Bertóknál. Erzsébet-körút 51.

Jóforgalmú étkezde, három helyiségből álló, Teleki-térnél családi ok miatt olcsón átadó Bármilyen más üzletnek, sőt lakásnak is alkalmas. «8000» ért jeligére főkiadóba.

RÉGI KÖNYVEK
Ebben a rovatban közölt hirdetéseket bék. 30%-os kedvezménnyel adjuk.

Csergő Mária „Mickenéni kis színháza", és „Játszunk színházat" könyveit keresem megvételre. „Dália" jeligére.

Zenei vagy művészeti lexikonért (kétkötetes), Kelemen Thieneman nagy szótárért szárat fizet Salgó, Nagymező harmincnyolc.

Schams: Ofen (1822.) kifogástalan új, fűzött példány, eladó. Ajánlat „Schams" jeligére főkiadóba.

„Nyugat" első évfolyamát keresem. „Nyugat I." jeligére.

„Budapesti Szemle" telj. s évfolyamait, esetleg egyes évfolyamokat is, megvennék. Jelige: „Alkalmi áron".

EGYÉB AD., VÉTEL

Vennék sürgősen: brilliánst, nagy- és összköltözőnyeget, ezüst, porcelánkészlet, pianinót, perzsakabátot, képeket — vidékről is. — Majorosi, Eszterházy-utca tizenhét. Telefon: 135—077.

Gyermekágy, gyermekkocsi, vaságyak Prohászka-gyárból, VI., Zichy Jenő-utca 46. és Üllői-út hét.

Eladó: mestergerendák, bőr hajókoffer, 5 Zichy rajz, eredeti japán paragyola, 2 ebédlőkredenc, ezüst kompótos diathermia. Szép-u. 5, III. 2.

LAKÁS

Lakáscsere

Elcserélem kettőszobás erkélyes, belterületű lakásomat hasonló háromszobásra. Tel. 335-161, este 6—8 között.

Belvárosi kettőszobás, 3. négyszobást elcserélik kisebbre. Lakásiroda, Szentkirályi-utca 4. Kettőtől.

Elcserélném négyszobás hallos, központi fűtéses, ötödikemeleti, lipótvárosi lakásomat ugyanilyen kétszobás hallosra. Ajánlatokat „Látni vali" jelgére Blocknerhez, Városház-utca tíz.

Lakást kínál

Margithíd budai hídfőjénél azonnal beköltözhető újjáépített kétszobás lakások kiadók. II. Tölgyfa-utca 4. I. 8.

Apponyi-téren háromszobás nagyméretű luxuslakás, építési hozzájárulás, bérfizetés mellett április közepére bérbeadó. Iroda: Klotild-utca tizennyolc. — 121-897. 272

Istenhegyi-úton csodás kilátású háromszoba hallos villa alápincézve garázzsal 1400 öles gyümölcsösben részben ősparkban külön házmesterlakással lakáshivatalmentesen bérbeadó azonnalra. Öröklakásiroda, Klotild-u. 18. 121—897.

Alkotás-utcában villában teljesen szeparált kettőszobás nagyméretű lakás hétszázöles parkban lakáshivatalmentesen bérbeadó. Iroda: Klotild-utca tizennyolc. 121-897. 276

LAKÁSOK
1—5 sz.-ig városszerte kaphatók.
Helyreállítási térítésekért BERTÓK-nál, Erzsébet körút ötvenegy.

1 szobás garszon lakás átadó. — „Beköltözhető" jell főkiadóba.

Lakások: Benczur-utcánál, Lipótvárosban, Király-utcában összkomfortos háromszobások Hajósnál, Andrássy-út 79. 428—173.

Egyszobás-konyhás lakás, kettőezer hozzájárulással, átadó, kettőszobás összkomfortos, Teréz körúton, tizenkettőezer építési hozzájárulásért. — Teréz-körút harminenyolc, ingatlaniroda.

Garszónlakás, erkéllyel, Szabadságtérnél, komplett bútorral, vagy üresen, azonnal elfoglalható. Elek iroda, Olaszfasor 17. Tel.: 468—471.

Lakást KÖZVETÍT

László ir., Bajcsy-Zs.-út tizenkettő. Tel: 187-782.

Újjáépítés, Bank-utcában, egyszobás konyhás, fürdőszobás 7000. Kettőszobás garszon 8000. Iroda, Bajcsy Zsilinszky-út 12.

Körtérnél, modern kétszobás hallos villa, gyümölcsösben, 10.000 ellenében átadó, másik Erzsébet királyné-útnál kétszobás hallos villa 12.000 ellenében. László Dániel irodájában, Bajcsy Zsilinszky út 12.

Újjáépíteit, lelakható lakások: Soroksári-úton, Nagyvarnoknál, 7 évig lelakható, egyszobáskonyhás, speizzal, 9000, egyszobás hallos komfortos 16.000, kétszobás hallos komfortos 18.000, Előtvös-utcában egyszobás komfortos 14.000, lelakható, Hattyú utcában egyszobás garszón 5000, Fürst Sándor-utcában egyszobás komfortos, fűzőfűtéss, utcai 8000, Bartók Béla úton háromszobás komfortos 14 ezer, Fő-utcában háromszobás komfortos, csekedszobás 10.000, Tordy Ferenc-utcában egyszobás komfortos lakás 10 ezer, Rózsadomb alján háromszobás hallos kerti lakás 15.000, Pasaréten háromszobás hallos komfortos kerti lakás 15.000. Pasaréten egyszobás hálófülkés, komfortos, bútorral átadó. Révészné, Erzsébet körút négy. — 221—916.

Fiiér-utcánál egyszobás hallos, erkélyes, modern, újjáépített lakás, személyzeti szoba nélkül tizennyolcezer, teljes lelakhatósággal. Megbízott: százhuszonhat—százötvenhét.

Margit-hídfőnél, Budán, nagyon szép, balkonos, napos, Dunára néző, újjáépített 1, 2, 3 sz. hallos, komfortos lakások hozzájárulással vagy öröklakásként május-ra kaphatók. Falk Miksa-u. 12. II. 4. Délután 4—6-ig. vasárnap is.

Kettőszobás összkomfortos udvari Teréz-körúton tizenkettőezerért átadó. „Oktogonnál 154" jel.

Lakást keres

Két szoba hallos, összkomfortos lakást keresek, leh. belterületen. Aj. «Újjáépítést fizetek» jeligére Zárczug hirdetőbe, VI, Podmaniczky-utca tizenháron.

Modern, szépen bútorozott garszonlakást magas bérért keresek. „Lehetőleg belterületen" jel. főkiadóba.

2 szobás szabadbérű lakás V., VI., VII. kerületben keresetlik „Komfortos 628" jeligére kiadóba. 737

Negyvenezerig háromszobás, négyszobást keresek Városligetnél. Knapik, Szentkirályi-utca 4.

3 szoba hallos villalakást kertlel, villamos, autóbusz mellett átvennék vagy megvennék azonnalra. „Priváttól 446" jel. kiadóba.

Magas belépés ellenében, közület részére egytől háromszobás lakást keresek. László Dániel irodája, Bajcsy-Zsilinszky-út 12.

Keresek egy-kétszobás lakásokat, újjáépítettet is. Révészné, Erzsébet-körút négy. 221—916.

Egy szoba hallos személyzeti szobás lakásért komoly térítést vállalok. „Pesten előnyben" jel.

Nagyméretű luxus erkélyes kettőszobás hallos központi fűtéses pesti lakásért bármilyen áldozatot hoznék „Dunaparti előnyben" jel.

4 szobás komfortos beköltözhető lakást belterületen keresek. „Lift van 348" jel.

Szoba, ellátás

Express gyorsan közvetít szobákat. Átutazóknak napokra bármerre. Express, Erzsébet-körút tizenhat, földsz. három. Telefon: 422—176.

Főlépcsőházból gőzfűtéses, pazar fürdőbenyilós kiadó. Bővebbet Fürst Sándor-utca 7/b, I. kettő.

Szobák kiadók, folyóvíz, mérsékelt árak. József Nádor Szálloda, Bécsi-tér 2.

Bútorozott szobák, átutazók, azonnalra kaphatók városszerte Bertóknál. Erzsébet-körút ötvenegy. 227—238. Szobáját díjmentesen kiadja.

Keresek különbejáratú szobát sürgősen, jó árért. Fürst Sándor-u. 7/b. I. 2.

Zoltán-penzióban (Zoltán-u. 12., telefon: 123—655) közp. fűtéses, hidegvizes szobák olcsón kaphatók. — Elsőrangú konyha, kitűnő kiszolgálás.

Penzióban szoba azonnalra kiadó. Wekerle Sándor-utca 22.

Belváros szívében térre nyíló félemeleti, főlépcsőházi, erkélyes szoba, albérletbe, másik hétszobás osztható félemeleti elsőrendű helyen, egyesületnek, üzemnek, üzletnek alkalmas, 18.000. Azonnal elfoglalható. László Ivonka. 187—782.

Kettőszázmyolcvan forinttól szobák kiadók, ellátással is. Átutazóknak napokra. Palace pensió, Somogyi Béla-út 3/a.

Pest vagy Buda belterületén keres magános úr minden igényt kielégítő bútorozott szobát. „Jó bért fizetek" jel. főkiadóba.

Nyar., üdülés

Nyári idényre, Szabadsághegyen szobát keresünk. Telefon: 200-583, hétköznap délután 2—5 óra között.

Töltse Parádon a húsvétot
a régi Dr PAUNCZ penzióban.
Komfortos, fűtött szobák, olcsó árak.

Széchenyi (Szabadság) hegyen úri házaspár erkélyes szobát keres. „Fogasnál 312" főkiadóba.

HELYISÉG

Üzlethelyiség műhellyel, gyönyörűen berendezve és modernül felszerelve, szőcsnek vagy nőidivatnak kiválóan alkalmas, Belvárosban, Váci-utca legszebb helyén, sürgősen átadó. «Olcsó bér 281» jeligére főkiadóba.

Zoltán-utcában kettő szoba, komfortos iroda, teljesen felszerelve, írógéppel, telefonnal átadó. Aréna-úton egyszobás iroda teljesen berendezve, telefonnal kiadó, havi 500. Révészné, Erzsébet-körút 6. 221-916.

Üzlet-üzem
IRODAHELYISÉG
Lászlónál, 187—782.

Irodának bútorozott szobák, külön bejárat, központi fűtéses, félemeleten, Bazilikánál. Kiadóba «Jó fizető 954» jeligére.

Hétszobás penzió internátusnak kiadó. «Első emelet, azonnalra» főkiadóba.

ÁLLÁS VÁLLALK.

Férfi állás

Keresünk vidéki és budapesti képviseletre ip. igazolványos ügynököket, ügynökségeket. „Budapesti likőrgyár" jel. a főkiadóba.

Szövetkezeti Szénüzlet másodnapi elfoglaltságot kínál intelligens, perfekt könyvelőnek (vagy nőnek). Kimerítő kézirásos ajánlatok munkadijigény közlésével «Állandó 158» jeligére főkiadóba kéretnek.

Vas, szerszám és műszaki cikkekben jártas **SEGÉDET** azonnalra felvesszünk. Klein Lajos, Mátészalka, vaskereskedés.

Női állás

Megbízható fiatal házaspár, referenciákkal, takarításért bútorozott szobát keres. «Vidékről» főkiadóba.

Fiatal, perfekt bejáró főzőnő ajánlkozik jobb úriházhoz. Wesselényi utca ötvenhárom. II. 5

Gazdaságban jártas önálló főzőnő ajánlkozik. V. ker., Pannonia-u. 14. Trafik.

Megbízható jó bizonyítvánnyal rendelkező főzőnőjendenest keresek. Lengyel, Vaskapu-utca 1/ff. I. 2.

Gyermeket sétáltatna komoly intelligens nevelőnő esetleg díjazásért. Megkeresést „Gyermekrajongó 963" jel. kiadóba.

Egy- és kétéves kisleányomhoz kitűnő bizonyítványokkal rendelkező képzett gyermekkertésznőt keresek. «Bentlakás» jeligére Blocknerhez, Városház-utca tíz.

Főző-mindes nes
felvételik. TARJAN, Nagyatádi Szabó-utca 29. IV. 5.

Oktatás

Spanyolul tanulnék művelt pedagógustól. Telefon: egyszázharminchat—egyszáztizennyolc, délelőtt.

Angol, spanyol, svéd, francia, külföldi diplomásoknál. Progress, Rákóczi-út harminc. — Könyvlés. — Zongora. — Fordítások.

SCHMIDT ZENEISKOLA
Tangóharmonika-oktatás
Bajcsy-Zsilinszky 48

Londoni
excelemet végzett fiatal úrinő angol konverzációt, oktatást vállal SIMONYI Vera V. Szalay-utca három, I. ém. 3.

M.-nyomozó

Nyerges nyomoz, megfigyel, informál. Rákóczi-út harminchat. Tel.: 225—314.

Magánügyeivel magánnyomozó rendelkezésére áll. — Dr Smoting nyug. rendőrfelügyelő. Kecskeméti-utca 2. Tel.: 185—671.

Egyéb vállalk.

Masszázs 2—7-ig, Hársfa-u. tizennyolc, fszt 11

Nagyobb konzervüzemek, esetleg gyárat bérbevennék. «Konzerv» jeligére Tenzerhez, Szervita-tér.

MASSZÁZS
helyi fogyasztás. 10-től. Rákóczi-út 71. III. 3.

TESTÁPOLÁS SZÉPSÉGÁPOLÁS
fogyasztó massage
Hársfa-utca 17. fszint 2. Főlépcsőház.

TÁRS, PÉNZ

Debrecenben nagyszabású üzlettel, lakással rendelkező független ötvenéves férfi magános nőt keres, aki üzletében pénzével közreműködne. Marton, Budapest, XIII., Tevetea utca 47. fszt 47.

Rizstelepek 10—20 holdig teles tőkés társat keresnek. Vizjog rendben. Cim: Rizs. Pusztaecseg.

Trafikba, Belvárosba, tőkeerős üzletvezetőnő felvételik. Megbízott jelefon: 189—103.

Trafikos háromezer biztosított kölcsönt keres jövedelmezőséggel. Megbízott: telefon 189-103.

Társulnék prima személykocsimmal taxi- vagy bérautóengedélyessel. «Havi bér 813» jelizén a kiadóba.

50-000 forinttal társulnék közreműködéssel bútorüzlethe. «Biztos fedezet 140» jeligére.

Befársulhat harmincezerrel óriásforgalmú ilgeti vendéglőnőhöz. Teljes fedezet, nagy részesedés. Hungária, Múzeum-körút 10.

10—10 ezerig komoly, működő és fejlődő üzlet finanszírozót vagy társat keres. „Jugatlan — árufedezet" jel.

Társat keres nagyforgalmú söntésvendéglő, VIII. ker legforgalmasabb helyén. Borkereskedő, terneló vagy más felestárssal. Óriási jelhetőség. „Ritka alkalom 9402" jel. 802

HÁZASSÁG

Szolid, rendes, háziasszony, önálló iparral, ingatlannal, 50-es férjet keres. «Gyermek nem akadály» jeligén.

Keresztény, intelligens, ötven körülihez férjhez menne szolid vidéki leány. „Házias" jel. főkiadóba.

Jó megjelenésű 24 éves fiatalember megnősülne, önálló, lakással rendelkező élettársat keres. Választ akár nem számít» jeligére főkiadóba kérek.

Özvegy, 35 éves, diplomás budapesti önálló virágkertész házasság céljából megismerkedne csinos szőke hölggyel, aki hűséges élettársa és két kisgyermekének szerető, jó anyja lenne. Részletes fényképes válasz Közvetítők kizárva. „Arvák 453" jeligére a kiadóba. 789

Két ker. 32—37 éves iparos keres házasság céljából lakással, kereskedett bíró, intelligens hölgyet. „Iparos 948" jel. 654

Negyvenéves, magas, barna, irr. fiatalember vagyok, meg- vagy benősülnék. Csak középtartozók válaszát. „Teljes diszkréció 15550" jeligére főkiadóba.

34 éves sorsüldözött vállalkozó keres intelligens, zeneértő, csinos élettársat, későbbi házasságra „Csalódott 621" jeligére főkiadóba.

LEVELEZÉS

Ki vállalkozik tanítónő komoly levelező partneréül. «Ne várjak sokáig» jeligére főkiadóba

„Együttérzés" jeligére üzeni Jókedv, 23-án 6-kor Szent István-krt-i Szalay cukrászdában. Világot olvasson.

Vasárnap este Bohémben (Andrássy-út Szivarutca sarok) két fiával látott szőke kislány írjon. „Komoly 281" jel. főkiadóba.

Önzetlen ismeretségét keresem kimondottan magas, ötvenöt-hatvanas, független, abszolut művelt úrnak, katolikus, magános úrinő. «Még nincs késő 129» főkiadóba.

Jómegjelenésű fiatalember intelligens úrinő ismeretségét keresi szórakozás, később házasság céljából. „Zene" főkiadóba.

VEGYES

Bérautófuvarozó Kisiparosok Szövetkezete az 1947 júl. 28-án tartott rendkívüli közgyűlésen a szövetkezet felszámolását határozta el. Felhívja hitelezőit, hogy követelésük érvényesítése végett 6 hónapon belül jelentkezzenek.

Nagyothallók figyelmébe
Minden készüléknél 135-ből ér a szájról való leolvasás. Korkü önbeszéd nélkül mindenki megtanulhatja magánúton is. Magántanulóknak elegendő pár óra az elsajátításhoz. Felvilágosítást nyújt: SIMONYI SÁNDORNÉ IV., Veres Pálné-utca tizenkilenc.

Pest arculatjáról

Az ostrom borzalmai után az ide vissza-visszalátogató idegenek álmélkodtak igazán, hogy rövid és szinte rejtelmes hónapok alatt újból gyönyörű, virágos, tiszta és szinte nemes patinájú lett Budapest.

Ne tartson érzelgősnek senki, ha azt mondom, hogy én imádom Budapestet. Ha egyszer asszonnyá válna és találkoznék vele, bizonyosan halálos szerelemmel közeledném tiszta, okos és kissé mégis szomorkás mosolyához. Moszkva és London óriások. Páris, — ó, ezt annyiszor elmondták már, viszont nem ok nélkül —, királynő. Prága, különösképp Kereszteló János bús esete óta a vértanuk városa. A csontig soványodott Varsó útjain ma is Chopin-mazurkák bánatoskodnak, Stockholm fénylően tiszta üvegház és Rómában illik keresztet vetni a muzulmánnak is. De Pest... Pest él a Lánchíd halott ívei körül is, a Vár romjai fölül ma is szerelmes üzeneteket küld a holdfény a multba temetett rácváros fölé, s a szélviharban meg-megingó ötemeletes dunaparti lépcsőház-csonk, amelynek szomszédságában a halálba fullasztott, drága Gulácsy Irén porlad, nem ijesztő, csak multat mutató, meredt nagyujj. A Ferencvárosban vidámabban kongatják a verkli vén billentyűi a kopott slágerdallamot, mint valaha. Budapest él. Szikáran, néha Savonarola profiljával, néha kövérkés derüvel, aggasztó aszály heteiben kissé riadtan, mint egy félájult félszűz, aki az élet csókját szomjúhozza, de él...

És mit tesz, ha «hivatalosan» is utalnak erejére, élnitudására és örök ifjúságára? Beszédessé válik. Pár napja csak, hogy hivatalos helyről szállott szét a hír: a főváros temetkezési intézete válságba került, mert Budapesten az utóbbi hónapokban megpihent a Kaszás... A híradást követő naptól kezdve Budapest összes lapjainak kedvenc témája e szomorkás intézet közeledő csődje. Megszámoltam: tíz nap alatt Budapest tíz napilapja cikkekben, jelentésekben, színes gloszszákban és «Szemlécskék»-ben tizenhétszer számolt be róla, a hetilapok sorravették a dolgot, a vicclapok kacagtattak a ténynyel, s alig volt vidéki napilap, amelynek híranyagából kimaradt volna a pesti halál sztrájkjáról szóló krónika.

Pest fellélegzett. Mintha azt kiáltotta volna a tavaszias sugárözönbe: ne féljetek, drága lakóim, legyőzöm én az elmulást is — hogy finoman fejezzem ki magam... És hogy kedves, kamaszos stílusát meg ne tagadja, kacsintva tette hozzá:

— Ugyebár?

Kávéházban, espressóban, üzletekben, kocsmák füstös mélyén, áldott fröccsös poharak koccintásának zenéjében, villamoson, autóbuszon, a HÉVEN, a Váci-utca panorámájában és a budai Hajadon-utcában — ahol egyetlen kapu sincs — csak erről beszéltek.

És hallottam arról is, hogy két apa találkozott.

— Gratulálok — kezdte az egyik —, hallom, férjhez adod a kislányodat. Remélem boldog.

— A kislányom boldog, csak mi szülők vagyunk kétségbeesve.

— Miért? Hisz Béla rendes, komoly fiú.

— Igen-igen, de hát a Községi Temetkezési Intézet tisztviselője. Hát az jövő?

Bahay József

Pénteken nem lehet leadni a fogadási szelvényeket

mert a Postatakarékpénztár és a zálogházi fiókok is zárva maradnak ezen a napon. Szombaton a zálogházi fiókok reggel 9 órától délután 1 óráig, a Postatakarékpénztárban és a zálogház központjában pedig fél 2 óráig veszik át a szelvényeket. — A 23. forduló végleges elszámolása szerint a két 12-találatos szelvényre egyenként 264.971 forintot fizetnek ki március 30-tól kezdődően. A 11-találatosok száma pontosan 166, nyereményük egyenként 3192 forint, míg a 10-találatosok csoportjában 2070 szelvényre 256 forint kerül kifizetésre.

Letartóztattak és internáltak egy magyar táncegyüttest Olaszországban

Róma, március.

(A Magyar Nemzet tudósítójától) A rendőrség letartóztatta és Rómába szállította a *Baja* Benedekné—*Sopronyi* Lili vezetése alatt álló 10 tagú magyar táncegyüttest, amely az utóbbi időben Nápolyban vendégszerepelt. Az együttes tagjai a következők: *Baja* Benedekné, *Baranits* Erzsébet, *Bán* Károlyné, *Masznyik* Erzsébet, *Mucsnyák* Jolán, *Rucsek* Ilona, *Szűcs* Judit, *Szikla* János és felesége, valamint *Kemény* Mária.

A letartóztatásra az adott okot, hogy az együttesnek lejárt nápolyi szerződése és a táncosnők foglalkozás nélkül éltek a városban, ezenfelül pedig nem rendelkeztek megfelelő okmányokkal. A táncegyüttes tagjait a római questura intézkedésére a fara sabinai internálótaborba szállították. Baja Benedekné nem most turnézik először táncegyüttessel Olaszországban, úgyhogy neve nem ismeretlen hivatalos olasz körök előtt. Ép ezért remélni lehet, hogy a választási előkészületekkel is magyarázható rendőri intézkedést, miután megfelelő intervenciók is történtek, enyhíteni fogják és a ballet tagjai rövidesen ismét szabadlábra kerülnek.

F. E.

Súlyos autókarambol az Akadémia-utcában

Súlyos autókarambol történt szerdán délután az Akadémia-utcában. A szerencsétlenségnek három súlyos és egy könnyebb sebesültje van. Fél 4 óra tájban az Akadémia-utcában haladt a parlament felé az A 6861. rendszámú magánautó. Ugyanekkor az Arany János-utcából, az eddigi megállapítások szerint, szabálytalanul a baloldalra kanyarodott ki egy villamos háta mögött a kultuszminisztérium E 1065. rendszámú személygépkocsija, amely *Kovács* Máté kultuszállamtitkár rendelkezésére áll. *A kocsiban dr Simon László, volt államtitkár felesége és két gyermeke ült.* Az Akadémia-utca és Arany János-utca sarkán a szabálytalanul bekanyarodó autó *összeütközött* a másik gépkocsival. Az összeütközés ereje *a magánautót felrepítette a járdára, az állami gépkocsi pedig saját tengelye körül megfordult.* A két autó *valóságos roncs* lett a karambol után. A mentők két kocsival vonultak ki a helyszínre, miután már az első percekben nyilvánvaló volt, hogy több sebesülés történt. *Poros* Ferenc, a magánautó sofőrje, agyrázkódást, *Renner* Imre magántisztviselő, a magánautó utasa, ugyancsak agyrázkódást szenvedett, dr *Simon* Lászlóné pedig agyrázkódást és orrcsonttörést. *A két kisgyermeknek csodálatosképpen nem történt baja. Kőszegi* Jánost, az állami autó sofőrjét a helyszínen részesítették a mentők első segélyben. A három súlyosabb sebesültet a II. sz. sebészeti klinikára vitték. A 2-es villamos forgalma a szerencsétlenség következtében több mint fél óráig szünetelt ezen az útszakaszon és csak akkor indult meg, amikor a Beszkárt mentőautója a sínekben lévő állami roncskocsit elvontatta. A szerencsétlenség színhelyén megjelent a baleseti járőr, ennek vizsgálata alapján döntik majd el, hogy ki felelős a karambolért.

Feltűnő elbocsátások és nyugdíjazások a közmunkaügyi minisztériumban

Az építés- és közmunkaügyi minisztériumban megindult átszervezési és tisztogatási akciók során azokat, akik demokratikus meggyőződés, másrészt a munkában való teljes alkalmasság hiánya miatt a demokrácia követelményeinek nem feleltek meg, az építés- és közmunkaügyi miniszter állásukból elbocsátotta, nyugdíjba vagy rendelkezési állományba helyezte, illetve áthelyezte.

A tisztogatás következtében *Darvas* József építés- és közmunkaügyi miniszter, miután felülvizsgálta a minisztérium személyzeti összetételét, elbocsátotta állásaiból dr *Pilisi* Sándor miniszteri osztályfőnököt, dr *Bende* István és dr *Borbély* Ervin miniszteri tanácsost, *Marton* Pál, *Bognár* István, Szabó Imre, dr *Dóczi* Endre és *Paál* András miniszteri osztálytanácsost. Ugyancsak elbocsátotta a miniszter dr *Szekeres* László VI. fizetési osztályú szerződéses előadót, *Gyürky* Gyula főmérnököt, dr *Fridrich* Aladárné, *Hajós* Béla és *Horváth* Sándor előadót.

Nyugdíjba helyezte a miniszter dr *Koffka* Péter és dr *Cserzy* István miniszteri osztályfőnököt, valamint *Bedői* Tivadar Viktor miniszteri tanácsost.

Rendelkezési állományba helyezte dr *Novák* Jenő, dr *Köncse* Jenő miniszteri tanácsost, *Molnár* István, valamint dr *Regős* Ferenc miniszteri osztálytanácsost, dr *Chobodiczky* Róbert miniszteri titkárt, dr *Andrássy* János miniszteri segédtitkárt és dr *Szikes* Ferenc közmunkaügyi titkárt.

A minisztérium átrendezésével kapcsolatban a miniszter a központi igazgatástól az építés- és közmunkaügyi minisztérium elsőfokú szerveihez helyezte át *Vámos* Elemér, *Visnyai* Vilmos, dr *Pintér* Viktor miniszteri tanácsost, *Cseke* Miklós, *Szlajka* Miklós és dr *Forgách* József miniszteri osztálytanácsost, dr *Chukán* Zoltán miniszteri segédtitkárt és dr *Henkey* Gyula miniszteri fogalmazót. *(MTI)*

Egy brit miniszterelnök a két világ között

Lord *Baldwinnak*, Nagy-Britannia többszörös miniszterelnökének halálával kapcsolatban az angol és francia lapok még sokat foglalkoznak pályafutásával és emberi vonásaival. Az angol diplomáciai élet egyik kimagasló alakja, Harold *Nicolson* írta talán az elhúnyt Baldwinról a legszebb, mert tárgyilagos, és az ember lelkéhez férkőző nekrológot a párisi *Figaro*-ban.

Mérsékelt, türelmes, szerény, tiszteletreméltó és emberi volt, — írja Nicolson. — Az állatok barátja volt és a természetet jobban szerette, mint az emberek társaságát és a szellemi vitákat. Bizonyos érdeklődést tanusított az irodalom iránt, rokonát, Kiplinget tartotta kora legjelesebb írójának, és nem kedvelte az egészen modern írókat. Ismeretei Európáról korlátozottak voltak, optimizmusa nagyobb volt, mint aminő egy angol miniszterelnöknél helyes — mondja Nicolson és hozzáteszi —, hogy hazafiassága azt hitette el vele, hogy Nagy-Britanniának mindig igaza van, s ennek mindig érvényt is kell szerezni.

Kevés ember

követett el nagyobb hibákat, mint ő, mondja a nekrológíró, s ezek közt is a legnagyobb az volt, hogy nem vette komolyan miniszterelnök korában *Churchill* figyelmeztetéseit a német fegyverkezésről. És mégis — írja tovább —, mikor 1944 tavaszán utoljára találkozott Baldwinnel és jó kedvéhez gratulált, az emberi természetbe vetett rendíthetetlen bizalmát ezzel magyarázta meg: «Igen, jókedvű vagyok s ennek okát is adom. Churchill megtudta tegnap, hogy két-három napot Londonban töltök. Telefonált nekem és villásreggelire hívott. Ha van ember a világon, akinek joga van engem gyűlölni, úgy Churcill az. Tíz éven át távol tartottam őt a kormánytól; figyelmeztetéseire nem is hederítettem. Tévedtem és neki igaza volt. Minden oka megvolt, hogy szóba se álljon velem. S most a reggeli után bevitt irodájába és három óráját szentelte nekem, hogy a hadihelyzetet megmagyarázza. Németország tekintetében tévedtem, tragikusan tévedtem; de Churchill nagylelkű viselkedése bebizonyította, hogy az emberi természetbe vetett optimizmusom logikus volt.»

Baldwin miniszterelnökségének kiemelkedő, drámai mozzanata volt *VIII. Edward* királynak trónról való lemondása, melynek előkészítése Baldwin feladata lett. A király elhatározása, hogy feleségül veszi választottját, *Simpsonnét* s a kormány kívánsága, hogy ez esetben mondjon le a király, rendkívül súlyos alkotmányválságot idézett elő. A feszültség okát előrelátták az udvar körében a benfentesek, a képviselőház azonban nem tartozott a benfentesek közé. A szalonok titoktartása és az ujságok hallgatása a királyi szándékról páratlan volt. Mikor aztán mégis kipattant a királyi szándék híre, ez a parlamentben is, a lakosság körében is kínos meglepetést keltett. Baldwin akkor nagy tapintattal viselkedett a vásgban. Megértette, hogy tulajdonképpen emberi drámáról van szó, és hogy ebből a szempontból kell ezt a parlament elé tárni. A legegyszerűbb szavakkal, minden szónoki hatást mellőzve adott számot a képviselőházban Edward királlyal folytatott megbeszéléseiről. Nyilvánvaló volt Baldwin beszámolójában, hogy ő emberies érzéssel fogja fel a felmerült válságot és fájdalmasan érinti, hogy a kormánynak a lemondáshoz ragaszkodnia kell. Nagy-Britannia, valamint a dominiumok parlamentjei egyhangúan fogadták el Baldwin előterjesztését.

Nicolson elmondja,

hogy kevéssel ennek az ügynek elintézése után Baldwin elbeszélte neki a királlyal folytatott tragikus tanácskozás lefolyását. Őszi alkony idején a királyi parkban járkálva fejtette ki a tory miniszterelnök királyának, hogy le kell mondania. A király elfogadta ezt a megoldást s mikor az est ráborult a kertre, a királyi palota könyvtárszobájában szomorúan állt egymással szemben *két ember.* A király tisztában volt miniszterelnökének együttérzésével, de államférfiúi kötelességével is. Mikor aztán távozásnál búcsúzott Baldwin s a királynak sok boldogságot, nyugalmat és békét kívánt házasságához, VIII. Edward elsőízben mutatta meghatottságát. «S mit tett ön?» — kérdezte Nicolson Baldwintól. «Nos — felelt egyszerűen Baldwin — *én is sírtam.*»

Hazája hibáit nem vette észre, mert az Anglia volt. Hazája az ő hibáit megbocsátotta, mert ő angol ember volt.

Ér.

Hogyan szerezhetők be okmányok a Szovjetúnióból?

A Szovjetúnió magyarországi követségének konzuli osztálya jegyzékben közölte a magyar külügyminisztériummal, hogy személyek felkutatására és okmányoknak a Szovjetúnióból való beszerzése ügyében az érdekeltek felkereshetik a Szovjetúnió követsége konzuli osztályát, kitölthetik a megfelelő kérdőíveket, valamint megkaphatják a Vöröskereszt és Vörös Félhold szövetségének végrehajtó bizottsága mellett felállított, áthelyezett személyek ügyével foglalkozó központi tájékoztató iroda címét. (Moszkva, Klementovszki-köz 1.) *(MTI)*

Munkaversenyek

A Magyar Központi Híradó R.T. dolgozói saját kezdeményezésükből elhatározták, hogy egyhónapos munkaversenyt rendeznek a munkafegyelem növelése, a jobb és céliszerűbb munka és az anyagtakarékosság fokozása érdekében. A vállalat dolgozói értekezleten beszélték meg a munkaverseny programját. *Szilágyi* Pál vezérigazgató-helyettes ismertette az eddigi terveket. A vállalat dolgozói egyhangú lelkesedéssel tették magukévá a munkaverseny gondolatát s az értekezleten felszólalók számos gyakorlati javaslattal egészítették ki a verseny tervét.

Az evangélikus Főgimnázium VI/b osztálya kihívta munkaversenyre a Deák-téri evangélikus leánygimnázium VI. osztályát. A verseny az iskolaév végéig tart. Pontozásra kerül az általános tanulmányi eredmény javulása (százalékban), önképzőköri előadások, a természettudományok és az irodalom köréből, valamint a sportteljesítmények. A leánygimnázium VI. osztálya megkapta a kihívást és a két iskola igazgatóságát kérték fel a versenyszabályok megtartásának ellenőrzésére.

Szigorított fogolyelővezetési rend

A *Vidovits*-féle legújabb szökési eset, a meglazult fegyintézeti fegyelem és a foglyok sorozatos szökdösése szigorú intézkedéseket tett szükségessé. *Dr Zolnai* Kálmán miniszteri tanácsos, a börtönügyi osztály vezetője utasította az összes fogolytartó intézeteket, hogy őt évnél súlyosabb büntetésre ítélteket, vagy olyan bűncselekmények elkövetőit, akiknél öt évnél nagyobb büntetés kiszabása várható, csakis az esetben lehet egyik helyről a másikra szállítani, ha azt az illető foglyosintézet előzőleg jelenti és a szállításra megfelelő utasításokkal ellátott engedélyt kap. Ezzel kapcsolatban megszigorítják a fogházi alkalmazottak fegyelmi rendszabályait is. Akit szabálytalanságon érnek, azonnali hatállyal elbocsátják.

Nagyhét egyházi zenéje

Bazilika. Csütörtök 9: J. de Prés Missa Pangue lingua. Péntek 9: Suriano Szt. János passio. Szombat 9: Bárdos Missa prima. 5. Feltámadásra: Korsch, Halmos, Kodály motetták. Vez.: Harmat Artúr. — *Belvárosi főplébánia.* Cs. 9: Palestrina Missa brevis. P. 9: Suriano Szt. János passio. Sz. 9: Liszt Missa choralis. 6. Feltámadásra: Kersch, Harmat, Keresztymotetták. Vez.: Berg Ottó. — *Ciszterci templom.* Cs. 9: Palestrina Missa brevis. 4: Gyászszolozsma. P. Csonkamise a Missale Cisterciense szerint, liturgikus passio. 4: Gyászszolozsma. Sz. 9: Alleluja mise. ½4: Gyászszolozsma. 5: Feltámadásra: Kersch, Lotti, Kodály motetták. Vez.: Forrai Miklós. — *A népénekes misék rendje* «Szent vagy Uram» Cs.: 136, 142, 184. P.: 81, 82.

A mai francia filozófia

A budapesti Francia Intézetben kedden délután előadást tartott Mlle Marie *Davy*, a Sorbonne filozófiai tanára, aki háromhetes tartózkodásra érkezett Budapestre. Előadását a mai francia filozófiáról tartotta s ennek során megemlékezett a marxista, a klasszikus, az exisztencialista filozófusokról s azoknak tanairól. Röviden szólt az úgynevezett *La philosophié de l'Acte* bölcseleti iskoláról is. Minden francia filozófus tanai lényegét a humanizmus keresése alkotta. Előadását éppen azért kezdte a marxista filozófusokkal, mert azok az embert és azon keresztül a humánumot keresik. A klasszikus filozófiai iskoláról beszélve megemlítette, hogy tagjai kevesen vannak, de ezek legtehetségesebbjei a modern francia bölcseletnek. Az exisztencializmussal kapcsolatban kifejtette, hogy azok az úgynevezett exisztencialisták, akikről a külföld tud és akik Párisban különböző kávéházaiban töltik életüket és akiket mint az exisztencializmus híveit emlegetnek, semmi közük az igazi exisztencialista tudományhoz és ha megkérdeznék tőlük, kicsoda *Sartre*, minden bizonnyal nem tudnának erre válaszolni.

A modern filozófiával kapcsolatban általánosságban kijelentette, hogy komoly haladást jelent az emberiség életében, mert az ember már nem ismeretlenül bolyong a fizikai és pszichikai tudományos anyag területén.

Kis- és apróhirdetések

DIJSZABÁS

Apróhirdetések szavanként köznap 0.60, vasárnap 1.20. (Állást keresők a felét fizetik.) Keretes apróhirdetés szavankint köznap 1.—, vasárnap 2.—. Az első és minden vastagon szedett szó két szónak számít. Kishirdetés mm soronkint köznap 1.20, vasárnap 2.40 Ft.

Hirdetések felvétele

főkiadóhivatalunkban V. Bajcsy-Zsilinszky-út 24, fiókkiadóhivatalunkban VIII., József-körút 2. és 1., Kr szlina-körút 117., a hirdetőirodákban és dohánytőzsdékben. Vidékiek a hirdetési díjat postatabelyeggben is beküldhetik.

BERENDEZÉS
Bútor
Rombútorok helyreállítása, antikstílű bútorok jutányosan. Fizetés kedvezmény. Berényi II., Hunyadi János-út három. Tel.: 256-942.

Ha nincsen pénze vegyen hitelbe BÚTORT KARDOS TESTVÉREKNÉL, Wesselényi-utca 18.

LEGMAGASABB ÁRAT fizetek használt szőnyegért, felosztott háztartásért. FUCHS Szent István-körút 27.: üzlet

Oleáś árajánlataimat! Kombináltszekrény 1230, háromajtós szekrény 1250, barokkszekrény háromajtós 1400, fotel ágy 330, rekamié 800, gyönyörű hálók, ürisoba kombináltak hihetetlen olcsón csak Győrinél. Király-u 112.

Bútor szőnyeget, ruhát egész háztartást GERSTL Ferenc István-út 22. Telefon: 427—318.

Bútorért, iroda háló kombinált berendezésekért sokat fizet Kárpáti, Dobozi-utca hét. Tel.: 135—367.

Bútorért, ruháért, házartásért legtöbbet fizet STEINGISZER, Telekitér 3. Tel.: 135—376.

Bútor készítőnél. COMBOS. István-út 14
kombinált . . . 2749-től
éj háló . . . 1858-tól
konyha . . . 1258-tól

Recamier, egyes sjyibútorok olcsón eladók. Kisipari műhely. Z'chy Jenő-utca harminchárom.

3 ÉVES TERV NÉP bútor olcsó áron jótállással, fix. kedvezménnyel, vidékre szakszerű csomagolással hozzuk forgalomba. Kérjen árajánlatot: hálókra, konyhákra, komb. berendezésekre, irodabútorokra. ÉBNER VIII. Karácsony S. (Karpfenstein)-u. 2/a

Eszek hálószobát, komplettbútort, zongorát, nagy pianinót. Vadász, Józsa utca 27. Telefon: 124—031.

REKAMIÉ 466 Ft-tól
Egyes bútordarabok
Használt bútor cserél
Podmaniczky-utca hat.

BÚTORPARADICSOM
Rákóczi-út 51. udvarban
Hálószoba
1000 forint előleggel
10 havi részletre kapható

Hálószoba 1000 Ft. előleggel tíz havi részletre
BAROSS-UTCA 19

Korabeli biedermeier cseresznyefa szalongarnitura, 2x2.60 axminster szőnyeg, női világos átmeneti kabát, nagy kirman perzsaszőnyeg eladó. Megtekinthető délelőtt tizig. Teréz-krt 52. I. 2.

Glória fotelágy
e p e d á s, részletre is a készítőnél: Andrássy-út 33

URISZOBA
műbútor, komplett, jó állapotban eladó. Megtekintés délután 14—17 óráig. II., Borbolya-utca 2. TÖRÖKNÉ.

SZŐNYEG
vétel, eladás. UNGÁR. Király-u. tizennégy és Rákóczi-út negyvenkettő.

Prima keleti és magyar PERZSASZŐNYEGEK
hűvétra olcsón eladók, Rózsa-utca nyolc, fsz. 2.

Perzsaszőnyeget, torontáli szőnyeget termelőtől vásároljon! Szőnyegek tisztítását, művészi javítását vállaljuk. Békésszentandrási Háziipari Szövetkezet, Budapest, Ferenciek-tere három, udvarban. 384—577.

Gyönyörű keleti és magyar PERZSÁK
olcsón eladók. Akácfa-utca tizenhárom, I. 12.

Sötét dió-tellhűló jutányosan eladó. Gát-utca nyolc, II. 28.

Szőnyeg
Vennék piros kókuszszőnyeget kézalatt. Hogástalant. Pozsonyi-út tizenöt. VI. 1.

Perzsaszőnyegek, valódiak, nagyméretűek, olcsón eladók. Piros szalak, rostált, megrendelhető: Múzeum-körút kettő/B, iroda.

Keleti perzsaszőnyeg, két nagy és néhány gyönyörű összekötő olcsón eladó. Erzsébet-körút 50. Wilhelm.

Perzsaszőnyegek, nagyobbak, kisebbek, jutányosan eladók, Rózsa-utca hatvannégy, II. 2.

Egyéb berend.
Antik sötétes ebédlő, bordó brokát ruhákkal, egyéb bútorok, képek, szőnyegfüggönyök, csipke, tüllszoknyák, terítők, eladók. Teleki Pál-utca huszonkettő. II. 2. Telefon: 129—088.

Villany- és gáz hűtőszekrényeket magas áron veszünk. HEXNER Király-u. 25. T.: 227-073

Antik képet XV.—XVII. századbeli olasz, flam., holl. veszek Ajánlat „Gyűjtő 68" jeligére főkiadóba

Vasiratszekrény, irószalok eladók. Honvész, Üllői-út nyolcvan, Kossuth akadémia állőiúti szárnyépület vaskapujánál.

Csillárt renaissance, vagy barokk korabelit veszek Ajánlatokat „Régi tárgy" jeligére a főkiadóba

HANGSZER RÁDIÓ
Zongorát, pianinót priváttól vennék. Zsoldos, 137-006. Rákóczi-út 51. Trafikban.

Zongorahangolást szakbírálatot, vétel-eladásnál szakszerűen végez Bartas Dezső. Bécsben végzett hangoló, Lanberger és Gloss tanítványa: Erzsébet-körút 9/b. Telefon: 424—924

Magánkézből vennék zongorát vagy pianinót sürgősen vidékről is. Strokl, Józsa György-út kilenc. Tel.: 225—662. 574

NAPI HÍREK

JÓ REGGELT!

Szerdán már bűnügyi útra terelték a választójogi tervezet körül kialakult vitát. A választójoggal tehát a büntetőjog is fog foglalkozni.

Angliában megtiltják az autóknak a duda használatát. Csak némán szabad gázolni.

Beszélgetés a kávéházban: »Olvasta? Az időjárás megfázhatott ezekben a napokban.« »Hogy-hogy?« »Olvastam, hogy egy kis hőemelkedés mutatkozik.«

A nap aktuális kérdése: »Vajjon az új ötvenpengősből küldenek a polgárságnak néhány mutatványszámot?«

A nap hőse: a fiúmei cápa, amely végre megjelent. Miután Fiúme a cápával kapcsolatban meglehetősen diszkreditálva van, más kikötőt választott magának.

Orvosok ezerszámra jelentkeztek az új OTBA-állásra. Remélik, hogy majd a páciensek is viharosan jelentkeznek.

Beszélgetés a villamos perrónján: »Olvasta? Angliában megtartották az első nudistakongresszust, amelyen az összes résztvevők meztelenül jelentek meg.« »És mit határoztak?« »Az elnököt teljes hatáskörrel ruházták fel.« »No végre egy kis felruházás a nagy meztelenségben.«

Mindenben első a Pesti Napló

Brüsszel is romhalmaz...

Brüsszel, szeptember 5.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

A szerdai légi hadgyakorlatok bebizonyították, hogy csakúgy, mint Párizs és London, Brüsszel sem védhető meg egy légi támadás ellen. A támadó légiflotta bombákkal árasztotta el Brüsszel belvárosát. A hadgyakorlatok ideje alatt erős vihar dühöngött és a felhők mélyen jártak, úgyhogy a bombavető gépek motorjainak morajját hallani lehetett, de a gépeket nem lehetett látni. Mikor a védő flotta vadászgépei ellentámadásba kezdtek, a támadó flotta már a város felett volt, mielőtt az elhárító ágyúk egyetlen lövést leadtak volna. Ezután a gázmaszkos rendőrség sietett elő, hogy a bombázott városrészeket elérje. Az acélsisakos és gázmaszkos segédcsapatok elárasztották az uccát, hogy a bombatámadások képzelt áldozatait kötözőhelyekre szállítsák. (Telor.)

Aggasztó a francia munkanélküliség

Párizs, szeptember 5.

Marquet munkaügyi miniszter levelet juttatott el Doumergue miniszterelnökhöz, amelyben közli, hogy a munkanélküliség Franciaországban ismét súlyosabbra fordult. A beérkezett statisztikai jelentések kedvezőtlenek. Párizs környékén és egyáltalán az ország területén a munkanélküliek száma még sohasem volt ilyen magas. A miniszter arra számít, hogy a tél folyamán a munkanélküliség még súlyosabbra fordul és kéri a miniszterelnököt, hogy az általa kidolgozott nagy közmunkaterv sürgős végrehajtásáról intézkedjék.

— **Szüle Péter**, a kiváló művész, *Andrássy út 67. szám* alatti műtermében *festőiskolát* nyitott, ahol figurális festést és aktrajzolást tanít.

BÚTOR házak LÁZÁR u. 34 és

Franciaország és Lengyelország megegyezett a keleti Locarno kérdésében

Varsó, szeptember 5.

(A Pesti Napló külön tudósítójától.)

Párizsból egyre gyakrabban érkeznek olyan jelentések, amelyek szerint Franciaország és Lengyelország között a keleti szerződés dolgában immár valószínű a megegyezés. A varsói sajtó, amely nagyon érzékeny a Párizsból érkező jelentésekkel szemben és amely eddig mindig megcáfolta a megegyezésről szóló híreket, most már semmiféle ellentmondást nem hallat. Ebből beavatott külképviseleti és politikai körökben azt következtetik, hogy *francia részről most már elfogadhatóknak vagy legalábbis megvitathatóknak tekintik Lengyelországnak a keleti szerződéssel kapcsolatos módosító kívánságait.*

Ezek a kívánságok elsősorban a keleti szerződésben részes államok határainak kölcsönös elismerésére és biztosítására irányulnak, ami Lengyelországot főképpen Litvániához való viszonyában érdekli, másodsorban pedig a fegyveres segítség eshetőségével kapcsolatban a Lengyelországon való idegen katonai átvonulás feltételeire vonatkoznak. Ugylátszik, hogy a még fennálló véleményeltérések tisztázása végsőképpen Genfben fog megtörténni a népszövetségi tanácskozások keretében az érdekelt külügyminiszterek megbeszélései során. Abban azonban egyáltalában nem lehet kételkedni, hogy az a keleti szerződés, amelyet Lengyelország elfogadhatna, mert számot vet Lengyelország külön kívánságaival, lényegesen el fog térni Litvinov orosz külügyi népbiztos eredeti tervezetétől. *(Telor.)*

— **Gömbös miniszterelnök részt vesz a Nemzeti Munkahét ünnepi eseményein.** A Társadalmi Egyesületek Szövetsége összeállította a Nemzeti Munkahét végleges programját. A gazdag program, amely a tavalyinál sokkal szélesebb alapokra helyezi a Nemzeti Munkahét keretében rendezendő grandiózus társadalmi megmozdulást — nívóban és tartalomban európai jelentőségű eseménynek ígérkezik. A TESz elnöksége nevében *Baross* Gábor országos elnök és *Szörtsey* József ügyvezető-elnök kihallgatáson jelentek meg *Gömbös* Gyula miniszterelnöknél, aki a TESz vezérelnöke is és a kihallgatás folyamán a miniszterelnök elé terjesztették a Nemzeti Munkahét programját. A részletek ismertetése során Gömbös miniszterelnök jóváhagyta a programba vett különböző ünnepségeknek, valamint a magyar mezőgazdaság, ipar és kereskedelem propagálását célzó produkcióknak rendezését, egyben közölte a TESz elnökeivel, hogy a Nemzeti Munkahét különböző eseményein részt fog venni. Megjelenik a szeptember 30-án tartandó megnyitó ünnepségen és a kormányzó előtti díszfelvonuláson, október 1-én a TESz jubileumi díszközgyülésén vesz részt, amelyen elnökölni is fog és beszédet mond. Október 2-án a TESz jubileumi bankettjén a Gellért-szállóban és október 7-én pedig a Vigadóban rendezett Magyar Bálon jelenik meg.

— **Elindult Varsóba a Gerle-raj.** A mátyásföldi repülőtérről szerdán reggel Varsóba indultak a *Gerle 12., Gerle 13.* és *Gerle 14.* sportrepülőgépek. A túra vezetője *Dóczy* Lóránt, résztvevői *Galamb* András, *Szegedi* József, *Fábián* András, *Hültl* Hümér és *Piufsich* Gábor.

— **Bajtársi találkozó.** A budapesti cs. és kir. és a kassai VI. hadtest élelmezési raktárában a világháború alatt szolgálatot teljesítő katonák szeptember 6-án este fél 8 órakor találkoznak Budapesten, a Baross tér 10. szám alatt lévő Park szálló különtermében.

— **Az ügyvédek mozgalmat indítottak telefóndíjaik leszállításáért.** A rendkívül magas telefóndíjakra panaszkodók sorába most erőteljesen beléptek az ügyvédek is, akik mozgalmat indítottak, hogy *a telefónalapdíjukat felére szállítsák le éppen úgy, amint ez az orvosoknál is szokásos.* Az ügyvédek azt hangoztatják, hogy más foglalkozásúaknál is, náluk is le kell szállítani a telefóndíjakat akkor, amikor a munkabérektől kezdve az élet minden megnyilvánulásánál, mindenben lejjebb kellett szállani az árakkal. Lehetetlenség, hogy éppen csak a telefóndíjak maradjanak meg azon a magaslaton és lehetetlen magas összegeken, amelyeket még évekkel ezelőtt és már akkor is elég magasan megállapítottak.

—**A Pesti Tőzsde 16 oldalas új számában** dr. Fenyő Miksa, Frey Kálmán, Münich Aladár, dr. Strausz Árpád, dr. harasztosi Király Ferenc és az értéktőzsde vezetőemberei nyilatkoztak. Az olasz, osztrák, svájci gabonakivitelről, a részvényáremelkedésekről, kötvénypiacról, a magyar filmgyártásról stb. fontos riportokat közöl a lap, amelynek textil, biztosítási, vas- és gépipari, vegyészeti, vidéki hiteléletrovata is igen érdekes.

— **Betörtek Frigyes főherceg karapancsai kastélyába.** *Bajáról* jelentik: *Frigyes* főherceg karapancsai kastélyába ismeretlen tettesek betörtek. *Rengeteg ezüstkészletet, drága szőnyeget vittek el.* A nyomozás megindult.

— **Halálozás.** *Gyulay* Henrik m. kir államrendőrségi detektív 53 éves korában Albertfalván elhúnyt. Temetése ma délután 3 órakor lesz az albertfalvai temetőben.

Bárkány Leó, a Hungária Egyesült Gőzmalmok rt. nyug. vezérigazgatója, a Fővárosi Malomegyesület tiszteletbeli tagja, szeptember 4-én 78 éves korában elhúnyt. Temetése folyó hó 6-án, csütörtökön délután ½4 órakor lesz a rákoskeresztúri izr. temető halottasházából.

= **Agyvérlódulás**, szívszorongás, nehéz légzés, félelemérzet, idegesség, fejfájás, lehangoltság, álmatlanság, gyengeségi állapotok, munkaképtelenség a rendkívül enyhén ható természetes »Ferenc József« keserűvíz használata által igen sokszor gyorsan megszüntethetők.

= **Egészségesek**, könnyen emészthetők, jó ízük miatt táplálók azon sütemények, melyek *Dr. Oetker*-féle sütőporral készülnek, miértis minden háziasszony a rég bevált, évtizedek óta egyforma minőségű, elsőrendű gyártmányt használja süteményéhez és minden silányabbat, ha olcsóbb is, visszautasít.

— **A Nemzetközi Jogikonferencia ma kezdődő tanácskozásairól** és problémáiról közöl kimerítő tudósítást a *Pesti Napló* mai melléklete, a *Jogi Napló*, amely számos érdekes jogi cikken kívül *érdekes új bírói ítéleteket* is közöl, továbbá beszámol arról, hogy *folyik az ügyvédi tagdíjkivetés és forgalmialap megállapítás*, hogy milyen *új igazságügyi törvényjavaslatok* kerülnek ősszel a parlament elé, *milyen okok miatt késik az illetékamnesztia* és hogy máris *alakulnak koalíciók a Budapesti Ügyvédi Kamara választási küzdelmeire.*

—**A Frankfurter Zeitung Göbbels bizalmasainak kezében.** *Párizsból* jelentik: Németországi értesülések szerint a *Frankfurter Zeitungot* új részvénytársaság veszi át a Sonnemann-családtól. Az új részvényesek *Göbbels* miniszter bizalmi emberei.

— **A somogyszentimrei gazdasági iskola épületét átszállítják Kaposvárra.** *Kaposvárról* jelentik: A somogyszentimrei gazdasági iskolát a földmüvelésügyi miniszter az ősz folyamán *Kaposvárra helyezi át.* Az iskola épületeit Somogyszentimrén a napokban kezdik lebontani és anyagát Kaposvárra szállítva, *újból felépítik az épületeket.* Kaposvár már gondoskodott az iskolai mintagazdaság részére szükséges földterületről is.

— **Megszólal egy orvos-feleség.** *(Levél a szerkesztőhöz.) Tisztelt Szerkesztő úr,* »*Ne proletarizáljuk az orvost*« című kitünő cikkükre, amely a *Pesti Napló* vasárnapi, szeptember 2-iki számában jelent meg, engedjék meg, hogy én is, egy nélkülöző orvos felesége, megtegyem észrevételeimet. Egyben köszönetet mondjak, hogy a *Pesti Napló* mindenkor síkraszáll az orvosi rend védelmében. Férjem a háború kitörésekor jó praxisú orvos, én gazdag szülők gyermeke voltam. Bár uram a háborút elejétől végig végigszolgálta, *egyik állását intrika következtében, másikat B-lista útján vesztette el.* Most, hogy magángyakorlat nincs és *az orvosokat továbbra is hivatalnokosítják*, itt állunk vagyon, minden jövedelem nélkül, *és egyelőre ingóságaink eladásából pótoljuk a keresetet.* Hogy meddig bírjuk túlfeszített idegekkel, azt csak a jó Isten tudja. *Gyerekünk, hála Istennek, van*, de segítség, hogy fiúnk iskoláit elvégezhesse és méltón felnőjön, nincs. Már reményünk sincs, hogy helyzetünk megváltozzon, *mert nem vagyunk fiatalok.* Marad tehát a végső nyomor, *hogy a társadalom nyakán lógjunk.* — *vagy a halál!* Hogy nevet nem írok, azért teszem, hogy férjem gyérszámú betegei végleg itt ne hagyják őt, *mert a nyomor mindenkit elriaszt.* Fájdalom, hogy valaki álláshoz jusson, az nem a képzettség, a tudás jutalma hanem a jó összeköttetés műve — és evvel mi nem rendelkezünk. Tisztelettel: *Egy orvos felesége*

Az osztálysorsjáték

A 32. osztálysorsjáték V. osztályának főhúzása, 10. nap.

2000 pengőt nyert: 272 5476 59263 72715 80539

1000 pengőt nyert: 22767 26636 28561 31556 36093 41501 44883 49897 63239 66352 75131 78865

800 pengőt nyert: 1627 9181 11553 26839 65336

600 pengőt nyert: 2862 13280 39590 48717 60116 68994 75541

500 pengőt nyert: 3168 6629 15026 17490 19474 33754 38846 43087 43277

400 pengőt nyert: 326 2819 9850 9906 10632 15929 16530 17177 18828 20359 27366 27992 28262 33156 37826 38390 38679 40751 41322 44719 51216 52407 58544 59257 59567 61645 62521 63267 64049 70674 70795 71596 72295 72959 75576 76108 78198 82899

300 pengőt nyert: 1084 1195 5232 6065 6200 7448 8614 10130 11510 12324 13889 16872 17383 19601 21543 24439 25611 26548 28578 29538 30396 31219 32330 33338 34734 35710 36177 36839 37444 37633 39218 39249 40302 40395 43250 44066 44184 47692 48008 48778 50629 51907 53554 55113 56961 57871 59992 60358 60845 64099 64329 64426 65878 66619 66911 69300 69507 70803 70964 71033 71193 74863 75483 76450 76941 77553 79561 80283 80646 81942

A húzást ma, 6-án folytatják.

KÓLA-CSOKOLÁDÉ
Fáradtság ellen Kobona
GYÓGYSZERTÁRBAN
DOBOZ P 1·40

BÚTORT JÓT, OLCSON AZ ŐSZI LAKBERENDEZÉSI VÁSÁRON VÁSÁROLHAT
IPARCSARNOK
NYITVA EGESZ NAP
UTAZÁSI KEDVEZMÉNY
Belépődíj 1 P

A modern házak megférnek a régiekkel...

Hogyan készül az új Budapest?

(Saját tudósítónktól.) A régi nagy városépítők korszaka már lejárt. Nem lehet ma már városrészeket egyszerűen leradírozni a föld színéről és helyükbe újat emelni. Legfeljebb Mussolini energiája vállalkozhatik ilyen gigászi feladatra. A szanálásra ítélt Budapesten nem lehet álmokat kőbefaragni, de azért nem szabad minden reményt feladni. *Kis eszközökkel is sokat elérhetünk.*

Egy percig sem szabad elfelejteni azt, hogy *Budapest modern város, pár évtized alatt épült fel s a három kis városnak világvárossá való átalakulása szinte a szemünk előtt pergett le.* A háborúban torpant meg a fejlődés. *Az új Lipótváros, a Lágymányos és a villanegyedek imponáló kialakulása fényes bizonyíték arra, hogy a magyar életet nem lehet agyonbunkózni.*

Szídhatják ezt a várost azok, akik különböző hibákat észrevesznek, de ez nem is annyira szídás, mint inkább *kritika.* Nem is a multat akarják felhánytorgatni, hiszen mindent lehet még szebben, még gyönyörűbben elképzelni, *ezek a megjegyzések valójában a jövőnek szólnak. Össze akar mindenki fogni, hogy a rendelkezésünkre álló eszközökkel nagyot és hatalmasat alkossunk.*

A nagyközönség fél attól, hogy *a modern házak nehezen illeszthetők be a régi városképbe.* Ezt a babonát szeretnénk megdönteni. Mert hogy a budapesti ember szereti az újat, szépet és kényelmeset, az bizonyos. Azért van itt aránylag több fürdőszoba, mint Párizsban, azért cserélik ki modern lakásokra régi lakhelyeiket a pesti emberek.

Budapest fővárosi parlamentjében megszólaltatjuk a modern magyar építészet kiválóságait és ígéreteit. Álljanak ki a porondra, védjék meg a maguk felfogását, *győzzék meg a publikumot arról, hogy igenis rájuk vagy legalább rájuk is kell bízni a modern Budapest kiépítését.* Ezúttal három előadó szólal meg. Korszerint közülük legidősebb *Pogány* Móric, aki már a békében a mai modern építészet egyik előfutárja volt. *Indítványa érdekes a házak homlokzatának egységes megoldásáról.* Két fiatal művész érdekes megoldást ajánl a régi házak és új épületek harmóniájának megteremtésére. *Kaffka* Péter a nemes anyag használatára helyezi a súlyt, *Masirievics* György a színek mindent összefogó hatásában látja a kibontakozást. Olyan kérdések ezek, amelyeket *igenis a nagy nyilvánosság előtt kell megvitatni.* Nem szakkérdések, hanem *olyan problémák, amelynek kibontása minden embert érdekel, aki Budapest barátjának vallja magát.*

Az új modern bérpaloták emelik a városképek szépségét

Pogány Móric is megoldhatónak találja a régi és az új házak összhangbahozását.

— A legnehezebb építészi problémák egyike, *megteremteni a stílusegységet a városépítésben,* — mondotta — összhangba hozni az egy korban felépült épületeket s egységes városképet kialakítani a mult és a jelen építészeti stílusával. Az egymást keresztező üzleti érdekek, az ellentétes törekvések és felfogások döntik el — sokszor hosszú időre — *egész városnegyedek képét,* s adják meg az épületeknek a külső megjelenésükben jellegzetes karakterét, amelyekben a praktikus elrendezésből önként folyó célszerűségen kívül *a stílust annyiszor hiába keressük.* A mai modern felfogásnak megfelelő, új elvek alapján kivitelre kerülő épület művészi megjelenésével *teljesen elüt a környezettől.* Itt önkéntelenül felvetődik az a kérdés, vajjon *helyes felfogás-e modern stílusú bérpalotákat emelni a fővárosunk legtöbb útvonalán látható, legtöbb esetben művészietlenül megtervezett, stílustalan bérkaszárnyák közé s ezzel megbontani ezt a — sajnos, szomorú*

PÁLYÁZAT!
Ingyen juthat függönyéhez, ha egy okos szót küld alanti céghez
A Lipótvárosi Fonal- és Textilkereskedelmi rt
V., Lipót körút 25
rövid és tömör szót keres, mely alkalmas a cég elnevezésére. Főbb cikkeink: függönyanyagok, csipkék, kézimunkák, fonalak stb. — A pályázat nyerteseit a következőkben díjazzuk:
I. díj egy pár függöny. II. díj egy függöny. III. díj egy modern asztalterítő Beküldési határidő és 5 darab egyenként 10 pengős jutalom szeptember 25.

— *városképet,* mely Budapestnek legtöbb útvonalát annyira jellemzi? A felelet erre a kérdésre csak az lehet: *igenis szabad.*

— Szabad, sőt a célszerűség *egyenesen kívánja a modern praktikus alaprajzokat,* az ebből önként kialakult homlokzatokat ott is, ahol a környezetben fekvő bérházak primitív alaprajzaikkal és a homlokzatukon levő zagyva cifraságaikkal a célszerűséget és a szépséget teljes mértékben nélkülözik.

— A stílustalan környezetben emelt új modern bérpaloták, ha azok valóban művészi elgondolásúak, *mindenképpen emelik az illető útvonal városképének szépségét* mert művészi megjelenésükkel felhívják az emberek figyelmét *és elterelik a szemlélő szemét a szomszédságukban fekvő művészietlen homlokzatokról.*

— Abban az esetben, ha az épülő új ház környezetében fekvő házak — bár régiek — tiszta stílusban és művészileg megtervezve épültek, úgy a *szép, modernfelfogású és az ugyancsak imponáló klasszikus épületek igazán nem zavarják egymást,* hanem tisztaságukkal, művészi megjelenésükkel *változatosabbá, érdekesebbé teszik a városképet.*

Hogyan lehetne egységes városképet kialakítani?

— Gondolni kellene arra is, — folytatta Pogány Móric — hogy a *régi stílustalan épületekkel teli útvonalakat olcsó eszközökkel egységes városképpé varázsoljuk.* Ennek megoldása az volna, hogy *pályázatot kellene hirdetni az egyes uccákban levő házak homlokzatainak harmóniábahozására,* az átalakítás költségeit fel kellene osztani az egyes háztulajdonosok között, amely célra kibocsátott tatarozási kölcsön állna az érdekeltek rendelkezésére. Ezzel az elgondolással *pótolni lehetne a mult mulasztásait is.* Amíg ez megvalósul, nem szabad a régi hibákat kihangsúlyozni, hanem *új, modern, valóban művészi elgondolású palotákkal kell gazdagítani a főváros útvonalait.*

Az építész tökéletesen össze tudja hangolni a különböző stílusokat

Ifjabb *Masirievich* György érdekesen fejtegeti a felvetett probléma megoldását.

— A legnehezebb kérdés a modern épületek beillesztése a régi környezetbe, — mondja. — Ez azonban nem jelenti azt, hogy ez a probléma új volna, sőt ellenkezőleg, *éppen olyan régi, mint a városépítés maga.* Minden olyan korban, amelyben új stílusáramlat született, természetszerűleg felmerült az a kérdés, hogy miképpen lehet az új építészeti stílusban fogant épületeket beilleszteni a régi városképbe, sőt gyakran vitatkoztak arról, hogy *miképpen lehet egy stílusban elkezdett monumentális épületet* — akár egy templomot vagy palotát, amelynek építése évtizedekre elhúzódott — *egy másik stílusban folytatni.*

— A művészettörténet megtanított már bennünket arra, hogy *az igazi érzékkel bíró építész tökéletesen össze tudja hangolni a különböző stílusokat.* Gondoljunk csak számos középkori katedrálisra. Talán a legismertebb a velencei *San Marco* templom., amelyet román stílusban kezdtek építeni, gót stílusban folytatták és reneszánsz stílusban fejeztek be. *A három stílus összehangolása mégis olyan nagyszerűen sikerült, hogy a hatalmas mű teljes és zavartalan művészi egységet alkot.*

— Elég ellátogatni Rómába, ahol nagyon sok szép terekben gyönyörködhetünk, a késői baroktemplom pompásan emelkedik ki a szigorú korareneszánsz környezetből.

— Mindezeket azért mondom el, hogy bebizonyítsam: *ez a probléma nem új, ezt a kérdést meg lehet oldani.* Az építésztől csak egy elengedhetetlen feltételt kell kívánnunk, ha ilyen kérdés elé állítjuk: *egyéniséget!* Sablonos megoldásokra ilyen esetekben gondolni sem lehet. Minden városnak, minden uccának és térnek *megvan a maga sajátos hangulata és varázsa.* Ezt meg kell érezni és csak így lehet olyan építészi művet alkotni egy más stílusban, amely beilleszkedik a környezet hangulatába. *Igazi építész ezt a hangulatot meg is érzi és számára nem lehetetlen feladat ilyen kérdésnek felvetése.*

— Ezeket el kellett mondani, mielőtt felelhetnénk a most aktuális kérdésre. *A modern építészet egyik legsúlyosabb problémájáról van szó.* Európa nagyvárosai évszázados építészi emlékekkel vannak tele és minden főváros, legyen az Párizs, Róma, Berlin vagy Budapest, más és más hangulatot lehel ki magából, más építészi karakterrel bír. *A modern építészet standardizáló, tipusokat óhajtó tendenciája helytelenül alkalmazva bizony veszedelmet rejt magában, különösen akkor, ha a tipizálás elveit rossz építészek használják fel.* A modern építészeti nevelésbe bele kell vinni nemcsak a korszerű építészet feltétlenül helyes elveit, így a racionalizálást, a standardirozást stb., hanem *a fiatal generációban fel kell kelteni az érzéket a régi jó építészet iránt.* Talán mondhatnám úgy is, hogy tisztelettel kell ránézni a multra és a városképek karakterét, egyéni varázsát mindenkinek fel kell ismernie.

A szín összehangoló ereje

— Véleményem szerint *a legrégibb klasszikus környezetbe is bele lehet illeszteni megfelelő érzékkel a modern házakat.* Az igazi korszerű épület lehelletkönnyű elgondolása, vas- vagy betónváza, csupa üvegből álló könnyű, súlytalan tömegével szinte kellemes kontrasztot ad a plasztikus, sok szobrászi dísszel bíró, súlyos régi építészetnek.

— Még valami nagyon fontos dolog van: *az arányokon kívül a színekre kell a legnagyobb súlyt fektetni,* amelyeknek helyes és művészi felhasználásával minden városkép harmóniája megoldható. *Csak az öl-modern, bombasztikus sikokkal, vakító, kellemetlen, kiabáló felületekkel dolgozó hamis építészet az, amely elrontja és elcsúfítja a városképet.* De ez így volt minden időkben. Sajnos, itt nem használ hatósági beavatkozás, hanem a *közönségnek kell jóízléssel és érzékkel azokat az építészeket kiválasztani és megbízni, akik arra érdemesek.* Ha közösség épít, úgy csak nyilvános pályázatokról lehet szó, a zsűrit is úgy kell összeállítani, hogy az valóban objektív legyen, mérlegre kell tenni minden egyéniséget, a pályázatokon azokat kell jutalmazni, akik *igazi építészi érzékkel Budapestet a korszerű építészet jegyében tovább tudják fejleszteni.*

Nemes anyagból építsük a homlokzatot!

Kaffka Péter szerint is könnyen megoldható az új házaknak a régi városképbe való illesztése.

— Mindenekelőtt a homlokzat problémáját kell megoldani, — mondotta nekünk. A régi és az új házak közötti ellentét nagy általánosságban abban mutatkozik, hogy *a modern házak síma falfelületekkel válnak ki, míg a régi házak felületeit mindenféle díszítések takarják el.* Ha ugyanabból az anyagból építik a modern és régi házakat, úgy az eredmény a régi házak javára üt ki. A sok ciráda között elvész az anyag felületének romlása, míg viszont a síma falakon feltűnő módon mutatkozik a bomlás. A piszok és a nagyfoltos vakolat valósággal ordít. Ennek egyetlen megoldása az, hogy *az új házak homlokzatát nemesebb anyagból kell készíteni.* A vakolat és a burkolat anyaga időálló legyen. *Ennek a többletköltsége bőven megtérül abból a megtakarításból, hogy a felesleges díszítésre nem kell olyan sokat költeni.* Ezen a ponton a hatóságok is beavatkozhatnának és *előírhatnák az időálló anyagok alkalmazásának szükségességét.*

— A tapasztalat azt mutatja, hogy az uccaképeknél ma már nemcsak a vertikális egységet különböztetjük meg, hanem van horizontális egység is. *Az üzletek sikja, mintha teljesen különválna az épületek egységétől.* Ezt teljesen különállóan kell megoldani és azután előlép egy másik probléma, amely inkább a jövő kérdése, de az kétségtelen, hogy a fejlődés feltétlenül ebben az irányban halad. *A házak tetejét modern elgondolás szerint kell megoldani.* A lapos tetőkre kell áttérni és tetőkerteket kell kiépíteni. Elő kellene segíteni azt, hogy *a közönség a tetőkerteket meg is építhesse.* Azt az előnyt nyujthatná a hatóság minden háztulajdonosnak, aki hajlandó tetőkertet építeni, hogy *lépcsőzetesen visszaugorva még egy emeletsort építhessen rá a házára.* Ki kellene azonban kötni, hogy *a terraszokat kertszerűen kell kiképezni és a növényzettel a szomszédos tűzfalat el kell takarni.* Ha valami magaslati helyről nézünk le, úgy Budapestet a tűzfalak városának mondhatjuk, így ezen a hibán is segítve volna.

Nagy problémákat vetettek fel a kitünő építőművészek, ezeknek a megoldásától függ, hogy *Budapest valóban ideálisan szép, modern világváros legyen.*

Fatüzelésnél ne kísérletezzen!
Vegye csak a jól bevált
„ZEPHIR"-kályhát
Árlapot küld HÉBER kályhagyár,
VI., Vilmos császár út 39. (Hajós utca sarok).

Kaffka Péter

épitész

l.

Lux Géza:

Ujabb ásatások

a Margitszigeten.

Bp. 1938. 3. l.

Nagytekintetű

Műemlékek Országos Bizottságának

Budapest

Tisztelettel jelentem, hogy a Nagyrombati templom elő-csarnokának helyreállítási munkálatokat a helyszínén meg-e

<Kaffka Péter>

cikke

Huszár Aladár és
és Kaffka Péter:

OTI elnök és város-
rendező beszélgetése

MÉ. 1941. 306, 307. l.

1. – 18. M., I – VI heres tabla

Dauvig
Th. Anhuth.
e. n.

Kaffka Péter

l.

Harrer Közm T

213, 214. l.

Képekkel

4. ves

szerü kerek ablaka van. Főkapuja félkörives, betelé keskenyedo nyilasu.
Bélletét négy-négy oszlop tagolja. Oszlopfői levéldíszben végződnek. Bár

jén, emléktáblával jelölte meg a fát. A tábla hosszú latin szövegben sorolja föl mindazt, a mi a fa és a Héderváry-Viczay-család életével kapcsolatba hozható.

Ebből a szövegből tudjuk, hogy a fa már 1241-ben olyan terebélyes volt, hogy Moson rendjei alatta gyülekeztek, hogy szembeszálljanak a tatár sereggel s ugyanakkor a papok a tatárok láttára a kenyeret kővé változtatták. Majd megemlékezik a felírat Kont István és társairól, a Héderváry-család fiágának kihaltáról, vérségének a Viczayakban való föltámadásáról s az ősi fánál tapasztalt ama különös jelenségéről, hogy valahányszor meghalt a család egy-egy tagja, a fa is mindannyiszor elvesztette egy-egy ágát. Mikor pedig az utolsó Viczay 1873-ban meghalt, azon az éjszakán lehanyatlott utolsó főága is. Mindez természetesen csak kedves romantika, ártatlan családi legenda, mert a Kont fája nem több 200 évesnél, ágtöredezése pedig a nyárfa egyik sokszor megfigyelt biologiai sajátossága.

A kastély termeit járó, a már érintett berendezéseken kivül értékes gyüjteményekben is gyönyörködhetik. Régiségtára főleg a vidéken lelt kő, bronz, római, népvándorláskori tárgyakban gazdag. Kerámiai és éremgyüjteménye bármely múzeumnak díszére válnék. Könyvtárában értékes kéziratok és ősnyomtatványok vannak. Családi képtárában, az elfakult, repedezett, időrágta festményekben fölvonulni látjuk a letünt századok történelmi alakjait.

Az első köztük Saul, III. Béla király kancellárja. Mellette István és Poth, II. Endre alatt az ország nádorispánjai. Az a szúrós tekintetü, leko-

VITÉZ DR. IMRÉDY BÉLA MINISZTERELNÖK ÉS KÁNYA KÁLMÁN KÜLÜGYMINISZTER ELUTAZÁSA ELŐTT A DÉLI PÁLYAUDVARON A BÚCSÚZTATÁSUKRA MEGJELENT KÉPVISELŐK KÖRÉBEN. A MINISZTERELNÖK ÉS A KÜLÜGYMINISZTER KÖZÖTT VITÉZ DR. IMRÉDY BÉLÁNÉ, JOBBRÓL BORNEMISZA GÉZA IPARÜGYI MINISZTER ÁLL

Szörnyű kolerajárvány Távol-Keleten

Hongkong, július 18
(Az Est és a United Press tudósítójától)

A kolerajárvány, amely a Távol-Keleten hónapok óta tömegesen szedi áldozatait és a csendesóceáni országokat is fenyegeti, ijesztően terjed. A japán egészségügyi hatóságok úgy számítják, hogy egyedül

Kínában három hónap alatt 250.000 ember halt meg kolerában

és Indiában legalább 50.000. A japán kormány felszólítást fog intézni a világ valamennyi országához, hogy küldjenek sok szérumot. Kínában és Japánban a hadban álló katonaságot és a polgárságot is be fogják oltani, a brit hatóságok Indiában is megteszik a készülődéseket a tömeges oltásokra, úgy, hogy sok millió ember beoltásához kell koleraszérum.

Hitler bizalmasa Londonban tárgyal

London, július 18
(Magyar Távirati Iroda)

Wiedemann kapitány, Hitler vezér és kancellár bizalmas szárnysegéde, szombaton repülőgépen Londonba érkezett. Útjának célját titkolják.

Tragédia-sorozat a lengyel miniszterelnök családjában

Varsó, július 18
(Az Est külön tudósítójától)

Rövid, de súlyos betegség után szombaton hirtelen meghalt *Sklatkovszki* tábornok miniszterelnök egyetlen fia, 28 éves korában. A váratlan gyászhír olyan megrendítő hatással volt a családra, hogy *a miniszterelnök sógornője, aki szívbajos, a gyászhír hallatára szívszélhüdést kapott és meghalt. (T)*

Boris király:

Boris király

A külpolitikát bizzák rám és miniszteremre

Szófia, július 18
(Az Est külön tudósítójától)

A királyi palotában szombaton este nyujtotta át a képviselőház küldöttsége *Boris* királynak a kamara válaszát a trónbeszédre. Az ünnepies aktus után a király

még hosszabb ideig beszélgetett a képviselőkkel.

Mikor a küldöttség egyik tagja érdeklődött, hogy *mi lesz Bulgária külpolitikája a jövőben*, a király így válaszolt:

— Azt kívánom a képviselőktől, hogy *mindenekelőtt a belpolitikával és főleg a gazdasági kérdésekkel foglalkozzanak, a külpolitikát pedig bízzák a királyra és miniszteremre. (T.)*

Japán demars:

OROSZORSZÁG AZONNAL VONJA VISSZA CSAPATAIT MANDSUKUÓBÓL!

Tokió, július 18
(Az Est és a United Press tudósítójától)

A minisztertanács elhatározta, hogy újabb jegyzéket intéz Moszkvához azzal a követeléssel, hogy

haladéktalanul rendelje vissza csapatait Csangkuból, mert a japán kormány véleménye szerint ez a terület Mandsukuóhoz tartozik.

Hsingkingból jelentik, hogy a bolsevista orosz csapatkülönítmény még *Csangkuban* van és nem tesz készületeket a távozásra, de

újabb összeütközések nem fordultak elő.

A moszkvai szovjetkormány azt állítja, hogy Csangku a szovjetunióhoz tartozik, amit Tokióban határozottan visszautasítanak.

Több nagy közmunkát ad ki a főváros

— Az Est tudósítójától —

A *Horthy Miklós híd* budai hídfőjének környékét — mint értesülünk — *teljesen rendbehozzák*. Az ittlevő utak végleges burkolatot kapnak. *Lamotte* Károly helyettes polgármester csütörtökre összehívta a főváros út- és csatornaépítési szakbizottságát, hogy

a műegyetemi rakpart burkolása ügyében döntsön.

A műegyetemi rakpart kocsiútját és a partot kockakövekkel burkolják. *Július 5-én tartották meg a nyilvános versenytárgyalást.* Kőanyag szállításra *kilenc* vállalat nyujtott be ajánlatot, az út és part burkolására *tizenhat* vállalkozó.

Az útburkolás a kőanyaggal együtt 218.000 pengőbe kerül.

Már a jövő hét folyamán megkezdik ezt az útburkolási munkát.

Ugyancsak a csütörtöki ülésen adják vállalatba *a III. ker. Csatárka út egyik szakaszának, a Virág Benedek ucca és Törökvész út közötti szakasznak útrendezési munkáit.* Erre a munkára húsz vállalkozó nyujtott be ajánlatot. *A 93.000 pengős költségű útburkolást ugyancsak a jövő hét folyamán kezdik meg.*

HIÁBA VETŐDIK PAVLOVICS: A GÓL BEREPÜL A RIPENSIA KAPUJÁBA!

A Dóm tér és a Margitsziget háborúsága békésen véget ért

Kaffka Péter válasza Pálfy polgármester tiltakozására

— *Az Est tudósítójától* —

A margitszigeti szabadszínpadon a Szentivánéji álmot új szereposztásban játszani akarják *akkor is, amikor Szegeden az ünnepi játékok lesznek.* Szeged városa mintegy *háromszázezer pengős áldozatot hoz* azért, hogy megvalósítsa az idei ünnepi játékok nagy programját. Éppen ezért nagy feltűnést keltett Szegeden, hogy a margitszigeti szabadszínpad a szabadtéri játékokkal versenyt támaszt a szegedi szabadtéri játékoknak és ilymódon elvonja a közönség egyrészét a szegedi előadásoktól.

Pálfy szegedi polgármester tegnap hosszabb táviratot intézett Bessenyey Zénóhoz, a Közmunkatanács elnökéhez és ebben a táviratban tiltakozott a margitszigeti előadások új sorozata ellen. A tiltakozó távirat így szól:

»A margitszigeti szabadtéri színpad létesítése előtt szegedi szabadtéri érdekek védelme ügyében Nagyméltóságod elnöklete alatt tartott értekezleten Nagyméltóságod, a kultuszminiszter és a székesfőváros polgármestere hivatalos nyilatkozatával garantált azon megállapodás jött létre, hogy a szegedi szabadtéri játékok idején a margitszigeti színpad műsorán egész estét betöltő önálló cselekményü színpadi művek nem adatnak elő és az állami színházak Szegeden szereplő művészei ott nem foglalkoztatnak. *Ezen megállapodással ellentétben a margitszigeti színház a szegedi szabadtéri játékokkal egyidőben hirdet előadásokat.* Szeged város nagy anyagi áldozataira és a bekövetkezhető károsodásra való tekintettel *Szeged város nevében óvást emelek a megállapodás ellenes eljárás ellen* és bizalommal kérem Nagyméltóságodat a megállapodásunknak megfelelő sürgős intézkedésre. *Pálfy* József szegedi polgármester.«

A szegedi polgármester ezenkívül sürgős felterjesztésben ismertette a helyzetet gróf *Teleki* Pál kultuszminiszterrel és intézkedését kérte, hogy a margitszigeti előadásokat majd csak akkor folytassák, amikor a szegedi játékok már végetérnek.

Bessenyey Zénó, a Közmunkatanács elnöke szabadságon van s csak a jövő hónap folyamán tér vissza. A margitszigeti szabadszínpadnak, a Theatrum kft.-nek egyik igazgatója, *Kaffka* Péter miniszteri tanácsos, a technikai igazgató kapta kézhez a Bessenyey Zénóhoz intézett táviratot. *Ma reggel táviratban válaszolt Pálfy polgármesternek* és ugyancsak a mai nap folyamán hosszabb levélben *tisztázza azokat a félreértéseket,* amelyek a margitszigeti szabadtéri játékokkal kapcsolatban felmerültek.

Az Est munkatársa beszélt *Kaffka* Péterrel, aki a következőket mondotta:

Táviratoztunk Pálfy polgármester úrnak és ebben a táviratban közöltük, hogy a kultuszminiszter intenciói szerint a megállapodással megegyezően állítottuk össze a margitszigeti szabadszínpad műsorát. Arról ugyanis nem volt szó, hogy teljes estét betöltő darabokat nem ad a margitszigeti szabadszínpad akkor, amikor Szegeden a szabadtéri játékok folynak, hanem csupán arról, hogy *olyan fajsúlyú darabokat nem adunk, mint amilyeneket Szegeden előadnak.* Azt is kijelentettük, hogy a színészekre, a kellékekre, a díszletekre, a szegedi játékok ideje alatt a margitszigeti szabadszínpad nem tart igényt.

— A margitszigeti szabadszínpad — folytatta Kaffka Péter — nem üzleti vállalkozás, hanem a kultúrának kíván szolgálatot tenni. Ha Szegednek kifogása merül fel a Szentivánéji álom előadásai ellen, még ezt is leállíthatjuk. Meg kell említenem, hogy jelenleg Budapesten van Németh Mária, kinek rendkívül megtetszett a margitszigeti szabadszínpad és hajlandó ott fellépni. Igényli azonban az Operaház segédletét. Már pedig az Operaház éppen a szegedi ünnepi játékokon lesz elfoglalva és éppen ezért — *Szeged miatt — kénytelenek vagyunk lemondani Németh Mária szerepléséről,* pedig ez nagy vonzóerőt jelentene.

— A mi részünkről tehát semmiféle olyan gesztus nem történik, amely megnehezíti a szegedi szabadtéri játékok rendezőinek helyzetét.

Ez az illetékes nyilatkozat teljes békével fejezi be a kezdődő háborúságot, amely Szeged és Budapest között a szabadtéri játékok ügyében támadt.

MÉGIS LOPOTT...

Rábizonyult az ötöstanács előtt egy tagadó vádlottra a régi bűn

— *Az Est tudósítójától* —

A büntetőtörvényszéken az ötöstanács *Márton* Albert táblabíró elnöklete alatt ma újból összeült, hogy

nemzetgyalázási bűnperekben

tartson főtárgyalást. A mai napra *három bűnügyet* tűzött ki főtárgyalásra az ötöstanács.

Az első egy lapelkobzási per volt. Ebben a *Szabad Szó* című lap egyik közleményét inkriminálta az ügyészség és kérte a lapszám elkobzását. Nyomban a tárgyalás megnyitása után *Piacsek* ügyész indítványozta, hogy amíg a cikk tartalmát ismertetik, a törvényszék

a nyilvánosságot zárja ki.

A törvényszék az ügyész indítványának helytadott, a cikket *zárt tárgyaláson* ismertette, majd a nyilvánosság előtt kihirdette határozatát, mely szerint a Szabad Szó legutóbbi számát

elkobozták.

Wohlmuth Zoltán Richárd állásnélküli gazdatiszt bűnpere következett ezután. E hó 12-én tartott már főtárgyalást az ügyben az ötöstanács, akkor azonban a főtárgyalást el kellett napolni. *Wohlmuth* Zoltán Richárd, akit *hitfelekezet elleni izgatás* bűntettével vádolt meg az ügyészség, az elnök kérdésére kijelentette, hogy *büntetlen előéletű,* soha büntetve nem volt. Az elnök figyelmeztette, hogy a bűnügyi nyilvántartó adatai szerint

lopásért már büntetve volt.

A fiatalember kipirult arccal tiltakozott az ellen, hogy bármikor is büntetve lett volna. A tárgyalást lefolytatták és mielőtt a perbeszédekre került volna sor, az elnök újból megkérdezte Wohlmuth Zoltán Richárdot, volt-e büntetve, vagy nem. Wohlmuth továbbra is kitartott amellett, hogy soha büntetve nem volt. Erre a törvényszék úgy határozott, hogy a kispesti járásbíróságtól beszerzi Wohlmuth Zoltán Richárd bűnügyére vonatkozó iratokat és a tárgyalást elnapolta.

A mai tárgyalás megnyitása után Márton elnök újból feltette Wohlmuth Zoltán Richárdnak a kérdést: *volt-e büntetve?*

— Igen — válaszolta csendes hangon Wohlmuth.

— A mult tárgyaláson többször is megkérdeztem magát és nyomatékosan figyelmeztettem,

jó lesz, ha megmondja az igazat,

mert az kellemetlen következményekkel járhat, maga mégis kitartott amellett, hogy nem volt büntetve. Miért tagadta le?

— *Nem gondoltam,* — válaszolta halk hangon Wohlmuth— hogy *ez a diákcsíny engem idáig* elkövet.

— Miért tagadta le? Tessék nekem válaszolni — kérdezte erélyes hangon Márton elnök.

— *Nagyon meg voltam zavarodva,* — válaszolt pirulva *Wohlmuth.*

Az elnök ezután megállapítja, hogy a kispesti járásbíróság *Wolmuth Zoltán Richárdot lopás vétsége miatt elítélte.* A védő kérte, hogy a törvényszék ismertesse a kispesti járásbíróság előtt lefolyt eljárás adatait, mert — mondta a védő — csupán egy diákcsinyről van szó, *melyért a vádlottat hét napra elítélték.*

— Huszéves volt már akkor,

amikor elítélték — jegyezte meg *Márton* elnök.

Az ügyész állt fel ezután és a védő indítványának elvetését kérte, mondván, hogy a bűntetett előélet tényén az már nem változtat, hogy az iratokat ismertetik-e vagy sem.

A törvényszék elutasította a védő indítványát. Ezután *az ügyész kezdte meg vádbeszédét.*

Nyilttér

E rovatban közöltekért nem vállal felelősséget sem a szerkesztőség, sem a kiadóhivatal.

Ebben a rovatban a hirdetések ára milliméter-soronként hétköznap 70, vasárnap 80 fillér. A legkisebb hirdetés ára 7, illetve 8 pengő.

Az agy és a gerincvelő megbetegedéseinek kezelésénél a régóta bevált, tisztán természetes »Ferenc József« keserűvíz — korán reggel egy pohárral bevéve — a tápcsatornát alaposan kitisztítja, a további bélműködést elősegíti, a gyomoremésztést megjavítja és fokozott anyagcserét eredményez. Kérdezze meg orvosát.

Valóságos üdülőhely a
BELLEVUE SZÁLLÓ
hűvös, gyönyörű függőkertje.
Elsőrendű vacsorák este 8-tól.
Miletin-jazz. Bura Sándor cigányzenekara.
3-as és 14-es autobuszmegálló. Elsőrendű bridzsszalón.
Ideális hely garden-partyk — bankettek — esküvők részére

DR HORVÁTH
penzió és szanatórium
ABBAZIA
Saját legmodernebb strand-fürdő közvetlen a ház előtt, minden kényelem, családi árak. Szobarendelés: d. e. 11—5 óráig BRITANNIA szálló, Teréz körút 39. TELEFON: 120-646.

ABBAZIA
HOTEL-PALACE-BELLEVUE képviselet IV., Váci ucca 27. (Piarista palota). Telefon 184-603. Olasz Bank fiók.

a FODOR ÚRVEZETŐ TANFOLYAMON
FODOR SPORTINTÉZET
IV., Petőfi Sándor ucca 3. Telefon 189-701.

Az új választójogi törvény
és végrehajtási rendeletei
Kiadta és magyarázó jegyzetekkel ellátta
DR. BERECZ SÁNDOR
Ára 2.50 Kapható Az Est könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18-20. sz.

32/gond szám.

1938

A

Hivatalból
Dij átalányozva

<Kaffka Péter>

<> A Tabán, Buda
Centruma.
Magyar Szemle
1933. 365–
372 l.

Színházak szombati műsora

OPERA: Simone Boccanegra (D. bérlet 8. szám; Pataky Kálmán felléptével; ½8). — **NEMZETI:** Szentivánéji álom (½8). — **NEMZETI-KAMARA:** Kék róka (8). — **VIG:** Asszonyok (8). — **MAGYAR:** III. Richárd király (8). — **BELVÁROSI:** Szakíts helyettem (8). — **MŰVÉSZ:** Barbara őrnagy (először: 8). — **PESTI:** Delila (8). — **ANDRASSY:** Egyetlen éjszakára! (8) — **ROYAL:** Szerelemről szó sincsi (8). — **TERÉZKÖRÚTI:** Mit járkálsz meztelenül? (9). — **PODIUM:** Novemberi műsor (9). — **KOMÉDIA:** Párizsi ½ világkiállítás (½9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** A szűz és a vén kecske (6, 9). — **JÓZSEFVÁROSI:** Tatjána, az orosz kémnő (6, 9). — **KISFALUDY:** Sárgapitykés közlegény (6, ¾9).

MOZIK

Rövidítések: Sz. = Szombat. **V. Ü.** = Vasárnap és ünnepnap. **H.** = Híradó. **M.** = Matiné.

ADMIRÁL (1-537-07. Margit körút 5.): **Botrány a turfon** (Gaucso, Csiko, Harpo). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) V. d. e. ½10 és ½12-kor: Koldus és királyfi. — **ALKOTÁS** (1-553-74. Alkotás u. 11.): **3:1 a szerelem javára** (Bársony Rózsi, Dénes Oszkár). Vizititának (rajzfilm). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: d. e. 11; d. u. ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **ANDRÁSSY** (1-241-27. Csengery u. 39., Andrássy út sarok): **Saratoga** (Jean Harlow). **Ember ember ellen** (D. Foran). (½5, 7, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ¾6, ¾8, 10.) — **ATRIUM** (1-540-24, 1-530-34. Margit körút 55. szám): **Mai lányok** (Dayka Margit, Kun Magda). Híradók. (½6, ½8, ½10; szombat vasárnap és ünnepnap: ½4, ½6, ½8, ½10.) — **BELVÁROSI** (3-845-63. Irányi utca 21. szám): **Botrány a turfon** (Gaucso, Csiko, Harpo). H. (Jobbt.: ½5, 7, ½10; balt.: 8; V. Ü.: jobbt.: ½3, 5, ½8, ½10; balt.: ½4, 6, ½9.) V. d. e. ½11 és 12-kor matiné: Leányintézet. — **BODOGRÁF** (14-95-10. József körút 63.): **Botrány a turfon** (Gaucso, Csiko, Harpo). Cab Calaway zenekara. H. (½5, 7, ½10; Sz.: 4, 6, 8, 10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **BUDAI APOLLO** (1-515-00. Csalogány u. 46.): **Uj élet felé** (Zarah Leander) és a kísérő műsor. H. (½5, ¾7, 9; V. Ü.: 1, 3, ½6, ¾8, ¾10.) — **CAPITOL** (1-343-37. Baross tér 32. szám): **India lángokban** (Shirley Temple). Híradó. (½4, ½6, ½8, ¾10; vasárnap és ünnepnap: délelőtt 11; délután ½2, ½4, ½6, ½8, ¾10.) — **CASINO** (3-831-02. Eskü tér 6.): Prolongálva! **Orgonavirágzás** (J. Mac Donald). (½5, 7, ½10; Sz. V. Ü.: ½3, 5, ½8, 10.) — **CITY** (1-111-40. Vilmos császár út 36.): Prolongálva! **Egy szélhámos naplója** (Sacha Guitry). Mozart és Salzburg (kultúr). H. (¾6, ¾8, ¾10; Sz. V. Ü.: ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) — **CORSO** (18-28-18. Váci u. 9.): **Tengeri titánok** (Melwyn Douglas). Híradók. (½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ½8, ½10.) — **CORVIN** (1-395-84, 1-389-88. József körút és Üllői út sarok): **120-as tempó** (Muráti Lili, Mezey M.) és a kísérő műsor. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Ziegfeld, a nők királya** (Myrna Loy). — **DAMJANICH** (1-348 03. Damjanich u. 1.): **Mr. Moto Sanghájban** (P. Lorre). **A titokzatos ékszer** (R. Talmadge). (Folyt. előad.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **DECSI** (1-213 43, 1-239-52. Teréz körút 28.): Prolongálva! **Mai lányok** (Dayka Margit, Kun Magda). H. (6, 8, 10; Sz. V. Ü.: 4, 6, 8, 10.) — **ELIT** (1-161-51 Lipót körút 16.): **120-as tempó** (Muráti L., Kabos). Nem kár a benzinért. Spanyol szigetek. H. (4, 6, 8, 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **FORUM** (1-897 07, 1-895-43, 188-528. Kossuth L. u. 18.): **100 férfi, 1 kislány** (Deanna Durbin; vez. Stokowski, a filadelfiai szimfonikus zenekar karmestere). (¾6, ½8, ¾10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ½8, ¾10.) — **GLORIA** (1-448-00. Thököly út 56.): **Uj élet felé** (Zarah Leander). Játékos kutyák (kultúrfilm). H. (½5, ¾7, 9; Sz.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ¾6, ½8, ½10.) — **HOLLYWOOD** (14-24-55. Bethlen tér 3. sz.): **A szőke kísértet** (C. Bennet). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor matiné: **Krisztina királynő** (Greta Garbo). — **JÓZSEFVÁROSI** (1-346-44. Kálvária tér 7.): **Botrány a turfon** (Gaucso, Csiko, Harpo). Boscó és a kalózok (színes). (½5, ¾7, ½10; Sz.: 4, 6, 8, 10; V. Ü.: ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) V. d. e. ½11-kor: S. M. C. matiné. — **KAMARA** (1-440-27. Dohány u. és Nyár u. sarok): **Mai lányok** (Kun Magda, Gyergyai István). H. (¾6, ¾8, ¾10; Sz. V. Ü.: 4, 6, 8, 10.) — **LLOYD** (111-994. Hollán ucca 7., Szent István körútnál): Prolongálva! **Éjszaka kezdődött** (Ch. Boyer). H. (¾4, ¾6, ¾8, ¾10. V. Ü.: ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) — **METRO** (1-122 30. Teréz körút 60.): Prolongálva! **Broadway Melody 1938** (Robert Taylor). Kutyakomédia (színes trükkfilm). H. (½5, 7, ½10, Sz. V. Ü.: ½3, ½5, ½8, ½10.) V. d. e. 11-kor reprízmatiné: **Romeo és Julia** (Norma Shearer). — **NYUGAT** (1-271-62 Teréz körút 41.): **Felséges szerelem** (F. Gravet). **Ember ember ellen** (Dick Foran). H. (½5, 7, ½10; Sz.: 4, 6, 8, 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **ODEON** (1-302 63. Rottenbiller u. 37/b.): **Uj élet felé** (Zarah Leander). **Nevadai pokol** (magyar kísérőszöveg). (Folyt. előad.: ½5, 7, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) V. d. e. ½11-kor filmmatiné: **Rádbízom a feleségem** (Erdélyi M., Páger). — **OLYMPIA** (1-429-47. Erzsébet körút 26.): **Uj élet felé** (Zarah Leander). Popeye mint szárazdada (rajzf.). H. (4, 6, 8, 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **OMNIA** (130-125. József körút és Kölcsey u. sarok): **Nem üzlet a házasság** (Doris Nolan). Sporthiénák. H. (5, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: 4, 6, 8, 10.) V. d. e. 11-kor matiné: Amigó (Lawrence Tibbett). — **OTTHON** (14-64-47. Beniczky u. 3. és Baross u. 87. sarok): **Férfisors** (Jean Galland). **Az apám felesége** (Carren Morley). (4, ½7, 9; Sz.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **PALACE** (1-365 23. Erzsébet körút 8.): **Kölcsönkért kastély** (Turay Ida, Rádai). H. (Mindennap: d. e. 11; d. u.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **PÁTRIA** (1-456-73. Népszínház u. 13.): **Mr. Moto Sanghájban** (Peter Lorre). Nevadai pokol). (D. e. 11; d. u. 2, ½5, 7, ½10; V. Ü.: d. e. 10, 12; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **RÁDIUS** (12-20-98, 12-92 50. Nagymező ucca 22—24.): **Táncrend** (Harry Baur). H. (¾6, ½8, ¾10; Sz. V. Ü.: ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) V. d. e. 11-kor matiné: A kis lord. — **REX** (1-394-16. István út 39.): **Férfisors** (Jean Galland). **Nevadai pokol** (magyarul beszélő film). H. (½5, ¾7, 9; Sz.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **RIALTO** (1 394-97. Rákóczi út 70.): **Mr. Moto Sanghájban** (Peter Lorre). Szerelem városa. Ünnepi pulykák (színes). H. (D. e. ½11; d. u. ½1, ¾3, 5, ½8, ½10; V. Ü.: d. e. 10, 12; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **ROXY** (143-824. Rákóczi út 82.): **Férfisors** (Jean Galland). **A nevadai pokol** (magyarul beszélő dzsungelfilm). H. (3, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ¾6, ¾8, 10.) — **ROYAL APOLLO** (1-419 02, 1 429-46. Erzsébet körút 45.): **Tengeri titánok** (Freddie Bartholomew). H. (5, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: 3, 5, ½8, ½10.) — **SAVOY** (1-460-40. Kálvin tér sarok, Üllői út 2.): **Egy lány, aki nyer** (Jean Arthur). Premier híradók. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) V. d. e. 10 és ½12-kor: Matiné. — **SIMPLON** (2-689 98, 2-689-99. Horthy Miklós út 62.): **120-as tempó** (Muráti Lili). Őrségváltás. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **STUDIO** (140-840. Akácfa u. 8.): **Egy leány, aki nyer** (Jean Arthur). H. (Mindennap: d. e. 11; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **TIVOLI** (1-230-49. Nagymező u. 8.): **Mr. Moto Sanghájban** (Peter Lorre). **Nevadai pokol** (magyar kísérőbeszéddel). H. (Folyt. előad.: ½4, ½6, ½8, 10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ¾10.) V. d. e. 11-kor filmmatiné: **Rádbízom a feleségem** (Erdélyi, Páger). — **TURÁN** (128-401. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): **Uj élet felé** (Zarah Leander) és a kísérő műsor. (¾4, ¾6, ¾8, ¾10; V. Ü.: ½2, ¾4, ¾6, ¾8, ¾10.) V. d. e. 11-kor: Elefántboy. — **URÁNIA** (1-460-46. Rákóczi út 21. sz.): **Elssler Fanny** (Lilian Harvey). Szépség — egészség (kultúr). H. (5, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ¾3, 5, ½8, ½10.) — **VESTA** (1-326-39. Erzsébet körút 39.): **Botrány a turfon** (Gaucso, Csiko, Harpo). **Senki szigete** (trükkf.). (¾4, ½7, ½10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.)

KÉT ASSZONY

REGÉNY

Irta: Szitnyai Zoltán

18

A szép hegyeket, melyek lomberdős homlokukkal alig félóra járásnyi távolságból hajolnak a vártai völgy fölé, csak ritkán keresik fel a vártaiak. Gyula elnézett a Vajdahegy felé, melynek fáiról már lehordta a rőt leveleket a tavaszi olvadás leve. Még két hét és a megmeztelenült fák szemérmesen teleaggatják magukat zöldülő ruhájukkal. Ilyenkor Vártánál szebb helyet el se lehet képzelni. Már azzal a szemmel nézte a tájat is, hogy az mit fog tudni nyujtani Lynek. Télen ródliznak és sielnek, nyáron tenniszeznek, fürdenek a Véd üde vizében, vagy a nemrég létesült strandon... Turistáskodnak, esetleg lovagolhatnak is, ha Lynek kedve lesz hozzá. Gyönyörűen fognak élni. S ha már nagyon únják Vártát, néhány hétre elutaznak valahova.

Gizi már türelmetlenül várta vissza az ügyvédet. Feltűnően kicsinosította magát. Még csöppnyi rúzs is került az ajkára, sőt az arcára is, pedig egyébként púdert is alig használt. Gyula mindezt nem vette észre, vagy legalább is úgy tett, mintha nem venné észre. Felszelte a kenyeret, tányérokba töltötte a levest. Abból az időből maradt meg ez a szokása, amikor még egymaga étkezett. Asztalhoz ult és szótlanul szürcsölni kezdte a levest.

Gizi a szelídség fegyverét öltötte magára. Női ösztönének figyelmét nem kerülte el, hogy Gyula a két nap alatt, amit Budapesten töltött, rendkívüli változáson ment át. Még nem tudta e változás okát, de már sejtette, hogy valami, ami veszélyt hord magában őrá nézve. De talán még nem késett el, még van ideje védekezni... Azt már régen belátta, hogy elhibázott módszer volt Gyulával szemben a megközelíthetetlen női szigor. Kedvenc ételeit készítette el ebédre, mintha legalább is a névnapja lenne. Leste az arcán a megelégedés kellemes mosolyát, amit aztán az elismerés szavai követnek. De Gyula gondolataiba mélyedve, szórakozottan végigette az ebédet és nem szólt semmit. Ez fájt, azonban nem árulta el. Az ebédutáni szundításhoz odakészítette Gyula számára a legutóbb olvasott könyvet, a hamutartót, gyufát...

— Pihenje ki jól magát, ne keljen föl estig. Ha fontosabb kliens jön, megmondom neki, hogy jöjjön holnap, a többit meg én is el tudom intézni.

Rosszul esett, hogy Gyula kereken visszautasította ajánlatát és a szokott délutáni időben átment az irodába. Még csak azt se várta meg, hogy Gizi fölébreszthesse. Aztán elővette levélpapírját, amit magánlevelezésénél használ és töltőtollal levéliráshoz fogott.

— Princi diktáljon — ajánlotta Gizi gyanakvó aggodalommal önmagában, mert a legnagyobb ritkaságok közé tartozott, ha Gyula sajátkezűleg írt meg egy levelet.

— Köszönöm, de ez olyan bizalmas, hogy csak magam írhatom.

— Olyan bizalmas! — ijedezett egyre jobban befelé Gizi.

Az ügyvéd meg törvénykönyvekből valóságos fallal vette körül a levélpapirt. Nyilván, hogy Gizi meg ne pillanthassa azt, amit ír. Egyik oldalt a a másik után. Végre elkészült és lezárta a levelet. Megcímezte a borítékot és máris vette kalapját, kabátját.

— De princi, csak nem azért megy el, hogy személyesen adja fel? Hiszen itt vannak a postára váró többi levelek is...

— Legalább sétálok is egyet.

A
„Lingua nyelvgyakorló olvasmányok"
sorozatának mindegyik kötete a valóban
élő és modern irodalmi nyelven irott, vidám és ismeretterjesztő
olvasmányokat tartalmaz
Eddig megjelent kötetek:
1. NÉMET Komm' und lach' mit! Szerk dr. Szentgyörgyi Ede
2. ANGOL English made easy! Szerk ifj. Kunfalvi Rezső
3. FRANCIA Pêle-Mêle Szerk dr. Garzó Miklós
4. OLASZ Com'é facile! Szerk dr. Király Rudolf
5. ANGOL English for all! Szerk ifj. Kunfalvi Rezső
6. FRANCIA Lectures amusantes! Szerk dr. Garzó Miklós
Minden egyes, számos képpel illusztrált és színes borítékba fűzött kötet ára ..... P 1.80
Kapható AZ EST könyvkereskedésében, VII., Erzsébet körút 18—20

Gizi elhülve nézett utána.

A belső kapu csilingelve becsukódott, az ügyvéd keresztülment a kis kerten, kilépett a kapun és elindult a posta felé.

Gizi a telefónhoz rohant. Hosszan és hevesen csöngetett.

— Bertukám — mondta izgatottan a postáskisasszonynak — a princi most ad fel egy levelet. Kérlek figyeld meg, a borítékot könnyű megismerni, nagy fehér és rajta van a préselt, családi címer, a sas, szájában a tollal, hiszen emlékszel... Szívecském csak annyit szeretnék tudni, hogy kinek szól az a levél?

Egy óra mulva már meg is jött a válasz:

— Kara Lili Budapest XI., Biblia u. 37.

Gizi sápadtan, összeszorított ajkakkal tette le a kagylót.

9.

Gyula úgy rendelkezett, hogy a szobalány ezentúl, amint megjött a postáról, mingyárt vigye be hozzá a leveleket, akkor is, ha még nem kelt fel.

Gizi az ajkába harapott, de nem mutatott sértődést. Elhatározta, hogy nem tesz semmi olyat, amivel szakításra adhatna okot. Ha a princi apró tűszúrásokkal akarja addig ingerelni, míg megúnja és önként elmegy, akkor ítéletnapig is várhat. Ő kitart a helyén és nem adja fel a harcot. Pontosan tudta, hogy mikor írt »annak a nőnek« és mikor kapott attól választ. A postáskisasszony értesítései alapján époly lelkiismeretesen nyilvántartotta e levélváltások dátumait, mint aminő pontos volt az iktatókönyv, a névmutató, a határidőnapló vezetésében és minden egyéb hivatali teendőjének ellátásában. Lehet, hogy nincs is komolyabb jelentősége az egész levelezgetésnek. Hagyni kell, míg kiszórakozza magát és elúnja az egészet. Megtörtént ez már máskor is.

Akkor azonban nem cserélődtek ilyen sűrűn a levelek, jóformán naponként És azokat nem is titkolta ennyire. Ösztönei azt súgták, hogy ez a barátság mélyebb alapokon nyugszik. De hogy valóban így is van, azt mégse tudta és nem is akarta elhinni. Szeretett volna szembe nézni a bizonyossággal. De Bertuka csak arra hajlandó, hogy a levelek küldéséről és érkezéséről tudassa, arra azonban nem, hogy kiszolgáltasson neki egy ilyen levelet. Hiába bizonyítgatta, hogy felhevített kötőtű segítségével úgy felbontja és zárja le ismét a legszorosabban leragasztott borítékot is, hogy soha senki se jöhet a nyomára. A postáskisasszony erre nem kapható. Erre még nem. Ő esküt tett és nem ígérhetnek neki semmi olyat, amiért hajlandó lenne kitenni magát a börtön veszélyének.

Próbálkozott a cselédlánnyal is, de az bizalmi feladatát még a postáskisasszonynál is szigorúbban értelmezte. Vele úgy rendelkezett az úr, hogy a leveleket az ő kezébe tegye. Ha a kisasszony változtatni akar ezen a renden, akkor ne neki, hanem a tekintetes úrnak szóljon. Azóta a pimasz »trampli« még valami fölényt is éreztet vele. Mintha bizonyos értelemben ő lenne alárendelve neki. És ebben van is valami igazság. Elhatározta, hogy ezt szóvá fogja tenni, aztán mégis hallgatott. Akármi is történik, csak nem élezni ki a helyzetet és nem árulni el, hogy mennyire szenved belül. Legalább az írását láthatná annak a nőnek, aki élete boldogságára tör. Talán a betűk formájából kivillanna maga az arc is és megtudhatná, hogy csakugyan annyira kell-e félnie. De a levelek eltünnek és hozzáférhetetlenekké válnak egy lezárt fiókban.

Végül is egy pesti barátnőjéhez fordult és megkérte, hogy mindazt, amit csak megtud arról a nőről, sürgősen közölje vele. Már tíz napja, hogy elment a levél és még mindig nem kapott választ. Még soha ilyen mosolygós arcot nem mutatott a világ felé és még soha nem volt ilyen feldúlt lelkiállapotban. Csak most bizonyosodott be sajátmaga előtt is, hogy mennyire szereti ezt az embert. Ó! milyen oktalanság volt, hogy akkor, abban az egyetlen esetben... Most már azt se bánná, ha gonoszul magához ölelné és el se venné utána feleségül, csak az övé lehetne. Szolgálná, féltené, védené. Olyan hűségesen telepedne a lábaihoz, mint egy kutya. Aztán azzal se törődne, ha az egész falu kiközösítené, mint valami bélpoklost és a köszöntését se fogadnák és a papkisasszony talán a paróchia kapujáig se engedné. Csak az övé lehessen! Már mindent kockáztatna és mindent feláldozna.

Egyre szenvedélyesebben gyötrő vágyat érzett iránta. Néha már azt hitte, hogy a nyakába borul és addig csókolja, míg össze nem omlanak együtt, mind a ketten.

(Folytatása következik.)

SZINHÁZ

Szabadtéri színpad a Margitszigeten

Hétfőn kezdik építeni, áprilisban elkészül, májusban tartják az első előadást Bessenyey Zénó nyilatkozata

(Saját tudósítónktól.) Budapesten nincs még szabadtéri színpad. Eddig már rengeteg kísérlet történt a szabadtéri színpad felállítására, de minden kísérlet kudarccal végződött. *Kaffka* Péter miniszteri műszaki tanácsos, a Közmunkatanács kiváló főmérnöke a Tabánban akart szabadtéri színpadot felépíteni, de ennek a tervnek is különböző akadályai voltak. Most úgy határoztak, hogy a *Margitszigeten építik meg a szabadtéri színpadot.*

Hétfőn már megkezdik az építési munkákat. A színpad a Víztoronynál épül meg. Ezt a helyet eddig a Tejcsarnok foglalta el, a Tejcsarnok más helyet kap, a régi Flóris uzsonnázó helyére kerül. *Mintegy 2000 négyzetméternyi területet használnak fel.*

A színház területe a színpadi résznél körülbelül harminc méter, a nézőtér lefé fokozatosan szélesedik és az utolsó sornál már 45 méter széles lesz. A Víztorony épületében helyezik el a reflektorokat és a különböző helyiségeket. Az öltözők a színpad mögött a bokrok között lesznek.

Gondoskodnak arról, hogy kedvezőtlen idő esetén a közönség fedél alá juthasson. A szabadtéri színház nézőterének padsorai alatt is *sétányt létesítenek és rossz idő esetén a közönség ide vonulhat be.*

A színház áprilisra készen lesz és *májusban megkezdik az előadásokat.* Nyáron, a tervek szerint, mindennap lenne előadás, még pedig a kultuszminisztérium felügyelete alatt. A műsorösszeállító bizottságban *a kultuszminisztérium, a Közmunkatanács, a főváros* és *az Idegenforgalmi Tanács* képviseltetik magukat, de színházi szakembereket is felkérnek a bizottságban való közreműködésre. *A bizottság elnöki tisztségét Haász Aladár kultuszminiszteri tanácsos vállalta el.* A Nemzeti Színház, az Operaház, valamint előkelő magánszínházak rendeznének szabadtéri előadásokat, itt volna augusztusban *a Gyöngyösbokréta előadása is.*

A Közmunkatanács 200.000 pengőt adott a színház létesítésére, a színház fenntartására azonban különböző hatóságok szubvenciókat szavaznak meg.

Amikor híre terjedt annak, hogy a Margitszigeten szabadtéri színház létesül, *Szeged városa átiratot intézett a fővároshoz és kérte, hogy tekintsen el a szabadtéri színpad létesítésétől,* mert ez Szegednek nagy konkurrenciát jelentene, pedig az ország második városa eddig már nagyon sokat áldozott a szabadtéri előadások rendezésére. *Szendy* Károly polgármester levélben biztosította a város vezetőségét, hogy *Szeged kérését méltányolja és ugyanabban az időben, amikor Szegeden lesznek szabadtéri előadások, Budapesten nem rendeznek ilyen előadásokat.* A Közmunkatanács is magáévá tette a polgármester kijelentéseit és *ügyelni fognak arra, hogy a margitszigeti szabad színpad ne támasszon versenyt a szegedi szabadtéri játékoknak.*

Nagyon sokan attól félnek, hogy a Margitszigetet egészen beépítik. A Margitszigeten már úgyis elég épület van, oda újabb épületeket emelni nem kell.

A *Pesti Napló* munkatársa beszélt *Bessenyey* Zénóval, a Közmunkatanács elnökével, aki a következőket mondotta:

— A Közmunkatanács véleménye szerint is *a Margitszigeten éppen elegendő épület van és ezért mi vigyázunk a legjobban arra, hogy ne épüljön tele ez a gyönyörű sziget.* Modernizálni azonban csak úgy lehet, ha *a helytelen és csunya épületeket eltávolítjuk és helyükbe megfelelő modern épületeket emelünk.*

Azt mondották, hogy a Margitszigeten már megint dühöng az építkezési láz, ez ilyen formában *nem fedi az igazságot.* Mi előbb lebontjuk a dísztelen és rossz épületeket és *a lebontott területeknek csak egy részét használjuk fel az új építkezésekre.*

— A szabadtéri színpad a régi Tejcsarnok helyén épül meg. *Új területet tehát itt sem építünk be.* A Tejcsarnok is olyan helyre kerül, ahol eddig már volt épület. *Néhány elavult épületet le kellett bontani, ezek pótlásáról is úgy gondoskodtunk, hogy sokkal kevesebb területet építünk be, mint amennyit megszabadítunk az épületektől.* A margitszigeti szabadtéri színpad nagy atrakciója lesz Budapestnek, a megoldás olyan szép, hogy *azzal mindenki meg lesz elégedve.*

(*) Heltai Jenő Párizsba utazott. *Heltai* Jenő, aki jelen volt darabjának, *A néma levelének londoni* nagysikerű bemutatóján, most *Párizsba* utazott. Több olyan darabot néz meg, amely a legközelebbi időben valószínűleg színrekerül Budapesten.

Stell Andersen zongoraest

ma Z. ½9, *nagyszerű műsorral.* (Koncert.)

*

Rózsavölgyi hangversenyei:

Női kamarazenekar ma V. 8. Vez.: **Sándor** *Frigyes.* Közr.: *Mack* Harrel és a beteg Sándor Renée helyett **P. Jámbor** *Ági.*

Marian Anderson holnapi dalestjére néhány kistermi jegy 2 és 3 P-ért kapható.

(*) Nem üzlet a házasság. Illetőleg nemcsak üzlet, hanem jó üzlet is a házasság, ha úgy kötjük, hogy mindennek tekintjük, csak üzletnek nem. Ez az aranyigazság derül ki annak a filmnek meséjéből, amely *Nem üzlet a házasság* címmel most került színre először Budapesten. A film hőse Alexander *Drew*, a neves kaliforniai építész, aki arról híres, hogy imádja a nőket és egyáltalán nem szeret *adót fizetni.* Az utolsó évben 146.000 dollár adót vetettek ki rá. A hatalmas összeget *Drew* sokalja és ügyvédjétől kér tanácsot. Az ügyvéd megmagyarázza neki, hogy a kaliforniai törvények szerint *nős* emberek jóval kevesebb adót fizetnek, mint a nőtlenek. Az építész elhatározza, hogy megnősül. A függetlenségét azonban nem akarja feláldozni és csak *formaházasságra* gondol. Így történik azután, hogy titkárnőjét, *Sylviát* veszi feleségül, de mindketten elhatározzák, hogy egymáshoz nem lesz semmi közük és egymástól teljesen független életet élnek. Az építészt körülveszik régi és új barátnői, a leány mellett ott legyeskedik James *Frazer,* akit a címzetes fiatal asszony arra használ fel, hogy féltékennyé tegye az építészt. Sylvia küzdelme a végén eredményes lesz: az építész beleszeret és megkezdődik az a boldog házasélet, amelyről kezdetben szó sem lehetett. A szellemes és finom vígjáték sikert aratott Budapesten, mert jó a film rendezése és kitűnőek a szereplők, akik közül Doris *Nolant* és John *Bolest* kell megdicsérnünk. A filmet a hollywoodi *Universal* filmgyárban készítették. **(f. i.)**

(*) Tengeri titánok. Egy halászhajó regényét dolgozták fel filmen s a vásznon kiplingi hangulat. Rudyard *Kipling* regényének eleven, izgalmas és költői részletei elevenednek meg a filmen. A meséjét talán nem is kellene elmondani: a film egy milliomos gyerekről szól, aki egy halászhajó mogorva öreg hajóslegényei, matrózai közé kerül és ott kapja meg azt, ami után annyira sóvárgott: a szeretetet. Csupa remek figura mozog a vásznon, köztük elsősorban az egyik halászlegény alakítója, Spencer *Tracy,* ez a kiváló színész. De a többi szereplők is sikerre segítik a filmet. Freddy *Bartholomew,* akire még emlékezünk a *Szentivánéji álomból,* ahol mint *Puck* hódította meg a moziközönséget, most is elsőrangú. Lionel *Barrymore,* Melvyn *Douglas* és Mickey *Rooney* játszanak még ebben a szép és költői hangulatú filmben, amelyet Viktor *Fleming* rendezett. *(—ó)*

(—) Rozgonyi 3 menyasszonyi kép 8 P. Kálvin tér 5.

RÁDIÓ

NOVEMBER 27. Budapest I. 6.45: Torna. **Utána:** Hanglemezek. **Kb. 7.20:** Etrend, közlemények. **10.00:** Hírek. **10.20:** Móricz Pál elbeszéléseiből: 1. Az egri főkáptalan régi tisztjei. 2. A kis Tilaj-puszta örökös ura (felolvasás). **10.45:** »Mit nézzünk meg?« A Hungáriaforrást és környékét ismerteti Mesterházy Jenő. **12.00:** Harangszó, időjárásjelentés. **12.05:** Robert György énekel, Kálmán Mária hegedül, zongorakísérettel. **Közben kb. 12.30:** Hírek. **13.20:** Időjelzés, időjárásjelentés. **13.30:** Hanglemezek. **14.40:** Hírek. **15.00:** Élelmiszerárak. **16.15:** »Halló, halló gyerekek!« Miki-egér hanglemezei. **Utána:** Dégh Gyöngyi meséje a kisemberről meg a nagyemberről. **16.45:** Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. **17.00:** »Miksáthfalvi képek.« Közvetítés a legújabb magyar falueskából. Beszélő Dallos Sándor. **17.30:** Radics Jóska és cigányzenekara. **18.00:** »Mit üzen a rádió?« **18.30:** Leidenfrost Ica énekel, zongorakísérettel. **19.00:** »Hány éves volt Szép Heléna?« Gesztesi Ödön csevegése. **19.30:** Adler Tibor és Fejér György kétzongorás jazzszámai. **20.00:** »Mezei pacsirta.« Dénes Gyula és Sándor Jenő operettje. Közvetítés a Szegedi Színházból. Rendező Sziklai Jenő. Vezényel Beck Miklós. **Szünetben kb. 21.30:** Hírek. **Az előadás után kb. 23.15:** Közvetítés a Belvárosi-kávéházból. Szabó Kálmán jazzhármasa játszik. **24.05:** Hírek külföldi magyarok számára. — **Budapest II. 17.00—17.25-ig:** Radics Jóska és cigányzenekara. **18.30—18.55-ig:** A földmívelésügyi minisztérium mezőgazdasági félórája. **19.00—19.25-ig:** Tánclemezek. **19.30—19.55-ig:** »Az altwien porcellán.« Dr. Gy. Mika Irén előadása. **20.00—20.20-ig:** Hírek. **20.25—21.45-ig:** A rádió szalónzenekara. — **Telefonhirmondó. 6.45—11.20-ig:** Budapest I. műsora. **11.20—11.50-ig:** A Telefonhirmondó külön műsora (szórakoztató lemezek). **Utána 15.20-ig:** Budapest I. műsora. **15.20—15.50-ig:** A Telefonhirmondó külön műsora (művészlemezek). **Utána:** Budapest I. műsora. — **Közvetítőállomások. 6.45—18.30-ig:** Budapest I. műsora. **18.30—18.55-ig:** Budapest II. műsora. **Utána:** Budapest I. műsora. — **Rövidhullámon. 32.88 méteren. 24.00—1.00-ig:** Dohnányi: Gordonkaverseny. Előadja Baráti György, kíséri a Magyar Szimfonikus Zenekar, Schuler György vezényletével (viaszfelvétel). »Mi újság az óhazában?« »Ősmagyar regék.« Angolul elmondja K. Fedák Ágota dr. (viaszfelvétel). »Pesti kávéházban . . .« Lakatos Tóni és Lakatos Misi cigányzenekara muzsikál. Cselényi József énekel. »Magyarország a nagyvilágban.« Magyar Hiszekegy.

Rendkívüli színházi kedvezmény a Pesti Napló olvasói és előfizetői részére

Előfizetőink jegyet **rendkívül leszállított áron** válthatnak: **Az Est** kiadóhivatalában, VII., Erzsébet körút 18—20., tel.: 143-888, reggel 9 órától délután 5 óráig, vasárnap délelőtt 9—2 óráig.

SZOMBAT, nov. 27. Royal: Szerelemről szó sincs (8).

VASÁRNAP, nov. 28. Víg: Öcsike (Lakner bácsi előadása) (10½ d. e.); Asszonyok (3½ d. u.). **Magyar:** III. Richard király (3½ d. u.). **Belvárosi:** Szakits helyettem (4 d. u.) **Pesti:** Delila (4 d. u.). **Művész:** Láz (4 d. u.). **Royal:** Szerelemről szó sincs (4 d. u. és 8 este). **Városi:** Márkus hangv. (11½ d. e.); Sevillai borbély (3½ d. u.). **Terézkörúti:** Mit járkálsz meztelenül (9). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (4½ d. u. és 8½ este).

HÉTFŐ, nov. 29. Víg: Asszonyok (8). **Belvárosi:** Szakits helyettem (8). **Pesti:** Delila (8). **Terézkörúti:** Mit járkálsz meztelenül (9). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (8½). **Zeneművészeti:** Virágh Jenő jubileuma (9).

KEDD, nov. 30. Víg: Asszonyok (8). **Belvárosi:** Szakits helyettem (8). **Nemzeti Kamara:** Kék róka (8). **Pesti** Delila (8). **Művész:** Láz (8). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (8½).

SZERDA, dec. 1. Pesti: Delila (8). **Művész:** Barbara őrnagy (8). **Royal:** Trudi Schoop vendégjátéka (8). **Terézkörúti:** Mit járkálsz meztelenül (9). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (8½).

CSÜTÖRTÖK, dec. 2. Belvárosi: Szakits helyettem (8). **Pesti:** Delila (8). **Művész:** Láz (8). **Royal:** Trudi Schoop vendégjátéka (8). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (8½).

PÉNTEK, dec. 3. Nemzeti Kamara: Kék róka (8). **Művész:** Barbara őrnagy (8). **Royal:** Trudi Schoop vendégjátéka (8). **Terézkörúti:** Mit járkálsz meztelenül (9). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (8½).

SZOMBAT, dec. 4. Royal: Trudi Schoop vendégjátéka (8).

VASÁRNAP, dec. 5. Víg: Asszonyok (3½ d. u.). **Magyar:** III. Richard király (3½ d. u.). **Belvárosi:** Szakits helyettem (4 d. u.); **Független Színpad** előadása (11 d. e.). **Pesti:** Delila (4 d. u.). **Művész:** Barbara őrnagy (8). **Andrássy:** Egyetlen éjszakára (3½ d. u.). **Terézkörúti:** Mit járkálsz meztelenül (9). **Komédia:** Párizsi ½ világkiállítás (4½ d. u. és 8½ este). **Zeneművészeti:** Színészek a színészekért (5½ d. u.).

A két szerző a „Holnap ágyban marad"-ról

Mint Bécsből jelentik, a *Theater in der Josefstadt* kamaraszínháza, a *Kammerspiele* karácsony hetében mutatja be *Békeffi* István és *Stella* Adorján *Holnap ágyban marad* című vígjátékát. A magyar írók darabja, amelyet Siegfried *Geyer*, osztrák színpadi szerző dolgozott át, minden valószínűség szerint »*Májusi láz*« címmel kerül a bécsi közönség elé. Az újdonság próbái Budapesten három hét óta folynak a *Magyar Színházban.* November 30-ikára, *kedd* estére tűzték ki a nyilvános főpróbát és szerda estére a premiert. A szerzők a bécsi és a budapesti előadásról ezeket mondják:

— Ernst *Lothar*, a *Theater in der Josefstadt* igazgatója már tulajdonképpen »lábon« megvásárolta a darabot. Amikor a témáját elmondtuk neki, azonnal megállapodást kötött velünk, hogy darabunkat egyik bécsi színpadán színrehozza. A darab eredeti címe »*Tavaszi láz*« volt. A címet kénytelenek voltunk megváltoztatni, mivel közben *Lakatos* László *Láz* című darabját játszották Budapesten. Bécsben nem döntöttek még a végleges címről. A címtől eltekintve egyéb különbségek is vannak a bécsi és a budapesti előadás között. Míg Bécsben a második felvonás egyetlen hosszú képből áll, addig Budapesten ezt a negyvenötperces képet megtöri egy másik filmszerű képecske. A bécsi ízlésnek megfelelően apróbb változásokat eszközölt Siegfried *Geyer* a harmadik felvonáson is. A budapesti színlap az eddig szokásos módon tünteti fel a szereplőket, a bécsi színlap így szerepelteti az egyes személyeket: *Mária*, Mária *férje*, Mária *elődje*, Mária *orvosa*, Mária *apja*, Mária *szobalánya* stb.

— A vígjáték tartalma egy mondatban a következő: egy budapesti asszony tavasszal hőemelkedést kap és ebben a kissé lázas állapotában *másképp* látja a világot és az embereket. Ebből keletkezik a bonyodalom és a megnyugtató befejezés. *Titkos* Ilona mondén úriasszonyt játszik, *Turai* Ida gépírónőből lett méltóságos asszonyt, *Törzs* Jenő bankigazgatót, *Kabos* Gyula altisztet, *Szakáts* Zoltán fiatal pesti orvost, *Dénes* György ifjú arisztokratát, *Donáth* Ági fiatal gépírókisasszonyt. Ezenkívül *Boross* Géza, *Kováts* Terus, *Vándory* Gusztáv, *Pethes* Ferenc és mások szerepelnek a darabban, amelyet *Törzs* Miklós rendez. *Upor* Tibor hat díszletet komponált.

— A darabban *muzsika* is van, de csak mint aláfestő zene. A második felvonásban a rádió közvetít egy hangversenyt, amelyet *Toscanini* vezényel.

(*) Az új Ábrahám-operett rendezője. A *Városi Színházban* kerül színre Földes Imre és *Ábrahám* Pál új operettje, a *Julia.* Az operettet *Tihanyi* Vilmos, a *Király-színház* volt főrendezője rendezi.

(*) A Vígszínház új bemutatója. A *Vígszínház* a jövő hét szombatján, december 4-én mutatja be *O'Neill*nek *Mindörökké* című drámáját, amelyet *Bálint* György fordított magyarra. A főszerepekt *Makay* Margit, *Beleznay* Margit, *Somló* István, *Greguss* Zoltán, *Ajtay* Andor és *Bárdi* Ödön játsszák. *O'Neill* darabja felváltva kerül színre az *Asszonyokkal.*

(*) Mi tilos a japán filmen? A *Contemporary Japan* egyik legutóbbi számában *Tokui Seno* a japán filmcenzúráról írt cikket. A filmeket általában Japánban két okból tiltják be: vagy defétista, pacifista beállítottságuk miatt, vagy pedig a japán nép becsületének, nemzeti érzésének megsértése miatt. Többek között betiltották a »The Princess Comes Across« című filmet azért, mert ott egy japán detektív, aki külföldi detektívekkel dolgozik együtt, *egyik hibát a másik után követi el.* A »Lázadás a Bountyn« című filmet betiltották azért, mert *egy hadihajón bekövetkezett lázadást ábrázol,* a »Mary of Scottland«, valamint a »The King Steps out« című filmeket betiltották azért, mert *uralkodóházak életét mutatják be kedvezőtlen színben.* A Sociku Ohfuna Studióban készült »*Egy asszony élete*« című filmet nem engedélyezték azért, mert ott egy kitűnő és jellemes külföldi szerepel egy *rosszindulatú japánnal* szemben. Tilosak az olyan jelenetek, amelyek *gyujtogatást, szabotázst, betörést* mutatnak be. Tilosak az úgynevezett *borzalmas jelenetek*, tilosak az olyanok, amelyek *rendőrök gyalázását, kormányhivatalnokok megvesztegetését mutatják be.* Tilos téma a *házasságtöréssel* foglalkozni. Magától értetődően tilosak az erotikát csak suroló jelenetek is.

Zeneművészeti Főiskola

1937 december 5-én, vasárnap d. u. ½6 órai kezdettel

Színészek a színészekért

a Kövessy Vár előadása karácsonyi akciója javára

Ágay Irén	Ascher Oszkár
Darvas Ibolya	Básthy Lajos
Fellegi Teri	Berczy Géza
Gárdonyi Vilma	Békeffy László
Gyurkovics Mária	Czobor Ernő
Ignácz Rózsi	Dénes György
Kádár Piroska	Fekete Pál
Keresztessy Mária	Fenyő Árpád
Makay Margit	Gárdonyi Lajos
Maroth Annie	Greguss Zoltán
Mezey Mária	Haller László gr.
Muráti Lili	Hegyi Péter
Perczel Zita	Herceg Jenő
Péchy Blanka	Kertész Gábor
Raáb Veronika	Komlós Vilmos
Rácz Vali	ifj. Latabár Árpád
Semnyei Vera	Latabár Kálmán
Sólyom Janka	Lendvay Andor
Szende Mária	Pethes Sándor
Szepes Lia	Peti Sándor
Szörényi Éva	Radó Sándor
Tarnóczay Anna	Salamon Béla
Tolnay Klári	dr. Szedő Miklós
Tóth Böske	Unger István

Pluhár István konferál

Zongorán kísérnek: Buday Dénes, H. Heidelberg Albert, Komlós Pál, Revere Gyula

Bura Sándor és cigányzenekara

Jegyek 1—6 pengőig

— Mit szól hozzá Madár bácsi, milyen rettenlő hosszú volt ez a tél?

— Ahogy én nizem, kérem, inkább a vót a hiba, hogy rövidnek mutatkozott.

— Rövidnek?

— Igen. Mer ugy tessik venni nagyságos uram, hogy a mikippen a leghosszabb nap se tart tovább huszonnigy óránál, de a legrövidebb se kevesebb — a télnek is akkurátusan ki van mirve az ideje. Oszt ippen innét eredt a hiba. Mer kiderült, hogy ez az idő kevés vót ahhó, hogy ami hideget az idén kiporcióztak néki, elférjik benne. Ezir mondom, hogy nem hosszu vót ez az idei tél, hanem rövid. Elül, hátul meg kellett tódani ütet.

— No de mi lesz akkor a nyárral?

— Nem vagyok benne érvényes, kérem. De gondolom, maj meglesz néki is az ereje hozzá, hogy a maga jussát ne engedgye veszendőbe.

— Szóval maga azt reméli, hogy még novemberben is meleg lesz?

— Nem, kérem. Én azt remiltem, hogy májusba meleg lesz. Oszt, ha májusba csalódott az ember, mir ne csalódnék a novemberbe is?

— Látta-e már az öreg autobuszt, amelyik sinen jár?

— Nem is vagyok rá kiváncsi, kérem. Mer láttam én mán ojan c'obuszt, a ki sin nélkül is tud járni, a mi nagyobb kunc. Hát mit csudálkozzak azon, amejik kevesebbet tud?

— No és azt olvasta-e Madár bácsi, hogy egy asszonynak, mikor megmotozták, ezerháromszáz pengőt találtak a cipőjében?

— Csak annyit mondhatok erre kérem, hogy a vallatásnál okvetetlenül meg kell tüle az atrect tudakolni.

— Micsoda adresszt, öreg?

— A suszterét, nagyságos uram, aki ijen cipőt tud csinálni.

Hangsalságot javítá szabadalmazott SZEMÉLY ZÁRÓ orvosi előírásra gyermekeknek. Kizárólag Optifot látszer- és fotószaküzletben, VI., Teréz-körut 48. Kérjen ismertetőt!

TAVASZ A SZÁNTÁSON

Irta JÁNOSI MÁRTA

Símul a földszelet a földszelet mellé.
Párás ragyogásban,
Tündöklő sugárban
Hull az édes tavasz a friss szántás felé.

Magvak, csírák, vágyak, füvek sarjadása,
Zengő madárének
Tör fel, fel az égnek.
Most van a szívek és bimbók pattanása.

Most a termő porok égretekintése,
Eső, harmatvárás,
Szent barázdajárás,
Most indul az Isten örök magvetésel

Most áldja meg barna földjét, földje népét,
Az elsőt, s utolsót,
A rosszat és a jót,
A magyar hazának minden kicsiny részét.

Érleli a nyarat, a fényt, az aratást,
Bort, búzát és békét,
Nehéz tél emlékét,
Egyengeti lelke a rögöt, a szántást!

Láthatatlan mélyben indul égi munka!
Gazdag reménységgel,
Fénylő verőfénnyel
Omlik rá a tavasz minden szántásunkra.

Asztalos- és faárugyár
amely tömegtermelésre van berendezve, kiviteli lehetőségekkel meglévő rendelései legyártásához
50—100.000 pengővel
finanszirozó társat keres
„100% fedezet" jeligére a főkiadóba.

— **Virágkiállitás.** Az Orsz. Magyar Kertészeti Egyesület rendezésében május 13-án megnyiló országos tavaszi kertészeti és virágkiállitáson a Városligetben, a Stefánia-uton ez évben nemcsak exotikus növényeket és virágokat, hanem kis, házi haszon (zöldséges) kerttipusokat is bemutatnak a szakemberek, hogy a nagyközönséget kellőképpen tájékoztassák a kis kertek célszerü kihasználásáról. A kiállitás május 25-ig minden nap reggel 8 órától este 8 óráig lesz nyitva.

— **Krúdy Gyula halálának évfordulója.** Május 12-én, kedden lesz kilenc esztendeje annak, hogy *Krúdy* Gyula, a felejthetetlen nagy irómüvész meghalt. Halála évfordulóján délelőtt ½12 órakor barátai, hivei és tisztelői felkeresik a kerepesiuti temetőben lévő sirját. Találkozás a temető halottasházánál.

— **Nem azonos.** Sebes Erzsébet reklámtanácsadó annak megállapitását kéri, hogy nem azonos azzal a Sebes Erzsébet textilkereskedőnővel, aki ellen árdrágitás miatt a biróság eljárást inditott.

— **Elitélt nemzetgyalázó** A bécsi döntést követő napokban *Moskovits* Hersch 60 éves ügynök olyan kijelentéseket tett, amelyek a magyar nemzetre és magyar hadseregre nézve becsmérlőek voltak. Feljelentés folytán a kolozsvári törvényszék egyévi fogházra itélte. A Kuria most az itéletet jogerőre emelte.

Csillár vegyen béreljen cseréljen **VOGEL** csillárüzem üzleteiben IV., Károly-körut 2. (Városháza), VIII., Mária Terézia-tér 1

VIZÁLLÁS

A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi intézete jelenti:

Szombati dunai vizállások: Schärding 268, Aschach 209, Struden 326, Krems 296, Bécs 284, Pozsony 156, Komárom 362, Budapest 256 (vasárnap 250), Paks 170, Baja 320, Mohács 376, Bezdán 437, Gombos 521, Palánka 510, Ujvidék 553.

A Rába Szentgotthardnál 20. A Dráva Varasdnál 174, Barcsnál 5, Drávaszabolcsnál 145, Eszéknél 272.

Szombati tiszai vizállások: Máramarossziget 45, Visk 50, Tekeháza 56, Tiszaujlak 36, Vásárosnamény 182, Tokaj 330, Tiszafüred 474, Szolnok 500, Csongrád 617, Szeged 701 (vasárnap 701), Zenta 703.

A Szamos Désnél 70, Szatmárnémetinél 80. A Bodrog Bodrogszerdahelynél 291. A Sajó Bánrévénél 66. A Hernád Hidasnémetinél 48. A Berettyó Margittánál 50. A Körösök Csucsánál 60, Nagyváradnál —70, Békésnél 364, Gyománál 494. A Maros Marosvásárhelynél 16, Makónál 421.

A Balaton Siófoknál 114. A Velencei-tó Agárdnál 168.

BRILLIÁNS vétele és eladása **VARJAS** ARANY EZÜST **ÚJ** Károly-körút 22 **varban** Telefon 189-238

— **Házasság.** *Szántó* Klári és *Vető* Sándor május 5-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Révész Béláné sz. *Abonyi* Julia (Budapest) és *Fenyő* Adolf dr. ügyvéd (Tornalja) házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Spiegel Adél és *Lebovics* Miksa banktisztviselő május 5-én a Kazinczy-utcai templomban házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Lederer Vali (Mezőkeresztes) és Tausz György (Budapest) házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Keller Ági (Székesfehérvár) és *Ségner* Károly (Kecskemét) a mai napon házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Özv. dr. *Dávid* Istvánné szül. *Dróth* Zsuzsa és *Flesch* László dr. állatorvos (Hajduszoboszló) május 5-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Klein Magda és *Berger* Jenő dr. (Beregszász) május 5-én Budapesten házasságot kötöttek.

Buchwalder Ágnes (Szirák) és *Vida* István dr. (Mohács) házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Dékány Zsuzsa és *Leitner* József (Tiszaszentimre—Jászberény) május 5-én Tiszaszentimrén házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Fehér Vera (Debrecen) és *Kolos* Ferenc (Budapest) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Rochlitz Magda (Budapest) és *Varga* József (Ujpest) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Grünwald Dórika (Gadna) és *Spitz* Elek (Tarcal) jegyesek.

Fliegelmann Éva (Felsővisó) és *Kupferstein* Béla (Nagyvárad) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Korein Magdát (Pacsa) eljegyezte *Fischer* László (Csurgópuszta). (Minden külön értesités helyett.)

Appel Évi (Zenta) és *Reich* Lipót (Ujpest) jegyesek.

Weinberger Mancika (Laskod) és *Adler* Lajos (Sárospatak) jegyesek.

Farkas Mancika (Nagybocskó) és *Spiegel* Béla (Szatmárnémeti) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Lévai Magda (Kelebia) és *Hirschl* Gyula (Sopron) jegyesek.

Wilheim Edith és *Guth* Imre jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Feld Magda (Sashalom) és *Fischer* Andor (Budapest) jegyesek. (Minden külön értesités helyett.)

Klein Magdát (Dunaföldvár) eljegyezte *Wittman* György fogtechnikus (Győrzámoly).

Tartós szépség — boldog házasság
Loránd kozmetika Budapest, Mussolini-tér 3
Eltünteti szépséghibáit: fiatalit
Vidékre „VITACIT TANÁCSADÓ" ingyen

— **Alföldy Dezső táblai elnök előadása a válóperekről.** Alföldy Dezső dr., a budapesti itélőtábla elnöke a Magyar Jogászegylet magánjogi szakosztályán nagy érdeklődéstől kisérten tartott előadást a házassági perek helyes intézéséről. Kifejtette, hogy a családokra és a közösség érdekeire való tekintettel a birónak a lehetőség szerint fel kell deritenie a házasfelek szakitásának mélyebb okait és ha ugy látja, hogy az ok olyan, amely elháritható és a bajon segiteni lehet, akkor a célirányosnak mutatkozó módok és eszközök felhasználásával az ok megszüntetésére és a baj orvoslására kell törekednie.

— **Agyonlőtte magát Jantsó Jenő nyugalmazott miniszteri tanácsos.** Szombaton délután a Darányi Ignác-utca 13. számu házban lévő lakásán mellbelőtte magát *Jantsó* Jenő 88 éves nyugalmazott miniszteri tanácsos. A mentők már nem tudtak rajta segiteni, mire kiérkeztek, az idős férfi már halott volt. Bucsulevelet nem hagyott hátra, tették okát nem tudják.

— **Földesuszamlás Romániában.** Bukarestből jelentik. Több ókirályságí és az erdélyi Nagyküküllő- és Fogaras megyékből ujabb földcsuszamlásokról érkeztek jelentések. A legsulyosabb földcsuszamlás Ramnicul-Sarat megyében volt, ahol körülbelül 120 hektárnyi terület mozdult el és 79 lakóház omlott össze.

— **Halálozás.** *Dely* Károly ceglédi járásbirósági elnök 63 éves korában elhunyt.

Özvegy *Hagymássy* Gyuláné *Vogler* Róza életének 75-ik évében elhunyt.

Sirkőavatás. Rebenwurzl Salamon szalámigyáros siremlékét május 10-én, vasárnap délelőtt ½11 órakor avatják fel a rákoskereszturi uj orth temetőben.

— **Tavaszi zöldség- és főzelékfélék,** vitamindus ételek készitését és egyben a villamos tüzhely takarékos kezelését tanitják meg az Elektromos Müvek Eskü-ut 5. sz. alatti bemutató villamos konyhájában. Délutáni főzőelőadás szerdán 5 órakor, délelőttiek pedig hétfőn és pénteken 10 órakor.

— **Jó-e a világitás?** Ez a kérdés a legnagyobb figyelmet érdemli meg, mert ha kifogástalan a világitás, irodában, üzletben, mühelyben és gyárban jobb, pontosabb a munka és nagyobb a termelés. A jól világitott otthon szebb, barátságosabb. Jó világitással óvjuk a dolgozó, a tanuló és mindazoknak a szemét, akiknek mesterséges fényben kell foglalatoskodniok. A jó és gazdaságos világitás lényeges kérdéseiről a fővárosi Elektromos Mü tanulságos előadást tart május 12-én, kedden délelőtt 11 órakor Eskü-ut 5. sz. alatti előadótermében. Belépődij nincs.

— **Háztartási alkalmazottak** részére uj főzőtanfolyam kezdődik a Népmüvelési Bizottság rendezésében a Gázmüvek VI., Vilmos császár-ut 3. sz. alatti mintakonyhájában. A tanfolyam május 11-től junius 22-ig tart, minden hétfőn és csütörtökön délután 4—7-ig. Tandij 5 pengő, anyagmegtérités nincs. Minden kedden és pénteken délután 5 órakor bemutató főzőelőadás időszerü ételekkel a gáz takarékos használatáról. Belépődij nincs

Nincs ruhára gondja
többé, mert öreg, kifényesedett, rossz ruháját speciális külföldi eszközökkel ujra széppé varázsolja vagy müvészieson kiforditja a RUHA K. T., Ferenc-körut 39. Tel. 145-128

Kemény Simon:

Állatheccek a régi Pesten

Nem szégyellem bevallani, nem tudtam és sohasem hallottam róla, hogy nem is olyan régen, mintegy százötven évvel ezelőtt még bikaviadalokat tartottak Pesten. A budai és a pesti közönség legkedvesebb szórakozóhelye volt a Hetztheater, amely ott állott a mai Vörösmarty-téren. Egy kitünő régi könyvecskében, Peisner Ignác „Képek a régi Pest-Budáról" cimü munkájában olvasom az itt következő részletet. A leirást Peisner gróf Hofmannsegg német főur könyvéből vette, aki 1793-ban és 1794-ben utazott Magyarországon.

„Mivel ma vasárnap van — irja Hofmannsegg — tehát délután állatheccez is van Pesten. Az amfiteátrum, amelyben tartatni szokott, kerek épület, három sorban páholyok vannak egymás fölött és pedig minden sorban 45. A földszinten csupa csapóajtók vannak, melyek a vadállatokat zárják el. Először két medvét vezettek elő, melyek egyideig együtt játszottak, majd kutyákkal ingerelteték, de egymásban semmi kárt nem tettek. Némiképen komolyabban ment azután egy másik idősebb medvével, mely egynéhány jókora csapást osztogatott, de mivel sem fogai, sem körmei nincsenek, ez sem tett sok kárt s ha komolyabban menne már a dolog, a kutyákat visszahivják. Azután jött egy ökör, mit néhány vörösruhába öltözött ember, kik a középen az ökör felett voltak felkötve, ingerelt és valahányszor az ökör a levegőben ide-oda kapkodott, ők fittyet hánytak, mit az utóvégre rossznéven vett. Ezután kutyákat bocsátanak rá, melyek ügyesen mindjárt a fülébe kapaszkodnak és harapják ugy, hogy meg sem mozdulhat, csak keservesen bög. Szomoru ezt nézni és hallgatni. Ha egy ideig hagyták, azután eleresztik. Utána egy farkas jön, mely a kutyákkal viaskodik, éppen ugy a vaddisznó. A legszebb volt még egy jól megtermett tigris, illetőleg leopárd. Egy kost bocsátottak hozzá, melyet mindjárt megragadott a nyakánál fogva ugy, hogy a szegény állat a félelemtől egész néma lett s a tigris kényszerité, hogy mellette menve kisérje be barlangjába, hol a szegényt valószinüleg széttépte és felfalta. Végre jött a bika, melyet már arról is fel lehetett ismerni, hogy szarvain két fagolyó volt, nehogy a vivót átszurja: igy csak döfhetett. Egy idő előtt egy heczczmester azzal dicsekedett, hogy ő a bikát ily golyók nélkül is leteriti, a bika azonban nem ismert tréfát és ugy átdöfte a szegény heczczmestert, hogy két óra mulva belehalt — s mindez a városi közönség szemelátiára történt. E bikát is különféle uton-módon feldühösitették, végre fellépett ellenében a heczczmester, ki trikóban volt, bőr nadrág rajta, kerek kalapja, zöld tollakkal volt diszitve, angol csizmák a lábain. Jobb csizmaszárában egy vadászkést rejtett el. Először egy bottal ingerelte, majd kavicsot és homokot szórt a szeme közé. A bika haragos volt, fujt és toporzékolt; sokáig nem akart támadni, de néhány perccel később mégis rárohant. Ez is borzasztó pillanat volt.

A heczczmester ahelyett, hogy elkerülné, kiválasztja a kedvező alkalmat s midőn a bika éppen döfni akar, megkapja balkezével a bal szarvát és felveti magát a bika baloldalára s jobb kezével mindjárt megragadja a jobb szarvát is; igy hurcoltatja magát egy ideig a bikával, kötekedik vele, amennyire csak lehet. Erre jobbkezével a csizmaszárába nyul a kés után, kihuzza és a bika szügyébe mártja, mire ez abban a pillanatban összeesik."

Mint ebből a kis részletből láthatjuk, az akkori pesti és budai közönségnek jobb idegei voltak, mint a mai budapestieknek. 1794-től 1942-ig sok idő mult el. Sokkal több, mint az a 148 esztendő, amely azóta eltelt.

Erdős Iván

Hamvak

Este, amikor ugynevezett világtörténelmi korszak legutolsó huszonnégy órájának hireivel és idegháborus találgatásaival tulságosan megterhelve érkezett haza, szekrénye legmélyéről előszedett kis csomag holmijai között keresett enyhülést. Apró küzdelmekben felmorzsolódott élet emlékeinek ossuariuma volt ez a csomag és a fáradt esti órában egymásután vette elő abból régmult napjainak hamvait, kis és nagy élmények érzékelhető bizonyitékait. Belőlük vissza akarta szerkeszteni a maga külön Ys városának rég elsüllyedt valóságait, hogy legalább pillanatokra odamenekülhessen.

Jegyeket és jegyzettömböket, névjegyeket és meghivókat gyüjtögetett össze több mint két évtizeden keresztül — és amint most a csomagból valamennyit kiboritotta, szinte hallotta az idők tengerétől elnyelt hajdani kis világa templomának harangjait.

Előadás kezdetét jelző gongütésre ismert az egyikben. Persze, Pitoeffék szinházának müsorát tartotta kezében és egy pillanatig éreznie kellett annak az 1927-es tavaszi párizsi estének az illatát, amelyen Ludmilla Pitoeff asszony játékának varázslata alatt céltalanul bolyongott órák hosszat a bulvárokon, hogy az élete során átélt szépségekre viszahatásképpen énje legbelsejéből oly sokszor jelentkező kegyetlen ünneprontó hangulatban — amelynek tüzét a tulságosan „mellreszivott" irodalmi olvasmányok kisértő emlékének lehellete is élesztette —, riadtan érezze a világváros rohanásának teljes megbénulását s a paloták összeomlását . . .

Egy számlócédulát emelt ki a csomagból. 1.36! — hangosan olvasta a végösszeget és ott látta magát a Genfi-tó partján, a kifizésben, amint átveszi a kis számlát a tulajdonosnőtől, Madame Antoinetól, hogy a készentartott másfél frankot odaadja. Egy órával előbb hagyta ott a népszövetségi tanácsülést, ahol a gondolatoknak és még inkább a látszólagos jólétben vágtató világ mögött leselkedő sötét gondoknak leplezésére szánt eszközt sejtett Briand, Chamberlain, Stresemann és a többiek majd lelkes, majd közömbös szavaiban . . .

Az egyik kis noteszben lapozgatott s valahol erre a dátumra bukkant: 1931 julius 13. Szinte kánikulai melegtől szédült, mintha az a juliusi hétfői nap tért volna vissza, amikor a Danat-bank bukásának hirét olvasta. Fülébe csengett ujra a kérdés, amelyet akkor, azon az 1931-es nyári reggelen, amikor a szenzáció hirétől kábultan ment uszodába, hangosan feltett önmagának: „Ezekután mi lehet még biztonságban ezen a földkerekségen?" És — emlékezett rá — akkor nyilallott belé először valami sejtelem egy uj világtörténelmi korszak kezdetéről . . .

A kis belépőjegy révén, amelyet most kezében tartott, egyszerre az 1931-es október tüledes napsütéses hangulatu bécsi Ringjén látta magát, amint sorba áll, hogy be tudjon jutni Piccard professzor előadására. S azon az estén a koncertterem pódiumára ingatag lépteklkel bevonuló sztratoszféra-kutatóban nemcsak valami uj Verne-regény figuráját szerette volna látni, hanem annak a hősnek tipusát is, aki a sokat dicsőitett veszélyes életforma szépségeit elsősorban önnön élete kockáztatásával demonstrálja. Bár ugyanakkor tudta, hogy a hőst életnek valami egészen más koncepciója kezd uralkodóvá lenni a világon . . . Ugy érezte, hogy tulszépek és tuljájdalmasak ezek az elhamvadt napok, nem is kutatott köztük tovább. Renan tanácsára gondolt és hajdani egyik-másik hitének önmagáról leszedett láncait gondosan göngyölte bele a holt isteneket is eltakaró biborlepelbe, miközben szinte önmagát és egész nemzedékét lesajnáló mozdulattal dugta az egész csomagot minden más holmi alá, a szekrény legalsó zugába.

A müvész és müve

Az eset legalább is különös. Nem az a különös, hogy a kitünő festő megtagad, tehát hamisitványnak minősit egy képet, amely az ő szignumát viseli. Az ilyesmi már nagyon sokszor előfordult, ha nem is annyiszor, ahányszor ismeretlen piktor valamelyik ismert művész nevét hamisitja a festményre, hogy a kétesbecsü alkotás könnyebb és drágább értékesitését biztositsa. A különös és elálmélkodtató az, ami később következett. Mikor a pontosan és lelkiismeretesen lefolytatott bizonyitó eljárás során kiderült, hogy ebben az adott esetben semmi ilyen visszaélés nem történt. Se a kép, se az aláirás nem hamis. Mind a kettő a művész kezéből való, aki felháborodva tiltakozott ellene, hogy az övének tulajdonitsák.

A laikus megdöbben. Lehetséges ilyen tévedés? Lehetséges az, hogy egy művész ne ismerjen rá a tulajdon alkotására? Sőt tökéletesen elfelejtse azt, annyira, hogy akkor se tudjon emlékezni rá, mikor megint a szeme elé kerül? Zeneszerzőket sokszor és nem is mindig tréfából vádolnak ennek a kóros tünetnek az ellenkezőjével. Hogy a magukénak emlékeznek olyan melódiákat is, amelyekre a hallgató már régebbről és más leszármazásban emlékezik. Viszont az orvostudomány a memória kihagyásának másféle jelentkezéseit is ismeri. Amikor a beteg minden mással együtt még a saját nevét is elfelejti.

Itt azonban, szerencsére, nincs szó ilyen betegségről. A művész emlékezőtehetsége — ettől az egyetlen képtől eltekintve — minden vonatkozásban kifogástalanul müködik. Ez a magyarázat tehát nem áll rendelkezésre. Viszont rosszhiszeműségről se lehet szó. Ilyesmit teljességgel kizártnak kell tekinteni.

Hol keressük tehát azt, ami az esetet legalább közel hozzá a megérthetőséghez? Aligha bárhol másutt, mint a művész sajátos lélekalkatában. A misztikum soha ki nem elemezhető titoktömegében, amely az alkotás munkáját, a megtébolyodás, a vajudás és a megvalósulás folyamatában boritja. És abban a megmagyarázhatatlan érzésben, amivel a művész — az igazi — megszületett alkotására rátekint.

Ez az érzés néha boldog föluljongás. A kifejezés teljességének mindennél nagyobb öröme. Néha nyugtalanság, sőt rezignáció. Máskor olyan égő keserüség, amely arra tüzel, hogy ott nyomban semmisitse meg nehéz vajudásai gyümölcsét . . .

De adódik más is, — ennél a tragikus benyomásnál nem kevésbé keserves. Az idegenségnek egy dermesztő, kemény és sehogy se oldódó érzése. Amikor az alkotó sehogy se tudja a magáénak érzeni azt, ami a kezéből kikerült. Nem talál vele kapcsolatot. Még abban a vágyban sem, hogy segitsen azon, amit fogyatkozásnak itél. Mert ahogy nézi, az nem a biráló szemlélete, hanem a riadt elcsodálkozásé: hogyan kerültek egymáshoz? Mi köze ehhez a mühöz, amely lehet gyönge, lehet jó is, de se hibájában, se erényében magára és a magáéra nem ismer. Miért? Erre a kérdésre semmiféle külső szemlélet választ nem adhat. Legfeljebb akörül a tétel körül tapogatódzhatik, hogy minden müvészi alkotás: reprodukció. Tolmácsolása annak az eredetinek, amely az alkotó lelkében vagy képzeletében él és a másolat sikere szerint alakitja ki a müvésznek müvéhez való érzését.

A mü lehet olyan, hogy a legszigorubb idegen kritika se talál rajta kivetni valót. És az alkotó mégis elégedetlen, nyugtalan és lehangolt. Mert olyan hiányt érez, amely csak az ő számára érezhető, anélkül, hogy ő maga is meg tudná jelölni vagy határozni. Tizián megigazolódott remekek egész kincstárát alkotta az örökkévalóság gyönyörüségére. De nyolcvanesztendős korában minden addig festett képét meg akarta semmisiteni, mert értéktelennek itélte. Tudunk müvészekről, akik a nélkülözés keserves megpróbáltatásában se voltak hajlandók alkotásaiktól megválni, mert élő valóságuk szerves részének érezték azokat. És tudunk másokról, nem kevésbé nagyokról, akik megszakitották ezt a kapcsolatot abban a pillanatban, amint a müvet befejezték. Se szükségét, se vágyát nem érezték még annak se, hogy a szemük elé kerüljön. A lélek alkati titkai ezek, amelyeket semmiféle müszer a halandó szemének föl nem tárhat.

SZŐLLŐSI ZSIGMOND

Gyógyszertárat kedvező feltételekkel **vennék**. „Biztositék 8037" jeligére Blocknerhez, IV., Városház-utca 10. 1084

NAPIREND

VASÁRNAP, 1942 május 10. Római kat.: Dömötör. Rógate. — Protestáns: Ármin. — Görögkat.: Dömötör. Zsel. Sir. — Izraelita: Ijjár 23. — Középeurópai időszámitás szerint Budapesten a nap kel: 5 óra 14 perckor, nyugszik 20 óra 07 perckor; a hold kel: 3 óra 21 perckor, nyugszik 15 óra 08 perckor.

—

HÉTFŐ, 1942 május 11. Római kat.: Mamert. — Protestáns: Adolf. — Izraelita: Ijjár 24. — Középeurópai időszámitás szerint Budapesten a nap kel: 5 óra 12 perckor, nyugszik 20 óra 09 perckor; a hold kel: 3 óra 48 perckor, nyugszik 16 óra 14 perckor.

— **A Kormányzóhelyettest ünnepelte a Közigazgatási Biróság teljes ülése.** A Közigazgatási Biróság szombaton délelőtt teljes ülést tartott *Rakovszky* Iván dr. titkos tanácsos elnökletével, aki meleg szavakkal köszöntötte vitéz Nagybányai *Horthy* István Kormányzóhelyettest. Az egész magyar nemzet reményteljes várakozással tekint a Kormányzóhelyettes ur felelősségteljes müködése elé — mondotta — és ehhez a bizalomhoz osztatlan lelkesedéssel csatlakozik a m. kir. Közigazgatási Biróság egész testülete is, amely a legmélyebb tisztelettel gondol a főméltóságu Kormányzóhelyettes személyére. Az elnök szavai után a teljes ülés hosszasan ünnepelte a Kormányzóhelyettest. Ezután a teljes ülés a hatásköri birósághoz megüresedett tagsági helyre *Petrogalli* Lajos dr. itélőbirót választotta meg, majd az ujonnan kinevezett *Fatér* Endre dr. itélőbiró tette le a hivatalos esküt.

— **József királyi herceg és Auguszta hercegasszony Nagyváradon.** *Nagyváradról* jelentik: Szombaton délelőtt érkezett meg Nagyváradra József királyi herceg tábornagy és Auguszta királyi hercegasszony. A pályaudvaron ünnepélyes fogadtatás volt. Délelőtt ¾12 órakor József királyi herceg tábornagy kiséretével a volt 4 honvéd gyalogezred laktanyájának falán elhelyezett emléktáblát koszoruzta meg, majd a Szent László-térre ment, hogy a 25. honvéd gyalogezred ezredzászlóavató ünnepségén résztvegyen. Szentkeresztheygi *Kratochwill* Károly ny. altábornagy, a volt 4. honvéd gyalogezred bajtársi szövetsége nevében mondott beszédet. A beszéd elhangzása után a volt 4. honvédektől a 25. honvédek átvették a zászlót, amelyet Auguszta királyi hercegasszony, *Soós* István dr. polgármester és *Nadányi* János dr. alispán szalagokkal diszitett fel. Ezután megszólalt a kürtös templomba hivó jele és *Hász* István dr tábori püspök és *Mesterházy* Ferenc evangélikus lelkész mondott zászlóavató beszédet. Délután két órakor a Pannonia-szálló nagytermében diszebéden vett részt a királyi hercegi pár.

— **A Müegyetem évzáró közgyülése.** A József Nádor Müegyetem május 14-én, csütörtökön délelőtt ½12 órakor tartja a Müegyetem disztermében évzáró közgyülését, amelyet Széchenyi István emlékének szentel. A rector magnificus megnyitója után *Bud* János egyetemi tanár „Széchenyi és a XX. század", *Crettler* Jenő egyetemi tanár pedig „Széchenyi mint nemzetnevelő cimmel tartanak előadást. Ezután kiosztják a pályadijakat és jutalmakat, majd a rektor zárószavaival ér véget a közgyülés.

A JÓ GAZDASSZONYNAK TUDNIA KELL,

hogy a szombati piacon olcsóbb lett a hónapos retek. Piros retket csomónként 10—16 fillérért is árusitották.

HÉTFŐ

(Borju-, sertés- és juhhustilalom.)

Burgonyás salátaleves, ökoruszály vadas mártásban, sajtos gombóccal.
Vacsora: Husos kocka zöldsalátával.

BURGONYÁS SALÁTALEVES

A fejes salátáról leszedjük a külső leveleket, megmossuk, meléltre vágjuk és kevés zsírban megfuttatjuk, adunk hozzá néhány szem hámozott, karikára vágott, nyers burgonyát, meghintjük egy késhegynyi liszttel, egy kevés ideig kavargatjuk, csipetnyi törött borssal, ha nincs, késhegynyi édes paprikával meghintjük, hideg vizzel vagy csontlevessel felereszt jük, megsózzuk, ha puhára főtt, szitán átdörzsöljük. Ha van, tejfellel, aludttejjel vagy tejjel izesitheljük. Piritott zsemlyekockával tálaljuk.

ÖKÖRUSZÁLY VADAS MÁRTÁSBAN

Személyenként veszünk husz deka ökörfarkot az izeknél kisebb darabokra vágjuk, hideg vizben kiáztatjuk, karikára vágott hagymán és vegyes zöldségen kevés zsirral a sütőben kissé megfuttatjuk, majd liszttel meghintve barnára piritjuk, aztán vizzel felereszt ve, adunk bele sót, babérlevelet, borsot vagy paprikát, egy kiskanál mustárt és egy késhegynyi szardellapasztát. Ha puha, a mártást szitán áttörjük s ha van, tejfellel vagy aludttejjel izesitjük. Köretnek sajtos- vagy zsemlyegombócot adunk.

HUSOS KOCKA

Kemény tésztát gyurunk, aztán kockákra vágjuk, 15—20 deka olcsó minőségü marhahust megdarálunk, forró zsirban megforgatjuk, izlésünk szerint füszerezzük, adunk hozzá egy jó csipet majoránnát is. Végül a sós vizben kifőzött kockatésztát szürőkanállal kiszedjük és beleforgatjuk a majoránnás husba. Zöldsalátával fogyasztjuk el vacsorára.

KEDD

(Hustalan nap)

Áttört sárgaborsóleves virslikarikákkal, paradicsomos burgonyafőzelék rántott sertésmájfeltéttel. Vacsora: Paprikás galuska fejes salátával.

SÁRGABORSÓLEVES VIRSLIKARIKÁKKAL

Személyenként négy deka sárgaborsót megmosunk, azután leszürjük és hideg vizben két órát ázni hagyjuk, majd ebben a vizben felforraljuk, befődjük és a sütőben, nehogy odakozmásodjék, puhára főzzük. A szitán áttört levest rózsaszinü rántással berántjuk, izlésünk szerint füszerezve, hámozott, karikára vágott virslivel feltálaljuk.

PARADICSOMOS BURGONYA RÁNTOTT MÁJJAL

Öt személyre veszünk 1 kiló burgonyát, meghámozzuk, megmossuk, karikára vágjuk és gyengén sózott, kevés vizben félpuhára főzzük. Közben egy liter befőtt paradicsomot kevés, világos rántással berántunk, füszerezzük sóval és kevés cukorral s ha jól felforraltuk, ráöntjük a krumplira és fedő nélkül készre főzzük. A sertésvagy borjumájat nem szabad megmosni, csupán ruhával megtörölgetjük, hártyáitól megtisztitva, lisztbe, tojásba, morzsába meghempergetve, forró zsirban hirtelen kirántjuk s csak aztán sózzuk meg.

PAPRIKÁS GALUSKA FEJES SALÁTÁVAL

Harminc deka liszt, tojás és viz keverékével gyenge tésztát kavarunk egy öblös tálban. Ha hirtelen összeállitottuk a tésztát, lobogó sós vizbe beleszaggatjuk, majd kiszedve a sós vizből, vizzel leöblitjük s aztán mindjárt beleforgatjuk a jó sürü pörkölt-, illetve paprikáslébe, melyet már előzőleg elkészitettünk. Ha a galuska jól átforrósodott a pörköltszaftban, elkészitett fejessalátával tesszük az asztalra.

Férfiszövetek osztott haszonnal áladón. Kurrens áruk, kereskedőknek. Csak teljes raktár, családi okból, „14.000" jeligére Tenser hirdetőbe, Szervita-tér 8. 5040

A legizgalmasabb orvosregény!
LOUIS BERG:
A börtön orvosa
A kőfalak közé zárt emberek élete, a bün útjára tévedt férfiak és nők vágyai, szerelmei és szenvedései — ahogyan az amerikai rabkórház orvosa látja.
Most jelent meg! LUX-KIADÁS.

— **Május 31-én avatják fel a beregszászi hősi emlékmüvet.** *Beregszászról* jelentik: Beregszász még a cseh megszállás alatt elhatározta, hogy hősi halottainak emlékét méltó emlékmüvel örökiti meg. A megszállás alatt a terv megvalósitása nem sikerült. A felszabadulás után ujra megindított mozgalom eredményeként azonban a lakosság áldozatkészségéből a város ujonnan parkirozott legszebb terén ma már áll az impozáns méretü, müvészi kivitelü Országzászló—Hősi Emlékmü, amelyet május 31-én, a Hősök napján nagy ünnepség keretében avatnak fel és adnak át rendeltetésének.

— **Országzászlóőrség.** Vasárnap, május 10-én a 187. számu Zrinyi cserkészcsapat teljesit őrszolgálatot az Ereklyés Országzászlónál. A csapatot a X. kerületi leventezenekar kiséri az őrségváltásra.

— **Zbinden svájci iró Budapesten.** Az Albrecht királyi herceg elnöklete alatt álló Magyar—Svájci Társaság rendezésében hétfőn, május 11-én délután félhat órakor a Gellért-szálló zenetermében Hans Zbinden dr. svájci iró mint vendég vetitett képekkel kisért előadást tart Albert Anker svájci festőmüvészről. Az előadáson szivesen látnak minden érdeklődőt, hogy ezzel is kifejezésre jussanak a magyarokat a svájci néppel összefüző baráti és kulturális kapcsolatok.

— **Az otrantói ütközet évfordulója.** A Magyar Haditengerészeti Egyesület meghivja a haditengerész hősi halottak hozzátartozóit az otrantói ütközet napjának 25. évfordulója alkalmából május 15-én délelőtt 10 órakor a haditengerészeti emlékmünél történő ünnepélyes koszoruletételhez. Egyéni meghivók igényelhetők az egyesületnél. (Budapest VIII., József-utca 48.)

CSILLÁRT METEOR csillárgyárnál vásároljon
Podmaniczky-utca 27, József-körút 44

— **A kolozsvári Mátyás-tér átépitése.** Beszámolt arról az Ujság, hogy az országos irodalmi és müvészeti tanács Kolozsvár városával egyetértésben eszmei pályázatot irt ki Kolozsvár főterének, a Mátyás-térnek átépitésére. A teret ugy kell átalakitani, hogy megmaradjon jellege és történelmi hangulata, anélkül azonban, hogy a székesegyházhoz hozzá kellene nyulni. A pályázati feltételeket 114 épitőmüvész kérte ki, de a pályázaton csak tizennégyen vettek részt. A birálóbizottság elnöke Tasnádi Nagy András, a képviselőház és az országos müvészeti és irodalmi tanács elnöke volt. Tagjai között szerepel: Gerevich Tibor, Kotsis István és Lux Kálmán egyetemi tanár, továbbá Rihmer Pál mérnök, Inczédy-Jocksmann Ödön főispán, Keledy Tibor dr. polgármester, Say Géza kultuszminisztériumi tanácsos és Kolozsvár két müszaki tanácsosa. Az első dijat Kaffka Péter és Acsay László mérnök-ek együttes terve nyerte meg. Érdekes, hogy munkájuk különös véletlen következtében majdnem nem vehetett részt a pályázaton. A tervrajzokat tartalmazó csomag ugyanis a postai szállitás közben megsérült és igy a pályázat lejártának idejére nem kézbesitették ki Kolozsvár városának, hanem csak értesitést küldtek arról, hogy részére egy sérült csomag érkezett. A városi müszaki hivatal vezetői elhozatták a megsérült csomagot a postáról és igy mégis sikerült a pályázók sorába beosztani a tervet, amely meg is nyerte az első dijak egyikét. Figyelemreméltó körülmény, hogy erdélyi épitésztervező nem vett részt a pályázaton, ugyhogy a dijazottak között egyetlen erdélyi müvész terve sem szerepel.

— **Áldozócsütörtökön lesz a budapesti református nagygyülés.** Budapest és a környék református 14-én, áldozócsütörtökön tartják X. nagygyülésüket a Magyar Müvelődés Házában, déli fél 12-kor. Tasnádi Nagy András dr. egyházmegyei gondnok titkos tanácsos, Kováts J. István dr teol. tanár, egyházker. főjegyző, Karácsony Sándor dr. egyetemi m. tanár, Incze Gábor dr. vallásokt. igazgató és Dobos Károly lelkipásztor, valamint a Baár-Madas énekkar közremüködésével. Belépődij nincs, jegyek a lelkészi hivatalokban.

— **A Budapesti Orvosok Szövetségének tisztujitó közgyülése.** A Budapesti Orvosok Szövetsége május 11-én, hétfőn este hét órakor tartja évi rendes tisztujitó közgyülését a Városház-utca 10. sz. alatt lévő helyiségében.

— **Orvosi hir.** *Vincze* dr. ideggyógyászati rendelőintézet, Budapest, VII., Damjanich-utca 40. Rendelés délután 3—7-ig. Tel.: 421-324.

Nagy György dr. fül-, orr-, gégeszakorvos ismét rendel. V., Tátra-utca 12/A. Tel.: 114-808.

— **Névváltoztatás.** A Kormányzó ur ő főméltósága Budapesten, 1942. évi január hó 3. napján kelt legfelsőbb elhatározásával megengedni méltóztatott, hogy ifjabb Seprősi Paikert Alajos m. kir. külügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsos családi nevét — magyar nemességének és Seprősi előnevének érintetlenül hagyása mellett — Muray névre változtassa.

— **Itthon nyaralnak a külföldi magyarok gyermekei.** A Gyermekvédő Liga akciót inditott, hogy a Nyugat-Európában élő magyarok gyermekeit a nyaralási idényre hazahozzák Magyarországra. A gyermekek első csoportja — körülbelül ötszázan — máju 10-én, vasárnap este 7 órakor érkezik a keleti pályaudvarra a bécsi gyorsvonattal. A gyermekeket orvosi vizsgálat és egyéb ellenőrzés után a Gyemekvédő Liga egyik vidéki telepén helyezik el az egész nyaraltatási időszakra. A később érkező gyermekeket is a Liga helyezi majd el. Legközelebb a jövő héten Vichyből érkezik mintegy 30 gyermek.

REFRACTIO percre pontos fotólabor
Ferenciek-tere 1.

— **A Városok Szövetsége rendkivüli közgyülést tartott Nagyváradon.** *Nagyváradról* jelentik: A Magyar Városok Országos Szövetsége pénteken délután tartotta meg rendkivüli közgyülését a nagyváradi városházán. A rendkivüli közgyülésen *Szendy* Károly elnökölt, akinek javaslatára a közgyülés hódoló táviratot intézett Magyarország Kormányzójához és Kormányzóhelyetteséhez és üdvözölte *Kállay* Miklós miniszterelnököt és *Keresztes-Fischer* Ferenc belügyminisztert. *Soós* István, Nagyvárad polgármestere a város huszonkétévi megszállásának történetét ismertette. *Fabinyi* Tihamér az időszerü pénzügyi kérdésekről tartott előadást és behatóan foglalkozott a városok szerepével a háborus gazdasági élet szempontjából. *Lukács* Ödön, a szövetség ügyvezető-alelnöke a városok szövetségének történetéről és munkaprogrammjáról, *Esztergár* Lajos pécsi polgármester a városok szociális feladatairól tartott előadást.

REFRACTIO jóllátás jótállás
Ferenciek-tere 1.

— **A soproni nyári egyetem.** A m. kir. József Nádor Müszaki és Gazdaságtudományi Egyetem augusztus 1—18-ika között ezévben is meg fogja tartani nyári egyetemi tanfolyamát Sopronban a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnöki Kar helyiségeiben. Ezidén az általános ismeretterjesztő előadásokon kivül a Müegyetem és a magyar müszaki világ legkiválóbb mérnökei és épitészmérnökei fognak különleges előadásokat tartani. Érdeklődni lehet Sopron Város Idegenforgalmi Irodájánál.

— **Czeglédy Sándor igehirdetése a budai ref. templomban.** A Szilágyi Dezső-téri templomban május 10-én, vasárnap a délelőtt 10 órai istentisztelet alkalmával *Czeglédy* Sándor ceglédi lelkipásztor prédikál.

A Budai Izraelita Hitközség játszótérvezetőket, nevelőket kiképző **Anya- és Nevelőképző Tanfolyamának** 1942—43. tanévére jelentkezés a tanfolyam vezetőjénél, Halász Jennynél, I., Tigris-u. 56. Telefon 186-267. Személyes érdeklődés csakis előre megbeszélt időpontban. Felvételi vizsga junius végén. 301

Tavaszi tiszta gyapju öltönyök mérték után **BLUM** ÉS TESTVÉRE uri szabóság IV., Váci-u. 33 (Piarista-palota)

Vitéz Imrédy Béla és Rajniss Ferenc

voltak a vasárnapi frontharcos összejövetel ünnepi szónokai

Az Országos Frontharcos Szövetség vasárnap délelőtt az Országos Tiszti Kaszinóban rendezte meg vezetőségi értekezletét.

Már reggel 8 órakor a Postás Sporttelepen gyülekeztek a budapesti Frontharcos Szövetség vidéki alakulatai. Innen vonult be katonai menetben a frontharcos gyülekezet a Váci-utcába, a Tiszti Kaszinó épületébe.

11 órakor érkezett a Tiszti Kaszinó épülete elé vitéz Imrédy Béla dr. miniszterelnök, gr. Takách Tolvay József országos elnök, vitéz Bobory György társelnök, Kertész Elemér, vitéz Tóth András és kenessei Kenessey Gyula országos alelnökök fogadták.

Az Országos Tiszti Kaszinó nagytermében a Himnusz eléneklése után vitéz gr. Takách Tolvay József megnyitó szavaival kezdődött meg a vezetőségi értekezlet. Utána vitéz Mándoky Sándor tábori püspök emlékezett meg bensőséges szavakkal a világháborúban elesett frontharcos bajtársakról.

Lelkes taps közepette állott föl ezután vitéz Imrédy Béla miniszterelnök szólásra.

A miniszterelnök beszéde

Vitéz Imrédy Béla miniszterelnök a következő beszédet mondotta:

— Húsz év előtti emlékek elevenednek fel bennem. Szívesen jöttem ide azért is, mert a frontharcos szelemben látom megjelenítve azokat az erényeket, amelyekre szüksége van a nemzetnek.

Ezek a frontharcos erények az önfeláldozó hazaszeretet, a kemény kötelességteljesítés és az önzetlenség.

— Szükségünk van önfeláldozó hazaszeretetre, mert számunkra, magyarok számára még enm ért véget a küzdelem.

Küzdenünk kell a belső és külső magyar igazságér

Küzdenünk kell anna ka szerepnek biztosításáért, melyet a történelem a magyarságnak szánt ezen a vérrel áztatott földdarabon és küzdenünk kell azért, hogy ez a hon úgy legyen berendezve, hogy minden fiának valóban édes otthona legyen.

— Bennetek meg van a biztosíték, hogy ez a nemzedék nem fogja ezt a harcot elveszíteni. Ellenség nem állt ennek a házának a földjén, amikor az ármány és a túlerő a központi hatalmak frontját széttörte. Ti megtettétek a kötelességeteket és ez biztosíték a jövőre is.

— Példát tudtok adni abban, hogyan kell napi gondokkal küzdve mégis a nemzet érdekében dolgozni és helytállni. S példát fogtok adni akkor is,

hogyha eljön az idő, hogy a vezetést átadjuk az új nemzedéknek.

félre fogunk akkor állni az öregek helyére, hogy tapasztalatainkból tanácsot kovácsoljunk számukra, a cselekvést pedig átengedjük nekik, az új harcosoknak.

— Keresztény és nemzeti volt ez a tábor mindig és szolgálta a népi egység jegyében való megujhodást. Keresztény, népi és nemzeti fog maradni ezután is.

Ezután Örley György dr. tartalékos százados a nagykanizsai főcsoport elnöke, mondott beszédet. Utána Kertész Elemér javaslatára a vezetőségi értekezlet hódoló táviratot intézett a kormányzóhoz.

A vezetőségi értekezlet után a Pannónia-éttermében 600 terítékes ebéd volt és azon Rajniss Ferenc orsz. gyülési képviselő mondott beszédet.

— Mint frontharcos és ujságiró — mondotta — három gondolatról óhajtok beszélni. A miniszterelnök úr kijelentette, hogy a frontkatonának különösen hajnalban kell résen lennie. Mindenütt és különösen a mai élet minden megnyilvánulásában a hajnal a legveszélyesebb, tehát a magyar élet hajnalán vigyáznunk kell.

— Nem szabad eltagadni a magyar élet hajnalát!

— Ma örökös készültségben kell élnünk és ebben erőre és idegekre van szükség. Különösen erős szerepe van ma ebben a kötelességteljesítésben a magyar fiatalságnak éppen úgy, mint ahogyan 1914-ben volt, az akkorinak.

Vitéz Tóth András orsz. gyülési képviselő befejező szavai után a bankett résztvevői a legjobb hangulatban maradtak együtt.

A szabadszínpad irodája a közmunkatanács épületében, tehát hivatalos helyiségében van. Bár szőrszálhasogatásnak tetszik, mégis megkérdjük, hogy azért vajjon mennyi bért fizet?! Eltekintve attól, hogy egy magáncégnek milyen címen ad hivatali helyiséget épületében egy állami hivatal?!

Meg kell azt is kérdeznünk, hogy Kaffka Péter műszaki tanácsosnak van-e hivatali felsőbbségétől engedélye arra, hogy hivatali elfoglaltsága mellett színházigazgató is legyen?

A kft. mennyi bért fizet a szabadtéri színház fenntartásáért és mennyi a közmunkatanács részesedése annak a kft-nek jövedelméből, amelynek egyik tagja a közmunkatanács tisztviselője.

S ha a közmunkatanács résztvesz a kft-ben, akkor a miniszterelnökség számvevőségének mennyiben áll módjában az ellenőrzés?

Összeférhet-e a Nemzeti Színház igazgatói székével a kft. vezetőségi tagja? A vendégszereplés anyagi ügyeiben, mikor és milyen feltételek mellett kötött szerződést — önmagával?

Utolsó kérdésünk, hogy azzal a kft.-vel szemben, amelynek Németh Antal a Nemzeti Színház direktora a tagja, ki védi meg a Nemzeti Színház esetleges ellentétes érdekeit?

Gazdanap Kiskőrösön. — Nagyszabású gazdanapot rendezett 11-én Kiskőrös és vidéke. A szőlősgazdák meghívták Zombory Bertalan dr. miniszteri tanácsost, a borászati osztály vezetőjét és Kullmann Lászlót, a Magyar Szőlősgazdák Országos Borértékesítő Szövetkezetének igazgatóját. Az ünnepélyes fogadtatást bankett követte, ahol Kiskőrös, Csengőd, Kecel, Prónayfalva, Akasztó és Soltvadkert gazdái méltatták az újjonan létesített borpince jelentőségét.

MÁR TAKÁCS IS?...

A saktoló bojkottot kik bírják tovább?
— Honatyáink egymást ezen hiába marják —
Kétségtelen, hogy nem a zsidók;
Mert legtovább bírják a: marhák...

A Szigeti Szabadtéri Szinpad Kft. fura közéleti összeférhetetlenségei

A képzőművészeti és építész társadalonak már régi és sokszor fölényesen elintett kérdése az, hogy szobrok, állami építkezések, közmunkatanácsi munkák elvégzésére miért nem írnak ki pályázatot?! Hogy a sajátos magyar képzőművészeti klikkrendszer ezideig mindig érvényesíteni tudta azokat az összeköttetéseit, amiknél fogva az utóbbi évek pályázatait csak bizonyos és igen sokszor kávéházban és társaságban kolportált, valljuk be, a művészettől végletesen távoleső ‚beérkezettek" kapták meg. Képzőművészeti szempontból ere a kérdésre vissza fogunk térni. Miután azonban pályázatról van szó, a margitszigeti szabadtéri színpad működésének megindításával kapcsolatban volna egy pár kérdésünk az illetékesekhez.

Nem dicsérhetjük eléggé a Közmunkatanácsnak azt a megértő elhatározását, hogy Csonkamagyarország középpontjában, Budapesten a Margitszigeten, a szabadtéri színpad felállításhoz kétségkívül nagy összeggel hozzájárult. Azonban azonnal meg kell kérdeznünk, hogy

a többszázezer pengős munka elvégzésére miért nem irtak ki pályázatot?

De főleg az is fontos volna, hogy

miért kapott a tervezésre megbízást Kaffka Péter műszaki tanácsos, a közmunkatanács alkalmazottja?

Ugyanekkor miért kapta meg az összes villanyszerelési munkálatokat a Kaffka és Wagner cég?

De vannak további kérdéseink is: tudomásunk szerint a felépült szabadtéri színpad hasznosítására egy kft. alakult. Tagjai:

a közmunkatanács 20.000 pengővel, Kaffka Péter műszaki tanácsos 26.000 pengővel, Németh Antal dr., a Nemzeti Színház igazgatója 2.000 pengővel és Oláh Gusztáv, az Operaház főrendezője 2.000 pengővel.

Különös összeférhetetlenség, ha a közmunkatanács állami szerv létére az állam pénzével üzleti vállalkozásba bocsátkozik és a kft. tagjai az állammal szemben függő viszonyban vannak, Kaffka Péter szerény fizetésű műszaki tanácsos létére természetesen családi vagyonából, amit apósától, Letovszky gróftól kapott, fedezi a kft.-ben való részvétel 26.000 pengős összegét. Vajjon a közmunkatanács tisztviselője a közmunkatanácsnak a szabadtéri színpadért mennyi bért fizet? s miképen biztosítja az adófizetők milléreiből a közmunkatanács 20.000 pengőjét?

És

a Nemzeti Színház igazgatója, aki amellett a rádió fődramaturgja is, hogyan lehet magánvállalkozásnak is tagja?

Tovább menve még azt is megkérdezzük, hogy miután

a sajtóban megjelent hiradások szerint Kaffka Péter és Németh Antal jegyzik a céget, hogyan lehetséges ez?!

Hír a Corvin

UTAZÁSI- ÉS FÜRDŐIRODÁNK:
Debrecen (Hortobágy), Eger (Bükk), Gyöngyös (Mátra), Kőszeg, Pécs (Mecsek), Sopron, Szombathely, Veszprém (Bakony) városok fővárosi idegenforgalmi képviselete.
Minden felvilágositás és szobafoglalás dijtalan.

Pongyola, jó, mosható műselyemből, szép szinekben, kis méretekben — P 4.20
Női-ruha, műselyempikéből, angolos fazónok, szép disszel és bőrövvel, fehér, rózsaszin, világoskék és sárga szinben, I. II. III. nagyságban — P 13.80
Női-ruha, műselyem matt marocainból, kézi himzés- és azsurdisszel, sok szép divatszinben, I. II. III nagyságban — P 21.80
„Radjah" női-kalap, Gloria-forma, fehér és több szinben, izléses disszel, 54-57 fejbőség — P 2.98
Asszonykalapok, „Radjah"-anyagból, több formában, finoman diszitve, fekete, sötétkék és barna szinben, 55-60 fejbőség — P 3.90
Angolos filckalapok szalagdisszel, fekete, s.-kék és barna szinben — P 4.80
Női, fehér „Formosa"-kalapok, különféle formákban, elegáns diszitéssel, 55-58 fejbőség — P 5.80
Női hálóing, műselyem-lavable vagy műselyem-tricot, himzéssel, csinos fazónok — P 5.90
Crepe-Marocain, különlegesen szép nehéz műselyemminőség, hatalmas szinválasztékban — 1 m. P 1.98
Fahánes- és Marocain-imprimék, 1938 évi uj minták, jó műselyemből 1 m. P 2.90
Crepe-Georgette imprimé, kitünő műselyem-minőség, a legkellemesebb nyári ruhaanyag — 1 m. P 3.90

CORVIN
AJÓ MINŐSÉGEK ÁRUHÁZA

Könyvekről

Nemrég jelent meg *P. Ábrahám Ernő* tollából *Bárd Miklós* költészetének ismertetése. Kétségtelen, hogy P. Ábrahám Ernő igen nagy szolgálatot tett a modern magyar líra ismertetésének. Bárd Miklósról, az Arany János óta a nemzeti géniusznak olyan maradéknélkül még senkiben sem megnyilvánult költőjéről írt tanulmányával. Az utolsó évtized magyar irodalma kétségtelenül adós maradt Bárd Miklósnak, aki a Petőfi, Arany népi költészet tovább fejlesztése terén igen nagy érdemeket szerzett. Ami az annakidején történt Rákosi Jenő-féle elismerést illeti, az inkább a korra jellemző irodalompolitikai manőver volt, különösen Ady Endrével szemben (emlékezzünk a Gyóni Géza féle komplexumra is) semmi esetre sem a vérbeli költő vérbeli kritikusának lényegbevágó irodalmi ismertetése. Könyvét a lehető legkedvezőbb lényegnél, az immanens bírálatnál fogta meg. Annál a fajta kritikánál, amely a művet a magából a műből, kiolvasható célhoz, illetve törekvéshez méri. Bárd Miklós kétségtelenül az idő és eszmék különös és láthatatlan összefüggése nyomán valamiféleképen mint költő Zrínyi Miklós folytatása. És ez a szerző nagy érdeme, hogy ezt a velejéig magyar költőt, akinek minden sorából az a bizonyos napsugaras tág sikokat nosztalgiázó Volga menti dal jellemez minden sorában valójában ott fogta meg, ami leglényege: az, hogy idejében, sejtjeiben, agyában és vérében, bölcs düheiben és napfényt vágyó sóvárgásaiban egyaránt és mindenkor magyar volt. A magyar irodalom ismertetésében P. Ábrahám Ernő Bárd Miklósról szóló könyve méltán foglal el előkelő helyet.

Mikes Margit:
Költő a konyhán

Különös verses kötetet írt ez a különös asszony, *Mikes Margit*. Valahogy annyira hűvösen, szinte kegyetlenül tárgyilagosan látja asszonyi életének és a versnek súlyos ellentéteit, hogy utána szinte megdöbben az ember azon a tökéletesen kiforrott formakészségen, amivel a röntgenszemmel látott élet mélységes összefüggéseit. Könyvében mindvégig a költőn van a hangsúly, aki mögött talán a való és keservesen költő élet rongyainak, megkötöttségeinek, komiszságainak, szimboluma a konyha áll. S mégis ilyen mélységesen tudja érzékelni a történő pillanatot az elfutó pillanat szülötte: az asszony.

A vizet nézem... Hogy rohan!
Hová megy s honnan jön ide?
Ujjongva tündöklik előttem
s ujjongva tünik messzire.
Hogy rohan! Szétfut s összeáll,
megáll a kép, amit mutat!
Oh, milyen örök ez az ingó,
szálló és álló pillanat!

Nem, ez a viágért sem az a bizonyos „asszonyi líra". De nem azok Könyv és tavasz, Tavaszi este a villamoson, Dunaparton, Október, Télutó, Betegágyon, Utazás, Féltékenység című versei sem. Szinte gionizaszi örömmel feszíti szét ereit a vér Mezőn című versében.

Felhőfátylak a kék magasban,
a földön tűzpiros virág,
forr, tüzel, ég itt a világ
s lángot gyujtott benn a szivemben.
Szikrázom, égek, lebegek hitemben,
hogy élni jó és van öröm
s szétömlik kedvem víg patakja,
mint napsugarak a kövön.

Igen, ez már az új kor jelentésthozója. A ködök, a mocsárgázak, a halálra hajló lobogások vége s a küszöbön a reggeli nap párás fényében táguló tüdővel az új ember áll, aki minden nyomorúsága, keserve, küszködése és vergődése ellenére szereti, hiszi, vallja és akarja az élet erejét, egészségét, és szépségét. S hogy végül is a költő ezer- és ezer szálú hangszerén egy súlyosan mély moll akkord is belevegyül a holnapokban bizakodó hit széles skálájú orcseszterébe, akkor azt mondja, hogy

Érteni kellett volna a világot
és résen állni szüntelen,
hogy amit egyszer megszereztem,
örökre az enyém legyen.

Csak azt bizonyítja, hogy az élet minden vonatkozása a költő számára anyag s mellette a költő élete két végén meggyujtott gyertya.

Örömmel üdvözöljük Mikes Margit kötetét a nyári ambiciótól fűtött, szinte óraszám megjelenő verskötetek jóakaratú dilletantizmusa között.

A könyvnapra jelenik meg az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság kiadásában Simkó Elemér — Amiről az emberek beszélnek — című könyve. Valószínű, hogy Simkó Elemér kedves, közvetlen írásainak közönsége örömmel hallja a hírt az újabb regényről, amelynek hőse az orvosprofesszor és az orvoskisasszony. Nyári szezonra szánt kedves történet, amely szívvel írt sorokon keresztül igazolja a régi tételt, a szerelem hatalmasabb mindennél.

Vitéz Marton Béla:
„Meg kell alkotnunk új állami, társadalmi és gazdasági rendszerünket"

Vasárnap, június 12-én a MOVE Zemplén vármegyében, Sárospatakon nagyszabású ünnepség keretében tett tanuságot arról a kemény, céltudatos munkáról, amelyet hosszú éveken át lankadatlan kitartással és soha meg nem szűnő idealizmussal végzett.

Az ünnepségeket szombaton este a főiskolai növendékek lampionos csónakfelvonulása nyitotta meg.

Vasárnap reggel száz és száz MOVE lövész fegyelmezett sorokban vonult fel a közös tábori istentiszteletre. Valamennyiükön MOVE lövészruha feszült és szemükben a jól végzett munka és kötelességteljesítés biztos és boldogító érzése ragyogott.

A már hetek óta tartó lövészmérkőzések záróversenyeit délután rendezték meg a Kossuth kertben. Az ünnepség keretében Fáy István főispán és Bornemissza Miklós alispán mondott lelkesedést keltő beszédet.

Komoly, megragadó szertartással történt meg az új MOVE zászló felavatása.

Utána a MOVE országos elnöke, vitéz Marton Béla országgyülési képviselő mondotta el beszédét:

— Huszonnégy esztendővel ezelőtt — kezdte szavait vitéz Marton Béla — a háború kitörésekor Magyarország a Kárpátoktól az Adriáig tele volt lelkesedéssel, fiatalos, büszke harci kedvvel, az erő, a győzelem biztos hitével. Négy évvel később ernyedten, erőtlenül hullott le a büszke magyar kar, mert a katonaeszményt feladtuk és magyarnak idegen, világpolgári gondolat lett úrrá a nemzeten.

És amikor lehullott a zászló, életre kelt a MOVE, felemelte azt és ismét a katonaeszményt állította oda követendő például a magyar társadalom elé.

A MOVE értette meg és éreztette át ezzel a nemzettel, hogy ezer esztendőn keresztül csak akkor volt hatalmas és erős az ország, amikor katonai szervezete erős volt, az annyira szükséges és annyira hiányzó belső egységet is csak a kemény katonás szellem tudta megteremteni.

— Az ideális értelemben vett katonaeszmény nemcsak külső, hanem elsősorban lelki tulajdonságokon alapszik, a lélek erején, öntudatos bátorságán.

Csak a katonaeszmény tudja az egyén önös érdekeit alárendelni a nemzet, a közösség érdekeinek,

csak ez az eszmény tudja tiszta, erős, minden gyomot fölégető lánggá nemesíteni az egyénnek nemzete boldogságáért vagy pusztulásáért érzett felelősségét. Ez az eszmény oltja szívünkbe a tenni-vágyást, a nem felületeken hivalkodó, hanem mély és igaz, őszinte vallásosságot, a lovagias érzést és vési szívünkbe azt a tudást, hogy

a magyar nemzet örök harcra rendeltetett.

— Eszmék nélkül a társadalomban a közöny, a gyülölet, az irígység, a kishitűség, a cinizmus, a gúny fertőzi meg a szellemet és az a beteg szellemiség minden alkotó munkáját elgáncsolni igyekszik.

— Éppen ezért, mert ti ennek az alkotó, bizakodó, magyar hitvallást valló eszmének képviselői vagytok, éppen ezért a hazafi mélységes szeretetével és tiszteletével nézek rátok, MOVE bajtársak!

Legyetek büszkék, mert a katonaeszmény megtestesítői vagytok!

— Rendíthetetlenül kell hinnünk mindnyájunknak a magyarság küldetésében — folytatta vitéz Marton Béla — de

hitünk ne legyen csak reviziós sültgalambvárás, hanem erőt adó, küzdelemre felkészült öntudat.

Nem lehet szolgasors a magyar sors!

— Mi békét akarunk, de nem trianoni békét. Fel kell készülnünk tehát a nagy leszámolásra és összpontosítani rá nemzetünk figyelmét.

— De szomszédaink hiába állanak körülöttünk állig felfegyverezve — folytatta vitéz Marton Béla — mert,

az állam biztonsága nem elsősorban a fegyeverek tömegén, hanem a széles néprétegek hazafiúi öntudatán nyugszik.

— Meg kell alkotnunk az idők követelményének megfelelő új állami, társadalmi és gazdasági rendszerünket, de nem idegen mintára, hanem a mi sajátos magyar katonai eszményünktől vezetett gondolatvilágban.

Vitéz Marton Bélát beszéde után a közönség hatalmas tábora lelkes ünneplésben részesítette.

NÉHÁNY SZÓBAN...

Napsugár címen július hó 1-én jelenik meg vitéz Hős Ferenc szerkesztésében egy új művészeti folyóirat. A forrongó világnézeti harcok tüzében a művészet jelentősége nemzetnevelő hatásánál fogva, ha lehet, még nagyobb jelentőségre emelkedett s a magyar művészet a szellemi harcoktól nem vonulhat félre, ha csak végleg nem akar elsorvadni a l'art pour l'art célnélküli tévelygéseiben. A folyóirat ezzel a céllal, rendeltetéssel indul el és fel fogja ölelni a festészet, szobrászat, építészet, iparművészet, népművészet, zene, színpad és filmművészet, mozgás művészet művészi problémáit. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Baross-utca 45. szám.

KIS ESET, DE JELLEMZŐ. Az egyik zalaegerszegi zárdában vizsgaünnepélyt tartottak a növendékek. Miután testileg alkalmatlan volt rá az egyik zsidó növendéket csak a felvonulásban szerepeltették. Az ünnepély végén a Hiszekegy elhangzása után a tanári kar és a növendékek legnagyobb megdöbbenésére a magát mellőzöttnek érző zsidó növendék előlépett és — a növendéktársai nevében koszorút nyujtott át a tornatanárnak. A programba nem vett műsorszám feltünt mindenkinek és mikor kivizsgálták az esetet, kisült, hogy se növendéktársai, sem pedig a növendéktársainak hazudott igazgatója nem bízta meg semmiféle emlékkoszorú átadásával és érvényesülési viszketegségben szenvedő kis zsidólányt.

Fáji Fáy Zoltán a Turul Szövetség Szépmíves B. Egyesületének patronusa és Dylus-Demény Ildikó, a Turul Szövetség íródeákja eljegyezték egymást. Kimondottan Turul eljegyzés. A vőlegény a háborút végig küzdötte, az ellenforradalomban, majd a szegedi újjáéledésben, a nyugatmagyarországi felkelésben vett tevékeny részt s mint „Héjjas Iván legvitézebb katonája" fejezte be a nyugati fel elést. A világháborúban és a felkelésben is többször sebesült. Kitűnő sportember és az összes jobboldali megmozdulásokban részt vett, menyasszony már tizennyolc éves korában egyik nemzetközi irodalmi pályázaton „Miatyánk" című versével első díjat nyert és arról nevezetes, hogy a legnagyobb nyomor idején mint hadiárva nem átalotta egyik téglagyárban gyári munkásnőnek beállni, hogy itt kitűnve és a kerámia terén első díjat nyerve tisztviselőnőnek verekedje fel magát. Irodalmi munkássága mellett kitűnő filmszüzséket is ír.

A KIRÁLYI MAGYAR AUTOMOBIL KLUB alelnökének, Delmár Walternek tiszteletére 25 éves versenyzői jubileuma alkalmából június hó 25-én jubileumi emlékversenyt rendez. Minden erre vonatkozó felvilágosítással a Királyi Magyar Automobil Klub titkársága szolgál.

A Szent István évben az asszimilált zsidóság száz százalékban kiveszi részét a nemzeti mozgalomból. „Szent István zászlóval és Szent István jelvénnyel bombaüzletet kezd Stylus. Dohány-utca 57." Tehát a Dohány-utca és kapcsolt részei méltóan kiveszik részüket a Szent István év lélekemelő és — zsebet dagasztó tevékenységéből. Mondanunk sem kell, hogy az idézőjelben foglalt hirdetést egy körúti judeo-liberális napilapból vettük.

Schuschnigg féligkész luxusautója

A bécsi Reichspost egyik legutóbbi száma igen érdekes hirt közöl. Egyik bécsi autógyárban Globotznik kerületi vezető megtalálta Schuschnigg volt kancellárnak azt a készülő félben lévő autóját, amelyet személyes biztonságának megóvására szántak. Ez a kocsi valóságos páncélvárhoz hasonlít. Falai húsz miliméter vastag acéllal voltak borítva, ablakai pedig harminc miliméter vastag golyóálló üvegből készültek óriási költséggel. A karosszéria külsőleg — biztonsági okokból — teljesen sima volt. Felhágója és ajtófoganytuja süllyesztett volt. A pótkerekek elől a hűtő alá voltak rejtve. A különleges kocsira menetközben felugrani, vagy belőle kilépni nem lehetett. A 32 kg súlyú ablakok fel és leeresztése külön speciális szerkezettel történt. Ennek ellenére — írja a Reichspost — Marokkáner-utcai rendőrlaktanya lövéspróbáinak biztonsági szempontból a drága kocsi nem a legprimábban állott ellent. Ennek tulajdonítható, hogy a különleges gurulóacélváz építése elhúzódott, mert Schuschnigg nem látta biztositottnak magát az osztrák nép rajongásával és szeretetével szemben. Természetesen a kocsit most már aligha fogják befejezni.

Négynapos nemzetiszocialista hajókirándulás Bécsbe

A Festetics Sándor vezetése alatt álló Magyar Nemzeti Szocialista Párt Budapesti Főkerülete f. évi augusztus hó 12-én négy napos hajókirándulást rendez Wienbe, mely kirándulást igen változatos és szép program bővíti ki.

Részvételi díj oda-vissza P 12.50. Az elszállásolás és élelmezés igen csekély költségbe fog kerülni.

Jelentkezni és érdeklődni lehet f. hó 18-án este 8 óráig bezárólag a Párt II. ker. Zsigmond-u. 1. sz. alatti helyiségében (Telefon: 157—212).

A „HONVÉD" GŐZÖS VOLT KÉT KADETTJE, Gellért György és Spillenberg Béla realizálták a tengeri hajózás terén szerzett tapasztalataikat. Egyptomban, Alexandriában és Portsaidban vámmentes raktárakat állítottak fel. Ezekben a vámmentes raktárakban az átutazó hajosokat kitünő magyar borokkal és pálinkákkal látják el. Alexandriában azonkívül még magyar borházat is létesítettek. Alkalmazottaik mind kiszolgált magyar hajósok. Ebből látni, hogy a magyar életre való faj és tisztességes alapon igenis tud jó és szolid üzletember lenni, ha tisztességes versenytársakkal és nem csalárdsággal kell neki megküzdenie.

Eljegyzés. Nádori Nagy Júlia és felsőcserháti Bod Péter jegyesek. Budapest, 1938 június hó 7-én.

Az utolsó mohikán...

Nem értem, hogy a szoc.demek,
Minek jajgatnak s miért sírnak,
Mert Bornemisza kijelentette, hogy
Létjogosultsággal már nem bírnak...

Belátom, táncra nem kerekedhetnek
S nem is eshet jól nekik a rumba,
Ha jövőre tényleg belépő mellett
Láthatók lesznek a: panoptikumba...

(Ycsép)

Bánhidi Antal mű- és butorasztalos Modern lakberendező Jótállás mellett rendelésre készit mindenféle butort. Hivásra házhoz megyek. **Rákospalota, Damjanich-utca 118. sz.**

NYILATKOZAT.

Bárdos Lajos Zeneművészeti Főiskolai tanár Magyarország elzsidósodása című munkám 147. oldalán a zsidó származású tanárok között szerepel. Bárdos Lajos tanár, mint erről okmányok alapján személyesen meggyőződtem, nem zsidó származású. Budapest, 1938, június 10.

Bosnyák Zoltán

CONTINENTAL ARCHIMEDES

Magyarországi vezérképviselet:

Az ország legnagyobb iró és számológépüzeme. Karbantartás minden rendszerű iródagép számára. Kellékek.

SILENTA a jövő irógépe! Csendben, biztosan dolgozik! számolóautomata utolérhetetlen

GOY és KOVALSZKY Budapest, V., Nádor-u. 11.

Az abesszin hadügyminiszter megsebesült, a fia elesett

Aszmara, január 30
(Az Est és a United Press tudósitójától)

Az olasz katonai hatóság közli, hogy az utolsó ütközetben a tembieni hadszintéren Ras Mulugeta hadügyminiszter megsebesült a lábán és a fia elesett. Ezt a hirt abesszin benszülöttek hozták a Doghea-szoros kopt egyházkerületének főpapjához. A Doghea-szoros az északi fronton a legelőretoltabb olasz hadállás.

(Addisz Ababából azt jelentik, hogy *Kassza* és *Széjum* hercegek seregei *Makalle* és *Adua* között állandóan nyugtalanítják az olaszokat. Állítólag egy abesszin hadoszlop megszállotta az országút egy részét *s ezzel az abesszinek elszigetelték a makallei olasz helyőrséget a hadsereg többi részétől.* Persze, ezt a hírt nem erősítették meg.)

Még ez történt ma

1. A német birodalom ma ünnepies keretek között ülte meg Hitler uralomrajutásának harmadik évfordulóját. Az ünneplésben nagy szerepet juttattak az SA (Sturm Abteilung) osztagainak. A Führer úgy intézkedett, hogy Németország minden barnainges osztagának két legidősebb tagja Berlinbe jöjjön. *(A harmadik birodalom elfogulatlan szemlélőjének a következőket kell megállapitania ezen az évfordulón:*

a) *Külpolitikai téren kétségkivül nagy eredményeket ért el a Hitler-diplomácia. Teljesen lerázta a birodalomról a jóvátételi terheket. Összetörte a versaillesi szerződésnek azokat a szakaszait, amelyek arra kényszeritették Németországot, hogy csak korlátolt keretek között tarthat fenn hadsereget. Ma a német birodalom olyan arányokban fegyverkezik, amilyeneket biztonsága megkiván. Szárazföldön és vizen Németország ismét tényező. Angliával tengerészeti egyességet kötött s ezzel hallgatólagosan Angliával is elismertette, hogy a versaillesi szerződés idevágó szakaszai nincsenek többé érvényben.*

b) *Belpolitikájának egyik kiemelkedő pontja a munkanélküliek számának csökkentése. Hatmillió munkanélkülit vett át Hitler s ezt a számot körülbelül kétmillióra csökkentette le. Igaz, hogy Németország gazdasági helyzete nem javult ebben az arányban. Annak ellenére, hogy a munkában állók száma szaporodott, a termelt áruk mennyisége nem növekedett. Nem növekedett a kifizetett munkabérek összege sem, ami nyilván arra vezethető vissza, hogy a munkabérek csökkentek. A német munkás reális munkabére ma körülbelül 40%-kal kisebb, mint néhány évvel ezelőtt volt.*

c) *Hitler népszerűsége még ma is töretlen. Berlinben élő semleges ujságirók azt állitják, hogy az egyre fokozódó elégedetlenség nem a Führert teszi felelőssé a bajokért, hanem a kisebb-nagyobb alvezéreket. Igy van ez különösen a kisgazdák között, akik valaha az új rend legbiztosabb támaszai voltak. A hadsereg vezetői hűek Hitlerhez. Az idevágó híresztelések inkább arra vonatkoznak, hogy a hadsereg lassanként meg akarja szüntetni az SS- és az SA-intézmények különleges állását.*

d) *A német nemzeti szocialista párt programjának csak a zsidókra vonatkozó részét hajtották végre teljesen. A többi porgrampont, főképpen pedig a gazdasági, papiroson maradt. Néhány hónapi ingadozás után Hitler teljesen elfogadta a polgári termelés alapján álló Schacht felfogását. Németországban ma a termelés úgynevezett kapitalista keretek között folyik.)*

2. Az angol kormány nagyszabásu kölcsön kibocsátását határozta el. A kölcsön összegét fegyverkezésre fogja fordítani. *(Ez is mutatja, milyen hatalmas arányokban fegyverkezik a brit birodalom. Annak ellenére, hogy már a költségvetés hadügyi kiadásait rendkivül felemelték, a vezérkarok még mindig nem tartják elegendőnek ezeket az összegeket. Ugyanigy van Franciaországban is. Franciaország is oly erősen fegyverkezik, hogy a költségvetés hadügyi összegei nem elegendők a kiadások fedezésére. Kölcsönt vesz fel tehát, hogy a fegyverkezési programot végrehajthassa.)*

3. A legutóbbi olasz hadisikerek mérlegét állitotta össze Duval francia tábornok a Journal des Debats legutóbbi számában. A tábornok véleménye szerint Graziani kétségkivül nagy eredményeket ért el a déli hadszintéren a Ganale Dorin körül lefolyt ütközetben. De ezeket az eredményeket nem aknázhatja ki. Deszta herceg megverte csapatait nem üldözheti tovább, mert »ez az út nem vezet sehova«. E diadalmas ütközetek színteréről, sőt még Negelliből sem, sem Addisz Ababába, sem Hararba nem juthat el. Grazianinak tehát vissza kell térnie ahhoz a tervéhez, amely Dagabu—Dsi-Dsiga és Harar elfoglalását tűzte maga elé, még pedig Gorahajból kiindulva. Deszta herceg csapatain elért sikere legfeljebb azt jelenti, hogy arról az oldalról nem fenyegeti többé veszedelem s szabadon nyomulhat Harar felé s elfoglalhatja a vasúti vonalat is. — de csak Gorahajból kiindulva. Vagyis vissza kell térnie először oda, ahol mult év november 10-én volt.

E művelet végrehajtása előtt nagy nehézségek tornyosodnak. Gorahajtól Hararig 400 kilométer. E közben 200 kilométer hegységtömeget kell »átvenni«, mielőtt eljuthat a harari fensikig. Meg lehet-e ezt tenni három hónap alatt, vagyis az esős időszak beállta előtt?

De az olasz hadvezetőség megelégednék talán Desszié elfoglalásával is, amely most a négus főhadiszállása.

Desszié fontos utak csomópontja. Ezt a feladatot, persze, már nem Graziani, a déli hadsereg parancsnoka hajtaná végre, hanem maga Badoglio főparancsnok az északi sereggel. De Desszié háromszáz kilométernyire van Makallétól. Ha az ember arra gondol, milyen nehézségeket kellett leküzdeniök az olaszoknak, hogy Makalle és Eritrea között fentartsa az összeköttetést, — holott ez a távolság mindössze százötven kilométer — elképzelhető, mekkora erőfeszitést igényelne az összeköttetés létesitése, ha Desszié hatalmukba kerítenék. Hiszen az abesszinek mesterek abban, hogy a már meghódított területeket gerillaharcokkal bizonytalanná tegyék. Badoglio tábornagy előtt tehát rendkivül súlyos feladat áll. Még súlyosabbá teszi ezt a feladatot, hogy végrehajtásánál nem mindig katonai, hanem gyakran politikai szempontok az irányadók. *(Nagyjában ez a felfogása a francia tábornoknak, aki általában »olaszpárti« álláspontot képviselt a hazájában.)*

4. A csehszlovák kormány a román és jugoszláv kormány tudakoló jegyzékére azt válaszolta, hogy a Közép-Európában megindulló gazdasági tárgyalásokból ki kell küszöbölni a politikai kérdéseket. *(A kisantant külügyminiszterei a mult év augusztus havában értekezletet tartottak Veldes-ben s itt azt határozták, hogy a kisantant élesen szembefordul mindenfajta Habsburg-restaurációs kisérlettel. Amikor Schuschnigg kancellár minap Prágába utazott s ott fontos tárgyalásokat folytatott a csehszlovák politikusokkal, a román és jugoszláv kormány figyelmeztette Prágát a veldesi értekezlet határozatára. Ez alatt azt értették, hogy Ausztriával csak akkor léphet közelebbi érintkezésbe a kisantant valamelyik állama, ha Ausztria először »Habsburg-ellenes fogadalmat« tesz. A prágai kormány most határozottan szembefordul ezzel a felfogással. Az a nézete, hogy a gazdasági tárgyalásokat nem szabad megterhelni ilyen politikai szempontokkal. A Habsburgok visszahivása úgy sem időszerű s ezenfelül az osztrák kormány pontosan tudja a kisantant idevágó felfogását. Felesleges tehát zavarni a kedvező körülmények között megindult gazdasági tárgyalásokat. Minthogy Prága még mindig nagy befolyást gyakorol a kisantant nézetére, igen valószinű, hogy a jugoszláv és a román kormány szintén elhallgattatja a Habsburg-ellenes felfogását.)*

5. Megalakult az az angol bizottság, amely az új király vagyoni helyzetét fogja megvizsgálni. *(A régebbi időkben a trónralépő angol királyoknak rendszerint sok adósságuk volt. Minthogy nem akarták, hogy a király adósággal kezdje meg az uralkodását, ezeket az adósságokat rendezték. VII. Edward király volt az első, aki adósságok nélkül lépett a trónra. Ez annál feltünőbb, mert ez a király velszi herceg korában nem a legvisszavonultabb életet élte. Ennek ellenére, amikor az adósság rendező bizottság maga elé idézte a titkárát, ez igy szólott:*

— Uram! Boldog vagyok, hogy közölhetem önökkel, VII. Edward őfelségének egyetlen fillér adóssága sincs.

Az angol állam voltaképpen nem ad civilistát, fizetést, az uralkodónak — a saját zsebéből. Az angol királyok valaha nagyon rosszul gazdálkodtak a birtokaikon. Ezért III. György 1760-ban elhatározta, hogy odaadja ezeket a birtokokat az államnak és ennek fejében az államtól »fix-fizetést« kap. Az állam belement az üzletbe s azóta »fixumot« kapnak az uralkodók, de ezt a »fixumot« voltaképpen a birtokok jövedelme szolgáltatja. Az állam jól járt a cserével. Az elmult esztendőben például az átvett királyi uradalmak 1,320.000 fontot jövedelmeztek. Az uralkodó és a királyi család számára kifizetett fixum azonban még ennek a felét se tette ki.)

6. »Te német asszony és német férfi, helyesled-e a Führernek azt a politikáját, amely a Németbirodalom régi gyarmatainak visszaszerzésére irányul?« Ezt a kérdést fogják a német néphez intézni a legközelebbi népszavazás keretében. *(A legutolsó német népszavazás 1934 augusztus havában folyt le. Akkor arról döntött a német nép, hogy Hitlert a »birodalmi vezér« címmel ruházzák fel. A mult esztendőben nem volt népszavazás, annak ellenére, hogy Hitler egyizben a nyilvánosság előtt is kijelentette, hogy helyesnek találja a német nép érzelmeinek ilyen módon való megnyilvánulását.*

A gyarmati népszavazást valószinüleg márciusban tartják meg, de ez még nem bizonyos. Kétségtelen, hogy hatalmas propaganda zajlana le körülötte. Afelől sincs kétség, hogy a német nép ezer örömmel igen-nel fog szavazni a kérdésre s ezzel a Führer ismét bizalmi szavazatot kapna. Sokkal súlyosabb probléma természetesen a német nép igen-jének valóra váltása. Az elvett német gyarmatok Anglia, Franciaország, Belgium és Japán

KOVÁCSEVICS SÖRÖZŐ MENÜ P 1.20

CECIL B. DE MILLE grandiózus alkotása
Keresztes hadjárat
CORVIN Mától CAPITOL

OSTENDE
közkivánatra prolongálva
TEDDY SINCLAIR
s a
MÁNDITS-JAZZ
teljesen új műsorral
KALMÁR PÁL
délután és este!
TOLL ÁRPÁD

kezében vannak. Vissza lehet-e azokat szerezni békés úton?)

7. — Miniszter úr, ön úgy látszik elfelejti a multat! — szólt Kavasima japán tábornok a pénzügyminiszterhez abban a minisztertanácsban, amely a hadügyi költségvetést megállapította.

— Dehogy, — válaszolta Takahasi pénzügyminiszter, — éppen erre a multra gondolok állandóan.

(E párbeszéd megértéséhez tudni kell, hogy 1921-ben meggyilkolták Hara miniszterelnököt, mert a hadügyi költségvetés nem olyan méretekben alakult ki, mint ahogyan azt a hadügyi körök kívánták. Abban az időben ugyancsak Takahasi volt pénzügyminiszter; csak azért menekült meg a haláltól, mert a gyilkosok nem találták otthon. 1931-ben Inue pénzügyminisztert gyilkolták meg, mert szintén szűkmarkú volt a hadügyi költségvetéssel szemben. 1932-ben ismét Takahasi volt a pénzügyminiszter. Minthogy ő is szűkmarkú volt, halálraitélték, de az összeesküvők csak Inukai miniszterelnököt ölhették meg, mert Takahasi ismét »nem volt otthon.«

Erre a multra célzott a hadügyminiszter, amikor szemére lobbantotta Takahasi pénzügyminiszternek a fösvénységét. De a 82 éves pénzügyminiszter hajthatatlan maradt.

— Egy jennel sem adok többet hadügyi célokra, — mondotta a minisztertanácsban — ettől nem tágítok, mert ez az ország érdeke. Az ország nem bír el több hadügyi kiadást. Ha a nép leroskad az adók alatt, a hadsereg utána fog roskadni.

Minthogy a hadügyminiszter tovább követelőzött, a többi miniszterek tízmillió yent faragtak le a saját tárcájukból a hadügyi költségvetés javára. Ez nagy áldozat volt részükről, mert már akkor minden egyes költségvetést erősen csökkentettek.)

8. Az olasz hivatalos lap ma rendeletet közöl, amelynek értelmében 20%-os adóval sujtják a gázfogyasztást.

EZ A KÖHÖGÉS

Irta: Szép Ernő

T. i. csóválom a lelki fejemet. Kicsit szenvedek. Itt a nagyestélyiruhás koncerten.

Piano, piupiano, pianissimo, pianississimo. S a dirigens két keze lealszik. A vonók kimondhatatlan gyöngéden elhagyják a hegedűk húrozatát.

Vége egy Beethoven-tételnek.

A csillárok üdvözülten ragyognak a terem fölött. Moccanat nélkül ül még az ember, az ember mint térfogat, az eszmélete, túl az álom távolán, aszfodéloszi mezőkön legel.

Nem az kérem, hogy belétapsol a dicső csöndbe egy-két tucat hallgató. Nem tudják, hogy még nem szabad. Ezeket az ártatlanokat lepisszegik, semmi.

Hanem amint csönd lett, azon nyomban köhög egyet valahol valaki.

Egyet.

Rögtön de rögtön utána köhintenek előtte, mellette, mögötte, hatan, tizenketten, huszonnégyen.

Félpercen belül százan meg százan. Ragad jobbra meg balra, hátra meg előre a köhögés. Perc alatt nincs egy széksor ahol ne köhögnének. Urak hölgyek fiúk lányok.

Mint a tüntetés.

A karnagy emeli a pálcáját; vár, háttal.

Hirtelen még szaporább a köhögés. Zajosabb.

Mindenfelől nézegetnek mindenfelé.

Elkezdenek nevetni.

Komikus csakugyan.

Próbálom valami ritmusát elfülelni ennek a közköhögésnek.

Stravinszky vagy Casella tán tudnának csinálni belőle valamit.

Szegény őszülő sovány hölgy, akit észrevettem arra hátul, az ott becsukta a szemét, félrehajtotta a fejét, felhúzta kicsit az ajkát, balfelől. Egyik keze a másikon, úgy fogja a kicsi fekete zacskóját az ölében. Ennek minden ékszere lehet a zene, minden szerelme. Megmozdul a szívem szegény hölgyért.

Mért köhögnek ezek a köhögők?

Színházban is, egy-egy percben, mikor enged a színpadi izgalom, rákezdik. Felszabadultak. Felszabadult az idegzetük, az öntudatuk. Nyugtalanok. Hangot kell adniok. Beszédet nem tarthat a színházban a közönség, a koncerten nincs trombitája.

Köhög.

Meghültek, mind? Nem; csak ráragad a köhögés egyik szájról a másikra.

Aki meg van hülve, hogy tudott nemköhögni húsz meg harminc percig?

Istenem, azt ki lehet birni.

Ha valaki igazán influenzás, nem is megy színházba, koncertre.

Aki eljött, aki félórát egy köhej nélkül ül, az talán kibír még egy percet, ha nagyon vigyáz magára. Ha cukrot is vesz a nyelvére.

Nem kár egy Beethoven-szimfóniát, amit Maga is drágán megfizetett uram, asszonyom, evvel a géppuskával összelövöldözni?

Legyenek erősek, legyenek hősök, csak egy percig, könyörgöm szépen próbálják meg ne köhögjenek.

Így él ma Amerika

Számok, furcsaságok, érdekességek

London, január 30

A *Daily Express* newyorki tudósítója, C. V. R. *Thompson* statisztikai adatokkal ad *keresztmetszetet Amerika életéből.* Az adatokból megtudjuk többek között a következőket:

Reinhardt »Az örök út« címén dramatizálta az újtestamentumot. A bemutatón egy jó földszinti jegy ára

100 dollár.

A *Jumbo* című cirkusz-színdarab, melyben elefántok is szerepelnek, *heti 50.000 dollár* jövedelmet hoz. Karácsonyra a játékgyárosok *2 millió ötösiker-babasorozatot* hoztak forgalomba.

Roosevelt elnök felesége eddig négyszer nézte meg az »*Első hölgy*« című színdarabot, mely a Fehér Ház életét gúnyolja ki és amelynek női főszereplőjében az elnök felesége

magára ismert.

Az elmult hat hónap alatt a rádió *tízczerszer* játszott

hat népszerű dalt, melyek a holdról szólnak.

Háromszázhat dal van forgalomban Amerikában, amelyek *az anyáról* szólnak és 203 dalnak ez a címe: *Szeretlek.*

Newyorkban minden ötödik nő kezében olyan táskát látunk, melybe

óra van belefoglalva.

Ezzel akarják magukat *nagyobb pontosságra szoktatni.*

Különböző ékszerész-, szücs- és bútorcégek hirdetéseikben azzal csábitják magukhoz a vevőket, hogy ők *csak drága árut* tartanak. Egyes cégek azt hirdetik, hogy náluk

minden ezer dollárba kerül.

Elsa *Maxwell*, egy ismert társaságbeli szépség, aki nemrég mulatóhely tulajdonosnője lett, kijelentette, hogy

Amerika két legrosszabbul öltözködő nője Greta Garbo és ő.

Egy *kutyakórházban* a napi ellátás *két és fél dollár.* Egy jó »emberkórházban« egy szoba ára *fürdő és orvosi kezelés nélkül 35 dollár.*

Egy néger urasági inas vagy cseléd heti bére *átlag 15 dollár.* Egy gyors- és gépírónő heti fizetése átlag *35 dollár*, egy hivatali titkáré átlag *50 dollár.*

Egyszobás lakás ára fürdőszobával és konyhafülkével *heti 15 dollár.* Ugyanez háromszobásban *heti 30 dollár.*

A legjobb *marhahús* kilója körülbelül ¾ dollár. Egy tucat elsőminőségű tojás ára ½ dollár (körülbelül *2 pengő 50 fillér*).

A wallstreeti nagy pénzemberek vagyona (összesen) egy év alatt körülbelül

250 millió dollárral növekedett.

Legutóbb egy futballmérkőzésen a két szembenálló csapatban egymás ellen játszott William *Shakespeare* és *Longfellow.*

M. N. B. ENG.
AZ ÉST—IBUSz cserevonata
1936 február 8—22
RIVIERÁRA
Jelentkezési határidő: január 30. d. u. 18.00
San Remo, Monte Carlo, Nizza, Pengő 225-től
és
ABBAZIÁBA
Pengő 183-tól.
PÁRIZS február 8-tól 16-ig.
Pengő 192-től
Jelentkezés és felvilágositás
AZ ÉST Utazási és Menetjegyirodájában, VII., Erzsébet körút 18—20. T. 455-50 és IBUSz MÁV HIV. MENETJEGYIRODA, V., Vigadó tér 2 és az összes fiókirodákban

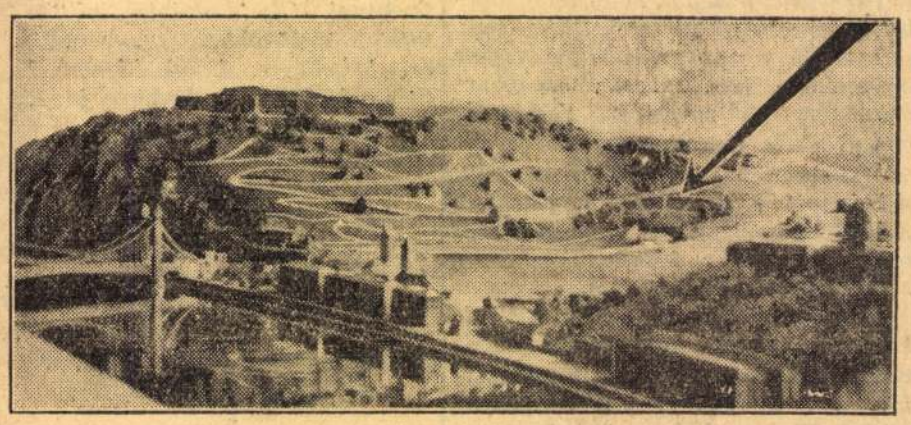

A GELLÉRTHEGYI SZABADTÉRI SZÍNHÁZ MODELTERVE

Szendy polgármesternél értekezlet lesz a szabadtéri színház ügyében

Kaffka Péter főmérnök a gellérthegyi színházról

— Az Est tudósítójától —

Budapest polgármestere, *Szendy* Károly rövidesen összehívja mindazokat, akik a *Budapesti Szabadtéri Színház Barátainak Egyesülete* vezetésében résztvesznek. *Tormay* Géza vezetésével fogják megtárgyalni, hogy milyen darabokat játsszanak a Júniusi hetek idején a *gellérthegyi szabadtéri színházban*, amelynek

megépitéséről most fog dönteni

a közmunkatanács a kultuszminisztérium és a kereskedelmi minisztérium bevonásával.

— *Most van tárgyalás alatt az ügy*, — mondotta nekünk *Kaffka* Péter főmérnök, akinek elgondolása nyomán készül a gellérthegyi szabadtéri színház. — Én átadtam a vázlatokat, amelynek alapján *meg lehet tervezni a szabadtéri színházat.* A szabadtéri színház ügyében már külföldi érdekeltségekkel is akcióba léptünk. 4000—5000 személyes befogadóképességü lesz.

— Tévedés az, hogy a gellérthegyi szabadtéri színház a kőporbányánál épülne. Egészen más helyen: a *Hegyalja út, Orom ucca és Sánc ucca közötti természetes szögletben.* Itt egy horpadás van a hegyben és a legalkalmasabb arra, hogy a nézőteret és színpadot beépitsük. *Minden remény megvan arra, hogy már májusban próbálni lehet az új szabadtéri színházban.*

Újra kinevezték Hajduszoboszlóra az internálásból kiszabadult dr. Csomor Benő nyilas városi orvost

A *Hajduszoboszlói Hírek* vasárnapi számában a következőket olvastuk:

»Működik a reakció!

Dr. Csomor Benőt városi orvosnak akarják Hajduszoboszlóra »visszalopni.«

A város lakossága nagy *meglepetéssel és felháborodással fogadta azt a híradást, amely szerint dr. Csomor Benő Hajduszoboszlóról elmenekült orvos visszatér a városba.* Beavatottak tudják azt is, hogy dr. Csomor Benőt állítólag kinevezték városi orvosnak.

Dr. Csomor Benő hajduszoboszlói működése ellen sokáig nem volt kifogás, mert amíg csak a betegek gyógykezelésével foglalkozott, addig közszeretetnek örvendett. A náciáramlatnak azonban nem tudott ellentállni és Hajduszoboszlón a leöélénkebb nyilas hangadó lett. Politikai aktivitását még fokozta, mert úgy látta, hogy a németek háborús sikerei álandósulni fognak és Európában csak a nácizmus és a fasizmus lehet az úr.

Orvosi gyakorlatát kezdte hanyagolni, mindjobban belemerült a politikai életbe. Dr. Csomor Benő volt az, aki az egyik vendéglőben nyilas összejövetelt rendezett, a különböző nyilaspártokat összekarta olvasztani és a nyilasmozgalmat a németek háborús céljai szolgálatába állítani.

A felszabadulás után dr. Csomor Benő ellen eljárás indult és a kihallgatott tanuk *kivétel nélkül terhelő vallomásokat tettek.* A politikai rendőrség *internálási javaslatot hozott,* amelyet azonban orvoshiányra való tekintettel megváltoztattak és dr. Csomor Benőt *rendőri felügyelet alá helyezték.* A rendőri felügyeleti határozattal egyidőben dr. Csomor Benőt *Hajduszoboszló területéről hosszabb időre kitiltották.«*

A feltűnő híradás alapján a *Világ* munkatársa telefonon felhívta dr. *Rózsa* Tibort, Hajduszoboszló polgármesterét, hogy megtudja, valóban lehetséges-e a B-listázások napjaiban, amikor az üldözött orvosok százai is állásukat vesztették, a kinevezés megtörténte.

Dr. *Rózsa* Tibor polgármester kérdésünkre a következőket mondta:

— A hír valóban igaz. Sőt már a kinevezés is megtörtént.

Dr. Csomor Benő kedden már szolgálattételre jelentkezett.

A kinevezés ügyéről előzetesen mit sem tudtam,

a minap beszéltem Vikol János népjóléti államtitkár úrral s ő szóbelileg említette meg, hogy dr. Csomort visszahelyezi városi orvosi állásába.

Megkérdeztük a polgármestert, mit tud dr. Csomor Benő politikai magatartásáról:

— Dr. Csomor jobboldali magatartása miatt — felelte a polgármester —

egyideig internálva volt,

de az internálást már korábban megszüntették.

Nem elégetünk meg a polgármesteri nyilatkozattal és tovább kutattuk, mi lehet az oka a Hajduszoboszló lakosságát politikai magatartásával megbotránkoztató volt városi orvos újabb kinevezésének. Gönczy Józsefhez, Hajduszoboszló főjegyzőjéhez fordultunk teát felvilágosításért.

— Dr. *Csomor* Benő Hajduszoboszló korábban választott városi orvosa

a felszabadulás után innen elmenekült

— mondta a főjegyző. Azelőtt nem ismertem, de hallottam róla, hogy

nyilas magatartása miatt internálótáborba került.

Arról is értesültem, hogy amikor kiszabadult, közvetlenül a népjóléti minisztériumban jelentkezett.

Nekünk semmi részünk nincs dr. Csomor szolgálatba való visszahelyezésében.

Tőlünk tejesen függetlenül a népjóléti minisztérium intézkedett és az erről szóó rendelkezést, amelyet — hangsúlyozta a főjegyző — nem ismerünk, a vármegye kapta meg.

Nem tagadom, dr. *Csomor* visszahelyezése Hajduszoboszlón *élénk megepetést* keltett.

Szabad szemmel

Az ember összeszorított szemmel figyel. Baj van a levegőben, valami nincs rendjén. A jelenségeket kutatja, az okokat szimatolja. De talán még nem értünk oda, hogy a góreső tekintetével kelljen a nagy test bajait, új életrendünk dágványait, napjaink zsákutcáit vizsgálnunk. Van elég dolog, ami megerőltetés nélkül is látható. Szabad szemmel.

Szabad szemmel — és *szabad* szemmel. Megerőltetés nélkül és — félelem nélkül. Tisztán, áthatóan, ahogy a világ, a cselekvő objektum a szemben megmutatkozik. A szemben, amelyet nem torzít el az eleven beállítottság, a részletlátás, a tendenciás indulat reflexe. Ez a szem, amely e sorokon keresztül esetenként a kirívó dolgokat a jóindulatú társadalom vizsgálószeme elé akarja tárni, szabad ember szeme. Sokszor hulhogtak körülötte félelmet keltő szavak. Ez a szem akkor is nyugodtan diktált a kéznek. Ez a kéz a magyar író kezevolt, aki részletszempontok helyett egyet nézett csupán: az igazságot.

Ez a kéz szeretné ezután is, apróbb-nagyobb jegyzetekben, a napok, események képét rögzíteni. A kritika hangját szeretné hallatni, mindenről, ami vitatni való. Olyan véleményt akar mondani, amely lehetőleg a legelfogulatlanabb, a legjobb, leghaladóbb magyarok együttes véleménye. Mondjuk úgy: ez a *Szabad szemmel* szeretne a magyar polgár (minden becsületes magyar) véleménye lenni.

Ez a polgár nem szereti a nagy hangot, a bürokráciát, a jogtalanságot, a szabadságtiprást, az egyoldalú pártérdekeket, az önzést, a törtetést, a harácsolást és a hólyag-optimizmust. Ez a polgár a heroikus mindentvállalás, a hősi munka, a bizalom, a haladás eszményének és a nagy magyar hagyományoknak alapján áll. Ezekből a nézeteiből nem akar tágítani. Bátran kimondani mindent és látni mindent. *Szabad szemmel!*

Tordai József

A szerdai értéktőzsdei magánforgalomban élénkebb üzlet mellett az irányzat megjavult. Kezdeti árfolyamok: Salgó 5.35—4.75, Rima 22.75—23.5, Kőszén 83—85, Magyar Cukor 108—109, Kereskedelmi Bank 35—36.5, Nemzeti Bank 76, Bauxit 106, 1914-es fővárosi kötvény 490—480, 1927-es fővárosi kötvény 675—700 forint.

A theresienstadti höhér deportáltatta a 700.000 magyarországi zsidót

Bécs, október 3. *(MTI)* A bécsi népbíróság napok óta tárgyalja dr. *Seidlnek,* a theresienstadti volt hirhedt gyüjtőtábor parancsnokának bünügyét. A legutóbbi tárgyalási napon *Fiskus* Emánuel ujságíró, a magyarországi osztrák ellenállási csoport vezetője elmondotta *Seidl magyarországi garázdálkodását.*

Hangoztatta, hogy

700.000 vidéki magyar zsidó Magyarországról való elszállítását Seidl rendelte el

és ezekből a zsidókból alig 50.000 maradt életben. Súlyos pénzekért *Seidl hajlandó volt gazdag zsidókat szabadon bocsátani* és megmenteni a biztos pusztulástól.

Seidl a zsidók százait végeztette ki a budapesti Dunaparton és különböző börtönökben.

A bíróság a továbbiakban nem tért ki *Seidl* magyarországi szerepére, mert lehetőség van arra, hogy Seidlt a tárgyalás befejezése után *kiadják Magyarországnak* és ott kell majd felelnie magyarországi tetteiért.

Valutázásért letartóztattak egy banktisztviselőt

A gazdasági rendőrségen szerdán délelőtt letartóztatták a Hitelbank egyik tisztviselőjét, mert *lakásán nagymennyiségű be nem jelentett valutát találtak.* Az ügyben széleskörü vizsgálatot rendeltek el, kihallgatták a bank többi főtisztviselőjét is.

Olaszországgal felvettük a diplomáciai viszonyt

Gasperi olasz miniszterelnök *Nagy* Ferenc miniszterelnöknek táviratot küldött, amelyben közölteö hogy *Olaszország örömmel veszi fel a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal.* Az ideiglenes magyar ügyvivő Rómában *Papp* Álmos, az olasz ügyvivő Budapesten Augusto *Assetati.*

Gombnyomásra eső vagy szép idő

Newyork, október 3. *(AFP)* David *Sarnoff,* az amerikai rádiótársaság elnöke hétfőn este tartott előadásában ilyen képet festett a jövőről:

A tudományos téren elért eredmények továbbfejlesztése odavezethet, hogy *a légköri viszonyokat rádióhullámokkal lehet majd szabályozni.* A jövő emberének csak egy gombot kell megnyomnia és szép időt vagy esőt varázsolhat elő az égből. A tudós hozzátette:

— Nagyon meglehet, hogy az atómerő segítségével *a sivatagokat termékeny földekké sikerül majd alakítani.*

Sarnoff szerint kevés a remény arra, hogy az atombomba, az élettani háború és a rádióirányította lövedékek ellen hatásos védelmet lehessen megszervezni.

(MTI)

Hírek a Szovjet-Unióból

A Szovjet-Oroszországból érkezett jelentések szerint sikerült színes gyapotot kitenyészteni. Tömeges termelését a következő évadban 10.000 heklárnyi területen megkezdik. A szakértők megállapítása szerint a nyolc színben termelhető gyapot forradalmasítja majd a textilipart. A kísérletezések során kiderült, hogy a gyapotból készült textiláruk színe fegyáltalán nem fakul.

=

A/ Szovjetunióban befejezték az őszi vetést. Augusztus végén a bevetett terület sokszorosan felülmulta a tavalyit, több kerület 50 százalékkal haladta túl a tervben előirányzott számokat. Állami kölcsönnel tették lehetővé a vetőmag beszerzését.

=

Uszó szanatóriumot létesítettek a Szovjetunióban. Az egyik legjobb volgai hajót, a »Gorjkovszki Kommunár«-t alakították át erre a célra. Felszerelték röntgenkészülékkel, vízgyógyintézettel, fogorvosi rendelővel, fény- és villanybesugárzást szolgáltató készülékekkel. Az utasoknak minden kényelem rendelkezésére áll: mozi, rádió, sakk, ujságok, folyóiratok, könyvtár. Egy-egy út 28 napig tart és ha egy kikötőben hosszabb ideig tartózkodik a hajó: a könnyebb betegek kirándulnak és megnézik a város nevezetességeit. 175 utast visz magával az uszó szanatórium egyszerre. Első utasai a folyami hajózás munkásai.

=

A moszkvai keleti múzeumban »A Szovjetunió iparművészete« címen nagy kiállítás nyílt meg, amely felöleli a szovjetnépek egész iparművészi kulturáját, a legfinomabb hímzésektől a mesteri csontfaragásokig és a kézzel festett tarka agyagjátékszerekig.

Sok a gondja? Nincsen pénze?
Se kilátása — se reménye?
vegyen sorsjegyet s lehet
FŐNYEREMÉNYE
GAEDICKE BANKNÁL
BUDAPEST, IV., KOSSUTH LAJOS-UTCA 17

Húzás pénteken (4-én)
VEGYEN OSZTÁLYSORSJEGYET!

AKÁR ESIK,
AKÁR NEM:
Salamonsonik
BALLON MINDIG KELL
BUDAPEST, V., SAS-UTCA 25.
KOZMA Studio

A BRISTOL-BAN
(IV., Mária Valéria-utca 4)
Minden délután 5 órai tea
TÁNC
Asztalrendelés. 188-074
záróráig

A Bárban
ÁCS ÁGNES
zongorázik
Az Étteremben
FÉNYES KATÓ
énekei
Martiny-jazz

ÚJ AMERIKAI KALANDORFILM!
Fiatal ördögök
Csütörtöktől
Valter—Universal-film
Kamara

54 millió halott, 117 millió hazátlan Hitler „dicsőségének" mérlegén

Bécs, szeptember 17.

»Ne feledjétek el soha!« Ez az összefoglaló címe annak a bécsi kiállításnak, amelyről rövidesen nyilván egész Európa, sőt az egész világ beszélni fog. A kiváló politikai és művészi érzékkel összeállított kiállítási anyag meglepően részletességgel és bizonyítékokkal mutatja be szemléleti módon a *hitleri Németország* belső felépítését életét és — *embertelenségét.* Mingyárt az első terem meghökkentő képet nyujt. A falakon hitleri mondások sorozata, köztük a nagy demagóg legjellegzetesebb kijelentése: »*A történelemben nincs bocsánat a tévedésre! Utólag senki sem mondhatja, hogy azt nem tudtam vagy nem így gondoltam!...*«

Tizenkét remek és szellemes karikatúra *az Apokalipszis két fenegyerekét* ábrázolja: *Hitlert* és *Mussolinit* »történelmi pillanataiban«.

A második terem a németek gazdasági politikáját mutatja be: *honnan szerezték a pénzt és mire költötték?* Hitler azt mondta: »*Kilencven milliárdom van a hadsereg megszervezésére!*« Most táblázatok mutatják, hogy *miből?* A nehézmunkások verejtékéből, a nagyipar elorzásából, a kereskedelem kisajátításából, a 60%-os jövedelmiadókból, *a segédnépek kirablásából, az elloptt zsidóvagyonokból.*

És mire költötte? megvesztegetésekre, csizmákra, Quislingek díjazására, vérdíjakra és propagandára. Kultúrpolitikája egyszerű volt: *ami nem német, az nem számít. Még az Uristen sem.* Nyilván ezért rendelték el az iskolákban ezt a kötelező reggeli imát:

Händchen falten
Köpfchen Schenken
Stets an Adolf Hitler denken
Er schirmt uns von jeder Not
Gibt uns unser täglich Brot.

A háború mérlegének termében ezeket az épületes adatokat olvassuk a náci uralom »eredményeiről«:

Emberáldozat: 54 millió,

koncentrációs táborokban és másutt *kivégzettek száma: 12 millió.*

hazátlan: 117 millió,

fogoly: 20 millió, 70 millió sebesült, 12 millió elhurcolt, 15 millió kivándorolt, 25 millió fedél nélkül maradt orosz. A halálos veszteségük *legtöbb az oroszoknak: 15 millió, a kínai is ugyanennyi. A németek 6½ millióval szerepelnek.* A fesoroltak között

hetedik helyen 360.000 halottal szerepelnek a magyarok.

A lerombolt városok közül a legtöbb kárt Varsó szenvedte: 90 százalékos pusztítás. *Budapest 40 százalékkal szerepel a statisztikában.* A megrongált vasúti hálózat kimutatásában *Magyarországon 7500 kilométernyi útlestet és 149 vasúti hidat rongáltak meg.* Közvetlenül ebben a környezetben szerepelnek Európa Quislingjei. Ebben a díszes társaságban látható a magyarországi »vérrögvalóság« feltalálója, *a magyar nemzet legnagyobb árulója is.*

Magas emelvényen

kínzó és kivégző eszközök

kicsinyített másai: akasztófa, modern süllyeszthető padlóval, Guillotin és a botbüntetés alkalmazására készített pad. *A legkisebb büntetés 50 ütés volt, s az áldozatnak magának kellett azt számolnia, ha eltévesztette, újra kezdték az egészet, amíg bele nem halt.*

A következő teremben

eredeti gramofonlemezek közvetítik Hitler beszédeit,

kijelentéseit, blöffjeit és gonosz hazugságait. Emellett találjuk

a zsidóüldözések termét.

Borzalmat keltő képek, szöveg sehol. Minek is. *Ezek a képek önmaguktól beszélnek.* A legtöbb elpusztult zsidó *lengyel* 2,750.000 volt, *orosz 1.200.000.* A statisztikában

a magyar zsidók félmilliós számmal szerepelnek.

Aztán a felvételek egész sora *tömegsírokról, eleven emberégetésről, élő csontvázakról, amelyekkel kedélyes SS-legények kedveskedtek családjaiknak.* Egyik terem

a koncentrációs táborok fürdőházainak

modeljeit mutatja be, a higiénikus és humánus berendezések sorát, amelyek alattomos feliratok útbaigazításával *a gázkamrákba, az égetőkemencékbe, a halálba vezettek.* Közben kívülről bemondatszik *Streicher* hangja a megafonon, amikor a nürnbergi bírák előtt ezt mondja:

— »*...én a zsidók részére otthont akartam teremteni.*«

Külön terem foglalkozik az *ellenállással,* a *partizánok harcaival, szabotázsokkal, rádióadásokkal, hamis papírokkal, propagandával.* A falon művészi olajfestmény örökíti meg az egyik nagy háborús jelenetet. Közvetlenül a falon tábla, rajta *Eisenhower* tábornok szavai: »*Gyűlölöm a háborút!*«

A halott milliók termeiből az újjáépítés felé vezet az út és ebben a teremben

Budapest a feltámadó városok között ügyszólván az élen szerepel.

Az utolsó terem mottója: *A jövő háborúja — öngyilkosság!* Két szemben lévő falon a világ térképe: lakott és lakatlan területek kiszínezésével.

— Nem igaz, hogy a Föld kicsi; népek élnek terület nélkül! *Területek vannak nép nélkül is!*

— *Nem igaz, hogy a Föld nem termel eleget,* csak gazdaságosan kell a termést felhasználni s akkor *a harmada is sok a világ népességének.*

Szén: 1000 billió kalória.

Olaj: 300 billió kalória évente stb.

Közvetlen a kijárat mellett anyákhoz szól az utolsó plakát: »*Anyák! ne engedjétek, hogy fiaitok más anyák gyermekeit gyilkolják!*« A kiállításon mindenki halkan, megilletődve járkel, nézeget. A falakról milliók gyásza, tragédiája, fájdalma kiált felénk:

— *Eleget tettél ellene!?*

B. Z.

Vajjon

a magánalkalmazottak bélistázásának célja valóban az volt és eredménye az lesz, hogy a túlnagy jövedelmű igazgatókat eltávolítják állásukból?

Igen, lehet: a mostaniakat. De vállalatok nem maradnak, nem is maradhatnak igazgatás nélkül

A régiek helyébe tehát újak fognak kerülni.

A fizetések pedig akkorák lesznek, amilyeneket a törvényes rendelkezések megengednek, vagy a vállalatok pénzügyi helyzete lehetővé tesz.

Viszont: elkerülhetetlen, hogy a teljesen szabaddá tett elbocsátási lehetőség ne éreztesse hatását a szerény jövedelmű tisztviselők és munkások között.

Hogy milyen következményekkel, arról felesleges bővebb fejtegetésekbe bocsátkozni.

S ezekért a következményekért az érdekelteket nem kárpótolja, ha a régi igazgatók helyett majd újak kapják meg az igazgatósággal méltán és kiérdemelten járó igazgatói javadalmazásokat.

Ebből a hangulatpólyából kibontva az újszülött talán nem is olyan szép, mint amilyennek az elragadtatott szülők és bábák hirdetik.

(b)

Nem tudják hazahozni a balfi áldozatok maradványait

A Sopron melletti Balf község tömegsírjaiban porladnak a nyilas rémuralom baloldali és zsidó áldozatai, közöttük a magyar irodalmi élet és ujságírás olyan kiválóságai, mint *Szerb* Antal és *Ivor* Dénes E szerencsétlenek életbenmaradt hozzátartozói már hosszú idő óta mindent elkövetnek, hogy szeretteik földi maradványait hazahozassák, végleges nyugvóhelyre juttassák. Egymás közt gyüjtést indítottak, utolsó pénzüket, jegygyűrűiket adták a cél érdekében, de még így sem tudták előteremteni a szükséges összeget. Fordultak illetékesekhez és nem illetékesekhez, de eredménytelenül. Most kétségbeesve kérdezik: ki segítene rajtuk.

A közmunkára és közérdekű munkára vonatkozó jogszabályokat gyüjteménybe foglalta és könyvalakban adta ki az újjáépítési minisztérium. A gazdag tárgymutató alapján az olvasó teljes tájékoztatást nyer a könyvből.

Ügyvédi hír. Dr. Holló Ferenc ügyvéd, Személynök-u. 9—11. új telefonszáma: 129-942. (×)

Minden utazási ügyben felvilágositást kaphat és szállodai szobát biztosithat az IBUSz-nál, Budapesten, V., Vigadó-utca 2. Tel.: 189-200 és vidéki irodáinál.

Hogyan született meg a polgári társadalom

A P. D. P. politikai akadémiája

Nagyszabású külön előadássorozatot rendez a Polgári Demokrata Párt tagjai s az érdeklődő polgárság számára.

A cél: megismertetni az újabb kor közéleti irányait és áramlatait, első sorban

a polgári gondolat jelentkezését, alakulását, eszményeit

attól az időtől kezdve, amikor először lépett a modern történelem színpadára, napjainkig.

Az anyag rendkívül széleskörű. Martinovics szabadságkátéjától hazánkban a jogegyenlőség összeomlásáig, külföldön a francia szabadságmozgalom első fellángolásától a békeszerződések sorsáig — s benne a szocializmus jelentkezése, a manchesteri iskola tanítása, az erőszak elméletének gyökér-vizsgálata, a magyar iparosodás korszaka, a victorianus Anglia, az egyházpolitikai küzdelem — mindaz, ami e roppant gondolatkörbe beletartozik s ami

a polgárság nemesveretű multját és létjogát igazolja.

Nem egymástól független tárgyak teszik tehát a sorozat anyagát, hanem szerves, egybetartozó építőkövei egy a világ arculatát kialakító szellemi áramlatnak s ez akadémiává emeli az egymást követő előadások láncát. A

korszerű politika tudományának akadémiája

fogja teljesíteni a sajátsorsa és multja iránt érdeklődő, értelmes és haladni, tanulni vágyó polgár iránt azt a kötelességet, amely halasztást nem tűrően kopogtat.

Az előadói kar:

Supka Géza, Bródy Ernő, Rupert Rezső és Gorzó Nándor.

Mind a négy: nemcsak hivatott vezetője a polgárságnak, hanem hivatott tanítómestere is. Multjuk, felfogásuk, meggyőződésük és tudásuk jelenti felkészültségben, szellemi és erkölcsi értékben azt a színvonalat, amelyet a felvilágosult polgárság büszkén vall magáénak.

Az első előadás napja:

október 10. csütörtök, délután ½6 óra

s azon túl az előadások dátuma minden csütörtök, ugyanabban az időben. Helye: a Polgári Demokrata Párt központi helyisége: Andrássy-út 4. szám.

A Polgári Demokrata Párt központi irodája, a várható nagy érdeklődésre való tekintettel állandó hallgatók jelentkezését holnaptól kezdve fogadja el, délelőtt 11 és 12 óra között.

Fontos megbizatásokkal Angliába és Amerikába utazott Kaffka Péter

Kaffka Péter, a Közmunkatanács építési osztályának vezetője, az európaihirű városrendező, *Angliába és Amerikába utazott* fontos megbizatásokkal.

Mint Magyarország hivatalos delegátusa vesz részt az angliai *Hastings* városában október 7-én rendezendő *XVIII. nemzetközi város- és lakásépitési kongresszuson,* valamint az amerikai *Atlantic Cityben* november 11-én rendezendő *városrendezési kongresszuson.*

Előadás tartására kérte fel a *Boston—Cambridge-i Egyetem* (USA), ahol »*A háború hatása a városrendezésre*« cimen, vetitéssel és filmekkel illusztrált előadást tart. Hasonló szellemű előadásra kapott meghivást *Miami* városrendezési hivatalától.

Gerő Ernő közlekedésügyi miniszter megbizta, hogy az amerikai magyarok körében *támogatást szerezzen a hidak, különösképpen a Lánchid helyreállításához.* Az épitési és munkaügyi miniszter pedig azzal bizta meg, hogy tárgyaljon egy — a magyar újjáépítés célját szolgáló amerikai kölcsön megszerzésének lehetőségeiről. Végül a *Rádió* igazgatósága arra kérte, hogy újonnan épitendő székházára vonatkozóan tanulmányokat folytasson és lépjen érintkezésbe *az angol és amerikai rádió-társaságokkal.*

Kaffka Péter nem államköltségen teszi meg többhónapos, nagyjelentőségű útját, hanem — amint értesülünk — baráti segitség révén fedezi útjának költségeit.

Ta twam aszi

Irta Szép Ernő

Mind megtanultuk ugye a buddhista tannak ezt a szép mondását, Ta twam aszi. Azt teszi ez a három szanszkrit szó: *én vagyok te.*

Nem mondhat többet és nem mondhat szebbet a felebaráti hűségről, a testvérérzésről senki, mint ha azt mondja: ta twam aszi.

Elmerengtem egy édes órájún a gyermekkornak: arra a játékra emlékeztem, amelyiknek *kinn a bárány, benn a farkas* a neve. Ehhez a játékhoz össze kell fogózni nagy körbe, hiszen emlékeznek. Hát csak az jutott eszembe, hogy mikor így mindakét kezem fogta egy-egy másik kéz, viszketni kezdett az orrom; emeltem az öklömet az orrom hegyét megdörzsölni. Dörzsöltem az orrom jobb- vagy balkézzel; de hogy az én kezem volt-é az, amelyik az orromat dörzsölte vagy a másik gyereknek a keze, aki az én kezemet fogta, az nem biztos, az mindegy is volt; az a másik gyerek éppenúgy nem tudta mint én, hogy az én öklöm vagy az ő ökle éri-e az orromat. Ilyen *egy* voltam abban a percben a mellettem álló gyerekkel. Ennél a kicsi semmiségnél nem tudom, mi ábrázolhatja tökéletesebben azt, amit mond a *ta twam aszi.*

Nem tudom. Olvastam egy XVII. századbeli francia hittérítő könyvében, aki sok érdekes és megható dolgot irt Dél-Amerika indiánjairól, azt olvastam, hogy ha két fiatal indián egy életre szóló barátságot kötött, ezt a szövetséget avval pecsételték meg, hogy elcserélték a nevüket. Akit Sasnak hítak, az a másiknak a nevét vette föl, a Szélvész nevet és aki volt Szélvész, az attól fogva a Sas lett, mindhalálig.

Az is eszembe jutott a *ta twam aszi*-ról, az az ezeregyéjszakai mese, amelyikben szerepel egy béna meg egy vak; ezek ketten összeállottak, vagyis a vak a nyakába vette a bénát, így aztán a béna magasabbra tudott feljérni: ezen mód lopkodták ők, ketten egy tolvajt képezvén, a bagdadi kerteknek a kerítések fölé hajoló ágairól a függét.

A legszebb talán mégis az, amit hallottam egyszer egy fiatal tisztpajtásomtól a háború alatt. Semmi egyebet nem jelentett voltaképpen, csak egy készületlenül fogalmazott mondatot, amelynek az értelmét az a mesélő fiú nem ellenőrizte. Betegszabadságon volt itthon; sántikált még; repeszdarabokat operáltak ki a combjából. Elmesélte azt a borzalmas hajnali páncéloscsatát, amelyikben megsebesült.

— Ez volt — azt mondja — a leggyilkosabb ütközet az összesek közt, előtte való este még negyven tisztje volt a zászlóaljnak; a negyvenből négyen élünk, *harminchatan elestünk.*

Mégis, nem ez a legszebb?

Útlevél - Igazolvány - Vizum FÉNYKÉPEK 3 ÓRÁN BELÜL
Párisi Foto PÁRISI NAGYÁRUHÁZ

Ne szaladgáljon! Rövidárut, papír- és norinbergi árukat a sok évtizedes, szolid MERLUSZT ÖDÖN cégnél, Bp., Dob-utca 53. Mindent egy helyen olcsón szerezhet be. Szállitás utánvéttel.

Ezüst étkészlet 12 személyes, 270 drb, 15 kg súly, olcsón eladó. Megtekinthető: Szondy-utca 22. Villamossági üzlet.

NAGEL-ZSÁK PAPÍRZSÁK Tőzsdepalota. Telefon: 124-649.

Egér- és patkányirtó amely nemcsak azt az élősdit öli meg, amelyik eszik a méregből, hanem totális irtást végez Parazita IX., RÁDAY-u. 12. Telefon: 184-072 Féregirtás G. G-vel órák alatt, garanciával

Mentőládák Fischer Péter kötszergyár Bajcsy Zsilinszky-út 53.

BARAKER KALAP VI., Andrássy-út 27 V. Szent István-krt 50 éves cég

HÍREK

— **Gyengélkedik az angol király.** *Londonból* jelentik: A Buckingham-palotából jelentik, hogy a király, aki a hétutót a windsori királyi kastélyban tölti, könnyü természetü gyomorinfluenzában szenved. Orvosai ezért kétnapi nyugalmat rendeltek számára. Ez a kétnapi nyugalom főképpen óvatossági intézkedés, hogy a király teljesen egészséges legyen franciaországi látogatásának pillanatában. A király egészségi állapota egyébként kitünő és trónralépése óta ez az első eset, hogy gyengélkedik.

— **A budapesti papnevelőintézet uj kormányzója.** *Serédi* Jusztinián dr. biboros-hercegprimás a *Tóth* Tihamér dr. egyetemi tanár c. püspökké és a veszprémi püspök koadjutorává történt kinevezésével megüresedett budapesti központi szemináriumi rektorságot *Marczell* Mihály dr. tb. kanonok, Pázmány Péter-tudományegyetemi nyilvános rendes tanárral töltötte be.

— **Tisztujitás Kecskemét közgyülésén.** *Kecskemétről* jelentik: A város törvényhatósági bizottsága a délutáni közgyülésen *Szabó* Jenő tiszteletbeli tanácsnokot egyhangulag tanácsnokká, *Labanc* Ferenc dr.-t I. osztályu aljegyzővé, *Kovács* Sándort II. osztályu aljegyzővé, *Kapuváry-Hauser* Rudolf dr.-t I. osztályu fogalmazóvá és *Szabó* Jánost irodatisztté választotta.

— **Hitler életmentőjének születésnapi ünnepe..** *Münchenből* jelentik: *Hitler* Adolf életmentője, Ulrich *Graf* most ünnepelte hatvanadik születésnapját s ebből az alkalomból Hitler vezér-kancellár már kora reggel látogatást tett nála. A nap folyamán Grafnál, aki egyébként a nemzeti szocialista mozgalom egyik legrégibb tagja, egymásnak adták a kilincset a látogatók. Graf 1923 november 9-én a müncheni Feldherrenhalle előtti utcai csata alkalmával mentette meg Hitler életét. Amikor a rendőrség sortüzet adott le, Ulrich Graf, aki Hitler Adolf mellett menetelt, Hitler elé vetette magát s *testével fogta fel a golyókat.*

— **Studió helyett: hangház.** A *magyar nyelv tisztasága érdekében* inditott — irtó hadjárat — divat lett Magyarországon. Könyvek jelentek meg az utóbbi hónapokban erről a kérdésről. Sőt a magyarnyelvü rádiónk 5 percet szentel ennek a célnak érdekében. De azért, ha helyszini közvetitést adott, aztán átkapcsol a *Studióba.* A sokak által féltett felvidék magyarságának lapja, a *Prágai Magyar Hirlap* rádiómellékletе állandóan *Hangház* megjelölést használja. E sorokat figyelmébe ajánlhatjuk a budapesti *Hangháznak.*

— **Főerdőtanácsosi áthelyezés.** A földmivelésügyi miniszter *Héjj* János István miniszteri tanácsosi címmel felruházott főerdőtanácsost a szolgálat érdekében áthelyezte Székesfehérvárról Győrbe és megbizta az erdőigazgatóság főnöki teendőinek ellátásával.

— **Lefoglalt könyvek és rüpiratok.** A budapesti büntetőtörvényszék elrendelte a Budapesten *Spatz* Henrik nyomdájában előállitott *Kivált vasmunkások* cimü nem időszaki lap, a *Hungária*-nyomdában előállitott *Lady take heed* cimü sajtótermék és az ugyanott előállitott *Tropic of Cancer* cimü angolnyelvü könyv lefoglalását. Egyidejüleg a kereskedelmi miniszter megvonta a postai szállitás jogát az *Irás* cimü csikágói, a *Fuerza* cimü valenciai lapoktól és az *Iro Verlag* München kiadásában megjelent *Volksdeutsche Strassenkarten von Ungarn* cimü nyomdaterméktől.

— **Gazdát cserélt a kassai Forgách-palota.** *Kassáról* jelentik: A Stefanik-utcai *Forgách*-palota gazdát cserélt. *Luft* Jakab, *Luft* Izrael és neje vették meg a müemlékszámba menő palotát *Waldbott* nagyszalánci földbirtokos gyermekeitől. A vételár 935 ezer korona.

Ülőfoglalkozásu egyének, akik idült székrekedésben és aranyeres bántalmakban szenvednek, vegyék a természetes „Ferenc József" keserüvizet egy pohárnyi napi adagokban, esetleg kissé felmelegitve, de mindig reggel éhgyomorra. Kérdezze meg orvosát.

— **Strandcikkek a Fenyves Áruházban.** Csinosak, szépek, mégis jutányosak, például: Női fürdődresszek már 2 pengő 90 fillérért kaphatók. Női szoknyás fürdőruhák 2 pengő 90 fillérbe kerülnek. Férfi fürdődresszek 2 pengő 50 fillér. Férfi uszónadrágok 3 szám —.98 fillér, emelkedés nagyságonként 10 fillér. Férfi atlétatrikó 3. szám —.78 fillér, emelkedés nagyságonként 10 fillér. Gyermeknapozók 68 fillérbe kerülnek. Strand fejkendők —.48 fillérért kaphatók. Divatos shortnadrágok 1 pengő 90 fillértől kaphatók. Shortok felsőrésszel 2 pengő 60 fillér. Strapa köntösök 4 pengő 80 fillér. „Raffia" strandkalapok 2 pengő 80 fillér. Kerti szalmakalapok ára —.58, —.78 és —.98 fillér. Gumisapkák már —.28, —.38 és —.68 fillérért kerülnek eladásra. Impregnált pamutvászon strandcipők szép nyári színekben és fazonokban, trottőr sarokkal 4 pengő 80 fillérért kaphatók. Képesárjegyzéket kivánságra díjtalanul küld a cég. Fenyves Áruház, Budapest, Kálvin-tér 7.

— **Óriási tüzvész egy szerb községben.** *Belgrádból* jelentik: A lapok jelentése szerint a *Gosztivar* közelében lévő *Csergari* községben *tüzvész több mint száz házat elhamvasztott.* Az anyagi kár igen nagy.

— **Mátyás király márványszobrát ajándékozza a főváros Breslau városának.** Budapest és a külföldi városok között egyre szorosabb és közvetlen kapcsolat létesül. Most is egy ilyen történelmi emléket felelevenitő kapcsolat jön létre Budapest és Breslau között. Breslau ugyanis *Mátyás* király birodalmához tartozott és a történelmi emlékek ápolása során a német város nem feledkezett meg Mátyásról. A restaurált breslaui városháza diszterme számára *Szendy* Károly polgármester felajánlotta Mátyás király szobrát, melyet a város vezetősége nagy örömmel fogadott. A szobrot a Ferenc József jubileumi dij nyertese, *Antal* Károly szobrászmüvész készitette carrarai márványból. Az értékes müvészi alkotást a napokban küldi el a főváros. A leleplezési ünnepségre a német város vezetősége meghivta Szendy Károly polgármestert és *Némethy* Károly közmüvelődési tanácsnokot.

— **A „munka utáni szabadidő" magyar kormánymegbizottjának római tanácskozása.** *Rómából* jelentik: *Fluck* András miniszteri tanácsos, aki a római *munka utáni szabadidő* világkongresszusán mint magyar kormánymegbizott vett részt és aki az iparügyi miniszter megbizásából a szociálpolitikai intézményeket tanulmányozta, hosszabb hivatalos látogatást tett Corrado *Pucetti*-nél, az *Opera Nazionale Dopolavoro* vezérigazgatójánál.

— **Szeptember 23-án kezdődnek Veszprém Szent István-ünnepségei.** *Veszprémből* jelentik: A város Szent István-ünnepségeket előkészitő bizottsága *Iklódy-Szabó* János kincstári főtanácsos elnöklésével ülést tartott. Megállapitották a veszprémi Szent István jubileumi ünnepségek sorrendjét. Eszerint szeptember 23-án felavatják az ujjáépitett Árpádházi Szent Margit-templomot, szeptember 24-én délelőtt leleplezik Szent István király és Gizella királyné szobrát; ugyanekkor délelőtt Veszprém megye diszközgyülést tart, délután pedig a város fényes ünnepségek között fogadja a Szentjobbot. Október 2-án felavatják a Hősi kaput és a 31-es ezred hősi emlékművét. A közbeeső kisebb ünnepségek alkalmas időpontjának megállapitását a helyi bizottságra bizzák.

Te: a csucs

Ha majd a csucsról völgybe száll a köd
s tisztán világit rám az életed...
sötét szemem fehéren égeted
heves parázzsal, hogyha kél a nap...

Nehéz a csucsra, hó-szivedre jutnom,
de vár a kunyhó, vár reám födél...
mélység felett szorit a hitkötél...
morog a viz... és gyanta bódit el...

Feléd török tőretlen, friss erővel!
Hiába ráz a hirtelen vihar
s szemem szögébe könnyet öntve mar...
egy lendület s elérlek, kedvesem!

... de rózsaszin már fenn a hegytető,
fényes csikot vet rá az alkonyat...
Járom a büszke, csendes Alpokat
s a keskeny ösvényt: Hozzád felvezet.

Paleta Éva

— **Nagy erdőtüz pusztit Szebenben.** *Kolozsvárról* jelentik: Szeben megyében hatalmas erdőtüz pusztit. *Palpinia* ismert gyógyfürdő és *Popláka* község között kigyulladt az erdő s az elviselhetetlen hőségben a lángok óriási gyorsasággal terjednek. *Vasárnap estig kilenc hold erdő égett le s a lángok most már Palpinia fürdőt veszélyeztetik.* A környék igen sürün lakott és több más falu is veszedelemben forog. Az erdőtüzet hétfőn estig *nem tudták eloltani* annál kevésbé, minthogy szélvihar keletkedett, amely még jobban gyorsitotta a tüz terjedését.

— **Uj helyiségbe költözött a székesfővárosi tanfelügyelőség.** A székesfővárosi tanfelügyelői hivatal II., Hunyadi János-ut 1. szám alatti helyiségéből a VIII., Sándor-utca 22. számu uj helyiségébe költözött. A hivatal uj telefon száma: 333-753.

— **Munkásünnepség az országzászlónál.** A *VOGE* rákospalotai *Máv* főmühelyi csoportjának munkássága vasárnap katonás alakulatban vonult fel az ereklyés országzászlóhoz, ahol egész nap őrséget tartott. Magával vitte a megszállott területi volt *érsekujvári* műhelyi zászlót, melyet annakidején megmentettek a csehek elől. Az *országzászló* fennállásának tizedik évében, a *Szent István év* alkalmából tartott őrszolgálata kapcsán az országzászló nagybizottsága nevében *Végh* Mihály ny. igazgató, intézőtanácstag méltatta a munkáscsoport fáradhatatlan hazafias buzgalmát.

— **Rejtélyes halál a mentőkocsiban.** *Kozel* György 43 éves, Üteg-utca 47. szám alatt lakó kocsis napok óta gyengélkedett. Hétfőn este eszméletét vesztette. Hozzátartozói értesitették a mentőket, akik Kozelt a Szent István-kórházba akarták vinni, azonban a mentőkocsiban meghalt. A vizsgálat megindult.

Budapesti uriasszony rejtélyes öngyilkosság-tragédiája Szombathelyen

Szombathelyről jelentik: Szombathelyen, a Szelestey-utca 54. számu ház fürdőszobájában titokzatos körülmények között eddig még ki nem deritett okokból agyonlőtte magát *Kenézy* Tiborné dr.-né, egy budapesti orvos 28 éves felesége. Az öngyilkosságot az egyik elsőemeleti lakás főbérlője fedezte fel, a fiatal nő akkor azonban már halott volt. A rendőri bizottság megállapitotta, hogy az uriasszony az öngyilkosságot Frommer-pisztollyal követte el, melyet a fürdőszoba közepén meg is találtak. A mentőorvos megállapitása szerint *a lövés nem érte a szivet* és a halált *belső elvérzés* okozta. A különös öngyilkosság — melynek hátterében a jelek szerint, egy régi szerelem és titokzatos házasság áll — okainak felderitésére a rendőrség meginditotta a nyomozást.

Kenézy Tiborné dr.-né született *Inkey* Edit kolozsvári származásu és *Inkey* Ödön nyugalmazott pénzügyi tanácsos leánya s januárban ment férjhez a budapesti orvoshoz. A fiatalasszony Budapesten a Sándor-utca 19. számu házban lakott barátnőjével, mert a férj, mint a tüdőbeteg egyesület orvosa, Sopronban élt. A házasság boldognak indult, mindennap leveleztek és a férj hetenként felutazott feleségéhez. A fiatalok boldogságát csak az zavarta, hogy a fiatalasszony könnyebb tüdőcsucshurutban szenvedett. Egyrészt ezért is határozta el, hogy Kőszegre megy üdülni, másrészt, hogy férjéhez közelebb legyen. A hátrahagyott több bucsulevélből megállapitható volt, hogy már régebben készült az öngyilkosságra. A titokzatos hátterü öngyilkosságról a rendőrség értesitette a fiatalasszony férjét, aki Szombathelyre utazott és intézkedett, hogy felesége holttestét Budapestre szállitsák. A nyomozás folyik.

AZ ENGEDÉKENY HODZSA

Londoni hirek szerint Hodzsa cseh miniszterelnök *máról-holnapra* megváltoztatta kisebbségi politikáját, elfordult a szudétanémetektől és a jövőben kizáróan csak a magyarokkal és a ruténekkel *akar megegyezni.* A londoni hirek mindenesetre nagy meglepetést keltettek Csehszlovákiában, anélkül, hogy a cseh terror alatt nyögő nemzeti kisebbségekre különösebben mély benyomást gyakoroltak volna. Ugy látszik, a cseh kormány magáévá tette a hires Habsburg-elméletet, amely a *divide et impera* jelzőn épült fel s lényege: a hatalom birtokáért egymás ellen uszitani a kisebbségeket. Nem hisszük, hogy különösebb eredménnyel járna Hodzsa miniszterelnök váratlan magyarbarátsága, mert az elmult husz esztendő alatt a felvidéki magyarság saját bőrén tapasztalta a prágai politika *„megbizhatóságát".* Különösen nem hisznek már odafent azoknak a *„fényes Hradzsinban"* székelő cseh politikusoknak, akik *máról-holnapra* akarják megoldani ennek a különös alaku és máról-holnapra született államtorzulatnak nemzetiségi kérdéseit. Tudják jól, hogy Hodzsa miniszterelnök nem tudott megbirkózni a szudétanémetekkel és ezért a kisebbségi erő megosztása miatt keres most kapcsolatot a magyarság és a ruténség vezetőivel. Érdekes jelensége a prágai politikának, hogy Hodzsa miniszterelnök *Gorumszky* dr.-ral, az amerikai rutének képviselőjével is tárgyalásokba bocsátkozott „a csehszlovákiai rutének kivánságainak teljesitése végett". Ugy látszik, a prágai honalapitók teljesen megfeledkeztek arról *a pittsburgi* szerződésről, amely teljes jogokat biztositott volna a felsőmagyarországi szlovákságnak akkor, *ha a prágai urak egy rövid pillanatra is betartották volna a pittsburgi szerződésben vállalt kötelezettségeiket.* A történelmi tények tudatában a csehországi nemzetiségek már elkésett, felesleges próbálkozásnak minősitenek minden „Hodzsa-féle" magyar- és ruténbarátságot, mert jól tudják, hogy semmi sem akadályozhatja meg többé a csehszlovákiai magyarság és a többi nemzetiség jogainak teljes, százszázalékos érvényesülését.

Utazásnál a változó életmód zavarja a rendes emésztést. Ez émelygést, fejfájást okoz. Ne felejtse, hogy utazáshoz szükséges a jó hashajtó, DARMOL

— **Tömeges haláleset a hőség miatt Newyorkban.** *Newyorkból* jelentik: Az Atlanti-óceán partvidéke mentén három napja ujabb hőhullám pusztit, amelynek már *eddig is igen sok halálos áldozata van.* A hőhullámot több helyen heves viharok szakitották meg. Északkarolinában *istentisztelet közben becsapott a villám egy templomba.* Négy ember meghalt, tizen sulyosan megsebesültek.

HÁZASSÁG

Zoltán Bőzsi és *Steigerwald* Gyula julius 11-én házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Soós Klára székesfővárosi felsőkereskedelmi iskolai tanár és *Hézser* Aurél dr. egyetemi c. ny. rk. tanár, székesfővárosi felsőkereskedelmi iskolai igazgató, házasságot kötöttek.

Mathauszer Mária és *Kempelen* Imre polgári iskolai tanár julius 14-én, csütörtökön délben fél 1 órakor tartják esküvőjüket az ujlaki plébániatemplomban.

Ujfaludszky Izabella és *Honek* István dr. c. c. hadnagy, pilóta, a Légoltalmi Liga országos elnökségének titkára, jegyesek.

Szabó Kata és *Kardos* István házasságot kötöttek.

Sinautó és személyvonat összeütközése Rheinsbergben

Öt halott, tizennégy sebesült

Berlinből jelentik: A Brandenburg tartományban Rheinsberg közelében *összeütközött egy személyvonat egy sinautóval.* A személyvonat mozdonya beleszaladt a sinautóba. *Öt ember,* köztük a sinautó vezetője, meghalt; *tizennégyen — köztük heten sulyosan — megsebesültek.*

Svábbogár volt a kenyérben — a zsidó péket elitélték

Marmorstein Jakab ujpesti pékmester *egészségügyi kihágás* miatt került vádlottként hétfőn *Horváth* Ferenc dr. rendőri büntetőbiró elé. A vádirat szerint a közelmultban Marmorstein fióküzletében egy asszony kenyeret vásárolt s amikor hazavitte, férje *a kenyérben svábbogarat talált.* A vevő a kenyeret visszavitte az üzletbe, ahol az elárusitónő levágta a kenyérnek azt a részét, amelyben a svábbogár volt. Az asszony gyanutlanul hazavitte a kenyeret, a férj azonban legnagyobb megdöbbenésére, *még egy svábbogárra bukkant a kenyérben.* Az elárusitónő ennek ellenére sem volt hajlandó a kenyeret, amikor ismét visszavitték, becserélni, mire a vevők a Marmorsteinék cimkéjével ellátott kenyeret bemutatták az ujpesti tisztifőorvosnak, aki hivatalból eljárást inditott a pék ellen. A rendőri büntetőbiró a bizonyitási eljárás lefolytatása után Marmorstein Jakabot *jogerősen kétnapi elzárásra átváltoztatható pénzbüntetésre itélte.*

A fővárosi közigazgatási bizottság ülése

A főváros törvényhatóságának közigazgatási bizottsága hétfőn tartotta ülését. Az elnöklő *Karafiáth* Jenő főpolgármester meleg szavakkal üdvözölte *Csilléry* Béla dr.-t miniszteri osztályfőnökké történt kinevezése alkalmából. *Usetty* Béla dr. szóvátette a fővárosi rendőrőrszemek ellen elkövetett sorozatos merényleteket. *Statáriumot kért a kormánytól* a rendőrmerénylők ellen. *Csilléry* András elismerőleg nyilatkozott a rendőrség munkájáról, majd felvilágositást kért a polgármestertől, hogy a főváros közmunkáiban hány százalékban részesülnek keresztény és zsidó vállalkozók. Az elhangzott felszólalásokra *Lamotte* Károly dr. alpolgármester válaszolt. A zsidó vállalkozóknak a fővárosi közmunkákban való aránylagos részesedésére vonatkozóan megállapitja, hogy a *zsidó vállalkozók részesedése 11—12 százalék között mozog.* Az idegenforgalmunk visszaesésének nem a belpolitika, hanem a szomszédos országban végbement változás az oka.

Ezután *Kalmár* Béla főkapitányhelyettes megköszöni azokat a meleg szavakat, amelyekkel a budapesti rendőrséget illették. Rámutatott arra, hogy rövidesen a rendőrség személyzeti létszámát megfelelően szaporitani fogják. Ezzel a közigazgatási bizottság ülése véget ért.

— **Itt a nyár minden szépségével — hölgyek, urak!** De nemcsak önök öltöztek könnyebb, szinesebb, szebb ruhákba, hanem a Nikotex-gyártmányok is. Fogadjunk, uram, hogy a Nikotex-Levente önnek is megfelel, még szebbé teszi nyarát, ha kipróbálja és hüséggel, ragaszkodással megmarad mellette. Vagy talán, ha ideáljának a Nikotex-Symphonia füstje konveniálna jobban, arra gyujtson rá, hiszen ez az alig drágább cigaretta megéri az árdifferenciát, különösen, ha hódításról van szó. Maradjunk tehát a hódításnál: Ön meghódítja ideálját! A nyár mindnyájunkat! és mit? — Önt a Nikotex-Leventének és a Nikotex Symphoniának.

BÜNTETT FELDICSÉRÉSE

Ugy látszik, az alkonyati kurir a maga liberális vonalvezetésében annyira összezavarja a jogi fogalmakat, hogy azokat még a köruti polgár védelmére beszervezett százötven főnyi, nem éppen árja származásu ügyvédhadsereg sem tudja kibogozni. Kedvenc délutáni kurirunk hétfői számában többek között azt olvassuk, hogy a rendőrség elkobozta az engedély nélkül terjesztett nyilas lapot: az *Összetartás*-t. Azt irja az alkonyati lapító, hogy a nyilas ujság legujabb számát rendőrök szedték össze, mert nem volt a főváros területére kolportázs-engedélye és ezért az utcai árusitóhelyeken a rendőrök lefoglalták az ujságot. A cikk szerint az *Összetartás* a köruti közönség *legnagyobb meglepetésére*, a háromévi fegyházra itélt *Szálasi* Ferenc arcképét hozta a címlapján és ezért az a hiedelem kelt szájra, hogy büntett feldicsérése miatt kobozzák el a lapot. A kurirék — bár a cimben határozottan azt állitják, hogy „elkobozták az engedély nélkül terjesztett nyilas lapot", a cikk végén mégis ibolyaszerénységgel közlik az olvasóval, hogy *„érdeklődtünk a rendőrhatóságoknál arról, hogy hoztak-e ilyen határozatot, azonban azt a választ kapták, hogy a nyilas ujság ellen egyelőre ilyen eljárás nem indult"*. A nem éppen fenkölt stilusban irt cikk, melyben „arról érdeklődnek a rendőrségnél", maga is elismeri tehát, hogy az *Összetartás*-t nem kobozták el és „egyelőre" eljárás sem indult a lap ellen. Mindenesetre kedves kuriréktól ez a nagy érdeklődés a lap iránt, hiszen ugy tudjuk, hogy a sajtókamara megvalósulása előtt éppen ők voltak azok, akik ősi alkotmányos hevületükben a legjobban védelmezték a veszélyeztetett sajtószabadságot. A sajtószabadság azonban náluk egyoldalu valami, mint ahogy igen egyoldaluan nézik a jogi paragrafusokat is és fogalmuk sincs — oh, nem a dolgok egyenlő elbirálásáról, hanem *a büntett feldicsérését körülhatároló jogi paragrafusokról sem.* A százötven ügyvéd közül bizonyára akadt volna olyan is — ha kurirék tanácsért fordultak volna hozzájuk —, aki talán megmondotta volna, hogy *egy elitélt fényképének a közlése még nem büntett feldicsérése.* Szerény véleményünk szerint ily alapon a kurirék ellen valóságos montsre-pört kellene lefolytatni, hiszen *még nem volt olyan kéjgyilkosság, vagy aljas gaztett Magyarországon, amellyel ne foglalkozott volna különös örömmel Rassay Károly lapja.* A büntett feldicsérésének vádját pedig bizonyára azért találta ki a százötven ügyvédtől jogvédelmezett harcos liberális, mert az *Összetartás* Szálasi Ferenc nyug. őrnagy arcképét hozta a cimlapján. Hát vegyék tudomásul, hogy ez a tény még nem meriti ki a büntett feldicsérésének vádját. Ma még nem...

Park üdülő penzió Mátrafüred, Pesti Villasor 106. Tel. Mátrafüred 15. Teljesen modern, villaszerü, erdő közepén, pormentes, zajtalan helyen, folyóvizes szobák. Előidényben 5 P-tól, főszezónban 7 P-tól. Kiszolgálás 10%. Külön diétás konyha. Pesti megbizott: **Papp cukrászda,** Muzeum-körut 41. Telefon: 186-389

— **Egy magyar urileány szerelmi drámája Szászrégenben.** *Kolozsvárról* jelentik: Tragikus öngyilkosság történt Szászrégen városában: Egy ottani magyar orvos tizenhétéves leánya, *Medve* Etelka szerelmes volt egy faipari vállalat egyik tisztviselőjébe, aki azonban az utóbbi időben elhidegült tőle, sőt amikor látta, hogy másként nem tud megszabadulni a leánytól, áthelyeztette magát. Medve Etelka vasárnap két órát imádkozott a református templomban, majd *kiment a Maros partjára és beleölte magát a vizbe.* Holttestét nem találták meg.

Aki friss és munkaképes akar lenni és lehetőleg el akarja kerülni, hogy kemény legyen a széke, emésztése meglegyen zavarva, gyakran fájjon a feje és a bőre tele legyen mindenféle pattanásokkal, az igyék hetenként egyszer-kétszer reggelizés előtt egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüvizet. Kérdezze meg orvosát.

— **Két öngyilkossági kisérlet.** *Seregély* Györgyné, 70 éves segédházfelügyelőnő hétfőn délután a József-körut 37. számu ház harmadik emeletéről az udvarra vetette magát. A kihivott mentők életveszélyes sérülésekkel a Rókus-kórházba vitték. — Dankó Pista-utca 10. szám alatt *Solymosi* Kálmán 22 éves kereskedősegéd mindkét kezén felvágta az ereket. Sulyos sérülésekkel ugyancsak a Rókus-kórházba került.

— **Ideges emberek gyomor- és bélpanaszainál** reggelizés előtt egy félpohár természetes *„Ferenc József"* keserüviz kissé felmelegitve igen kellemes háziszer, amely a székletétet elrendezi, az emésztést előmozditja és az egész anyageserét jótékonyan befolyásolja. Kérdezze meg orvosát.

— **Gépkocsiösszeütközés a Zrinyi-utcában.** Hétfőn este a Zrinyi-utca és Nádor-utca kereszteződésénél, a főkapitányság közvetlen közelében, egy teherautó és egy személyautó összeütközött. Az összeütközés során a személyautóban ülő *Sor* Antal gépészmérnök sulyosan megsérült. A mentők a Fasor-szanatóriumba szállitották.

HINTA—HALINTA

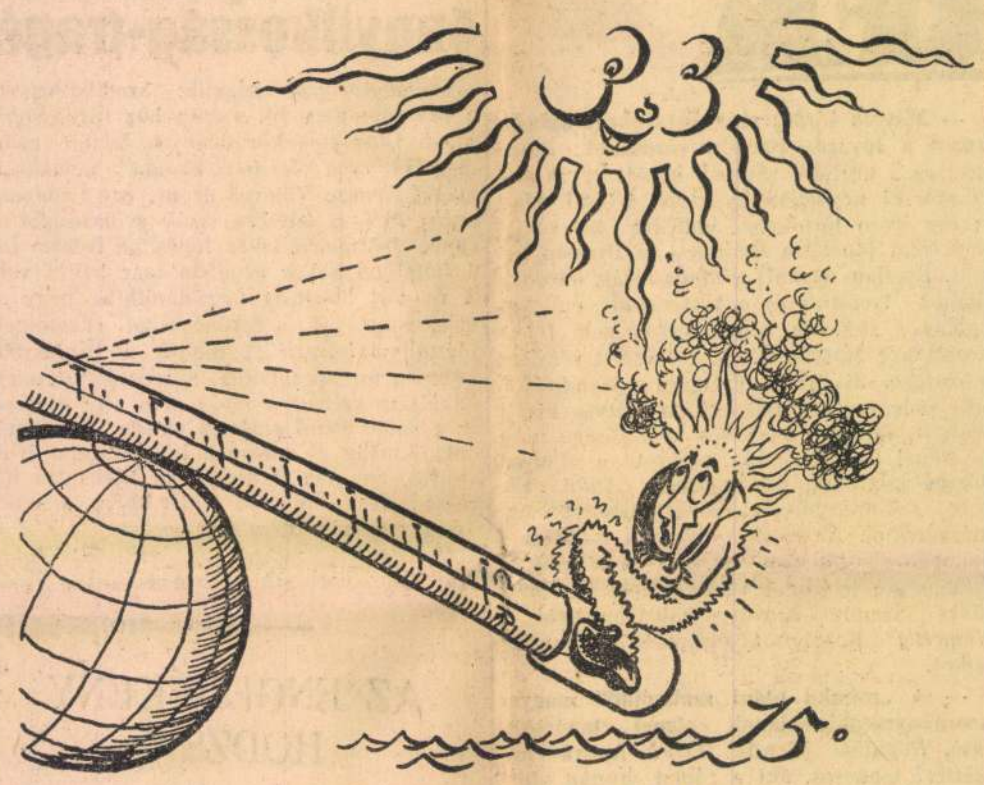

Ne félj, a sülyedés után jön a NAP!

NÉPAUTÓK UTÁN — NÉPHÁLÓKOCSIK

A breslaui Lincke—Hoffmann vasutépitő cég mérnökei egy nagy befogadóképességü néphálókocsit terveztek, amelyet pár nappal ezelőtt adtak át a forgalomnak. A kocsi *a Kraft durch Freude* intézmény részére készült és célja, hogy minden éjjeli utazó számára lehetővé tegyék a hálókocsi használatát. Az egyes fülkék négyszemélyes megoldásuak, de aki egyedül utazik, az pár pfenning ráfizetésével egyszemélyes hálófülkét is kaphat. A nagyobb K. d. F. kirándulások alkalmával már a most épülő néphálókocsikat fogják használni, amelyek lehetővé teszik, hogy egy nagyobb szerelvény mindegyik utasa hálókocsiban töltse az éjszakát. A hálókocsik árai két és három márka között váltakoznak, ami az eddigi hálókocsi árakat figyelembevéve mindenesetre olyan eredmény, amelyet csak egy nemzeti szocialista államban tudtak megvalósitani.

Igy „nyuzzák a népet" Németországban...

Kecskemét uj polgármestere: Liszka Béla

Kecskemétről jelentik: A város törvényhatósági bizottsága hétfőn délelőtt *Kiss* Endre dr. főispán elnöklésével közgyülést tartott. A tárgysorozat első pontja fáji *Fáy* István volt kecskeméti főispánnak a város diszpolgárává való megválasztása volt 18 éves kecskeméti munkássága elismeréseül. Ezután betöltötték a *Kiss* Endre dr.-nak főispánná történt kinevezésével megüresedett polgármesteri tisztséget. A közgyülés egyhangu lelkesedéssel *Liszka* Béla dr. tanácsnokot választotta meg. Az uj polgármester, aki negyvenhároméves, szombaton diszközgyülés keretében teszi le az esküt.

Tüz pusztitott a siklósi várkastélyban

Pécsről jelentik: Siklóson, a néhai *Benyovszky* Móric gróf kastélyában, a szombatról vasárnapra hajló éjszaka tüz pusztitott. A tüz az udvaron lévő asztalosmühelyben keletkezett és csakhamar *átterjedt a kastély emeleti részére is.* A siklósi tüzoltóknak az volt a főigyekezetük, hogy az emeleti helyiségekben lévő *magánmuzeumot megmentsék.* Ez a fáradozásuk teljes sikerrel járt. A tüzet egyébként csak a hajnali órákban sikerült teljesen eloltani. *Az oltási munkálatok közben három tüzoltó égési sebeket szenvedett.* A családnál alkalmazott francia nevelőnőt eszméletlen állapotban mentették ki a tüzoltók.

— **Luxusautó és lovaskocsi összeütközése Cinkota határában.** Hétfőn délben Cinkota határában az AH 864 rendszámu luxusgépkocsi, amelyet tulajdonosa, *Placskó* Lajos dr. ózdi főorvos vezetett, szembekerült egy lovaskocsival, azzal összeütközött és felborult. A főorvos sértetlen maradt, felesége kulcscsonttörést, 12 éves Ildikó nevü leánya pedig az üvegszilánkoktól arcán könnyebb sérülést szenvedett. A kocsin ülőknek semmi bajuk sem történt, a ló azonban a helyszinen kimult.

Mézesmadzag

Egy népvezér azt inditványozta egy vasárnapi népgyülésen, hogy a mai hivatlan népvezéreket jó volna orvosilag megvizsgáltatni. Ugy hallottuk, hogy a jeles népvezérnek hétfőn reggel első gondja volt magát orvosilag megvizsgáltatni.

*

A közigazgatás botrányosnak találta, hogy Debrecenben vasárnap egy raktártüz oltásához félkilométer távolságból kellett szivattyuzni a vizet. Hát ahhoz mit szól a közigazgatás, hogy a Conti-utcaiak a nyilas-tüzek oltásához négyezer kilométer távolságból szivattyuzzák a fecskendőjükbe valót, nos?

*

A kassai Forgách-palotát Luft Jakab, Luft Mihályné és neje megvásárolták Waldbott nagybirtokos gyermekeitől. Szegény ősi épület. Most aztán luftot kapott!

HALÁLOZÁS

Ómorovicai *Heinrich* Dezső dr. kormányfőtanácsos, a kormányzó által élethossziglan kinevezett felsőházi tag, a Heinrich A. és Fiai rt., valamint társvállalatainak elnökigazgatója, a Kereskedelmi Testület elnöke és számos más vállalat elnöke, illetőleg igazgatósági tagja, július 10-én életének 66-ik évében elhunyt. Temetése julius 12-én, kedden délután 5 órakor lesz a Kerepesi-ut melletti temető halottas házából.

Désfalvi *Pataky* Sándor, a dicsőszentmártoni járás volt főszolgabirája, hosszas szenvedés után 60 éves korában hétfőn Dicsőszentmártonban meghalt. A Trianon előtti Magyarország közigazgatásának egyik érdemes munkása, a magyar társadalomnak egyik tekintélyes tagja távozott vele el az élők soráből. Kiterjedt rokonság és az erdélyi magyar társadalom osztatlan gyásza kiséri földi maradványait utolsó utjára. Szerdán temetik a családnak Magyarásaroson lévő sirboltjába.

Zaruhay Andor, Zala vármegye számvevőségének volt főnöke, nyug. belügyi számvevőségi I. osztályu főtanácsos, életének 60-ik évében julius 6-án meghalt.

Gaszmann József testvér, a *Magyar Nemzeti Szocialista Párt* délmagyarországi főkerülete somogyi-telepi csoportjának vezetője, julius 8-án meghalt.

Schrantz Mihály c. igazgató, Sopron vármegye és város legöregebb tanitója, 90 éves korában Sopronban meghalt. Schrantz Mihály honositotta meg Magyarországon a kézügyességi oktatást.

Horváth János, a megszállott Magyarkanizsa plébánosa, zsinati tanácsos, 55 éves korában elhunyt. Nagy részvét mellett temették el.

A kritikus életkorban reggelenként éhgyomorra egy-egy pohár természetes **„Ferenc József"** keserüviz réges-régóta bevált kitünő hatásu háziszer, amely állandó használatra is igen alkalmas. Kérdezze meg orvosát.

— **Olcsón hüt, ki gázzal hüt! Vegyen gázhütőszekrényt.**

— **Még egy tengely Európában.** Nagyszabásu uj vonallal gazdagodott julius 1-én a légi közlekedés. A Magyar Légiforgalmi rt. inditotta első menetrendszerü nonstop járatát Budapestről—Warszawába. Ezzel a Helsinki—Tallinn—Riga—Wilno—Warszava északi tengely Budapestig nyer meghosszabbitást. Egyelőre csak hetenként háromszor: hétfőn, szerdán, pénteken fog közlekedni az „északi expressz", mely Európa egyik legszebb légiutját két és félóra alatt teszi meg.

SZINHÁZ

Néhány szó a margitszigeti szabadtéri szinpadról

Az európai modern szinházmüvészetben kétségtelenül nagy fordulatot jelentett az az eredményes próbálkozás, amelynek végcélja: az uj lehetőségekkel dolgozó *szabadtéri szinpad megvalósitása.* Külföldön — különösen Olaszországban és Németországban — irókból és szinészekből alakult müvészbizottságok tanulmányozták a szabadtéri szinpad lehetőségeit, mint amely lehetőségek, a szabadtéri szinpad adottságánál fogva, messze tudhaladják a zártterü szinpadok által nyujtott lehetőségeket. Emlitésre méltó volt az elmult esztendőben a firenzei *Pitti*-palota kertjében — a Boboli-kertekben — bemutatott előadás, amely a maga müvészi elmélyülésével valóban uj irányt szabott a szabadtéri szinpad fejlődésének. Ezt megelőzőleg az európai szini direktorok valóságos népvándorlást rendeztek a berlini olimpiai stadion mellett felépitett *Diettrich—Eckart*-féle szabadtéri szinpadhoz, ahol a legkiválóbb német épitészek és szinházigazgatók közös elgondolásából született meg a modern szabadtéri szinpad egyik legmonumentálisabb alkotása.

Nálunk, Magyarországon is több izben próbálkoztak a szabadtéri szinpad nyujtotta lehetőségek megvalósitásával, de egy-két kisértettől eltekintve, csak a szegedi Dóm-téren bemutatott játékok elégitették ki a közönség müvészi várakozását. Legutóbb azt hittük, hogy a *Margitszigeten* felépitett szabadtéri szinpad hozza meg a magyar szabadtéri próbálkozások gyümölcsét, hiszen a szinpad tervezője, *Kaffka* Péter hosszu tanulmányok elvégzése után készitette el az azóta már nagy költségekkel realizált elképzelését. Valóban, ha ismerjük a margitszigeti szabadtéri szinpad épitészi felépitettségét, érezzük, hogy *méltó keretet adott a tervező épitész a majdan bemutatandó darabok részére* s hogy uj lehetőségekkel adományozta meg nemcsak a magyar irókat, hanem a magyar rendezőket is. A margitszigeti szabadtéri szinpad első két előadása azonban *mélységes csalódást keltett*, mert nem láttunk mást, mint amit egyébként is láthatunk fővárosi szinházainkban.

A *margitszigeti Theatrum* kft a siker biztositása végett szerződést kötött *Németh* Antallal, a Nemzeti Szinház igazgatójával és *tőle várta sokat hangoztatott elképzeléseinek megvalósitását.* Azonban *ezuttal is* csalódott a magyar közönség, mert Németh Antal most sem használta ki a rendelkezésére álló eszközöket és nem tett mást, minthogy a Margitszigetre vitte az igazgatása alatt álló nemzetiszinházi együttest és szabad levegőn is bemutatta a Nemzeti Szinház utóbbi években készült kelléktárát.

Ugy látszik, külön fordulópontot jelentett a *Németh* Antal müvészi vezetése alatt álló margitszigeti szabadszinpad életében a szombaton este bemutatott és a zápor alatt be nem fejezett *Nótaszüret* bemutatója. A *Nótaszüret*-tel a *Magyarság* vasárnapi számában már részletesen foglalkoztunk s már akkor megállapitottuk, hogy a rendezők a szabadtéri szinpad müvészi kérdését összezavarták *az ugyancsak „szabadtéri" jelzővel dicsekedő mutatványos bódékkal*, bár *Babay* József, a kiváló iró mindent elkövetett, hogy a rendelkezésére álló *rövid öt nap alatt* ép-

DEZSŐ GÁBOR:

A magyar nóta zongoraiskolájának

VII-ik füzete megjelent!

Előfizetőinknek, akik az esedékes 2 pengőt már beküldték, a VII-ik füzetet a mai napon postára adtuk. Felkérjük előfizetőinket, hogy az elmaradt részleteket mielőbb megküldeni sziveskedjenek, mivel a füzeteket csak a pénz beérkezése után adhatjuk postára. Tisztelettel: a *Magyarság* könyvosztálya, Budapest, Eskü-ut 6.

MDK

Kaffka

kiáll. Párisban

Tér és Forma 1933. VI. 185.

MDK

Kafka építész

A m. építőművészet Párisban és Milanóban. Vállalk. – Lapja 1933. máj. 11.

KAFFKA Péter

KÖRMÖCZY Katalin: Lakáspolitikai törekvédek a fővá
rosban a két világháboru között. = Folia Historica
, 14.1989 92.

Kaffka Péter, építész

— a Budai Szépművészeti Társulat építőművészeti kiállításán a főváros bronz érmét nyerte el

Vállalkozók Lapja, Bp. 1935. LVI. évf.
jan. 16. sz. 8. old.

Kaffka Péter, építész

kidolgozott egy tervezetet, mely szerint az állandó Szabadtéri Színház a Gellért-hegy déli oldalába kerülne.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

jan. 29. sz. 5. old.

MDK

Kaffka Péter

A Pasaréti-uti kislakásos telep. Tér és Forma 1931. 306.l.

M.D.K.

Kaffka Péter, építész, városrendező

[a margitszigeti szabadtéri szinpad terverője] Nagy-Budapest terve fölötti vitában birálja a pesthörnyéki településekre helytelenül alkalmazott „parazita város" elnevezést. Szerinte a kitelepült népesség nem idegen test, hanem a gazdasági erők rossz elhelyezkedése.

Bene Lajos: Nagy-Budapest tervének kialakulása. Városi Szemle, 31. évf. 1945. 2. sz. 88. old. és 95. old.

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐ KÖZPONT

BUDAPEST VII., ALMÁSSY TÉR 6. TELEFON: 1424-144

DECEMBER HAVI PROGRAMAJÁNLAT

1. Vasárnap	10.00	Babanap a Kölyökvárban
	16.00	Zenés divatbemutató
2. Hétfő	20.00	HÉT-FŐN–HÉT-FŐ KLUB Fellép: a WEI WU WEI együttes
3. Kedd	21.00	Latin-amerikai SALSA Klub „La Pena Latina"
4. Szerda	17.30	Zenés-táncos délután nyugdíjasoknak
5. Csütörtök	17.00	Az Élet és Irodalom című irodalmi lap – bemutatkozó estje
6. Péntek	10 00	Filmvetítés óvodásoknak: Zsuzsi és a varázsgyűrű
	14.00	Filmvetítés alsótagozatosoknak: Zsuzsi és a varázsgyűrű
	17.00	TÉKA Táncház
8. Vasárnap	9.30	A HIT gyülekezete (Érints meg Krisztus) istentisztelet
	10.00	Jeles napok a Kölyökvárban
	17.00	Izraeli táncház
9. Hétfő	20.00	HÉT-FŐN – HÉT-FŐ Klub Fellép: a SATÖBBI együttes
10. Kedd	21.00	Latin-amerikai SALSA Klub „La Pena Latina"
11. Szerda	17.00	Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub
	17.30	Zenés-táncos délután nyugdíjasoknak
12. Csütörtök	16.00	Tájak, korok, múzeumok Klubja Ünnepi találkozó „Természetgyógyászat csodái" című előadás Müzli-kóstoló
	17.00	A MAGYAROK c. irodalmi folyóirat estje
	20.00	Cigány folklór-est
13. Péntek	14.00	Filmvetítés felsőtagozatosoknak: Gyermekrablás a Palánk utcában
	17.00	TÉKA Táncház
14. Szombat	20.00	15 éves a VHK (koncert)
15. Varárnap	9.30	A HIT gyületkezete (Érints meg Krisztus) istentisztelet
	10.00	Kandi karácsony a Kölyökvárban
16. Hétfő	20.00	HÉT-FŐN – HÉT-FŐ Klub Fellép a Ladánybene 27 együttes
17. Kedd	21.00	Latin-amerikai SALSA Klub „La Pena Latina"
18. Szerda	17.30	Zenés-táncos délután nyugdíjasoknak
19. Csütörtök	17.00	A CÉH című irodalmi folyóirat estje
20. Péntek	17.00	TÉKA Táncház
22. Vasárnap	9.30	A HIT gyülekezete (Érints meg Krisztus) istentisztelet
	10.00	Kölyökvár – ajándékkészítés
	17.00	Izraeli Táncház
23. Hétfő	20.00	HÉT-FŐN – HÉT-FŐ Klub Fellép. a WEI WU WEI együttes, a Ladánybene 27 együttes és a Satöbbi együttes
27. Péntek	17.00	TÉKA Táncház
29. Vasárnap	9.30	A HIT gyülekezete (Érints meg Krisztus) istentisztelet
31. Kedd	20.00	Naturisták szilveszteri bálja

Alábbi tanfolyamainkra várunk jelentkezőket!

Társastánc (havonta induló)
Felnőtt és Ifjúsági Csoport
– kezdő és haladó
Indul: december 3-án 18.00 órakor
Tanfolyami időpontok: kedd-csütörtök 18.00–21.00
Vezeti: Szerdahelyi Tünde

Úszótanfolyamok indulnak decembertől
– 6–14 éves gyermekeknek
– felnőtteknek
– úszás-előkészítő 2–5 éves gyermekeknek, szülői segédlettel
Beiratkozás: november 25-26-27-28-án 16.00–19.00 óráig

Angol ovi
szerdánként 16.00–17.00 óráig

Zeneovi
hétfőnként 17.30–18.30 óráig

Rajzkör (8–10 éveseknek)
Keddenként 15.00–17.00 óráig

Színjátszó kör (5–12 éveseknek)
szombatonként 11.00–15.00 óráig

Néptánc (8–12 éveseknek)
kedd-péntek 15.00–17.00 óráig

Aerobic
hétfőnként 18.30–19.30 óráig
csütörtökönként 18.00–19.00 óráig

November 27-én, szerdán délután 5 órakor az Erzsébetváros című lap felelős szerkesztője, Tamás Mihály várja az érdeklődő olvasókat beszélgetésre az Almássy téri Szabadidő Központ kiállítótermében.

HÉT-FŐN – HÉT-FŐ

Most: Ladánybene 27

Szeptemberben indult útjára az Almássy téri Szabadidő Központban egy új program, amely a címben említett furcsa nevet viseli. Ha azonban egy kicsit utánajárunk, rögtön megoldódik a rejtély. A hétfő könnyen adódik, hiszen minden héten e napon van a klub, a rejtvény további részét a három résztvevő zenekarban kell keresni. A LADÁNYBENE 27, a WEI WU WEI és a SATÖBBI – akik hétről hétre, felváltva házigazdái a klubnak – mind hét-hét főből áll. Ez a három zenekar már régen baráti kapcsolatban áll egymással, sokszor játszottak együtt, innen származott a klub ötlete. Bár stílusuk nem azonos, a közönség nagy része megfigyeléseink szerint minden hétfőn eljön, s láthatóan jól szórakozik.

Aranyalma
Karácsonyi Vásár
december 14–23-ig az
Almássy téri Szabadidő Központban,
naponta 9–21 óráig.
Ajándékok kicsiknek-nagyoknak.
Karácsonyi meglepetések sorsolása mindennap.
Mindenkit szeretettel várunk!

KÖSZÖNET

Levélben mondott köszönetet a polgármesternek és az önkormányzatnak a VII. kerület Alsóerdősor 14-16. szám alatti Ének-zene Tagozatú Általános Iskola pedagógusai, tanulói és a szülők nevében *Varga Gábor*, az iskola igazgatója, *„... amiért lehetővé tették, hogy a tanulók tankönyveiket és tanszereiket térítésmentesen kapják meg. Tapasztaltuk, hogy csak néhány önkormányzat tudta biztosítani az évkezdés nehézségeinek leküzdéséhez az effajta segítséget"* – olvasható többek között a levélben.

1991/11

tartozik, mely *a lebontott Vigyázó-palota helyén épült 1939-ben*. Azt hiszem, mai individualista világunkban elképzelhetetlen az igazodásnak az a foka, mellyel az építész a Georgia-palotánál megütött hangot folytatta: átvette az arányokat, a homlokzatképzést, a kőburkolatot, mégis benne van a saját egyénisége. Az építész nem akárki volt: *dr. Hültl Dezső* műegyetemi professzor, az építészkar dékánja, a Felsőház tagja. A megbízást tervpályázaton nyerte, nem méltatlanul, az ő pályamunkája oldotta meg legharmonikusabban a feladatot. Volt rutinja egységes térfalak kialakításában, hiszen a Közmunkák Tanácsánál több fontos terünk – köztük a Kossuth Lajos tér – előírt homlokzatát ő tervezte.

Hültl úgy formálta az MTA bérház tömegét, hogy a Rákóczi úti kiteresedést a körút felől megismételte, ezáltal átlós szimmetriatengely alakult ki, mely a lekerekített sarkot záró hengeres felépítményen fut keresztül, s így az épület *az Astoria Szálló felé fordítja „arcát"*. A részletek (bábos korlátok, kovácsoltvas erkélyrácsok) kissé konzervatívabbak, ám ezek – a homlokzaton elhelyezett szobrokkal egyetemben – nyilván az Akadémia méltóságát kívánták reprezentálni.

Érdemes mindkét ház előcsarnokába is benézni, még mai, leromlott állapotuk is érezteti egykori pompájukat: márvány padló- és falburkolatok, egy kőtömbből faragott oszlopok, bronz és krómozott ajtók, az eredeti világítótestek maradványai láthatók bennük, tágasságukról, térhatásukról nem is beszélve. A földszintet és a mezzanint (félemeletet) összefogó portálok bronzborítású fémszerkezete még jórészt az eredeti (sajnos a most folyó üzletátalakításoknál nem törekednek megőrzésére), a szép tipográfiájú rozsdamentes fémbetűket azonban már régen kicserélték. Az elmúlt idők érthetetlen szokása volt – miként az a körúti OTP-fióknál látszik –, hogy *a bronzportált aranyszínű festékkel mázolták le*, ahelyett, hogy a korábbi rétegektől megtisztították volna. Biztató jelként foghatjuk fel a korábbi, meglehetősen snassz textiláruház helyére települt Arissimeoni üzlet kulturált berendezését és portáljait, még akkor is, ha kissé extravagánsnak tűnnek, és a napvédő ponyva tartószerkezetét sem sikerült a portálfejbe rejteni, ahogyan azt a portál jellege megkívánta volna. Reméljük, hogy a sarok átalakuló üzletei sem kerülnek rosszabb kezekbe, s ez a városképben oly fontos hely fokozatosan visszanyeri hajdani fényét.

Ferkai András

Vesebetegek – szabadlábon

A betegek számához viszonyítva kevés a művesekészülék, amely megtisztítja a vért a mérgező anyagoktól. Az állampolgárok elégedetlenségének a sajtó is gyakran hangot adott. Arról viszont, hogy létezik más, alternatív megoldás, amely a beteg számára minden szempontból kedvezőbb, szinte egyáltalán nem esik szó. Pedig van ilyen.

A világ fejlett országaiban tíz-egynéhány éve alkalmazzák az úgynevezett CAPD – folyamatos, ambuláns, peritonális, tehát a hashártyán keresztül történő dialízis – eljárást. *Dr. Szöllősy Gyula* és *dr. Méhes Mária* a Péterfy Sándor utcai kórházban, Magyarországon az elsők között, a nyolcvanas évek közepén honosították a módszert.

A CAPD kezelés lényege tulajdonképpen már az elnevezésben benne foglaltatik. Míg a művesekezelés esetében a testen kívül, időszakosan méregtelenítik a vért, addig ennél az eljárásnál a mérgező anyagok kiválasztása a testen belül folyik. A hasüreget töltik fel bizonyos, erre a célra szolgáló folyadékkal, és ez, a hashártyán keresztül, folyamatosan szűri ki a mérgező anyagokat. A folyadékot mintegy hat-óránként kell cserélni, ezt a cserét azonban, egy kis, a hasfalba beültetett csövön keresztül *maga a beteg vagy valamely hozzátartozója is elvégezheti*. A folyadékcsere – amelynek steril követelményeit egy rendkívül szellemes, ultraibolya sugarakkal működő kis készülék biztosítja, s természetesen ez a berendezés sem mentesíti a beteget az elemi higiénés feltételek, például a kézmosás alól – mindössze fél órát igényel, de gyakorlott betegek húsz perc alatt is lebonyolíthatják. Az eljárásnak, amely a cukorbetegek esetében különösen előnyös, de nagy jelentősége lehet a nehezen ágyhoz köthető, mozgásigényes gyermekeknél is, másik jellemzője a *folyamatosság*. Míg a művese-kezelés hetente két-három alkalommal távolítja el a vérből a felgyülemlett mérgező anyagokat, addig *a CAPD kezelésnél a szűrés állandó:* a szervezet nincs lökésszerű méregterhelésnek kitéve.

Természetesen ez az eljárás sem alkalmazható minden esetben. Azoknál, akik már hasfali műtéteken estek át, a cső elhelyezése gyakran megoldhatatlan; problémát okozhat még egy olyan sérv is, amely egyébként a betegnek nem jelent gondot. Minthogy a folyadék cseréjéhez a beteg aktív közreműködésére van szükség – ez egyébként a legtöbb esetben rendkívül *kedvező lélektani hatással van a betegre* –, csak bizonyos együttműködési készség és intelligenciaszint esetében alkalmazható. Nem jelenthet megoldást egyedülálló emberek kezelésénél sem, hiszen ha nincs valaki az közelben, aki mondjuk egy rosszullét esetén a kezelést elvégzi, az tragikus következményekkel járhat. Annak azonban, hogy az eljárás mind ez ideig nem terjed el szélesebb körben, nem az ellenjavallatokban kell keresni az okát.

Bár a CAPD eljáráshoz szükséges folyadékot – napi mintegy nyolc literről van szó! – immár három éve ingyenesen biztosítja a betegek részére a társadalombiztosítás, *a folyadék hazai előállítása, és főként az azt tartalmazó műanyag zsákok gyártása nem megoldott*. Ezeknek a műanyagoknak olyan magas fokú minőségi és higiénés követelményeknek kell eleget tenniök, hogy azt csak a legnagyobb, erre szakosodott cégek képesek biztosítani. A felhasznált folyadék egy része ugyan itthon készül, Magyarországon töltik be az import tasakokba, de hosszú távon ez a megoldás sem látszik kielégítőnek. A nagy világcégek érdeklődnek ugyan a magyar piac iránt, de nem hajlandók teljesíteni a magyar fél által támasztott követelményeket, például azt, hogy meghatározott időn belül építsenek ki nálunk gyártó kapacitást. Marad az eseti beszerzés – ez pedig bizonytalan, és e tény gyakorta elkedvetleníti azokat az orvosokat is, akik pedig az eljárás lelkes hívei.

Arról – talán – lehet vitatkozni, hogy közvetlen költségeit tekintve melyik eljárás kerül többe, de ha a közvetett költségeket is figyelembe vesszük, tehát a kórházi ágy, a szakképzett személyzet igénybevételét, a művesekészülék amortizációját és így tovább – egész biztos, hogy *a CAPD eljárás az olcsóbb*. És akkor még nem is beszéltünk az eljárás társadalmi hasznáról: az így kezelt betegek nem szakadnak ki a munkából, teljesebb, tartalmasabb életet élhetnek, a szó átvitt és valóságos értelmében is „szabadlábra" kerülnek. De erről inkább beszéljenek ők.

Dr. Szöllősy Gyula és dr. Méhes Mária eddig *tizenegy betegnél alkalmazta ezt az eljárást*, közülük öten már sikeres transzplantáción estek át, új vesével élnek. Következő számunkban megpróbáljuk őket megszólaltatni: mondják el, mit jelentett számukra a kerületben működő kórház úttörő kezdeményezése.

Csík István

PÁNSÍPPAL AZ ÁRVÁKÉRT

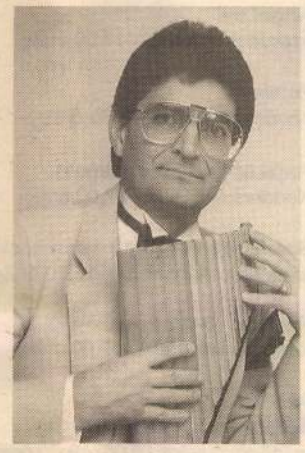

A pánsíp – a Zenei Lexikon szerint – „a legősibb és legegyszerűbb emberi muzsikálást szimbolizálja". Ösztönösen Papageno jut eszünkbe róla, hiszen a pánsíp a természet egyszerű emberének, a madarásznak, a pásztornak ősrégi hangszere. Gépi muzsikával agyontöltekezett korunkban nem csoda talán, hogy sokan kedvelik, és szívesen hallgatják a természetközelséget sugalló hangokat. Ám akik október 5-én *Steven Tailor-Szabó* római katolikus művész jótékonysági hangversenyére gyülekeztek, maguk is aligha gondolták, hogy Purcelltől Mozartig, Ave Mariától a Jesus Christ superstarig klasszikus és egyházi művek milyen széles sorát tudja majd méltón megszólaltatni művész és hangszere. A hangversenynek a Wesselényi utcai baptista gyülekezet adott otthont. A kíséretet *Lukács Géza* orgonaművész, a templom orgonistája látta el. Sajnáljuk, hogy a szervezők nem gondoskodtak idejében a nagyobb érdeklődésre méltó esemény publicitásáról.

A hangverseny önkéntes adományokból befolyt bevételét a művész a *Lidia gyermekotthon alapítvány* támogatására ajánlotta fel. Az alapítvány azt tűzte ki célul, hogy újra életre hívja a második világháború után megszüntetett baptista árvaházat. A hajdanvolt árvaházat a baptista egyház tartotta fenn, de minden megkülönböztetés nélkül fogadták be a rászorultakat. Ezt a nemes hagyományt kívánják folytatni az új otthonban is.

R- -ő

Az alapítványról további információk a kuratórium elnökétől *Herjeczki András* ny. lelkipásztortól nyerhetők a 185-7882 telefonszámon.

Régi kávézók, vendéglők

A Continental

A Belső-Erzsébetváros egyik komor színfoltja az egyre jobban porladó, omló Dohány utcai Continental Szálló és a mellette lévő Hungária fürdő. A szálló kivert ablakszemekkel, alkalmi plakátokkal teleragasztott sarokrésszel szomorkodik már ki tudja mióta.

Apró kávézója valahogy megmenekült annak idején a háborús pusztításoktól, megmaradtak körben a szép tükrök, sokszorosan visszaverve a kopott mélybarna, bordó színeket, az egész épületegyüttesre jellemző színes üvegablakok zöme is megmaradt a szálló bezárásáig. Csipkeabroszszal terített asztalok, aljukon végtelen variációjú makramé csomózási lehetőségekkel. Beugró, átutazó bérelszámolóknak, könnyebb kalandra vágyó ügynököknek egyes asztalok is rendelkezésre álltak. Az asztalon fonott kosárban sóskifli – napjainkban kipusztult pékipari termék. Az árlap kis könyvecske formára kötve kínáltatta magát filléres áraival. A Pavoni-féle most már ipartörténetivé váló kávéfőzőből gyorsvonaterejű gőzök szisegtek ki az ötvenes évekre, a fehér kendős kávéfőzőnő mosolya kicsit megtörten látszott. Ischlerek és linzerek hevertek egymáson az üvegdoboz mögött, amihez jófajta Mecseki Itókát hörpöltek a vendégek.

(Fotó: Frankl Aljona)

Hajnalban, fürdő után, egy forró kávé a presszóban, és még csak ki sem kellett menni az utcára, hiszen *a szálloda és a fürdő egybenyitott volt*. A gyertyautánzatú csillár körül díszes vakolatfüzért rakott fel a régvolt idők kőművese. A nehéz bársonyfüggönyök mélyen magukba szívták a Munkás füstjét. A magas, párnázott bárszéken himbálódzó vendég a pult körül körbeívelő rézrúdba kapaszkodva vészelhette át a nehéz perceket.

Aztán egy nap véget ért a szálló élete, és jöttek a nehéz sorsú hivatalok, kizavarták az átutazó vendégeket, a bárban iszogató vidékieket. Többpéldányos iktatások kezdődtek, de a Nyugdíjintézet, majd a 2. számú Építőipari Vállalat hivatali aktivistái az égvilágon semmit sem csináltak az épülettel. Minden szép lassan tönkrement. Cső került cső hátára, alátámasztó oszlopdúcok sorjáztak mindenfelé. Végül kiköltöztek a hivatalok s ottmaradt az egyre jobban szétmálló épületben a portás, a szétesett recepció roncsai mellett. Még ott a liftajtó a régi felirattal, valami furcsa szögletben a telefonfülkék, a míves, öntött, alumínium betűkkel. Néhány flóderozott burkolatlap kunkorodik elfelé. *A régi presszó, leválasztva, lomokkal teli*, benne az elfordított pult, a régi pincérnők könyökének hűlt helyével, s valami megmaradt még a mennyezeti vakolatdíszekből is. És egy kopottas, homályos tükörből néz vissza ránk ez az egész elfuserált, jellegzetesen szomorú tér, várva a beteljesülést, a bontást vagy a felújítást. *Jó lenne, ha végre történne valami a Dohány és a Nyár utca sarkán.*

A Continental kávézója 1950 körül *(Fotó: MTI)*

Bodor Ferenc

Tizennyolc éves a Rembrandt grafikai kör

Pincében kezdték, mángorlóval

A művelődési házak grafikai körei közül kevés éri meg születésének tizennyolcadik évfordulóját, mert a legtöbb helyen nem tudják folyamatosan biztosítani a működéshez szükséges feltételeket. A helyiség, a technikai berendezések, a papír, a festékek és a vegyszerek beszerzése nem egyszer megoldhatatlan anyagi problémát jelent. A legtöbb helyen az egyszerűbb megoldást választják: a nagyobb ráfordítással járó művészeti csoportokat megszüntetik.

Erzsébetvárosban a *Rembrandt* nevét viselő grafikai kör számára ezek a nehezen megteremthető feltételek mindvégig biztosítva voltak. *1974. január 1-jén az Erzsébet körút egyik pincéjében, egy hajdnavolt cipészműhelyben kezdték el a munkát.* A kör akkori vezetőjének, *Kéri Imrének* első dolga volt, hogy *Muzsnay Ákossal* és *Korányi Gáborral* közösen kifesse a helyiséget, rézkarcprés helyett egy ütött-kopott mángorlót szerezzen, s az egyik sarokban a lemezek maratásához savazót rendezzen be. Muzsnay Ákos és Korányi Gábor azóta a Képzőművészeti Alap tagjai lettek, országosan ismert grafikusok, hazai és külföldi biennálék rendszeres résztvevői és kitüntetettjei.

Tizennyolc év alatt kétszáznál többen tanultak a körben, huszonketten bejutottak valamelyik művészeti főiskolára, tizenegyen a Képzőművészeti Alap tagjai lettek. A Rembrandt grafikai kör főiskolai előkészítő, sőt a főiskolai képzést helyettesítő feladatot is betölt. A magyar művészeti élet rokonszenves vonása, hogy azok számára is, akik a főiskolára nem jutottak be, lehetőséget ad a Képzőművészeti Alap-tagság elnyerésére. Az Alap-tagság birtokában aztán az amatőr mozgalomból indultak is ugyanolyan eséllyel startolhatnak, mint azok, akik valamelyik művészeti főiskolát elvégezve jutottak diplomához.

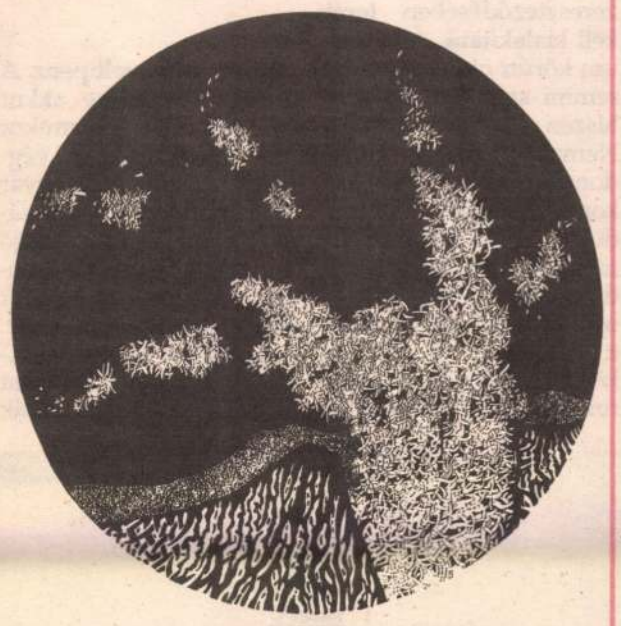

Pató Károly: Mesék a holdról (tollrajz)

Amikor a kezdet kezdetén Rembrandt nevét választották a kör névadójának, ezzel hitet tettek szándékuk komolysága mellett. „A legegyszerűbb a rézkarcban – mondotta Kéri Imre –, hogy Dürer óta a technika nem változott. A viasz alapot Dürer idejében is ugyanúgy használták, s a lemezt ugyanúgy maratták.

(bs)

Építészeti barangolás Erzsébetvárosban

Alábbi cikkünkkel új sorozatot indítunk útjára, melyben Ferkai András építészettörténész invitálja képzeletbeli sétára az olvasót. Írásaiban nem műemlékekről, hanem a közelmúlt kevésbé ismert, ám kvalitásos alkotásairól lesz szó, épületekről, épületegyüttesekről, városi terekről, áruházak és üzletek külső és belső kiképzéséről. A válogatás óhatatlanul szubjektív és teljességre sem törekedhet, de a bemutatás módszere közös lesz valamennyi példánál, a legkisebb üzletbelsőtől a városképet meghatározó épületkomplexumig: az építészeti elemzést a szerző igyekszik a lehető legjobban összekapcsolni a helytörténeti és kultúrtörténeti ismeretekkel.

Az Astoria-sarok

A Rákóczi út Belváros felőli torkolata a napokban átadott Kelet–Nyugat Kereskedelmi Központ építésével vált hosszú évtizedek után végre befejezetté. A városnak ez a pontja gyakorlatilag a régi Nemzeti Színház lebontása óta rendezetlen volt és sokféle terv született szabályozására. Az első világháború előtt a Károly körút és Rákóczi út sarkán a gróf Vigyázó család egyemeletes, klasszicista palotája állt, míg az átellenes oldalon a Nemzeti Színház sarokbérházának földszintes romjai, melyekben még sokáig néhány üzlet és gyógyszertár működött.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1914-ben előírta, hogy a két főút kereszteződésében teret kell kialakítani. A Múzeum körúti oldalon ennek semmi sem állt útjában, hiszen a két üres telek a Nemzeti Színház tulajdonában volt, és az akkorra lezajlott többfordulós tervpályázat eredményeképpen készült az új színház terve, a körútra néző főbejárata előtti dísztérrel. A Károly körúti oldalon azonban a rozzant Vigyázó-palota kisajátítására és lebontására lett volna szükség a városrendezési koncepció megvalósításához.

A világháború másfél évtizedre visszavetette a tervezgetést: sem a Nemzeti Színházra, sem kisajátításra nem volt pénz. A rendezés kérdése akkor vetődött újra fel, amikor gróf *Vigyázó Ferenc* végrendeletében a Magyar Tudományos Akadémiára hagyta szóban forgó ingatlanát, vagyis *a Rákóczi út torkolatának mindkét oldala köztulajdonba került.* Ekkor tette közzé javaslatát e fontos csomópont átépítésére a Közmunkák Tanácsának agilis új elnöke, *Rakovszky Iván.* A Budapesti Hírlap 1928-as karácsonyi számában olyan díszteret javasolt, ahol a Nemzeti Színházat a Vigyázó-telken egy másik reprezentatív középület ellensúlyozza, s a kettőt egy, a Rákóczi utat áthidaló, háromnyílású diadalkapu köti össze. A berlini „Tor"-ok példáját említette, ahol a kapuk nemcsak városképi, esztétikai szerepet töltenek be, hanem a forgalmat is szabályozzák. Cikkét a Közmunkák Tanácsa építészének, *Kaffka Péternek* rajzaival illusztrálta. Az ötletet a Nemzeti Színházat szorgalmasan továbbtervező *Pogány Móric* is elfogadta, de a térképezés szükségszerű aszimmetriáját őszintébben kifejező változatot készített, ahol a Vigyázó-telekre egy körülbelül 12 emelet magas toronyházat helyezett volna el.

A mai beépítés, bár az előírt beépítési vonalat követi, csak halványan utal ezekre az elképzelésekre: a toronyházból az Óraház felmagasított sarka maradt, a *diadalkapu pedig végleg a feledésbe merült a Nemzeti Színházzal együtt.* A ma embere nem gondolná, hogy az az épület, amit a Károly körút és a Rákóczi út sarkán lát, valójában két külön épület: nem egyszerre épültek, sőt a tervezőjük is más. A Rákóczi út 4. számú ház épült előbb, 1935-ben, *dr. Barát Béla* és *Novák Ede* tervei szerint a Georgia Mezőgazdasági Ipar Rt. számára. Ez az elegáns, tartózkodóan modern bérpalota adta meg *a Rákóczi út indításának nagyvárosi alaphangját.* Szép arányúak a franciaerkélyekkel tagolt, sima kőlapokkal burkolt homlokzatok, a két szintet átfogó üzletportálok. Az épület legjellegzetesebb eleme mégis a tömegét függőlegesen felhasító, hajdan világító üveghasáb, tetején az órával, mely alapján a pestiek jó része ma is „Óraház" néven ismeri.

A két épület közötti határ alig észrevehető, a Rákóczi út 4. számú bejárattól balra húzódik. A hengeres toronnyal koronázott sarok már a Magyar Tudományos Akadémia bérházához

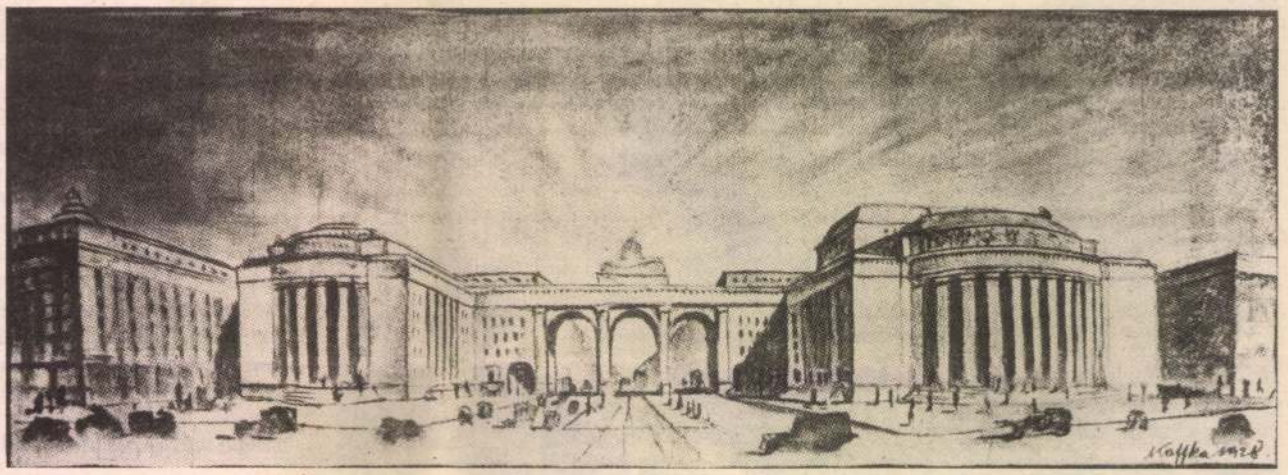

Kaffka Péter terve a Nemzeti Színház környékének rendezésére

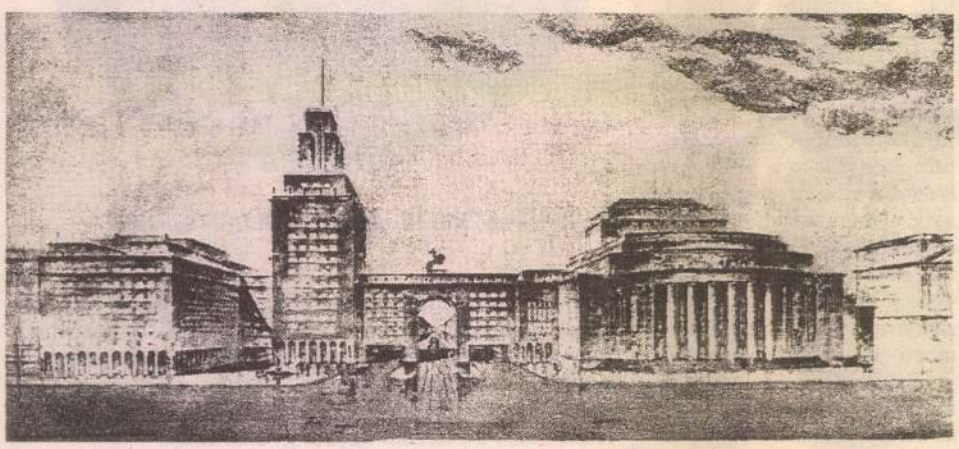

Pogány Móric: A Nemzeti Színház körül való tér rendezésének terve
(Az egynyílásos megoldás)

Tájékoztatjuk, hogy a korábbi években működő (de időközben megszűnt) Erzsébetvárosi Helytörténeti Klubot újraszervezzük. 1991 novemberétől az Almássy téri Szabadidő Központ kiállítóhelyiségében (II. emelet 208. szoba) minden hónap második szerdáján délután 5 órától este 8 óráig tartjuk összejöveteleinket.

Erzsébetvárosi Helytörténeti Klub

MDK

Kaffka Péter építész

Magyar V: A Gellért rkp müv. kiképzésének pályatervei
Épitő Ipar Épitő Müv. 1931. ápr. 15. 61-62 l.

MDK

Kaffka Péter építész

Tetőkertek kerülnek a tüzfalak helyébe. Pesti Napló, 1934, szept.8. 6.l.

Kaffka Péter MDK

épitész

Kétszáznyolcvanezer pengővel szabadtéri szinpad épül a Gellérthegyen.
Magyarság 1936. jan.24.

M.D.K.

Kaffka Péter

Rajza az uj nagy dunaparti strandfürdőről.

Bessenyey Zénó: "Épül a nyári-téli hatalmas dunai strandfürdő c.
Szinházi Magazin, Bp. 1943. aug. 25-31. VI. évf. 36. sz. 6-7. lap

Kafka Péter

építész

Az Architecteur d'Aujordhui folyóirat rendezésében megnyilt Párisban a II.modern nemzetközi építészeti kiállitás.Általános elismerést és tetszést arattak a magyar kiállitók,akiknek csoportjában külön-külön,vagy pedig együttes tervekkel szerepelt.-

Nemzeti Ujság
1933.IV.4.

KAFFKA Péter épiten

- Árkay és Babitó 1933-as spatlétesítmény tervéről írt cikke 1934 Magyar Szemle

TBM 26. 1997 42-43.

mpanon
k szemöldökén
mpanon két
A DNy-i
n gazdasági
i
ítéssel. Az É-i
áthajtó,
házához az
etes, nyeregtetős
nten beüvegezett
6) Az udvar ÉK-i
alaprajzú,
ős börtön 1996
ves oromzatos,
Kálvária
ól kiemelkedik
0-1766)

..... 1997

aprajzú épület,
okzat síkjától

M.D.K.

Kaffka Péter, építész

terve a hat egyenként 2500 p-ös díj egyikét nyerte el a Belső Ferencváros rendezésére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja. Bp. 1943. LXIV. évf.

jul. 1. sz. 6. old.

.Ъ.Ъ.Х.

M.D.K.

Kaffka Péter épitészmérnök

Tervezte a Szigeti Szabad Szinpadot.
"...önzetlen buzgalommal és áldozatkészséggel müködött éveken át, minden akadályt leküzdve...mig diadalra vitte az ügyet."-irja "Bethlen Margit grófnő Szinházi levelé"-ben, amikor beszámol a Szigeten bemutatott "Szentivánéji álom" előadásáról.

Szinházi Elet. Bp. 1938. juni. 25. XXVIII. évf.27. sz. 8-11. lap

MDK

Kaffka Péter

Részt vett a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia folyóirat 1933. elején Párizsban rendezett II. nemzetk. modern építészeti kiállításon.

M.D.T.

Kaffka Péter, épitész

a belső Ferencváros rendezésére kiirt tervpályázaton az egyik első dijat nyerte el.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1943. 77. köt. 111. oldal.

Kaffka Péter, építész

M.D.K.

a kolozsvári Mátyás király tér rendezésére kiírt pályázaton második díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1942. 76. köt. 103. old.

MDK

Kaffka Péter építész

Egyleti közlemények. MMÉKözl. 1929. IV.14. los 1.

Kaffka Péter:

Az Ő tervei nélkül épült 1938-ban a Mongolországi Szabadtéri Színpad.

Kaffka Péter
Kismarty Lechner J

nak kitárásával, a zeneművészet az évszázados Zenekonzervatórium újjászervezésével jelölte a közeli multban a magyar kultúra új korszakát a két évtizedes elnyomatás után. A következő nagy lépés az egykori kulturális élet teljes kifejlődése felé a Művészeti Hetek többirányú művészeti programmja. Az irodalom, a zene- és színművészet, a szépművészet és építészet együttesen felölelik az erdélyi magyarság egész művészeti életterületét. A jövőben a hagyományos erdélyi irodalom és művészet kiváló teljesítményei mellé emelkedik majd ismét az építőművészet is. Őszinte örömmel hallom, hogy Kolozsvár a művészetek számára állandó otthont, önálló műcsarnokot kíván emelni; hogy a városkép művészies kialakítására terveket készített és gondozni kívánja híres műemlékeit.

E jövőbeli nemes elgondolásokat és tervek megvalósítását mindenkor készségesen figyelni és támogatni szándékozom, nemcsak abban az értelemben, hogy esztétikailag szebbé váljon e város képe, de abban a tekintetben is, hogy Erdély nagyhírű műemlékei mindenkor kellően szakszerű műemlékvédelemben részesüljenek. E Művészeti Hetek mintegy jelzik a nagy építőmunkának ütemes menetét, melyben vállvetve kell dolgoznunk és egyetértően alkotnunk, hogy a nemes szándékok, értékes tervek minél előbb lehetőség szerint tökéletesen valóra váljanak."

*

A Kolozsvári Művészeti Hetek alkalmával a kolozsvári Mátyás király-tér rendezésére kiírt tervpályázaton a bírálóbizottság három egyenként 1500 P-s díjat helyezési sorrendben

I. helyen dr. Kismarty-Lechner Jenő és ifj. Kismarty-Lechner Jenő közös tervének,

II. helyen Kaffka Péter és Acsay László közös tervének,

III. helyen dr. Gerő László tervének ítélt oda.

Rangsorolás nélkül megvételre ajánlotta egyenkint 500 P-ért Koromzay Vilmos, Papp Imre, Wollmann Károly és Rimanóczy Gyula tervét.

*

A Magyar Élet Pártjának III. Képzőművészeti Kiállításán a vallás- és közoktatásügyi miniszter megvásárolta Farkasfalvy Imre: „Budai részlet" c. vízfestményét, Liszkai Kováts Zoltán: „Diana" c. terrakotta-szoborművét, Ruff András: „Önarcképtanulmány" c. rajzát, Szuly Angéla: „Hideg tavasz" c. vízfestményét és Rév Gusztáv: „A Nôtre Dame sarka" c. színes rajzát.

*

A Műbarát kiállításán a kultuszminisztérium megvásárolta Medgyessy Ferenc: „Móricz Zsigmond képmása" c. kőszobrát.

A Kolozsvári Művészeti Hetek alkalmából az Egyesült Magyar Amatőrfényképezők Orsz. Szövetsége vetített színesfénykép-bemutatót rendezett, amelyen a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium által kitűzött díjakat az alábbiak nyerték: I. díj: Dulovits Jenő (Téli ablak), II. díj: Csörgeő Tibor (Akt), III. díj: ifj. Brázay Zoltán (Téli táj).

A VELENCEI KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSA

Június 21-én nyilt meg a hagyományos díszes külsőségek között Velence páratlanul szép természeti és művészeti keretében a XXIII. Biennale, a legnagyobb és legtekintélyesebb nemzetközi képzőművészeti kiállítás. A kiállítás jelentőségét ebben az évben fokozta az, hogy egy háborúban álló nemzet rendezte, s azon Olaszországon kívül még tíz külföldi nemzet vett részt. Ez a helytállás a kultúráért és a művészetért a történelem legnagyobb méretű háborújának közepette felemelő tudat, nagyszerű bizonyítéka a kultúráért és Európa jövőéért harcoló tengelyállamok töretlen akaratának, szellemi akcióképességének és bíztató jel az alakuló új Európára nézve.

A kiállítást *III. Viktor Emánuel király és császár* nyitotta meg. Kíséretében megjelent a génuai herceg és *Giuseppe Bottai* olasz nemzetnevelési miniszter. Képviseltették magukat a legfőbb olasz állami hatóságok, kulturális és művészeti intézmények, maga Velence városa. Jelen voltak a résztvevő nemzetek olaszországi követei, köztük *Máriássy Zoltán* quirináli magyar követ. A megnyitási ünnepségen megjelent *Albrecht királyi herceg hitvese*. A hivatalos világ képviselői mellett természetesen nagy számban gyűltek össze olasz és külföldi művészek, kritikusok. Ott láttuk az akadémikus *Oppót, Gaudenzit, Romanellit, Marinettit*, továbbá *Casoratit, Tosit, Severinit, De Chiricót, Messinát, Martinit*, a kritikusok közül pedig *Tridentit, Nebbiát, Repacit, Zonzit, Zorzit, Scarpát* és *Dal Massát*. Jelen volt a német művészek kamarájának elnöke, *Ziegler Adolf* tanár, a német pavillon rendező kormánybiztosa, a külföldi művészek közül *Mesztrovics Iván*, aki a horvát pavillonban nagyobb kollekcióval szerepel. Egész kis magyar kolónia is jelen volt: *Gerevich Tibor*, a kiállítás magyar kormánybiztosa, *Szalatnyay József*, a magyar csoport titkára, a Székesfőváros nevében *Sztankay István* tanácsjegyző, *Kopp Jenő*, a Fővárosi Képtár igazgatója. A művészek közül *Kontuly Béla*, a Képzőművészeti Főiskola tanára, *Orsós Ferenc* egyetemi professzor, *N. Kovács Mária* szobrászművésznő, valamint *dr. vitéz Nagy Zoltán*, a báró Eötvös József Collegium tanára. Csak egy beszéd hangzott el, a kiállítás elnökéé, *gróf Volpi* szenátoré, ez azonban rövidsége ellenére is méltó hangot adott a kiállítás különleges jelentőségének. Röviden utalt az 1895 Szent Márk napján megnyilt első kiállítás óta a Biennalék történetére s méltatta a mostani kiállítás jelentőségét. Jólesett hallanunk, hogy Németország részvétele után mindjárt Magyarországról szólott, s meghatottan hallgattuk, amint elnöki megnyitójában meleg szavakkal emlékezett meg a kiállításon külön teremmel szereplő, oly fiatalon és váratlanul elhúnyt *Aba-Novák Vilmosról*. Volpi gróf beszédében a következőket mondotta még: „A Biennale megnyitása egy oly szertartás, amely a természet, a művészet és a történelem együttesétől alkotott páratlan és remek keretben kifejezésre juttatja Olaszországnak mindig eleven és változatlan hitét mindazon ideálokban, amelyek a gondolat és a képzelet alkotásai, amelyek a valóságot a szellem magasabb, tisztább és szárnyaló világává ihletetten alakítják át, kifejezésre juttatva Olaszország hitét mindabban, ami szépség és műveltség.

... Ma, amidőn az önző érdekek hibrid koalíciója abban az illúzióban ringatja magát, hogy a történelmet el tudja téríteni sorsszerű útjáról, s életek és javak mérhetetlen áldozata árán hiába kíséreli meg erőben fiatalabb, tehetségesebb és a mult dicsőségében gazdagabb népek feltartózhatatlan lendületének gátat vetni: bizonyos vagyok benne, hogy ma Velencére és az ő biennális kiállítására úgy tekintenek, mint a szellem békéjének az eseményekhez hasonlítva talán szerény, de határozott és biztos szimbólumára, amelyre az emberiség vágyik és amelyet az új Európa erői el is fognak érni, feltartózhatatlanul haladva győzelemről győzelemre." A szárnyaló beszéd mély benyomást tett a megjelentekre, s utána Bottai miniszter a király nevében megnyitottnak jelentette ki a kiállítást.

Az olasz király végigjárta először az olasz művészek alkotásait 66 termet magába foglaló központi nagy csarnokot, majd pedig megtekintette a különleges kiállításokat bemutató többi olasz pavillont és a külföldi nemzeteknek, jórészt saját külön épületükben elhelyezett kiállítását. A központi csarnok tőszomszédságában, megkapó természeti környezetben emelkedő magyar pavillon előtt *Máriássy Zoltán* követ és *Gerevich Tibor* kormánybiztos fogadta az uralkodót. Máriássy követ a pavillonban bemutatta a megjelent magyar kiküldötteket és művészeket, majd pedig a király a kormánybiztos kalauzolásával megtekintette a kiállított magyar műveket. Minden egyes

Képzőművészet 1942 47
182. l.
(a kolozsvári Műv. Hetek)

MŰVÉSZETI ÉLET

A Magyar Művészetért kiállítás június hó 6-án déli 12 órakor nyilt meg ünnepélyes keretek között. A Műcsarnokban megjelent Horthy Miklós kormányzó Ő főméltóságát és hitvesét a Kormányzóhelyettes Úr hitvesével együtt Rakovszky Iván, a Képzőművészeti Társaság elnöke köszöntötte. Rámutatott arra a szerencsés körülményre, hogy a háború nagy fergetegében sem hanyatlott le a magyar művészet, hanem dicsőségesen emelkedik inkább. Katonáink messze idegenben védik a magyar haza kultúráját és minden megpróbáltatás árán is biztosítják a keleti kulturálatlanság ellen, itthon is él a művészet és mutatja hagyományos műveltségünket. A háborús viszonyok anyagi tekintetben éreztetik ugyan hatásukat nemzeti művészetünkben, e nehézségek leküzdésére rendezteti évről-évre e kiállítást a Főméltóságú Asszony.

Ebben az évben is hatalmas anyag gyűlt össze seregszemlére. Majd 400 művész 600-nál több alkotással lépett a közönség elé. Az elbírálás felelősséggel teljes nagy munkáját külön bizottság végezte Tasnádi Nagy András, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács elnökének vezetése mellett. A bizottság tagjai voltak: dr. Say Géza miniszteri tanácsos, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács igazgatója, a művésztársadalomból pedig Benkhardt Ágost, Burghardt Rezső, Csók István, vitéz Darvassy István, Edvi Illés Aladár, Gál Ferenc, Glatz Oszkár, Kandó László, Réti István, Rudnay Gyula, Sidló Ferenc, Szőnyi István, Varga N. Lajos.

A megnyitási ünnepségen résztvettek a politikai és társadalmi élet előkelőségei: Keresztes Fischer Ferenc belügyminiszter és felesége, Hóman Bálint kultuszminiszter, vitéz Bartha Károly honvédelmi miniszter és felesége, Antal István miniszter, Lukács Béla miniszter, Bárczy István és báró Wlassics Gyula államtitkárok, Homonnay Tivadar főpolgármester, Szendy Károly polgármester, Szép László miniszteri osztályfőnök és mások.

A kiállítás iránt óriási érdeklődés nyilvánult meg és a több hétig tartó kiállítás értékes anyagából jelentékeny vásárlás történt.

A KOLOZSVÁRI MŰVÉSZETI HETEK ZÁRÓÜNNEPSÉGEI

A Kolozsvári Művészeti Hetek többhetes gazdag műsora befejeződött. A második irodalmi est színvonalas műsorán anyaországi írók szerepeltek és az előadóművészek is az anyaország irodalmi értékeiből mutattak be a nagyszámú közönségnek.

Gróf Bánffy Miklós mondta a megnyitóbeszédet. Az erdélyi írók nevében üdvözölte az anyaország íróit és felidézte a mult emlékeit, amikor egy évtizednél régebben a budapesti Zeneakadémián a Helikon írói mutatták be az idegen megszállás alatt tengődő Erdély irodalmi életét. „Ma este ünnepet ülünk — mondotta — hiszen testvéreink lépnek elénk. Áhítatos és szent pillanat ez, melyben a magyar irodalom szelleme, a magyar irodalom kupolája töretlen boltívként zárul össze felettünk."

A nagy tetszéssel fogadott megnyitóbeszéd után fáji Fáy István titkos tanácsos, államtitkár, a kultuszminiszter képviseletében mondott üdvözlő szavakat: „Kedves kötelességet teljesítek, midőn Hóman miniszter úr üdvözletét tolmácsolom. Míg a Művészeti Heteket megnyitó első irodalmi est az erdélyi magyar szellem hűségéről és erejéről tett tanúságot — mondotta — addig a záró irodalmi est az anyaország íróinak bemutatkozásával a nemzeti művelődés egységét, a tudatos összetartozást, az egy nagy táborba tömörült építő akaratot fejezi ki."

A köszöntő szavak elhangzása után Kozocsa Sándor tartott előadást a mai magyar irodalomról és ezzel mintegy keretbe foglalta az irodalmi est egész műsorát. Harsányi Zsolt „Kolozsvári emlék" címmel, Márai Sándor „Az olvasás művészete" címmel olvasott fel, Cs. Szabó László „Családi ismerősök" című elbeszélését, Eszterhás István pedig „Rokkant Sebestyén szerencséje" című regényrészletét mutatta be, Gulácsy Irén „A Tisza rendelete" címmel olvasott fel.

Az elbeszélések sorát kiváló előadóművészek színezték. Simonffy Margit Ady-, Babits-, Kosztolányi-verseket szavalt, N. Tasnádi Ilona Erdélyi József, József Attila, Jékely Zoltán, Méry László verseiből adott elő. Wargha Lívia, az Operaház tagja Liszt-, Farkas-, Csiky-, Laurisin-műveket adott elő, Laurisin Miklós zongorakíséretével. Albert Ferenc hegedűművész Laurisin Miklós zongorakíséretével Dohnányi és Hubay műveiből játszott. Szabó Lőrinc és Illyés Gyula saját költeményeiből adott elő. Toronyi Imre Komjáthy, Weörös és Juhász Gyula verseiből szavalt.

*

Fáy István államtitkár, vitéz Haász Aladár miniszteri osztályfőnök kíséretében megtekintette a könyvnapi sátrakat és az Erdélyi Múzeum termében elhelyezett VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállítást. Az érkező előkelőségeket a város polgármestere, dr. Keledy Tibor, dr. Say Géza miniszteri tanácsos és Roska Márton dr. egyetemi tanár fogadták. A kiállítás megtekintése után Fáy István államtitkár a sajtó képviselőit fogadta: „Örömmel tölt el — mondotta —, hogy a kultuszminiszter úr képviseletében részt vehetek a Kolozsvári Művészeti Hetek kiállításain és irodalmi estjén. Annál inkább jelentősnek tartom ezeket az ünnepségeket, mert húsz esztendős idegen uralom után, mely alatt csak titokban élt a magyar eszme és a valóság hiányában a szellemi haza fejlődött ki az ittlakó magyarság lelkében, most ismét boldogan foghat össze a nemzet egyetemessége, az egységes magyarság.

E nagy összefogás szellemi ereje csak a jövő tetteiben fogja megmutatni hatásait, de a jelen pillanatban is elárulja már az egységes szellem célkitűzéseit.

A Művészeti Hetek minden kiállítása, minden előadása céljában, lényegében azt az elgondolást szolgálja, hogy az egyetemes magyar kultúra erőteljesen szívja fel Erdély magyarságának minden ízes egyéniségét, hogy attól megszínesedve és megizmosodva, a Főváros életébe is magával vigye ezt az ősi zamatot.

Akár a festő- és szobrászművészet, akár az építőművészet kiállításait nézzük, egyaránt azt érezzük, hogy az ismét összekapcsolódott egységes egyetemes magyarság megtalálta hivatásának helyes irányát és biztosan halad a jó úton.

A Művészeti Hetek gazdag műsora nem az első tudományos és művészeti megnyilvánulás e város ódon falai között a felszabadulás óta. A tudomány csarnoka, a Tudományegyetem megnyitásával, a művészet temploma a Nemzeti Színház kapui-

MDK

Kaffka Péter

Családiház a Pasaréten. Kivitelezte Zilahi Balogh Gyula. Repr.

Tér és Forma, 1932. 246.lap.Képek és alapraj.

Kaffka Péter

(Családi ház a Pasa-
réten), fenti ter-
vezte

Repr.

Tér és Forma
1932. 246. l.

(képekkel és ~~[illegible]~~
alaprajzokkal.)

GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA 1942

MŰVÉSZETI INTÉZETE (VOLT ERNST-MÚZEUM)

BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8. TELEFON: 224—008.

IX. MŰVÉSZETI AUKCIÓ

ÁRVERÉSRE KERÜLNEK:

FESTMÉNYEK, ÉKSZEREK, SZŐNYEGEK, EZÜSTÖK, PORCELLÁN, BUTOR STB.

Kaffka Péter, építész M.D.K.

terverte a Pasaréten a Napraforeó-utcai lusérleti lakótelep egyik villáját.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

nov. 12 sz. 4. old.
+ dec. 31. " 6. "

Kaffka Péter

épitész

Balatoni villatervek

Repr.

Antal Balaton

15. l. 20. l.

P. urnak

Budapest~~en~~

Dr Ger Lázár

latik Bg I. A -u 10

Kérdne

[illegible]

b melléklet

Kaffka Péter

Irod

Komor János: Hogyan építünk – és hogyan kellene építeni a Balaton partján?
110
Tér és Forma 1931. 4p. l.
57. l. (Tervrajzokkal)

Anastigmattal. Hozzá egy filmtartó. Bőrtáskában 140
2416. PRIZMÁS SZINHÁZI LÁTCSŐ, Oigilet. 3×, Tokban . 40
2417. SZINHÁZI LÁTCSŐ, nyéllel, gyöngyház foglalatban . . 20
2418. SZINHÁZI LÁTCSŐ, Busch, Multinett. Bőrtokban . . . 20
2419. PRIZMÁS SZINHÁZI LÁTCSŐ, Busch. Lilux. 33/4×13 45
2420. SZINHÁZI LÁTCSŐ, Calderoni, Bpest. Bőrtokban . . 18
2421. SZINHÁZI LÁTCSŐ, Busch, Multinett 12
2422. FÉNYKÉPEZŐGÉP. Goerz, Tenax, $4\frac{1}{2}\times6$ Syntor. 6·8 Anastigmattal. Hozzá egy filmtartó. Bőrtokban 40
2423. SZÍNHÁZI LÁTCSŐ, gyöngyház foglalatban, nyéllel. (Hibás) 18
2424. PRIZMÁS LÁTCSŐ. Zeiss, 6×. 58
2425. PRIZMÁS SZÍNHÁZI LÁTCSŐ. Fata Morgana. Tokban 60
2426. FÉNYKÉPEZŐGÉP, 10×15. Mentor tükörreflex-kamera. Goerz Anastigmat 6·3. Két váltó, három dupla kazetta és egy pakfilmkazetta. Bőrtáskában 450
2427. LÓVERSENY-LÁTCSŐ. Zeiss, 7×. Bőrtokban . . 50
2428. FÉNYKÉPEZŐGÉP. 9×12. Plaubel: Anticomár. 3·2. Hozzá 12 lemeztartó. Bőrtokban 140
2429. PORTÄBLE ÍRÓGÉP. Remington 180
2430. FÉNYKÉPEZŐGÉP. 9×12. Pololyt. 4·5 Anastigmattal. Hozzá négy lemeztartó. Bőrtokban 60

Kaffka Péter

iród
z

Zs. T. Terópályázat
Vörösmarty lihály
síremlékére
Magyar Ép. tömüvészet
1944. 254. l
képpel

Tenti I. díjat
ugyt.

M.D.K.

Kaffka Péter épitész

Az 1930-as években tervet készitett a kármelita kolostorbó alakitott Várszinházban elhelyezendő szinháztörténeti muzeum terveit készitette el.

Dr Németh Antal: Várszinház, Reischl-féle fabódé
Magyar Épitőművészet 1966/3. 2.l.

Kaffka Péter

építész

A budai Szépmüvészeti Társulat épitőmüvészeti kiállitásának dijkiosztó bizottsága odaitélte a bronz pedalmérmet

Magyarság
1935.I.17.

MDK

Kaffka Péter

A Nemzeti Szinház környékének rendezésére javasolt helyszinrajz. Repr.
Kaffka Péter terve a Nemzeti Szinház környékének rendezésére. Repr.

Tér és Forma, 1928. I.évf. 8.sz.200,291.l.

MDK

Kaffka Péter

Pasaréti uti családi ház.Repr.

Tér és Forma, 1931. 309.l.

MDK

Kaffka Péter

Magyar Szemle.1929.dec.számában Kaffka Péter tanulmánya a varbeli Szent György tér rendezéséről.

Tér és Forma, 1930. 38.l.

MDK

Kaffka Péter mérnök

Az országos irodalmi és művészeti tanacs Kolozsvár városával egyetértésben eszmei pályázatot irt ki Kolozsvár főterének, a Mátyás-térnek átépitésére. Az I.dijat Kaffka Péter és Acsay László mérnökök együttes terve nyerte meg.

Cikk: A kolozsvari Matyás-tér atépitése.

Ujság, 1942.maj.10. 9.l.

MDK

Kaffka Péter épitész

A Miami Herald c. ujság közli Kaffka Péter bpesti épitész képét és cikkben szamol be arról, hogy "a budapesti városrendező bizottság technikai tanacsadója" előadast tart Miami városrendező szervezetének bankettel egybekötöt gyülésén.

Cikk: Kaffka Péter városrendezési előadása Amerika legnagyobb fürdővárosában.

Magyarorszag, 1939.apr.27. 7.l.

mDK

380. Kaffka Péter, ép.

Szül.: Budapest, 1899. Okl. kelte: 1925 Sz.: 8732

A m. kir. József Müegyetemen oklevelet, absoluteriumot vagy oklevélhonosítást nyert építészek névjegyzéke. 1873-1928-ig.

MP-IP - MP-MÜV. 1931. márc. 1. 41. l.

MDK

Kaffka Péter

Budapest egyik városépitészeti fekélye.
cimű cikke a Tér és Forma 1929.II.évf.5.sz
ban.

Tér és Forma, 1929.II.évf.5.sz. 203.-206.
l. Képekkel.

MDK

Kaffka Péter

Zürich és a svájci városépitészeti kiállitás c. cikke a Tér és Forma, 1928. I.évf. 8.számában.

Tér és Forma, 1928. I.évf. 8.sz. 323-325. l. Képekkel.

MDK

Kaffka Péter épitész

Kaffka Péter épitész, a modern Budapest kiépitéséről beszél a cikkben.

Cikk: A modern házak megférnek a régiekkel...

Pesti Napló, 1934.szept.6. 9.1.

MDK

Kaffka Péter épitészmérnök

A Margitszigeti hirdető tabla tervezői Kaffka Péter és ifj.Masirevich György épitészmérnökök. Repr.

R.I.: A Margitszigeti új hirdető tabla.

Tér és Forma, 1930. III.évf. 11.sz. 486.l.

MDK

Kaffka Péter

Kaffka Péter megbizást kapott a Margit-szigeti szabadtéri szinpad tervezésére.

Cikk: A szigeti szabadtéri szinpad.

Virradat, 1938.jun.13. 5.l.

MDK

Kaffka Péter

A "Casabella" 1935.okt. szamaban közli Kaffka Péter szabadtéri szinpadat.

Tér és Forma 2.sz.

M.D.K.

Kaffka Péter

A Közmunkatanács mérnöke rajzolta a Rákóczi uton felépitendő uj Nemzeti Szinházat és vele szemközt a Kamara Szinházat.
A rajzot közli a lap "A Rákóczi-ut két szemközti sarkán épül fel az uj Nemzeti Szinház és Kamara Szinház" c. közlemény fejrajzaként.

Szinházi Élet. Bp. 1929. márc. 10-16. XIX. évf. 11. sz. 24. lap.

Kaffka Péter

dett építkezéseket a szakértő beszüntette, mire a feljelentők azzal vádolták meg, hogy hanyagságot követett el, mert előzetesen nem jelentette be, hogy az éveken keresztül fennálló szabálytalan rendszer: a szóbeli engedélyezés megszünt s építeni csak a szabályrendeletben előírt (mindenki által jól ismert) módon: írásbeli engedéllyel szabad. A szakértő tehát azzal követett el hanyagságot, hogy megszüntetett egy szabálytalan rendszert, amely mellett a kontárok a házak százait építhették fel szakszerütlenül és ízléstelenül. A legérdekesebb pedig az, hogy győzött a kontárok nyomása és a szabályokhoz következetesen ragaszkodó szakértő működését lehetetlenné tették (s maga a főjegyző kérte a képviselőtestülettől felmentését).

6. Ennek a következménye azután az, hogy a rohamosan fejlődő községbe'n egyetlen tervező vagy hivatásos építőiparos sem tudott érvényesülni (de a községi jegyző a telkeket oly nagy iramban vásárolta, hogy végül már az OFB sem engedélyezte vásárlásait). Megválasztottak egy tervezési és parcellázási joggal nem bíró építészt szakértőnek, aki ilyen jogosultság nélkül működik, mint szakértő már negyedik éve, ő készíti a kontárok terveit, maga is vállal építkezéseket, ezenkívül végzi a középületek tervezését valamint a parcellázásokat is.

7. Felhívtuk a járási főszolgabíró figyelmét a kontár-szakértőre, aki, kijelentette, hogy őt a kamarai törvény nem köti, azt kér fel szakértőnek, akit akar. Mint jelent ez egyebet, mint azt, hogy itt a közigazgatás védelme alatt virágzik a kontárság s Budapest környékének egyik legszebb helye pusztul, csúful a kontárok keze alatt. Ugyanakkor a hivatásos tervezők szép álmokat sz'őnek arról, hogy milyen nagyszerű dolgokat lehetne megvalósítani ezen a gyönyörű helyen.

8. A helyzetrajz teljessége kedvéért megjegyezzük még, hogy a keménykezű felmentett fiatal szakértő 1929 óta képtelen volt a büntető bíróság előtt rehabilitálni magát, mert az a megkeresés, amelyben a bíróság megkérdezte a községtől, hogy mi volt a szakértő felmentésének oka: „elkallódott".

Ime egy eset a kontárok elleni küzdelem köréből. Nincs sok hozzáfűzni valónk, de néhány kérdést felteszünk:

— Hogyan van az, hogy amíg a Mérnöki Kamara X. Y.-ról megállapítja, hogy sem a tervezéshez, sem a parcellázáshoz joga nincs, ugyanakkor a közigazgatási hatóság elismeri szakértőnek s tűri, hogy ellenőrzése mellett, sőt az ő vezetésével kontárok működjenek?

— Hogyan van az, hogy az itt bemutatott „terv" alapján Magyarországon egyáltalában építési engedély kiadható?

— Csodálkozhatik-e a kormány azon, hogy a bujkáló kontárok működése következtében erősen csökken az építőipari jövedelemadó bevételi tétele? (1929-ben a cikkben említett régi jogú építőmester-szakértő semmi munka mellett 800 pengő adót fizetett, ugyanakkor az egyik feljelentő kontár 20 munka mellett 96 pengőt fizetett.)

— Csodálkozhatunk-e azon, vagy van-e jogunk sírni afelett, hogy a hivatásos szakemberek nem tudnak érvényesülni és országunk legszebb helyein az építkezési anarchia csúfságai teszik tönkre a vidéket?

— És végül: lehet-e itt egyebet tenni, mint a legradikálisabb kézzel belenyulni a méhkasba és kipusztítani onnan a kártékony elősdieket.

valósítani. Elismerjük, hogy a mérnöki kar tudományosan felkészült, megszervezett sereg. Szerintünk azonban ezt a munkát nem lehet specializálni. Az X = =C—P és hasonló képletek világában matematizálódik az a feladat, ami több ennél: szociológia, geológia, etnográfia, história, politika, genetika, monográfia, stb., sőt biológia és pszichológia is. Ahogy a község- és városrendezés, sőt maga a házépítés fogalma ma már több élettelen technikai produkciónál, mert mindez szoros *kapcsolatba került a sokrétű emberrel*, éppen úgy az országrendezés fogalmát sem szükíthetjük a mérnöki racionalizmus kereteibe. Valamely kompozíció összhangjáról akkor is beszélhetünk, ha az kizárólag prímhegedükön épül fel, de teljes képet csak egy *összetettebb hangszerelés* adhat. Mi egyéb az országrendezés, *mint a nemzet életfolyamatainak meder-ásása*, irányítása, céltudatosítása, produktivizálása. Sajnos, *ktéelkednünk kell abban, hogy az életfolyamatok fejlődés-vonalát tisztán mérnöki vonalzóval meg lehet húzni.* Mindez persze nem jelenti azt, hogy a mérnök szerepe nem áll első helyen. *r f.*

★

LEGUTÓBB a képviselőházi felszólalások között egy okleveles mérnök-képviselő olyan kijelentést tett, amely mellett nem mehetünk el szó nélkül. A felszólaló az építőipari törvényt azért sürgette, mert szerinte *ez fogja megoldani a munkanélküli mérnökök exisztenciáját.* Vagyis, az új törvény lehetőséget ad majd arra, hogy a kulturmérnökök építészeti munkákat is végezhessenek. Mi ez ismét? Nemrég a „senkijánosok" tervezői megbízása ellen beszélt, most a kultúr-mérnöki karnak óhajt jogokat biz-

13

A sokat vitatott Erzsébet-emlékművel a kritikusnak már kedve sincs foglalkozni. Bennünket itt most csak a téralkotás szempontjából érdekel. A budai dunapartról nézve még elfogadható, de a pesti partról nézve lesujtó. Nemcsak a nézőt sujtja le, de a teret is agyonnyomja. A Piaristarendház homlokzatát kétharmad részben eltakarja. Ha a homlokzatot vesszük, nem merjük eldönteni, hogy ez előny-e, vagy kár. — A műemléktemplom lebontására egyelőre nincs kilátás. De mi lesz, ha lebontják. A híd jobb- és baloldala között így sincs meg az egyensúly, de a lebontás után tökéletesen felborulna. — Nem értjük miért oldották meg szerevetlenül a Petőfi-térrel való kapcsolatot. Az a háromszög, amelynek csúcsában Petőfi-szobor áll, egy egészen sután és összefüggéstelenül csatlakozó gyepmezőben folytatódik. A hídról nézve ötletszerű parcellázásnak hat. — De van újítása is a térnek, a gombafejü lámpaoszlopok. Nehéz megállapítani, hogy régi átalakított lámpák ezek, vagy egy új kreáció. Z.

●

megjegyzések

KAFFKA Péter cikket irt a Magyar Szemlében az országrendezésről és sajnálattal állapitja meg, hogy a legutóbb lezajlott országrendezési ankéton elsikkadt a lényeg. „Az országrendezés ugyanis — irja — nem a mérnöki problémák országos jelentőségének a kiemelését, hanem a szétszórt, sokszor egymást is lerontó törekvések *mérnöki megtervezettséggel* való egyesitését és racionális irányba való terelését kívánja.“ — Igaz az, hogy *egységes össz-kompozició*-ra van szükség; a módszer ma mindenütt: *ad hoc*. Kérdés azonban, hogy az összkompoziciót tisztán *mérnöki* munkával meg lehet-e

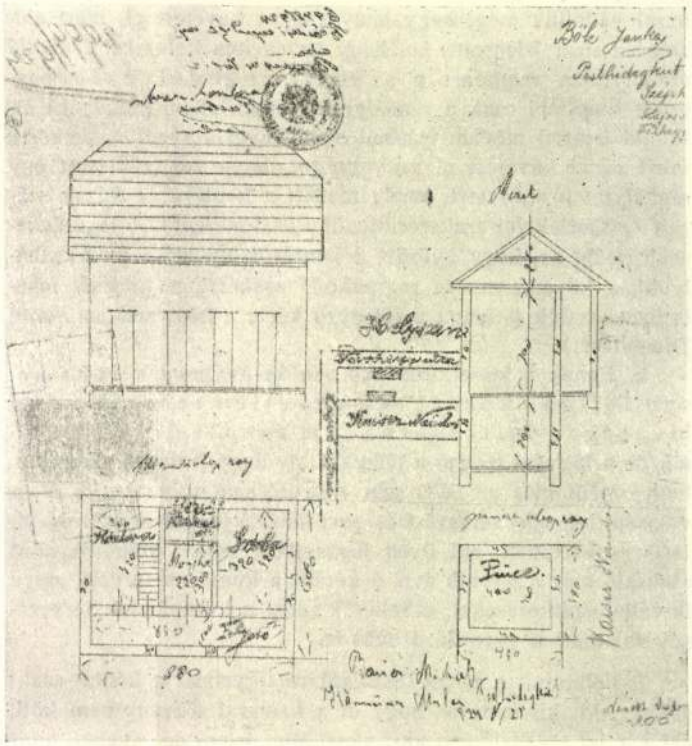

KONTÁRSÁG ÉS KŐZIGAZGATÁS

A KONTÁROK ELLENI KÜZDELEM A GYAKORLATBAN

Ahelyett, hogy itt elmondanánk a szokásos frázisokat, melyeket a kontársággal kapcsolatban alkalmunk van annyi anketen és gyűlésen hallani, bemutatunk egy e n g e d é l y e z e t t „tervet“ és elmondunk ezzel kapcsolatban néhány adatot, hogy képet alkothassunk arról a hallatlan állapotról, ami az épitésrendészet terén uralkodik.

1. A bemutatott „terv“ alapján egy fővárossal összeépitett nagyközségben engedélyezték az épitkezést. Ez a község évenként legalább 100—150 épitkezést produkál. A kiragadott példa természetesen nem elszigetelt jelenség.

2. A „beadványi tervet“ maga a kivitelező iparos készitette másoló papiroson, de amint látható az elnéző községi jegyző maga sem lehetett vele megelégedve, mert a terven látható korrekciót és helyszínrajzot s a j á t k e z ü l e g tintával készitette el.

3. A tervező és kivitelező a tervet mint k ő m ű v e s m e s t e r irta alá, holott csak k ő m ű v e s-k i s i p a r o s és jól tudta, hogy címbitorlást és az alápincézett épület felépitésével kihágást követ el.

4. Súlyosbitó körülmény, hogy mindezt a „tervkiigazitó“ községi jegyző is tudta, tehát a terv engedélyezésével elősegitette a fennálló rendelkezések kijátszását.

5. Amikor a községben megválasztottak egy fiatal épitőmestert épitési szakértőnek, aki nagy ambicióval igyekezett az ehez hasonló eseteket lehetetlenné tenni és az épitési szabályrendeletek betartását szigorúan megkövetelte, 17 aláirással feljelentés érkezett ellene a község elöljáróságához, amely mögött az érvényesülni nem tudó kontárok húzódtak meg. Sokszor előfordult ugyanis, hogy az engedély nélkül megkez-

Epitőmunka 1933. 4. 27.

Kaffka Péter

Möller István kari-
katurája és egyéb
rajzai

Megfagyott Muzsikus

1921.

zonyult a legjobb belső hűtő- és kopogásmentesítő folyadéknak. Ellenben tiszta alkoholt használva, a kopogás szabta határ kisebb motorteljesítményt enged csupán meg, mint a 100 oktánszámú benzin, hűtőfolyadék befecskendezése nélkül. Vízgőz adagolása a túltöltő kompresszor légszívóterébe pedig csupán akkor jár jelentősebb kopogásmentesítő hatással, ha benzinszegény gázkeveréket használnak.

Azt is tapasztalták, hogy a tiszta

Megpróbálkoztak tová
tek folyósított nitrogén
fecskendezésével is a r
kompresszorába. Ez ne
gásmentesítőül szolgált
ben oxigéntöbbletet is ju
gerbe a benzintöltés
„DB-603-E" motorral fe
152-B" típusú repülőgép
sebességét ezzel a módsz
magasságban 670-ről 710
sítményét pedig 350 lóer
emelni.

Dr. Fre

A TECHNIKA KÜLFÖL

Anglia

ELEKTRIFIKÁLÁSA

1946. március 1.

l Ltd. Belfast-i gőz-
en épült; 1884-ben tűz-
ében újjáépítették 150
. 1912-ben a gőzgép he-
bina foglalta el, gene-
solva, mely egy 150 LE
a főközlőmű és egy 60
külön a malomkő-őrlés
1939-ben tervbevették a
átvitel racionalizálását
pon:
a Belfast Corporation
6 KW-al, melyet a ma-
voltra transzformálnak.
s maximum díjszabás és
rint történ k , a telje-
ő figyelembevételével,
avítása ilymódon nagy-
A főközlőművet ezért
zinkronmotor hajtja 175
nnyel és 995 fordulattal;
cos $\varphi = 1$ értéket elérje
egész berendezést felja-
rban a szekunder teker-
otorban pedig a primer
ciós tekercsek foglalnak
motor átlagban az össz-
sak kis százalékát viszi
fokkal dolgozik. A kop-
arációs berendezést egy
LÉ Motor hajtja, szel-
úsztatógyűrűs kivitelben,
lzárt kefékkel. Ugyanily
isztítót, hengereket és

volt üzemben, tehát évi átlagban 7130 óráig. 1942 ben 8272 órán át működött, ami megfelel heti 159—168 órának; abban az évben a fogyasztás 1,415.550 KWó volt, átlag 171 KW terhelés és kb 75%-os terhelési tényező mellett. A teljesítménytényező átlagban 0.978 volt.

Martos Victor

Franciaország

VILLAMOS ENERGIAGAZDÁLKODÁS FRANCIAORSZÁGBAN

The Engineer 1946. márc. 15.

Franciaország ipari termelésügyi minisztere sajtóértekezleten kifejtette a francia villamos művek nacionalizálására vonatkozó programját: az államnak át kell vennie minden a villamos energia termelésére, vezetésére és elosztására szolgáló berendezést avégből, hogy az együttműködés biztosíttassék. A francia vízierők kiépítése életbevágó fontosságú, és javasolja az EGF (Electricité et Gas de France) létrehozását, mely ipari és kereskedelmi jellegű, de anyagilag önálló lesz. E szervezet igazgatásában egy-egy harmad arányban részt vesznek az állam, a fogyasztók és a munkások kiküldöttei. Minden jelenleg fennálló érdekeltség ebbe fog beolvadni, kivéve a gyarmatok és külföld számára dolgozókat. Oly, áramfejlesztő teleppel rendelkező vállalatok, melyek a villamos energiatermelésen kívül egyébbel is foglalkoznak, beolvadnak az EGF-be. Az instal-

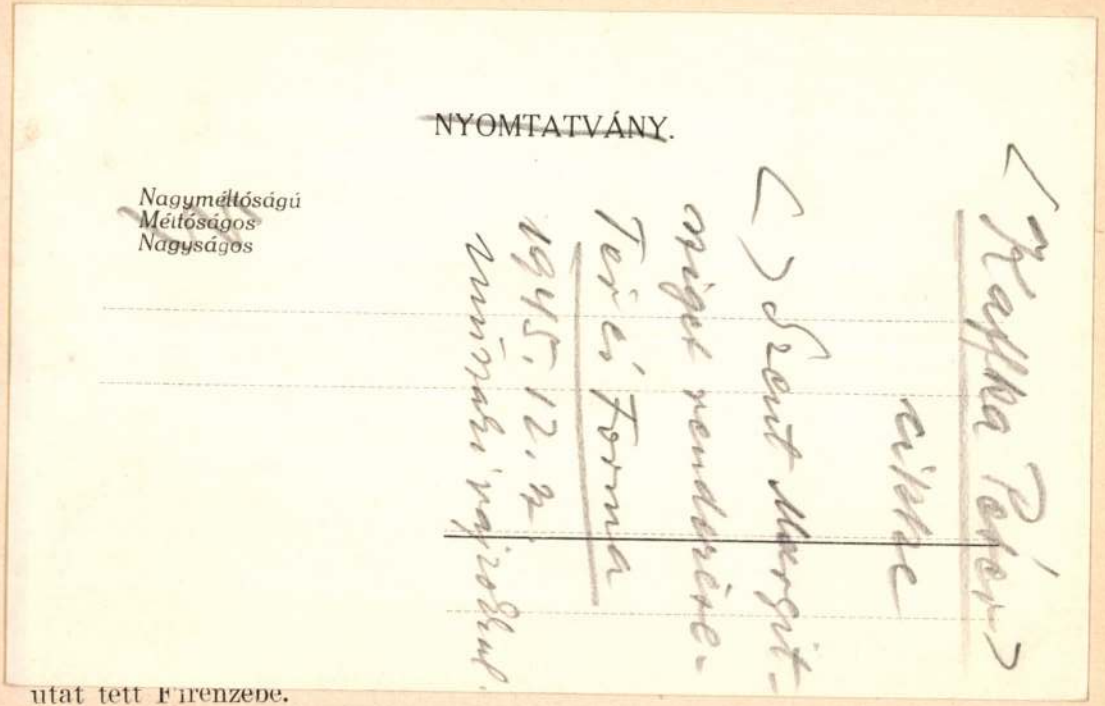

utat tett Firenzébe.

Dr. Tamás (Treml) Lajos (1904. Temesvár, róm. kath.) egyetemi

ultravioletten Bestrahlungen". Befejezés előtt állanak „Stufenfotometriás módszer a dohányzással a szervezetbe vitt nikotin meghatározására" és „A nikotinmentesített dohány és cigaretta értékmeghatározása" című dolgozatai. Könyvtári kutatást végzett a bécsi nagy könyvtárakon kívül az egyetemi intézetek szakkönyvtáraiban, valamint az Österreichische Tabakregie könyvtárában „A dohány minőségének megjavítására szolgáló módszerek a szabadalmak tükrében" című nagyobb munkájához. Végül anyaggyüjtést végzett „A dohány analítikája" és „A dohány kémiája és biokémiája" címen írandó monográfiáihoz is.

Dr. Bibó István (1911, Budapest, ref.), jogtudományi és sub auspiciis Gubernatoris államtudományi doktor, ügyvédjelölt, Szegedről (Horváth Barna professzor). Egészévi ösztöndíjas. Jogbölcseleti és nemzetközi jogi kutatásokat és tanulmányokat végzett. Látogatta a bécsi egyetem jogi és bölcsészeti karának előadásait. Verdross professzor jogbölcseleti szemináriumában „Rechtsbegriff und Zwangstheorie" címen két előadást tartott. Elkészült „Kényszer, jog, szabadság" című jogelméleti tanulmányának magyarnyelvű kézirata és ugyane tanulmány németnyelvű kéziratának egy része. Szintén német nyelven írta meg „Természetjogi tételek a tiszta jogban" című jogelméleti tanulmányának egy részét. Verdross professzor nemzetközi jogi szemináriumában „Unrechtsfolge im Völkerrecht" címen tartott előadást.

Kaffka Péter

ivód
2

Pica

1253. SÜTEMÉNYKOSÁR. Ezüst, bordásan verve, neobarok virágdísszel. 375 gr. Bécs, 1848. (Csekély hibával.) . . . . . 120.—

1254. TALPAS SERLEG. Ezüst, bordásan verve. 285 gr. Bécs, 1852 . . . . . 60.—

1255. CUKORTARTÓ KOSÁRKA. Ezüst, 243 gr. Angol, XIX. század első fele . . . . . 50.—

1256. CUKORTARTÓ DOBOZ. Ezüst, barok forma, fedelén kutya alakjával. 257 gr. Bécs, 1851 . . 70.—

1257. KÁVÉSKANNA. Ezüst, gazdag neobarok díszítéssel. 412 gr. Bécs, 1850 körül . . . . . 80.—

1258. GYERTYATARTÓ. Ezüst, gazdag, vert neobarok díszítéssel. Egy pár, 558 gr. Bécs, 1862 . 100.—

1259. CUKORTARTÓ DOBOZ. Ezüst, vert újbarok díszítéssel, fedelén oroszlán alakjával. 518 gr. Bécs, 1861 . . . . . 120.—

1260. TOJÁSDAD CUKORTARTÓ DOBOZ. Ezüst, négy lábon áll. 468 gr. Bécs, 1860 . . . . 60.—

1261. GYERTYATARTÓ. Ezüst, gerezdesen vert testén dús neobarok díszítés. Egy pár, 520 gr. Bécs, 1866 . . . . . 100.—

1262. EVŐESZKÖZ, TIZENKÉTSZEMÉLYES. Ezüst, 183 darab. Mérhető súlya 7338 gr. Tokban . . 600.—

Kaffka Péter

A belső Ferencváros
rendezésének eszmei
fervpályazatán a Köz-
munkatanács 2500 P-ös
díjat nyerte

Magyar Építőművészet
1943. 170. l.

művészeket, tudósokat magához vonzó udv
menedéket Verona, alig pár éve még az is
(Can grande) szőtte egész Itá[illegible]egyesítésén
Scala, ez a forrongó, nyugtalan lelkű kény
útba van udvarába a kor legnagyobb költő
kezésről lebeszélje. Dante, Petrarca Veronáj
új Itáliával, a humanizmus első, de emberölt
kastélyának falait freskók és francia szőnyegek
nizmus témáit látja itt falképeken és szőnyeg
Rózsaregény alegórikus erotikájával, a lova
hőseivel.

Csak következtethetünk ennek az utaz
szerint mindkét részről fényes ajándékokkal
szeti hatásnak is megvolt a lehetősége. Udine
Giovanni Nanni, Cividalei származású ötvös
mint másfélszáz uncia ezüstből néhány zom

Lovagvilág, lovagi szokások és erkölcs
a lovagi eszmény iránt amúgy is fogékony le
Itt a lovagi eszmevilágnak már csak formáj
Fiametta szelleme, skolasztika helyett Boc
udvari pompa, de nyomasztó adóságok. Iro
szellemi sívárság. Találóan jellemzi Hóman
az ébredő reneszánsz és a lovagi eszmevilág

< Kafka Péter >

címke

< > Kolozsvári Mátyás-király-tér forgalmi rendezése.

Magyar Építőművészet

1942. 144 l.

k, vagy újraépítették, hogy a XVIII. század
edeti alakjukról részben alaprajzaik, egy-két

ket illeti, itt is inkább rendelkezünk írott
gári építkezésére vonatkozólag két érdekes
a lánya 1352-ben végrendelkezett és a Szent
táját két részre osztva hagyatékozza István
lyi építőmesterről szól, aki 1362-ben a leleszi
lagy Lajostól Budán telket kap, nagyon elő-
külön kiemeli, hogy János mester a királyi
ak legnagyobb megelégedését érdemelte ki.
k is fiatalabbak Nagy Lajos koránál. Talán
ak gótikus ülőfülkéi származnak e korból,
kődísz, mely kétségtelenül a királyi címer
motívumok közé. A Képes Krónika város-
következtethetünk, hogy Buda házait nem
omlokfalukkal az utca felé, hanem csepegő
építették.
vonatkozólag Sopronban maradtak fenn

Kaffka Péter

Magyar Építőművészet
1942. 169. l.
(Balatonföldvár rendezése, tervrajzzal.)

A telep rendezési
tervét készítette Jenő.

ndolkodás dívik, de ezzel a huma-
atolt az Occamista filozófia termé-
l filozófus művét másolja Temlius
ellem boszorkányfüstje és Pécsett
lasztikus humanista szentbeszédei

Lajos korának szellemi életében.
még a XIV. század második felé-
niatt gyorsabb, mint pl. Francia-
ésen megférnek egymás mellett,
ik a reneszánsz embereszménye.
jén kitapogatható és Nagy Lajos
érzékelhetők, de párhuzamosan
n a skolaszticizmus, a középkori
lmi téren érzékelhető, míg a szel-
keken még nem. A művészetben
fejlődés csak Zsigmond korában
ilágos. De ott is egymásmellett él
az egyik, másokat a másik sajátít

< Kaffka Péter >

cikke

< 7 Kinga-tér
rendezése.
Magyar Építőművészet
1942. 318, 319. l.

Tervrajzzal-

a, nem pedig valami városi iskolának.
ával hasonló jelenséget látunk a szellemi
alkotják a szellemi élet két pólusát és
de érezhető. Különleges magyar fejlő-
ai és politikai vezetésében a papságnak
ben a politikai élet legfőbb irányítója,
an csak névleges — vezetője. Az ország
ivatalokat visel, a követségek legnagyobb
ból is, tehát lényegileg világi funkciót
társadalom sajátja külföldön. Nálunk
udvar körében. A királyi udvar szellemi
y és az anyakirályné mély vallásossága
külföldi érintkezés az udvarban tartóz-
kozmopolita jellegűvé tett.
t elsősorban udvari kultúra, amiben az
k, de színeit a nyugati lovagvilág inter-

után lehanyatlott és szellemi tekintélyét

< Kaffka Péter >

cikke

< > A Vízivaros
szabályozási terve.
Magyar Építőművészet
1943. okt. szám.
képekkel és helyszínrajz-
zal.

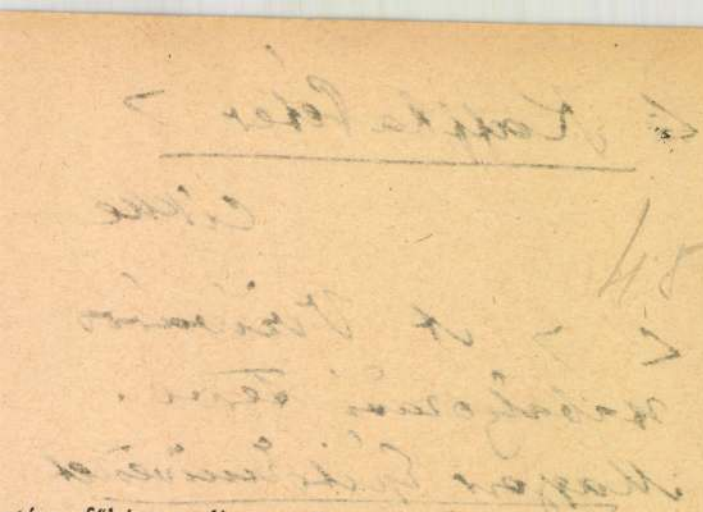

etése, főként pedig az ellen-
nem is lehet lemérni a nagy
k és a pápák viszonyán. VIII.
épett ország ügyeibe. I. Károly
még legnagyobbrészt Gentilis
el és vaskézzel irányítja a pápa
kérdésben szembehelyezkedik
e, sem fenyegetése nem tudja
találja a pápaság legerősebb
gyházi állam visszahódítására,
sszatérést. Az egyházszakadás
czője lesz. Jól jellemzi a válto-
gyvere, a kiközösítés, mennyit
közösítéssel sujtani politikai
net mutatja legjobban, amikor
özösítik a pápát. Nagy Lajos
r Bertrand bíboros figyelmez-
kiközösítés vár, Vi'lani szerint
ödik, mert Isten, aki nagyobb

paság középkori tekintélyének
k állandóan a pápaság tekin-
ómába való visszahelyezésével

< Kaffka Péter >

< > Budapest lakásépítése.
Magyar Szemle. 1931. XI.
358-366. l.

< > Berlini építészeti napjai
Magyar Szemle 1931. XII.
358-364. l.

< > Budapest Kivereték útjai.
Magyar Szemle 1931. 368-
376. l.

lszerű javítását és átalakítását garanciával vállalja
agy János kárpitos és díszítő
dermeier és minden más stílű bútorok állandóan raktáron
dapest, IV., Cukor-utca 5 ● Telefon: 1-832-74

i sorrend.

Ékszerek	Porcellán és üvegtárgyak	Textiliák	Vegyesek	Szőnyegek	Hangszerek, könyvkiegészítők, írószerek, fegyverek	Bútorok
1112–1150	1437–1481	1889–1920	2671–2710	—	—	2353–2410
1151–1190	1481–1520	1921–1950	2711–2740	—	—	2411–2470
1191–1230	1521–1560	1951–1980	2741–2770	—	—	2471–2530
1231–1270	1561–1600	1981–2010	2771–2810	—	—	2531–2590
1271–1300	1601–1640	2011–2040	2811–2830	—	—	2591–2670
1301–1340	1641–1680	2041–2075	2831–2860	2076–2130	—	—
1341–	1681–	—	2861–	2131–		

Kaffka Péter

Családi ház a
Pasaréten
Repr.

Tér és Forma.
1932. 246. l.

2134. SZERABEND. 245×115=2.81 m² . . . . 350.—
2134/a. MAGYAR PERZSA. 208×140=2.91 m² . . 190.—
2135. DERBENT. 125×100=1.25 m². (Kissé kopott.) . 70.—
2136. KÉTOSZLOPOS JORDESRAJZÚ IMASZŐNYEG. 180×130=2.34 m² . . . . . 450.—
2137. KULA, 1800 KÖRÜL. 125×217=2.75 m² . . . 330.—
2138. KIRMÁN. 190×130=2.47 m². (Kissé kopott.) . 350.—
2139. MOSSUL. 93×282=2.61 m² . . . . . 440.—
2140. PERZSARAJZÚ MEDAILLONOS SZŐNYEG. 185×132=2.44 m² . . . . . 450 —
2141. KAZAK. 202×125=2.43 m² . . . . . 430.—
2142. DERBENT. 170×115=1.95 m² . . . . . 100.—
2143. KAZAK, XIX. SZÁZAD. 220×130=2.86 m² . 350.—
2144. KAZAK. 125×257=3.21 m² . . . . . 420.—
2145. KAZAK. 177×130=2.30 m² . . . . . 300.—
2146. MUDZSUR IMASZŐNYEG, XIX. SZÁZAD ELEJE. 170×126=2.10 m² . . . . . 400.—
2147. KÉTOSZLOPOS JORDESRAJZÚ FÉLSELYEM IMASZŐNYEG. 154×116=1.78 m². (Hibás.) . . . . . 120.—
2148. KULA IMASZŐNYEG, XVIII. SZÁZAD. 185×150=2.78 m². (Kopott.) . . . . . 195.—
2149. PERZSA. 390×162=6.30 m² . . . . . 800.—

Kaffka Péter

margitszigeti szabadtéri
szinhaza

Repr.

Architecture d'aujourdhui

1938. szept.

Kaffka Péter

A belső Ferencváros
vendérési tervpálya-
zata - Fenti térül

Repr. és ismer-
tetül.

Tér és Forma

1943. 9. 27.

< Kaffka Péter >

< > Tabán Buda centruma. Magyar Szemle. 1933. 365–372. l

< > Az országrendezés mérnöki szemmel. Magyar Szemle. 1933. 204–218. l

(853-tól 1111-ig.)

< Kaffka Péter >

< > Országrendezés. Magyar Szemle 1932. 164–172. l.

< > A főváros modernizálása. Magyar Szemle 1932. 355–365. l.

Zsolnay-sorozatunk a gyár sokoldalúságáról tesz tanúságot s több korai darabot tartalmaz.

A külföldi fajanszokból egy talpas, ovális, bordázott tálat kell megemlítenünk; bár delfti modorban van festve, valószínűleg dél-német eredetű (1439).

Tartalmas sorozatot mutatunk be XIX. századi cseh poharakból, amelyeknek minden fajtája egészen a hialitüvegig képviselve van. Az átvont poharakból kiválóbb darabok az 1677, 1687 és az 1437 számok; az utóbbi magyar címerrel és felírással. A festéssel ékesítettekből kiváló a 1766. szám. A köszörült díszítésűek közül érdekes egy hengeralakú pohár a XIX. sz. elejéről a szerelem oltárán áldozó leány alakjával. Jól illik ehhez egy hasonló korú palackocska; rajta egymást fogó kéz, koporsó, ásó, kapa és *Dieses sol mich Scheiden* felírás utal a hitvesi hűségre.

Miután a XIX. sz. első felében készült csontüveg-tárgyaknak számos kedvelője van, megemlítjük, hogy a 1569. sz. alatt tompakék csontüveg cukortartó, az 1759. és 1760. számok alatt pedig két csésze festett virágfüzérrel található.

Gazdag tartalma van a *Vegyesek* csoportjának is. Régen láttunk együtt annyi régi *állóórát,* mint ez alkalommal, kezdve a XVIII. század szekrényes óráitól a táblabíró-kor alabástromoszlopos időmutatójáig, majd minden típus képviselve van. Francia munkának látszik egy Louis XVI. stílusú példány, amelynél geniusz őrzi a lecsonkított fatörzsre helyezett órát (2676); pompás empire

Kaffka Péter

cikke

<> A tér szerepe a nagy-
városok építészetében.
Magyar Szemle
1930. VIII. 381–383. l.

<> A hidfők Bu-
dapest városrendezésében.
Magyar Szemle 1930. VIII.
140–148. l.

JEGYZETEK

JEGYZETEK

Kaffka Péter

ívód

Farczádi Lázár Jenő

Belső-Ferencváros
tervpályázata.

Magyar Építőművészet

1943. aug. szám-
helyszínrajzzal.

oltárnál foglalt helyet a pápa követe Ge
fehérvári prépost kanonokjaival előkész
Szent István-féle akkor már átalakított
a váradi és nyitrai püspök segédletével
megtöltötték a nádor vezetésével az ors
vevő püspökök és prépostok. A templon
érdeklődő nép lepte el. Mise után I. K
letette a koronázási esküt, előbb latinul a
esküdtek hűséget a királynak.

Az a körülmény, hogy Róbert Kár
hogy Szent István koronájával újra meg
názásának ekkor már szigorúan kialakult
akit Székesfehérváron, Szent István ko
tatott meg. A szent korona jelentőségét
tűrjei. A könyvfestő pontosan megkülö
szent koronával. Szent Istvánt például
zolja (190), sőt így ábrázolja még Koppá
szó esik, hogy „Istentől a királyi felség

< Kapka Péter >

cikke

< > Az Erzsébet-országút.

Magyar Szemle 1929. VII.

224–233. l.

< Kaffka Péter >

< > Kislakáskérdés Angliában és nálunk. Magyar Szemle 1935 223–231. l.

< > Országépítés. Magyar Szemle. 1936. 329–332. l

< > A fasizmus városrendezése. Magyar Szemle 1937. 229–231. l.

< > Környékrendezés. Magyar Szemle 1938. 61–68. l

(2350-től 2541-ig.)

Olasz nyelvtan és olvasókönyv

Egy vagy két kötetben kapható

Ára: P **11.60**

STÁDIUM SAJTÓVÁLLALAT
könyvkiadó osztálya,
Budapest, VI., Rózsa-u. 111.

Kaffka Péter

Irod
2

Tér és Forma
1930. 486. l.
(R. J.: A margitszigeti új hirdető tábla, képpel.)

DR. KOVÁCS-KARAP ERNŐ
GEMMA-GYŰJTEMÉNYE
XV.

Hangay Sándor

EKKÖNYVE

Kaffka Péter

miniszteri tanácsosi
címet és jelleget
kapott

MMÉE Közl.
1944. 376. l.

300/6

Kaffka Péter

a belső Ferencváros
rendezésére kiírt terv-
elsőhelyen díjazva

MMÉEKözl.

1943. III. l.

Kaffka Péter

a kolozsvári Mátyás-Király-lér építészeti kialakítására kiírt terv. II. díj.

MMÉE Közl.

1942. 80. l.
103. l.

Acsay László-val közösen készített terv

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Kaffka Péter

minszteri osztály-
tanácsosi címet
és jelleget kapott.

MMÉEKözl

1941. 23. P.

XX. J. 442—335 cm.

1466. BELUDSHISTÁN, sötétkék alapor
XIX. Jh. 205—390 cm.

1467. ERDÉLYI SZŐNYEG, piros tükr
kerettel. Usak, XVII. sz. — Siebe
120—170 cm.

1468. LADIK-SZŐNYEG, vörös imafüll
Teppich mit roter Gebetnische. E

1469. KÉTOSZLOPOS JORDESZ-SZŐN
Ghiordes-Teppich mit zwei Säulen

1470. JORDESZ-SZŐNYEG, keskeny v
XVII—XVIII. sz. — Ghiordes-Tepp
Jh. 195—105 cm.

1471. KAZAK-SZŐNYEG, fehér tükréber
Jh. 150×272. cm.

1472. KAZAK-SZŐNYEG, téglavörös tül
A. XIX. Jh. 165×156 cm.

1473. BOCCHARA-SZŐNYEG, májbarna
Grundfarbe. Anf. XIX. Jh. 265—

ben virágdisz, kék sarkokkal, erdélyi kerettel. Usak, XVII.
er Nische Blumendekor, mit blaue Zwickeln und sieben-
. 122×145 cm.

rös alapon nagy virágos diszitéssel és fekete-vörös kerettel.
nteppich, auf rotem Fond grosses Blumenmuster. Louis

i virágdisszel. XIX. sz. — Persischer Teppich, mit Blumen-

rében sürü palmetta sorok. XIX. sz. — Serabendteppich,
XIX. Jh. 155×290 cm.

al. XIX. sz. — Sumakteppich mit färbige Streifen. XIX. Jh.

afülkében épületek. XIX. sz. eleje. — Ghiordes Betteppich.

K a f f k a P é t e r
főmérnök

Magyarország.1929.jun.29.(R.M.: Ahogy mai szem a jövő Budapestjét látja.)(Képekkel.)

<Kaffka Péter>

<> Az új város-
hara.

Magyar Szemle

1941. 1. 7.

sparsamer, als die gleichen Werke

mentik wieder erscheint plastische
Dekoration
deren ~~Oberfläche~~ meistens flechen

für die siebenbürgisch-ungarische

bezeichnend hervorgehoben wurde. I

sich bei den Geschmeiden, was wohl

trachten zurück zu führen ist. Das

Galakkleid verlangte mehr und bunt

Tracht der sächsischen Bürgerscha

und XVIII. Jahrhundert ~~in~~ die

Geschmack verratenden und hauptsä

entstandenen, volkstümlichen Buck

Kaffka Péter

a Fővárosi Közmunkák
Tanácsánál miniszteri
osztálytanácsossá
kinevezték ki.

MMÉK Közl
1943. 184. l.

Kaffka Péter

lásd

A Pesti Városháza

1937. 12. 4. B. L.

BUDAPEST,
III., Margitsziget. 1927. augusztus 22.

kár urnak, Budapest.
Szépmüvészeti Muzeum.

értelmében nagypn kérem Titkár urat
vitás céljából otthagytunk, e sorok át-
-

Hálás köszönettel:

Krasmey

t atvettem

Vikory Gyula

Kaffa Péter

vrod
2

A Pesti Városháza

1935. 2. n. 15. l.

(Amphiteatrum a Gellérthegyen; helyszínrajzzal és a modell képével.)

KERTÉSZ TÓDOR

BUDAPEST, IV., KRISTÓF-TÉR
TELEFON: AUTOMATA 823—99

ALAPITVA 1861-ben

Postatakarékpénztári cheque-számla 21.721
Folyószámla:
Pesti Magyar Kereskedelmi Bank.
Magyar Leszámitoló és Pénzváltó Bank.

SPORT-, DISZMŰ-, JÁTÉKÁRUK.
UTAZÁSI- ÉS HÁZTARTÁSI CIKKEK.

Nagys.

Évzárlat

Nagyságod számláján még
kozik.- Tekintettel ezer
tel felkérem Nagyságodat
dúló postával kiegyenlit
telen leszek követelése

Szives pe

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

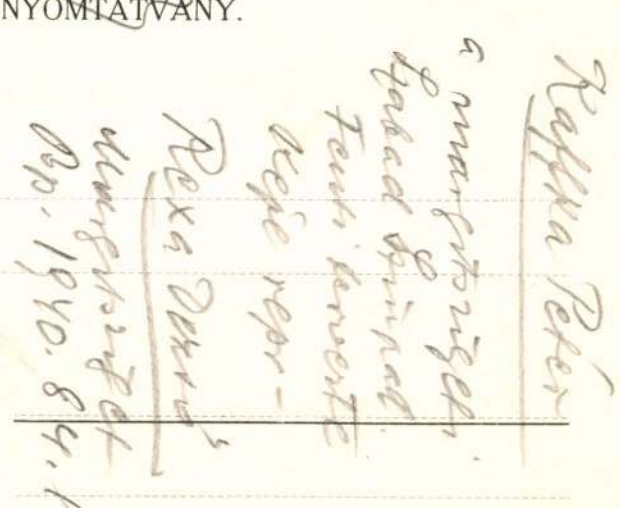

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

< Kaffka Péter >

Cikke

<] Paris és környéke.
A Magy. Mérnök- és Épi-
tész Egylet Köelönye.
1938. 7–8. 4

< Kaffka Péter >

könyve

< 7 Országépítés.
Különlenyomat a
Magyar Szemle
1936. évi aug. há-
napból

Id.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

ENGEL JÓZSEF
könyvnyomda és
papírgyár és
GYÖNK, Telefon:

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Kaffka Péter

írod

Rexa Dezső

Margitvirág.
Bp. 1940. Officina.
84. l.

Nagyságos

Szentiványi Gyula urnak

Budapest.

N y u g t a .

45.-azaz Negyvenöt pengőről, mely összeget a szállitott 1 drb Orion gép /66.sz./ résztörlesztése fejében a mai napon felvettem.

Kaffka Péter, építén

L: Teszl Trigyes

Moronánszky Á: Nemzeti és népies törekvéseket 20-22

Magyar Építőművészet Bp. 1983

83/2

MDK

Kaffka építész

Modern magy. épitőmüv.i kiáll. Párisban. Vállalk. Lapja, 1933. ápr.6. 4.l.

Kaffka Péki jé píteń

L: Bodon Sándor

kemle

Timon Kálmán: Tinklet a szülőföldnek 63

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/4

Magyar Szemle. 1929 december.

Már előző számunkban is megemlékeztünk ez előkelő folyóiratnak az építészeti problémák iránti érdeklődéséről. A jelen szám újabb ilyen irányú cikkeket tartalmaz, nevezetesen Kilián Zoltán cikkét az építő Franciaországról, mint pedig Kaffka Péter tanulmányát a várbeli Szent György tér rendezéséről.

Kaffka Péter

I

Tér és Forma
1930. 38. l.

TELEKI KATONA ÉS VARJAS
építőmesterek

BUDAPEST VI.
FRANGEPÁN UCCA 63 TEL: 90-7

Vállalunk jutányosan magas- és mélyépítést, valan
tatarozást

MODERN TEXTI
KÉZZEL SZŐTT BÚTORSZ
VETEK, FÜGGÖNYANYAG

SZABÓ ÉV
modern lakberendezési textilszövő mű

Budapest V,
Bálvány ucca 12. Telefon: 13-9

TERVEZŐ: RIBÁRY ALAJOS

M.D.K.

Kaffka Péter, építész

terverte a margitszigeti szabadtéri szinpadot, 2000 személyt befogadó nézőtérrel. Az 1938-ban megrendett épitkezés során kerültek elő a margit-zárda romjai a vastag földrétag alól.

Róna Tibor: Budapesti kirándulóhelyek

Bp. /1960/. Panoráma, /Magyarország irásban és képben 1.köt./

215. old.

Kaffka Péter építész

Tér és Forma, 1931.

IV. évf. 305-316. o.

dr. B. V.: A Pasaréti úti kis lakások Telep.

Koffka Péter építész

Tér és Forma, 1932

V. évf. 239-248. o.

Dr. Bierbauer Virgil: A Lovenió építész és a családi ház.

Kaffka Péter épitész

Bp.Szabadtéri szinpad

Tér és Forma, 1935 VIII. 44

Kaffka Péter épitén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 41–66. o.
kemer János: Hogyan épitünk és hogyan kellene épiteni a Balaton partján.

Kaffka Péter építén

Tér és Forma, 1930. III. évf.

486. l.

R. I.: A margitszigeti uj hirdető tábla.

Kaffka Péter

Bp. városház terv.

Tér és Forma, 1936 IX .189.

Kaffka Péter élete

Tér és Forma 1938. 221.

Közli a 1936. évi milánói
Triennaléról

Kaffka Péter

1935. okt.

A TÉR ÉS FORMA ÉS MAGYAR ÉPÍTÉSZEK A KÜLFÖLDI SZAKSAJTÓBAN. Az OTI-bérházak fényképét közli az „Architettura" az olasz fascista építész-szövetség hivatalos lapja. A „Casabella" legújabb számában Kaffka Péter szabadtéri színpadát (Tér és Forma 2. szám), ~~Hübner Tibor siófoki MAC klubházát (3. szám) és Érdi Lajos Lago Maggiore parti villáját közli, mindannyit a Tér és Formából vett képekkel.~~

Kaffka Péter

Előléptetések a közmunkatanácsnál

A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére a fővárosi közmunkák tanácsánál a műszaki szak mérnöki tisztviselőinek létszámában *Kaffka* Péter miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri műszaki tanácsost és *Bajzát* Imre miniszteri műszaki tanácsost miniszteri osztálytanácsosokká kinevezte, a fogalmazási szakon *Lyachovics* László dr. miniszteri titkárnak a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget, a műszaki szak mérnöki tiztviselőinek létszámában *Machula* Zoltán miniszteri osztálytanácsosnak a miniszteri tanácsosi címet és jelleget, *Gyengő* Tibor dr. és *Lux* Kálmán miniszteri főmérnököknek a miniszteri műszaki tanácsosi címet és jelleget, a műszaki szak műszaki tisztviselőinek létszámában *Zöllner* Ottó miniszteri műszaki főtisztnek a miniszteri műszaki felügyelői címet és jelleget, a számvevőségi szakon *Sztarecsky* Attila miniszteri számvizsgálónak a miniszteri számvevőségi tanácsosi címet és jelleget, végül az irodakezelési szakon *Sándorffi* Sándor miniszteri irodatisztnek a miniszteri irodafőtiszti címet és jelleget adományozta.

A miniszterelnök a közmunkák tanácsánál a műszaki szak mérnöki tisztviselőinek létszámában *Vertse* Dezső miniszteri főmérnököt a VII. fizetési osztályba miniszteri műszaki tanácsossá kinevezte.

Új Magyarság
1943. nov. 6.

VI

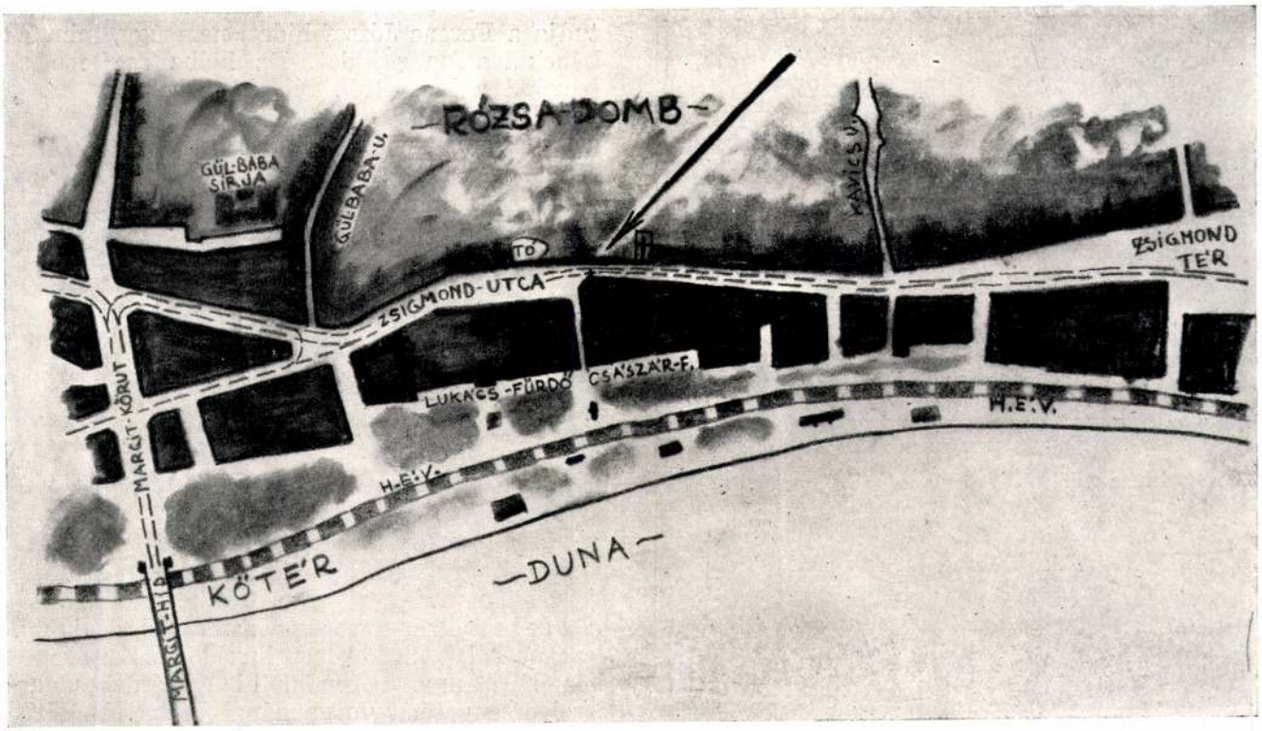

BUDAPEST EGYIK VÁROSÉPÍTÉSZETI FEKÉLYE

A külvárosok fogalma nálunk csúnya és visszataszító. Külvárosról szólva nem tudunk mást elképzelni, mint tűzfalak rendetlen erdejét. Fél nyeregtetős proletárházak sivár csoportját, rendezetlen utakat, kátyúkat, piszkos gyárakat, malmokat, vasutakat, szóval mindent, ami kiszorult a város belsejéből, össze-vissza dobálva egymás hegyénhátán, csak így tudjuk elképzelni a külváros képét. Valóban ez nálunk ma így is van. Ez azt jelenti, hogy a belső városrész jól fésült kis uccahálózata körül van véve egy nagyon nehezen tágítható, piszkos gyűrűvel. A legkisebb terjeszkedés is nagyon nagy nehézségekbe kerül. A lakótelepek és villanegyedek útjába kormos gyárak és véres vágóhidak állanak. A főbb kifutó útvonalakat vasúti vonalak keresztezik a hírhedt halálsorompóknál.

Ha körülnézzük Budapestet, el kell csodálkoznunk azon a meggondolatlanságon, amivel elzártuk köröskörül a város fejlődését: a Nyugati pályaudvar, Városliget, régi lóversenytér, Keleti pályaudvar, lóvásártér, köztemető, józsefvárosi pályaudvar és a Népliget egymás mellé zárkózott kínai fala után már a gyárvidék, a bűzös övezet és a közvágóhidak állanak a Dunáig. Egész Pest területén csak a Lipótváros keskeny sávja az, ahol nincs meggátolva még a város továbbfejlődése.

A budai oldalon a terepalakulatok nem engedik meg az üzleti és a forgalmi város továbbterjeszkedését. Az erre alkalmas sík vidék, a Lágymányos és Óbuda, csak kellemetlen szűkületeken át közelíthetők meg. A Lágymányos fekvése ebből a szempontból szerencsésebb, mert a Horthy Miklós út s a Budafoki út teljes szélességében rendelkezésére áll a forgalomnak. Zavar mindössze csak akkor származik, ha a Szent Gellért téren valami ünnepély vagy felvonulás van. Ezt Rothermere lord fiának itt léte alkalmával tapasztalhattuk. Óbuda megközelítése ezzel szemben a legnagyobb nehézségekbe ütközik mindenkor. A Császárfürdőnél 9 méterre szűkülő Zsigmond ucca torkán át lélekzik az egész III. kerület és a felette levő nagykiterjedésű nyaraló vidék. Ez az életveszélyes szűkület teszi mind sürgősebbé az óbudai híd megépítését és ez teszi egyelőre fontosabbá a Boráros téri híd megépítésénél. A pesti oldalon az egyetlen fejlődési irány a Lipótváros, Óbudával fekszik szemben, tehát az új híd két fejlődésképes városrészt kötne össze. Ezzel szemben a Boráros téri híd a IX. kerület korlátozott és gyárjellegű fejlődése következtében egy kevésbé jelentőségteljes városrészt kötne össze egy már elég jól megközelíthető kerülettel. A Lágymányos forgalma ugyanis a Ferenc József hidat nem terheli úgy túl, mint az óbudai közlekedés a Margithidat. Ennek okát abban találjuk, hogy az Erzsébethíd fekvésénél fogva tehermentesíteni

Tér és Forma
1929. II. évf. 5. sz.

Holtvágány a világfürdő esplanadja helyén

Park helyén kavicsrakodó — szélben homokvulkánok

Közlekedés a tervezett versenyuszodához

tudja a Ferenc József hidat, nem úgy, mint a Lánchíd a Margithidat. De hiába segítene a Lánchíd a Margithíd túlzsúfoltságán az esetben, ha a teherforgalomra átépítenék, mert ezzel a Zsigmond ucca szűkülete még veszedelmesebbé válna. Ha készítenénk szerencsétlenségi térképeket, mint a németek, akkor már most szembetűnő volna ennek a szűkületnek életveszélyes volta. Ez ma az autó- és motorvezetők réme. Súlyosbítja a helyzetet a legszűkebb részen, a Császárfürdőnél lévő villamosmegálló. Ez a szó szoros értelmében eldugaszolja a forgalmat. Meggondolták-e vajjon azt a tényt azok, akik a Lukácsfürdő kertjébe kívánták helyezni a fedett uszodát, hogy ennek a versenyek alkalmával különösen jelentős forgalma veszélyesen megterhelné ezt a legközelebb eső villamosmegállót. Sokkal szerencsésebb a fedett uszoda elhelyezése a Margit-park közepében, mert így a Margit körútról megközelíthető lenne és nem okozna forgalmi zavarokat. Úgyszintén a Lukácsfürdő elől se venné el a ma még odaszivárgó kis dunai levegőt. A két fürdő között húzódó kis Zsigmond köz bármennyire rendkívüli és érdekes, az úszóverseny tömegforgalmának lebonyolítására semmiesetre sem alkalmas. A Zsigmond uccának itt levő villamosmegállóját tehát nem szabad még jobban megterhelni, hanem egyszerűen kasszírozni kellene.

Ez az életveszélyes környék Budapest városrendezésének legnagyobb szégyene. Két kiváló fürdőnk, a Császár- és Lukácsfürdő, hátsó homlokzatai néznek erre. Még mellékbejárónak is szegényes kapukon át kénytelen a fürdőkbe jutni a közönség, mert a Duna felé néző főhomlokzatok előtt odavezető fasorok, széles utak és autóparkok helyett a helyiérdekű vasutak vágányai foglalják el a helyet.

A Rózsadomb felé egy rozzant kőkerítést látunk s vajmi kevesen tudják, hogy e mögött a kerítés mögött egy tó van, aminek egy részét az úttest alatt át is boltozták. Ez a tó volt valamikor a „lyukas" fürdő. Ebből fejlődött ki később a svábok „Lukasz-Bad"-ján keresztül a mai Szent Lukács fürdő. A tó fölé emelkedik a Rózsadomb sziklás oldala, Gül Baba rózsakertjeinek emlékével; itt is inkább a multban találjuk meg a szépségeket. Erről a ma megközelíthetetlen sziklás oldalról csodálatos kilátás nyílik a Margitszigetre és egész Budapestre. Megközelíthetetlen ez a hely azért, mert ide nem vezet út, csak rossz kerítések vannak és elhagyott telkek. Piszok és szemét fogad, ha erre a helyre tévedünk. A Zsigmond ucca rendetlen és sivár házai nem nyujtanak semmi vigasztalót. Soha nem volt ilyen méltatlan helyzetben ez a környék. Tizennégy pompás forrás buzog fel a földből itt, köztük a 67 fokos Lukácsforrás. Egy pár évszázad előtt Szentjakabfalva állott ezen a helyen, a Császárfürdő helyén pedig a

Az elhanyagolt tó — parlagon heverő városépítészeti motívum-típus

Méltatlan sorsú vizililiomok

Császármalom. A mult századbeli Vasques-képeken három tornyot látunk rajta, de eredetileg négy tornyos olasz jellegű vár volt. Még a királyok idejéből mint királymalmot őrizte meg a hagyomány. Minden időben kedvenc szórakozó helye volt ez a kiránduló főúri vendégeknek. A Császármalom kerekeit a gyógyforrások vize hajtotta, az a víz, ami nemcsak sok betegség meggyógyításáról volt híres, hanem a babonás hír azt terjesztette el róla, hogy az asszonyokat megvédi minden bajtól, ha negyvenszer fürödnek benne. Ebben a vízben negyveneztek az asszonyok, míg a császári urak ott mulatoztak a közeli ligetekben.

A török időkben nagyszerű világot teremtettek a pasák. Veli bég fürdője messze földön híres volt. Brown Eduard angol orvos a XVII. század híres utazója, csodálattal emlékezik meg az itt épült két fürdőről és a gyönyörű vidékről. Mi lett ebből a környékből a mai napig! Egy pár öreg, csúnya csónakház a Duna partján, egy szégyenletes kőrakodótér a híd mellett, kavicshegyekkel, homokbuckákkal és kőhalmazokkal, azután a vasút kellemetlenül közbeékelődő testével. Rosszul sikerült kis parkocskák mögött a két fürdő még ma is kellemes hatású épületei állanak. A Lukácsfürdő Ray Dezső építményeivel, Hickisch és Szentgyörgyi gondos és szerető munkáival, értékes épületcsoportunkat képezik. Az ódon Császárfürdő épületeiben évszázadosnál ifjabb falakat nem találunk. A szép, oszlopos Hild-féle udvar a mult század kedves hangulatát adja, de ezen az épületen túl megszűnik minden, ami vigasztalásunkra szolgálhatna. Kiütő az az ellentét, ami a mult és a jelen között van. Rá kell eszmélnünk végre, hogy itt tenni kell valamit. Most, amikor a fedett uszoda kérdése felzavarta a régi bajokat és tetézni akarja egy újjal, arra jövünk rá, hogy halaszthatatlan ennek a környéknek a rendezése. El kell helyezni a városi kőteret másfelé; a Zsigmond ucca veszedelmes forgalmát tehermentesíteni kell egy esetleg

A Császárfürdő, árkádos udvar (Hild 1845)

A Zsigmond ucca szűkülete — forgalmi akadály kezdeteivel

a parton elhaladó széles fasoros úttal, ezen irányított, zajmentes autóforgalomról kell gondoskodni. Az út közepén pedig emelt, tehát csendesen a kocsiforgalomtól függetlenül haladó villamosok pályatestére kell gondolnunk. Így a fürdők főhomlokzatai szolgálnának főbejáratul és a Zsigmond uccáról elkerülne a villamos, ami által a zajos és piszkos teherforgalom számára megfelelő pályatest lenne. Ezenkívül egy parkírozott lépcsőfeljáró kell a Zsigmond-köz folytatásaképpen a Rózsadomb szikláira; az eldugott tavat pedig ebben a parkban lehetne szabaddá tenni. Egy széles, enyhe lejtésű szerpentinutat kell felvezetni a Rózsadombra, mert ezen az oldalon csak a Kavics ucca borzalmain át tudunk manapság felvergődni.

Ezek ennek a vidéknek a kívánságai. Nem is kívánságok, hanem követelések, parancsok, ami előtt fejet kell hajtani. E felett a vidék felett nem lehet úr tovább a kontárkodás, hozzánemértés, panama, vagy nemtörődömség, hanem a szegénységen és balsorson át egy erőnek kell felülkerekedni, egy szeretetnek, ami felismeri azt a hatalmat, ami ebben a mérhetetlen kincsű vidékben rejlik, amit minden időben felismertek és méltányoltak, amit meg kell, hogy mentsenek a jövőben azok az embereink, akik erre hivatottak és érzik a veszedelmét ennek a méltatlan helyzetnek, amelybe ez a valamikor pompázó vidék ma elmerülni látszik. *K. P.*

Csendélet a lótusztó partján

ANDRÉ LURÇAT MUNKÁIBÓL

A ma építőjének már nem az a célja, hogy csinos polgári lakóházakat építsen, mint tették azt a mult század második felében, hanem egy lépéssel tovább megy: *Higiénikus lakótelepeket akar építeni annak az új munkásosztálynak, amely a gép megjelenésével egyidejüleg észrevétlenül megdagadt a nagy világvárosok piszkos külvárosaiban.* Ennek a történelemnélküli osztálynak, amely tömegével és felfokozott igényeivel emberibb életet akar teremteni magának, mint az előző korok kézművesei, ezeknek a tömegeknek a lakótelepek kellenek, hogy idegölő gépmunkájuk végeztével, nyugodt otthonban higiéniát, pihenést és napsugarat találjanak.

Ha az előző korszakokat vallásos, hódító, katonai stb. gondolat, akarat vagy érzés jellemzi, amelyek nagy konstrukciók megvalósításában jelentkeznek, úgy a *XX. század elejét a szociális gondolat hatja át,* amelynek elsődleges célja modern lakótelepek, fürdők, sportpályák, iskolák, mozik, stb. létesítése.

A XIX. század még az *antigép-korszaka,* a kézművességé, a gyakorlott mesteré, aki „mesterműveket" alkotott korának értelmében. *A XX. század a gép korszaka, amely előbb vagy utóbb, de kérlelhetetlenül mindent s így az építészetet is a maga arcához hasonlítja. Standard és forma fogalmává fognak egyszerűsödni az építőiparban előállítandó szerkezetek, anyagok és berendezések méretei és formái.*

Lurçat azok közé a kevésszámú építők közé tartozik, akik hittel hiszik, az ész-okok meggyőző erejével hirdetik a közösség, a kollektivitás eszmei győzelmét és egyben a fentebb vázolt történelmi fejlődés jelenkori alkotója és egyben alakítója is. Munkái és írásai hirdetik és vallják ezt.

Az új építészet Lurçat szerint nemcsak mint térelhatároló, — új szerkezetekből és anyagokból előállítandó — praktikus és művészi objektumok megvalósítására törekszik, hanem mint mondottuk: Szociális eszmét és korátalakító célt is kell annak szolgálnia, ezért racionális és etikus építő Lurçat. A lakóház és középület megjelenési formájában követeli ugyan az artisz-

A MARGITSZIGETI ÚJ HIRDETŐ TÁBLA

A Margitsziget bejáratánál pár hónap óta a megszokott vászon- és papírplakátok helyett — melyek a sportversenyeket és egyéb látványosságokat hirdették — egy modern és korszerű vas- és üvegkonstrukció ragadja meg figyelmünket. A margitszigeti napirend-tábla könnyű szerkezetével, színes üvegtábláival, racionális, könnyen olvasható üvegtábláival a tervezők ízléses és korszerű építészeti felfogását dícséri, nevezetesen Kaffka Péter és ifj. Masirevich György építészmérnökökét. A tábla megfelelő elhelyezése, kellemes tömeg- és térhatása, a transzparens üvegtáblák modern, racionális szellemben tervezett színei és betűtípusa a két fiatal építész jó érzékéről tesznek tanuságot.

A napirend-tábla tartóoszlopainak számítását és artisztikus külső formáját a kivitelezést végző Haas és Somogyi cég készítette a megszokott ügyességgel és szép munkával.

A tábla egy modern látványossággal gazdagította a Margitszigetet és méltán csodálkozást kelthet egy jobboldali napilapunk éles támadása az „otromba, ízléstelen alkotmány" ellen, amely az említett lap szerint eltakarja a fedett sétány bejáratánál álló kontytetős zsindelypavillont.

A cikkíró gondolhatna arra, milyen látványt nyujtott a sziget bejárata azelőtt, amikor a hídfeljárót otromba vászon- és kartontáblák borították el a szigeti különböző vállalatok jogos hirdetési igényeinek kielégítésére. Ha meg éppen a fedett sétány látványa csábítja, ehhez hasonló, kevésbé esztétikus sikertelen alkotást Budapesten egyebütt is láthat, nem kell a margitszigeti hídfőre fáradnia. *R. I.*

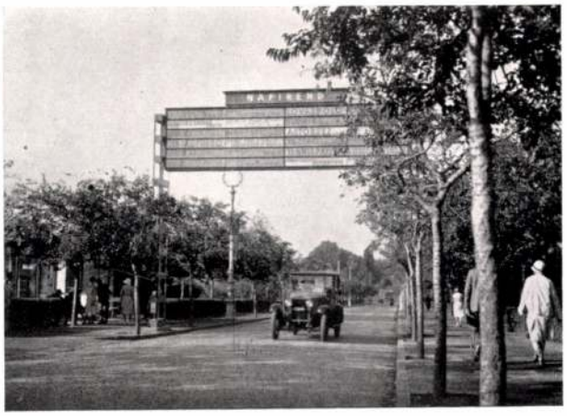

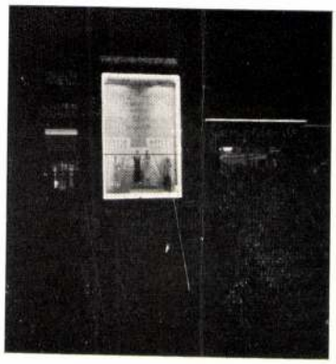

Portálok Berlinből

Foto: Somogyi Pál

A KÖZMUNKÁK TANÁCSA ELNÖKE A NEMZETI SZÍNHÁZ KÖRNYÉKÉNEK RENDEZÉSÉRŐL

A „Tér és Forma" 6. számában felvetette az új Nemzeti Színház kérdését. Rámutatott a meglévő terv értékeire, elhelyezésének előnyös voltára. Örömmel kell kijelentenünk, hogy Rakovszky Iván, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa elnöke maga is ezt az elhelyezést tartja jónak s a maga részéről felette érdekes gondolattal gazdagítja azt. S meg kell állapítani azt is, hogy Rakovszky Iván e gondolat felvetésével azokat a reménységeket váltja be, amelyeket 1927. évi húsvéti cikkével felcsillantott, s amelyeknek nagy fontosságára annak idején a Magyar Művészet hasábjain (III. évf. 237. oldal) rámutatott. Igen nagy megtiszteltetésnek vesszük, hogy e gondolatát a „Tér és Forma" hasábjain bocsátja a nagy nyilvánosság elé. Szabadjon kifejezést adni azon reményünknek, hogy lapunk a jövőben is ismételten köszöntheti őt lapjain. *A szerkesztők.*

A Nemzeti Színház problémája Budapest városfejlesztésének egyik legfontosabb kérdése. A takarékosság apostolai azt állítják ugyan, hogy nem aktuális, mi azonban úgy érezzük, hogy mindenkinek, aki a magyar irodalmat és Budapest szépségeit szereti, a Nemzeti Színház ügye aktuális volt és aktuális lesz mindaddig, míg a nemzeti lelkesedés lendülete, az új épületet a magyar kultúrához és a magyar székesfővároshoz méltóan meg nem teremtette.

Én, mint a Közmunkák Tanácsának elnöke, természetszerűleg szeretetteljes elmélyedéssel igyekeztem a probléma helyes megoldásának nyitját megtalálni. A városszépítő szándék érzékelhető és megvalósítható formába való öntéséhez azonban még külön mérnöki tudás és építészi készség kell.

Midőn a Nemzeti Színház felépítésének ügyében az egyedüli helyes megoldás tervét megtalálni véltem, hiányos szaktudásom pótlására bevontam a munkába az alábbi sorok íróját, aki lelkesedéssel, szeretettel és genialitással dolgozta ki az ötletet. Az ő lelkületéhez a Nemzeti Színház ügye annál közelebb áll, mert édesanyja a Nemzeti Színház nagynevű művésznője volt.

Az eszmék születése és megvalósulása között nagy a távolság. Az alább kifejtendő gondolatnak első lépése az, hogy a nyilvánosság elé lép. Hisszük, hogy a megértés és az általunk szépnek talált gondolatok hódító ereje, meg fogja rövidíteni a hátralevő utat. *Rakovszky Iván.*

„RÁKÓCZI ÚT ÁTHIDALÁSA"

Az 1914. év a ragyogó tervezések és reménykedések jegyében indult, de később véres, komor évszámmá változott és szomorú meghiusulások szimbólumává lett.

1914-ben írta elő a Közmunkák Tanácsa a Rákóczi út és Múzeum körút kereszteződésénél a tér kialakítását. Ez akkor azért volt szükséges, mert küszöbön állt a Nemzeti Színház fölépítése. A centennárium közeledése megint aktuálissá teszi a színházépítés gondolatát, de ettől függetlenül városunk egyik legégetőbb feladata ennek a kereszteződésnek a rendezése.

Legsürgősebb a kérdés megoldása forgalmi szempontból, mert fővárosunk szívének ütőeréről van itt szó, ahol a forgalom rövid idő alatt a tízszeresére fog emelkedni. A forgalmi kérdés megoldása azonban szorosan összefügg a beépítési móddal. Ennek a térnek a két sarka a közeljövőben beépítésre vár. Egyik oldalon kopott, rozzant palota-aggastyán szundít, a másik oldalon meg ideiglenes bódé teszi külváros jellegűvé a városnak ezt a mondhatni legexponáltabb forgalmi terét. Az ország presztizse miatt is szükséges az éktelen tűzfalakat méltó épületekkel eltakarni, az Astoria és Pannonia ablakaiból kitekintő külföldiek szeme elől.

A beépítési határok megállapításánál nagyon fontos, hogy milyen épület kerül oda. Ma már megvan a mód rá, hogy mindkét telekre középületet építsenek, mert egyik telek a Nemzeti Színházé, a másik a Tudományos Akadémiáé. Tizenöt év tehát megváltoztatta a beépítés lehetőségét.

A városrendezésben tizenöt év különben is nagy idő és ha egy régi, elkésett szabályozás kivitelre kerül, alaposan meg kell vizsgálni, hogy a megváltozott viszonyok nem tesznek-e lehetővé egy sokkal előnyösebb megoldást. A Közmunkák Tanácsának feladata, hogy éberen őrködjék nemcsak a kivitelezések és városfejlődés célszerűsége és szépsége fölött, hanem észre kell vennie legraffináltabb előrelátással minden lehetőséget is, melyen keresztül a város értékesebbé tevése elérhető. Az ilyen lehetőségek kiaknázásánál, semmiféle munkától sem szabad visszariadni. A Közmunkák Tanácsának elnöke, Rakovszky Iván, széles látókörével és biztos ízlésével felismerte ennek a térelrendezésnek meszszekiható fontosságát. A Rákóczi út áthidalásával megadta azt a szikrát, ami lángra gyujtja a szépért lelkesedő szíveket. Ebben a gondolatban össze kell fogni minden munkás és szakértő

Tér és Forma 1928. I. évf. 8 m

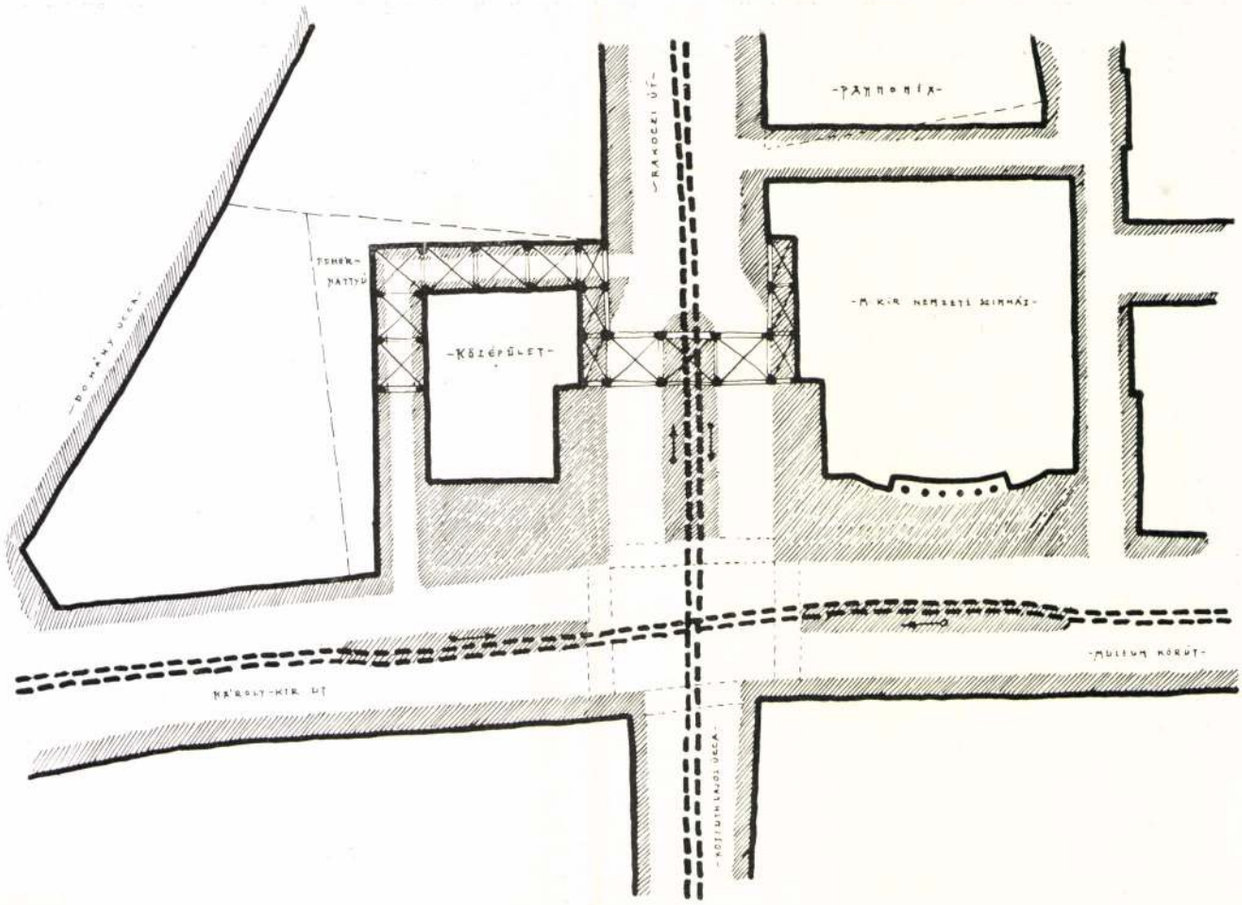

Kaffka Péter: A Nemzeti Színház környékének rendezésére javasolt helyszínrajz.

Rákóczi út: szélessége 34 m, ebből járdák 2×6 m, úttest 22 m, villamosvágányokra 6 m, kétoldalt 8—8 m szabad úttest. Az arkádok közé érve, az úttest mindkét oldalán 6 m-rel szélesedik ki. A perronszigetek 3—3 m szélesek.

A kapuzat alatt: az ívek tiszta szélessége 10 m, a járdák szélessége 6—6 m.

A kapuzat után: az úttest teljes szélessége 56 m, a járdák 11—11 méter szélesek.

A középületek előtti járdák 12—20 m szélesek.

A Nemzeti Színházat megkerülő utca 12 m széles és 150 m hosszú és így 60 autó számára ad helyet.

A körútak szigetperronjai 45×3 m területűek.

A Tudományos Akadémia telkének alapterülete 1698 m, ebből az új középületre esik 1307 m. A Fehér hattyú-telek 2400 m. A két telek utcahossza jelenleg 120 m s az új elrendezésnél 150 m.

Járdaterületek: a Nemzeti Színház előtt 1270 m^2, az új középület előtt 1060 m^2. A középületek körüli, illetőleg az egész tér járdáinak területe 4917 m. Minden 2 négyzetméterre 5 személyt számítva, itt több mint 12.000 személy talál helyet.

A tér egész területe 8540 m^2, azaz 1810 m-rel nagyobb, mint az Oktogon tér és másfélszerese a Kálvin térnek.

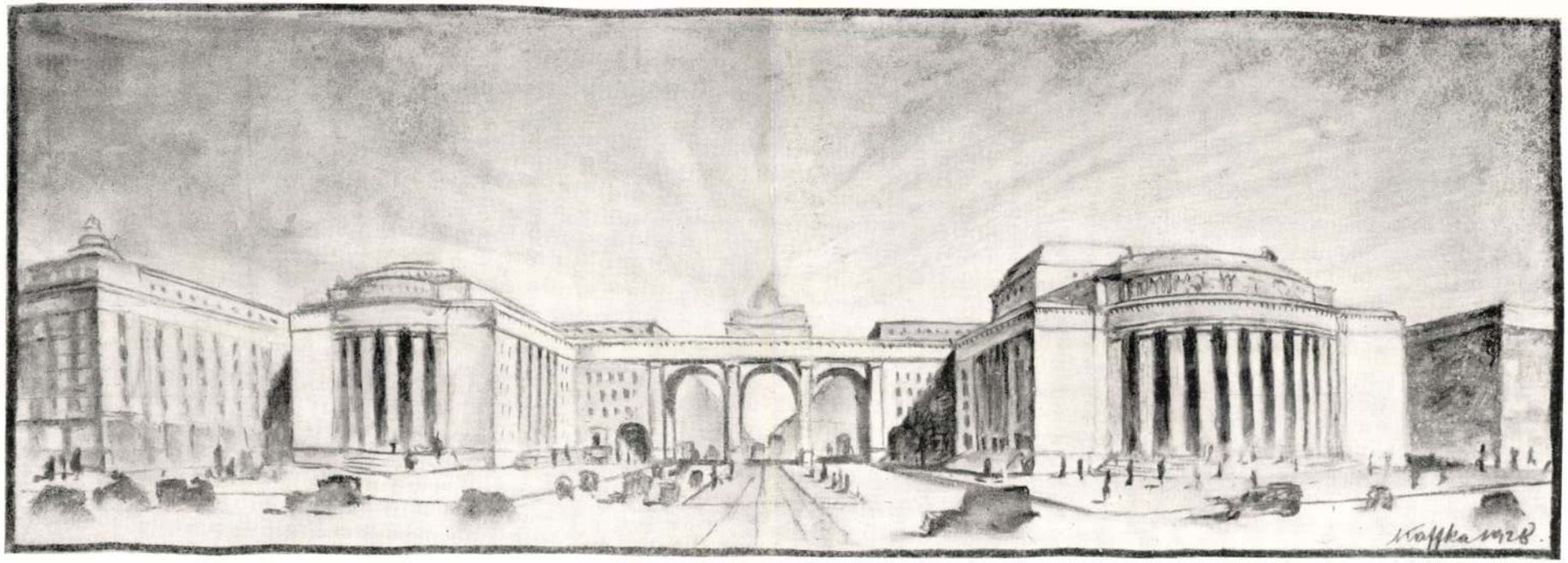

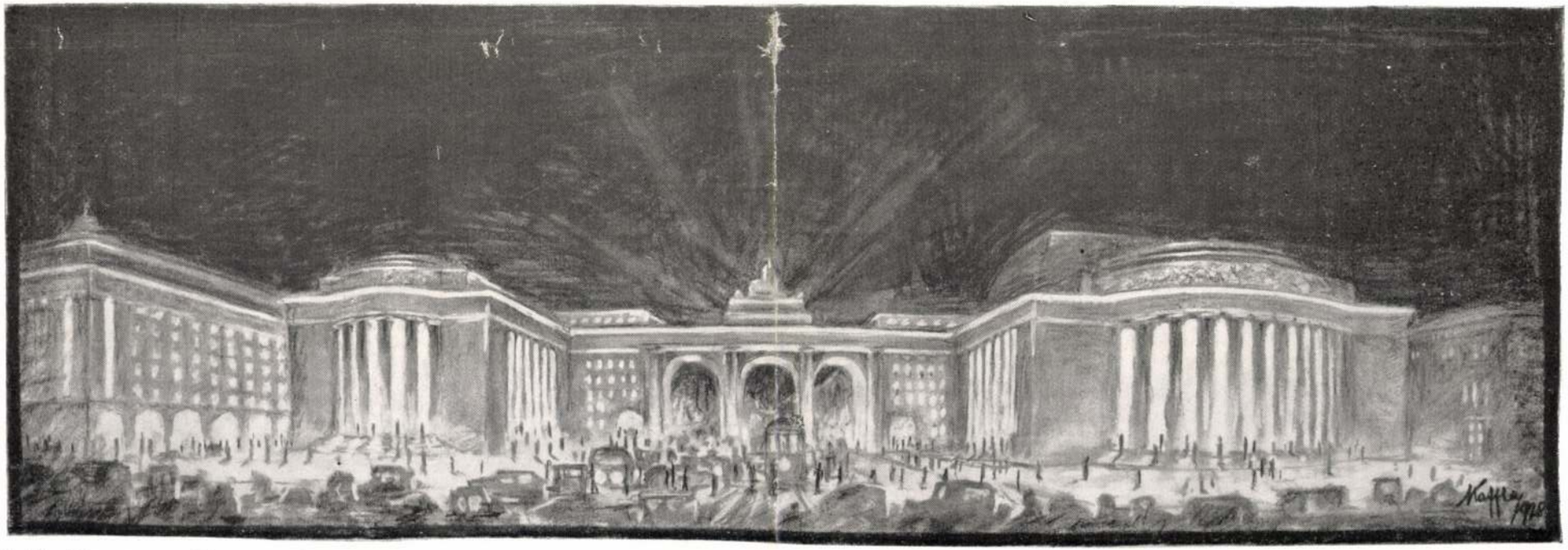

Kaffka Péter terve a Nemzeti Színház környékének rendezésére.

kéznek, mert jól kidolgozva egy ilyen egészséges ötlet, sok régi vétket hozhat helyre.

A Kossuth Lajos ucca szabálytalan torkolata, az Erzsébet híd ferde tengelye, a Rákóczi út sivár házsorának nyomasztó képe, mind egy lezáró, megnyugtató pontot követel. Alkalom adódik most, hogy két középület között megépítsük a mi Brandenburger-Thorunkat. Ezzel elérnénk nemcsak a Kossuth Lajos ucca és Rákóczi út szemet megnyugtató lezárását, hanem egyúttal az uccakeresztezés helyére egy három oldalról zárt teret alkothatnánk. Ez a tér a jövő tere volna. Egy nyüzsgő forgalmú uccakereszteződésnek is megvannak a szépségei,; nem indokolatlan tehát, ha itt forgalommentes területeket igyekszünk teremteni. Szabad-e azt a lehetőséget eldobni, hogy középület nyílt lépcsőjéről egy nagy város forgalmának rendjében gyönyörködhessünk? A szépség az igazság testvére. Ha elhagyunk egy középületet, ahol a nagyváros kultúrelőnyeiben volt részünk, igazabb az elénktáruló rendbekényszerített uccakeresztezés gigászi forgalma, mint a park füstös, poros bokrainak, fáinak és virágágyainak képe. Fontos persze az, hogy biztosítva legyünk a forgalomba való nyugodt belekapcsolódásról.

Meg kell tehát elsősorban vizsgálnunk, hogy a térelrendezés nem zavarja-e a forgalmat; másodsorban, hogy a középületek közönsége zavartalanul kapcsolódhat-e a forgalomba. Jelen esetben különösen fontos, hogy az előbbi kérdést megvizsgáljuk, mert közelfekvő a gondolat, hogy az uccaáthidalás akadályozza a közlekedést. A vázlattervek elkészítése után ezért felkerestem a BESzKÁRt. vezérigazgatóját, *Sztrókay* Kálmánt, megkérve, hogy ebben a kérdésben nyilatkozzon. Az ötletet nagy érdeklődéssel tanulmányozta s kijelentette, hogy a forgalom szempontjából a kérdés ügyes megoldása még előnyös is lehet, mert a forgalmat a nagy gondot okozó kereszteződésnél feloszthatja és irányíthatja. A terv kidolgozására kimerítő szaktanácsokkal látott el, valamint közölte, hogy meg fogják szüntetni a Rákóczi útról a körutakra kanyarodó vágányokat; tiszta uccakereszteződésre törekszenek, mert a giratoir elrendezés valószínűleg nem volna kielégítő.

Tervünk a tiszta, egyszerű uccakereszteződés kívánalmainak mindenben eleget tesz s így a középületek önálló forgalmát kell megszemlélnünk. A Nemzeti Színház telkén a kivitelre elfogadott Tőry-Pogány-féle tervet rajzoltuk be, *melyről közismert, hogy a közönség forgalmáról a legszellemesebben gondoskodott.* A színház mögötti ucca elkülöníti a kocsiforgalmat s az egyetemi épületek között gondoskodik a kocsik várakozóhelyéről. A gyalog távozó közönséget pedig a teljes főhomlokzat kapui ontják a széles járdára. A másik saroktelken szintén gondoskodtunk körülhajtó uccáról, amin keresztül a főforgalomtól menten közelíthető meg a középület. Ennek egyik része árkádos, vagyis fölül beépítendő, amit a tér lezárása, valamint az áthidalás Rákóczi úthoz való csatlakozása kíván meg. A forgalmi kérdések tehát pompásan rendezhetők.

A szabályozási terv két telket érintene: a Tudományos Akadémia és a „Fehér Hattyu" telkét. Azt a kérdést nem kell itt említenünk, hogy melyik telket ki és mivel fogja beépíteni. Ezt a tulajdonosok változó tervei és lehetőségei nagyon bizonytalanná teszik. Azt azonban feltételezhetjük, hogy a Tudományos Akadémia telke valamely módon könnyen középület céljára lenne fordítható.

Hogy ez a középület valamely előadóterem, kamaraszínház, vagy múzeum, az a tervet lényegében nem érinti, sőt az is elképzelhető, hogy valamilyen üzletház nyerne a túloldallal és az áthidalással összehangolt monumentális homlokzatot.

A telkek megfelelő gazdaságos átértékeléséről azonban kell gondoskodni. A terven rajzolt középület 75%-át teszi ki az Akadémia telkének. A további beépíthető terület, beleszámítva az árkádok feletti területet is, a „Fehér Hattyu"-telek 75%-át teszi ki. A telkek e szabályozás folytán értékesebbé válnak. Egyrészt a kialakuló tér miatt, melyre frontot kapnak, másrészt az uccai frontjuk 120 fm-ről 145 fm-re emelkedik. Ez az értékesedés bőven kárpótolja a tulajdonosokat a 25%-os területveszteségért. Ebből következtethető, hogy a terv keresztülvitele nem jelent több közkiadást, mint az áthidalás készkiadásait. Jelenti azonban egy sereg tárgyalás lebonyolítását, mert a Közmunkák Tanácsának nemcsak a BESzKÁRt.-gal, hanem a Kultuszminisztériummal és a Tudományos Akadémiával intenzív összeköttetésben és egyetértésben kell a szabályozást végrehajtani.

A terv célszerűsége konkrét adatokkal bizonyítható, esztétikai hatása pedig még vitára sem adhat alkalmat. Egy kis fantáziával könnyű elképzelni, azt a vuet, amit a Kossuth Lajos uccából, Rákóczi útról, valamint a körutakról kapunk. Vagy gondoljuk el az előtáruló képet a Kossuth Lajos uccából kilépve. Az árkádosan végződő Rákóczi útról áthaladva a nagy ívek alatt egy egységes hatású térre jutunk.

Különben az itt felvázolt ötlet maga kiáltja ki azt a ritka alkalmat, mely egy reprezentáló tér megépítésére nyílik. Ezt pedig nem szabad elmulasztanunk.

Múlik felettünk az idő. Közeledik 1937, a Nemzeti Színház centenáriuma. Össze kell már szedni erőnket, hogy ezt az évszámot a Nemzeti Színház felavatásával ünnepeljük meg. Ezt a szent ünnepet pedig egy arra méltó helyen kell tartanunk. Ég felé szökő oszlopok, a diadalkapuk gigászi ívei fellobogózva hirdessék, hogy van bennünk erő és akarat. Ezek alatt az ívek alatt haladjon át akkor a nemzet minden rajongó fia. És az új Nemzeti Színház szabad, nagy lépcsőiről könnyezve kell hogy fogadja ezt a tömeget azoknak a kis csoportja, akik ugyanazon a helyen élték a régi színházban hivatásuk legszentebb óráit s megérhették azt a nagy pillanatot, amikor ezen a helyen fölépült Budapest vérző, lüktető szívének büszke kapuja. *Kaffka Péter.*

Kaffka Péter, építész

2.) Folytatás

2. A nyaralóépület

2

Magyar Építőművészet, 1984.3. ~~15 old.~~ X.-old.

Kaffka Péter, építész

1. Folytatás.

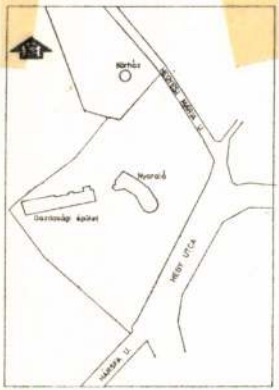

1

1. A Kaffka Péter által épített nyaralóegyüttes

3. Gödöllő térképvázlata

1. Grassalkovich (egykori királyi) kastély, 2. Blaha strandfürdő, 3. Ligeti Juliska nyaralójának telke, 4. Mátrai Erzsi nyaralója, 5. Hegyesi Mari (lebontott) nyaralójának helye, 6. Kaffka Péter „kórháza"

Magyar Építőművészet, 1984. 3. X.-XI. old.

ESEMÉNYEK

ÁLTALÁNOS ÉPÍTŐMŰVÉSZETI KRITIKÁT!

Most, hogy a Mérnökegylet vitájával kapcsolatban oly sok szó esett az építőművészeti kritikáról, nem lesz érdektelen egy kis visszapillantást tenni és megnézni, hogy a szorosabb értelemben vett szaksajtón kívül mi is történt eddig ezen a téren.

Nem régen láttunk még a napisajtóban épületkritikát, voltak egyes lapok, amelyek rendszeresen foglalkoztak építőművészeti esztétikai kérdésekkel. Sajnálatos, hogy nem történt erről a tényről említés sem a mérnök egylet vitájában, sem az azt követő ujságközleményekben.

Így többek között érthetetlen okokból kimaradt *Ligeti* Pál neve, aki pedig a hazai építészek között legtöbbet tett abban az irányban, hogy a napisajtó érdeklődését és ezzel a közönségét is építőművészeti kérdésekre felhívja.

Az utóbbi évek folyamán a legelső nyom a *Pester Lloyd* 1924 december 24-iki számában megjelent közleményig vezet el. Ez a cikk párhuzamot von a különböző művészetek kritikai ellenőrzése szempontjából. Szemléltetően mutatja be, hogy színházi eseményeknek, hangversenyeknek, még divatkiállításoknak is állandó és általános kritikái jelennek meg a sajtóban, azonban épületekről, amelyek pedig sokkal maradandóbb értékeket és ugyancsak művészi műfajt képviselnek, pusztán a szaksajtó emlékezik meg. Amint a zongoraművésznek szüksége van etüdökre, hogy ujjai mozgékonyságát megőrizze, úgy a helyes kritizálás is vizuális etüdöket, látási gyakorlatokat kíván.

Arról beszél tehát, ami nincs — épület-kritikáról.

Hasonló szellemű cikkei jelentek meg a *Pester Lloyd*-ban 1925 január 5-én „Gebaeudekritik", a „Klingsor" brassói folyóiratban 1926 decemberében „Gebaeudekritik" címmel, a „Nemzeti Ujság"-ban 1927 április 24-én „Épületkritika" címmel, a „Magyarország" 1928 február 1-i számában interjú alakjában Ligeti propagatív működéséről szóló közlemény, a „Pesti Napló" 1928 július 5-iki számában „Épületkritika" és „Séta a Pannónia-utcában (épületkritika)", ugyancsak a „Pesti Napló" 1928 augusztus 22-iki számában „A ráépítések utcája" címmel a Nádor-utca architektúrájáról.

A Mérnökegylet vitája folyamán nagyjában hasonló érveket hallottunk, mint amelyek a fönti cikkekben már évekkel ezelőtt lefektetve voltak. Ilyenformán pedig úgy gondoljuk, hogy méltányos eljárás részünkről, hogy az utóbbi évek ujságjaiban utánanézve, megállapítottuk az épületkritika napisajtóban való bevezetésére irányuló kezdeményezéseket, vagy legalább is azokat a törekvéseket, amelyek ebben az irányban megtörténtek. Sajnos, hogy a lapok nem haladtak tovább a megkezdett úton és ma már nem foglalkoznak az építőművészeti kritikával. Ma már lehet építeni nyogodtan, kislakásos bérkaszárnyákat, hazug gipszálarccal, lehet megfejelni akármilyen furcsa süveggel valamelyik szép, műemlékszerű házat, a kritika hiányzik, a szaksajtó írhat, amit akar, a közvélemény, a publikum, a nagy tömeg tájékozatlanul áll építőművészeti kérdésekben és a legelemibb dolgokban is vezetésre szorul. Párhuzamot látunk ebben a kritikai visszaesésben a hazai építőművészet viszaeséséhez és alighanem múlott Ligetin, hogy a lapok beszüntették az objektív kritikát.

Talán akkor újra fog éledni majd, hogyha a létrejövő épületek méltóbbak lesznek a méltó kritikára.

Komor János

A szerkezeti forma és a díszítőforma egymásutánisága kérdéséhez. Ehhez a régóta folyó vitához adalékul négy kis képet adunk. Egy gőzerejű országúti társaskocsi 1827-ből s egy modern autobusz, egy gőzhajó 1830-ból s egy másik 1927-ből. Míg a régi autobuszt, hajót azon kor építészeti és iparművészeti díszítő formáival „szépítették" addig mi, maiak, a teljesen kicsiszolt műszaki formában látjuk a tökéletességet.

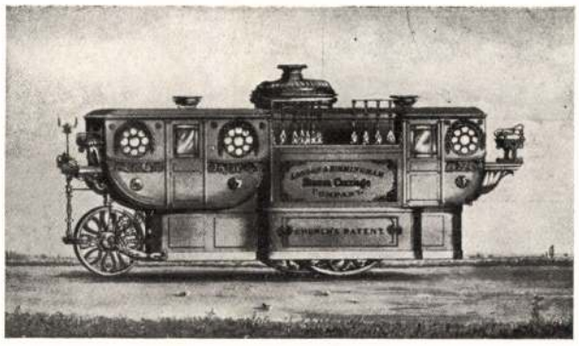

Országúti gőzautó 1832-ből

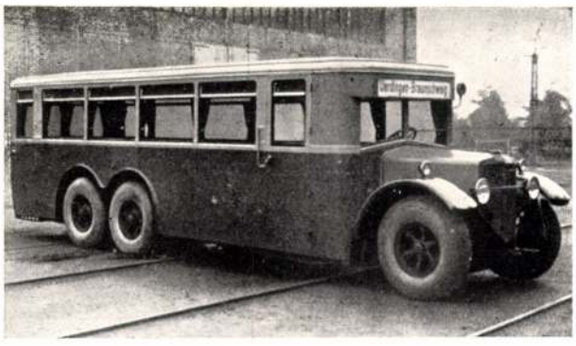

Bussing autobusz 1927-ből

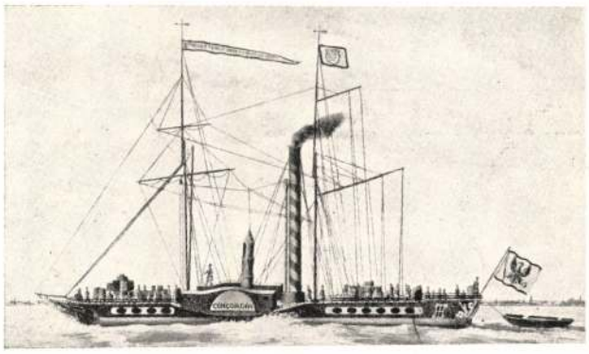

Rajnai gőzhajó 1827-ből

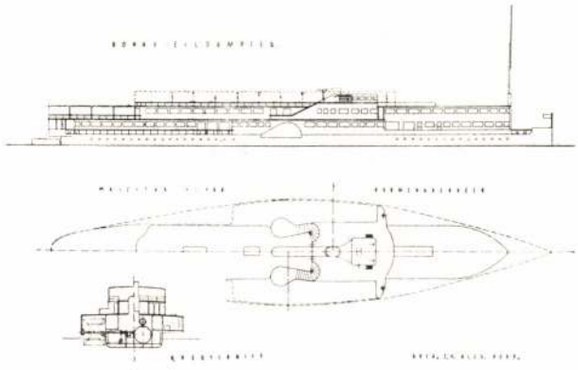

J. Papp: A D. G. R. T. új gyorshajójának tervei

dent. Ott van a kezében Zürich közlekedési térképe, amit a város ad neki. Megismerteti ez a kis könyv a kocsivezetőket elsősorban a közlekedési jelekkel; másodsorban föltünteti egy külön térképen a hajtási irányokat és külön térképrészleteket közöl a kocsi várakozó helyekről. A kíváncsiság odavisz bennünket egy ilyen „Automobil-Parkplatzra" s ott látjuk, hogy fehérre meszelt vonalak négyszögei jelzik a kocsik helyét. Ezeknek a vonalaknak a sarkain tenyérnyi domború rézszögek vannak beágyazva, a síma útburkolatba, hogy a helyjelölésnek az elmozdíthatatlanságát egyszersmindenkorra biztosíthassák.

Jelzések és útmutatások úgy vezetik az idegent, mint a hű kutya a vak gazdáját. Viszik a templomok és dombokkal települt öreg házak között, régi várak partjára, vagy az új város széles, fasoros utcái felé. Elhagyva a derült szépségek kis városát, a szédületes forgalmú pályaudvaron beül az ember az elektromos vonatba, ami elragadja kevésbé boldog vidékek felé. Ebben a tiszta, nyugalmas vonatban jól esik elgondolkozni. „Városépítészeti kiállítás!" Igaz, Camillo Sitte könyvében a városépítészet már művészet volt, a köz- és magánépítések összehangolásának művészete. Hová jutottunk azóta! Az esztétikai kérdések elé tolakodott a technikai, gazdasági és közlekedési kérdések egész légiója. Ezek a kérdések mind komoly népgazdasági, statisztikai, sőt politikai tanulmányokat igényelnek. Eszembe jut a kiállítás egyik térképe, amin a mult év folyamán történt közlekedési szerencsétlenségek vannak súlyosságuk tekintetbevételével feltüntetve. Egy ilyen térkép beszél és követeli a segítséget a veszélyes helyeken. Egy ilyen kiállítás megmutatja az utat és eszközöket az ideális új kerületek megtervezésére és a régiek hibáinak orvoslására.

A multat ebben a kiállításban sajnos nélkülöztük, mert nem láttunk metszeteket és régi történelmi térképeket, de annál jobban meghallottuk a „jövő dalát."

Zökkenés nélkül, hangtalanul megindult a vonat és futott a város alatti alagutakon. Elmentünk valahol a Shiel folyó alatt is és tudom, hogy a kis folyót átboltozták, hogy felette roboghassanak az autóbuszok. A mi elektromos vonatunk alagútja és a forgalmas utca burkolata közt ott zúg beton börtönében a leigázott hegyi folyó. Nemsokára kifutunk az alagútból s megpillantom a zürichi tó káprázató, csillogó képét és a szerelmes város ott mosolyog a partján, a svájci levegő kék ege alatt. *Kaffka Péter*

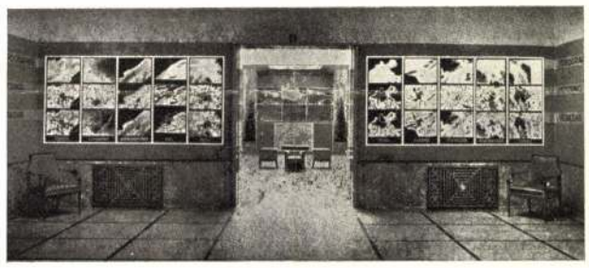

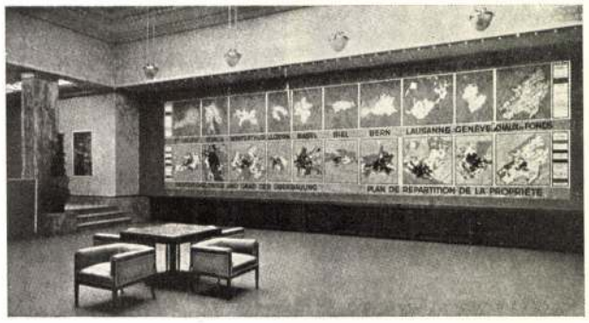

Interieurök a svájci városépítészeti kiállításról

ZÜRICH ÉS A SVÁJCI VÁROSÉPÍTÉSZETI KIÁLLÍTÁS

A régi Zürich látképe a Bahnhofstrasseról

Egy városban sem tartoznak úgy össze a városok és a természet szépségei, mint Svájcban. A havasok koszorúzta tavak lábánál terülnek el s a kék színű víz partján álmodozva húzódnak meg a tiszta városok. Zürich térképe is, mintha szeretettel ölelné két előrenyúló karjával a tavat. A szíve ott dobog a tó partján s a Bahnhofstrasse, mint egy főütőér viszi erre a forgalmat az állomás felől.

Első pillanatra meglep bennünket a rend, a nyugodt de gyors közlekedés az aránylag szűk utcában. Az autók nem fékeznek le túlkölve a keresztutcáknál, hanem csendesen siklanak a Paradeplatzra. Itt járdaszigetek, ezek sarkán kék-fehér jelzőoszlopok és egy derült nyugalommal integető rendőr irányítja a központ forgalmát.

Az állomásról jövő idegen minden veszély nélkül sétálhat végig a Bahnhofstrasse járdáján. Egymás után gyönyörködhet a mellékutcák zavartalan panorámájában, mert ezek le vannak zárva az átmenőforgalom elől s autóállomásoknak, valamint kocsivárakozó helyeknek használják őket. Főútvonalon kocsiknak megállni nem szabad. Így akár a mellékutca közepén állva is nyugodtan szemlélhetjük az elénk táruló utcaképet, míg hátunk mögött nyüzsög a főutca forgalma. Ezek az utcaképek nagyon változatosak. Először az „Amts-Häuser" házcsoportja adja a hátteret az utcák távlatán, majd az Uraniastrasse utca-áthidalása tünik elénk. Később hegyre kanyarodó ódon utcán bepillantunk a csöndes, öreg Zürich favázas, színes, girbe-görbe házai közé. Minden utca ad látnivalót, kis templomot, szökőkutat, vagy megnyitja a kilátást a Grossmünster tornyai felé. Így kisétálunk a Brückliplatzig, ahol árnyas fasorok alól, a parti kert csöndes padjain ülve elnézhetjük a csillogó vizű zürichi tavat.

Egész sétánk alatt érezzük, hogy ez a szépség, nyugalom és rend, egy öntudatos terv keresztülvitelének eredménye. Idén nyáron a zürichi Kunsthaus kiállítása bepillantást engedett abba a boszorkánykonyhába, ahol ezek a csöndes, tiszta városok születnek. E nyáron ünnepelte a svájci építész-szövetség fennállásának huszadik évfordulóját s ez alkalommal nyitotta meg aug. 4-én, a városépítő kiállítást.

Tíz svájci város képviseltette magát ezen a kiállításon: Basel, Bern, Biel, Genf, St. Gallen, La Chaux-de-Fonds, Lausanne, Luzern, Winterthur és Zürich.

Nagyléptékű, színes tempera térképeken látjuk tíz város versenyét, melyek az összehasonlító tanulmányra kiváló alkalmat adnak. Elsősorban a topografiai térképek szembetünően tájékoztatnak az egyes városok terepnehézségeiről, hogy azt a továbbiakban tekintetbe vegyük. Ezek után tíz térkép mutatja a városok mai beépítését, majd megint tíz a közlekedő utakat, megjelölve szemléltetően a város szívét s a

Tér és Forma
1928. I. évf. 8.

hozzávezető különböző értékű útvonalakat. A járművek útvonalai megint új térképen tünnek elénk, ahol azonnal megállapíthatjuk az egyes városrészek betegségének diagnózisát. Telektulajdonosokról tájékoztat a következő térképsorozat s ezeken megállapíthatjuk a szabad és zöld területek hiányainak okát. Vannak még térképek, melyek a meglevő zöld területeket, vagy még beparkosítható területeket ábrázolnak. Ezek a térképek megjelölik a segítség módját is. Igen érdekes térképek vannak még, melyek a mai telekárakat ábrázolják. Ezeken láthatjuk, hogy mily hatással van a telekárakra az egyes városövezetek megállapítása.

Sok tanulságot vonhatnánk le itt a városépítő politikára vonatkozólag. Természetes, hogy a svájciak számításba vették az övezetek megállapításakor a köztulajdonban lévő területek leendő áremelkedését, de nem hagyták figyelmen kívül a lakosság sűrűségét sem, amit egy másik térképsorozatban szemléltetnek. Végül igazi ősgermán szellemet sugároznak felénk az utolsó térképek. Az építésre hosszabb időre bérbeadott területeket ábrázolják ezek, azokat a területeket, melyek a bérletszerződés után visszakerülnek a köztulajdonba. Ezek előtt a térképek előtt meg kell döbbennünk: hová fog vezetni ez a köztulajdonok növekedésének fölfelévezető görbéje.

A térképek termei végetérnek. A következő teremben a tíz város felnagyított térképfelvétele repülőgépről, ejt csodálkozásba, majd egy terem

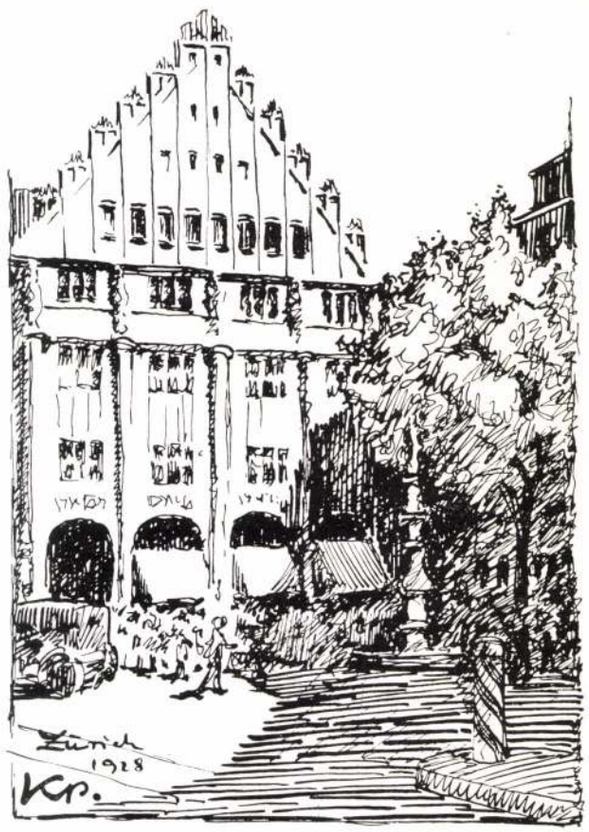

A régi Zürich látképe a Bahnhofstrasseról

Genf telekfelhasználási térképe
A beépített terület fekete, a különböző tulajdonban levő területek színekkel vannak ábrázolva

a legjobb utcák profiljait mutatja. Itt látjuk, hogy mennyit foglalkoznak a schweitziek a közlekedés nehézségeinek elhárításával, úgy hogy az esztétika törvényeinek is eleget tegyenek. Ennek a teremnek a közepén van a zürichi Bahnhofstrasse modellje. Ez szemlélteti időnkint Zürich legnagyobb forgalmát. Futnak a miniatűr villamosok és autók, a járdákon pedig a gyalogjárók. A Paradeplatz forgalma előttünk bonyolódik le, a jövőben keresztülviendő tervek szerinti rendben, az apró piros, sárga, zöld színben váltakozó lámpák parancsszavára.

Két kis terem bizonyítja, hogy nemcsak a praktikus élet és a közlekedés kérdéseinek a megoldása érdekli őket. Ebben a teremben vannak a „Farbige Zürich" tervei. Zürich régi városnegyedének gondosan elkészített izléses színezéssel elgondolt utcaképei. Ebben a városrészben csak ennek a tervnek az alapján szabad színezni az ódon, favázas házakat. *Nemcsak minden renoválás, hanem minden homlokzat átfestése is a városépítészeti hivatal ellenőrzése és irányítása alá kerül.* Milyen gondos és szerető kezekbe, azt a „Das farbige Zürich" tervei bizonyítják. Sokat tanulhatnánk ebből és eszünkbe kellene hogy jusson, mikor a mi várunk, szép, öreg utcáin járva, lelkünkbe hasít egy pár izléstelen renoválás, vagy új építkezés.

A további termekben megismerjük a szereplő városok munkáit külön-külön. Bemutatnak azonkívül még egy pár külföldi tervpályázatot is, amit svájci építőművészek készítettek.

Elhagyva a Kunsthaus épületét, már természetesebbnek tünik a rend és nyugalom, a tiszta, ragyogó utcák, mosolygó házsorok között. Ha pedig szóbaelegyedünk egy poros, messzi idegenből jött autó soffőrjével, megértünk min-

Bevezető

Ezzel a számmal zárja a Magyar Építőművészet újjáalakult formájában első évfolyamát. Célkitüzésünk ebben a formában testet öltött. Igyekeztünk rávilágítani a magyar építészettel kapcsolatos különböző kérdésekre. Arra törekedtünk, hogy kialakítsuk és fejlesszük a kapcsolatot a rokon- és kiegészítőszakmák irányában és a szakembereket a nemzeti, teremtő gondolat nagy alkotásainál közös nevezőre hozzuk. A legkisebb részletmunkák közlése kapcsán is arra törekedtünk, hogy azoknak nemzeti jelentőségét, sőt néha ország- és városrendezési kapcsolatait is kidomborítsuk. A legkisebb alkotások igazi nagyságát nem a mérete és terjedelme jelenti, hanem az a szellem, amivel az országos jelentőségű kérdésekhez igazodik és ahogyan a nagy egésznek szerves alkotórészét képezi. Ebben a számban különösen kidomborodik ez az elgondolás, mert a szépművű kegyszerek sugározzák magukból az egyház szerepét, nemzeti kultúránkban rejlő feladatát.

Most, hogy az év végével köszöntjük olvasóinkat, meg kell emlékeznünk a sok érdeklődésről, írásban megküldött véleményekről, melyeket igyekeztünk figyelembevenni, azokból tanulni és amelyek kezdeti munkánkban nagy segítségünkre voltak. Kérjük a jövő esztendőben is olvasóinknak ezirányú támogatását, hogy célkitűzéseinket a jövőben még tökéletesebb formában fejlesszük az ország kultúrájának előmozdítása érdekében.

vitéz IRSY LÁSZLÓ

Az Egyházművészeti Tanács egyházi elnökének beszélgetése építésszel és városrendezővel

ÁRKAY: Valahányszor az ember ide jön Esztergomba, mindig meghatja az egyházi alkotásoknak szépsége és a történelmi mult levegője.

KAFFKA: Valóban, mikor az ember a dombon felkanyarodik és feltárul előtte a székesegyház, minden alkalommal meghatottság vesz rajta erőt. A feltárt romok a mult hatalmas szépségeit varázsolják vissza, de ugyanakkor elszomorodik az ember, ha keresztüljön a város külső részein és az utolsó évtizedek rendszertelen és sokszor bizony ízlés nélküli épületeit látja. Úgy érzem, hogy az egyháznak nagy hivatása van a jövőben, mert a művészi ízlést és a művészi érzéket szét kell hintenie mindazok között, akik most tájékozatlanul és minden irányítás nélkül, akaratukon kívül rontják el mindazt a szépet, amit a mult biztosít nekünk.

LEPOLD: Az egyház részéről a mai időkben is mindjobban kifejezésre jut az élénk érdeklődés a művészet iránt, a kapcsolat keresése a művészettel, azaz az egyház gondolatainak és vágyainak közlése a művészetekkel, valamint a művészek újabb alakító készségének megértése.

ÁRKAY: Szemben a mai érdeklődéssel és megértéssel, a multban döntő jelentőségű volt az egyház szerepe a nemzeti ízlés fejlesztésében. Sajnos, a XX. században az egyházi alkotások terén sok kifogásolható létesítményt találunk, ami egyenesen rossz hatással volt a világi alkotásokra.

LEPOLD: A mult század közepét megelőző koroknak a művészetek terén nem volt annyi problémájuk, mint a közelmultnak és a jelenkornak. Akkor századokig egységes stílus uralkodott, mely a művész egyéniségét ugyan teljesen meg nem kötötte, mégis bizonyos általánosan elfogadott szépségideál kötelezte. Újabban a művészi egyéniség szabadságának erősebb hangsúlyozása sok szertelenségre vagy merő utánzásra vezetett. Azután a modern kor újabb anyagi szükségletei, a gyorsan változó korszellem és ízlés, valamint a tömegtermelés nehézségeket támasztott. Csak kivételesen tehetséges művészeknek sikerült kedvező körülmények között művészi értéket alkotniok.

KAFFKA: A művészi szabadság nem jelenthet hátrányt, hiszen minél nagyobb a művészi szabadság, annál tágabb tere nyílhat a nagyjelentőségű és örökbecsű alkotásoknak.

Magyar Építőművészet
1941. 12. f. (—)

Kaffka Péter

Árkay Bertalan

LEPOLD: A szertelen szabadság véleményem szerint veszedelmesebb lehet a megkötöttségnél. Olyan szertelen szabadság, ami a művészettel csak visszaél. Az emberiség visszavezetése bizonyos örök művészi elvek elfogadásához, amelyek megtagadása magát a művészetet ássa alá, korunk fontos feladata. Ebben az egyháznak előkelő szerep jut, mert két évezredre visszanyúló hagyományai és örök szépségideáljai vannak. Viszont a változó korok jogosult igényeit mindig megértette, sőt mindig maga segítette érvényesüléshez az egészséges művészi törekvéseket. Ezért a művészek saját érdekükben is meghallgatják az egyház tanácsait és figyelmeztetéseit.

ÁRKAY: A multban az egyháznak kiváló és képzett egyéniségei irányították az egyházi alkotásokat, azonban ma az ilyen egységes irányításnak nem látjuk igazi érvényesülését. Nem tudom, lehet a jövőben számítani arra, hogy ez gyökeresen megváltozik?

LEPOLD: Tulajdonképpen már úgy vehetjük, hogy ez már meg is változott. Az esztergomi főegyházmegye 1941. évi november hó 11. és 12-én tartotta egyházmegyei zsinatát, amelynek határozatai kifejezetten az egyházi alkotások felügyeletére és azok irányítására vonatkoznak.

KAFFKA: Milyen módon határozta meg a zsinat az egyházi alkotások ellenőrzését? Kíváncsi vagyok arra, hogy ezekkel a határozatokkal emelték-e az Egyházművészeti Hivatal működésének jelentőségét?

LEPOLD: A zsinat kimondotta, hogy templomot csak a főpásztor előzetes engedélyével szabad építeni, bővíteni, átalakítani vagy restaurálni. A főegyházmegyei hatóság a benyujtott terveket a Központi Egyházművészeti Hivatallal és az egyházmegyei egyházművészeti bizottságokkal felülbíráltatja.

ÁRKAY: Juttatott a zsinat valamilyen szerepet a Műemlékek Országos Bizottságának is?

LEPOLD: A templomok bővítése, átalakítása és restaurálása alkalmával a műemlék gyanánt kezelt templomoknál a Műemlékek Országos Bizottságának meghallgatását rendelte el.

ÁRKAY: Az új templomok építésével kapcsolatban milyen irányelveket állapítottak meg?

LEPOLD: Meglehetősen részletesen körülhatárolták, elsősorban célszerűségi szempontból. Az épület elhelyezésénél az épület tagolására vonatkozólag, az oltár, áldoztató-pad, a szószék, a keresztkút, a gyóntatószékek, a padok, a sekrestye helyére vonatkozólag. Célszerűségi szempontok kell hogy irányítsák az akusztikát, a befogadóképességet, a fűthetőséget, a világítást, a templom száraz voltát és a légáramlatokat.

ÁRKAY: Nem volna helyes, ha az új templomépítkezések terveit művészi szempontból az erre hivatott Egyházművészeti Tanács bírálná felül?

LEPOLD: Erre még kötelező határozat nincs, de sok esetben keresik meg a Tanácsot. Mindenesetre kívánatos volna minden fontosabb esetben ezt kötelezővé tenni.

KAFFKA: Mik az irányelvek a templom elhelyezése terén? Ugyanis a multban általánosságban a városok és falvak központosan fekvő tereit használták fel erre, lehetőleg valamely útvonal tengelyében. Ez a mult építőstílusainak általában meg is felelt. Kérdés azonban, hogy a modern templomok — melyeknek az axiális szimmetria nem alapvető tényezője — elhelyezhetők-e célszerűbben. Esetleg nem a tér közepén, hanem a gyalogjárók számára könnyen megközelíthető helyen, ami városképi szempontból is érdekes képet adhat.

LEPOLD: A falusi, kisvárosi templomépítkezésnél nagyobbára a tér közepének felhasználását kell, hogy célszerűnek ismerjük el. Egyházi szempontból az a fontos, hogy az egyházközség területén központilag feküdjön, lehetőleg magasabban fekvő nyílt helyen. A szentély lehetőleg kelet felé nézzen. Kétségtelen, hogy a nagyvárosokban a nagy tereken és nagyobbméretű kertek közepén elhelyezett templomok a forgalmi területtől távol esnek és így a templom látogatottságát befolyásolják. A kisebb templomoknál kívánatos, hogy inkább házak közelében, esetleg a házak között épüljenek fel, ahol a gyalogosan járók könnyebben útbaejtik.

KAFFKA: Egyházi szempontból a kisebb- vagy nagyobbméretű templom kívánatos-e, illetve melyikből mutatkozik nagyobb hiány?

LEPOLD: A templom nagysága függ egyrészt az egyházközségben lévő hívők számától és azoknak anyagi körülményeitől. Bizony sokszor előfordul, hogy nagyméretű, feltűnő megjelenésű templomot építenek többezer lélek befogadóképességgel, pedig ez bármennyire impozáns is, szakrális szempontból nem célszerű. Az áhítatos hangulatnak nem tud megfelelő teret nyujtani. Ugyancsak nem kívánatos az apró kis kápolnák építése. Legcélszerűbb a középméretű templom, amelynek befogadóképessége nem nagyobb, mint ezer hivő.

ÁRKAY: Milyen álláspontra helyezkedett a zsinat a modern építőanyagokkal kapcsolatban?

LEPOLD: A modern építőanyagok sokszor olyat tudnak nyujtani, ami egyházi szempontból kívánatos és előnyös. A szertelenségeket természetesen kerülni kell az építőanyagok használatában, mert ez sokszor a templom szakrális jellegét profanizáló alkotásokat eredményez. Az új anyagok használatánál tehát az egyház hagyományait tiszteletben kell tartani.

KAFFKA: Gondol a zsinat a templom felszerelési tárgyaira is?

LEPOLD: Hogyne, a zsinat határozottan kimondotta, hogy a templomokba gyárilag készült tárgyakat ne vásároljanak. Lehetőleg eredeti művészi alkotásokat kell készíteni, melyeknek terveit az egyházmegyei hatóság hagyja jóvá. Az oltár, a szobrok, domborművek, falfestmények, üvegfestmények, oltárképek, Úrmutatók stb. terveit okvetlenül be kell terjeszteni jóváhagyás végett. Egyéb felszerelési tárgyaknak bemutatását csak kívánatos-

Folytatását l. a Komplett példányban.

Bevezető

Ezzel a számmal zárja a Magyar Építőművészet újjáalakult formájában első évfolyamát. Célkitüzésünk ebben a formában testet öltött. Igyekeztünk rávilágítani a magyar építészettel kapcsolatos különböző kérdésekre. Arra törekedtünk, hogy kialakítsuk és fejlesszük a kapcsolatot a rokon- és kiegészítőszakmák irányában és a szakembereket a nemzeti, teremtő gondolat nagy alkotásainál közös nevezőre hozzuk. A legkisebb részletmunkák közlése kapcsán is arra törekedtünk, hogy azoknak nemzeti jelentőségét, sőt néha ország- és városrendezési kapcsolatait is kidomborítsuk. A legkisebb alkotások igazi nagyságát nem a mérete és terjedelme jelenti, hanem az a szellem, amivel az országos jelentőségű kérdésekhez igazodik és ahogyan a nagy egésznek szerves alkotórészét képezi. Ebben a számban különösen kidomborodik ez az elgondolás, mert a szépművű kegyszerek sugározzák magukból az egyház szerepét, nemzeti kultúránkban rejlő feladatát.

Most, hogy az év végével köszöntjük olvasóinkat, meg kell emlékeznünk a sok érdeklődésről, irásban megküldött véleményekről, melyeket igyekeztünk figyelembevenni, azokból tanulni és amelyek kezdeti munkánkban nagy segítségünkre voltak. Kérjük a jövő esztendőben is olvasóinknak ezirányú támogatását, hogy célkitűzéseinket a jövőben még tökéletesebb formában fejlesszük az ország kultúrájának előmozdítása érdekében.

vitéz IRSY LÁSZLÓ

Az Egyházművészeti Tanács egyházi elnökének beszélgetése építésszel és városrendezővel

ÁRKAY: Valahányszor az ember ide jön Esztergomba, mindig meghatja az egyházi alkotásoknak szépsége és a történelmi mult levegője.

KAFFKA: Valóban, mikor az ember a dombon felkanyarodik és feltárul előtte a székesegyház, minden alkalommal meghatottság vesz rajta erőt. A feltárt romok a mult hatalmas szépségeit varázsolják vissza, de ugyanakkor elszomorodik az ember, ha keresztüljön a város külső részein és az utolsó évtizedek rendszertelen és sokszor bizony ízlés nélküli épületeit látja. Úgy érzem, hogy az egyháznak nagy hivatása van a jövőben, mert a művészi ízlést és a művészi érzéket szét kell hintenie mindazok között, akik most tájékozatlanul és minden irányítás nélkül, akaratukon kívül rontják el mindazt a szépet, amit a mult biztosít nekünk.

LEPOLD: Az egyház részéről a mai időkben is mindjobban kifejezésre jut az élénk érdeklődés a művészet iránt, a kapcsolat keresése a művészettel, azaz az egyház gondolatainak és vágyainak közlése a művészetekkel, valamint a művészek újabb alakító készségének megértése.

ÁRKAY: Szemben a mai érdeklődéssel és megértéssel, a multban döntő jelentőségű volt az egyház szerepe a nemzeti ízlés fejlesztésében. Sajnos, a XX. században az egyházi alkotások terén sok kifogásolható létesítményt találunk, ami egyenesen rossz hatással volt a világi alkotásokra.

LEPOLD: A mult század közepét megelőző koroknak a művészetek terén nem volt annyi problémájuk, mint a közelmultnak és a jelenkornak. Akkor századokig egységes stílus uralkodott, mely a művész egyéniségét ugyan teljesen meg nem kötötte, mégis bizonyos általánosan elfogadott szépségideál kötelezte. Újabban a művészi egyéniség szabadságának erősebb hangsúlyozása sok szertelenségre vagy merő utánzásra vezetett. Azután a modern kor újabb anyagi szükségletei, a gyorsan változó korszellem és ízlés, valamint a tömegtermelés nehézségeket támasztott. Csak kivételesen tehetséges művészeknek sikerült kedvező körülmények között művészi értéket alkotniok.

KAFFKA: A művészi szabadság nem jelenthet hátrányt, hiszen minél nagyobb a művészi szabadság, annál tágabb tere nyílhat a nagyjelentőségű és örökbecsű alkotásoknak.

Magyar Építőművészet
1941. 12. sz.

Kaffka Péter

LEPOLD: A szertelen szabadság véleményem szerint veszedelmesebb lehet a megkötöttségnél. Olyan szertelen szabadság, ami a művészettel csak visszaél. Az emberiség visszavezetése bizonyos örök művészi elvek elfogadásához, amelyek megtagadása magát a művészetet ássa alá, korunk fontos feladata. Ebben az egyháznak előkelő szerep jut, mert két évezredre visszanyúló hagyományai és örök szépségideáljai vannak. Viszont a változó korok jogosult igényeit mindig megértette, sőt mindig maga segítette érvényesüléshez az egészséges művészi törekvéseket. Ezért a művészek saját érdekükben is meghallgatják az egyház tanácsait és figyelmeztetéseit.

ÁRKAY: A multban az egyháznak kiváló és képzett egyéniségei irányították az egyházi alkotásokat, azonban ma az ilyen egységes irányításnak nem látjuk igazi érvényesülését. Nem tudom, lehet a jövőben számítani arra, hogy ez gyökeresen megváltozik?

LEPOLD: Tulajdonképpen már úgy vehetjük, hogy ez már meg is változott. Az esztergomi főegyházmegye 1941. évi november hó 11. és 12-én tartotta egyházmegyei zsinatát, amelynek határozatai kifejezetten az egyházi alkotások felügyeletére és azok irányítására vonatkoznak.

KAFFKA: Milyen módon határozta meg a zsinat az egyházi alkotások ellenőrzését? Kíváncsi vagyok arra, hogy ezekkel a határozatokkal emelték-e az Egyházművészeti Hivatal működésének jelentőségét?

LEPOLD: A zsinat kimondotta, hogy templomot csak a főpásztor előzetes engedélyével szabad építeni, bővíteni, átalakítani vagy restaurálni. A főegyházmegyei hatóság a benyujtott terveket a Központi Egyházművészeti Hivatallal és az egyházmegyei egyházművészeti bizottságokkal felülbíráltatja.

ÁRKAY: Juttatott a zsinat valamilyen szerepet a Műemlékek Országos Bizottságának is?

LEPOLD: A templomok bővítése, átalakítása és restaurálása alkalmával a műemlék gyanánt kezelt templomoknál a Műemlékek Országos Bizottságának meghallgatását rendelte el.

ÁRKAY: Az új templomok építésével kapcsolatban milyen irányelveket állapítottak meg?

LEPOLD: Meglehetősen részletesen körülhatárolták, elsősorban célszerűségi szempontból. Az épület elhelyezésénél az épület tagolására vonatkozólag, az oltár, áldoztató-pad, a szószék, a keresztkút, a gyóntatószékek, a padok, a sekrestye helyére vonatkozólag. Célszerűségi szempontok kell hogy irányítsák az akusztikát, a befogadóképességet, a fűthetőséget, a világítást, a templom száraz voltát és a légáramlatokat.

ÁRKAY: Nem volna helyes, ha az új templomépítkezések terveit művészi szempontból az erre hivatott Egyházművészeti Tanács bírálná felül?

LEPOLD: Erre még kötelező határozat nincs, de sok esetben keresik meg a Tanácsot. Mindenesetre kívánatos volna minden fontosabb esetben ezt kötelezővé tenni.

KAFFKA: Mik az irányelvek a templom elhelyezése terén? Ugyanis a multban általánosságban a városok és falvak központosan fekvő tereit használták fel erre, lehetőleg valamely útvonal tengelyében. Ez a mult építőstílusainak általában meg is felelt. Kérdés azonban, hogy a modern templomok — melyeknek az axiális szimmetria nem alapvető tényezője — elhelyezhetők-e célszerűbben. Esetleg nem a tér közepén, hanem a gyalogjárók számára könnyen megközelíthető helyen, ami városképi szempontból is érdekes képet adhat.

LEPOLD: A falusi, kisvárosi templomépítkezésnél nagyobbára a tér közepének felhasználását kell, hogy célszerűnek ismerjük el. Egyházi szempontból az a fontos, hogy az egyházközség területén központilag feküdjön, lehetőleg magasabban fekvő nyílt helyen. A szentély lehetőleg kelet felé nézzen. Kétségtelen, hogy a nagyvárosokban a nagy tereken és nagyobbméretű kertek közepén elhelyezett templomok a forgalmi területtől távol esnek és így a templom látogatottságát befolyásolják. A kisebb templomoknál kívánatos, hogy inkább házak közelében, esetleg a házak között épüljenek fel, ahol a gyalogosan járók könnyebben útbaejtik.

KAFFKA: Egyházi szempontból a kisebb- vagy nagyobbméretű templom kívánatos-e, illetve melyikből mutatkozik nagyobb hiány?

LEPOLD: A templom nagysága függ egyrészt az egyházközségben lévő hívők számától és azoknak anyagi körülményeitől. Bizony sokszor előfordul, hogy nagyméretű, feltűnő megjelenésű templomot építenek többezer lélek befogadóképességgel, pedig ez bármennyire impozáns is, szakrális szempontból nem célszerű. Az áhítatos hangulatnak nem tud megfelelő teret nyujtani. Ugyancsak nem kívánatos az apró kis kápolnák építése. Legcélszerűbb a középméretű templom, amelynek befogadóképessége nem nagyobb, mint ezer hivő.

ÁRKAY: Milyen álláspontra helyezkedett a zsinat a modern építőanyagokkal kapcsolatban?

LEPOLD: A modern építőanyagok sokszor olyat tudnak nyujtani, ami egyházi szempontból kívánatos és előnyös. A szertelenségeket természetesen kerülni kell az építőanyagok használatában, mert ez sokszor a templom szakrális jellegét profanizáló alkotásokat eredményez. Az új anyagok használatánál tehát az egyház hagyományait tiszteletben kell tartani.

KAFFKA: Gondol a zsinat a templom felszerelési tárgyaira is?

LEPOLD: Hogyne, a zsinat határozottan kimondotta, hogy a templomokba gyárilag készült tárgyakat ne vásároljanak. Lehetőleg eredeti művészi alkotásokat kell készíteni, melyeknek terveit az egyházmegyei hatóság hagyja jóvá. Az oltár, a szobrok, domborművek, falfestmények, üvegfestmények, oltárképek, Úrmutatók stb. terveit okvetlenül be kell terjeszteni jóváhagyás végett. Egyéb felszerelési tárgyaknak bemutatását csak kívánatos-

Folytatását l. a komplett példányban.

A belügyminiszter ma felfüggesztette az Országos Baross Gábor Kör működését

Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter, értesülésünk szerint, ma táviratilag felfüggesztette az *Országos Baross Gábor Kör* további működését.

Az utóbbi hónapokban több bejelentés érkezett a belügyminisztériumba a Kör működésével kapcsolatban, ami miatt *a belügyminiszter vizsgálatot indított a Kör ellen.* A vizsgálatot lefolytató miniszteri biztos működését ezelőtt két héttel fejezte be, nyilván ennek következménye lehet az, hogy a *belügyminiszter ma délelőtt a Kör további működését felfüggesztette.*

A belügyminiszter ma délben táviratban értesítette a szegedi polgármestert is, hogy *az Országos Baross Gábor Kör további működését felfüggesztette.* A rövid belügyminiszteri táviratot dr. *Tóth* Béla helyettes polgármester vette át. A távirat mindössze annyit közölt, hogy *a belügyminiszter a kör összes országos és vidéki szervezeteinek működését felfüggeszti* és az intézkedés okául azt jelölte meg, hogy *a Kör az alapszabályoknak meg nem felelő működést fejtett ki.*

A távirat nagy feltűnést keltett, mivel a *Baross Gábor Kör* Szegeden is kiterjedt munkásságot fejtett ki.

Mint ismeretes, a Baross Gábor Kört körülbelül nyolc-tíz évvel ezelőtt hívták életre azzal a céllal, hogy a magyar ifjúságot, a keresztény fiatalságot a kereskedelmi és gazdasági pályák felé irányítsák.

A Kör feladatául tűzte ki azt is, — még akkor, amikor ilyen törvényes intézkedések nem voltak — hogy a magyar fiatalságot kereskedelmi állásokban helyezi el, majd a Kör munkássága során felvetették azt a tervet is, hogy önállósítási alapot létesítsenek az új fiatal egzisztenciák támogatására.

Eleinte igen szép eredménnyel működött a Kör, később azonban több olyan kifogás hangzott el, amelyek nemcsak megzavarták a Kör működését, hanem amelyek miatt már egy évvel ezelőtt is olyan terveket készítettek elő, hogy a *Kör működését teljesen átszervezik.*

Különösen kifogásolták illetékes helyen, hogy a kört olyan irányba vezetik, amely nem felel meg a kormány célkitűzéseinek, különösen akkor, amikor ma már törvényes intézkedések sora igyekszik a magyar ifjúság egzisztenciájának megteremtését elősegíteni.

Nemrégiben arról is volt szó, hogy a Kör létrehozója és vezetője, dr. *Zajgóváry* Á .Károly budapesti ügyvéd helyére vitéz *Tóth* András országgyűlési képviselő kerül. Az átszervezésre azonban nem kerülhetett különböző események miatt sor, *Zajgóváry* Károly pedig nem kívánt eltávozni a Kör éléről.

Szegeden a belügyminiszter betiltó végzése nagy meglepetést keltett, mert a Kör eleinte szélesirányú működést fejtett ki, többszáz tagja volt.

Nemrég a szegedi vezetőség visszalépett azzal az indokolással, hogy a Kör nem tudta teljesíteni azokat az ígéreteket, amelyeket vezetősége állandóan hangoztatott.

Azóta megbénult a Baross Gábor Kör szegedi működése. A mai végzéssel kapcsolatban felemlítik azokat a *külföldi csereakciókat* is, amelyek elszámolásának rendezését sürgették a legutóbbi időkben.

Meggyilkoltak egy községi bírót

Szebenszky János 40 éves *vanyarci községi bírót* házának kamrájában holtan találták meg hozzátartozói. A fején *vadászfegyver tusától eredő ütés nyomai látszanak.* A nyomozás megállapítása szerint *Szebenszkyt meggyilkolták.* A tettes kézrekerítésére a csendőrség erélyes nyomozást indított.

Japán előzetes semlegességi ígéretet kér Angliától a tárgyalások előtt

Tokió, július 12.

A japán külügyminisztérium és a japán haderő képviselői megegyezésre jutottak a közeli *angol—japán értekezleten* tanusitandó magatartás tárgyában. Jólértesült körök úgy tudják, a japán küldöttség *előzetes ígéretképpen* kérni fogja Angliától, hogy *helyezkedjék semleges álláspontra a kínai kérdésben.* Július 14-ére *rendkívüli minisztertanácsot* hívtak össze. Ezen határoznak az értekezlet megnyitásának időpontjáról.

A japán külügyi hivatal képviselője szerdán reggel kijelentette, hogy a Tiencin ügyében megindúló angol-japán tárgyalások tárgysorozatát csak Sir Robert *Craigie* angol nagykövet és *Arita* japán külügyminiszter találkozása után lehet meghatározni és ez a találkozás *csak a jövő hétre* várható.

A *Daily Telegraph* tokiói levelezője szerint minden jel arra mutat, hogy a japánok *az angol-francia-szovjet tárgyalások eredményét akarják megvárni.* A moszkvai tárgyalások sikere vagy kudarca *nagymértékben befolyásolhatja Japán magatartását.*

Angolellenes tüntetések

A tokiói angol lakosok szerdán reggel ilyen szövegű ffalragaszokat találtak házuk kapujára függesztve: »*Angolok, távozzatok az új világból, Ázsiából!*« Az aláírás: A japán hazafias szövetség.

Három kínait megölt a tientini magasfeszültségű drótkerítés

A tiencini angol negyedet körülvevő drótkerítés érintésétől ismét *meghalt egy kínai.* Halálra sujtotta *a magasfeszültségű villamosáram,* amellyel a drótkerítés telítve van. Ez a *harmadik* ilyen szerencsétlenség a japán ostromzár kezdete óta.

Több falut és 10.000 hold erdőt elhamvasztott egy amerikai erdőtűz

NewYork, július 12.

Mint Denverből jelentik, a déldakotai Fekete-hegyekben, a Nemzeti Parkban hatalmas erdőtűz dühöng, amelynek eddig már tízezer hold erdőség esett áldozatául. Több falu elhamvadt. A tüzet szítják az erős szelek s a rekkenő hőség és a nagy szárazság következtében rohamosan terjed. Háromezerötszáz ember ajánlkozott, hogy közreműködik a tűz eloltásában. Repülőgépek figyelmeztetik a lakosságot, amelyet a tűzvész terjedése fenyeget.

Új kiadásban, az összes érvényben lévő munkaidő és legkisebb munkabérrendeletek mutatójával megjelent

Munkaidő, legkisebb munkabér, fizetéses szabadság

A munkaviszony egyes kérdéseinek szabályozásáról szóló törvény és végrehajtási rendeletei. — Összeállította és magyarázatokkal ellátta: **Dr. Pongrácz Jenő** ügyvéd.

Minden munkaadónak, munkavállalónak, ügyvédnek, ipartestületnek nélkülözhetetlen! **Ára: P 1.20**

Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet-körút 20

A felrobbant pukkanópor súlyosan megsebesített egy tűzoltót

A Golgota út 9. számú ház udvarán ma a kora délutáni órákban *Elmond* Ferenc 41 éves tűzoltó egy kis orvosságos üveget akart kinyitni. Tartalmát nem ismerte. Amikor a dugót kihúzta, *nagyot robbant és a lángok a tűzoltó arrába csapódtak.* A mentők a szemészeti klinikára szállították a súlyosan sérült tűzoltót. A vizsgálat megállapította, hogy *az üvegben pukkanópor volt elhelyezve.* Az utóbbi időben különösen gyermekek kezében már sok szerencsétlenséget okozott ez a vásárokban árult pukkanópor. A hatóságok akkor erélyesen léptek fel az ilyen árusok ellen és meg is tiltották a pukkanópor árusítását. Most ismét szerencsétlenséget okozott ez a robbanószer.

Megbuktak a felhőkarcolók és országrendezési láz tört ki Amerikában

Beszélgetés Kaffka Péterrel féléves amerikai tanulmányútjáról

Sötétbarnára sült, világoskék szemű, hófehérhajú fiatalember *Kaffka* Péter, a fővárosi Közmunkák Tanácsának műszaki tanácsosa, aki nemrég tért vissza hathónapos amerikai tanulmányútjáról.

— Ezt a szokatlanul barna színt még Amerikából hoztam magammal, — mondja nevetve — ahol az elképzelhető legkülönbözőbb közlekedési eszközökön *az ott töltött hat hónap alatt* jó párezer kilométert tettem meg.

— *Január elején indultam városrendezési tanulmányútra és bejártam Bostont, Miamit, NewOrleanst, Los Angelest, San Franciscót, keresztülkasul utaztam egész Észak-Amerikát. Mind a negyvennyolc államban jártam* és részben tapasztalatokban, részben szakkönyvekben, azt mondhatnám, dúsgazdagon tértem vissza.

A felhőkarcolók bukása

— Először talán beszéljünk azokról, amelyek minden európait legjobban érdekelnek: *a felhőkarcolókról.* Nos, hát megállapíthatjuk, hogy *a felhőkarcolóvilágnak vége.* Amerika belátható időn belül *több felhőkarcolót nem épít.* Egy illúzióval talán szegényebbek lettünk, de mindenesetre *így van.* A felhőkarcoló építése ugyanis, mint könnyen elképzelhető, nem valami olcsó mulatság. Egyedül NewYork az, ahol egyelőre esetleg még úgy ahogy kifizetődik. A város felhőkarcoló negyede ugyanis *sziklás talajra épült,* itt az alapozás nem kerül olyan hatalmas összegekbe, mint másutt, ahol ezer és ezer tonna betont kell felhasználni az épület alapjául. Egyébként a *felhőkarcoló mint üzlet megbukott.* Az építők, de még inkább az építtetők rájöttek, hogy a húsz emeleten felüli magasságú épületek rezsiköltsége olyan magas, hogy *semmiképpen sem lehet rentábilis.* Legjellemzőbb erre az *Empire State Building* 108 emeletes épületkolosszusa, amelynek *legfelső húsz-huszonöt emelete üres, semmi pénzért sem tudják kiadni.* Úgy tudom, ez Amerika legmagasabb épülete.

— Tovább megyek: megállapítást nyert, hogy *tíz emelet magasságon felül, hogy úgy mondjam, drágább a leves, mint a hús.*

— A szállítás, fűtés, világítás költségei aránytalanul magasabbak itt, a helyiségeket pedig az alsó emeleteknél lényegesen olcsóbban lehet csak kiadni. A nemrégen épült *Rádió City* is csak úgy fizetődött ki, hogy a telket száz évre kibérelték, a közepén egy nyolcvanhat emeletes magas tornyot építettek, amelyben minden el képzelhető irodának, rádióhelyiségnek, studiónak megvan a helye, köréje pedig húszemeletes »viskókat« emeltek. Ez azonban valóságos *külön városrész lett,* ahol a színház, mozi, bár és egyéb szórakozóhelyektől kezdve a kórházakig minden elképzelhető »üzem« rendelkezésére áll a lakóknak.

— A felhőkarcolóépítkezés a fellendülés, az úgynevezett Boom idején kezdődött, amikor a vállalatok olyan hatalmas nyereséggel dolgoztak, hogy a részvénytársaságok például nem akartak osztalékot adni, mert sokkal több adót kellett volna fizetniök. Ehelyett inkább *felhőkarcolókat emeltek* még a kisebb amerikai városokban is, amelyek — hiszen Amerikáról van szó — *reklámcélokat is szolgáltak.*

Legjobb üzlet az autóparkolóhely

— A városrendezés tekintetében a felhőkarcolók érdekes hatást mutattak: valósággal *felszívták magukba a környező épületek lakosságát,* amelyek így *rövid idő alatt kiürültek,* a háztulajdonosok az elköltözött bérlők helyébe nem találtak újakat, egyik a másik után ment tönkre és hogy háztulajdona után ne kelljen adót fizetnie, *a többé-kevésbé rozoga házakat lebontották.* Az amerikai ember azonban nem azért amerikai, hogy ne legyen élelmes. Egy kis gondolkodás, egy kis kalkuláció után rájöttek, hogy *az üres telket kitűnően lehet értékesíteni, ha autóparkolóhelynek használják fel.* A depresszió ellenére is hatalmas arányokban növekedett az autótulajdonosok száma, s ezek nem tudták elhelyezni kocsijukat. A tönkrement háztulajdonosok tehát úgyszólván *rezsimentesen autóparkolóhelyeket létesítettek,* egy-két embert fogadtak a kocsik őrzésére, telefonfülkét állítottak fel és kész volt az »üzlet«, ami rövid idő alatt igen *nagy üzletnek* bizonyult. Egy-egy autó a belső városrészben fél dollárt fizetett a parkozásért, a telek számításaik szerint *naponta háromszor-négyszer ürült ki és telt meg ismét.* Könnyű kiszámítani, hogy egy nagyobb parkolóterület *minden befektetés nélkül tíz-tizenötezer dollárt jövedelmezett havonta.*

Corbusier diadala

— Tapasztalatok alapján kétségtelen, hogy belátható időn belül nem zsúfolják úgy egymás nyakára a felhőkarcolókat, mint a Manhattan félszigeten, hanem *Corbusier elve fog érvényesülni Amerikában,* akinek elmélete szerint *a két-három emeletes házakat le kell bontani, a felhőkarcolók pedig egymástól több száz méter távolságra épüljenek és kertekkel, parkokkal vegyék körül azokat,* úgyhogy *napfényben, levegőben ne legyen hiány.* Így elérik, hogy ugyanannyi ember lakhat egy-egy felhőkarcolóban, mint az egyébként nagy területen épült házakban. Corbusiert terveivel Párizsban még majdnem kinevették, *Amerikában az élet valósította meg elgondolásait.*

— Természetesen egész más a helyzet az amerikai *vidéken,* ahol ma is legfeljebb két-három-négyemeletes házak épülnek. De a legtöbb átlagamerikai város *egyemeletes házak hatalmas tömkelegéből áll.* Los Angeles környékén például száz és száz kilométernyire utaztam, míg itt-ott egy magasabban kiemelkedő épületet láttam.

— *Stílusról nem sok szó esik.* Az amerikai házak az úgynevezett *internacionális modern stílusban* épülnek, amelyeknél a legfontosabb és egyetlen a *praktikusság* elve. Kivételt inkább a kisebb vidéki városokban levő *villanegyedek* építésénél tapasztaltam, ahol *országrészenként váltakozó stílusban építkeznek.* Délen inkább a *spanyol építési modort* láttam érvényesülni. Boszton környékén az *angol vidéki villák* stílusa gyakoribb, másutt, a belső vidéken *rusztikus,* ismét másutt *koloniális stílusban* építkeznek.

Lehet-e Pesten felhőkarcoló?

— Mindezeket magyar viszonyokra vonatkoztatva: *elképzelhetetlen, hogy Budapesten valaha is felhőkarcolót építsünk.* Legfeljebb *tizemeletes házakról lehet szó* annál is inkább, mert hely van bőven, nem vagyunk úgy körülzárva, mint NewYork felhőkarcoló negyede. Ha azonban valami csoda folytán mégis szükségessé válna ezeknek az ormótlan épületeknek az emelése, csakis úgy tudom elképzelni, hogy a környező területek üresek legyenek és felhőkarcoló építésére csak ilyen helyen adjanak engedélyt. Amíg Amerika öntudatlanul halad a Corbusier rendszer felé, mi »majdani« felhőkarcolóink körül tervszerűen létesítünk vacuumot.

A legnagyobb probléma a közlekedés

— Amerikában az építkezés problémája ma már a *közlekedés problémájává vált.* Nem is csoda egy olyan helyen, ahol mindenkinek mindent szabad. Legjellemzőbb példa erre a mérhetetlen amerikai szabadságra *San Francisco esete villamosvonalaival.* A város főuccája olyan széles, mint a mi Rákóczi utunk, de négy villamos sínpár volt rajta. A négy sínpáron két villamostársaság járatta kocsijait, amelyek rövid idő alatt *komoly forgalmi akadályokat okoztak.* A város erre gondolt egy nagyot: megvásárolta az egyik villamostársaságot és most már *saját vonalain leszállította a viteldíjakat* olyan mértékben, hogy a másik nem tudott konkurrálni vele, rövidesen *tönkrement, felszedette sineit.* A város így egyeduralkodó maradt a szűk uccában és hogy megmentse a közlekedés rendjét, *megszüntette saját villamosjáratait is.* Nem volt olcsó mulatság, de megérte, mert a sanfranciscói főuccán most már legalább lehet közlekedni.

Bozót villanyfényben

— Amerikát különben jellemzi az ilyen pazarlásszámba menő költséges befektetés. Pár évvel ezelőtt, a fellendülés idején kiadták a jelszót: *parcellázni, építkezni!* A legtöbb város maga is tetemes áldozatokkal járult hozzá a jelszó megvalósításához. A parcellázandó területet szépen megterveztette, *utakat, közműveket létesített, villanyvezetéket vezetett be mindenüvé.* De jött a depresszió, amely *mindent megállított.* Az emberek nem mertek építkezni. *A telkek nyolcvan százaléka eladatlan maradt,* a házhelyeket felverte a gaz, a dudva, valóságos bozóterdők nőttek helyükön, amelyeket *a meghagyott villanygirlandok nappali fénnyel árasztanak el, az autók pedig a csodálatos betonutakon száguldozhatnak az elhagyott vidéken.*

Országrendezési láz tört ki

— Amerika különben most egy nálunk elképzelhetetlen méretű *országrendezési lázban van.* Munkáskéz akad bőven hozzá, hiszen több mint *tizenötmillió munkanélküli* lézeng szerteszét, csak pénz is legyen hozzá. A nagyszabású tervet is *a közlekedés problémája teremtette meg,* mert az autó elszaporodásával *egyes városokban a közlekedés megbénult.* Hogy mi az autó Amerikában, könnyen elképzelhetjük, ha tudjuk, hogy Los Angelesben például minden 1.5-ik embernek van autója. A terv megvalósítását viszont megnehezíti a más vonatkozásban igen előnyös *amerikai szabadság.* Eddig mindenki akkor és oda épített, ahová éppen kedve tartotta. Kevesen tudják például Magyarországon, hogy *Los Angeles területén három község van külön polgármesterrel,* külön községi közigazgatással. Még kevesebben, hogy például a Ford-gyár nem Detroitban, hanem Dearbornban van, ami nem más, mint *község a városban.*

A Tennessee-völgy példája

— A város-, illetve *országrendezésre* külön szervezetet létesítettek, amelynek egyelőre nincs sok hatásköre, de erősen harcolnak érte, hogy nagyobb beleszólása lehessen a dolgokba. Országrendezési munkájuk viszont sokkal előbbre van, mint nálunk. *Kutatószervezeteik* vannak, amelyek körülbelül *a mi racionalizálási bizottságunknak felelnek meg.* Nemrégiben törvényt hoztak, amely kimondja, hogy minden ország tartozik megszervezni országrendező tanácsát, amelyek egymással összeműködnek. Feladatuk az ország forgalmának egybekapcsolása lesz. Ennek első eredménye a *Tennessee völgyben mutatkozott.* A völgy *elképzelhetetlenül nagy vízierőt* képvisel, de *hét állam területén fekszik.* A környező hegyoldalakon a gazdák kiirtották a fákat, fellegeltették a füvet, pár év alatt kopárrá változtatták az egykor zöldelő hegyoldalakat. A víz és az eső lemosta a termőterületet a sziklák hátáról.

— Egyes államok, egymástól függetlenül semmit nem tehettek az értékes terület kihasználására. *De jött Roosevelt* és szabadság ide, szabadság oda, külön hatóságot szervezett a Tennessy-völgy megmentésére, melynek alárendelte az egyes államokat.

A szabadság ilyen »megcsonkítását« felháborodással vették tudomásul az érdekeltek és egyik botránykő a másik után rendeződött ellene, minden hiába, Roosevelt keresztülvitte akaratát. Meg is látszik az eredmény, mert az egykor kopár, terméketlen, hasznavehetetlen völgykatlanban *hatalmas villanyművek dolgoznak* olyan modern berendezéssel, amelyeknek már *felfelé világító lámpái vannak, számítva a légiforgalom növekedésére* és arra, hogy Amerika legfontosabb légiforgalmi útjai erre vezetnek keresztül. A völgykatlan oldalán falukat telepítenek át, a farmereket tanfolyamokon képezik ki, hogyan kell a földet megkötni, halastavakat, halásztanfolyamokat létesítettek.

— Ennek a völgynek a tanulmányozása alkalmával volt módomban *egy kis reviziós propagandát csinálni Magyarországnak.* Egymás mellé fektettem a völgy és Magyarország térképét és megmutattam nekik, hogy *éppen úgy, mint a Tennessee-völgy, Magyarország sem más, mint egyetlen vízgyűjtőmedence.* »Képzeljék el, — mondottam — hogy ezt a medencét a versaillesi szerződés darabokra szaggatta. Ugyanazt éljük át, mint a völgy a nagyszabású rendezés előtt. Utódállamaink gátat emelnek a vízfolyás elé, elvágják legtermészetesebb utainkat, valósággal fojtogatnak bennünket.« Először csak néztek, hümmögtek, de aztán tüzetesebb magyarázat után *teljesen belátták igazunkat* és felháborodva vették tudomásul »a békeszerződés« szörnyű eredményeit.

Kaffka Péter hazatérése óta nyakig ül a munkában.

— Csak míg elolvasom ezt a rengeteg könyvet is, elmúlik jó pár hónap, hát még mire *itteni viszonyainkhoz alkalmazni tudom egyik-másik rendkívül érdekes elgondolásukat!* Feltétlenül bízom azonban abban, hogy *hathónapos tanulmányutamat nem tettem hiába* és amit tanultam, *a magyar viszonyokra alkalmazva, minél előbb hasznosítani fogom.* Amint az anyagomat feldolgoztam, előadásokat tartok a mérnökegyesületben és valószínűleg a nagyközönség számára is.

SZABADTÉRI SZÍNHÁZ A TABÁNBAN

KAFFKA PÉTER terve
(Módosított megoldás)

A színház felülnézete.

A Tabán lebontásával és kertészeti rendezésével kapcsolatban ismét aktuálissá vált a Gellért-hegy északi lejtőjére tervezett szabadtér felépítése. Kaffka Péter építész eredeti terveit teljesen átdolgozta s a felépítés költségeit is lényegesen csökkentette. A magyar művészvilág javából már alakult egy társaság, amely felismerve Kaffka Péter terveinek jelentőségét, egy központi, modern szabadtér megépítését szorgalmazza.

A szabadtér felépítésére Budapesten jobb helyet elképzelni nem igen lehet. A hegyoldal horpadása, a nagyszerű kilátás és a jó közlekedés predesztinálják ezt a helyet a magyar szabadtér felépítésére.

Kaffka Péter tervében egészen a természethez símul s eredeti tervétől eltérően (ahol körülépített körszínpadot tervezett) a színpad egy indifferens gyepszőnyeg, hátterében gyeprézsüvel s e mögött a távoli horizont. Jobbról-balról pedig nem nagyon feltűnő fásítás. Így a színpad nem csak alkalmi játékok tartására alkalmas, hanem bármilyen célra felhasználható, mert így, alig valami megkötöttséggel a legváltozatosabb színteret lehet előteremteni.

Ez a megoldás lehetővé teszi azt is, hogy a hegyoldal horpadásának színpad felőli két meredekében két nagyméretű pince épülhet s ez a két katakomba hatalmas méretű, kéznél fekvő díszletraktárrá képezhető ki, ahonnan a legmonumentálisabb színpadépítményeket is percek alatt elő lehet vontatni a gyepmezőbe rejtett iparvágányok segítségével.

Az új terv a nézőtér felső részén is kerüli a merev lezárást, itt is a természethez kapcsolja a szabadteret s mindössze egy élősövénnyel zárja le az íves medence felső peremét.

Perspektíva 1935. 7-8. sz.

Fent: Az Attila-utca vérmezői szakasza. A városrendező akarat közbelépésének szép példája. Egységes tömegelosztás, előírt párkánymagasság és mégsem száraz egyhangúság. Ritmus és nyugalom, amelyen belül a tervező fantáziája is él. A háttérben még ott látható a mult bélyege: a tűzfal.

Lent: A kelenföld-lágymányosi evangélikus templom, amelynek homlokzatára valósággal ráépítettek egy bérházat. (Nem montázs, eredeti felvétel.) Pedig mennyit keseregtünk már a lipótvárosi bazilika sorsán.

(Seidner fotók.)

Magyar Nemzet
1945-szept-30.

Elkészültek az ország újjáépítési tervei

Az Országos Építésügyi Tanács ülést tartott, amelyen ismertették azokat a munkákat, amelyeket az Országos Építésügyi Kormánybiztosság eddig végzett.

Fischer József, a Közmunkatanács elnöke, országos építésügyi kormánybiztos, elnöki megnyitójában visszapillantott azokra a hónapokra, amelyek márciusban történt kormánybiztosi kinevezése óta elteltek. Nehéz körülmények között kellett felkészülni a romeltakarítás, a helyreállítás és az újjáépítés feladataira. Hathatós támaszt jelentett az érdekeltek öntevékenysége, a polgármester, a kerületi elöljárók és a politikai közületi szervek tevékenysége. Budapest újjáalakításának és az országos vonatkozású helyreállításnak és újjáépítésnek még mindig súlyosan bénító tényezői vannak. Ezek az anyag, a munkaerő és a szállítóeszközök hiánya. Hozzájárul ehhez még a szétágazó jogalkotás és az általános gazdasági helyzet. Ezeket a nehézségeket minden erejével hatáskörén belül megszüntetni igyekszik.

Dr *Vaszilievits Sömjén* László min. oszt. tanácsos ismertette, hogy a kormánybiztos más tényezőktől eltérően kezdettől fogva a tervgazdálkodás álláspontjára helyezkedett. Ezt célozta az építésanyagok zár alá vétele és a Nemzeti Bizottsággal együtt kibocsátott akkori közmunkarendelet is. A közigazgatás szervezetlensége és más tényezők behatása nem tette lehetővé a renelet megfelelő végrehajtását.

A kormánybiztos a közmunkarendelettől függetlenül, a volt légoltalmi szervekből életrehívta a Honvédelmi Közmunkaszolgálat szervezetet, a legsürgősebb romeltakarítási és helyreállítási munkálatok szakszerű elvégzésére. A szervezet immár kétezer főnyi megszervezett munkástömeggé fejlődött. Ők tüntették el a közterületekről a romok legnagyobb részét. Jelentős számban dolgoznak a hidak építkezésénél, sőt az építéshez szükséges anyagokat előállító gyárak egy részében is foglalkoztatva vannak. A szervezet gyüjtötte össze az óvóhelyek faanyagát, ami lehetővé teszi a tetőkárok fokozatos helyreállítását. A kormánybiztosi hatáskört megállapító rendelet, amely, sajnos, csak júniusban látott napvilágot, az ország egész területén a helyreállításokat mint az új köz- és magánépítkezéseket a kormánybiztos irányítása és felügyelete alá helyezte. Az újjáépítési miniszterrel az együttműködés és a legteljesebb megértés a megoldásra váró problémák tekintetében biztosítva van. A kárfelvétel megállapításai alapján szakszerű helyzetképet nyerhettünk, a tényleges állapot budapesti vonatkozásában térképszerűen feltüntetve rendelkezésre áll, országos vonatkozásban pedig feldolgozás alatt van.

Nyolc építési körzet

Hogy a kormánybiztos országosan azonnal és szakszerűen működhessen, a végrehajtandó közigazgatási reformhoz alkalmazkodva az országot nyolc körzetre osztotta fel. Kormánybiztosi kirendeltségek biztosítják az ország helyreállításának és újjáépítésének egységességét. Rendeletek biztosítják az összes luxusépítkezések leállításával, hogy a csekély mértékben rendelkezésre álló építési anyagok kizárólag lakáshelyreállítási és szociális célú építkezésekre álljanak rendelkezésre. A MÉMOSz másodlagos hatósági jogkörben kiváló eredménnyel ellenőrzi, hogy kontármunka ne történhessen és felügyel a munkabérekre is. Jelentős feladat hárul a Közmunkatanácsra és a Kormánybiztosságra a házhelyjuttatási rendelet végrehajtása tekintetében is, hogy ez a kérdés budapesti vonatkozásban lakásproblémává alakuljon. Az újjáépítési miniszter a kormánybiztossal egyetértésben javasolta a minisztertanácsnak a tetők helyreállítására vonatkozó rendelet kibocsátását. Az akció folyamatban van és megfeszített munkával Budapest háztetői, a romházak és a legsúlyosabban sérült — nagymértékű anyagot igénylő tetők kivételével — télire befedhetők lesznek. A lakáshelyreállítások erőteljes megindulását biztosító kérdés végleges megoldása a legközelebbi minisztertanácson várható. A székesfőváros újjáépítésére vonatkozó keretterv elkészült. Befejezést nyert a kisajátítási jog reformjára vonatkozó törvénytervezet kidolgozása, amely biztosítani fogja a közérdek szem előtt tartásával a valódi és teljes kártalanítási elv mellett az újjáépítés munkálatainak végrehajtását.

A magyar-román gazdasági szerződés keretén belül a kormánybiztosságnak elsőnek sikerült kompenzációt létrehozni az újjáépítéshez szükséges fehérhozatal és az üveggyártás alapanyagainak, valamint az építkezéseknél nélkülözhetetlen gipsz biztosítására. Külállamokból nyert hivatalos és félhivatalos értesülések szerint építkezési téren a helyreállítási munkálatok Magyarországon olyan ütemben történnek, hogy máris biztosítottuk, hogy az újjáépítés terén építési vonatkozásban a legelsők között vagyunk.

Dr *Helle* László min. tanácsos ismertette a tanács előtt az anyagellátás és anyaggazdálkodás problémáit és azokat a szociális szempontokat, melyek szerint a meglevő szerény anyagkészletek kiutalása történt. A legsúlyosabb probléma az üvegkérdés, mert a fővárosban egyedül legalább tízmillió négyzetméter üveghiány áll fenn. Egyetlen működő hazai üveggyár a miskolci. Napi kapacitása csupán 2000 négyzetméter. A zagyvapálfalvai üveggyár gépi berendezéseit, amely évi négymillió négyzetméter üveggyártásra volt alkalmas, a németek leszerelték és a berendezést Csehszlovákiába szállították. A csepeli üveggyár építés alatt van. Hasonló nehéz helyzet áll fenn az épületfa terén is. A nyolcmillió köbméterre becsülhető szükséglettel szemben a hazai termelés csupán ennek töredéke.

Tizenötmilliő légköbméter épülettér vár javításra

Sztojka József min. oszt. tanácsos a munkaerő és szállítási kérdésekről tartott beszámolót. A káradatok alapján a fővárosban tizenötmillió légköbméter épülettér szorul javításra, hogy a háborúelőtti lakásviszonyok elérhetők legyenek. Országos viszonylatban mintegy harmincmillió légköbméter a javításra szoruló épülettér, amelynek helyreállításához 400 ezer főnyi munkás foglalkoztatása volna szükséges. Anyagban napi 20 ezer köbméter építésanyag mozgatása volna szükséges, ami megfelel 4 ezer vagón teljesítőképességének. Normális építési években csak félekkora szükségletet kellett kielégíteni. A munkálatok a felsorolt nehézségek ellenére folynak, sőt a teljesítmény állandóan fokozódik. A honvédemi közmunkaszolgálat keretein kívül 15 ezer szakiparos és segédmunkás dolgozik jelenleg a főváros újjáépítésében. Foglalkozott előadó a munkabérkérdéssel, ennek lehető stabilizálásával és a munkásság természetbeni ellátásának kérdésével.

Kaffka Péter min. tanácsos vázolta azokat a koncepciózus terveket, amelyek a helyreállítás és újjáépítés feladatainak fokozatos keresztülvitelét biztosítják. A romházak megállapítása a városrendezési tervek figyelembevételével történt meg. A tetők helyreállítása folyamatban van és a rendelkezésre álló anyagokhoz mérten a munkálatok kellő időben túlnyomórészt be is fejeződnek. Gondoskodás történt a legsürgősebb helyreállítási munkák mellett az újjáépítés terveinek előkészítésére is. Ezek a tervek biztosítják az átmenetet a helyreállításból az új építkezésekbe. A lakáspolitikai osztály a lakástermelést irányítja úgy a helyreállításoknál, mint az új építkezéseknél. Az új építkezésekkel kapcsolatos typustervek és a lakásépítési akció lebonyolításának terve elkészült. A közmű és gépészeti osztály országos viszonylatban oldja meg a vízművek, csatornázás, elektromos világítás, út és egyéb közmű kérdéseket. A télen esetleg mégis bekövetkezhető munkanélküliség levezetésére a kormánybiztosság műszaki szervezete elkészítette a romházak lebontására, az anyagok kitermelésére és megfelelő helyre való szállítására munkatervét. A városrendezési tervekben kijelölték azokat a helyeket, ahol új építkezések tavasszal megindulnak.

Megemlékeztek az ülésen a fővárost és az országot fenyegető árvízveszélyről és felhívták az illetékesek figyelmét a szükséges intézkedések megtételére.

Gács Lajos újjáépítési minisztériumi államtitkár a Tanács nevében köszönetét fejezte ki a Kormánybiztosnak eddig végzett tevékenységeért és biztosította, hogy az Építésügyi Tanács minden rendelkezésre álló eszközzel biztosítani fogja további zavartalan működését.

Harrer Ferenc tanácstag a Tanács bizalmáról biztosította a Kormánybiztost. A továbbiak során két határozati javaslatot terjesztett elő. Elsősorban felkéri a Kormánybiztost, hogy a helyreállítási és újjáépítési tárgykörben kiadandó szerteágazó jogszabályok tervezetét, azoknak egységessége érdekében az érdekelt kodifikátorok bevonásával biztosítsa. Második javaslatában a Tanács felkéri a Kormánybiztost, hogy a legközelebbi ülésen terjessze elő a helyreállításra és újjáépítésre vonatkozó konkrét terveit.

Vajda Ákos tanácstag a téglagyárak sürgős szénellátásának szükségességét hangoztatta.

Fischer József kormánybiztos zárószavaiban megköszönte a Tanács bizalmát és segítőkészségét, utalt arra a szociális építési programra, amely a fővárosban az avult városrészek reorganizálásával, típusházak létesítésével, lakótelepek kialakításával és a házhelyakció lebonyolításával kapcsolatos.

Szélvihar akadályozt „menetrendszerű

Az évtized legérdekesebb feladatára kap megbízást az ujságíró: siessen a mátyásföldi repülőtérre, ahol tizenkét órakor repülőgépen érkezik Magyarország megrontőinak első csoportja: *Szálasi* Ferenc, *Szöllősy* Jenő, *Bárdossy* László, *Endre* László, *Gömbös* Ernő, *Hellenbronth* Vilmos, *Jaross* Andor, *Imrédy* Béla, *Kassay* Ferenc, *Kunder* Antal és *Reményi-Schneller* Lajos hirhedt neveit olvassuk a listán. Ők az amerikai repülőgép utasai.

Tizenkét órakor orosz katonák sorfala között érkezünk a repülőtérre. Szigorú igazoltatás után a kocsi beállhat a már várakozó autók közé. Itt van *Péter* Gábor, a politikai rendőrség főnöke, itt van a *MAFIRT* kocsija és itt van az egész pesti sajtó.

A több órás várakozás alatt

Vasárnap délben jelenik meg a

MAGYAR RADIKÁLIS PÁRT
hetilapja a

HALADÁS

Főszerkesztő:
CSÉCSY IMRE
Főmunkatársak: ZSOLT BÉLA, WESSELÉNYI MIKLÓS
Felelős szerkesztő:
GELEJI DEZSŐ

Az első szám tartalmából:

Csécsy Imre:
Az ismeretlen olvasóhoz!
Zsolt Béla:
Miért megyünk külön utakon?
Varannai Aurél:
Az infláció ellen.
Kunszeri Gyula:
Korunk hőse.
Wesselényi Miklós
Magyarország és a londoni értekezlet.
Vers, Kritika, Riport.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VI, Podmaniczky-utca 31.

ÍRÓGÉPET
számológépet, szalagot veszek
Thököly-út 18. Üzlet

Aranyat, ezüstöt,
brilliánst legmagasabb áron vesz
VARJAS, Károly-krt 22. az ud varban

ARANY! EZÜST!
Megnyílt
Schulz Jenő
cég!
ÓRA, ÉKSZER.
VII., Wesselényi-u. 6. a régi házban.
VÉTEL! ELADÁS!

GERGELY MIKLÓS
aranyműves, ékszerész üzlete.
Wesselényi-utca 6. Vétel és eladás.

Főbérleti lakással
rendelkező, 36 éves önálló iparos nőt szüne. „Jó keresettel" jeligére „Fortuna" hirdetőirodába, III. Fő-tér 2. I. 9.

...a küldöttsége ...nai missziónál

...retében átnyujtotta a misszió ...gjainak a legutóbbi eucharisz...kus világkongresszus és a ...zent István-év emlékalbumait ...s a Szent Jobbról készült ezüst ...mlékplakettet. *Simmonits* ezre...es angol nyelven, *Kovach* al...zredes magyar nyelven kö...szönte meg a figyelmet.

...i hírek

... következő kötések fordultak ...ő: Bauxit 68.000, MÁK 41.400, ...ilgó 2850, Rima 9350—9200, ...rust 6400, Délcukor 12.600, ...agyar Cukor 22.600. Túlzott ...nzajánlat miatt felfüggesztet...k a következő részvényeket: ...mentia 18.700, Nasici 26.300, ...ó 24.700, Dréher 29.200, ...chwindt 22.000, Kőbányai ...lgári Sör 37.000.

A Szovjetúnió 50.000 köbméter gömbfát szállít részünkre.

Az orosz-magyar gazdasági ...rződésnek érdekes favonat...zásai is vannak. Tekintettel ...a a rendkívüli fahiányra, ...elyben az ország szenved, a ...ovjetúnió késznek mutatko...tt 50.000 köbméter gömbfa ...llítására. Minthogy az or...ig fenyőfaállománya rendkí...li csökkenésen ment keresz...l, ez a tétel nagy segítséget ...ujtana a gazdasági életnek. A ...mennyiség egy részét az álta...nk a Szovjetúnió részére szál...andó konzervek, gyümölcs...ek s pulpok ládázására hasz...lnák fel.

Rendőrségi hírek

«Letartóztatták a feketézőket» ...m alatt szept. 2-án azt közöl...k, hogy dr *Piroska* Jenő kon...rvgyárost is letartóztatták. Ma ...erkesztőségünkben ügyvédje ...j. dr. Nagy Béla igazolta, hogy ...vezett ellen eljárás folyamat...n nincs és letartóztatásáról ...ölt hír téves.

Hétfőn alakul meg a Magyar-Jugoszláv Társaság

A *Magyar-Jugoszláv Társaság* ...tóber 1-én, hétfőn délután ...5 órakor alakul meg a Keres...delmi és Iparkamara (V., ...temere-utca 6) díszermében. A ...gyülésen a megnyitóbeszé...et dr *Moór* Gyula, az egyetem ...ktora, a Magyar-Jugoszláv ...ársaság elnöke mondja. A ...yülésen felszólalnak *Gyöngyösi* ...ános külügyminiszter és *Tildy* ...oltánné. A Magyar-Jugoszláv ...ársaság megalakulását a ma...yar közvélemény a legnagyobb ...römmel üdvözli.

Sporthírek

Magyar—román országokközötti mér...özés lesz vasárnap délután fél 4 ...ai kezdettel az FTC üllői úti sport...elepén. A magyar csapat valószínű ...szeállítása a következő: Csikós, Ru...s, Biró, Sárosi III, Szűcs, Lakat, ...pös, Szusza, Zsengellér, Puskás, ...yers. Előzően délután fél 2 órakor ...Madisz válogatott csapata játszik a ...ajdaság (Jugoszlávia) csapatával.

Budapesti válogatott csapata vasár...ap Temesvárott játszik.

Újjáépítik az MTK hungáriaúti pá...yáját.

A maratboni futóbajnokság résztve...ői vasárnap délután fél 2 órakor in...ulnak a Hősök emlékművétől és fél 5 ...a tájban várható a beérkezésük a ...illenáris versenypályára.

A vasárnapi ügetőverseny főszáma ...: 1600 méteres Heat handikep, ...elyre 11 lovat neveztek. Az előnyö...et az 1800 méterről induló Csalo...ány I. adja, de helyre még így is ...futhat. A nyilvános formák alapján ...fra III. és Erzsebankó között kell ...eresnünk a valószínű nyertet, előbbi ...60 méterről, utóbbi 1720 méterről ...dul. A részletes program a követ...ező: I. Őszi díj. 1200 m. (9 nevezés). ...rsi, Babér, Pásztó, II. Heat-handi...ep. 1600 m. (11 nevezés). Cifra II., ...eresbankó, Csalogány I, III. Selejt...ző verseny. 1600 m. (15 nevezés), ...csai, Ottlégy, Cinka Panna. IV. ...eat-hendikep. II. futam. V. Selejt...ző hendikep. 2000 m. (13 nevezés). ...polgár, Kormos, Jogar. VI. Heat-...ndikep. III. futam. VII. Hendikep. ...00 m. (14 nevezés). Darling, Drá...m, Borcsa II. A verseny délután 2 ...akor kezdődik.

Bergen-Belsenből hazatértek figyelmébe!

Ki tud alantiakról:

Rejtő Istvánné

szül. RADÓ ANNA (34 éves)

Rosenberg Ignácné

II. SEBESTYÉN ERZSÉBET (19 éves)

Rosenberg Edith

(18 éves)

...4 dec. 8-án a Józsefvárosi pálya...lvaron vagonírozva, 4 napig Buda...sson tartózkodva, karácsonyiát a ber...nbelseni Hüftlinglagerbe kerültek. ...IRETEKET KÉRÜNK: Fodor Istvánné, ...osi. V., Gróf Teleki Pál-u. 16—18. II. em. 16.

Pesti gyorsfényképek

A pesti ötletesség új műfajjal gazdagította a főváros szórakoztató frontját. Divatba jöttek az irodalmi varieték és költészeti orfeumok. Maholnap azt fogjuk olvasni, hogy a cirkuszban lírai szaltókat ugrik az akrobata, a tornász, epikai trapézmutatványokat végez a magas nyujtón és a zsonglőrt: „Az egyensúlyozó művészet balladája" címen fogják hirdetni a kommünikék.

Csak helyeselni tudjuk az orfeumok irodalmi ambicióit, melyvel, ha kissé pestiesen is, de valóra váltják a humor halhatatlan fejedelmének, *Karinthy* Frigyesnek költői álmát, a cirkusz tetején muzsikáló hegedűművészről.

Valóban örvendetes, hogy bevezetik az irodalmat a varietébe. Milyen megható lesz például, ha a jazztáncosnő Shakespeare-szonetteket fog kisztepelni a deszkákon, az erőművész pedig Reiner Mária *Rilke*-verseit fogja súlygolyók helyett emelgetni. Hiszen amúgyis köztudomású, hogy a nagy osztrák költő, meglehetősen *nehéz* verseket írt.

Az sem lesz rossz, ha a *műlovarnó* futurista verseket, mondjuk *Marinetti*, vagy *Palasovszky* szerzeményeit fogja szavalni, ami már csak azért is stílszerű volna, mert az ő művelk tudvalévőleg amúgyis csak *lóugrás* szerint fejthetők meg. De a legsikerültebb szám az lesz, amikor a bűvész kijön a színpadra és egyszerűen eltünteti az irodalmat. Ilyen produkció még nem volt orfeumban! Eddig ugyanis csak a színházak és mozik produkáltak ilyesmit...

Őszintén örvendünk, hogy az irodalom bevonult a cirkuszba. Annál is inkább, mert a napokban támadt nagy kavarodás az írók szakszervezetében amiatt, hogy a reakcióban diszkreditált költők is kaptak állami támogatást. Mondhatom, hogy nagy cirkusz lett a dologból!

Engedelmet kérek, ha van *cirkusz az irodalomban*, mért ne lehetne *irodalom a cirkuszban*?

Egyébként megnéztük az egyik varieté műsorát és azt mondhatjuk róla, amit az egyszeri ember felelt a barátjának, aki meghívta feketekávéra. Az egyszeri ember megitta a feketét és amikor a házigazda megkérdezte tőle, hogy ízlett, így felelt:

— Ennek a kávénak van egy jó oldala és egy rossz oldala. Jó oldala az, hogy nincs benne cikória, rossz pedig az, hogy nincs benne kávé...

Rex.

Az Ujságkiadó Tisztviselők Szakosztálya üzemi bizottsági, bizalmiai és az összvezetőség október hó 1-én, hétfőn, délután ½5 órakor Erzsébet-krt. 48, I. em. alatti helyiségében fontos ügyben értekezletet tart.

Kinevezték a filmcenzurabizottságot, amelynek alelnöke dr *Vajda* Béla miniszteri osztálytanácsos lett, tagjai pedig a tudományos, politikai és művészeti élet több tagja, így *Gogolák* Lajos hiriapiró.

A népjóléti miniszter ma tett étkeztetési akciót indít. *Molnár* Erik népjóléti miniszter pénteken délelőtt a főispánokkal tartott értekezleten ismertette a nagyszabású téli étkeztetési akciót, majd vázolta a hadigondozás időszerű kérdését.

Mocsi Miklós Radio Service megbízható. — Telefon. Somogyi Béla-út 16. I. emelet (volt Károly-körút) Javításhoz csövet, alkatrészt beszerz.

Elméleti és gyakorlati tudással rendelkező

rádióműszerész

jelentkezzék

VÖRÖS REZSŐ

okl. gépészmérnöknél, Verseny-utca 2, reggel 9—10 óra között.

Gellérthegy-Penzió

IV., Fővám-tér 2/3. félemelet. ELEGÁNS TISZTA SZOBÁK.

IRÓGÉP

számológép vétele és eladása

Sely Kereskedelmi Vállalat Király-utca 50.

A fogbús sorvadásánál, **PARADIL** gyulladásánál a bevált szaküzletekben ismét kapható. „KOLLOCHEMIA". Üllői-út 66/b

ARANYAT aranypénzt, brilliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek. Javítások megvárhatók. SCHWARZ aranyműves, Dohány-utca 23. I. em. 4.

Színházak műsora

Opera: Denevér (Bérlet szünet) (5) — **Nemzeti Kamara:** Víharos alkonyat (5) — **Vig:** A hattyu (½12). A mi kis városunk (½6) — **Fővárosi Operett:** Napsugárkisasszonyok (5) — **Belvárosi:** Boszorkánytánc (½3, ½6) — **Magyar Színház:** Blanco Posnet elárultatása és a politikai kabaré. (½8) — **Művész:** Rettenetes szülők (11, 5) — **Pódium:** Régi rossz Budapest 3, ½6) — **Medgyaszay:** Cserebere (½3, ½6) — **Artizona:** Mimosa, art. műsor. (½6) — **Kamara: varieté:** Tömbszerelem (3, 6) — **Vidám-varieté:** Ha győztek volna (5) — **Erzsébetvárosi:** Egyetlen éjszakára (½5)

Mozik műsora

ADY: Vénlány (amer.) Bette Davis (½12, 2, 4, 6)

BELVÁROSI: Az én lányom nem olyan (½3, ½5, ½7 v. és ü. ½2, ½8, ½4, ½5, ½6, ½7.)

BETHLEN: Urilány szobát keres (m.) (½3, ½5, ½7)

BODOGRAF: Álomkeringő (magyar) Sárdy, Latabár (3, 5, 7, v., ü. 11 1)

CAPITOL: Hegyek lánya (1, 3, 5, 7, v., ü. 11)

CORSO: Hajnali őrjárat. E. Flynn (2, 4, 6, sz., v., ü. 12)

CORVIN: Angyalok a tűzvonalban C. Colbert (3, 5, 7, v., ü 11, 1)

DAMJANICH: Fehér sejk (amer.) (½3, ½5, ½7, v. és ü. ½1)

DÉCSI: Örök Éva (am.) Deanna Durbin, Charles Laughton (½3, ½5, ½7, sz., v., ü. ½1 is).

FORUM: Egy frakk története (am.) Charles Boyer. Fox Varieté (12, 2, 4, 6)

HIRADÓ: 9. sz. Mafirt krónika, 12. sz. Amerikai híradó, 20. sz. Orosz híradó, A szovjet-lengyel barátsági szerződés, Rosita Serrano. Folytatólag 9-től este 9-ig.

HOMEROS: Boldog idők, kísérő műsor. (3, 5, 7)

IPOLY: A három mákvirág, a 3 Ritz testvér és Sandy a felhőkarcolón (½4, ½6, ½8, v., ü. ½2)

KAMARA: Két tökfej (Stan és Pan) és Nick Carter nem téved (½12, 2, 4, 6)

LLOYD: Ismeretlen imádó (amer.) (Fred Astaire) (½3, ½5, ½7)

OLYMPIA: Kár volt hazudni (1, 3, 5, 7, v. és ü. 11)

PALACE: Waterloo Bridge (Robert Taylor) (11, 1, 3, 5, 7)

PÁTRIA: Urilány szobát keres (m.) (½3, ½5, ½7, v., ü. 11)

PETŐFI: Pénz beszél Dayka (½3, ½5, ½7, v., ü. ½1)

PHÖNIX: Vidám fickó (orosz) (11, 1, 3, 5, 7)

ROYAL APOLLO: Szerelmi recept (2, ½5, ½7, v. ½12)

SÁGVÁRI (Csaba): Örvény, (francia) (½3, ½5, ½7, v. és ü. 11)

SCALA: Angyalok a tűzvonalban (am.) (2, ½5, ½7, v., ü. ½12)

STUDIO: Eszményi asszony C. Boyer, K. Hepburn (1, 3, 5, 7, v., ü. 11),

SZABADSÁG (Simplon): Lenin 1918 (orosz) Kísérőműsor: Mienk a föld. (3 5, 7, v., ü. ½12)

TINÓDI: Pajkos hercegnő (amer.) (½3, ½5, ½7)

TINÓDI: Folytatólag 10—2-ig. Metro híradó, Budapestiől Tokióig Amerikai híradó. Stan és Pan.

TURÁN: Első csók Deanna Durbin Walt Disney színes filmek (11, 1, 3, 5, 7)

URÁNIA: Gyilkos szerelem (amer.) J. Bergmann (2 ½5, ½7, v. ½12)

VÁROSI SZÍNHÁZ: Fényjelek Alaskában (angol) Híradók. (½3, ½5, ½7)

VESTA: Tarzan bosszúja (amer.) Fox film. (1. 3. 5. 7. v. és ü 11)

Nyilt-tér

NYILATKOZAT

Lehet, hogy kissé szokatlan formát választok, de 25 éves művészi multam és a magyar társadalomban betöltött szerepem feljogosít arra, hogy a legnagyobb nyilvánosság előtt kérjek védelmet egy társaság ellen, amely a Városligeti Mutatványosok Egyesületének cégére alatt hajszát indított ellenem — kezdve a hamis városházi beadványokon, folytatva az újraigazolási eljáráson és alaptalan feljelentgetéseken a politikai rendőrségen, mindent megpróbáltak, hogy engem tönkre tegyenek. Sorozatos kudarcaik után a nyilvánosság előtt folytatják gyalázkodásaikat és rágalmaikat. — A hónapok óta tartó hajszában végkép elfáradva az Igazságügy Miniszter Urhoz fordultam, hogy a legszigorúbb vizsgálatot indítsa meg ellenem és ha a rágalmak bebizonyolódnának, torolja meg azokat, de ha nem, úgy nyujtsott védelmet és vessen véget a hajszának, melynek végső és egyedüli célja üzletem megkaparintása.

Berczy Géza
szinművész és mutatványos vállalkozó.

10 raktárban 100 készlő 1000 butora

Irodabútort, Függönyöket, Drapériákat, Pénzszekrényt, Használt műbútort Teljes lakás- és Irodaberendezést, Perzsaszőnyeget

VESZÜNK ELADUNK

UNIVERSAL

BUTOR-SZŐNYEG

VII. kerület, Wesselényi-utca 8. sz.

Gomb-, rövid-, kötött-,

divatáru, gyermekruha

BABÉR BARTA BÉLA KFT. VI., Oktogon 42. Árusítás kereskedőknek. Póstán is. Kívánságra árulistát küldünk

TEXTIL

nyitásra üzlethez. Belváros szívében tőkés társ keresztetik. „Szakértő 7169" jeligére a főkiadóba.

VAJDA VERA

tornatanárnő kért volt tanítványai — minthogy névjegyeike elvesztek — küldjék vele címüket. Áradi-utca 22. IV. 1.

MAGYARORSZÁG

Veszedelem

A két Ház egyeztető bizottságában Makkai János, a képviselőházi előadó meglepő kijelentéseket tett a parlamentarizmus válságáról és hangoztatta, hogy a felmerült ellentétek egyáltalán nem állnak arányban azokkal az *esetleges veszedelmekkel*, amelyeket a magyar parlamentarizmus ellen ebből az ügyből kifolyólag felhozni lehet. Nem hisszük, hogy olyan gyenge lábon állna a magyar parlamentarizmus, hogy veszedelembe keveredhetne azért, mert például Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás a maga óriási jogi tudásával és egyházfejedelmi bölcsességével nem tud »*felemelkedni*« (!?) bizonyos kérdésekben arra a »színvonalra«, amit — mondjuk — az a fiatal honatya képvisel, aki néhány nappal ezelőtt »pár ócska vacak zsidóról« beszélt az alsóházban. Nem! Itt nem a parlamentarizmus válságáról van szó, hanem *egy konkrét kérdés* ilyen vagy másforma felelősséggel formált megítéléséről. Másról nem is lehet beszélni. Meglepő, hogy »*veszedelmek*« emlegetésével próbálják befolyásolni kötelessége teljesítésében azt a Házat, amely arra törekszik, hogy minél kevesebb legyen az új törvény terhes következménye; az a következmény, amelyre maga Teleki miniszterelnök is gondolt, mikor emlékzetes szavait mondta: »*Azután majd ne jajgassanak!*«

Vihar egy pohár pezsgőben

Lord Hampton, aki nem lord és valószínűleg nem is Hampton, e pillanatban a rabkórház puritán magányában piheni ki viharos nagyvilági életének fáradalmait. El kell ismerni: alaposan megdolgozott azokért a nehéz ezresekért, amelyeket különböző gyanus utakon, módokon szerzett. Minden éjszakát végigmulatni, estétől reggelig mulatni, pezsgőzni csaknem egy éven át: ez komoly teljesítmény. Egyszer talán majd valaki megírja ennek a különös úriembernek életrajzát. Olyan író kellene ehhez, akinek van érzéke a csípős, fölényes szatira iránt. Az egész Hampton-eset kitűnő korkép, jellemző pillanatfelvétel a valutacsempészés »virágkoráról«. Karrierje nem annyira megdöbbenést, mint inkább fanyar mosolyt kelt: pályafutása viharos volt — már amennyire egy pohár pezsgőben viharok dulhatnak.

Shakespeare

Most ünnepelték Shakespeare 375. születésnapját. Nemzetközi jellegű volt az ünnepély, amit Stradfordban rendeztek. Shakespeare valóban minden nemzeté, az egész emberiségé. Szelleme nem ismeri az idő és a tér korlátait. Minden emberi dolgot megtalálunk benne, minden érzést, minden szenvedélyt megírt. Sir Samuel Hoare angol belügyminiszter ünnepi beszédében »az angol emberies gondolkodásmód és humorérzék jellegzetes megtestesítőjének« nevezte. Méltán ünnepli tehát most az egész világ: mert ha valaha, úgy most van igazán nagy szükség emberies gondolkodásra és humorérzékre. A tragédiák korát éljük: megértő, vigasztaló, mosolyogni tudó szellem enyhítheti csak napjaink sötét feszültségét. Shakespeare legkomorabb művében is fel-felcsillan ez a szellem. Milyen kár, hogy korunk drámáját nem Shakespeare írta, hanem az élet.

Hősi halál

Lélekben az egész főváros megrendülten áll egy fiatal orvos ravatala előtt. Bárdossy István, a Szent István kórház gyermekgyógyászati osztályának kiváló adjunktusa hősi halált halt, hivatásának és annak a meleg jóságnak áldozata lett, mellyel gyönyörű hivatását végezte. Oly sok gyermekélet megmentése után végül is saját életével kellett fizetnie egy megmentett gyermek életéért. Halála az emberi szív legszebb érzéseit kelti fel mindenütt, ahová hire elhatol; hála, szeretet, igaz emberi részvét tiszta forrásai buzognak fel. Igy szépíti és javítja a világot a gyógyító tudomány hőse még halála után is.

A Rózsadomb védelmében

A Rózsadomb, melynek már százados emlékeitől illatozó neve is oly bájosan hangzik, egyike a szép magyar főváros legszebb részeinek; azoknak, melyek valóban a Duna királynőjévé teszik Budapestet. Nemcsak az ott lakók gyönyörűsége a Rózsadomb, hanem minden budapesti emberé, aki fárasztó munkája után elsétál lombos, virágos uccáiba, minden idegené, aki megtekinti Budapestet. Néhány nap óta panaszos levelek tömege érkezik hozzánk arról, hogy vandál kezek pusztítják a Rózsadomb eleven ékességeit, a virágokat. A főváros vezetőségének, ha Budapest szépsége valóban a szivén fekszik, elsőrendű kötelessége, hogy e garázdálkodást megszüntesse, a gyönyörű Rózsadomb virágpompáját megvédje.

Cincar-Markovics jugoszláv külügyminiszter Hitlernél

Berlin, április 26.

Hitler birodalmi vezér és kancellár Ribbentrop birodalmi külügyminiszter jelenlétében hosszabb kihallgatáson fogadta a Berlinben időző jugoszláv külügyminisztert. A kihallgatás alkalmával jelen volt Andrics berlini jugoszláv követ is.

Ribbentrop külügyminiszter délben villásreggelin látta vendégül Cincar-Markovics jugoszláv külügyminisztert dahlemi magánlakásában.

A berlini megbeszélések tájékozódó és baráti jellegüek, írja a belgrádi sajtó

Belgrád, április 26.

Valamennyi reggeli lap hasábosan foglalkozik *Cincar-Markovics* külügyminiszter berlini látogatásával és nyomatékosan kiemeli a berlini találkozó jelentőségét.

A *Politika* hangoztatja vezércikkében, hogy a berlini megbeszélések *tájékozódó és baráti jellegüek*. Világos, — folytatja a lap — hogy e megbeszélések célja a béke megerősítése, továbbá a Dunamedence helyzetének megjavítása és mindenekelőtt a Németország és Jugoszlávia közötti barátságos kapcsolatok továbbfejlesztése. Jugoszlávia magatartása Németországgal szemben mindig nyilt és világos volt.

A *Vreme* szintén kiemeli a látogatás *tájékozódó jellegét* és utal arra, hogy a találkozás kölcsönösen kimélyíti a két ország barátságos kapcsolatait. Ez a látogatás is bizonyítja — írja a lap — hogy egyes külföldi lapok értesülései Jugoszlávia és Németország kapcsolatairól *teljesen alaptalanok*.

Kaffka Péter városrendezési előadása Amerika legnagyobb fürdővárosában

A *Miami Herald* című ujság közli *Kaffka* Péter budapesti építész, közmunkatanácsi műszaki főtanácsos képét és cikkben számol be arról, hogy »*a budapesti városrendező bizottság technikai tanácsadója*« előadást tart Miami városrendező szervezetének bankettel egybekötött gyülésén. E bankettgyülésen terjesztik be végső jóváhagyás végett *az egész gyönyörű fürdővárosra kiterjedő városrendezési tervezetet*. Meghallgatják a magyar építész előadását Miami városának hivatalos kiküldöttjei is. Képet is közöl a lap, ez *Kaffka* Pétert Fred *Borton*-nak, a miami városrendező szervezet elnökének társaságában ábrázolja.

Borton *Kaffka*

Tavaszi hajóbemutató és hajóséta a kárpátaljai házakció javára. A MFTR folyó hó 29-én, szombaton az esküténi kikötőben mutatja be a fővárosi közönségnek az új idény számára előkészített személyszállító hajóit és a közönséget 4 órától 6 óráig tartó jótékonycélú zenés sétára viszi. A menetdíj felnőtteknek 50 fillér, 130 cm-en aluli gyermekeknek 20 fillér. A bevételt a MFTR a kárpátaljai házakciónak fogja átutalni. Jegyek korlátolt számban adatnak ki, ezért ajánlatos elővételben megvenni az esküténi hajóállomáson vagy az IBUSz vigadóuccai irodájában.

Linguaphon és Berlitz nyelvtanok
Az Est könyvkereskedésében kaphatók, VII., Erzsébet-krt 20

„Zsidómatyó a Jánoshegyen" című cikkért 100 pengőre ítélték a nyilas cikkírót

Uy Károly egy szélsőjobboldali hetilapban »*Zsidómatyó a Jánoshegyen*« címmel cikket írt. Ebben azt állította, hogy a Jánoshegyen ál-matyók árulnak.

A cikket *Ferenczi* Jolán iparművésznő magára vonatkoztatta és sajtó útján elkövetett rágalmazás címén pert indított *Uy* Károly ellen.

A bíróság kihallgatta Csizmadia László főerdőtanácsost, akinek vallomása szerint abban az időben *csak Ferenczi Jolán árusított a Jánoshegyen* népművészeti munkákat.

A bíróság sajtó útján elkövetett rágalmazás vétsége címén mondotta ki bűnösnek Uy Károlyt és *ezért 100 pengő pénzbüntetésre ítélte*, amelyet nemfizetés esetén 10 napi fogházra lehet átváltoztatni, azonkívül 150 pengő ügyvédi költséget ítélt meg teerhére és 100 pengőt pedig nem vagyoni kár címén és ítéletében kötelezte a vádlottat, hogy a hetilapban az ítéletet tegye közzé. Az ítélet nem jogerős.

Minden külön értesítés helyett.

Hauer Edéné szül. **Perlgrund Franciska** felesége, **Magda** leánya, **Hauer Vilmos, özv. Schwarcz Vilmosné** és **özv. Perlgrund Jenőné** testvérei, a fájdalomtól porig sujtva jelentik, hogy a legjobb férj, apa, após, testvér és rokon

Hauer Ede

életének 68-ik, legboldogabb házasságának 35-ik évében, e hó 25-én csendesen elhúnyt.

Temetése e hó 27-én, csütörtökön 3/4 12 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben.

Gyászolják még: veje és rokonai.

Részvétlátogatások mellőzését kérjük.

UNI-Fonal-Cérna és Textiláru Rt. igazgatósága, felügyelőbizottsága és tisztviselőkara megrendülve jelentik, hogy a vállalat alapitója és igazgatósági tagja

Hauer Ede

ügyvezető igazgató úr

hosszas betegség után, e hó 25-én, csendesen elhúnyt.

Temetése e hó 27-én, csütörtökön 3/4 12 órakor lesz a rákoskeresztúri temetőben. **Emlékét kegyelettel őrizzük**

A „Földindulás", századszor

Ünnepe volt tegnap este a magyar színpadnak és a magyar irodalomnak. Századik előadását érte meg Kodolányi János lélekbemarkoló, hatalmas drámája, a »Földindulás«. Ritka és szép esemény történt; a siker tündöklő koronája a szellem legnemesebb és legmélyebb értékeinek dísze lett. Mennyivel jobban illik is hozzájuk, mint a tetszetős üresség hez! A harmónia érzése árad el az emberben, a belső és a külső megegyezésének szép nyugalma.

Különös jelentősége van a »Földindulás« sikerének azért is, mert igen kedvező tanubizonyságot tesz a magyar színházlátogató közönség ízlése, érettsége, komolysága mellett. Azt bizonyítja, hogy ez a közönség meg tud nyílni az igazi nagy költészet, a lélek alapjait rázó indulatok, a teljes tragikus pompa és a remény végtelen, fényes távlatai számára. Sok érvelés, mentegetőzés, aggodalmaskodás veszti el értékét e századik előadás tanulsága előtt...

Aki végignézte az első és a századik előadást is, tapasztalhatta, hogy a hirtelen és teljes feloldódásnak, lelki egyesülésnek ugyanaz a folyamata megy végbe a nézőtéren s a színpad és a nézőtér között már a dráma első perceiben. Mint meleg hullám árad ritmikusan a könny, a nevetés és a taps.

N. A.

Óriási sikert aratott bemutatóján a „Caesar", amelynek Mussolini a társszerzője

Róma, április 26.

(A Magyarország és a United Press tudósítójától.) Maga a Duce volt a legszigorúbb bírálója és legfigyelmesebb nézője a *Caesar* című új darab díszbemutatójának, amelyre *összegyült Róma egész arisztokráciája, a kormány valamennyi tagja és a fasiszta párt vezetősége.*

Mussolini egyedül ült páholyában s az előadás megkezdése előtt a sötét háttérbe húzódott vissza, de a közönség tudta, hogy jelen van és minden szem az ő páholya felé volt irányítva.

A szerző *Forzano*, aki *Mussolini elbeszélése és útmutatásai szerint állította színpadra a drámát*, az első sorban ült. A szerzőnek és *a címszerep megszemélyesítőjének*, Filippo *Scelzo*nak igen nagy sikere volt. *Caesar arcjátékban és mozdulatokban nem egyszer emlékeztetett a Ducera.*

Rendkívül tetszett a közönségnek az első felvonás, amely mindvégig heves támadás a demokrácia ellen, de méginkább az a párhuzam, amelyet a színdarab *Caesar 2000 év előtti nagy hadfelvonulása és Mussolini Marcia su Roma-ja között von.* A közönség percekig tapsolt ezeknek a jeleneteknek és a lelkesedés nem ismert határt, mikor a színpadon a Földközitengert minduntalan *Róma tengerének* dicsőítették.

Az előadás végén *Forzano* és a darab főszereplői megszámlálhatatlanul sokszor jelentek meg a zúgó tapsokra. Senki sem vette észre, hogy *Mussolini akkor már eltávozott.*

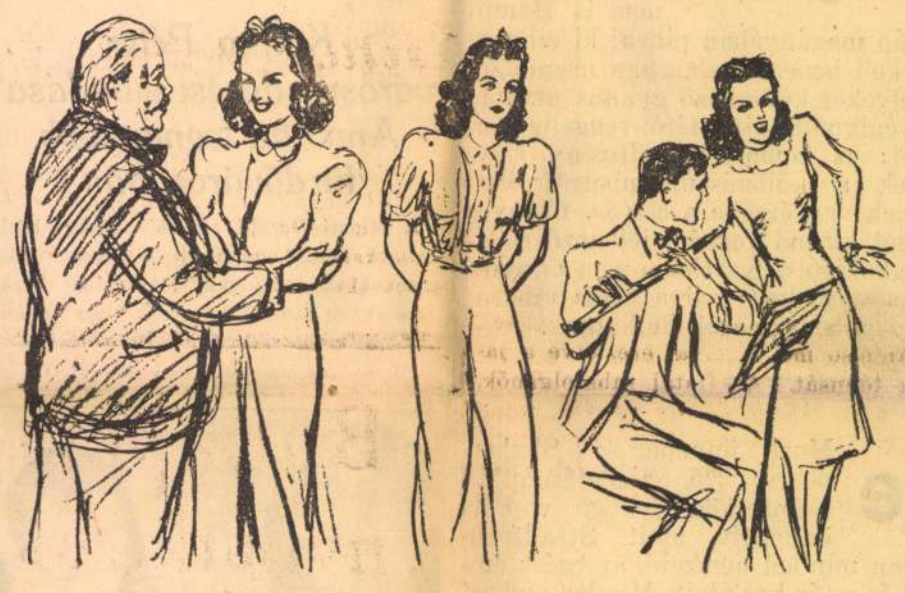

DEANNA DURBIN HÁROM ARCA A „3 KIS ANGYAL" CÍMŰ ÚJ FILMJÉBEN

(Barna Elek rajzai)

Shakespeare 375. születésnapját ünneplik Angliában

London, április 26.

Stratford-on-Avonban hagyományos nemzetközi ünnepség keretében ülték meg *Shakespeare 375. születésnapját.* Sir Samuel *Hoare* belügyminiszter, az ünnepi lakoma szónoka, Shakespearet mint az angol emberies gondolkodásmód és humorérzék jellegzetes megtestesítőjét dicsőítette. *Magyarországot* az ünnepségen vitéz *Marosy* Ferenc, a londoni magyar követség tanácsosa képviselte. Az ünnep a »Sok hűhó semmiért« díszelőadásával végződött a Shakespeare emlékszínházban.

Rendkívüli színházi kedvezmény

Az alábbi színházi előadásokra olvasóink és előfizetőink RENDKIVÜL LESZÁLLITOTT ÁRON válthatnak jegyet Az Est kiadóhivatalában VII., Erzsébet körút 18—20 szám. (1-438-88) Reggel 9 órától délután 5-ig, vasárnap délelőtt 9—2 óráig

CSÜTÖRTÖK, ÁPRILIS 27-ÉN

VIG: A tetovált nő (8). BELVÁROSI: Földindulás (8). NEMZETI-KAMARA: Utolsó tánc (8). PESTI: Ne bánstd a mását (8). ANDRÁSSY: Paprikáscsirke (8). ROYAL: Egy bolond százat csinál (8½). KOMÉDIA: Tanuljunk nyelveket (8½).

Színházak műsora

OPERAHÁZ: Szerda: Szöktetés a szerályból (Hoesslin vezényletével, Pataky felléptével, E. bérlet, 22. sz., ½8). Csütörtök: Fidelio (Hoesslin vezényletével, Huszka Rózsi felléptével, B. bérlet, 24. sz., ½8). — **NEMZETI:** Szerda (IV. bérlet), csütörtök (V. bérlet): Tündöklő Jeromos (½8). — **KAMARA:** Szerda és csütörtök: Utolsó tánc (8). — **VIG:** Szerda: Ezer hold pipacs (V. bérlet, 8). Csütörtök: A tetovált nő (D. bérlet, 8). — **MAGYAR:** Szerda és csütörtök: Az ezerkettedik éjszaka (P. bérlet, 8). — **BELVÁROSI:** Szerda és csütörtök: Földindulás (8). — **PESTI:** Szerda és csütörtök: Ne bántsd a mását (8). — **ANDRÁSSY:** Szerda és csütörtök: Paprikáscsirke (8). — **VÁROSI:** Szerda és csütörtök d. u.: Sok hűhó semmiért (3). — **ROYAL:** Szerda és csütörtök: Egy bolond százat csinál (½9). — **PÓDIUM** (a Terézkörútiban): Szerda és csütörtök: Uj műsor (9). — **KOMÉDIA:** Szerda és csütörtök: Tanuljunk nyelveket (½9). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Szerda és csütörtök: Bubus (½6, ½9). — **JÓZSEFVÁROSI:** Szerda és csütörtök: Bors István (½6, ½9). — **KISFALUDY:** Szerda és csütörtök: Trafikos Erzsike (½6, ½9).

Mozik műsora

Rövidítések: H = Híradók. Sz = Szombat. V ü = Vasárnap és ünnepnap. M = Matiné.

ADMIRÁL (353—707. Margit körút 5. szám): **Alexander's Ragtime Band** (Alice Faye). H. (¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Beszállásolás** (Kabos). — **ALKOTÁS** (155—374. Gömbös Gyula utca 11): **Marco Polo kalandjai** (Garry Cooper). H. (¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vas. d. e. 11: **Szivek csalogánya** (Deanna Durbin). — **ANDRÁSSY** (124—127. Csengery utca 39): **János vitéz** (Palló, Dayka). Kenguruk országa (Ausztrália). H. (¾4 ¾6 ¾8 ¾10; V ü 2 4 6 8 10.) — **ÁTRIUM** (154—024, 153—084. Margit körút 55. szám): **Érik a búzakalász** (Fedák Sári, Rózsahegyi). H. (½6 ½8 ½10; Sz V ü ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **BELVÁROSI** (384—563. Irányi u. 21. szám): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry). Lengyel rapszódia. H. (4 6 8 10; V ü jobbt. 2 4 6 8 10, balt. 3 5 7 9.) — **BODOGRÁF** (149-510. József körút 63): **Asszonyok a rendelőben** (L. Barrymoore) és a kísérő műsor. H. (¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **BROADWAY** (144—212. Károly körút 3): **Színiiskola** (Luise Rainer) és a kísérő műsor. (¼4 ½6 ½8 ½10; Sz V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vas. d. e. 11-kor: **Sportmatiné: I. Olimpiász.** — **BUDAI APOLLO** (351—500. Csalogány u. 46): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry) és a kísérő műsor. (½5 ¾7 9; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **CAPITOL** (134 337. Baross tér 32): **A varieté csillagai** (Bordy Simor). Lakodalmak állatországban (színesfilm). (¼4 ½6 ½8 ½10, V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **CITY** (111—140 Vilmos császár út 36. szám): **Érik a búzakalász** (Fedák Sári, Erdélyi Mici). H. (½6 ¾8 ¾10; Sz V ü ¾4 ¾6 ¾8 ¾10.) — **CORSO** (182—818. Váci ucca 9): **A meg nem értett férj** (Luise Ullrich). H. (½6 ½8 ½10; Sz V ü ¾4 ½6 ½8 ½10.) — **CORVIN** (139—584, 138—988. József körút és Üllői út sarok): **A varieté csillagai** (Jávor, Szeleczky) és a kísérő műsor. H. (½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vas. d. e. ½11: **Tarakanova** (A cárnő kegyence). — **DAMJANICH** (134—803. Damjanich u. 1): **Magyar feltámadás** (Tőkés, Kiss) és a kísérő műsor. Híradó. (¼4 ½6 ½8 ½10; V ü 2 4 6 8 10.) — **DÉCSI** (121—343, 125—952. Teréz körút 28): Második hétre prolongálva! **Szervusz, Péter** (Páger, Simor). H. (6 8 10; Sz V ü 4 6 8 10.) — **ELIT** (114—502. Szent István körút 16. szám): **Ingovány** (Annie Ducaux). H. (4 6 8 10; V ü 2 4 6 8 10.) — **FORUM** (189—707, 189—543, 188—528. Kossuth Lajos u. 18): **Három kis angyal** (Deanna Durbin). (½6 ½8 ¾10; Sz V ü ¼4 ½6 ½8 ¾10.) — **GLÓRIA** (144—800. Thököly út 56): **Ködös utak** (Jean Gabin). Víglányok zenekara (zenefilm). Híradó. (Előadások kezdete: ½5 ¾7 9; Sz ¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **HOLLYWOOD** (142—455. Bethlen tér 3): **A pajkos hercegnő** (Jeanette MacDonald). H. (½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) Vasárnap d. e. ½11 órakor: **Három bajtárs** (Robert Taylor). — **IPOLY** (292—626. Csáky u. 65): **Mellékucca** (Iréne Dunne) és a kísérő műsor. H. (5 ½8 ½10; Sz ¼4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **JÓZSEFVÁROSI** (134—644. Kálvária tér 7): **Asszonyok a rendelőben** (Lionel Barrymoore). Burleszk. Híradó. (½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **KAMARA** (144—027. Dohány u. és Nyár u. sarok): **Érik a búzakalász** (Fedák Sári, Rózsahegyi). (6 8 10; Sz V ü 4 6 8 10.) — **KULTUR** (386—193. Kinizsi u. 16): **Csodák csodája** (S. Henie) és a kísérő műsor. (5 ½8 ½10; V ü ¾2 ¾4 ¾6 ¾8 ¾10.) — **LLOYD** (111—994. Hollán u. 7., a Szent István körútnál): **Hét szál rózsa** (Páger, Kabos). H. (4 6 8 10; V ü 2 4 6 8 10.) — **NYUGAT** (127 162. Teréz körút 41. szám): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry). Az ismeretlen katona. H. (½5 7 ½10; Sz 4 6 8 10; V ü 2 4 6 8 10.) — **ODEON** (130—263. Rottenbiller u. 37/b): **Alexander's Ragtime Band** (Alice Faye). Motorsport rabjai. H. (Folyt. előad.: ½5 ¾7 ½10; V ü ½2 ¾4 ½6 ½8 ½10.) — **OLYMPIA** (342—947. Erzsébet körút 26): **Asszonyok a rendelőben** (Lionel Barrymoore). Amerikai csodabogarak (furcsaságok). Víglleányok zenekara (revűfilm). H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **OMNIA** (130—125. József körút és Kölcsey ucca sarok): **Nagy keringő** (Luise Rainer). Kieg: Híradó. (Előadások: 5 ½8 ½10; Sz V ü 4 6 8 10.) — **ORIENT** (114—926. Izabella u. és Aradi u. sarok): **Marco Polo kalandjai** (Gary Cooper). Tevétől a versenyautóig. H. (Folyt. előad.: ½5 ¾7 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **OTTHON** (146—447. Beniczky u. 3. és Baross u. 87. sarok): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry). Amerikai csodabogarak. Híradó. (Előadások: ½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **PALACE** (136—523. Erzsébet körút 8): **Bors István** (Páger, Tolnay). H. (4 6 8 10; Sz V ü 2 4 6 8 10.) — **PÁTRIA** (145—673. Népszínház ucca 13): **Alexander's Ragtime Band** (Alice Faye). H. (¾4 ½6 ½8 ¾10; V ü ¾2 ¾4 ¾6 ½8 ¾10.) — **PHÖNIX** (144—454. Rákóczi út 68): **Alexander's Ragtime Band** (Tyrone Power). Híradó. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 1 3 5 ½8 ½10.) — **RÁDIUS** (122—098, 120—564. Nagymező u. 22—24): **Szerelmesek** (Jeanette MacDonald). H. (½6 ½8 ¾10; Sz V ü 3 ½6 ½8 ¾10.) — **REX** (139—416. István út 39): **Marco Polo kalandjai** (Gary Cooper). H. (½5 ¾7 9; Sz ½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **RIALTO** (139—497. Rákóczi út 70): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry) és a kísérő műsor. H. (D. e. ½11 d. u. ½1 ½3 5 ½8 ½10; V ü d. e. 10 12, d. u. 2 4 6 8 10.) — **ROYAL APOLLO** (141—902, 342—946. Erzsébet körút 45): Harmadik hétre prolongálva! **Flúk városa** (Mickey Rooney). Híradó. (½6 ½8 ¾10; Sz V ü 4 6 8 10.) — **SAVOY** (146—040. Kálvin tér sarok, Üllői út 4): **Egy pesti éjszaka** (Danielle Darrieux). Csintalan egér (trükkfilm). (½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **SCALA** (114—411. Teréz körút 60): Ötödik hétre prolongálva! **Szuez** (Annabella). H. (½6 ½8 ¾10; Sz V ü 3 ½6 ½8 ¾10.) — **SIMPLON** (268—998, 268—999. Horthy Miklós út 62): **Pajkos hercegnő** (Jeanette MacDonald, Nelson Eddy). (Előadások: ½4 ½6 ½8 ½10; V ü ½2 ¼4 ½6 ½8 ½10.) — **STUDIÓ** (140—840. Akácfa u. 4): Második hétre prolongálva! **Szajnaparti szerelem** (Jean Gabin). H. (Mindennap: d. e. 11, d. u. 2 4 6 8 10.) — **TIVOLI** (123—049. Nagymező u. 8): **Szerelmes századok** (Sacha Guitry). Víziőrültek. Cirmos bajban (trükkf.). H. (Folyt. előad.: ½5 7 ½10; Sz ½4 ¾6 ½8 ¾10; V ü ½2 ¾4 ½6 ½8 ¾10.) — **TURÁN** (128—401. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): **Alexander's Ragtime Band** (Alice Faye). H. (4 6 8 10; V ü 2 4 6 8 10.) Vas. d. e. 11 órakor: **Beszállásolás** (Kabos). — **URÁNIA** (146—046 Rákóczi út 21): **A zöld császár** Gustav Diessl). Nines új a nap alatt. Híradó. (5 ½8 ½10; Sz V ü ¾3 5 ½8 ½10.) Vas. d. e. 11-kor: Dr. Mészáros Kálmán előadása: **15 év Abesszíniában.**

Virágkiállításra

jegyek 1 pengő helyett **60 fillérért** kaphatók Az Est-lapok jegypénztáránál (Erzsébet-körút 18—20)

A felsőház jogköre, a titkos választójog és a felforgató szélsőségek ellen való védekezés

Irta: Bajcsy-Zsilinszky Endre

A FELSŐHÁZI JAVASLAT bizottsági tárgyalása során Rassay Károly ép oly szerencsésen ütötte meg a magasszínvonalú és talpraesett ellenzéki bírálat alaphangját, mint ahogy a kormányzói jogkörről szóló törvényjavaslat esetében tette. Egy ilyen termékeny hatású kritika milyen könnyűszerrel teszi nevetségessé azt az idétlen s a magyar alkotmányos szellemmel annyira ellentétes, gyakran hallott jelszót, hogy a kritikai szellem akadálya a maga terméketlen gáncsoskodásában a cselekvésnek és haladásnak. Ellenkezőleg: az ilyen bírálat valósággal nélkülözhetetlen lételeme a törvényhozás hasznosságának, mert meggyőző erejével és érvei súlyával a helyes kékkvágásba zökkenti a törvényhozás szekerét.

Rassay kifogásait a felsőházi javaslattal szemben mindenben osztom, de szeretném egy és más egyéb körülményre is fölhívni azok figyelmét, akik hivatva lesznek végső formába önteni az országgyűlés másik házának jogkörét szabályozó törvényjavaslatot.

MINDENEKELŐTT nem szabad elfelejtenünk, milyen politikai légkörben csirázott ki és kapott erőre az a gondolat, hogy a felsőház jogkörét ki kell terjeszteni. Akkor történt ez, amikor mind riasztóbb jelei mutatkoztak a képviselőházban és a kormányzatban a gömbösi éra vezérelvi terjeszkedésének s amikor ezekkel a törekvésekkel szemben a felsőház bátor bíráló érzéket és komoly ellenállást tanusított. Egy-két évvel ezelőtt voltak kérdések és időpontok, amikor a képviselőház többségének szavazógépszerűsége mellett *minden szabadabb szellemű embernek jól esett látnia az alkotmányos és parlamentáris gondolathoz való ragaszkodást a felsőház szónoki megnyilatkozásaiban.* Ezt az országos hangulatot használták azután ki a felsőház tekintélyes tagjai közül sokan, hogy belevessék a közvéleménybe a *felsőház egyenjogosításának* gondolatát. Elfelejtkeztek arról, hogy akkor, az alkotmányos és parlamentáris elvért való küzdelem leghevesebb napjaiban nemcsak olyan tekintélyes testületbe igyekezett megfogódzni a nemzeti közvélemény alkotmányhű része, aminő a felsőház, hanem belefogódzott volna akkor az utolsó szalmaszálba is. Viszont nem hiszem, hogy olyan nagyfontosságú kérdést, amilyen a *felsőház jogállása, viszonya a képviselőházhoz. jelentősége a törvényhozásban,* átmeneti idők szenvedélyeihez, viszonylagosságaihoz és látszólagos vagy valóságos, de rövidéletű szükségleteihez szabadna szabni.

SEHOL sem teljesen egyenrangú a felsőház az alsóházzal, nemcsak Angliában, ahol 1911-ben még azt a vétójogát is erősen megnyirbálták, amelynek pedig amúgy is megvolt az ellenszere a peerek tömeges királyi kinevezésének régi jogában, hanem Franciaországban sem, holott ott a szenátus ép olyan általános titkos választójog útján összehozott testület, mint a kamara. De tökéletesen ellenkezik a felsőház teljes vagy majdnem teljes egyenjogosítása a magyar alkotmány történelmi kialakulásával és szellemével is, hiszen jól tudjuk, milyen százados küzdelmek, az akkori politikai nemzet óriási többségének, a közép- és kisnemességnek milyen szívós és sokszor véres ellenállása után sikerült csak a magyar alkotmányba *idegenből beültetni* a »bárók« törvényhozási előjogait, amelyeket azonban mindig a minimumra igyekezett korlátozni az az ősi és soha cserben nem hagyott elv, hogy a nemesség egy és ugyanaz s *lényegben* több joga nem lehet a jogilag inkább csak tűrt, mint igazán elismert arisztokráciának, mint a legkisebb egytelkes kurtanemesnek. Egy olyan korszak, mint a mai, amelynek első kötelessége, hogy *alapos szemlét tartson, széles perspektivában, egész multján és jelenén,* s ha időközben letért a helyes magyar útról, arra mielőbb visszakanyarodjon *s helyreállítsa a magyar történelemnek azt a páratlan belső egységét, melynek zseniális nagyvonalúságát nem lehet eléggé megcsodálni, ha áttekintjük a magyar históriát,* — ez a mai korszak nem alkothat döntő jelentőségű közjogi törvényeket a magyar nemzet és a magyar alkotmány szellemének figyelmen kívül hagyásával vagy éppen megcsúfolásával. A magyar történelmi szellemet és évezredesen megnyilvánuló nemzeti akaratot tagadnánk meg, ha meghamisítanánk a magyar alkotmányban a képviselőház igen jelentékeny elsőbbségét, vagy ezt az elsőbbséget olyan minimumra szorítanánk, mint az új javaslatban a költségvetési törvény kivétele, amelyet a felsőház sem dobhatna vissza.

TELJESEN képtelen dolog azonban a törvényhozási gyakorlat szempontjából is *abszolut vétójogot* adni a felsőháznak a képviselőház törvényhozó akaratával szemben. Egy ilyen jogkiterjesztést semmiképpen sem lehetne menteni azzal a nagyon is ideiglenes és nagyon is kétes értékű megokolással, hogy jó eleve lehetetlenné kell tenni vele a titkos választói jog nyomán jelentkező esetleges képviselőházi felforgató törekvéseket és szélsőségeket. *A felforgató szélsőségekkel szemben való védekezésnek sokkal helyesebb és alkotmányosabb módja volna: törvényhozásilag megszabni a törvényesen elismerhető pártok kereteit s eltiltani minden olyan pártalakulást, amely megtagadja a demokratikus és parlamentáris elvet.* A kommunista pártnak nem azért nincs helye a magyar politikai életben elsősorban, mert szélső szociális elveket vall, hanem főleg azért, mert tagadja az alkotmányos elvet; viszont a szociáldemokratának azért van helye a magyar törvényhozásban, holott igazán radikális szociális elveket vall, mert aláveti magát a demokratikus és parlamentáris elvnek. Egyszersmindenkorra ki kellene mondani, hogy *parlamentáris országunkban ne lehessen antiparlamentáris alapvetésü pártokat alapítani.* Ha ez az elv érvényesül jobbra és balra egyaránt, máris ki van húzva a szélsőségek méregfoga, a többi azután már a büntetőbíróságok dolga.

DE *szélsőségeket festeni a falra, ami ellen olyan könnyü a védekezés* s ezen az alapon akarni meghiusítani vagy meghamisítani a nemzeti akarat érvényesülését és megnyilvánulását a *titkos választójoggal választott képviselőház döntéseinek abszolut érvényü felsőházi visszavetésével:* ez egyfelől alkotmányos szempontból lehetetlen dolog, másfelől veszedelmes dolog. Elsősorban magára a kétkamarás rendszerre veszedelmes.

Különösen képtelen volna egy ilyen teljes egyenjogúsítás olyan befejezetlen elgondolású és összetételű törvényhozó testület javára, aminő a mai felsőház. Mert abban aztán igazat kell adnunk Antal Istvánnak, — miért ne húznánk ezt alá, hiszen amúgy is olyan ritkán van igaza — hogy a mai felsőházban nem érvényesül a nemzeti gondolatnak és egyenjogúságnak az az egyetemessége, mint a képviselőházban, mert hiszen *éppen a nagy dolgozó rétegek, a nagy paraszti kis-, törpebirtokos és mezei munkás, valamint ipari munkástömegek megfelelő képviselete hiányzik* a legrikitóbban ebből a meglehetősen hevenyészve összetákolt kamaráből. Ám még egy megreformált és alapjaiban kiszélesített felsőház egyenjogúsítása sem volna sem a magyar alkotmány szellemébe beilleszkedő, sem a parlamentarizmus elvével összeegyeztethető, sem a korszerű szükségleteknek és a törvényhozás zavartalan menetének megfelelő.

BETEGNEK, LÁBADOZÓNAK ERŐT AD AZ OVOMALTINE!

hosszú órákon keresztül esőben, sárban... ilyenkor látja csak, hogy
egy zsírozott durable bőr MDCS vadászcipő viharrámával, dupla varrott talppal, mily sokat ér, pedig nem fizetett érte többet, mint 24.50-et
Cipőrendelésnél a portót mi fizetjük.
MAGYAR DIVATCSARNOK

Panasz-zuhatag a MABI közgyűlésén

A MABI tegnap délelőtt tartotta nyolcadik rendes közgyűlését *Zsembery* István elnöklete mellett. *Hindy* Zoltán vezérigazgató tett először jelentést. Megemlékezett a legutóbb nyilvánosságra jutott visszaélések ügyéről is. *Kresz* Károly kifogásolta azt a tarthatatlan állapotot, hogy *a tagoknak mintegy hat helyre kell szaladgálniok, ha ügyeiket el akarják intézni. Deutsch* Jenő az adminisztrációt túlzottnak tartja, racionálisan kell gazdálkodni és akkor megszűnnek a panaszok. *Irsay* Béla kifogásolta, hogy az igazgatóság nem viszi keresztül az önkormányzat kifejezett akaratát. Meg kell szüntetni azt az állapotot, hogy *a sebészeti rendelőben harminc beteg jelenlétében végzik a műtéteket,* mint valami grand-guignol előadáson. A közgyűlés este 6 órakor ért véget.

ESEMÉNYEK
1937 november 8

A francia pártok sorozatos gyűléseket tartottak vasárnap. A szocialista párt gyűlésén Leon Blum helyettes miniszterelnök nagy beszédet mondott. A párthatározat a mérsékelt irányzat győzedelmeskedését jelenti, mert a határozati javaslatban kimondották, hogy továbbra is támogatják a népfrontkormányt. Flandin volt miniszterelnök a demokrata szövetség nagy gyűlésén beszélt és az elfogadott határozati javaslat éles támadást tartalmaz a népfrontkormány ellen.

∞

Visszaérkezett szabadságáról a pápai nuncius. Monsignore Angelo *Rotta* budapesti apostoli nuncius a mai napon visszatért szabadságáról és átvette a nunciatúra vezetését.

∞

A Haiti és Szent Domingo határán lefolyt vérengzésnek körülbelül ezer halottja van. A vérfürdő olyan területen történt, ahol a határ még nincs pontosan megvonva. Rengeteg haiti járt domingói területre dolgozni és ezek nagyrészét megölték. A mészárlás során asszonyokat, gyermekeket és fegyvertelen férfiakat gyilkoltak le.

∞

Johan Béla államtitkár külföldi tanulmányútra indult. *Johan* Béla belügyi államtitkár tanulmányútra Belgiumba és Franciaországba utazott. Az államtitkár ezután Genfbe megy, ahol résztvesz a Népszövetség egészségügyi osztályának bizottsági ülésén.

∞

Az angol királyi pár Windsorból Londonba érkezett, hogy *György* görög királyt fogadja a Buckingham palotában.

∞

Mussolini ma Forliba repült, ahonnan néhány napi tartózkodásra Rocca delle Caminatába utazik.

∞

Nyomtalanul eltűnt a francia szociális párt *(de la Roque* pártja) liburnei kerületének titkára. *Az ügyészség véleménye szerint bűntény történt.* A párttitkár kerékpárját a Dordogne folyóban találták meg.

∞

Cannesban letartóztattak egy Saviani nevű olasz szénnagykereskedőt, akinek *poggyászában sok robbanóanyagot találtak.* A rendőrség megindította a vizsgálatot, hogy honnan és milyen célra szerezte az olasz kereskedő a veszedelmes szállítmányt.

∞

A szovjet fennállásának huszadik évfordulója alkalmából nagy ünnepség volt a moszkvai nagy színházban. *Sztalin* nyitotta meg az ünnepséget, majd a Vörös téren Sztalin jelenlétében *lezajlott a szovjetunió történetének eddig leghatalmasabb méretű katonai díszszemléje.* A szovjetunió egész területén nagyszabású ünnepségeket rendeztek az évforduló alkalmából. *Benes,* a csehszlovák köztársaság elnöke *üdvözlő táviratot* küldött *Kalininnek,* a szovjetunió központi végrehajtó bizottság elnökének.

∞

Lourdes búcsújáróhelyről visszajövet a német határőrök letartóztattak 24 német zarándokot *állítólagos csempészés miatt.*

Akinek a vérnyomása magas és szívműködése rendetlen, úgy érhet el erőlködés nélkül megfelelő könnyű székelést, ha reggel éhgyomorra egy kis pohár természetes **Ferenc József** keserűvizet iszik. Kérdezze meg orvosát.

MEGBUKOTT A FELHŐKARCOLÓ

Kaffka Péter érdekes előadása a párizsi épitész-világkongresszusról

Rendkívül érdekesnek igérkező előadásban számol be ma délután *Kaffka* Péter műszaki tanácsos a Magyar Mérnök és Építészegyletben a *párizsi XV. lakás- és városépítési nemzetközi kongresszuson szerzett tapasztalatairól. Kaffka* Pétert a magyar mérnökegyesület és a Közmunkatanács küldte ki a párizsi kongresszusra, amelynek *egyetlen magyar résztvevője volt.*

— Részletesen ismertetem előadásomban a rendkívül érdekes párizsi kongresszust, amelynek anyagát két részre osztották fel. Az első részben *a modern lakótelepek háztipusait* igyekeztek megállapítani, a *kongresszuson a világ összes építésztekintélyei résztvettek hatvan nemzet képviseletében.* Semilyen »előre megfontoltság« nem volt ezen a kongresszuson, mindannyian úgy találtuk helyesnek, ha minden résztvevő elmondja véleményét és a véleménykülönbségekből a kifejlődő viták során döntjük el, hogy *a legújabb építészeti elvek szerint milyen típusú házak a legalkalmasabbak a modern lakótelepek felépítésénél.*

— A kongresszus úgy döntött hosszas vita után, hogy *a legcélszerűbb a háromemeletes házak építése.* Rendkívül nagy jelentőséggel bír a kongresszusnak ez a döntése, mert *meghatározza legalább öt évre a világ összes új lakótelepeinek jellegét.* Mi idehaza már régen rájöttünk arra, amit Párizsban csak most láttak be a kongresszus többi résztvevői, hogy *a felhőkarcoló építkezésnek egyáltalán nincsen jövője az új lakótelepeknél és egyetlen életképes forma az alacsony építkezés.*

Egy párizsi felhőkarcolótelep csődje

— Mint az iskolában, úgy adták fel a kongresszuson is a résztvevő szakértőknek a leckét: *adott területen egy bizonyosszámú embert hogyan lehet a legcélszerűbben elhelyezni?*

— A »dolgozatokból« állapították aztán meg, hogy *a háromemeletes háztípus a legpraktikusabb. Rengeteg hive van azonban még mindig a felhőkarcoló építkezésnek* és hogy mégsem a felhőkarcoló-párt győzött a kongresszuson, abban egy *Párizs melletti új lakótelepnek van a legdöntőbb része.* A le borugeti repülőtér mellett a közelmultban egy *felhőha coló lakótelepet épitettek.* Olcsó és praktikus építkezésnek hitték ezeket *a keskeny, magas házakat.* Ezek a felhőkarcolóházak *ma már siralmas állapotban vannak és senki nem lakik bennük.* Az emberek *ellenállhatatlan ellenszenvvel viseltetnek a lift iránt* és ma már annyira *nem akad lakója ezeknek a házaknak,* hogy a tulajdonosok legszívesebben leromboltatnák, ha ez nem lenne túlságosan drága mulatság. Így azonban *lassan pusztulni hagyják.*

Az „országrendezés" problémái

— Mai előadásomban vetített képekkel fogom illusztrálni Párizsban szerzett tapasztalataimat. Különösen sok képpel mutatom be *a kongresszus másik fontos kérdésének tanulságait.* Ez a kérdés: *az országrendezés.* Egyelőre még csak elméleti vitákra szorítkozott a párizsi kongresszuson. Bennünket különösen azért érdekel, mert *Budapesten most készitenek egy Budapest környékére vonatkozó rendezési törvényt,* amihez hasonló Párizsban már 1928-ban megvolt. A francia főváros rendezésének sikere azért teljes, mert *656 községet vontak be a rendezésbe* és így akkora területet kaptak, amely megfelel egy a Notre Dame tornyától 35 kilométernyi sugárral rendelkező körnek. *Budapesten is nagyon kívánatos volna a párizsi minta követése.* Budapest igazán akkor fejlődne, ha nálunk is ilyen nagy területet vonnának be a rendezésbe.

Rendszertelen telepek Budapest körül

— Ilyen rendezési szabályzattal elejét vennénk annak, hogy *Budapest körül újabb csunya külvárosgyűrűk alakuljanak.* Amíg ugyanis a Budapest körüli szabályozott terület szűken határolt, addig minden kishivatalnok és munkás *a Budapesttől mondjuk biciklin félórányira lévő olcsóbb vidékre húzódik és ott épít magának olcsón házat, össze-vissza rendszertelenül,* mert hiszen *nincsen szabályozva a környék.*

Kaffka Péter érdekes előadását ma délután vita fogja követni. A fontos városrendezési kérdésekhez *Harrer* Ferenc és *Helle* László fog hozzászólni.

„Az evangélium igazságai is radikálisak..."

Gróf Haller Gábor érdekes előadása

Bácsalmás, november 8.

A bácsalmási reformátusság tegnap délután nagy kulturestet rendezett, amelyen elsőnek dr. gróf *Teleki* László tartott előadást hollandiai tapasztalatairól.

Gróf *Haller* Gábor református lelkész a parasztság és a középosztály viszonyáról beszélt.

Bevezetőjében rámutatott a parasztság történelmi nagy feladataira. Ha ezeket nem ismerték fel a multban, akkor ez az ország mindig nyilt vagy titkos forradalmak tűzfészkévé vált. *A pogány gondolatok robbanó gyűlöletével* nem lehet ezt a kérdést megoldani, mert ez a nemzeteket lázba sodorja, a láz pedig beteg állapot, amelyben a *beteg félrebeszél. Az evangélium igazságai is radikálisak, csak módszerei mások, mint a gyűlöleté.* A parasztság és az intelligencia viszonyában a legegészségesebb hídnak, a komoly falumunkát kell tekinteni.

A falumunka nemzeti önismeretre vezet és azon dolgozik, hogy a nép megismerésével, a nép érdekében tudós munkájával kiegyenlítse a társadalmi osztályok közti ellentéteket.

Gróf *Haller* Gábor végül a nemzetiségi kérdésről beszélt, kiemelte, hogy a magyarság soha nem követelte, hogy a nemzetiségek nyelvüket és népi kultúrájukat elhagyják. Csak egyet kérünk a mi nemzetiségeinktől, ne próbálják elhitetni magukat felelőtlen lázálmodozóktól abban az irányban, hogy ők az Ostraum kellős közepén ülnek és *ne kezdjék el megfújni életre-halálra a magyar faji politika ébresztőjét, mert az nagyon rekedten fog felcsendülni.*

KISEBB ESŐK, KÖD

A Meteorológiai Intézet jelenti november 8-án délben 12 órakor:

A légnyomás Európában a Kárpátoktól keletre fekvő területeken még mindig nagy s ennek következtében Közép-Európában enyhe keleti, a magasabb hegyeken délkeleti, déli szél uralkodik. Az időjárás ma reggel a szárazföld középső részén majdnem mindenütt ködös, de enyhe volt. Kisebb eső csak a Brit szigetek nyugati részén, a norvég partokon, a Keleti tenger keleti partjain, a Kárpátok medencéjének északi részén és Bulgáriában volt.

Hazánkban a nyugati határmentének kivételével a ma reggel hét óráig terjedő huszonnégy óra alatt mindenütt esett az eső. A legtöbbet jelentették: Tokaj 14, Tarcal 10, Kékes, Bodvaszilas, Miskolc, Nyiregyháza, Csenger 9 Salgótarján, Sátoraljaujhely 8, Eger, Tiszaujlak 7, Jászapáti, Putnok, Szendrőlád, Vásárosnamény, Mátészalka, Hidasnémeti 5, Mohács, Svábhegy és Szeghalom 4 mm-t. Reggel az országnak főként dunántúli része igen ködös volt s Budapesten és környékén kisebb ködszemergés is kialakult. Általában az időjárás enyhe maradt. Tegnap a hőmérséklet a Dunántúl 10—12, Budapesten 13, a keleti részeken 14—15 fokra emelkedett, ma éjjel pedig másfél méter magasságban a legtöbb helyen csak 8—11 fokra szállott alá.

Európában ma reggel a tengerszintre átszámított légnyomás legmagasabb értéke 772 mm volt Ukrajnában, legalacsonyabb értéke 742 mm, Észak-Norvégiában.

Budapesten ma

délben a hőmérséklet 13 C fok.

a tengerszintre átszámított légnyomás 767 mm, gyengén süllyedő irányzatú.

Várható időjárás a következő 24 órában:

Gyenge légáramlás. Helyenként kisebb eső. Sok helyen köd. A hőmérséklet alig változik.

Alacsony vízállás

A FÖLDMÍVELÉSI MINISZTÉRIUM vizrajzi osztálya jelenti:

A DUNA Zimony—Drenkova közt árad, másutt apad, alacsony vízállású.

MAI DUNAI VÍZÁLLÁSOK: Schärding 120, Passau 195, Aschach 82, Struden 133, Stein —68, Bécs —82, Pozsony 72, Komárom 220, BUDAPEST 150, Paks 50, Baja 141, Mohács 179, Gombos 311, Ujvidék 234, Zimony 259, Drenkova 198, Orsova 300.

A DRÁVA Barcsnál 44, Drávaszabolcsnál 144, Eszéknél 186.

A SZÁVA Bródnál 471.

A TISZA Vásárosnamény—Szolnok közt árad, másutt apad, igen alacsony vízállású.

MAI TISZAI VÍZÁLLÁSOK: Tiszaujlak —126, Vásárosnamény —174, Tokaj —90, Tiszafüred —82, Szolnok —134, Csongrád —157, Szeged —106.

A SZAMOS Csengernél —43.

A BERETTYÓ Berettyóujfalunál —94.

A KÖRÖS Kőrösszakálnál —32, Békésnél —68, Gyománál —60.

A MAROS Makónál —21.

A BALATON Siófoknál 72.

A VELENCEI TÓ Agárdnál 30.

x Hangkorrekció a rádiónál. A hangvisszaadásra szolgáló eszközöknél, mint például a rádiónál, a teljesítményen kívül a hangvisszaadás szerepe a legfontosabb. A zenekultúra hatalmas fejlődését a rádiónak köszönheti, de a rádióhallgató mindinkább kifinomult zenei hallása egyre nagyobb követelmények elé állította a rádiókonstruktőröket. Így született meg a rádiónál az újabban alkalmazott hangkorrekció, mely a hangskálát *nem egyenletes erősséggel adja vissza,* hanem pontosan az emberi fülhöz alkalmazkodva a különböző hangfokozatokban az alacsony és mély hangokat különbözőképpen erősíti. Ezzel automatikusan élethűvé válik a muzsika. Mindezek kitünően megfigyelhetők a hangkorrekciós 88-as és 99-es típusú Orion-rádióknál, melyeket működésben minden Orion-rádiókereskedő **készséggel** bemutat.

(Kafka (ig) Péter)

cikke

( ) Városrendezés a háború után.

MÉ. 1944. 258–265, képekkel

LXXVIII

Vegyes 1 köt. folio.

Magyarország külön czimerének

és a magyar korona országai egyesitett czimerének leirása és rajza.

3 ll., 8 képes tábla.

Budapest

M. kir. államnyomda 1896.

M.D.K.

Kaffka Péter, építész

tervei szerint felépült
margitszigeti Szabadtéri
szinpadot ismerteti a
lap egész oldalon, egy
fényképpel

Vállalkozók Lapja. Bp. ~~XXXX~~. LIX. évf.
1938.
jul. 28. sz. 8. old.

Kaffka Péter

épitése tervei szerint épült a Margit-
sziget-i szabadtéri kinpad.

Hont Ferenc - Staud Géza: Kinházi
kislexikon. Budapest, 1969.

280 l.

M.D.K.

Kaffka Péter, építész

és Aesay László közös terve a három egyenként 1500 p-ős díjat egyszer második helyen nyerte el a kolozsvári Mátyás király-tér átalakítására kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

máj. 13. sz. 5. Old.

Kaffka Péter

épitész

Életr. arch.

lásd

Gell Mad

259. l.

T.

Europa.

könyv is Copterjesztő. R.T.

V. Rothermere-u 12 III. 2

Budapest.

GALANTA

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET

Budapest, IV., Reáltanoda-utca 13-15. Telefon: Aut. 85-3-30.

Kaffka Péter
elnök

MEGHÍVÓ.

A MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ EGYLET
MŰ- ÉS KÖZÉPITÉSI SZAKOSZTÁLYAI

1936. évi február hó 17-én, hétfőn 1/2 7 órakor
együttes ülést tartanak,
melynek tárgya

KAFFKA PÉTER előadása:

A LONDONI VÁROS- ÉS LAKÁSÉPÍTÉSI KONGRESSZUSRÓL.

Mozgó és vetitett képekkel.

Ülés után vacsora.

Vendégeket szivesen látunk.

A szakosztályok elnöksége.

BUDAPEST 1936 FEB 12 4 HL
NEMZETKÖZI VÁSÁR MESSE BUDAPEST 1936. MÁJ. 8-18.
KÉSZPÉNZ ZFI TESITVE

NYOMTATVÁNY.

Méltóságos
Nagyságos

Műemlékek Országos Bizottsága *úrnak*

B U D A P E S T

IX. Rákos u. 11.

BUDAPEST

Mérnökök Nyomdája. 59—5—73

MDK

Kaffka épitész

Munkájával résztvett az 1933-ban Párisban rendezett nemzetk.kiállitáson. Az épitészeti kiállitást a L'Architecture d'Aujourd'hui c. francia épitészeti folyóirat rendezte.

Sz.: Magy.épitészek kiáll.Párisban.

Tér és Forma, 1933. 6.sz. 185.l.

Kaffka Péter

építész

l. Medvey 26. l.

Hanák Vera

1938/39; II. éves
szobrászati
~~[illegible]~~ szak,
vendkiv. hallg
I. II. félév

1937/39.

185 fl.

Kaffka Péter

terverte az alábbi szinpadot

Magyar Kulturszemle

1939. 1. n. 51. l.

(Szabadtéri szinpad a Margitszigeten.)

Kaffka Péter

Irod

z

Az Ért

55. l.

N. Trölles

Kaffka Péter

ivod

Épitő Ipar – Épitő
Művészet. 1929.
29. l. (Szeljegyzetek.)

Kaffka Péter

L. Siklóssy F. K. T. könyvt.

212. l.

Kaffka Péter

l.

Siklóssy FKT ~~könyvtár~~

321. l.

Kaffka Péter

l.

Siklóssy FKT. könyvtár

616. l.

Kaffka Péter

[illegible]

A szaré. N. Sz.

169. l.

141. sz. Egressy Gá

Kaffka Péter
építész

A kolozsvári Mátyás király-tér építészeti kialakítására hirdetett pályázaton Achay Lajossal közösen második helyen, 1500 pengővel jutalmazott első díjat nyert.

Új Magy. 1942. V. 9.

Kappka T. Ivadar

rajztanár és festőművész

† 1932. Közelebbi adat nincs

Rajzoktatás

1932. 43. l.

ATHENAEUM
MDCCCLXVIII
75869

KAFFKA VENDEl, németvarga

Bár a céhek minden erejükkel igyekeztek megakadályozni idegen mesterek letelepedését Győrbe,nemcsak a forradalomelőtti gyáripar,hanem a kézművesség is sokat köszönhet az idegenből jött családoknak.Így,pl.Kaffka Vendel német varga Csehországból telepedett át Győrbe.
291.old. 78.jegyz

BALÁZS PÉTER:A céhrendszer problémái Győrött a XIX. század első felében 279. old

ARRABONA, A Győri Xantus János Muzeum Évkönyve, 17. Győr. 1975.

Kaffka,Wentzel,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosle gé-
nyek jegyzéke:"Kaffka,Wentzel,Hradeckralové,Čseho.
169?.IX.6". 116.old. 13.jegyz

Batári Ferenc: ~~Asztalosmesterek~~ Asztalosle gények Győrben a
XVII.században - Adatok Győr város asztalosmüvessé-
gének történetéhez 93.old

Arrabona,9. - Xantus János Múz.Győr,1967
A Győri Múz.Évkönyve

Wentzel Kafrka, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő céh legénykönyvéből, October 1692 Jahr utan: "Anno 1693 Den 6 September ist frembd gesessen Wentzel Kafrka Von König Gretz aus Bömen, Tischlergesell". 109.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmivességének történetéhez 93.old

Arrabona, 3. - Szentus János Múz. Győr, 1967. - A Győri Múz. Évkönyve

Kafka Franz, német író (1883–1924)

Erki Edit: Füst Milán Budapestje, a Naplo Vallomása.

Az irodalmi perújrafelvétel folyamányaként – melyet leginkább Somlyó György és Bori Imre kezdeményeztek Füst Milán ügyében – kezd méltó helyére kerülni életműve.

Azaz: a magyar irodalom legelső vonalába és a legnagyobb modern európai nüvészekkel egysorba, Kafka és Musil mellé.

Budapest folyóirat, 1988., 7., 38-old.

Kager C.

Perálltörtképes

42,483-l.

Kager, Johann Matthias

MDK

%Előkelő társaság palotabelsőben"

9.o.

/Czobor-Bodnár/: Az egri képtár. Bp. 1960.

Kager

525. C. Kager.

Működött a XIX. sz. közepén Bozenben.

A győri csata.

A háttérben látjuk Győr városát, hol Benedek, Schlick és Wohlgemuth közreműködése mellett, Kossuth ezredest, Hertzinger gránátosainak megjelenése után, visszavonulásra kényszeríti. Balról az osztrák gyalogosok vonulnak be, míg jobbról hevesen ágyúznak. Az előtérben, a balrafordult szürke lovon ülő Haynau, egy dombról nézi a csata folyását. Körülötte tábornokának egyes tagjai beszélgetnek, maga pedig a lovassági tábornokra figyel, ki a bevonuló csapatok felé mutat. A földön elesett katonák fekszenek. Balról az egyik honvédet neje karolja át és jobbról, hol több elesett ló hever, a bekötött fejű dragonyos sebesült lovával van elfoglalva. Jelzése alól balra: »*C. Kager 1854.*«.

Vászon, méretei 110·5 : 134·5 cm. — Lelt. sz. 525. — Vétetett 1893 C. J. Wawrától 500 K-án (173–893). — Kifizettetett 1893 deczember 2-án. — Elszámoltatott 1894 június 28-án. — Az elszámolást jóváhagyta az 1894 július 10-iki 3135 szvsz. határozat (121–894).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok. 1894 : IX. 389. *C. Kager :* A győri (?) csata 1849 június 28-án.

Kafka Bohumil szobrászművész

Magyar Kunszet 1950
május 6. 5. old.

A cseh szlovák képzőművészet
50 éve. Végvári Lajos

Kager C

lösd

Perlajst 129

..... *mühely.*

őnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu .....

Kager , Johann Matthias

festő

Repr.:

"Lőkelő társaság diszes teremben"

/Csobor-Bodnár/: Az egri képtár. Bp. 1960.

Szöveg utáni képek köst.lap- és sorszám nélkül.

Kager, Johann Matthias

Sz. München 1575, megh. Augsburg 1634.

"Előkelő társaság diszesteremben"
o. fa.

27.o.

/Czobor-Bodnár/: Az egri képtár. Bp. 1960.

KAGELBAUER Antal épitész

GÁÁL György - VINCZE Zoltán: Kalauz a régi és az uj Kolozsvárhoz. Kolozsvár : Korunk, 1992
104, 109, 113, 114,

KAGERBAUER Antal épitész

GAÁL György - VINCZE Zoltán: Kalauz a régi és az uj Kolozsvárhoz. Kolozsvár : Korunk, 1992 33.

Városháza, Főtér 1841-ben terv

Kagerbauer Antal építész

fel. 1780. április 9-én Überlacher Antal ácsmesterrel kötnek szerződést az épület ácsmunkájára (Mikó—Rhédei lvt. Reg. III. Fasc. I. Nr. 6), ami már az építkezés befejezését jelenti.

1792-ben Teleki Kata istálló építésére készül (Mikó—Rhédei lvt. Reg. III. Fasc. I. Nr. 4.).

1803. szeptember 22-én Leder készíti el a ház renoválásához szükséges költségvetést a delineatiókkal együtt. A szerződést 1803. szeptember 24-én írják alá (hiányzik az iratok közül) a meglévő ház renoválására, s az új rész „ex fundamento" felépítésére 11 000 forintért. 1803. szeptember 24-én egy „pumpos" kút elkészítésére köt szerződést, 1806. június 14-én elszámolást készít 136 forint 52 krajcárról. 1807. január 5-én pótszerződést kötnek, amiből kiderül, hogy Leder az építési összeget megkapta ugyan, de az építést nem fejezte be. Ekkor még fontos munkák vannak hátra, úgymint a faragott kövek elkészítése, az emeleti lépcső és a folyosó vas mellvédje. Leder azt ígéri, hogy júniusra elvégzi az egészet. Ebből az időből származhat Brill Jakab dátum nélküli lakatosszámlája Rhédei Ádám részére (Mikó—Rhédei lvt. Reg. III. Fasc. XV. Nr. 246.). 1807. január 17-én Leder levelet ír Teleki Katának, és pénzt kér a kőfaragónak előlegre, „ha pedig most nem adhatok Nekie — írja —, mivel ma sok az építés Kolosvárt, mástól kér előre, és minket ő is majd hátrább hagy..." Ugyanebben az ügyben még két keltezetlen levelet ír Rhédei Ádámnak, mivel Teleki Kata nem akar fizetni. 1808. július 15-én elszámol arról, hogy milyen többletmunkát végzett a szerződésen kívül. Lényeges pont, hogy az épületet 4 such-kal hosszabbra építette, mint ahogy a terv előírta. Innen adódhat a terv és az épület közötti 1 tengely eltérés az oldalhomlokzaton (Mikó—Rhédei lvt. Reg. III. Fasc. I. Nr. 6.).

Az épület XIX. századi renoválásánál, 1839-ben, 1840-ben és 1843-ban Kiermayer Károly ácsmester, 1840-ben Kaberbauer Antal építőmester, 1843-ban Andrásofszki Dániel harangöntő (a „szivárványos" kutat javította), 1854-ben Schuller Péter kőművespallér nevét említik a források. (Mikó—Rhédei lvt. Limbus. Valamint Reg. VI. Fasc. II. Regesztázatlan vegyes levelek.)

Az Alvinczi ház oszlopos tornácához stílusban közel állt az óvári egykori Bornemisza ház toszkán oszlopos homlokzata, mely teljesen a Leder szellemében készült, de már a mester halála után. Címere mellett az 1825-ös évszám volt látható; barokk és klasszicista stíluselemek békésen megférték rajta (Kelemen: *Vált* 260, 261.).

Gyulai ház: Gyulai—Kun lvt. Fasc. 10. Nr. 16.

Fehér Ló vendégfogadó, a későbbi Redut épülete: Bíró: *EMű* 141. — Debreczeni 234, 241. — Jakab: *Tört* III. 474, 510—511, 583, 586—587, 654, 920. — Kelemen: *Vált* 260. — ProtCentumv 1806. 172—174; 1810. 22. — ProtOecPolit 1810. 455, 904; 1811. 466, 491, 852; 1812. 550, 617. — A levéltári adatokból kiderül, hogy Leder a Fehér Ló vendégfogadónak nemcsak építője, hanem árendátora is volt. Halála után örököseit, nevezetesen vejét, Kindt Mihály pallért vették elő az épületen mutatkozó romlások miatt.

Girolti udvarház: az udvarház építési költségeinek elszámolása 1806-ból és Leder József aláírását viselő alaprajz: Wesselényi lvt., építési iratok.

Wesselényi ház: Wesselényi lvt. Missilis: Pap Sámuel levele Cserei Lonához 1807. október 21-én keltezve.

Teleki—Pataki ház: Debreczeni 228, 233, 238, 243. — Entz: *KolHáz* 118. — Teleki lvt. Kh. Költségnapló: 1798—1801. Számla: 1798. december 5. Specificatio: 1799. november 17.

Régi vármegyeház: ProtOecPolit 1809. 794. — Debreczeni 242, 245. — Entz: *KolHáz* 115—116. — Toca: *Plastica* 480. — Toca: *Contribuţii* 41—42.

December 30. utca 22. szám: Balogh 36, 124. kép. — Bíró: *EMű* 141. — Debreczeni 245. — Kelemen: *Vált* 261. — Toca: *Contribuţii* 40.

Majális utca 10.: Balogh 126. kép. — Kelemen Lajos: *Egy régi kolozsvári ház. A régi Mátéffy- vagy Ürmössy-ház.* P 1926. 152—153. — Kelemen: *MűKrón* 623.

KAGERBAUER ANTAL ÉS A ROMANTIKA ÉPÍTÉSZETE ERDÉLYBEN

Kagerbauer Antal tevékenysége: Hunfalvy János: *Magyarország és Erdély eredeti képekben.* III. Darmstadt 1864. 9, 13. — Orbán V. 108. — Jakab: *Tört* III. 926—939. — Balogh 40. — Bíró: *EMű* 150. — Zádor Anna — Rados Jenő: *A klasszicizmus építészete Magyarországon.* Bp. [1943] 236, 311. — *Istoria Românieі.* III. B. 1964. 1129. — Ionescu II. 417. — B. Nagy 307—308. — B. Nagy Margit: *A klasszicizmus és romantika építőmesterei Kolozsváron.* Korunk Évkönyv. Kolozsvár 1973. 126—127.

A klasszicizmus és a romantika kutatásának módszerei és eredményei: Zádor Anna: *A magyarországi klasszicizmus kialakulásának európai előzményei.* Magyar Tudomány 1959/10.

B. Nagy Margit: Művek, mesterek
Kriterion, Bukarest, 1977

oszlopokkal készitendő Tornáczra nézve az elsőtől külömbözvén, hogy azon változások iránt Méltóságos Gróff Teleki Ádám Úr Ő Excellenciájával ezer Rfrt-ba [rajnai forint] alkuttunk légyen meg, ezen írásunkkal bizonyítjuk. Kolosvárt 10-dik Aprilisbe 1790." Az 1000 forintot Leder 1795. augusztus 15-én veszi fel. — Az épületen megfigyelhető klasszicista elemek: Bíró: *KétPal* 123—124.

A Teleki-építkezésekre vonatkozó adatok: Teleki lvt. Kh. Missilis.

Kővárhosszúfalu: Bíró: *Kast* 76, 104. — Leder József levele Teleki Imréhez: 1795. november 5. Szerződés: 1797. június 30. Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1799. május 7., 1799. szeptember 18. — Véber Mihály: lásd az adattárat. — Toronyterv: 1796. február 9. dátummal a hátlapján.

Zentelke: Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1796. május 11.

Kendilóna: Költségnapló 1798—1801. — Váradi Ferenc levele Teleki Imréhez: 1796. április 14. — Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1796. szeptember 15., 1799. szeptember 18., 1811. szeptember 2. — Takács Pál levele Teleki Imréhez: 1797. augusztus 11. és 15., 1797. október 7. — Leder szerződései: 1802. április 2., 1803. január 12. — Az ácsok szerződése: 1811. szeptember 2.

Nagybánya: Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1796. március 28., 1797. október 25. — 1800. november 10-én kelt kimutatás arról, hogy Nagybányán mit dolgoztak a hosszúfalusiak.

Kolozsvár: Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1796. szeptember 15.

Paszmos: lásd a paszmosi kastélyról szóló tanulmány jegyzetanyagát.

Magyarszentpál: Jakab Gábor levele Teleki Imréhez: 1796. március 28., 1799. július 12. — Takács Pál levele Teleki Imréhez: 1798. április 8., 1798. május 28., 1798. szeptember 17., 1799. május 10.

Uzdiszentpéter: Takács Pál levele Teleki Imréhez: 1799. május 10.

A református kollégium *tanári lakásai:* Leder 1802. augusztus 22-én szerződött arra, hogy a készülő tanári lakásokhoz két istállót, valamint szekérszínt épít. Ezek szerint a lakóépületek építését már előbb, 1801-ben vagy még 1800-ban megkezdte. A munka azonban pénz hiányában lassan haladt, 1809-ig csak két lakás készült el. Török, *i.m.* 348—349.

A kolozsvári *unitárius kollégium:* Jakab: *Tört* III. 356—358. — Gál Kelemen: *A kolozsvári unitárius kollégium története* I. Bp. 1935. 252—253.

Kismester utcai volt görög katolikus *templom:* — Jakab: *Tört* III. 882. — Jakab: *Rajz* II. 10, 11. — Dăianu, Emil: *Biserica lui Bob în Cluj.* Cluj 1906. — Lazăr, Victor: *Clujul.* B 1929. 35—37. — Toca, Mircea — Starmüller, Géza: *Două biserici românești din Cluj în jurul anului 1800.* Studia 1968/1. 35—38.

Az emléktábla szövege a következő: LAVDIBVS DIVINIS / STRVI CVRAVIT DE SVO / IOANNES BABB EPISCOPVS / FOGARASIENSIS.

Leder egyéb munkái: B. Nagy 313—315.

Az Alvinczi (Rhédei—Mikó) ház: Debreczeni 228, 232, 243, 245. — Entz: *KolHáz* 116. — Kelemen Lajos szerint a főhomlokzat ablakai felett is hajlított szemöldökpárkányok voltak, de az 1906-os renoválás alkalmával eltüntették őket (Kelemen: *MűKrón* 624—625.).

A ház középkori alapokon épült, kőből rakott pincéjén két félköríves, élszedett, késő gótikus ajtó. Kapualjának boltozata is késő gótikus jellegű, a földszinten reneszánsznak tűnő fiókos dongaboltozat. Átépítésére az Alvinczi család már a XVIII. század derekán készülődött. 1763-ban Alvinczi Gábor édesanyja azzal a kéréssel fordul a városi tanácshoz, hogy újonnan építendő házát mentesítse a katonai beszállásolás terhe alól (KvLvt 1763/1139.). Barokk átépítésének idején az emeletet lebontották, csak a boltozatos helyiségekből álló földszintet hagyták érintetlenül: amíg Alvinczi Gábor házának „Felső Contignatióját reperáltatta, annak alsó traktusát maga és hozzátartozói szükségére usurpalta". (Schweinger szerződése: 1769. szeptember 10. Alvinczi lvt., valamint ProtJurid 1780. 400—401. — B. Nagy 231.) Schweinger az emeleten két utcára néző stukkós nagytermet, valamint 3 boltozott szobát épít az oldalszárny felett. Az építkezésre vonatkozó egyéb iratok között a kőművesmunka részletezésében szerepelnek az „Áltán Platten"-ek és 8 darab „Trag Steiner", 4 fedélablak és a tornácmellvédhez szükséges vas. Érdemes felfigyelni Martin Lesse 1773. március 16-án kötött szerződésére, „kiis eddig eö N[agysá]ga házánál menstrualis fogadott asztalos Mester Ember volt", s aki az ajtókat, ablakokat, spalettákat, valamint a falburkolatot, „lambériát" készítette el cserefából, „ahoz illő czifrázott ki mettszésekkel, a mint Szent Pálonis vagyon". Falburkolatot az ebédlő és nappali házra, valamint a „Cabinét"-re tettek. A fenti szerződés nemcsak azért fontos számunkra, mert megtudjuk belőle a Bánffy palotában lévőkhöz hasonlatos falburkolat mesterének nevét, hanem azért is, mert felhívja a figyelmünket a kerelőszentpáli kastély hatására; ezzel tulajdonképpen az építésbeli divatok terjedésének módját fedi

— *A romantika.* (A bevezető tanulmányt írta és a szövegeket válogatta Horváth Károly.) Bp. 1965. — Komárik Dénes: *A magyarországi romantikus építészet történetének kutatása.* Ars Hungarica Bp. 1973. 169—190. — Zádor Anna: *Klasszicizmus és romantika.* Bp. 1976. (gazdag könyvészettel).

Verestói Mihály beszéde: TJkv 1845. 149.

Kagerbauer családja: Abrudbányán 1785-ben tudunk egy Michael Kagerbauer nevű sörfőzőről (KvALvt. Tezaurariatus lvt. Nr. 1785/155.), s a család egyik ága még a XIX. század elején is ott élt (AkLvt. Gyászjelentések). Apját halálakor — 1841 — odavaló polgárként jegyezték be a tordai anyakönyvbe, s foglalkozásához csak annyit írtak: „Provisus" (Matricula Baptizatorum, Copulatorum, Defunctorum ab anno 1805—1807. KvÁLvt Nr. 166/15.). — Hogy Kagerbauer Winkler mellé került vicepallérnak, az valószínűleg nemcsak annak köszönhető, hogy mellette tanulta mesterségét, hanem a két család között fennálló rokoni kapcsolatnak is. A XIX. század elején a Winkler család egyik tagja Kagerbauer lányt vett feleségül (KMatr. III. 173, 196.).

Pályakezdése: Kagerbauer Antal 1881. március 16-án Kolozsváron kelt levele Tóth Zsigmondhoz. Mikó—Rhédei lvt. Limbus. Ebből tudjuk meg, hogy pályakezdése idején Rhédei Ádám és Ocsai Sámuel kölcsönöztek neki 4000—4000 forintot. — Winklertől örökölt városi építkezései: ProtOecPolit 1837. 490; 1838. 364, 660, 882. — Teleki Imre házának renoválása: Teleki lvt. Kh. Limbus. A renoválás 1836-tól 1843-ig tart, s ebből az időből több Kagerbauertől származó költségvetés, elszámolás és részletrajz található a megnevezett levéltárban. — Újtordai építkezések: Mikó—Rhédei lvt. Reg. III. Fasc. XV. Nr. 246.

Útlevélkérés: ProtOecPolit 1839. 799.

Olaszországi útja: 1871. március 16-án Kolozsváron írt levele Tóth Zsigmondhoz. Ebben 1839-re vonatkozóan a következőket írja: „...ezen hitelezés és előlegezés által bajomból annyira kijöttem, hogy még azon télen ösmertem és tudományom gyarapítása végett Velencében és Milánóban telelhettem."

Piranesi-könyvek ajándékozása az Erdélyi Múzeumnak: EMELvt. Gyűlési Jegyzőkönyv 1863. március 4. 46. pont: „Kagerbauer Antaltól Piranesi Ichonographia, Campi Martii, térkép." Az egykori Múzeum-Egyesület könyvtárában a *Campus Martius* valóban megvan, az *Ichonographiának* nevezett valószínűleg azonos a *Sciographia Quatuor templorum* című munkával. Nem tudjuk, hogy az ugyanitt található többi 16 Piranesi-kötet is mesterünk hagyatékából származott-e, vagy más úton került az Egyesület tulajdonába (ma: KvEK).

Kriptaterv 1839-ből: AkLvt. Terv- és rajzgyűjtemény.

A kétágú református templom. Debreceni kapcsolatok: Balogh István: *Péchy Mihály és a debreceni nagytemplom építése.* MÉ 1958/4. — Uő: *Beregszászi Pál és a debreceni „rajziskola", 1819—1856.* MÉ 1960/1, 46. — *A magyarországi művészet története.* (Szerk. Fülep Lajos, Dercsényi Dezső, Zádor Anna.) Bp. 1970. 324—325.

A templom építésének iratai: KvRELvt, valamint ProtCons 1825 és 1861 között. A templom alaprajza, részletrajzai és a tervezéshez felhasznált rajzok: KvRELvt Nr. XVIII/99. — A már Winkler által módosított alaprajz a templom akkori papja, Herepei Gergely *Buzdító beszéd, mellyel a kolozsvári ev. ref. eklézsia külvárosi, újonnan épített templomának befejését eszközleni kívánta...* Kolozsvártt 1838. c. prédikációjának fedő- és hátlapján látható.

Az új templomot a régi fatemplom helyére építették, melynek szószékén az 1672-es dátum olvasható (Szász Gerő: *A kolozsvári ev. ref. egyház történetének rövid vázlata.* Névk 1870.). 1826-ban és 1827-ben még ennek a régi templomnak szél által megrongált fedelére készít tervet Máté Izsák ácsmester, Nagy Sámuel „chalcographiae profesor" pedig a szószék megcsináltatását szorgalmazza. Ugyanekkor azonban már az új építés terve is felmerülhetett, mert 1827. február 4-én az egyház azt kéri a várostól, hogy a „kollégium felől csonkán álló várfalat a Búzás vagy szegletbástyáig adja a leendő kőtemplom építésére". (KvRELvt Nr. XV/102, valamint ProtCons 1827. 15, 17, 30—31, 34, 39, 73, 79, 129, 170.) 1827—28-ban meg is kezdik a kőfejtést Nagy Sámuel és Hirschfeld Friedrich bányáiban, majd 1828. március 30-án kiadják a templomépítés anyagi alapjainak megteremtése érdekében a gyűjtőlevelet (KvRELvt Nr. XVI/149.). Ugyanakkor elfogadják Winkler benyújtott tervét, megkötik vele a szerződést, nekifognak az alapok kiásásának, valamint a várfal bontásának (ProtCons 1828. 42, 44, 51, 138, valamint KvRELvt Nr. XVI/150, 151, XXI/1.). 1829. október 3-án leteszik a fundamentumkövet (ProtCons 1829. 123, valamint ebből az alkalomból kiadott füzet, melyben az alapkőbe tett emlékirat szövege is megtalálható: *A kolosvári Ev. Reformata Ekklézsia Külső Városi Templomának Fundamentum-Köve letétele alkalmatosságával October 3-dikán 1829 tartott Innepe. Kolosvár 1829*). Ekkor még várfalakat bontanak, de már Kiermayer ácsmesternek is fizetnek, valószínűleg állásokért. Nagy Sámuel bányájából követ hozatnak és Striczki Antal kőfaragótól a sarkok kváderköveit rendelik meg (ProtCons 1829. 66, valamint KvRELvt

Nr. XVI/151, XX/1.). 1830-ban rengeteg követ bányásztatnak, nagy kövek, oszlopkövek hordása szerepel az elszámolásokban, Nagy Sámuelnek és Striczki Antalnak pedig öl-kövekért fizetnek: ez utóbbi a kváderkövek mellett párkányköveket is faragott (ProtCons 1830. 9, 14, valamint KvRELvt Nr. XVI/152, XVII/134, XXI/1.). 1831-ben a téglavetés kérdése kerül előtérbe, oszlopokhoz való félkerek téglákat és négyszögű üres téglákat rendelnek, elkészül az ácsmunka költségvetése, s Máté Izsák és Kiermayer Krisztián ácsok közreműködésével megrendelik a fákat a Bánffyak kalotaszegi havasáról. Ekkor érkezik az új templomterv is Budáról (ProtCons 1831. 5, 6, 23, 33, valamint KvRELvt Nr. XVII/134, XXI/1.). 1832 és 1835 között Winklernek fizetik az építési költségeket és Striczki kőfaragó tevékenységéről készülnek el a számadások. Ekkor már készen vannak a kőoszlopokhoz szükséges faragott kövek (ProtCons 1832. 62; 1835. 10, 16, 23, 40 és KvRELvt Nr. XVII/135, 137, 139.). 1836-ban megállapítják, hogy „a Templom falai a jövő nyáron annyira felemelkednek, hogy azokra csak fedel kivántatik". Ebben az évben hal meg Winkler (ProtCons 1836. 7, 10 és KvRELvt Nr. XVIII/5.), és helyét ideiglenesen Schilling János geometra foglalja el (ProtCons 1837. 5, 17, 24, valamint KvRELvt Nr. XVIII/99, XIX/2.). 1838-ban a templom fedelere tervet készít Máté Izsák, Losontzi János és Kiermayer Károly ácsmester; rajzaikat és a költségvetést az Aedilis Directio első segédje, Hermann Sámuel vizsgálja felül Böhm János és Kagerbauer Antal pallérokkal együtt, az egyház részéről pedig Schilling János gyakorolja az ellenőrzést (ProtCons 1838. 24, 32, 46—47, 61, 65, 77, 83, 112.). Megrendelik a fazekascéhnél a cserepeket is (uo. 56.). 1839-ben még a fedél ellenőrzésével foglalkoznak, de már a város „nagyon meghasadozott" három bástyájából egyiket a templom „kettős tornyainak felvihetésekre" kérik a város „díszére" (ProtCons 1839. 12, 19, 32, valamint KvRELvt Nr. XIX/2, XVIII/5, XVIII/84.).

1840-ben Kagerbauer neve már szerepel az egyházi kifizetésekben, de hogy hamarabb is dolgozott ott, a Nagy Sámuellel folyó pere bizonyítja a faragott kövek miatt (ProtJurid 1840. 843, 1045.). Mivel Nagy Sámuel valóban tartozott az egyháznak 400 forinttal, amint azt Kagerbauer állította, az összeget házára táblázták, s ő megígérte, hogy a „második torony építéséhez kivántató köveket meghatározandó mérték és alku szerint... fog adni, és új alku mellett ki is faragtatni" (ProtCons 1841. 15.). A két torony megépítéséhez (ProtCons 1840. 12.) 1840-ben Kagerbauer rajzot és költségvetést is készít (KvRELvt Nr. XIX/2.). 1841. szeptember 19-én gr. Degenfeld Ottó főkurátor beterjeszti a konzisztóriumnak a megváltozott tervet, ami az egri érseki székesegyház és a nagyváradi templom tornyainak „rajzolatjai szerént" készült „mind a díszesebb forma, mind különösön a kevesebb költség kerülés és jövendőbéli fenntarthatás tekintetéből". A konzisztórium a változtatást elfogadja, s a már felépült egyik toronyról és annak fedeléről úgy rendelkezik, hogy „a torony tetején kivántató vasrostely és kúpfedélnek is fejér pléhvel" való befedése még az év folyamán készüljön el (ProtCons 1841. 29.). Az elszámolásokban már szerepel a fedél munkája, valamint Czethofer Mihály pléhes munkája és a torony pléhgombjának aranyozása. Kele Izrael lakatos a templom ajtajára egy mintazárat készít, Lakatos Beniámin asztalos pedig klasszicista zsoltártábla tervét nyújtja be (ProtCons 1840. 7, 47, 50, 60, valamint KvRELvt Nr. XIX/2, XVIII/99.). 1842-ben a konzisztórium részletesen tájékoztatja a főkormányszéket a templomépítés állásáról és a rendelkezésre álló nagyon megcsappant fedezetről. A jelentésben körülményesen leírják a régi templomot, az építkezés körülményeit és történetét, valamint aktuális állapotát. Ez utóbbiból kiderül, hogy 1842-ben „a Falak fel emelve és a lejendő két tornyok közül az egyik már szinte fel épülve van". Utalnak arra, hogy közben a toronyterveket megváltoztatták, „mutatja meg az égyik torony mostani és a másik épülendőnek is állása" (ProtCons 1842. 24, január 23-án tartott gyűlés). Az építkezés a pénzhiány miatt ekkor már nagyon akadozott. Méhes Sámuel 1844. április 9-én kelt beadványából az tűnik ki, hogy még mindig csak a falak és az egyik torony van készen, a másik pedig csonka. A külső és belső vakolás, valamint a berendezés teljességgel hiányzott (KvRELvt Nr. XIX/2.). Ekkor kötnek szerződést Kagerbauerrel a csonka torony megépítésére (uo.), s számba veszik a még elvégzendő munkákat, a meglévőket pedig kifizetik (ProtCons 1843. 6, 37; 1844. 5, 19, 29, 33.). 1845-ben Kagerbauer költségvetést készít „a Torony négyszegű részeihez megkívántató öntött vas rostélyokról". Márk József képíró a toronygomb aranyozásáról ad számot, Lakatos Beniáminnak asztalosmunkáért, Renner Mihálynak lakkozásért fizetnek (KvRELvt Nr. XIX/2.). 1846-ban az előbbieken kívül kovácsmunkáért adnak pénzt Mayer Jánosnak és lakatosmunkáért Gyöngyösi Jánosnak. Megkezdik a boltozás előkészületeit is (KvRELvt Nr. XX/1.). 1847-ben a fő probléma a boltozás (ProtCons 1847. 8, 11, 21—22, 26, 31, 36, valamint KvRELvt Nr. XXI/1.), melyre vonatkozóan a szeptember 22-i gyűlésen a következőket jelentik: „Kelletvén ezen boltozathoz 7 nagy Gurtenek, mellyek mind meg annyi tartalékjai a szabad kézből rakandó 8 boltozatoknak. Ezen Gurtenekből 6 készen van, míg egy Gurten készületlen — a 8 Boltozatokból egy egészen készen, kettőnek fészke van megindítva —,

a meg készületlen 7. boltozatra nézve a pallér azt fogadta, nemsokára más munkáit bévégzi, s onnan állásait, legényeit ide fordítja, és az egész boltozatot idei november első napjára felelet terhe alatt bizonyoson bévégzi — a jelenleg bémutatott téglája is mind jónak találtatott." (ProtCons 1847. 28.) A következő évek a befejezés jegyében telnek el (ProtCons 1850. 4, 15, 41, 51, 54, 71, 74, 89.). Kagerbauer elkészíti a karzat költségvetését, megtervezi az ablakkereteket, s számba veszi, mi szükséges ahhoz, hogy az istentiszteleteket meg lehessen kezdeni (ProtCons 1850. 42.); ezenkívül javasolja, hogy a szószéket középen helyezzék el. A templom ajtóit és ablakait Rauch András asztalos készíti (KvRELvt Nr. XXI/3.), a lakatosmunkát Veres György (ProtCons 1851. 223.), az üvegezést Manno Antal (KvRELvt Nr. XXI/1.), a padokat részben Dalchau József asztalos (KvRELvt Nr. XXI/3.), részben Kállai Lajos (ProtCons 1851. 107, 224.), a szószéket Rauch András készítette (uo. 214.).

1852-ben Kagerbauer összevész az egyházzal a harangozóház tulajdonjoga miatt, s attól kezdve visszavonul az építkezéstől. Mint nyilatkozatából kitűnik, „az Ecclesia más építőmestert vett fel magának", s lehet, hogy végső fokon ez volt az összetűzés oka is (KvRELvt Nr. XXIII/11.). 1852. március 8-án készített elszámolásából az is kiderül, hogy a templom „mesgyéjének" kikövezése Plász (!) Leopold kőfaragó munkája, a belső oszlopok faragott kővel való újrafedését Rajmann Károly kőfaragó végezte el (KvRELvt Nr. XXII/21.). Ekkor Kagerbauer helyett már Böhm János dolgozik a munkálatoknál, aki, hogy az istentiszteleteket mielőbb el lehessen kezdeni — a templom kipadozására már nem maradt pénz —, felvállalja a templom pádimentumának elkészítését „valami márvány színt mutató chemiai vegyítékből". (ProtCons 1851. 199, valamint KvRELvt Nr. XXI/3.). Ekkor még bizonytalan, hogy a kórus alját boltozzák-e vagy nem, viszont sokat kínlódnak az akusztikailag rosszul elhelyezett szószékkel, melynek végső tervét (KvRELvt Nr. XVIII/99.) ugyancsak Böhm János készítette el. A templom körüli terület planírozása azt mutatja, hogy komolyan készülnek a felszentelési ünnepélyre, melyre azonban csak 1851 végén került sor (ProtCons 1851. 29, 95, 101, 107, 154, 160, 168, 187, 209, 213, 223, 231, 242, 264, valamint KvRELvt Nr. XXI/2, és 3.). A mesterembereket ezután még sokáig fizetik, s utólagos javítások sokáig szerepelnek az elszámolásokban (KvRELvt Nr. XXI/3, valamint ProtCons 1853. 5; 1854. 8; 1855. 190.). 1856-ban kerül sor a templom külső vakolására, amit Kagerbauer, tervei maradéktalan végrehajtása érdekében, szívesen elvállalna (ProtCons 1856. 83—84.), de az egyház a pályázó négy pallér közül — Kagerbauer Antal, Böhm János, Fekete György és Sófalvi Sándor — a legkevesebbet kérő Feketét bízza meg a munkával (uo. 111—112, 119—120.), vele rakatják be a „torony alatti" ajtóhelyet is (uo. 1857. 77.). Kagerbauerrel a végső elszámolást 1858-ban készítik el (ProtCons 1858. 118—119.), de még 1859-ben sem fizették ki a neki járó összeget (ProtCons 1859. 98.), mivel a kántori ház körüli tulajdonjogi vita — a házat az egyház Kagerbauernek adta, de később nem akart tudni róla — újra fellángolt közöttük (ProtCons 1859. 21, 45—46, 55, 99, 111—112, 118.). A templombelső végleges képének kialakítására csak 1875-ben került sor, amikor Kagerbauer tanítványa, Hottner Ferdinánd megtervezi a hajó két végébe építendő két karzatot is (KvRELvt Nr. XVIII/99.).

A *gyalui templom* építését a kurátori elszámolások, valamint a megmaradt kifizetési nyugták alapján kísérhetjük figyelemmel. Az egyházhoz 1827. március 4-én küldik le a templomépítésre kért gyűjtési engedélyt (GyűjtőLvt. Kolozs-Kalotai esperesi lvt. Gyalu. Nr. IV/16.). 1832-ben a templom befedésére fizetnek az ácsoknak (uo. Nr. IV/27.), és a templomi székekre az asztalosoknak (uo. Nr. IV/22.). Ebben az évben rakják le a torony fundamentumát is (uo.). Ekkor a munka pénzhiány miatt abbamaradhatott, mivel csak 1852-től kezdődően foglalkoznak ismét a templom bevakolásával (uo. Nr. IV/38.). 1855-ben (uo. Nr. IV/10.), 1861-ben (uo. Nr. IV/48.) és 1864-ben (uo. Nr. IV/50.) újra a templom vakolása miatt kiszálló pallérokról esik szó. Az egyház Névkönyvében 1871-ben azt írják, hogy a templom még nincs készen, a torony csak a templom faláig ér (Névk 1871. 37.). A torony tehát csak ezután épülhetett fel. 1872-ben ismét építkeznek, 7000 téglát vásárolnak a templom számára (idézett levéltár Nr. IV/56.).

A Főtér sarkán álló *Rhédei palota* renoválása: ProtOecPolit 1844. 355, valamint egyéb építési iratok, tervek, költségvetések a Mikó—Rhédei lvt. rendezetlen anyagában. Ugyanitt található adat arra is, hogy Kagerbauer 1840-ben közreműködött a Rhédei—Mikó ház (Belső Közép — Dr. Petru Groza utca) renoválásánál is.

Városháza: Jakab: *Tört* III. 566, 926—939. — Kovács Gyula: *Kolozsvár városháza.* KSz 1943/3. — Pataki Jenő: *A régi tanácsház és főbírók.* KSz 1943/4. A régi városházára vonatkozó legfontosabb adatok Verestói Mihály főbíró beszédében találhatók, melyet a városháza felavatásakor tartott (TJkv 1845. 147.). Ebben elmondja, hogy a lebontott régi városháza volt Kolozsvár legrégibb tanácsháza. A hagyomány azt tartja, hogy az emeletes épület eredetileg egy Filstich nevű kegyvesztett főbíró tulajdona volt. A régi jegyzőkönyvek szerint a földszinti részén a tanács, az emeletin a Választott Közönség tartotta gyűléseit. A közös

gyűlések az emeleten voltak. „... az egész Épület falai a Bethlen Gábor és Rákóczi György címerével és sok szép mondatokkal volt kívül belöl felékesítve, ilyen volt ez a mondat is, *odium senile privatum commodum juvenile consilium (Rempublicam evertunt;* mely éppen a V. E. Kzsség [Választott Esküdt Közönség] terme ajtója felébe volt írva, és amely ma is és századok múlva is igaz mondat lészen. Látjuk azt is jegyzőkönyveinkből, hogy 1630-ban Rákóczi György fejedelem nagy javítást tétetett rajta, s hogy ezen mondatok a javítás által el ne enyésszenek, jegyzőkönyvre vétettek. Így megújítva használtatott ez 123 esztendők lefolyása alatt, egészen az 1795-dik esztendeig, akkor újból javítás alá kellett venni az egész épületet, mert egy szerencsétlen égés által megrongáltatott; de ekkor már úgy helyheztetett el, hogy a Tanács is a maga gyüléseit a felső emeletbe tartotta, s újban festések és írások tétettek reá, melyek a mi értünkre is láthatók voltanak, egy Veres Mátyás nevű akkori időben leghíresbb festő helybéli V. E. [Választott Esküdt] Polgár és osztóbíró által: úm. a hét Sz. Kir. Városok címerei, az Igazság mérő Serpenyője, a kapu felöl volt mondatok általa festettek és írattak, még azt is megemlítve, hogy ezen romba dűlt Tanács ház fedele tetején volt egy kis torony, s abban egy harang eleitől fogva egészen az 1796-dik esztendeig, midőn a piaczi nagy Templom haranglábjában volt, ma a Monostor kapui bástyába helyheztetett el, ezen harang levétetvén, alkalmaztatott azon órához, hogy ezen üsse az órát, a mint hogy ma is azt hangoztatja; ezért említve meg ezen Tanácsház tetején volt harangot, hogy ezen harang a hajdankorban arra való volt, s mindenkor csak akkor húzatott meg, midőn valamely polgári személy olyatén főbenjáró esetben jött, hogy halálra ítéltetett, ezzel harangoztak nékie, míg a vesztő helyre kivitetett, s ugyan jól is volt, hogy 1796-ban levétetett ezen borzasztó régiség." 1798. augusztus 31-én az épület újra tűzkárt szenvedett, úgyannyira, hogy a tanácsüléseket az Óvárban, a város „Mátyás király nevet viselő tulajdon házánál" tartották. Később egy Követsi nevű tordai építőmester — aki az Aranyoson fennálló hidat is építette — renoválta és tette használható állapotba. Ugyancsak a főbírói beszédből derül ki, hogy a tanácsház mellett állott az unitárius egyház telkén egy épület, amit hol imaháznak, hol papi laknak használtak, s mivel az is leégett, a város az üres telket megvette, s a mostani tanácsház e két telekre épült. Ezenkívül a városháza telkéhez csatolták a város megrongálódott régi vendégfogadójának, a „Salamon templomának" telkét is. Fedél nélküli, beomlott boltozatáról Schilling János mérnök tesz jelentést (TJkv 1842. 79.). Felmerült az a gondolat is, hogy a Bánffy palotát vásárolják meg városháza céljaira, de ezt később elvetették (Jakab: *Tört* III. 925.).

A Winkler-féle terv: a tanács jónak találta, csak „éppen a Kapu bejárójára nézve kellett annyi változtatást tenni, hogy két felől a gyalog béjárás tóláltassék, mely minden ok nélkül igen nagy helyet foglalna el, de a költséges faragat kő oszlopok is elmaradván, nemcsak a kölcség az által kevesedik, hanem a munka is állandóbb lészen a nélkül". Ezért azt ajánlják neki, hogy a földszint tervét Kindt Mihály építőmester segítségével dolgozza át (TJkv 1826. 88—89.).

Epitési előkészületek, a Winkler-terv felülvizsgálása: TJkv 1840. 124, 125. — ProtOecPolit 1840. 241, 380.

A Kagerbauer- és Böhm-féle tervek elbírálása: TJkv 1841. 16—17, 22. — ProtOecPolit 1841. 50—51.

Bethlen Ádám kéri, hogy a régi tanácsházat bontassák le, mert az ő kapuközét megrongálta (TJkv 1842. 61.).

Kagerbauer tervének elfogadása: TJkv 1842. 79, 81, 93, 110, 195—196. — ProtOecPolit 1842. 311, 563, 585, 620, 731—33, 745, 899, 952, 1035, 1116. A Választott Közönség úgy határoz, hogy a leendő városháza frontvonalát a Kendeffi házhoz igazítsák, így az a Bethlen Ádám házánál 4 hüvelykkel kinnebb esik (TJkv 1842. 115.).

Kagerbauer építés közbeni tervmódosításai és javaslatai: TJkv 1843. 77—78, 92, 223, 247—49. — ProtOecPolit 1843. 11, 799, 801, 952.

A várfalakból kikerülő feliratos köveknek a városháza falába való beépítéséről szóló határozat indoklása: célszerűnek látják „mind historiai tekintetből, mind pedig a jelen kornak a hajdan kor iránt viseltetni kellető tiszteletének fogva" (TJkv 1843. 251, valamint Jakab: *Tört* III. 567.).

A homlokzatra kerülő címer megfaragtatása: TJkv 1843. 250. Kagerbauer a kapualj tartóhevedereinek és boltozatának megépítéséhez speciális téglákat éget (TJkv 1843. 920.), ennek ellenére 1844-ben a kapualj beomlott, amit Kagerbauer szándékos gonoszsággal magyaráz, ezért biztosokat kér a tettesek felderítésére (ProtOecPolit 1844. 443.).

Kagerbauerrel való elszámolások: ProtOecPolit 1844. 1, 461, 523, 627, 690, 817, 935, 1036; 1845. 496, 702, 895, 1126.

A felszentelési ünnepségen elhangzott beszédek s az 1845. szeptember 10-én kelt díszoklevél: TJkv 1845. 145—155.

A díszoklevél szövege: „*Mü, Kolozsvár Szabad Királyi Várossa Tanácsa és Választott Esküdt Közönsége.* Adjuk tudtára mindenkinek, mostaniaknak és jövendőbélieknek, hogy minekutána építő Mester Kagerbauer Antal e nemes Város kebelében több rendbéli nevezetes épületeket épített, most pedig a Város Tanácsházának a maga által készített terv szerénti építtetése körül buzgón és a K[ö]z[ön]ség tellyes megelégedésére munkálkodik, s valamint azokban, úgy különösen ebben tudományos míveltségének, gyakorlottságának és szorgalmának kitűnő jelét adta, ez okból nevezett építtő mester Kagerbauer Antalt, ki külömbenis e Városon kellő polgári birtokkal van ellátva, a mái napon, mint a mikor Isten segedelmével a Város újj Tanácsházához költözünk, eme Tanácsháznak felépítése körüli fáradozása méltánylásául e nemes Város birtokos Polgárai sorába felvéendőnek és kinevezendőnek határoztuk, a minthogy őt a polgári hit letétele mellett birtokos polgárnak kineveztük és felvettük. Köt Kolozsvár Sz. Kir. Várossa Tanácsának és V[álasztott] E[sküdt] Közönségének 1845-ben, September 10ik napján tartott üléséből. Verestói Mihály Fő Bíró, Kenyeres Károly orátor, Gyergyai Ferencz Fő jegyző."

A tanácsház bővítése: TJkv 1858. május 7-én tartott gyűlés, 103. pont alatt.

Az épület stílusa: Balogh 40. — Bíró: *EMű* 150. — Pogány Frigyes: *Firenze.* Bp. 1971. 128—137. — Vătășianu, V.: *Istoria artei europene. Arta din perioada renașterii.* B. 1972. 98, 100.

Kendeffi palota: Debreczeni 237, 243, 244. — Entz: *KolHáz* 120—121. — Zádor Anna — Rados Jenő: *A klasszicizmus építészete Magyarországon.* Bp. (1943) 242. — Wesselényi lvt. építési iratok Nr. 427, valamint ProtOecPolit 1817. 233, 277, 412.

A zsibói kastély: Kelemen Benjámin Wesselényi Miklóshoz intézett, 1846. augusztus 16-án és szeptember 14-én kelt levelei. Wesselényi lvt. Missilis.

A szentpéteri templom: Építését Jakab Elek tulajdonítja Kagerbauernek annak alapján, hogy a templom fedelén háromszög alakú keretben két kereszt, a K A monogram, valamint az 1863-as évszám volt látható. Jakab szerint Kagerbauer minden épületére fel szokta tenni névbetűit. Építésének idejét emléktáblájának felirata őrzi: ISTEN DICSŐÍTÉSÉRE SZENT PÉTER ÉS PÁL APOSTOLOK EMLÉKEZETÉRE ÉPÜLT A KOLOZSVÁRI SZENT ERZSÉBET K. KÓRHÁZ KÖLTSÉGÉN 1844, 1845, 1846. ESZTENDŐKBEN. Jakab: *Rajz* II. 20—21.

Szegények kápolnája: Debreczeni 238.

Kagerbauer Antal 1849-ben Csányi László kormánybiztos rendeletére a Szeminárium épületébe költöztetett katonai kórházat tatarozza, és egy hatalmas főzőkemencét épít konyhájába. Erről való elszámolásai 1849. május 10-én, illetve július 1-én keltek (OL. 1849-i Erdélyi Magyar Hatóságok levéltára. Teljhatalmú országos biztosok. Nr. 5976/1849). Július elsején jegyzeteket készít „Az itten Kolosváron felállított állodalmi fegyvergyárnál felépített kohók és más egyéb a körülli megtett kőművesi munkákról." (uo. Nr. 6164/1849).

Romantikus stílusú kolozsvári lakóházak: Mócok útja 14. szám, December 30. utca 17, 19. 24. szám. Napoca utca 5. szám, Puskin utca 4. szám.

A bonchidai kastély: Bíró: *Bonchida.* — Ionescu II. 417. Szerinte a kastélyt 1830 és 1840 között építették, mely feltevése minden reális alapot nélkülöz. — Stílusának forrásai: Bíró: *Bonchida* 151, 152. — Pauli. G.: *Die Kunst des Klassizismus und Romantik.* Berlin 1925. 45. lap, 230. kép. Dolger, Dieter: *Die Arbitectur des Klassizismus in Deutschland.* Dresden 1971. 15. kép. A kastélyról készült metszetek: „A Gróf Bánffy Jósef Bonczidai Kastélya Erdélyben a nyugati oldalról tekintve." Kézzel színezett litográfia, néhai Dr. Iulius Bielz gyűjteményében Nagyszebenben. A másik metszet az északi oldalról ábrázolja a kastélyt, és az óratorony nagyon jól látszik rajta. Felirata: „Le Chateau de Bonczida en Transilvanie du coté du Nord. Proprieté du Comte Joseph Bánffy. Lit. par H. Engel, Wienne." A Magyar Nemzeti Múzeum Történelmi Képcsarnoka, Budapest. Az idézett kaputorony Martin van Meytens Bánffy Dénes főlovászmesterről készült egész alakos portréján látszik: Bíró idézett tanulmányának illusztrációi között. A kaputorony leírása Bonchida 1736-os konskripciójában: B. Nagy Margit: *Várak, kastélyok, udvarházak, ahogy a régiek látták.* B. 1973. 311—12.

A bonyhai kastély: Bíró: *Kast* 82. — Kővári 235.

A csákigorbói kastély: Hottner Ferdinánd 1867. november 11-én keltezett terve br. Jósika Lajos csákigorbói kastélya kitoldásáról. AkLvt. Terv- és rajzgyűjtemény.

A marosújvári kastély: Kővári 226—227. — Orbán V. 108. — Bíró: *Kast* 66, 82. — Orbán Balázs: *Székelyföld képekben.* (A bevezető tanulmányt írta, a fényképeket másolta Erdélyi Lajos. Sütő András előszavával.) B. 1971. 40. kép.

Az uradalom megvételéről kötött szerződés dátuma: 1854. december 16. „A f.m. újvári Jószágnak Gróf Mikó Imre úr Ő Ex[cellenciá]ja által megvásárolását tárgyazó levelekről Regestrum. 1. szám." Mikó—Rhédei lvt. — Kővári téved, amikor azt állítja, hogy 1856-ban kerül Mikóhoz a birtok. Az építési megegyezések az idézett levéltárban *A marosújvári ura-*

dalom iratai címet viselő fasciculumban találhatók. A szerződést 1856. február 9-én kötötték meg 9954 forint értékben. Az összeg az építés folyamán 15 992 forintra nőtt. Ebből 1858. december 3-ig Kagerbauer megkapott 15 000 forintot. A munka 1862-re készült el. A végelszámolást április 30-án készítették el, s május 7-én ki is fizették a mestert. Az elvégzett munkáról és az időközben felmerült nézeteltérésekről tájékoztat Kagerbauer Antal Kolozsváron 1871. március 16-án kelt részletes kimutatása a tervezői munkáért járó összegekről, valamint Tóth Zsigmond 1871. május 9-én kelt válasza Kagerbauer 1871. január 29-én, március 16-án, valamint április 2-án kelt megjegyzéseire (uo.).

Öntöttvas mellvédek: Kagerbauer Antal 1870. szeptember 11-én Kolozsváron írott levele Mikó Imréhez, valamint Debreczeni Balázs 1870. szeptember 27-én kelt költségszámítása az öntöttvas rácsokról. 1871. március 16-án aláírt részletes kimutatása Kagerbauernek arról, hogy milyen munkáját nem fizették ki; a kastély balkonjairól szóló fejezet (uo.).

Belső dekoráció: Mikó Imre 1871. június 23-án Kolozsváron kelt utasítása a Marosújvárra folyó munkálatokhoz, valamint Brandspiegel Gábor kolozsvári (szoba?) festő 1871. július 19-én Marosújvárra kelt szerződése. Mikó—Rhédei lvt. Limbus.

A bejárat feletti emléktábla szövege: E LAKOT RÉGI VÁR ROMJAIBÓL ÉPÍTTETTE ZABOLAI GR. MIKES ISTVÁN 1742. ISMÉT ROMMÁ LETT 1848. ÚJRA ÉPÍTTETTE HÍDVÉGI GR. MIKÓ IMRE 1856.

A marosújvári kastély építésénél sok mestert foglalkoztattak, mindig azt, aki a legkevesebbet kért munkájáért. 1866—67 között a kastély melléképületeinek felépítésére kérnek árajánlatokat. A legdrágább vállalkozó Kagerbauer, majd Hottner Ferdinánd (1866. november 17.), Reschner Dániel (1866. november 24.), Schubert Péter (1867. június 11.) és Nagy István (1866. december 18.) következnek, mind kolozsvári mesterek. A megbízást természetesen a legkevesebbet kérő Nagy Istvánnak adják, s vele a szerződést 1868. július 17-én meg is kötik. 1867. július 4-én Schubert Péterrel a meglevő melléképületek, a régi bástya és a terasz renoválására szerződnek. Az 1870—73-as évek között Debreczeni Balázs építőmester dolgozik a kastélyon (az erkélyek mellvédjeinek felrakása), a virágházon, a kertészlakon és a kapu felállításán. Az erre vonatkozó szerződések, költségvetések és nyugták dátuma: 1870. szeptember 27, 1871. január 18, 1871. március 20, 1872. február 21, valamint 1871—73. évi munkáinak kimutatása. 1871. november 4-én Fekete János, Kirner György és Bálint János kőművesek, 1874. április 28-án Majer György kőműves szerződnek a kastélyon való javításokra.

1867. július 3-án Győri Zsigmond kőfaragót fogadják meg az egyszerűbb munkák elvégzésére, aki még 1871-ben is ott dolgozik. 1867. június 4-én Áts Ferenc marosújvári asztalos, 1867. október 31-én Csíkos Antal pléhes szerződik a melléképületek munkáira. 1868. december 8-án kelt Unyiátintzki Sándor asztalos számlája zsalukról és ajtókról; az istállók fedélszékére Mutsi Sámuel kolozsvári ács szerződik 1868. július 5-én.

1870. június 27-én vállalja fel Mezei János drági asztalos a kastély minden asztalosmunkáját, Vas Mihály és Nyilas János ácsok az istálló berendezését (szerződés: 1870. szeptember 11.) és a konyhaudvar palánkkertjét (szerződés: 1870. augusztus 23.) készítik. Májer József és Gabos György alsóújvári ácsok pedig ólakat, ketreceket csinálnak (szerződés: 1870. július 24.). Kozma Mózes marosújvári ács szintén egyszerűbb munkákra köt szerződéseket (1871. január 9. és 20., valamint február 9. és 21.).

Az emeleti helyiségeket Fischer György festi ki (szerződés: 1870. szeptember 1.), 1871. november 3-án pedig Visky Imre lakkozó állít össze költségkimutatást az ajtók, ablakok, vasrácsok, valamint a balkonok kőoszlopainak, baluszterеinek és párkányainak olajozásáról.

A kastély vaskapuját Knauer József lakatos készíti 1871-től (számla: 1873. június 7.), felállításáért Villa Péternek fizetnek (nyugta: 1873. június 9.). A melléképületek lakatosmunkáján Baksi József dolgozik (szerződés: 1871. július 19.), Vernes János pedig zárakat javít (szerződés: 1874. április 30.). A kiegészítő asztalosmunkákat Micza József asztalos végzi (költségvetés: 1871. április 26.; számla: 1874. június 25.). A kárpitosmunkáról Tauffer Ede nyújt be számlát 1871. június 21-én, valamint augusztus 15-én. Az idézett adatok a Mikó—Rhédei lvt. rendezetlen anyagában találhatók.

Kagerbauer technikai jellegű tevékenysége: Marosújváron vízvezeték-szerelés és a sómalmok felújítása. Ez utóbbiaknak tervei és a mappák egy része elveszett, de a kincstárral való tárgyalások gazdag iratanyaga, valamint egy rajzokat tartalmazó szép színes mappa megmaradt a Mikó—Rhédei lvt.-ban. Lásd még az 1871. március 16-án kelt kimutatást. — Cigánypataki híd: ProtOecPolit 1846. 746. — A házai mellett lévő Malomárok energiájának felhasználása: TJkv 1854. január 25-én tartott gyűlés 34. pont, valamint TJkv 1869. Nr. 162. — Útépítés: TJkv 1863. Nr. 290.

A románszilvási épületek renoválása: Mikó—Rhédei lvt. „Hídvégi nagyméltóságú gróf Mikó Imre úr ő Ex[cellenciá]ja O-szilvási s hozzá tartozó részjószágait tárgyazó irományokról készült regestrum." Nr. 33.

Abrudbányai református templom. FőkonzLvt Nr. 1859/493; 1860/44; 1860/124. Kagerbauernek évekig tartó vitája volt az abrudbányai egyházzal, amiért kiszállásait és terveit nem fizették meg.

Marosújvári református templom: FőkonzLvt Nr. 1865/498.

Miske Ferenc *szentmihályi* kastélya és lánya sírkápolnája: Orbán V. 156. — A kripta oromzatában lévő emléktábla: *Mindenható Úristen Sz. Nevének Ditsőítésére emeltetett 1863 évben.* A kripta befalazott ajtaján lévő márvány emléktábla adataiból derül ki, hogy Miske Angelika 1861-ben halt meg.

Mákói református templom: Névk. 1872. 27. — Levéltári adatok: GyűjtőLvt. Kolozs-Kalotai esperesi lvt. Mákó: Nr. XXIX/67; XXIX/68; XXIX/69; XXIX/70.

Kolozsvári református papi lak: *Erdélyi Magyar Református Naptár 1940.*

Kagerbauer romantikus síremlékei: Hunfalvy, *i.m.* III. — Bíró: *Bonchida* 151. lap, 153. jegyzet.

Mikó-kripta: Kagerbauer Antal 1871. március 16-án írt felelete Tóth Zsigmond 1871. január 29-én kelt levelére. Tóth Zsigmond 1871. május 9-én szerkesztett válasza Kagerbauer 1871. március 16-án és április 2-án kelt irományaira. Mikó—Rhédei lvt. A *Marosújvári uradalom iratai* címet viselő fasciculus. Az épület 1865-re készül el, a kerítése a következő évben. A környék fásításának terve az idézett levéltár rendezetlen anyagában.

A kriptában lévő szarkofág szerződés-tervezetének dátuma: Prága, 1853. február 6. Mikó kívánságait a szobrászhoz a Prágában állomásozó Petrichevich-Horváth János közvetíti, aki a megrendelőt rajzos levelekkel informálja a szarkofág készüléséről. A témát érintő levelei 1853. február 6., március 25., szeptember 6. és november 18. keltezésűek. KvEK. Kézirattár, Mikó Imre levelezése.

Hottner Ferdinánd terve Veress Ferenc fényképész házához: KvLvt Nr. 1869/3070. Romantikus kriptatervek: AkLvt. Terv- és rajzgyűjtemény.

Színház: Jakab Elek szerint építését 1803. szeptember 27-én kezdték el, 1806. május 2-ig alapját jó darabon kihozták a földből (Jakab: *Tört* III. 782, 1017.). A város előtt azonban a színházépítés ügye csak 1806-ban merül fel. ProtOecPolit 1806. 381—386. Az átalakítás ügye: TJkv 1842. 186—187., valamint 1865. július 8-i gyűlés, 155. pont és július 15-i gyűlés, 158. pont. Régi fényképei: Balogh 112. kép. — Janovics Jenő: *A Farkas utcai színház.* Bp. 1941. 42, 43, 44. kép.

A *múzeum* épülete: Kelemen Lajos: *Az Erdélyi Múzeum-Egyesület története. Emlékkönyv az Erdélyi Múzeum-Egyesület félszázados ünnepére. 1859—1909.* (Szerk. Erdélyi Pál.) Kolozsvár, 1909—1942. 26, 40, 326. — Hunfalvy, *i.m.* III.

Kagerbauer tervei: EMELvt Fasc. I., valamint az Egyesület 1861. március 26-án tartott gyűléséről készült jegyzőkönyv 63. pontja. A költségvetést az 1861. április 3-i gyűlés tárgyalta meg (69. pont). A Kagerbauerrel való szerződés szövege: 1861. április 18-i gyűlés, 74. pont. A szerződés megkötése: 1861. június 5-i gyűlés, 89. pont. Az Ybl tervének említése: 1860. április 4-i gyűlés, 80. pont. — Az átalakítások megkezdése előtti szükségrenoválás: Mikó—Rhédei lvt. Limbus. Az Egyesület 1860. augusztus 1-i gyűlésének jegyzőkönyve. Az ácsmunka költségvetése: 1859. december 5.

Az építkezés menetére lásd az Egyesület gyűléseinek jegyzőkönyveit: 1861. szeptember 4-i gyűlés, 118. pont; 1862. október 23-i gyűlés, 140. pont, valamint az 1862. november 14-én kelt felülvizsgálati jegyzőkönyv és Kagerbauernek ugyanebből az évből való két kérvénye, amelyekben végzett munkája bérét kéri; 1863. január 7-i gyűlés, 13. pont; január 20-i gyűlés, 18. pont; március 4-i gyűlés, 46. pont; augusztus 5-i gyűlés, 136, 140. pont, valamint az 1863. január 14-én kelt felülvizsgálati jegyzőkönyv; az 1864. február 15-i gyűlésen elhangzott hivatalos titkári jelentés; július 6-i gyűlés, 84. pont; december 7-i gyűlés, 178. pont, valamint Kagerbauer 1864. június 26-án kelt költségszámítása a virágházhoz; 1865. augusztus 16-i gyűlés, 190. pont.

Hottner Ferdinánd múzeumterve: AkLvt. Terv- és rajzgyűjtemény.

Kagerbauer közreműködése a város falainak és bástyáinak lebontásánál: ProtOecPolit 1838. 660; 1840. 232; 1841. 57, 217—218, 702; 1844. 817, 951; 1845. 968. — TJkv 1850. 44.

Szomorújelentése: AkLvt Gyászjelentések, Nr. 29 221. Tordán temetik el a családi sírboltba apja mellé. Sírkövére születési dátuma és halála éve is hibásan van felírva 1813-nak, illetve 1873-nak.

Kagerbauer Antal 1858-ban írt munkája Kolozsvár urbanizációs gondjainak megoldására: *Kolosvár városa vizerejét, vizvezetését, kövezetét kánálisátioját s a többit RENDEZŐ TERVE Kagerbauer Antal építőmester és választott esküdt polgárnak.* Kolozsvártt, a rom. kath. Lyceum betűivel. — A városi tanács, átlátva a tervezet fontosságát, hogy az „minél nagyobb nyilvánosságra jusson", saját költségén nyomtatta ki (TJkv 1859. március 30. 70. pont.). —

Mikor elhatározták a város kikövezését, Kagerbauer munkáját tekintették vezérfonalnak (TJkv 1859. október 6.). — A tervezet méltatása a Kagerbauer halálakor írt nekrológban: Magyar Polgár 1872. október 8. Hírharang rovat. A tervezet szövege a következő:

Tekintetes Tanács
és polgári választott esk. Közönség!

Építészi pályámon több ízben volt alkalmam tapasztalni azt, hogy ahol a tehetség hiánya vagy a vállalat nagyszerűsége valami átalakítás egyszerrei létesítését nem engedi, hanem csak részletekbeni javításokat, igazításokat tesz lehetővé: ott múlhatatlanul előre megállított és kellőleg megbírált terv szerint kell a munkához kezdeni; különben későn fogjuk észrevenni azt, hogy amit tettünk, csak pillanatra kisegítő eszköz, de nem gyökeres javítás volt, és a lényeges igazítást ha éppen lehetetlenné nem is tette, de nagyban akadályozza, és így ahelyett, hogy általa költséget kíméltünk volna, éppen kiadásainkat szaporítottuk és feltett célunktól magunkat hátrataszítottuk.

Ha már egy magányos emberre nézt is ily szükséges előre megállított s lehetség'g készletezett terv szerint kezdeni munkájához, mennyivel elkerülhetetlenebb ez egy moralis testületre, egy városra nézt, amelynek intézkedéseiben, úgyszintén építkezéseiben századokra kell előre néznie, amelynek a közvagyont lelkiösmeretesen és eszélyesen kezelni nemcsak szoros, hanem szent kötelessége is.

Városunk egy új korszaknak áll küszöbén, ez új korszakot megkezdették az építésre vonatkozó cs. kir. rendszabályok, megkezdették mindazon rendeletek, melyek fensőbb helyről a város csinosbítását és rendezését illetőleg eddigelé keletkeztek. Nekünk többé a régi mellett maradnunk nem lehet, hanem kitelhetőleg mindent el kell követnünk, ami által városunk jövőjét biztosíthatjuk. Midőn tehát városunk csinosbítására, tisztaságára s következőleg egészségességire és lakossai kényelmére teszünk valamit, legközelebbről magunkért teszünk, saját érdekünkben munkálódunk. Midőn azon előnyöket, melyeket városunk fekvése, helyzete önként nyújt, célszerűleg felhasználni igyekezünk, evvel azt bizonyítjuk, hogy mi a jótékony természet adományával mint okos emberek élni tudunk. Több rendbeli nagyszerű javítások állanak pedig e nemes városi közönség előtt, mondhatni ez időszak városunk jövőjére nézt eldöntő, mert hatalmunkban áll a jelentkező alkalmakat okosan felhasználva városunkat egy virágzó várossá átváltoztatni, vagy azokat elhanyagolva, előre nem haladva, hátra maradni és maradékaink méltó kárhoztatásának magunkat kitenni.

Ugyanis ha most okvetlenül kelletik tenni valamit, és e nemes városi közönség költségkímélés vagy más ürügy alatt csak szorossan elmulaszthatatlanra szorítkozik, részint lehetetlenné teszi, részint megnehezíti mindazon javításokat, melyeket most egyszerre meg lehetne kezdeni, apránként kivihető lenne, városunkat általuk olyanná alakítani, hogy a mívelt Európa többi városai mellett pirulnia ne kelljen.

E meggyőződés vezetett engem arra, hogy csekély tehetségem és belátásom szerint egy tervet készítsek, amely az anyagátot, vízvezetést, malmok rendezését, a városnak Szamosvízzel ellátását, kövezetét és járdákat, kánálisatiót, mosóházakat, a Szamos vizén rendezendő itató- és merítőhelyeket és csakugyan a Szamos vize által kifejthető 300 lóerőnek gyári üzletre leendő kioszthatását tárgyazza.

Az ide mellékelt tervet és annak részenkénti kivitelére vonatkozó javaslatomat azon hiszemben vagyok bátor a Tekintetes Tanács és polgári választott Közönség elibe terjeszteni, hogy azt mint városunk jelen és jövő jóllétét szívén hordó testület komoly vizsgálat és tanácskozás tárgyává teszi, és bizonyára mindent el fog követni, hogy városunk a kor igényeinek megfelelőleg rendeztetvén, azáltal annak nagyobb felvirágzása eszközöltessék.

Midőn e tervemet a Tekintetes Tanács és polgári választott Közönség figyelmébe ajánlanám, egyszersmind bátor vagyok azt megjegyezni, hogy annak netán homályosabb részeire nézt bármikor megkérdeztessem: felvilágosítással szolgálni, úgyszintén a felmerülhető ellenvetésekre megfelelni kedves kötelességemnek fogom ösmerni.

Mély tisztelettel maradok a Tekintetes Tanácsnak és polgári vál[asztott] Közönségnek

Kolozsvártt, december 14-én, 1858

alázatos szolgája
KAGERBAUER ÁNTAL
építőmester és választott esküdt polgár

Évek óta kísérek figyelemmel — Kolozsvár városát közelebbről érdeklő — több oly tárgyat, amelyek azonkívül, hogy kellemetlenek és alkalmatlanok, még nagyban károsok is. E tárgyakra részint a városi közpénztár, részint egyes polgárok meglehetős összegeket költenek, anélkül azonban, hogy azáltal csak tűrhetőleg is lenne a dolgon segítve, és miután e költsé-

geket és károkat már évek óta nemcsak hogy figyelemmel kísérem, hanem számítgatom is, arra a meggyőződésre jöttem, hogy mindezen bajokat jelenleg a reájok fordítottnál az igaz több költséggel, de nemcsak gyökeresen lehetne orvosolni, hanem egyszersmind városunknak oly kényelmeket és előnyöket lehetne megszerezni, amikre annak kedvező fekvése kitűnőleg alkalmassá teszi, és amelyeket a civilisatio jelen igényei szerint minden várostól méltán megkívánhatni.

Mint e város egyik polgára, annak javát és előhaladását mindég szívemen hordoztam, és csakis e buzdított arra, hogy azon hátrányok elhárintása és eme kényelmek és előnyök megszerezhetése végett ez igénytelen javaslattal lépjek fel; indítványom és illetőleg tervem — amint később kitűnik — nemcsak puszta gondolomra, hanem csalhatatlan számításra van alapítva.

Legelőbb is az érintett hátrányokat sorolom elő, amiket követni fog azoknak elhárintását magában foglalt javaslatom.

Ily hátránya e városnak:

Először a k[olozs]monostori anyagát. Ehhez ugyan a k[olozs]monostori uradalom ad mindennemű fa- és más anyagokat, maga vecturáztatja és a gát megkötésit saját munkásaival hajtatja végre; de a nevezett uradalommal kötött ideiglenes írásbeli szerződvény értelménél fogva e gátnak kötésire és fenntartására városunk is tartozik a következő segélyekkel:

a) a zsemlés céh háromkövű malma után naponként 5 napszámossal;

b) a város két malma után (12 kő) 16 napszámossal;

c) a tímárcéh a két csertörő malma után 3 napszámossal naponként concurrálni.

Ezeken kívül a három lisztelőmalomból három taligás szekér tartozik a megkötött gátra nyomtatni való földet és követ hordani.

Mikor ez anyagátot a mostani helyére kötötték, akkor még a Szamos a völgy déli hegysora alatt folyt, és a gát állása ha nem is jó, de meglehetős volt; mióta pedig az a Szamos völgyének éppen átellenben lévő oldalára, az úgynevezett „Kányamál" alá költözött, azóta az anyagát fekvése a lehető legrosszabb lett. Éspedig részint a Szamosnak igen nagy kanyarodása, részint pedig amiatt, hogy a víz partja a gát felett 350 öl hosszúságban alig 2′ magas; ennélfogva tehát egy vagy két áradás e folyó medrit az anyagáton jóval feljebb, a Kányamál alól egészen a völgy éjszaki oldalára (ahol jelenleg a k[olozs]monostori téglavető van) fogja átváltoztatni, éspedig hogy ez minél előbb bizonyosan be fog következni, mutatja az, hogy az ezelőtti vízáradások alkalmával valósággal mosott is magának e víz az említett irányban két árokot.

A Szamos fennebb említett elköltözésének lehetségességét és előbb-hátrább szükségképpeni bekövetkezését világosan mutatja az a körülmény is, amely szerint a vízvezetés feneke jelenben, minthogy egy bizonyos helyt egy résutos kőszikián foly el, ahol magát le nem mélyítheti, és más helyeken is sokkal magasabbra tölt, mint a Szamos által vízáradás alkalmával mosott ama vakmedrek.

Én 1828 óta emlékezem az anyagát állására, de nemcsak én, hanem emlékeznek erre többen, akik igazolhatják állításaimat; régebben e vízvezetés medrében az anyagáttól elkezdve egész a zsemlések malmáig, ferdésre és úszásra sok helyen alkalmas mélységű víz volt, ma azonban sehol sincs — igen, mert akkor megvolt az úgynevezett „Bánfi-zúgó" és a k[olozs]monostori malmok felett a „kiszúgó", e zúgóknak pedig lényeges hasznok abban állott, hogy rajtok a zátonyt (kavicsos durva porondot) koronként lebocsátották, és így a vízvezetés medrit a víz által takarították; ez a kezelés az anyagáttól a Bánfi-zúgóig a 850 öl hosszú vízvezetést kellő mélységben tartotta; azonban 1846-ban a kiszúgót gáttal befonták, 1850-ben hasonlóképpen bántak a Bánfi-zúgóval is, miután ti. a vízár magát a zúgót és avval együtt egy darab partot is elvitt. E két zúgó elrontása után a vízvezetés nem takaríthatván medrét, annak természetesen telnie kellett; hogy pedig a malmok mindamellett is elegendő vizet kaphassanak, az anyagátot emelték magasabbra. E gátemelésnek pedig a lett a következménye, hogy a gát kelletinél több vizet fogván fel, és e szerint a víz 1855-ben a gáttól a papirosmalom felé kirontván, 97 öl hosszú partot elvitt, ezenkívül még a 850 öl hosszú vízvezetést az anyagáttól a monostori malmokig, 1950 öl hosszút a monostori malmoktól Kolozsváron keresztül a minoriták malmáig annyira eltöltötte zátonnyal, hogy azt előbbi kellő mélységire visszaállítani többé nem víz által, hanem csak kézi munkával lehet eszközölni.

Ilyen jelenleg az anyagát állása, és ha ez anyagátot továbbra is ez állásban akarják fenntartani, a 40 öl hosszú közös gát conservatióján kívül, a k[olozs]monostori uradalomnak egyedül mintegy 450 öl hosszú partot kell erősítenie, éspedig 97 öl hosszú oldalgátot az anyagát és papirosmalom között, 53 ölnyi oldalgátot pedig a Bánfi-zúgó helyén. De ez így habár költséges, mégsem állandó, és sem Monostornak, sem Kolozsvárnak nem ád elegendő biztosítékot, mert a gátfenék egy haránt kőszikla, ebbe tehát cöveket verni, avagy a vizet eldugni lehetetlen, hacsak a vízmeder fenekét be nem öntik b é t o n n a l, ami rendkívüli drágasága

miatt kivihetetlen. Ha pedig az anyagátot éjszak felé az újonnan ásandó Szamos medribe teszik, akkor az anyagátnak már egyszer újból kell épülnie, és hogy a mostani gátnak rossz helyén a víz elvezetésivel baj továbbra is ne legyen, ha szintén a papirosmalomnáli 3' esést elhagynák is, mégis kell a malmoknak hozandó víznek egy 480 öl hosszú, a mostani anya- és oldalgátról leesett víz által elmosott és megszaggatott helyen, agyagos földből egészen új medret építeni és döngölni, mégpedig úgy, hogy azt a zátonyt és porondot, amely már a Szamos fenekén lerakódott, kiássák, hogy így a vizet tartó agyagos föld ugyan e zátony alatti agyagos földdel egybeköthesse magát, mert ha zátonyra döngölik vagy építik az új medret, a porond között a víz magát mégis ki fogja fúrni; de még e sem lesz célszerű, mert még fennebb van a Szamossal baj.

De lássuk meg számolatilag: hogy mennyibe kerül ez anyagát conservatiója évenként a városi közpénztárnak és a malmok haszonbérlőinek az 1841-ben kötött ideiglenes szerződés szerint:

	részletesen		összesen	
	f.	k.	f.	k.
1) A malom-haszonbérlők évenként egyre-másra elköltenek (erről tudnak Hutter és Biásini urak bizonyítani)	500			
2) A városi közpénztár egyre-másra évenként	250			
I) A kötlevél értelmében a közpénztár és malombérlők által az anyagát fenntartására tett évenkénti kiadások összege . . .			750	
3) Hogyha a nagygát alá vagy melléje egy új zsilipet építenének, amelyre a város magát a vízerőnek használata szerinti arányban ajánlotta, sőt kötelezte is, az ezen vízerőt használó 36 malomkerekekből (ide értve a papirosmalomét is) esnék a városra egyharmad. Gondolatom és számításom szerint egy ilyen zúgó belékerülne 6000 ft-ba, ebből a városra eső rész lenne 2000 ft, tehát e tőkének 6/100 kamatja tenne egy évre . . .	120			
4) E zúgónak egyharmada részbeni fenntartását és romlását tegyük csak évenként	200			
5) Ha egy őrház épülne, amire a város magát ajánlotta is — az arra fordított költségnek egyharmada teszen 200 ft-ot ennek évi 6-os kamatja	12			
6) a ház conservatiója, továbbá az őr és gátmester évi fizetése tegyen csak	90			
II) Az anyagát további fenntarthatására az ajánlatok következtében a városi közpénztárra nehezülő költségek összege . .			422	
Eszerint tehát a nem célszerű és nem állandó anyagát conservatiójára évenként 1172 p[en]gő forint, azaz 22 800 ft-nak 5-ös kamatja kívántatik, s mivel e költség dacára sem érődik el a cél — méltán nevezhetem azt városunkra nézve nagy hátránynak.				

De ilyen hátrány városunkra nézt:

Másodszor: a nem célszerűleg kezelt vízvezetés. Hogy mily nagy jótétemény akármelyik városra általán, különösen pedig városunkra nézt a vízvezetés, azt szükségtelen felhozni. Azonkívül, hogy a város minden malmai az úgynevezett „Kis-Szamosra" vannak építve, bizonyítja még azon körülmény is, hogy a Kis-Szamosra rúgó telkek becsesebbek és ennél fogva drágább áron is kelnek el, mint a különben emezekkel egyenlő helyzetű és nagyságú, de vízre nem rúgó telkek.

Hogy pedig egy ilyen vízvezetés javadalom legyen, annak kezelésében mindenekfelett arra kell vigyázni, hogy a víz szomszédságának csak előnyeit érezzék, de kárait ne ismerjék az illetők. Értem alatta, hogy a vízvezetés úgy legyen kezelve, hogy a vízre rúgó telkekre bekövetkező fagyás alkalmával a víz ki ne törjön, e pedig csakis a vízmeder fenekének kellő mélységbeni tartása által eszközölhető.

Lássuk meg már, miként van e cél elérve vagy megközelítve a mi Kis-Szamosunkkal:

Azt mindenki tudhatja, hogy a Kis-Szamos árka mindenütt oly csekély, hogy a víz középmélységét nem tehetjük $1^1/_2$ sugnál nagyobbra. Ebből következik azután:

a) hogy télen át rendszerint fenékig szokott befagyni, és hogy a ráépített malmoknak bármi kevés hasznát vehessék, jegeltetni kell.

Ez a jegelés ezelőtt a fertály erején ment véghez (azaz a kirendelt polgárok

vagy cselédjeik, vagy pénzen fogadott napszámosaikkal jegeltettek), a múlt évben pedig a városi közpénztár költségén történt, és került 600 p[en]gő f[orin]tba;

b) amiatt, hogy a Kis-Szamos télen át fenékig fagy, mind a jegelés alkalmával, mind pedig tavasszal, jégmenéskor, a part mentében lévő utcák és a birtokosok telkei, gyümölcsös- és veteményeskertjei folytonosan víz alatt és ebből származó jég alatt állanak.

Azonban nehogy azt gondolják, mintha e hátrányok csak a közelebb múlt kemény tél alatt fordultak volna elő kivételesen, mert ezek a vízvezetés jelen állásában jövőre nemhogy kimaradnának, de sőt mindinkább nagyobbodni fognak.

Ugyanis 16 éve, hogy a sétatér utcai telkemet bírom, és többszöri pontos méréseim és jegyzéseim után mint egész bizonyosságot állítom, hogy a Kis-Szamos feneke ez idő alatt két lábot emelkedett; mindenki emlékezhetik rá, hogy a most bontani kezdett puskaporos bástyánál lévő híd alatt a víz régebben olyan mély volt, hogy benne a ló is úszott — amiért is rendesen lóferesztőnek szokták volt használni, igen, de jelenleg éppen e híd alatt csak egy és fél láb mély a víz, a zsemlések malmán felyül pedig egész a monostori határig a víz rendszerint színben van a parttal úgyannyira, hogy ha a partot fel nem emelik, által fog szakadni a faberekbe.

Mindezekből eléggé világos a Kis-Szamos medrének évenkénti telése, éspedig oly nagy mértékben, hogy biztos számítás nyomán állíthatom, hogy ilyen körülmények közt 4 vagy legfeljebb 6 év alatt a Kis-Szamos több ízben és több helyen fog a mellette lévő utcákra, egyesek telkeire és kertjeibe kirontani, mint jelenben, annyira, hogy e vízvezetés által okozott károk annak javadalmait jóval felyül fogják haladni, és a Kis-Szamos árkának újból takarítatását, bármi tetemes költségbe kerüljön is, elkerülhetetlenné fogják tenni. Különben az ily célszerűtlen vízvezetés miatti károkat nehezen fogják a birtokosok tovább is tűrni, annyival inkább, mivel jogosan felléphetnek és kárpótlást követelhetnek.

Számítsuk fel már e vízvezetés célszerűtlen kezelése által mind jelenben okozott évenkénti költségeket, mind pedig ezután minden bizonnyal okozandó tetemes kiadásokat.

A) *A célszerűtlen vízvezetés miatti évi költségek jelenben:*

	részletesen		összesen	
	f.	k.	f.	k.
7) Az évenkénti jegelést tegyük	600			
8) A zúgókban, zsilipekben és partokban ezáltal okozott károkat és romlásokat	250			
9) Az egyesek telkeiben, kertjeiben (mennyiben azoknak gyümölcsfái, oltoványai a feltolult jég által kipusztultak és pusztulnak. Emlékezzenek vissza, hogy a Szamos mentén levő kertekben minő szép gyümölcsfák voltak, és már nincsenek, példa csak a Tauffer Ferenc kertje. Úgyszintén sokaknak pincéiben a víz felnyomulása miatt a télire begyűjtött élelmicikkek elpusztulnak) felteszek csak	400			
III) Tehát a károsan kezelt vízvezetésből a városi közpénztárra és egyesek zsebjeire jelenben nehezedő évenkénti költségek összege			1250	
10) Számítsuk fel továbbá azon költségeket, amelyeket a városi közpénztár teszen évenként a két malom házainak vagy a malom épületeinek és zsilipjeinek fenntartására, például a kis malom megindult 1835-ben, azóta tudtomra annak zsilipjeit egészen újból deszkázták, teszen pedig ez a deszkázat 152 □ ölet 2″ vastag deszkákkal, szeggel és munkával ölit à 9. f. számítva . . .	1018			
11) Ez idő alatt a zsilipeknek új süvegfákat és más részeket raktak, ezekre felment 158 folyó öl, $^9/_{10}$″ vastag tölgyfa, ennek faértéke és ácsmunkája ölit számítva à 3 f., teszen	474			
12) Egy ízben három új zúgóajtót készítettek, ezt teszem	90			
13) Felveszem, hogy húsz év alatt a malomház fedelét háromszor kijavították, egyszeri javítás az ahhoz megkívántató fedélcseréppel, mésszel és más anyagokkal együtt tett legyen 120 ft-ot, tehát	360			
14) Most már 4 éve, hogy a zsilipeket egészen újból készítették, e került	3600			
15) Ajtók, ablakok, padolatok és kőpadbeli romlást 20 év alatt tegyük	1460			

	részletesen f.	k.	összesen f.	k.
16) A malomház falaiban való romlást	900			
Tehát a kis malomra, mely 4 kövű, 20 év alatt költött a városi közpénztár			7902	
Ebből jön egy évre a 4 kövű malomra költség	395			
A nagy vagy 8 kövű malom romlásának költségét fel lehet tenni még egy annyira, azaz	790			
IV) És így a két malomházra, zsilipekre és zúgókra költött a városi közpénztár évenként			1185	

A gátnak ilyen állásából, a vízvezetésnek csak ennyi tudománnyal és ily móddali kezeléséből bekövetkezett és minden nagy víz után bekövetkezendő költségek így következnek:

B) *A gát és vízvezetés miatt jövőben megteendő költségek*

Hogyha a Kis-Szamos feltöltött fenekét ki fogják takarítani, minthogy ki is kell takarítani, mivel minden malom a felette levő vízzel (ha azt helyesen nem tudják kormányozni vagy használni) be szokta magát zátonyolni; tehát a zsemlésekre esnek 300 öl; a monostori határtól a zsemlések malmáig à
5 f 1500 f. — k.
(ideértve a kitakarítást, elhordást és planírozást is).

A város két malmára esik a zsemlés céh malmától a Híd kapuig 600 öl, takarítás, hordás stb. à 5 f. . . . . 3000 f. — k.

A plebános malmára a Híd kaputól odáig 700 öl à 5. f. 3500 f. —k.

A tímár céhre a plebanialis malomtól a csertörő malmokig 250 öl à 5 f. . . . . 1250 f. — k.

A pater minoritákéra a csertörőktől az ők malmokig 180 öl à 5 f. . . . . 900 f. — k.

Tenne tehát a Kis-Szamosnak némely helyt 2, más helyt 1 1/2 lábra való kiásása vagy lemélyítése, a kiásott porondnak, vagy kavicsnak elhordása . . . . . 10150 f. — k.

Kérdés még már az, hogy a kiásott zátonyt szabad lesz-e a magánosok kertjeibe kihányni, vagy ha ezek meg nem engednék, minő intézvények és kártérítések mellett?

És ha e takarítást és lemélyítést meg is teszik, a nagy gátnak ilyen állásában *(amely már ismét vissza van emelve a régi rossz és káros 1855-i magasságára)* a zúgóknak ennyi és ily tudománnyali kezelése és gondozása mellett — a nagy költséggel kitakarított árkot az első nagy víz újból fel fogja tölteni annyira, hogy biztosan állíthatni, hogy középszámítással ezt az ároktakarítást minden három évben ismételni kell, akkor pedig a város két malmára

V) az évenkénti takarítási költség lenne			1000	

Harmadszor: A városi malmok vizének célszerűtlen kezelése

A vízvezetés sekély voltán kívül nevezetes oka még a Kis-Szamos szünet nélküli lefagyásának az, hogy az illető molnárok a vizet mennyiségéhez képest igazgatni és rendben tartani egyáltaljában nem tudják, vagy tán éppen nem is akarják, mert a jelenben fennálló intézkedések szerint éppen érdekökben áll a vizet rosszul vezetni. Ugyanis egyfelől ha lefagy a víz, nem ők jegelik vagy jegeltetik ki, hanem számukra a város saját költségén jegel-

	részletesen		összesen	
	f.	k.	f.	k.
tet, tehát káruk nincs benne (pedig az igazság azt igényli, hogy aki a vizet használja, ügyeljen is reá, és ha gondatlansága vagy rosszakarata következtében a felette levő malmot felfagyasztja, jegeltesse is ki), másfelől éppen haszon háromlik rájuk, mert ha sekély a víz, az őrlendő mennyiség meggyűlvén, aki őrölni akar, a rendes és törvényes vámon kívül kénytelen a molnároknak jó borravalót adni, akik a közmonda szerint: „ha vizök nincs, bort isznak", fizetnek is nekik jó szívvel, nem zúgolódnak érette, mert akik ilyenkor őrölhetnek, azok többnyire kenyérsütők, akik az őrlés szük volta miatt felhágtatván kenyerök árát, a molnároknak adott borravalót is bőven kinyerik. Igen természetes, hogy valakinek ezt meg is kell fizetnie, és az eszélytelen kezelés következtében kell valakinek szenvedni, éspedig itt fizet és szenved igazságellenesen az, aki a bajnak nem oka, értem a nagyközönséget, továbbá a városi T. Tanácsot, aki is a nem őrölhetés miatt a cs. kir. katona élelmezési hivataltól mily kedvetlen írogatások, fenyegetések, sőt még katonai executióval is volt fenyegetve.					
Számítsuk fel már ez eszélytelen vízkezelés által évenként okozott károkat:				
a) *Tettleges kár*				
17) A szük víz miatt a molnároknak fizetett borravalót minden malomnál együtt véve naponként 5 f. — teszen 90 nap alatt	450			
18) A kenyér megdrágulása miatt felesleges kiadás 20 000 embernél naponként egyre 1/3 krt számítva, teszen 90 nap alatt . .	10 000			
Emiatt jött be Kolozsvárra az idegen liszttel való kereskedés oly helyekről, amelyeknek tízszerte kevesebb a vízerejük, de rendezettebb, minthogy pedig a lisztkereskedés nem hoz, hanem pénzt viszen ki városunkról, ezt is a kárba számíthatni.				
E számítás alapján épült és áll fenn a Zsigmond Elek gőzmalma.				
19) Minthogy télen megyen leginkább a pálinkafőzés, és e célra három hónap alatt 36 000 véka őrletet kénytelenek a város határán kívüli malmokban megőröltetni, vegyük fel, hogy ebből minden vékára a ki- és visszavitelre esik fuvarbér 3 kr. — tesz . .	1800			
Ha felvennők azon időveszteget st, amelyet az őrlők vagy őröltetők a sok járással vagy jártatással eltöltenek, ez is tenne valamit, de minthogy mi az időt nem szoktuk számítani, tehát ezt a számításból kihagyjuk.				
VI) Tehát akár a víznek lefagyásából, akár a rossz kezelésből, akár a gát elszakadásából, ha Kolozsvártt az őrlés folytonosan nem mehet, a lakosoknak összes kára három hónap alatt . .			12250	
Negyedszer. Ily kellemetlen költsége fog lenni a városi háztulajdonosoknak a cs. kir. építészeti rendszabályok 28, 29. §§ értelmében rendezendő árnyékszékek, szükségszékek miatt, amelyeknek bárminemű főbb javítások, avagy részletes építések alkalmával meg kell változni, mert e tárgyra vonatkozólag, mihelyt a szomszédok meg fogják tudni azt, hogy nekik joguk van az építtetőt arra kényszeríteni, hogy az árnyékszék emésztőgödrit 5'-al a határon belül vigye, azonnal a szabályokra támaszkodva nem fognak egy közös elvben megegyezni, s majd hol az egyik, hol a másik lesz kényszerült e változtatást megtétetni.				
Feltéve, hogy a belvárosban lévő 565 ház árnyékszékei közül csak 300 változzék, s minden ily egyes változás kerüljön kisebb nagyobbat egybeszámítva 300 ft-ba, e fog kerülni	90 000			
A 30-ik § értelme szerint, amely így következik: „minden háznak, mennyiben lehet, legyen meg a maga kútja sat., továbbá				

	részletesen f.	k.	összesen f.	k.
a kútból kifolyó vizet nem szabad az utcára ereszteni, hanem az vagy a szemétgödörbe (mi nálunk az emésztőt teszi), vagy pedig fedett csatornákon föld alatt vezetendő el". Tehát ebből a következik, hogy akinek csak valamirevaló háza van, kútjának is kell lenni, ily házat pedig, ahol jelenleg kút nincs, fel lehet tenni a belvárosban 150-et, ezeknek a tulajdonosait szorítsák reá, hogy építtessenek kutakat, kerüljön pedig minden kút a szivattyúval együtt 500 ft-ba, tenne összesen	75000			
De még fennmarad az, hogy mind a már meglévő, mind pedig az ezután készítendő kutakból a víznek nem szabad az utcákra folyni.				
VII) És így az építészeti rendszabály 28, 30. § §, amelyek 30 vagy 50 év múlva majd egyik, majd a másikra fognak applicáltatni lassanként, csak százával véve, de mégis összesen fognak kerülni			165000	
Ugyan ez építészeti rendszabályok szerint a város utcáinak is rendezés alá kell kerülni és e rendezéssel kapcsolatban a kövezetnek is változnia kell. Ekkor azután a kövezet némely helyt emelkedni, más helyen pedig szállani fog, ekkor majd minden harmadik ház kapuköze vagy fennebb vagy alább fog esni, hacsak részben is a kiegyenlített utca kövezetivel egy színbe kívánnák hozni, erre nézve is felveszem, hogy csak 180 kapuköznek kellene változnia, és felteszem, hogy egynek változtatása kerül 30 ft-ba, teszen a kiadás	5400			
Ugyan e kiegyenlített utcakövezet miatt felteszem, hogy 40 ház udvarát fennebb kell emelni a víznek kifolyhatásáért, egy ilyen feljebb emelés és az udvar újbóli kövezése kerüljön csak egyremásra 300 forintba, tenne	1200			
VIII) És így az építészeti rendszabályokból keletkező árnyékszékek változtatása, kutak építése, a kövezetnek rendezése és kiegészítése által, a kapuközöknek és udvaroknak feljebb emelése, hogy a víz kifolyhasson, fog 30—50 év alatt a háztulajdonosoknak kerülni			182700	
Ötödször. Már most is, de csak öt év múlva a kövezet nem fog elég célszerű lenni, és járdákat kezdenek készíttetni, természetesen ezeknek szabályszerűen rendezetteknek és amennyiben csak lehet, egyeneseknek kell lenni; de mi fog történni a magányosok telkeiről és kapuközeik alól kifolyó víz csatornájával, minthogy ezek nyitva, a járdákon keresztül nem folyhatnak? Nagyon természetesen be fogják fedni deszkákkal vagy öntöttvasból készült rostélyokkal a járdák szélességén keresztül. De ez az eljárás megkívánja, hogy minden háztulajdonos tartson egy ahhoz értő tisztítót vagy jegelőt átaljában vagy napszámra is, aki azokat a befedett árkokat télen át felfedje, tisztogassa és kijegelje, ide számítva a kapuközök, csatornák és udvarok tisztítását és jegelését is. Minden háztulajdonos éven át e munkáltatásra el fog költeni ha csak 15 ft-ot is, 400 ház után teszen	6000			
Emellett még a jövők és menőknek télen át nem fog nagy kényelmére lenni az, hogy szinte minden második vagy harmadik ház előtt a jegelőt vagy tisztítót, avagy a felfedett csatornát kerüljék, úgyszintén nyáron át sem lesz kellemes az e csatornák alól kijövő büdösséget szagolni. Ez alkalmatlanságok felett még az is fennmarad, hogy a vízkifolyásnak a járdák szélitől az utca közepén lévő csatornáig egy kisebb ugyan, de mégis egy kissé behajlott csatornát kell kikövezni, amelybe a szekerek minden ház előtt bele fognak döccenni. Tehát minden házra a kijegelt jég és sár elhordására, 400 házat felvéve, lehet számítani à 2 f.	800			
A sárkihordás a belváros utcáiról alku szerint évenként . .	454			

	részletesen f.	k.	összesen f.	k.
Az árnyékszék vagy emésztet kihordása az egyesek árnyékszékeiből belejön évenként	3200			
A középületek emésztet kihordása belejön évenként . . .	250			
IX) Tehát a jegelés, a csatornák takarítása, a jégnek és sárnak elhordása, és az árnyékszékek kitakarítása tesz a belvárosban évenként			11 206	

Hatodszor. Ilyen alkalmatlanság az is, hogy a háziasszonyok midőn ruháikat kiszapultatják télen át, nincs az egész városon oly hely, ahol azokat kimoshassák. Tavasszal, nyáron és őszön át pedig igen gyakran megtörténik, hogy költséges szorgalmok után sem kapnak szép tisztán kimosott ruhákat amiatt, hogy a Szamos vize zavaros.

Hetedszer. Alkalmatlanság az is, hogy a Kis-Szamosba egész városon csak vagy két helyen lehet szekérrel behajtani, ahol tűzvész esetében vizet lehetne szekeren levő hordóba vagy más házi szükségre meríteni, úgyszintén alkalmatlan az is, hogy az egész Kis- és Nagy-Szamos mentén nincsenek célszerű merítőhelyek, amik különösön szükségesek, éspedig:

a) azért, hogy a Szamos szélein plántált fűz- és más fákat fogdosva vagy mozgatva ne bántsák, hogy azok megfoganhassanak, a partokat mindenütt be ne tapossák, hogy így a part rongálása mindenkinek a vízmerítés ürügyéül ne szolgáljon (így a vízmerítőket célszerű merítőhelyek által rendre lehet utasítani);

b) télben éjen át a Szamos jegén keresztül vágott vízmerítő helyek is egészen befagynak, úgyhogy reggelenként a vízért menő gyermekek és nőcselédek a Szamosból vizet addig nem meríthetnek, amíg őket valamely a Szamossal szemben lakó gazda meg nem szánván, ő maga vagy cselédje azoknak merítőhelyet a jegen keresztül nem tör;

c) azért is, hogy mikor különösen a jég sík és magosra fagyott, ki lesz kerülve az, hogy a vízmerítők a vízbe ne csússzanak vagy a jegen alol folyó víz után hajolva, fővel vízbe ne eshessenek, hogy így életveszély ne történjék.

Előrebocsátván városunk többrendbéli hátrányait, és a belőlök eredő kárt számokban kimutatván, következik most már sajátlagos tervem, ti. miként lehetne azokat elhárintani és még azonkívül lényeges előnyöket nyerni. Lássuk tehát:

Az *első, második és harmadik* pont alatt elősorolt hátrányok, ti. az anyagát, a vízvezetés és a malmok vizének célszerűtlen használata voltaképpen mind egy kútfőből, ti. az anyagát fekvéséből és jogi helyzetéből származnak, ugyanazért mindezeket gyökeresen csakis akkor lehet orvosolni, midőn amaz rendbe jő. Mivel azonban ha a város e részben tettlegesen fellépne, a közbirtokosok részéről könnyen oly akadályok léphetnének életbe, amelyek az egésznek kivitelét ha nem is örökre semmisítenék meg, de legalább hosszú időre hátravetnék; e tárgyra vonatkozólag tehát az én javaslatom a lenne: elégedjünk meg most avval, hogy e tárgyakkal részletesen megösmerkedtünk, elégedjünk meg tovább avval, hogy a k[olozs]monostori uradalomnak megmutathatjuk a térképet, amelyből elég világosan kitűnik az, hogy mily csekély figyelmet és gondot fordított tulajdon határán a Szamos melletti legjobb gyümölcsöseire, berkeire, szántóira és kaszálóira, úgyszintén a határán átfolyó Kis- és Nagy-Szamos medreire. Tegyünk meg minden intézkedéseket és előmunkálatokat arra, hogy annak idejében a közös bajokon segíthessünk (ami nézetem szerint messze nem lehet), vagy pedig ez elvet kifejtve és alkalmazva, teljesítse egy bizonyos ideig a város a k[olozs]monostori anyagátot illető mindazon tartozásait, amelyekre ideiglenes írásbeli szerződésénél fogva magát kötelezte, hagyja meg a víz eddigi mód szerénti használatában mindazon egyéneket és testületeket, akiknek régibb gyakorlat szerint ahhoz joguk volt, szóval maradjon e részben minden a régi mellett!

De az anyagát bizonytalan voltát így ismerve, tegyen meg a város mindent, ami által magát az előbb hátrább bekövetkezendő eventualitások ellen biztosíthatja és vízereje rendezését lehetővé teheti, azaz készíttessen a nemes város a maga birtokán e célra kedvező helyen egy anyagátot; hogy pedig e gát ne teher, hanem valóságos jótétemény legyen, mind a városi közpénztárnak, mind az egyes polgároknak mondja ki a város azt az elvet, hogy aki e gát által rendezendő vízerőt bárminemű géphajtásra használja, az az általa felhasz-

nálandó vízerő arányához képest e gátkészítésre a városi közpénztárból előlegezett költség törlesztésére és e gát fenntartására évenként bért fizetni köteles legyen.

Nagyon is hihető, hogy a város e határozatát a magas kormány mint helyest és igazságost meg fogja erősíteni, valamint az is hihető, hogy az ily tárgyokra vonatkozó és később kijöhető kormányi rendeletek nem fogják városunkat készületlenül találni.

E határozat nagyon fontos és nevezetes városunkra nézve, mert amíg egyrészről közelebbi jövőjét biztosítja, más részről jövendőbeli felvirágozásának veti meg alapját.

Ugyanis, amint az előbb megfejtém, a k[olozs]monostori anyagát rossz fekvésénél fogva kevés, hogy ne mondjam éppen semmi biztosítékot sem nyújt, mivel ennek létele csak a legközelebbi árvízig tart, minthogy az első nagy árvíz kérdésen kívül vagy elszakasztja, vagy fejülről megkerüli, ekkor osztán nagy kérdés, valjon lesz-e kedve a k[olozs]monostori uradalomnak vagy 30 000 ezüstforintot költeni, vagy pedig nagyobb hajlama lesz magával a gáttal felhagyni? Aminthogy a közelebbi években is ilyenszerű nyilatkozatával csaknem kényszerítette is városunkat egy új gát építésire és fenntartására concurrálni; s ha, ami hihető, az uradalomnak ily költséghez kedve nem lenne, és emiatt alkudozások, avagy perlekedések fejlődnének ki, a város minden malmai szárazon maradván, a közpénztárnak nagyszerű fogyatkozása, e városi lakosságnak pedig az őrlés hijánya miatt szüksége következnék be, hacsak magának a városnak nem lenne kedve e 30 000 ft-ot egy, a maga birtokán kívüli, rossz fekvésű közös gátra kiadni.

Ha ellenben az általam tervezett és ajánlott gát megkészíttetnék, mind e kellemetlenség és károsodás ki volna kerülve nemcsak, hanem a vízvezetés és malmok helyes kezelhetésének is meg volna az alapja vetve. Egyszersmind biztosítaná ez, véleményem szerint, városunk későbbi jövőjét is. Mert Kolozsvárnak jövője nézetem szerint a *gyári üzlet;* hogy pedig egy gyáros városnál mily fontos a célszerűleg rendezett vízerő, mint amely minden más mozgató erőknél a legjutányosabb, azt, úgy hiszem, nincs miért hosszasabban fejtegetni. Kolozsvárt jelenleg annyi malomkő van, hogy ezek jelen állapotukban és egy kissé rendezettebb vízkezeléssel nemcsak e város lakosságát, hanem még a közelebbi környéket s elgyőzi őrlettel; ha pedig a vízerő rendeződik és a malmokat célszerűleg kiigazítják, ötannyit képesek lesznek őrölni, mint most. Ekkor tehát nagyobb lesz az őrlőerő, mint az őrlendő mennyiség, és e felesleges vízmennyiséget célszerűen fel lehet használni oly előnyök megnyerésére, amelyeknek mind ez ideig hijával voltunk.

Evégre javaslatom és tervem a következő. A város nagy malmánál a vízerőnek egynegyedét célszerűen arra lehet fordítani jelenleg, hogy a belváros számára vizet emeljen, úgy későbben Külső Torda, Cigánysor, Külső Közép és Farkas utca felső részeinek is hasonlót lehet eszközölni, Hídelvére, Majorok közire, Külső Magyar, Közép és Farkas utcák alsóbb részeire nézt is, mégpedig e városrészek kedvező fekvése tekintetéből, minden vízemelő erőmű nélkül, az utcákon hosszában lerakandó vascsövek által.

E vízvezetéseknek a városra nézt következő főbb előnyei lennének:

1) A belvárosban 45 helyen, a külvárosban, amennyi helyen szükséges, akár szökőkutat, akár a lehető legcsinosabb alakban csövekeni szabad kifolyást lehetne eszközölni a víznek, közhasználatra, és ekkor mindenki lakhelyéhez közél kapná a Szamos-vizet.

2) Történhető égés alkalmával a vizet az e végre készített víztartóból a tűzhöz legközelebb eső kifolyásra lehetne venni oly mennyiségben, hogy egy óra alatt 7000 veder víz (1400 bécsi akó) folyna.

3) Tavasszal, nyárban és ősszel az utcákat minden héten egyszer lehetne mosatni.

Egy ilyen szerkezetű vízvezetés a belváros számára az utcákon és piacon 45 szabad kifolyással, kerülne öntöttvas csövekkel 55 000 ft-ba. Ez összeget, minthogy az a lakosok kényelmének biztosítására fordítódnék, az igazság úgy hozza magával, hogy a belvárosi és az ehhez közelebb eső némely házbirtokosok hordozzák házaik nagyságával aránylagosan. Éspedig ha 10 évig évenként fizetne a belvárosban lévő

7	középület	à 100 f.	700 f. — kr.
16	legnagyobb ház	„ 40 „	640 „ — „
28	másodrendű ház	„ 20 „	560 „ — „
100	harmadrendű ház	„ 10 „	1000 „ — „
100	negyedrendű ház	„ 8 „	800 „ — „
200	ötödrendű ház	„ 6 „	1200 „ — „
100	hatodrendű ház	„ 5 „	500 „ — „
100	épület a külvárosból a belváros szomszédságában	„ 3 „	300 „ — „
651	ház összesen fizetne		5700 ft-ot

Ily móddal e vízvezetés 10 év alatt a közpénztár minden terheltetése nélkül a házbirtokosok részéről némi áldozattal létrejöhetne, az azutáni conservatiója pedig évenként nem jőne többe 2000 ft-nál. És mekkora lenne az általa eszközölt kényelem, biztosság a tűz ellenében, és még azonkívül az utcák is mennyivel tisztábbak és ebből kifolyólag mennyivel egészségesebbek lennének, mint jelenben!

E kényelemhez egy más kényelmet is lehetne csatolni, lehetne ugyanis a főcsövekből egyes házak udvaraira mellékcsöveket vezetni, amelyeken házi szükségletre egy csapon eresztethetnének vizet. E kényelem megszerzését azonban ezúttal az egyes házbirtokosokra bíznám. Azonban ha az egész belváros ily módon fel lenne szerelve, akkor a közönséges vízvezetésre tett költségen kívül minden házra esnék, egyik házat a másik szerint véve, 110 ft.

Ha Hídelvén a Nagy utca, Új utca a nagyhídtól kezdve a város végéig ily vízvezetéssel lenne ellátva 12 szabad kifolyással, kerülne 11 800 ft-ba. E kényelem Hídelvén minden egyes háznak kerülne, egyik házat a másik szerint véve, 4 év alatt 20 1/2 ft-ba, vagy ha a lelkek számát vennők alapul, egy lélekre esnék 3 1/2 ft, az elkészítés után évenkénti conservatiója kerülne 200 ft-ba s a többi.

A 4. és 5. pontokban felhozott hátrány, amely a szükségszékek emésztőiből, kutak építéséből és a kutak vizének az utcára ki nem folyhatásából ered, elhárintható és gyökeresen orvosolható a következő módon.

Azt hiszem, nincs miért bizonygatnom azt, hogy a belváros kövezetét és járdáit múlhatatlanul nemcsak ki kell igazítani, hanem célszerűen is rendezni, és e kerül 150 000 ft-ba.

Ugyanez alkalommal a vízvezetéssel kapcsolatosan az egész belvárost ki kellene canalisálni, ami kerülne 147 000 ft-ba.

Ezáltal mind a szükségszékek jelen állásából, mind a kutak vizeinek ki nem folyhatásából, mind pedig a járdák újjáalakítása által bekövetkezhető hátrány és költség ki lenne kerülve nemcsak, sőt még a IX. fősummában lévő 11 206 ft évenkénti költség is a magányosok részről meg lenne kímélve egy részről, más részről pedig a magányosok is az építészeti rendszabályokból elkerülhetetlenül a VIII. fősummában kimutatott 182 000 ft-nyi kiadástól legalább nyolc tized részben megmentődnének.

E főcsatornába fog szakadni a vízvezetésből elfolyó víz, ezenkívül még a Cigánypatakot is belé lehet venni, s mivel e csatornáknak délről éjszakra minden ölre egy col és három linea esése lesz, feneke pedig faragott kővel lesz kipadolva, minden időben tisztára mosódik, és így semmi kellemetlen szagot sem fog árasztani, annyival is inkább, mivel a két főcsatorna a Nagy-Szamosba fogna szakadni, mégpedig oly mélyen, hogy a csatorna szája folytonosan víz alatt lévén, bele levegő nem hatolhat, benne légvonal nem támadhat, és így belőle a szag sem repülhet el.

Minthogy a kövezés és annak célszerű elrendezése mindenkinek általános kényelmére szolgál, és minthogy a kényelem canalisatio nélkül el nem érhető, úgy vélekedném, hogy e 297 000 ft költséget hordozná a közpénztár. Azon magányosok canalisait pedig, amelyek minden egyes háznak szükségszékéből, udvarán és kapuközén keresztül az emésztetet és vizet a fő- vagy utca-canalisba viszi, minden egyes házbirtokos maga készíttesse. Hogy pedig minden utcába mindenki előlegesen megtudhassa, mennyi költsége lenne ez építésre, ide melléklem az e célra készített scalát a canalisokról, amelynek 2. hasábja mutatja az egyesekét, a 3. hasáb fősummája pedig az öszvest, mely 102 647 ft.

És e 297 000 ft kiadásra, miután a közcassa két év alatt letisztázta tartozásait, húsz év alatt évenként 14 000 ft-ot e célra fordíthat, amit éppen a pálinkaárulási jövedelemből megtehet.

A hatodik pont: a szamosoni mosás kényelmetlenségei igen könnyen elháríthatók a nagy városokban annyira életszükséggé vált mosóházak felállítása által. E mosóházakat eleintén városunkban csak oly számban és minőségben állíttanám fel, amennyi a közönség igényeinek megfelel, például eleintén csak két ilyen mosóház felállításával kísérteném meg, és ezekben télen meghatározandó díj mellett ki-ki kaphatna tiszta vizet és legalább hétfoknyira melegített házat; nyárba, ősszel és tavasszal pedig, mikoron a Szamos vize zavaros, még csekélyebb díjért tisztált vagy megszállott tiszta vizet. Ezek használatát merőben a lakosok szabad tetszésére bíznám, senkit arra nem erőltetnék, hogy csak itt és egyebütt ne moshasson, mert reménylem, hogy ennek kényelmességét rövid időn átlátná a nép, és akkor mind a mosóházak számát, mind pedig belszerkezetét lassanként oda lehetne vinni, ahogyan más városokban is van, ahol a megmosott ruhákat beteszik a vízerő által hajtott szárítógépbe, és így a ruhákat tisztán és szárítva vihetik haza.

Célszerűnek tartanám végre a Szamos mentén vízmerítő helyeket, a Szamosra menő vagy a Szamos hosszábani utcákban pedig oly helyeket készíteni, ahová szekeret, lovat stb be lehessen hajtani mosás vagy fürösztés végett.

E kijárók azért is szükségesek, hogy a bekövetkezendő Szamos-árok tisztításakor a kavicsot, porondot rajtok ki lehessen hordani.

Visszapillantás

		f.
	Részint a városi közpénztár, részint a város malmainak haszonbérlői (a kolosmonostori uradalommal kötött ideiglenes egyezmények értelmében) az anyagát fenntartására költenek évenként az 1-ső főösszeg szerint	750
	a 7-dik pont szerint a jegelésre	600
	Ide számítandók még a 8-dik pont szerint a zúgókban és partokban okozott károk	250
	Továbbá ide számítva a IV. főöszveg szerint a két malomházra az évenkénti fenntartási költségeket	1185
	Költött tehát a város az eddigi mód és szokás szerint évenként az anyagátra, jegelésre, partokra és malomházaira	2785
1-ső szám	Kapott pediglen haszonbért egy évre 3751 ft-ot, és így maradott a városnak évenkénti képzelt haszna 1000 f. c. p.	
	De számítsuk fel tovább e gát és vízvezetés jelen állásában ezutánra minden bizonnyal bekövetkező költségeket is:	
	a) a zúgókra és őrházra az ajánlatok következtében az anyagát mellé a II. főösszeg szerint évenként	422
	b) az egyes birtokosok telkeikben, kertjeikben évenként okozott kárt a 9-dik pont szerint	400
	c) a vízvezetés medrének elkerülhetetlen takaríttatása az V. főösszeg szerint évenként	1000
	Tehát az eddigi mód és szokás szerint költött a város az anyagátra, jegelésre, partokra és malomházaira 2785 ft-ot, de ide számítva ezutánra az elkerülhetetlenül bekövetkezendő költségeket is, úm. zúgóét, őrházét, magányosok károsodásainak megtérítését és a Kis-Szamos medrének évenkénti takarítása költségét, fog költeni a közcassa évenként	4607
2-ik szám	ebből levonva az eddig kapott haszonbér öszvegét, 3751 ft, fogna károsodni a közpénztár évenként 916 pft-ot.	
	Ide sorozandó még azon károsodás is, amit a nagyközönség a gátnak lehető elszakadása, mint szintén téli időben az őrlés elakadása miatt szenved, ez pediglen teszen a VI: főöszveg szerint	
3 ik szám	évenként	12 250 ft-ot

Következőleg harmadszor a közcassa költeni fog évenként (ha az eddigi malomkezelési mód megmarad) 4607 ft-ot, és a városi köznép károsodni fog 12 250 ft-tal, a kettőt öszves kiadásba ha vesszük, teszen 16 857 ft-ot.

Ebből levonva a malmokért kapott haszonbért, károsodni fogna a közcassa és a városi köznép évenként 13 106 ft-tal, ez az öszveg pedig 5% kamatja 262 000 forint tőkepénznek.

Az általam tervezett új gát és ezzel együtt a vízvezetés és a malmok kiigazítása kerülne pedig 95 000 forintba, minek évi 5% kamatja teszen 4750 ft-ot, tehát jóval kevesebbet, mint amennyit erre a városi közpénztár és az egyes lakosok évenként kiadnak.

E gát- és Kis-Szamos-rendezés sat. által nemcsak a fennebb elősorolt bajokon volna segítve, hanem a városi két malom és vízvezetések által felhasznált vízerőn kívül használható és rendezett, legalábbis 300 lóerejű vizet lehetne gyári üzletekre kiosztani és így a tetemesnek látszó kiadással létesített építkezés magát bőven kifizeti; ez pedig 5—8 év alatt végrehajtható.

Ha Hídelve a maga számára készíttet ivóvíz-vezetést a Kis-Szamosból, e kerül 11 800 ft-ba, és elkészülhet 4 év alatt, és hogy általa mennyi kényelmet nyerne e városrész, azt egyelőre még képzelni is alig lehet. Elegendőnek tartom csak a tűzvész elleni biztosítást megemlíteni, meg azt, hogy általa a Szamosra való járás merőben megkíméltetnék. E mű magát legfőlebb 5 év alatt kifizetné, és így továbbra csaknem ingyen maradna fenn használatra.

A belváros számára készülendő vízvezetés belekerülne 55 000 ft-ba, ezt úgyszólva [illegible] nem minden pénzbeli áldozat nélkül létesíthetni 10 év alatt, mert ezen időre a belvárosi lakosságból minden lélekre évenkint csak 1 forint esnék; felépülése után pedig a fenntartási költség kevesebbe kerülne, mint kerül jelenben az ihatatlan rossz vizű szivárványos kutak évenkénti igazíttatása. — E vízvezetést mind Hídelvén, mind pedig a belvárosban meg lehetne kísérteni egyelőre kisebb mérvben, ti. a város csak bizonyos részében; e kísérletre kívántatnék Hídelvén 2000 frt, a belvárosban pedig 5—600 forint, amikor is annak kivihető voltáról, hasznáról és kényelmeiről ki-ki teljesen meggyőződhetnék.

A mosóházak az érettök kapandó bérért magokat felépítik és fenn is tartják, tehát ezáltal a közlakosoknak a moshatási kényelmet meg lehet szerezni a közcassának minden legkisebb megterhelése nélkül.

A belváros utcáinak újonnan való kikövezése kerül . . . . . 150 000 f.
és ezen 150 000 frt-ot, akár lesz a kövezet rendezve, akár nem, továbbá akár lesz canalisatio, akár nem, mégis ki kell adni, mégpediglen canalisatio nélkül, egy rendezhetetlen, következőleg egyenetlensége miatt egyfelől, másfelől pedig a vízlefolyhatásért készítendő nagyobb és kisebb csatornák miatt, egy tengelytörő és hamarébb felbomolható kövezetre.

A belváros canalisatiója kerülne a városi közpénztárnak (minthogy a
főkanalisokat ennek kellene építeni) . . . . . 147 000 f.
az egyes házbirtokosoknak pedig . . . . . 102 000 f.

Ez a szám ijesztő, kivált az egyes közbirtokosokra nézt; de éppen nekiek nincs okuk ettől megijedniök, mert általa nagyobb költségektől kímélik meg magokat. Ugyanis az építési rendszabályok szerint, amint a VII-ik főösszeg mutatja, őket fenyegeti, ha nem lesz canalis, 182 000 ft-nyi kiadás; ekívül még éppen az egyes házbirtokosok megkímélnének a IX-ik főösszeg szerint 11 206 ft-ot évenként, ha lesz canalisatio — valamint a járdák szélességén keresztül készítendő fa- vagy kőcsatornák készítésire és befedésére okvetlenül kiadandó 5600 frt-ot.

Hogy pedig a kövezetújítás és canalisatio által okozandó tetemes költségeket se a városi közpénztár, se az egyesek meg ne érezzék, ennek végrehajtása 20—30 év alatt történnék. Ezt — az igaz — a mostani házbirtokosok és polgárok nagyobb részének csak gyermekei érnék meg, de ezeknek legalább lenne okuk hálásan megemlékezni szülőikről.

Kolozsvártt, december 14-kén, 1858.

[A számításokba becsúszott hibákat nem javítottuk.]

KAGERBAUER ANTAL
építőmester és választott esküdt polgár

Kagerbauer Antal munkáinak jegyzéke:

1836 Ujtorda, Rhédei Ádám kincstárnok vendégfogadója javításáról számol el
1836—1837 Kolozsvár, Teleki Imre házát renoválja
1837 Kolozsvár, a várdaház renoválásáról számol el
1838 Kolozsvár, a Híd utcai híd mellvédjét építi
1838—1840 Kolozsvár, a Szent György kaszárnyát fejezi be
1838 Kolozsvár, a református egyház színház melletti házát javítja
1839 Kolozsvár, kriptatervek
1839 Kolozsvár, Rhédei Ádám Külső Magyar utcai kertjében filagóriát épít
1839 Kolozsvár, a Szent György kaszárnya udvarán vízipuska-színt épít
1839—1852 Kolozsvár, a Magyar utcai református templomot építi
1839 Kolozsvár (?), Ócsai Sámuel házát építi
1839—1843 Kolozsvár, Teleki Imre házát javítja
1839 Szathmári György ezüstműves főtéri építkezéseit vizsgálja felül
1840 Kolozsvár, a Torda kapu melletti várdaházat építi
1840 Kolozsvár, költségvetést készít egy falról, melyet azért kell építeni a Petelencz ház felé, mert a Híd utcából az Óvárba utcát nyitottak.
1840—1844 Kolozsvár, a kaszárnyánál dolgozik
1841—1842 Kolozsvár, a sörfőzőnél dolgozik
1841 Kolozsvár, terveket készít a Monostor kapu lebontására és megépítésére is, ha megtartása mellett döntenek

1841 után Torda, Kagerbauer Kimpel Ferenc síremléke
1842—1845 Kolozsvár, a tanácsházat építi
1842 Kolozsvár, a fogházhoz árnyékszéket épít
1842 Kolozsvár, a tűzveszélyes házak fedélszerkezetét vizsgálja felül
1842—1843 Kolozsvár, a Redutot javítja
1842 után Kolozsvár, Bölöni Farkas Sándor síremléke
1843 Kolozsvár, lebontatja a Monostor úti kapubástyát
1843 Kolozsvár, Jerzsabek üvegesnek épít
1843 Kolozsvár, Rhédei János Belső Szén utcai házánál dolgozik
1844 Kolozsvár, a Közép utcai kaput vizsgálja felül, és azt javasolja, hogy ha lebontani nem akarják, ne is javíttassák meg, mert nem érdemes
1844 Kolozsvár, Majer József ácsmesternek épít a Sétaútban
1844 Kolozsvár, Teleki József Alsó Szén utcai kertjének kerítését vizsgálja meg
1844 Kolozsvár, a cukorgyárnál dolgozik
1844 Kolozsvár, a Farkas utcai ref. templomot vizsgálja felül
1844—1846, 1850, 1863 Kolozsvár, a szentpéteri templomot építi és fedelét készíti el
1846 Kolozsvár, a Belső, valamint a Külső Szén utca és a Monostor utca között a Cigánypatak boltozatos hídját építi szélesebbre
1846 Kolozsvár, a kaszárnyánál dolgozik
1846 Kolozsvár, Méhes Sámuel Belső Magyar utcai házát javítja Bánffy Miklós megbízásából
1846 Kolozsvár, Kagerbauer „firmája alatt egy kőműveslegénnyel" épített ház
1846 Zsibó, tanácsokat ad a Wesselényi kastély renoválásához
1847 Kolozsvár, rendőri szobákat épít
1848 Kolozsvár, a feleki hidat csinálja
1849 előtt Kolozsvár, a kormánybiztosság részére a Puskaporos bástyát, a fellegvári erődöt, az unitárius kollégiumban működő kórházat és a sütőházakat javítja
1849 Kolozsvár, a katonai kórházat javítja és a fegyvergyár kohói körül végez kőművesmunkát
1849 Kolozsvár, a Toldalagi—Korda házat renoválja
1849 Kolozsvár, saját házát kezdi építeni az Ábrahám-féle telken
1849 Kolozsvár, a Farkas utcai templom fedelét és egynéhány egyházi épületet vizsgál felül
1849 után Torda, Hátskuj József sírköve
1850 Kolozsvár, a Közép utcai kapu lebontásával kiméri a Thoroczkai ház és a Schilling ház közötti egyenes irányt
1850 Kolozsvár, Mikó Imre Közép utcai házát javítja (volt Rhédei ház)
1850-es évek Bonchida, a Bánffy kastély nyugati homlokzatát építi át
1851 Kolozsvár, referál a színház melletti református egyházi ház fedeléről
1851 után Kolozsvár, Debreczeni Márton síremléke
1854 után Kolozsvár, Barra Imre síremléke
1855—1862 Marosújvár, a Mikó kastélyt tervezi és építi
dátum nélkül Románszilvás, költségvetést készít a Mikó birtok épületeinek renoválásához
1856 Marosújvár, vízvezeték és kút terve a Mikó kastélyhoz, valamint a sómalmok rekonstrukciós terve
1856 után Torda, Klug Zsuzsanna sírköve
1858 Kolozsvár, a város vízvezeték-rendszerének, kanalizációjának és kikövezésének terve és javaslat a Szamos gátjainak felújításához
1859 előtt Abrudbánya, a református templom terve
1859 Kolozsvár, a Mikó villa átalakításának terve múzeum céljára
1860 után Torda, Gajzágó Flórika sírköve
1861—1863 Szentmihály, Miske kastély és sírkápolna
1861—1864 Kolozsvár, a múzeumot építi
1863 előtt Kolozsvár, a Külső Magyar utca rendbetétele
1863—1864 Kolozsvár, virágházat épít a múzeum kertjébe
1864 Marosújvár, a Mikó kastély melléképületeinek terve
1864 után Marosújvár, az istállók terve
1864—1866 Kolozsvár, a Mikó kriptát építi
1865 Marosújvár, a református templom terve (?)

1865 Kolozsvár, becsü és rajz a Belső Farkas utcai Bethlen Sándor-féle házról, melyet az Erdélyi Múzeum-Egyesület meg akart venni
1865 Kolozsvár, a Farkas utcai színházat alakítja át
1867 Marosújvár, kútépítés
1870 Marosújvár, lépcsőmellvédek és erkélykorlátok mintájának terve a Mikó kastélyhoz
1871 Koppánd, az udvarház restaurációs terve

HOFFMAYER SIMON SZOBRÁSZ ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

Életrajzi adatai és a reá vonatkozó irodalom: N.N.: *Hoffmayer Simon.* M 1909. 411. — Bíró: *KSzMihály* 24, 27, 78. lap, 94. jegyzet. — Bíró: *EMű* 124. — Bíró: *Kast* 56—57. — Entz: *Udvarhely* 110. — Entz: *Gyfvár* 134, 137, 138. — Aggházy I. 149—150. 215. A szerzőnek az a megállapítása, hogy Simon mester Hadadon is dolgozott, téves, mivel ott apja vállalt kőfaragó munkát.

Hoffmayer felesége 1831-ben mint a város bábája hal meg. Vejének, Buczy József guberniális kancellistának a feljegyzéseiben a róla szóló megemlékezés így kezdődik: „Anno 1831. Miklos Borbára, híres képmetsző, kőfaragó, nem különben fábólis dolgozó remek művész, néhai Hoffmeyer Simon (kinek készítményeit több helyeken szemlélhetni) özvegye..." Az Eszterházi család levéltára az AkLvt-ban Nr. 680/1831. — Ezt az adatot, valamint a Kornis és a Kendeffi levéltárból alább idézendő adatokat Dani János akadémiai főkutatónak köszönöm.

Rhédei Mihály címere: gr. Rhédei Mihály szerződése Hoffmeyer József és Simon kolozsvári kőfaragókkal. Kolozsvár, 1769. szeptember 24. Közli: ifj. Biás István. GF 1912/1, 32.

A szőkefalvi oltár: Bíró: *KSzMihály* 25, 78. Eredetije a Kornis család levéltárában. AkLvt 72. csomó, Nr. 11. Gazdasági iratok. „Alkuttam meg kolozsvári oltár csináló Hoffmayer Simon eő Kegyelmével Szőkefalván a tett Delineatiója szerint csinálandó égy oltárnak el készítéséért, olly moddal: hogy annak fábol valo munkája és mindenfele cziradaji olly csinosok, tisztességesek légyenek, valamellyek a Bétsből hozott ott levő Kerest-[!] oltárnak munkája; elkészitvén pedig, az Antipendium hellyett való részin kívül az egész oltár csinálásáért, Asztalos munkájával édgyütt, lészen fizetése száz Német forint, s eztet 9bernek végére elis készittse, s midön aranyozása s festése a pictor által el végeztetik, Szőke falvára az oltárral edgyütt el mennyen, aztat fel-rakja s hellybe hellyeztesse; ezen oltárban lévő Maria czelli Statuának hellyét úgy alkalmaztassa, hogy az oltárba béeshessék, hogy az üveg alá mehessen, és ezért rámájátis úgy csinállyja, hogy ki lehessen nyitni, és sorkokra s zár alá csinálni, lévén égy kevés romlás a Kereszt oltárbanis, aztotis oda menetelével igazittya meg. Kolozsvár, 26dik Aug. 1775. Br. Daniel Soffia mpr. Simon Hoffmayer Képfaragó" (alatta a mester vörös viaszba nyomott gyűrűspecsétje).

A szerződésre utólag rávezetett szöveg: „A fennebb írt 100 Rhen[es] forint mellé eő Ex[cellenciá]ja superaddált igirettel még 20 R[henes] forintokat ea conditione, hogy az oltárt a fel jedzett moddal Képfarago eő Kegyelme készitse, és a több punctumokat is tartsa meg. Sorkokra és zárra, úgy gyertya tartóba való talpokra és pléhetskékre lészen eő Excellenciájának rendelése. Sig. Kolossvár, 8 Febr. 1778. Fr. Augustus Bajko mpria de mandato Ejusdem Excellentissimae Dominae Comitissae Joannae Hallerianae. — Die 11 Martii adatott az édes Annya kezibe Kolozsvártt 20 Rf."

Lázár János oltára: 1780. április 7-én Szebenben kelt szerződés a félív első lapján. A rávezetett utolsó kifizetés 1781. IV. 18-án kelt Lázár János aláírásával, majd Hoffmayer tanúsítja, hogy a pénzt hiánytalanul megkapta. A Kendeffi család levéltára az AkLvt-ban.

A szerződés szövege: „Contract, Welcher 1780 den 7. April zwischen den [!] Titl: Herrn Winkler, dem Frater Jacobus, und zwischen dem H. Bildhauer Simon Hoffmayer über nachstehende Arbeit geschlossen worden nemblich:

Drey Figuren oder klein Statuen nebst zween kleinen Engeln, wie auch die nöthigen Zierrathen, sambt dem Tabernacul, und kleiner Crucifixbild auf selben mit den dazugehörigen Sechs Leichtern [!] von gutten Holz, Rein und Sauber zuverfertigen bis auf den Monath September.

Vor [!] welche Arbeit ihme Hundert, und zehn Rheinische Gulden richtig zubezahlen bewilliget worden. A Conto empfangen 8 FlRh 36 xr.

Hermannstadt den 7ten April 1780. Augustinus Vinkler mpr." (A szerződés szövegét Hoffmayer írta.)

Hoffmayer József *őraljaboldogfalvi* kellemetlenségei: Hoffmayer Simon keltezetlen folyamodványa Kendeffi Elekhez. Kendeffi válasza Nagyszebenben kelt, 1781. IX. 24-én. Simon mester kérvényéből kiderül, hogy az öreg Hoffmayer és István nevű kőfaragó fia Kendeffi Elek őraljaboldogfalvi kastélyához faragtak követ. Mivel az udvarbíró nem fizette rendesen őket, élelmük megszerzésére a plébánostól kértek kölcsön 10 forintot. Az adósságot, úgy látszik, nem tudták megadni, s az öreget bezárták. Kendeffi válaszában intézkedik szabadon engedéséről, Kolozsvárig szekeret ad neki, és gondoskodik útiköltségéről is.

A *gyulafehérvári* oltárra és a stallumok javítására kötött szerződése: Nagyszeben, 1783. VIII. 29. — Entz: *Gyfvár* 134, 137, 208—209. — Szószék: az 1784-ben készült leltár, valamint Pap Jánosnak Dániel Imréhez 1785. IV. 9-én írott levele. Entz: *Gyfvár* 209, 210.

A szamosújvári örmény kat. nagytemplom szószéke ügyében Hoffmayer 1798. IX. 24-én levelet írt a városi tanácshoz: Szamosújvár város levéltára a KvLvt-ban. 5. doboz.

„Kolosvárt 9bris. Tekéntetes Nemes Magistratus

A mind a Tekéntetes Fö Biro Urtól halám tificultást kapot a Nemes Magistratus a Pénz adásban, én pedig jól tudom, hogy úgy volt az egyezés midön az Asztalas egészen el készül, a 3tik Rfokat fogom pertzipiálni s a töpit pedig mikor a Munka fel lez rakva, ugy van fel is irva a Contractusomba, s a Jozon okosság is ugy diktálya, mert milyen korombaság volna tülem mikor égyzer kézen vagyon a Munka, anak árát felibe ki veni, mikor az egész árához Jussom van, hála az Istenek, hogy nagyob Munkába hértelen bé nem erezketem, most tapaztallam, hogy jol esset de ezen Prédikálo Zéket még is betsületesen el fogom kéziteni, ha zinta az Urak Pénzt nem küldenének is, de ezembe fogom tartani, ezel vagyok Szegény Szolgájok

Hoffmayer Simon képfarago."

Címzés: „Kollosvárul a Tekentetes Nemes Magistratusnak adasék illendő Respectussal Samasujváran."

Hoffmayernek ez a levele ellentmond Szongott Kristóf állításának, miszerint Hoffmayer nem tudta elkészíteni a szószéket, s így azt Csűrös József faragta meg. Könnyen meglehet viszont, hogy Csűrös Antal segített a szószék elkészítésénél, erre enged következtetni a hangvető Keresztelő Szent Jánosának lábánál álló bárány. A szószéken nincs ott a Szongott által említett aranyozott 4 apostol sem. A szobrok aranyozását valóban nem Hoffmayer végezte, de a reliefek az ő munkái. Szongott: *Szamosújvár* II. 28. — Entz: *Udvarhely* 110.

A *veresmarti* oltár: Roth, Victor: *Geschichte der deutschen Plastik in Siebenbürgen.* Strassburg 1906. 173—174. — Uő: *Siebenbürgische Altäre.* Strassburg 1916. 217. — Aggházy I. 86, 87.

Székelyudvarhelyi munkássága: Entz: *Udvarhely* 109—110.

Erzsébetvárosi munkái: Bíró: *KSzMihály* 25. — Entz: *Udvarhely* 111. — Entz: *Gyfvár* 137. — Aggházy I. 215.; II. 82. A szakirodalom a legtöbb esetben csak erzsébetvárosi örmény templomról beszél, anélkül, hogy megmondaná, melyikről. Az esetek többségében a főtéri nagy örmény templomot értik rajta.

Az örmény nagytemplom alapját 1766-ban teszik le. Felszentelését 1791-ben, Péter-Pál napján tartották, miután az oltárok is elkészültek, és az egész egyház teljesen fel volt szerelve. A templomon dolgozó mesteremberek között egy Csávási Albert nevű alvinci születésű festőt is nyilvántartottak. A Rózsafüzér oltára 1821-ben készült, a Szent Kereszt oltár 1866-ban. Avedik Lukács: *Szabad Királyi Erzsébetváros monográfiája.* Szamosújvár 1896. 94—111. Az újonnan épített templom nem nyerte meg az 1816. július 18-án Erzsébetvárosra látogató Kazinczy tetszését: „...Ebesfalva a maga kéttornyú templomával s cseréppel fedett házaival kevélykedve fekszik... Megnyittatánk a Templomot, s abban sok aranyozást, márványozást láttunk: de a nagy szépségűeknek hírlelt festések felől igen sok jót mondanom lehetetlen." Kazinczy Ferenc: *Erdélyi levelek.* Tudományos Gyűjtemény 1818/8, 94.

A templomnak hét oltára van. Főoltára Szent Erzsébetnek szentelve. Mellékoltárai: A rózsafüzért adó Szűz Mária, Szent István vértanúsága, Szent Anna és Joachim, Szent József, Világosító Szent Gergely, Szent Kereszt. Avedik, *i.m.* 103.

A főoltárképet a kolozsvári Veress Mátyás festette 1787-ben. Magának az oltárnak az elkészültét is hozzávetőleg erre az időpontra tehetjük. Az oltár mindkét apostolszobrán felirat van. A Szent Péter szobor talapzatán: SUPER HANC PE / TRAM AEDIFICABO / MAT: c. 16 v. 18. A Szent Pál szobor talapzatán: VAS / ELECTIO / NIS EST / MIHI ISTE / ACT: c. 9 v. 15.

Kagerbauer Antal építész

KAGERBAUER ANTAL ÉS A ROMANTIKA ÉPÍTÉSZETE ERDÉLYBEN

PÁLYAKEZDÉS

Kagerbauer Antal (1814—1872) építész munkássága nem kerülte el az építészettörténettel foglalkozók érdeklődését. A kortárs Hunfalvy Jánostól kezdve a Románia építészettörténetét megíró Grigore Ionescuig többen figyeltek fel rá, s hol modernségét méltatták, hol mint a romantika úttörőjét értékelték. Csak művei számbavétele váratott magára. Pedig mesterünk eddig számon tartott munkái alapján is érdekes egyéniségnek látszott. Alkotásai között egyaránt találunk klasszikus és romantikus fogantatásúakat, s e két művészi irányzat párhuzamossága, illetőleg egymásba szövődése egész tevékenységére jellemző.

Ha az eddigiek során arra panaszoltunk, hogy a késő barokk építészetet elhanyagolta a kutatás, akkor most elmondhatjuk, hogy a klasszicizmus, de főként a romantika építészete szinte teljesen feltáratlan. Egy-két nagyobb szabású munkától eltekintve, nem ismerjük sem a műveket, sem tervezőiket. Nem tudjuk, hogy a stílusok — főként a romantika — milyen körülmények között honosodtak meg és milyen mélyen gyökereztek, hogy művelőik milyen gyakorlati és elméleti felkészültséggel rendelkeztek, milyen előképek után igazodtak, és a kor eszmeáramlatai mennyire hatottak munkásságukra. A helyzetet csak súlyosbítja, hogy a stílusok polgári emlékanyaga állandóan pusztul, sokszor anélkül semmisül meg egy-egy épület, hogy valamirevaló felmérés vagy fényképanyag maradna utána.

Kagerbauer Antal tevékenységének bemutatásával részben a kor építészetének megismeréséhez kívánunk hozzájárulni, részben pedig a pusztuló emlékanyagra szeretnők felhívni a figyelmet.

A kor hazai mestereinek működését tárgyalva elsőrendű kérdés lenne annak felderítése, hogy hol tanulták szakmájukat és milyen szellemi központoktól nyert indítással láttak munkájukhoz. Ebben a tekintetben Kagerbauer Antalról is alig tudunk valamit, csak elszórt adatok alapján következtethetünk indulásának körülményeire.

Szülővárosa, amint Verestói Mihály kolozsvári főbírónak a városháza felavatásakor mondott beszédéből kitűnik, Torda volt. De a tordai római katolikus egyház anyakönyvébe abrudbányai keresztelő pap írja be utólagosan a keresztelés idejét — 1814. június 5. —, mivel Abrudbányának abban az időben nem volt önálló anyakönyve. Így igen valószínű, hogy a Kagerbauer család — Kimpelnek is írják nevét — Abrudbányáról költözött be Tordára.

Születési évén kívül azonban mesterünkről semmit sem árulnak el az anyakönyvek, így fogalmunk sincs, hogy milyen környezetből indult el építészpályája felé. Kolozsvár városa „vízerejét, vízvezetését, kövezetét, kánálisátióját" rendező tervének bevezető soraiban azt írja, hogy a Szamoson lévő anyagát helyzetét 1828-tól, tehát 14 éves korától ismeri; ez azt jelenti, hogy attól kezdve Kolozsváron él; valószínűleg itt tölti inaséveit. Mivel önállósodása

B. Nagy Margit: Stílusok, művek, mesterek
Kriterion, Bucarest 1977.

előtt Winkler György építőmester mellett dolgozott mint vicepallér, talán nem nagy merészség azt feltételezni, hogy nála is inaskodott. Felszabadulása után a kötelező vándorútra indulhatott, s nincs miért kételkednünk abban, hogy sok más társához hasonlóan ő is a Magyarországon keresztül Bécs felé vezető utat választotta.

Tevékenységét vizsgálva szembetűnő technikai szakképzettsége, geodéziai és hidraulikai tájékozódottsága. Ilyen irányú munkásságát számba vévén, arra a következtetésre jutunk, hogy szakismereteinek egy részét valószínűleg politechnikai intézetben szerezhette meg; Pesten vagy Bécsben hallgathatott egy vagy két szemesztert 1832—1834 között.

Mesterének 1836-ban bekövetkezett halála után annak félbemaradt munkáit fejezi be: a kolozsvári nagy várdaház, a Híd utcai nagyhíd, a Szent György kaszárnya és a Magyar utcai (Lenin út) református templom építését, valamint Teleki Imre kolozsvári házának (Dr. Petru Groza utca 1. szám) és Rhédei Ádám újtordai vendégfogadójának renoválását. Kagerbauer az újtordai építkezésekről készített és 1836. december 14-én Kolozsváron keltezett költségkimutatására neve mellé oda is írja: „Winkler György művének folytatója." Lehet, hogy a felsoroltakon kívül más munkát is örökölt volt mesterétől, mert annak özvegye csak 1839-ben vonta meg tőle férje nála lévő pénzeit.

Kagerbauer a Winkler mellett eltöltött évek során az akkori Kolozsvár legjelentősebb építkezéseit ismerte meg, és sokoldalú szakmai gyakorlatot szerzett. Mindez azzal járt, hogy jópénzű, tekintélyes megrendelőkkel került kapcsolatba, akik a későbbiek során jelentős munkákat bíztak rá. De ezek segítették ki indulása idején is pénzzavarából, mikor Winklerné megvonta tőle a hitelt. A Winklertől örökölt munkák révén megszerezte a város, valamint az egyházi körök bizalmát is. Így már kezdő építész korában nagy lehetőségek nyíltak meg előtte.

Kagerbauer teljes önállósulása az 1839-ben felvett adósságok ellenére biztató anyagi sikerrel járhatott. Ezzel magyarázható, hogy már az év őszén külföldi tanulmányútra készül. A várostól „mestersége tökéletesítése végett" a téli öt hónapra Ausztria, Bajor- és Poroszország fővárosába kért útlevelet. Egy későbbi leveléből azonban az derül ki, hogy ezt a telet Velencében és Milánóban töltötte. E szűkszavú említésen kívül olaszországi útjáról többet nem tudunk, de hogy mesterünk számára nagy jelentőségű volt, arról stílusa győz meg minket. A negyvenes években alkotott klasszicista művein a reneszánsz hatás érzik, s homlokzatain a firenzei paloták mértéktartó fegyelme uralkodik. Olaszországi útjával függhetett össze a klasszicizmus előkészítésében nagy szerepet játszó, az antik Róma kultúrájáért lelkesedő, az olasz városok épületeit, tereit megörökítő kiváló olasz rajzoló, rézmetsző és építész, Giovanni Battista Piranesi két munkájának megszerzése is; ezeket 1863-ban az Erdélyi Múzeum-Egyesületnek ajándékozta.

Nem tartjuk valószínűnek, hogy eredeti elképzelése szerint még ebben az évben meglátogatta volna az említett német államokat — vagy memóriája csalta meg a dátumot illetően. Tervét azonban később mégiscsak megvalósíthatta, s a német földön látottak hozzájárulhattak gótikus formaelemeket tartalmazó romantikus stílusa kialakulásához.

A fiatal mester első ismert munkája olaszországi tanulmányútja évéből való. A Teleki Imre háza renoválásához (1836—1843) készített dátum nélküli, műszaki jellegű részletrajzain kívül kutatásaink során megtaláltuk egy szintén keltezés nélküli korai kriptatervét, melynek hátára idegen kéz — valószínűleg a megrendelőé — írta fel: *1839. júl. 5.* Mivel a sok utólagos renoválás miatt már nem lehet eldönteni, hogy a Teleki Imre háza homlokzatának kialakításában Kagerbauernek mekkora szerepe lehetett, mesterünk ifjúkori stílusáról e kriptaterv alapján alkothatunk fogalmat (90. kép).

A szóban forgó terv négy klasszicista modorban kidolgozott kriptahomlokzatot tartalmaz. Közülük a legjobb arányú és a legelegánsabb a bal oldali alsó, melynek görögös szépségét a nemes arányok, a nagy sima falfelületek, valamint a két dór oszlop tartotta, középen lépcsősen megmagasított sima attika együttese adja. A felette lévő változat hasonló szellemű, de már kevésbé elegáns. A három bejárati nyílással fellazított homlokzat sokat vesztett nemes egyszerűségéből, s az arányok megváltoztatása sem mondható szerencsésnek. A jobb oldali két homlokzat lezárása oromzatos, egyiken a Winklertől tanult, párkányra támaszkodó hármas vakív klasszicista motívumát (vö. a Winkler által renovált gyalui kastély homlokzatával) fedezhetjük fel. A másik változat, a széles falcsíkon nyugvó vakívvel, a keskeny üvegablakokkal az előbbinél profánabb jellegű, és ha figyelmesen megnézzük, a kolozsvári Kendeffi palota homlokzatának középrészére ismerünk benne. Ez az azonosság a későbbiekben majd eligazít a Kendeffi palota mesterkérdésének kibogozásában.

Az ismertetett kriptatervek kivétel nélkül klasszicista jellegűek, s azt mutatják, hogy Kagerbauer már kezdettől az új stílus híve.

Az olaszországi utazással Kagerbauer életében lezárult a felkészülés szakasza. Az anyagilag független fiatal pallérnak a külföldi tanulmányút szakmai tekintélyt szerzett, s az 1840-es években igényes megrendeléseket eredményezett: néhány éves halogatás után rábízták a Magyar utcai református templom befejezését, és ezzel párhuzamosan megnyerte a városháza felépítésére hirdetett pályázatot is. Volt alkalma tehát bebizonyítani, hogy külhoni stúdiumai alatt sok mindent megtanult.

A *kétágú református templom* első „plánumát" még 1828-ban Winkler György készítette a debreceni nagytemplom tervének alapos felhasználásával (93, 94. kép). Winkler az akkor már kész debreceni templom homlokzatát és alaprajzát Beregszászi Pál 1823-ból való metszete alapján ismerte, és ami az alaprajzi beosztást illeti, elég szolgaian ragaszkodott hozzá (91. kép). Később, valószínűleg 1830 körül a debreceni templomhoz készült Thalher-féle terv szellemében változtatott eredeti elképzelésein. Elhagyta a tornyok mögötti helyiségeket, s ezzel a két toronytestet mintegy függetlenítette a hajótól. Később a tervet felküldték Budára is, lehet, a módosítások ellenőrzése végett, de az is megtörténhet, maga a budai szakértő, akiről feltételezhető, hogy ismerte a debreceni templomhoz készült összes tervet, javasolta a változtatásokat. Ma már nehéz lenne eldönteni, a két lehetőség közül melyik az igaz, mivel erre vonatkozóan az építkezés iratanyagában csak egy szűkszavú közlést találtunk. Az 1831. évi kiadások jegyzékében egy 3 forintos tételt a következőképpen indokolnak: „Ingenieur kapitány Silling úrnak Budára a templom dolgába küldött levélért és arra kapott válaszért és templomrajzolatért."

Schilling kapitány úrról egyelőre csak azt tudjuk, hogy azonos azzal a Schilling János nevű geometrával, városi mérnökkel, aki 1837-től mint consistor az egyház nevében gyakorol felügyeletet az építkezésnél. Nyilván kolozsvári volt, azért fordultak hozzá a templomépítés gondjaival is. Könnyen elképzelhető, hogy az ő révén jutott hozzá az egyház a debreceni nagytemplom Beregszászi-féle metszetéhez is. Ily módon a Péchy Mihály mérnök őrnagy teremtette új, klasszicista templomtípus mintarajzának Kolozsvárra való gyors eljutása ugyancsak mérnökkari tiszt közvetítésével valósult volna meg. Jelentéktelennek látszó dolog, de ez is jelzi, mennyire fontos lenne elkészítenünk mérnökkari tisztjeink „civil" tevékenységének mérlegét s felmérni szerepüket az új stílusok térhódításában, az új technikai megoldások bevezetésében.

Winkler nem dolgozott sokáig a templomon; a hajó falainak felrakása után bekövetkezett halála miatt — feltehetően már 1839-től — Kagerbauer Antal vette át az építkezés irányítását. Mivel az egyházközség konzisztóriumának gyűlése 1840. január 5-én elhatározta, hogy a templom fedelének elkészülte után nem a boltozathoz fognak, hanem a két torony megépítéséhez, Kagerbauer első feladata a homlokzat és a két torony újratervezése lett (95. kép).

Noha a homlokzat tervrajzát csak 1841-ben keltezi, a tornyok költségvetését már 1840-ben elkészítette. Így 1840-re datálható a tornyok harmadik és negyedik szintjének dátum és aláírás nélküli részletrajza is, mely teljesen megegyezik az 1841-es homlokzatrajzon szereplő tornyok formájával, és találnak hozzá a költségvetés tételei is. Ez utóbbi ugyanis külön tünteti fel a tornyok szögletes alsó és hengeres felső részét; az említett rajz szintén e két rész tervét foglalja magában.

Kagerbauernek a homlokzat újraalkotásakor — mivel a falak már készen voltak — alkalmazkodnia kellett elődjéhez; ezt azonban nagyon megkönnyítette az a körülmény, hogy annak idején Winkler a legmodernebb kéttornyos templomterv után igazodott. Ezt a tervet a magyar klasszicista templomok építői hosszú időn keresztül követésre méltónak találták, s a XIX. század első felében az alaptípust újabb és újabb változatokkal gazdagították. A típusban rejlő gazdag variációs lehetőség s annak klasszicista szelleme eredményezte, hogy mesterünk anélkül módosíthatott a homlokzaton, hogy a terv alapkoncepcióján változtatnia kellett volna.

Ha figyelmesen megnézzük a Péchy-, Winkler- és Kagerbauer-féle terveket, azt tapasztaljuk, hogy míg a Péchy debreceni terve — a sok változtatás ellenére is — mind a belső térrendszer kialakítása, mind a részletformák tekintetében határozott fordulatot jelentett a klasszicizmus felé, a Winkleré ehhez mérten visszalépés, hiszen a Péchy homlokzatát az átmeneti stílus szellemében dolgozta át. Kagerbauer viszont már Péchyn is túllépve, az olasz reneszánsz igézetében módosított a homlokzaton.

A két torony közé fogott enyhén kilépő 3 tengelyes középrészt tagoló 6 vaskos faloszlop ión fejezetét korinthosziakkal helyettesítette, a tornyokat és a hajót tagoló pilaszterek fejezeteivel együtt. Az ajtók és ablakok lezáródását félkörívessé alakította, a földszinti nyílásokat vállpárkányra támaszkodó, vakolatkeretes ívekkel zárta. A megszüntetett ablakok helyét pedig ugyancsak párkányra futó klasszicista vakívekkel töltötte ki. A timpanon mögül eltüntette az urnás tetőrészt, s helyette a tornyok második szintjének magasságáig érő, a tetőt teljesen eltakaró, kockagyámos párkánnyal szegett,

rusztikás attikával zárta a homlokzatot. A kockagyámos párkány a később tárgyalandó Kendeffi házon is megtalálható. Az egész homlokzatot, a hajót, de még a tornyokat is olaszországi élményeit idézve rusztikát imitáló vakolással borította.

A megnyújtott két toronytest alsó részén (Winklernél az utolsó szint) a ión pilaszterfőket szintén korinthosziakra cserélte ki, de ezek már teljesen reneszánsz megfogalmazásúak. Megjegyezzük azonban, hogy Kagerbauer megmaradt tervén a hajó és a tornyok pilaszterfejezetei között nincs különbség. Úgy látszik, hogy a kőfaragónak adott rajzon változtatott a toronyra kerülő fejezetek formáján. A négyszögletes toronytestből kinövő henger alakú felső részt belül csegelyek tartják, kívül balusztrádos erkély fogja körül, és négy egyenes záródású szemöldökpárkányos ajtó töri át. Természetesen ezt a részt is rusztikázva képzelte volna el. Az erősen kiugró zárópárkány fölé magasító falgyűrűre helyezett, félgömb alakú, nyeles gombbal díszített „kupolát" tervezett. A gyűrűvel a „kupola" megnyújtását érte el, karcsúbbá téve vele magát a tornyot is.

A tornyok felső részének újratervezésekor (96. kép) Kagerbauer az 1831 és 1837 között épült egri székesegyház és az 1835-ben tervezett nagyváradi református templom tornyait vette alapul (92. kép). Nyilvánvaló, hogy a váradi templomot tervező Szász József vármegyei mérnöknek szintén a Hild József építette egri székesegyház volt a mintaképe. Kagerbauer 1841 szeptemberében annyit változtatott eredeti elképzelésén, hogy a „költségek kímélése érdekében" a faragott kőből tervezett balusztrádot öntöttvas korláttal helyettesítette. Az öntöttvas mellvédek ekkor még Bécsben készültek, így kérdés, hogy valóban kevesebbe kerültek-e, mint a faragott kő. Az azonban vitathatatlan, hogy abban az időben még újdonságnak számítottak; az öntöttvas díszítőelemek használata csak a század vége felé válik általánosabbá.

A mintaképek megválasztása mindenesetre azt jelzi, hogy mesterünk élénk figyelemmel kísérte a távolabbi vidékek építészeti életét, s a látottakat, mihelyt is alkalom kínálkozott rá, azonnal hasznosította. Ezt tanúsítja az ablakok asztalosmunkájához 1848-ban készített rajza is (98. kép). Részben hasonló megoldású ikerablakokat láthatunk a nagyváradi református templom tervén is, de Kagerbauer visszamegy az ősforráshoz, s az olasz reneszánsz korai kapcsolt ablakainak mintájára tervezi meg a kétágú templom ablakkereteit. Ez az ablaktípus azonban már magában hordozza romantikus korszakának kétosztatú gótikus ablakait.

A belső térképzést illetően részletrajzokkal nem rendelkezünk, de itt módosításra már nem nagyon volt lehetősége, hacsak a díszítőelemek tekintetében nem. A hajót dupla hevedereken nyugvó csehboltozattal fedte; a hevederek alá sima frízű, hármas tagolású párkányrészeket iktatott, s ezeket korinthoszi fejezetes falpillérekkel támasztotta alá; a pillérek lábazatát akantuszlevelekkel díszítette. A főhajó és kereszthajó találkozása fölötti négyszöget négy hevederre függesztett kupolával borította, s a kupolát egymást váltó aranyozott rozetta- és kazettasorokkal rakta ki. A kereszthajó ión oszlopokra helyezett karzatait ő építette, s a belső vakolás is az ő munkája volt. Nem szerepelnek viszont az eredeti terven az orgonakarzat alatti pillérek, melyeknek beiktatását a karzat faszerkezetének megrokkanása tehette szükségessé. A ión oszlopok csigás fejezetei alatti antemion a városháza előcsarnokát tagoló pilaszterek fejezeteinek frízével tart rokonságot.

A kétágú református templom Kagerbauer-féle terve nem valósult meg maradéktalanul. Részben azért, mert a megrendelő kívánságára maga a mester is módosított rajta, részben — és ez a lényegesebb — mert a már szinte kész munka befejezése egyre inkább kicsúszott a kezéből; a felszentelés előtti utolsó simításokat már Böhm János végezte el helyette (97. kép). Kagerbauer lényegében 1852-ig dolgozott a templomon. Ettől kezdve azonban az állandó pénzhiány miatt a munkálatok akadoztak, s a felmerült elszámolási nézeteltérések miatt mindinkább visszavonulásra kényszerült. 1856-ban azonban, mikor sorra került a templom külső vakolása, még egyszer megpróbálta kezébe venni a vezetést, de a konzisztóriumi gyűlés úgy határozott, hogy a megbízást annak adja, aki a legkevesebbért vállalja el. Ezzel a határozatával tulajdonképpen elvágta az útját a homlokzat terv szerinti teljes rusztikázásának. Az új építőmesterek alkalmazása megakadályozta, hogy Kagerbauer az akusztikai szempontból rosszul felállított szószéket megfelelőbb helyre tegye. Mindennek ellenére az új kolozsvári református templom Kagerbauer közreműködése révén az erdélyi klasszicista templomépítészet figyelemreméltó alkotása lett (99—102. kép).

Hatását a vele szinte egyidőben épülő *gyalui református templom*on mérhetjük le (103. kép). Lehet, hogy ez utóbbi tornyának megtervezése is még Kagerbauer nevéhez fűződik, de mivel kivitelezésére csak az 1870-es években került sor, inkább Kagerbauer tanítványait, Hottner Ferdinándot és Debreczeni Balázst sejtjük a gyalui építkezéseket időnként megvizsgáló, az egyházi iratokban meg nem nevezett pallérok mögött.

A kétágú református templom neoreneszánsz ablakai két kolozsvári házon is feltűnnek. A *December 30. utca 23.* számú ház emeletének öt ablaka hasonlít feltűnő módon hozzájuk (105. kép), de a kapu halhólyagos mintázata már Kagerbauer másik művével, a Mikó-kripta ajtajával, illetve az ahhoz készített üvegezés-tervrajzzal mutat rokonságot. A házat mesterünk renoválhatta az 1850-es években.

Ugyancsak az ő stílusára ismerhetünk a *Roosevelt utca 8.* számú ház homlokzatának megfogalmazásában is, ahol nemcsak az emeleti ablakok megoldása vall rá, hanem őt idézi a Múzeum térre néző, konzolokon nyugvó, zárt emeleti erkély mellett a homlokzat egész felületének Kolozsváron szokatlan rusztikázása is (104. kép). E két ház esetében Kagerbauer közreműködése annál is inkább feltételezhető, mert neoreneszánsz stílusa nem talált követőkre Kolozsváron. Csak később, 1875-ben a Horváth testvéreknek a csákigorbói kastély átalakításához készített tervén tűnnek fel ismét a kétágú templomról ismert ablakok.

A templom építésével párhuzamosan, 1840-ben, valamint 1843 és 1844 között Kagerbauer Antal *Rhédei János* Belső Közép (Dr. Petru Groza), valamint Belső Szén (Napoca) utcai *sarokházait* is renoválja. A két munka közül az utóbbi volt a jelentősebb. Itt teljes homlokzatátalakítást tervezhettek, mert a front vonalának megállapítása miatt Rhédei biztosokat kért a várostól. Hogy ezt a munkát a tervezett időpontban elvégezték-e vagy nem, arról hallgatnak a levéltári források. Ennek ellenére az az érzésünk, hogy erre csak a század hatvanas éveiben kerülhetett sor, mikor az épületet kétemeletessé alakították. Ahhoz viszont nem fér kétség, hogy ezt a munkát is Kagerbauer végezte el. Erre mutat a klasszicista, de neoreneszánsz elemeket is tartalmazó homlokzat, a volutákra fektetett öntöttvas mellvédű erkély, a rácsoknak a

marosújvári kastély erkélymellvédjeit idéző mustrája, valamint a kétágú templom felé utaló párkányra támaszkodó vakívek sora.

Kagerbauer korai, reneszánsz ihletettségű korszakának utolsó eddig ismert nagyobb szabású műve a *városháza épülete* (106. kép).

A város régi tanácsházát az 1798-as tűzvész olyannyira megrongálta, hogy már akkor felmerült az új épület szükségességének gondolata. Terve és költségvetése 1799-ben el is készült, de az Aedilis Directio módosító javaslata, telekgondok és az anyagiak hiánya miatt ekkor még a régi renoválása mellett döntöttek. Az 1826-os két földrengés után azonban az építést már nem lehetett tovább húzni. Az épület annyira veszélyessé vált, hogy még a tanácsüléseket sem lehetett benne megtartani.

1826-ban Winkler György tervet, később költségvetést készített hozzá, de akkor még az építési alapok elégtelensége miatt nem fogtak hozzá a munkához. Hosszú huzavona után, 1840-ben végre együtt volt az építési költség — az erre a célra lebontandó bástyák köveit is beleszámítva —, s elhatározták, hogy a Winkler terve alapján, melyet a „mostani idő körülményeihez alkalmaztatva" átdolgoznak, megkezdik az építést. A Winkler-féle terv modernizálására két építész vállalkozott, Böhm János, akit müncheni tanulmányai idején a város 200 forinttal segített, és Kagerbauer Antal. A tanács a terveket a következő javaslattal küldte a Választott Közönség elé: „... a tanács a Kagerbauer Antal által készített tervben foglalt elosztást helyesebbnek tartja, de ellenben a Böhm János által készített frontispiciumot szebbnek; miért is véleménye a lenne, hogy az elosztásra nézve az első, a frontispiciumra nézve pedig az utolsó építési terv használtassék." A Választott Közönség a Kagerbauer terve mellett döntött. Ezért a főbíró 421. szám alatt előterjesztette Kagerbauernek a városházához készített tervét a 30 400 ezüstforintot kitevő költségvetéssel együtt. A Választott Közönség a tervet és költségvetést elfogadta, és sürgette a tanácsház felépítését, mivel a régi fedelét már lebontották, s falai romladozván, nagyon dísztelenül hatott a város közepén. Az érvek között szerepelt az is, hogy a Választott Közönség a maga gyűléseit a Fehér Ló vendégfogadónál (Redut), éppen az istálló felett kénytelen tartani.

A Böhm neve a további feljegyzésekben többé nem szerepel. Ennek ellenére sokan úgy vélekedtek, hogy a városháza homlokzata a Böhm János tervei alapján épült fel. Ha nem ismernők a Böhm és Kagerbauer művészi alkata közötti különbségeket, ha nem lenne szerves kapcsolat a Magyar utcai templom és a városháza homlokzata között, a Böhm közreműködését a városi levéltár további iratai alapján is el kellene vetnünk.

A gubernium 1842. február 24-én kelt, 2004. számú leiratában ugyanis szintén a Kagerbauer Antal által készített tervet hagyja jóvá, amin közben csak annyi változás történt, hogy módosították az épület fedelét, s az ablakok számát eggyel növelték. A jóváhagyás alapján Kagerbauer az előzőleg felszámított összegnél 470 ezüstforinttal kevesebbért, 24 324 ezüstforintért vállalta fel a munkát, 400 forintot számítva a régi épületek bontásáért. Ez alapján kötik meg vele a szerződést, amit a gubernium július 1-én kelt, 6820. számú leiratában el is fogad azzal a meghagyással, hogy a munkát azonnal kezdjék meg.

Kagerbauer a költségek leszorítását célzó kényszerű változtatásokba nem nyugodott bele, 1843-ban újra beadta felülvizsgálatra az elfogadott tervet, valamint eredeti plánumát, s a kettő összevetésével bizonyította be, hogy ha

az első emeleti ablakok száma 9 marad és nem 7, mint az eredeti elgondolás szerint, „nagyszerűségéből az épület sokat veszt". Javasolta tehát, hogy a homlokzat 7 tengelyes legyen, mert így az ablakok nagyságát a homlokzat szépsége érdekében növelni lehet. A kapualj tartóoszlopait az arányokra való tekintettel masszívabbakra tervezte, s nem téglából, hanem kőből óhajtotta megépíteni őket. Új elképzeléseit a fedél és a csatornák módosításával együtt egy szakértőkből álló bizottság elfogadta, „mivel az mind a külső csínnak, mind az épület nagyszerűségének teljesen megfelel". A fedélmódosításra a célszerűbb súlyelosztás miatt került sor, mivel az oszlopokkal fellazított központi rész feletti nagyterem nem bírta volna el a reá nehezedő egyenetlen súlyelosztású tetőt.

Kagerbauer tehát ragaszkodott eredeti elképzeléseihez, s a tanácsház felépítését végső soron saját ízlése szerint valósította meg. Díszpolgári oklevelének szövege és az avatáson mondott főbírói beszéd szintén ebben az értelemben méltatja érdemeit. Persze az még mindig nyitott kérdés marad, hogy mesterünk mit hasznosított a Winkler-féle tervből, melyet nem ismerünk, csak annyit tudunk róla, hogy 1826-ban átdolgozásra javasolták, mivel két oldalbejárata sok helyet foglalt el, s kőoszlopainak megépítése is költséges lett volna.

Ha a kétágú református templommal kapcsolatosan már felmerült az olasz reneszánsz paloták hatása, a városháza esetében még határozottabban beszélhetünk erről. Mivel azonban sem a Winkler-, sem a Kagerbauer-féle tervek eddigelé nem kerültek elő a városi levéltár rendezetlen anyagából, mesterünk művészi orientációját illetően csak feltételezésekbe bocsátkozhatunk.

A városháza tervezésekor az alapvető problémát az jelentette, hogy az épületet aránylag szűk telken kellett elhelyezni, mégpedig olyanon, mely két egymással párhuzamos utcát kötött össze: a Belső Közép utcát és a Király utcát (Augusztus 23. utca). A tervező nem fogta fel mechanikusan feladatát, nem igyekezett olcsó eszközökkel kielégíteni a városatyák pillanatnyi igényeit, viszont gondolt a növekvő város későbbi szükségleteire is, tehát szem előtt tartotta a további bővítés lehetőségét. Ugyanakkor nem feledkezett meg a két utcára nyíló telek előnyeinek kihasználásáról sem. Olaszországot járt mester, akinek nemcsak a formák kötötték le a figyelmét, de méltányolta a szellemes építészeti megoldásokat is, hamar rájöhetett arra, hogy a Piazza della Signoriát és az Arno-partot összekötő, Vasari tervezte Uffizi palota mintájára oldhatja meg ügyesen feladatát. Az aránylag szűk telken elhelyezkedő, ugyancsak hivatalok számára készült Uffizi palotának az utcát közrefogó két hosszú szárnya, hármas kapunyílása adhatta az ötletet Kagerbauernek is, hogy a városházát U alakban, Főtérre néző homlokzattal, hármas kapunyílással, a hivatali helyiségeket magukban foglaló, hátranyúló két keskeny szárnnyal építse meg (109. kép). Hogy nem légből kapott hasonlatosságról van szó, azt az udvari homlokzat félköríves, sugaras osztású ablakai, a kapualj nyomottabb, de ugyancsak mélyített tükrökkel tagolt boltozata, a boltozatot tartó oszlopok és pillérek azonos ritmusa bizonyítja. A két hátranyúló szárny nem ért el a Király utcáig, így a hátsó frontra homlokzat sem kerülhetett, de hogy számított a szárnyak továbbépítésére, az befejezetlen lezárásukból is látszik. A bal szárny továbbépítésének gondolata már 1858-ban felmerült, de az épület alaprajz kínálta bővítésének lehetőségét máig sem aknázták ki. A két utcára nyíló telek ilyenformán való beépítéséből hosszú időn keresztül hasznot húzott a város lakossága, hiszen az épület kapuján keresztül a Király

és Farkas utcák (Kogălniceanu utca) lakói könnyen kijuthattak a Főtérre, s ez a kijárás megkönnyítette az addig kissé eldugott színháznak a Főtérről való megközelítését is.

A városháza 7 tengelyes, kétszintes épület, középtengelybe eső félköríves lezáródású kocsibejáróval s mellette kétfelől egy-egy hasonló kiképzésű, csak valamivel alacsonyabb bejárattal a gyalogosok részére. A háromnyílású kapuzat felett 4 pár konzolon nyugvó, öntöttvas mellvédű erkély található; ez a rusztikázott homlokzat minden dísze. Az ablakok mindkét szinten félköríves nyílásúak és rusztikázott szegéllyel körbefogottak. A ritkagyámos főpárkány felett sima attika zárja le a homlokzatot; ennek lépcsősen megemelt központi részét a város tölgyfalevél koszorúba foglalt hárombástyás címere koronázza. A homlokzat rusztikázása a városháza esetében még fokozottabban utal a firenzei reneszánsz palotahomlokzatok felé. Különösen a Palazzo Gondival mutat közelebbi rokonságot. Nem tudjuk, nem éppen ennek arányaira való tekintettel javasolta Kagerbauer annak idején a 9 tengelyes homlokzat megváltoztatását. A város címere az eredeti terven nem szerepelt, megfaragtatását később határozták el, nyilván az épület közösségi jellegének hangsúlyozására. Ezen túlmenően az ötlet azért is szerencsés volt, mert a hármas kapunyílás ritmusát a címer három bástyája kitűnően hangsúlyozza.

A kapualj nyomott boltozata mélyített faltükrökkel tagolt, s triglif-metope soros dór párkányra támaszkodik, melynek geiszonját mutulusok díszítik. A boltozatot hordó oszlopok és pillérek változó ritmusúak: egy-egy erőteljes pillér fog közre két dór oszlopot (107. kép).

A sávos vakolású udvari homlokzaton a két masszív pillérre támaszkodó hármas kapunyílás felett közös könyöklőpárkányra ültetett, mélyített falmezőbe helyezett 3 félköríves lezáródású, sugaras osztású ablakot találunk, felettük egyenes szemöldökpárkánnyal (108. kép). A szinteket plasztikus kiülésű övpárkány választja el, mely körbefut a két hátranyúló szárnyon is. A 7 tengelyes oldalszárnyak sávozott földszintjén eredetileg félköríves lezáródású ajtók és ablakok váltogatták egymást, párkányra támaszkodó vakolatkeretes ívekkel övezve, ma csak a középső ajtó van meg, a két szélsőt ablakká alakították. Az emelet ablakai szintén egybefolyó szemöldökpárkányra támaszkodnak, egyenes záródásúak, felettük táblás falmezők és egyenes szemöldökpárkányok találhatók.

Az épület belsejének díszét a főlépcső, a központi előtér és a nagyterem együttese jelentette; a mellékszárnyak egyszerűek, a hivatali helyiségek a szűk folyosó egyik oldalán helyezkednek el. A széles főlépcsőt barokk reminiszcenciákat mutató szalagfonat-díszes, faragott kőmellvéd szegélyezi, lapított, gerezdes urnákat tartó, hasáb alakú posztamensekkel tagolva (110. kép). A lépcső felett két pillérre támaszkodó hármas árkádív nyílik az előtérre, melynek falát ugyancsak pilaszterekre futó, szívléccel keretelt vakívek ölelik körül. A pillérek és pilaszterek párkányfejezeteit tojássor díszíti, alatta antemionszerű fríz húzódik, rozettákból és az őket elválasztó lótuszvirágszerű díszítményekből alakítva.

A falakat dekoráló aranyos babérkoszorúk azt jelzik, hogy közcélra készült palota-intérieurről van szó. A lépcsőforduló falának két vakívébe befalazott XVI. századi emléktáblák — az óvári városfalból kerültek ki — csak emelik az ünnepélyes hatást (111. kép). Az egykori nagyterem amfiteátrumszerűen volt kiképezve, de ma már teljesen átalakított formában szolgálja a köz ügyét. A Bánffy palotát leszámítva a korabeli Kolozsvárnak ez az

egyetlen épülete, melynek belső kiképzése is méltóképpen hangsúlyozza rendeltetésének megkülönböztetett fontosságát. Az építtetőbiztos büszkén hangoztatta is, hogy a nálánál „jártasabb, érdemes egyének" véleménye szerint a kolozsvári városháza „mind pompájára, mind osztályozására nézve az elsőséget kívánja" Erdélyben.

A városháza épületének tanulmányozása, valamint az eddig elmondottak arról győznek meg, hogy Kagerbauer építészeti feladatainak megoldásához jó érzékkel választotta ki a mintaképeket, s az azok vizsgálatából leszűrhető tanulságokat ügyesen hasznosította az előtte álló feladatok megoldásánál. A felszentelési ünnepségek aljegyzői beszéde Kagerbauert dicsérve kereken ki is mondja, hogy a mester ezzel az épülettel „a pallérozott külföld szép ízlését" plántálta át ide.

A városházát 1845-ben avatták fel, s az építőmestert érdemeinek elismeréséül ünnepélyesen és díjmentesen a városi polgárok sorába iktatták. Felsorolt érdemei között nemcsak a városháza „maga által készített terv szerinti" felépítése szerepel, hanem az is, hogy „e nemes Város kebelében többrendbeli nevezetes épületeket épített". Az elismerés, mely Kagerbauer tekintélyét nagymértékben megerősítette, egyben nekünk szóló figyelmeztetés is: mesterünknek még több lappangó műve vár felkutatásra.

Ezek közül máris felemlíthetjük a városháza mellett emelkedő egykori *Kendeffi* palotát (Dr. Petru Groza utca 2. szám), melynek átalakítása szorosan kapcsolódik a városháza építéséhez (112. kép). A reá vonatkozó levéltári adatok szerint építése még a XVIII. század legvégére tehető: 1801-ben a rajta lévő asztalosmunkáról készül kimutatás, 1813-ban a kőművesmunka becsüjét állítják össze. Az 1817-ből való adatokból az tűnik ki, hogy építőmestere Winkler György volt. Ez adatok alapján a Kendeffi palotát mint egyik legkorábbi érett klasszicista épületünket tarthatnók számon, ha Winkler a mai formájában építette volna meg. Veress Ferencnek a városházáról készített múlt századi felvétele azonban, melyen a Kendeffi ház csücske is látszik, egészen más jellegű homlokzatot sejtet. Ennek ablakai egyenes záródásúak, a földszinten párkányszerűen kiugró, széles falcsíkra támaszkodó klasszicista vakívekkel koronázva, az emeleten pedig egyenes szemöldökpárkányokkal hangsúlyozva. Az ablakok mindkét szinten egybefolyó könyöklőpárkányra támaszkodnak, minek következtében az épületen erős vertikális tagolás érvényesül. A földszinti ablakok megoldása, valamint a homlokzat egész megfogalmazása tökéletesen Winklerre vall. A jelenlegi homlokzat a réginél sokkal könnyedebb, tervezője a vertikális tagolás monotonságának bizonyos fokú feloldására törekedett, s azt akarta, hogy a homlokzat összhangba kerüljön a városházával. Ennek érdekében a földszint két párkány közé fogott ablakai helyett az 1, 2, 6. és 7. tengelybe nagy méretű félköríves ablakokat tervezett, párkányok és szemöldökök nélkül, s félkörívesre formálta a sugaras osztású kapu nyílását is. A középső három tengely enyhén előrelépő rizalitot alkot, melyet a kapu felett három konzolra támaszkodó kőbábos erkély hangsúlyoz. Az emelet ablakai, úgy tűnik, változatlanok maradtak: egyenes záródásúak, felettük táblás mezőkkel és egyenes szemöldökpárkánnyal. A középső rész kiképzése megegyezik Kagerbauer előbb ismertetett egyik kriptahomlokzat-tervével. A három tengelyt mélyített falmezők választják el egymástól, melyeket párkányfejezetes lizénák fognak közre, s ezek a középső tengely felé egy klasszicista vakívet emelnek. E rész eleganciája távol áll Winkler nehézkes stílusától. Az 1817-es levéltári adat alapján ugyan felté-

telezhetnők, hogy az épület a Winkler műve, s Kagerbauer tőle inspirálódott kriptaterve készítésekor, de ellentmond ennek a feltevésnek e rész kockagyámos párkánya és sima attikája. Mindkettő a városházán is megtalálható. A kétágú református templom Winkler-féle tervéről szintén Kagerbauer tüntette el a középrész urnás lezárását, kockagyámos párkányra támaszkodó attikával helyettesítve azt.

Ugyancsak a városháza hatása, az 1850-es évek stílusa érződik az épület kapualjának nyomott boltozatán, a falát tagoló tükrös falmezőkön és a párosan elrendezett toszkán falpilléreken is. Mivel a levéltári adatok ellenére eddig is kétségeink voltak, hogy a Kendeffi palota elegáns homlokzatának tervezőjeként elfogadhatjuk-e Winklert, a Kagerbauer-féle kriptarajz felbukkanása után biztosan állíthatjuk, hogy nem. A Kendeffi ház homlokzatát a városháza felépülése után, az 1860-as évek elején Kagerbauer Antal dolgozhatta át.

A ROMANTIKA ÚTJÁN

A városháza építésével elért sikerének köszönhető, hogy munkája befejeztével Kagerbauer több jelentős építési megbízást kapott. Felkérték a zsibói Wesselényi kastély egy félbemaradt erkélyének befejezésére, ugyanakkor rábízták a bonchidai Bánffy kastély átépítéssel egybekötött renoválását, illetőleg a szentpéteri katolikus templom felépítését.

Wesselényi Miklós akkor fordult Kagerbauerhez *zsibói* építési szándékával, mikor jószágigazgatóját és barátját, Kelemen Benjámint úgy informálták Kolozsváron, hogy az ott lévő építőmesterek között Kagerbauer a legjobb. Wesselényi a biliárdszoba félbemaradt „tornáca" ügyét szerette volna dűlőre vinni, maga sem tudva, mi lenne jobb, ha felépítené, vagy ha lebontaná. Kagerbauer a tárgyalások során biztatta Kelement, hogy nem tartja lehetetlennek a tornác „indult stylbeli" felépítését, de előbb látni akarta az épületet. Ígérte is, hogy tervkészítés céljával kiutazik Zsibóra, de mivel abban az időben roppant elfoglalt volt, s bántotta, amiért Wesselényi azonnal munkája díját tudakolta tőle, végül is nem tudjuk, eleget tett-e ígéretének.

Míg a Wesselényi kastélyt az „indult styl"-lel óhajtotta befejezni, a szentpéteri templomot és a bonchidai átalakításokat már a romantika formanyelvén, gótizáló stílusban valósítja meg.

Már az eddigiek során láthattuk, hogy Kagerbauer élénk figyelemmel kísérte a nemzetközi építészeti életet, s ha módja volt rá, mindig a legmodernebb megoldások után igazodott. A romantika szárnybontogatásáról, a megújult angol gótikáról, a német „nemzeti" stílusú templomok és emlékművek tervezéséről utazásai alkalmával, de metszetgyűjtemények alapján is tudomást szerezhetett. Erről tanúskodik apjának, Kagerbauer Kimpel Ferencnek 1841 után készült tordai síremléke; ezen ugyan még a korinthoszi oszlop is helyet kap, de már a gótika elemei uralkodnak rajta. Az új stílust mindenesetre ismernie kellett, mielőtt az említett nagyobb szabású feladatok megvalósítására vállalkozott volna. Az adott két esetben azonban Kagerbauer új iránti érdeklődése mellett a stílus megválasztásában a megrendelő határozott óhaja is érvényesülhetett. A szentpéteri templom építéséhez akkor kezdett hozzá, mikor már javában készült a Szent Mihály-templom hatalmas neogótikus tornya, s mi sem természetesebb, mint ha ugyanaz az építtető a régi középkori

templom helyébe is gótikus stílusban rendeli meg az újat. Bonchida esetében ugyancsak a feladat „magasztossága" határozta meg az új stílust. A tulajdonos Bánffy József célja — aki az új építészeti megoldások iránt Kagerbauerhez hasonlóan fogékony volt — az lehetett, hogy az új stílusban rejlő lehetőségeket kihasználva, az épület középkori jellegét kidomborítsa; és ehhez nem a barokkban megújított reneszánsz kastély eredeti díszítőformáit, hanem a romantika idején újjáélesztett gótikát tartotta a legmegfelelőbbnek.

Az építészeti romantikának Kagerbauer tevékenységéhez köthető jelentkezése tehát sem forradalmi útkeresést nem jelent, mint több angol építész tevékenységében, sem nemzeti ügyet nem szolgál, mint Németországban, még csak azt sem mondhatjuk róla, hogy az 1848-as bukott forradalom után a múlt építészetének idézésével akarja a lelkeket ellenállásra mozgósítani a Habsburgok elnyomó politikája ellen. Kagerbauer a romantikát mint új építészeti anyagokkal dolgozó, követésre érdemes modern művészeti stílusirányt fogta fel, mely historizáló jellege révén a legalkalmasabb kastélyok és templomok „korhű" helyreállítására, valamint emberi nagyságot és családi rangot tükröző síremlékek megalkotására. Mesterünk új iránti lelkesedése, megrendelőinek múlt iránti nosztalgiája eredményezi szóban forgó két művének s általában reprezentatív jellegű romantikus épületeinek létrejöttét. A romantikát ekkor még sem ő maga, sem a polgári közízlés nem tartotta a mindennapok építőstílusának, hanem valami magasztosabb eszmei tartalom kifejezőjének, mely vallásos érzést sugall, tiszteletet ébreszt a köz javára munkáló áldozatos életek iránt, ugyanakkor méltó az arisztokrácia „rangjához" is, és alkalmas a múlt hangulatának felidézésére. Jellemző, hogy az 1860-as évekig romantikus stílusú polgárház nem épült Kolozsváron, de romantikus stílusú polgári síremlék igen. Maga Kagerbauer sem romantikus stílusban építi meg saját házát, de apja síremlékét abban tervezi. Az elmaradt társadalmi viszonyokban, a polgárság fejletlen voltában kereshetjük okát, hogy a romantika polgári igényekre szabott építőstílusa nálunk részben az arisztokrácia pártoló hozzáállása révén honosodik meg. Igaz, mint ezt Kagerbauer egyik patrónusa, Mikó Imre esetében is láthatjuk, ennek az arisztokráciának egy része a sajátos társadalmi viszonyok következtében maga is polgári célokért küzd.

A szentpéteri templom építésére és a bonchidai kastély renoválására hozzávetőlegesen egyidőben kerülhetett sor; a szentpéteri templom 1847-ben már kész van, de a bonchidai munkálatok is befejeződtek az 1850-es évek elejére. A kettő közül mégis a templom látszik korábbinak. Ennek merev, élettelen részletformái azt mutatják, hogy mesterünk még nem uralja eléggé a stílust; műve nem kapcsolható sem a bonchidai, sem a marosújvári kastélyhoz. Egyedül hatszögű tornya s főbejáratának keretelése utal későbbi kriptáira és síremlékeire, de ez utóbbiak messze felülmúlják a szóban forgó, meglehetősen erőtelen alkotást.

Az új *szentpéteri templom* részben a régi falaira épül fel, altemplomként megtartván az egykori hajó egy részét (113. kép). Beosztásában a gótikus falusi templomok alaprajzi elrendezését, az egy tengelyre felfűzött torony, hajó, szentély tagolást követi. A torony négyzetes alapból indul s utolsó szakaszán válik hatszögletűvé, a hajó öt boltszakaszos, kívül párkányig érő támpillérekkel, a szentély a nyolcszög három oldalával zárul, és három boltsüveg fedi. Keleti oldalbejárata szamárhátíves. Szemöldökgyámos főbejárata a torony alsó szintjén található csúcsíves keretbe foglalva; felette vakmérműves fríz

és a francia katedrálisokra emlékeztető négyzetbe írt hatalmas körablak látható. A következő szintet vakmérműves díszítősorok közé fogott csúcsíves ablak tölti ki. A négyszögletes toronytest utolsó, csúcsíves ablakokkal áttört szakasza csúcsos ormokkal — vimpergákkal — és fiálékkal ékes; ezek a hatszögletű, gúla alakú sisakkal fedett zárórészt ölelik körül.

A toronyaljat kétszakaszú csehboltozat fedi, kétoldalt 2—2 szoborfülkével; ezekből egynek-egynek felső ívmezejét áttört kőráccsal csipkézte ki, mint a bonchidai kastély ablakait. A hajót levélfejezetes falpillérekre futó, hevederekre függesztett csehsüveg boltozat fedi, mely azonban bordaimitációk segítségével a hálóboltozatot mímeli. A szentpéteri templom és a kétágú református templom boltozása két különböző stílusban, egymással párhuzamosan folyt, de a szentpéteri templom készült el hamarabb. Felirata szerint 1844—1846 között épült, s az egykor temetőkertnek használt cinterme köré épített rácsos kerítés kapuján az 1850-es dátum olvasható. Fedelének egykori 1863-as évszáma utólagos javítást jelzett.

Kelemen Lajos úgy tudta, hogy Kagerbauer Kolozsváron több templomot is emelt. Az eddig tárgyalt kettőn kívül feltételezhető, hogy ő építette a Mócok útján a *Szegények kápolnáját* is, de ez mai átalakított formájában nem alkalmas a kérdés eldöntésére. Mesterünk szerzősége még felmerülhet a *házsongárdi temetőkápolna* kapcsán is, itt viszont az írásos források hiánya nehezíti a mesterkérdés végleges eldöntését; tanítványai ugyanis kitűnően utánozták stílusát.

A *bonchidai kastély* nyugati szárnyának romantikus stílusban való átépítésére, a kastély monográfusának, Bíró Józsefnek megállapítása szerint, ugyancsak korán került sor; szerinte a munkálatokat 1850 körül be is fejezték. Állítását arra alapozza, hogy az építtető Bánffy József (megh. 1858) korából való kastélyábrázolásokon a romantikus szárny már látható. A bonchidai családi levéltár a háborúban jórészt elpusztult, így reményünk sem lehet rá, hogy az átépítés idejét ennél pontosabban meghatározzuk. A magunk részéről azonban befejezését inkább 1855 körülre tennők. A családi levéltárban a háború előtt megvoltak az átalakításhoz készült rajzok is; a sok részletrajz bizonysága szerint Bánffy József sokat válogatott, amíg a megvalósításra kerülő terv mellett elhatározta magát. Ma már csak egyetlen gótikus ablakterv jelzi az egykori építői és kivitelezői gondokat.

Bíró József tanulmányában rámutatott, hogy az átalakított nyugati homlokzat újonnan épült rizalitja feltűnő hasonlóságot mutat az anhalti herceg wörlitzi parkjában álló romantikus házzal (Gotisches Haus), melyet az angol származású hercegi építész, Georg Christoph Hesekiel emelt 1776-tól kezdődően. A négy fiáléval három részre tagolt bonchidai rizalit szélesebb középrésze nyílt földszinti verandát és emeleti teraszt foglalt magában. A verandára a lakásból két korai csúcsíves ajtó nyílt, míg a terasz nyílását kőráccsal csipkézett szamárhátív ölelte körül a Gotisches Haus loggiájáénál könnyedebb stílusban kidolgozva. A szamárhátíves nyílás fölött a homlokzatot Kagerbauer csúcsos oromzattal zárta. A földszintet tompa csúcsíves, az emeletet egyenes lezáródású mérműves ablakokkal törte át, s hasonlókat tervezett a reneszánsz sarokbástyára is. Az épület sarkára fogazott pártázattal koronázott saroktornyocskát ragasztott, mely a későbbiek során is szívesen használt építészeti motívuma maradt. A homlokzatot a tető alatt gótikus frízzel zárta (114—115. kép).

A földszintes, XVIII. századi eredetű délnyugati szárny (volt konyhaépület) nyugati frontjának ablakait ugyancsak csúcsívesre tervezte, felettük a század második felének polgári építészetére jellemző, többször tördelt szemöldökpárkánnyal. E szárny mellé négyszögletes alaprajzú óratornyot emelt, második szakaszán mélyített falmezőbe helyezett szellőzőnyílással, szintlezáró, fogazott párkánnyal. A párkány fölött csúcsíves, mérműves ablak, óra és hármas ikerablak látható. A tornyot vaskos gyámokon nyugvó koronázórész zárja le (116. kép). Formája egy kissé a régi kaputoronyra emlékeztet, melyet éppen az építtető Bánffy József bontatott le nagyarányú átalakítási tervei során.

A kastély szamárhátíves emeleti teraszát 1935 után zárt erkéllyé alakították, minek következtében ívnyílását három nem egyenlő magasságú, egyenes záródású ablakkal építették be. A nyílás eltüntetésével a szamárhátív fölötti oromzatot is leszedték, s az immár egyenes lezáródású homlokzatrészen is végigfuttatták a zárópárkány alatti frízt. A háború pusztításai ezt a szárnyat teljesen megsemmisítették, csupán a rozzant torony és egynéhány ablak maradt mutatóba. Kár érte, mivel Középkelet-Európa e területének egyik legkorábbi romantikus emléke volt, mely a késő angol gótika ihletéséből született.

A bonchidai kastély hatása az ugyancsak romantikus stílusban átépített *bonyhai kastély* homlokzatán tükröződik a legjobban (117. kép). A bonyhai kastélyt Bethlen Farkas alakíttatta át 1866 előtt, tehát röviddel a bonchidai építkezések befejezése után. Mestere nem Kagerbauer lehetett, stílusa után ítélve inkább Böhm Jánost, a tehetséges, de szerencsétlen sorsú pályatársat sejtjük mögötte. Az épület elé toldott csúcsos-oromzatos rizalit ötlete Bonchidáról származik, s ugyancsak Bonchidát idézi az oromzat keresztívsoros fríze is. A bonyhai kastély ablakai félkörívesek, román ízű kereteléssel, csak a főtengelybe eső nagy emeleti ablak (most ajtó) szárnyai készültek gótikus stílusban. Késő barokk reminiszcenciákat árul el a lizénák helyett alkalmazott, mind a két szintet átfogó, mélyített falcsíkok alkalmazása a homlokzat tagolására, melyeknek felső részét az oromzat frízének mintájával megegyező dekoráció díszíti. A frízt is és a címereket is a legutolsó renoválás alkalmával távolították el. Hottner Ferdinánd a *csákigorbói* kastély átalakításához 1867-ben készített tervén a kastély főhomlokzatán a címereket a bonyhai mintára helyezte el (152. kép).

A bonchidai munkálatok befejezése után Kagerbauer újra jelentős megbízáshoz jut. Rhédei Ádámmal való építészeti kapcsolatai szerzik meg számára a vő, Mikó Imre bizalmát is, aki előbb csak az apósától örökölt Rhédei ház javításánál alkalmazza, de mikor 1854-ben gróf Mikes Benedektől megvásárolja a marosújvári uradalmat, mesterünket kéri fel arra, hogy a XVI. századi vár helyén épült, az 1848-as forradalom idején megrongálódott barokk kastélyt reprezentatív lakóhellyé alakítsa át. A tárgyalások 1855-ben már megindultak. A terepfelmérés és tervkészítés után, 1856 márciusában a munka meg is kezdődött. A helyszín felmérésére Kagerbauer két pallérját, a már többször említett Hottner Ferdinándot és Debreczeni Balázst küldte ki; a század második felében mindketten jelentős szerepet töltöttek be Kolozsvár és környéke építészeti életében (151—153. kép). Levéltári források alapján is kimutatható, hogy a romantikus stílus meghonosítása mennyi szállal kapcsolódik Kagerbauer tevékenységéhez.

A téma *Marosújváron* is az volt, mint Bonchidán: múltból merítő „modern" stílussal történelmi levegőt varázsolni a kastély falai közé. Így született meg, ahogy Orbán Balázs írja, a „büszke gót kastély", melyet Erdély legszebb fekvésű kastélyának tart. Igaz, hogy szemét bántotta az ablakok egyenes záródása, de az északi oldal gazdagon faragott erkélye s a hármasnyílású bejárat részben kárpótolták a „stílustalanságok" miatt.

Az épület vizsgálata alapján kitűnik, hogy Kagerbauer lényegében véve a sokat szenvedett régi kastélyt öltöztette új köntösbe. Még a lépcsős oromzattal lezárt, aszimmetrikusan elhelyezett bejárati részt is a régi kapuépület áttervezésével alakította ki.

A keleti főbejárat hármas, tört ívű gótikus kapuja fölé Kagerbauer kis, konzolokra fektetett erkélyt épített, s az erkélyre hatalmas üvegajtót nyitott (118. kép). Az erkély alá, a két konzol közé építési emléktáblát helyezett. A rizalit oromzata lépcsőzetes megoldású, középen négyszögbe fogott vak körablakkal. A déli oldalszárny négytengelyes, szabályosan elhelyezett, egyenes záródású ablakokkal, melyek fölött a már Bonchidáról ismert többször tördelt szemöldökpárkány látható. A keleti homlokzat kiegyensúlyozása érdekében a rizalittal ellentétes oldalon kis saroktorony zárja le a kompozíciót; a toronynak itt már szélvitorlás magas sisakja van.

A nyugati homlokzat ritmusa az előbbihez teljesen hasonló, csupán a részletformák szegényebbek (120. kép). A rizalit két óriási méretű, részben elfalazott szemöldökgyámos gótikus bejárata fölött erkély helyett egy-egy ikerablakot találunk, könyöklőpárkányuk alatt ablakköténnyé alakított stilizált ívsor.

A kastély legtöbb gonddal kidolgozott része az északi homlokzat, mely a Marosra néz (119. kép). Innen nyílik tehát az Orbán Balázs emlegette csodálatos kilátás, s a lentről szemlélő is ezt az oldalt látja. Fő ékessége a két fiáléval keretelt, háromtengelyes, lépcsős, oromzatos rizalit, melyet négy gazdagon faragott, gótikus gyámon nyugvó, rácsos mellvédes erkély díszít (121. kép). Az erkély alatt három nagyméretű, egyenes záródású ablak látható, az ablakok felett mélyített falmezőbe helyezett négykaréjos díszítmény tölti ki a teret. Az erkélyre három óriási üveges ajtó nyílik, s a középső felett ugyancsak gótikus díszítésű mélyített falmező hangsúlyozza a középtengelyt. A három ajtót a középső felett megmagasított, két kis gyámra támaszkodó közös keret öleli körül. Az erkély fölött az oromzat síkjában két gyám között üres címerpajzs látható. Itt is megtalálható az elmaradhatatlan saroktorony, magas szélvitorlás tetővel. Az ablakok felett mindenütt a többször tördelt szemöldökpárkány található. Hottner Ferdinándnak a csákigorbói kastély renoválásához készített már említett tervén az udvari homlokzat megoldása feltűnő hasonlóságot mutat az északi homlokzat rizalitjával.

A marosújvári kastélyt elemezve, az aszimmetrikus homlokzatok, a közös építészeti keretbe foglalt ikerablakok, a nagyobb fényigényt kielégítő hatalmas üvegajtók, az erkélyek, tornyok, szélvitorlák, a gazdagon alkalmazott vakmérműves frízek alapján azt állapíthatjuk meg, hogy mesterünk jól tájékozódott a gótika kelléktárában, s Marosújváron már kötetlenebbül, bátrabban bánik annak formaelemeivel, mint Bonchida esetében. A kastély jó tömeghatású, mozgalmas homlokzatú, impozáns épület, faragványai azonban a sok dísz ellenére merevek és élettelenek.

Ami a belső kiképzést illeti, a földszinti folyosó és a lépcsőház minden pompa nélküli, polgári egyszerűséggel készült; masszív gerendákra fektetett síkmennyezetét csak a „stílushűség" kedvéért támasztja alá egy-egy öntöttvas fejezettel ellátott vézna pillér, melyeknek funkciónélküliségét csenevész arányaik azonnal elárulják (122. kép). A vakmérműves öntöttvas pillérfőket 1871-ben Bécsből hozatják. Az akkor újdonságnak számító „bronzírozott" öntöttvas lépcsőmellvéd bérházi intérieurt idéz, s ráadásul megszerzése sem volt egyszerű dolog. Bécsben, ahonnan a marosújvári darabok származtak, az öntöttvas dekoráció ekkor már a tömegízlés szolgálatában állott, nálunk kuriózum voltával hódította meg az arisztokrata megrendelőt. Kagerbauer elkészítésük érdekében több műhellyel tárgyalt, Albrecht főherceg öntödéjéből egy Jung nevű öntővel levelezett, de összeköttetésben állt a König és a Kitschelt öntödékkel is, mintákat kért és terveket küldött, gondosan ügyelve arra, hogy a megrendelendő rács mintája találjon az épület stílusával. 1870. szeptember 11-én keltezett levelében a következőket írja Mikó Imrének Marosújvárra: „Az *A* lapon lévő rajz a marosújvári kis grádicsra először igen nagyszerű, másodszor a formája igen olasz stílusba vágó... Az főgrádicsra küldött *B* lap szerinti rajz ez épület stílusával és az azon levő cifritásokkal, úgy az ajtókon és ablakokon levő faragásokkal tökéletesen talál." Jellemző azonban építési viszonyainkra, hogy a mellvédek még 1871-ben sem voltak készen — Orbán Balázs fényképén is anélkül álltak az erkélyek. A griffek, melyeknek „felrakásáért a két áltányon és a két grádicson" Szatmáry Pál asztaloslegény nyújtott be egy dátum nélküli számlát, ma már nincsenek meg, habár valószínű, hogy éppen az intérieur polgári jellegének ellensúlyozását szolgálták.

A szobákat egykor léckeretbe foglalt tapéta borította — anyaga szintén Bécsből érkezett —, az ablakfülkéket pedig márványozva festették. A lépcsőházat ugyancsak márványosra színezték, mégpedig az arhitrávok és az oldalfalak világosszürke tónusúak voltak, az oszlopfők ettől elütő színűek.

1862-ben Kagerbauer elkészült a kastéllyal, de még hátra voltak a melléképületek. Amint 1871. március 16-án kelt részletes kimutatásából kiderül, Kagerbauer a gazdasági épületekhez is több tervet készített, de ezeket a megrendelő hol túl egyszerűnek, hol túl drágának találta, s a kivitelezéssel mindig egy-egy olcsóbb vállalkozót bízott meg, sokat rontva ezzel az eredeti elképzelések színvonalán.

Kagerbauer marosújvári tevékenysége idején ismételten bebizonyította a technikai kérdésekben való jártasságát. Kolozsvári munkásságát vizsgálva már feltűnt, hogy milyen szakértelemmel szólt hozzá vízügyi kérdésekhez. 1846-ban a Cigány-patakon boltozatos hidat épít. 1854-ben, mint ahogy a városhoz intézett beadványából kiderül, a „Kis-Szamoson" (Malomárok) építendő lépcsőzetes zsilipek és vízemelő gépek segítségével óhajtotta kertjének öntözését megoldani. A Séta úton (Május 1. utca) lévő másik telkén pedig a vízerőt felhasználva gépeket akar működtetni ipari célokra. 1858-ban nagy elaborátumot dolgoz ki a Szamos vízerejének felhasználására, Kolozsvár vízzel való ellátásának, kanalizációjának problémáját oldva meg ezzel. Megírja Kolozsvár utcakövezésével kapcsolatos elképzeléseit, s részt vesz a Szilágysomlyóra vezető út munkálataiban is. Ezek után teljesen érthető, ha a Maros mentén, a víztől meglehetősen távol eső magaslaton lévő marosújvári kastélyban is az építés mellett elsősorban vízügyi problémákat akar megoldani. Hogy az építkezésekhez megfelelő mennyiségű víz álljon rendelkezésére, vízvezetéket szándékszik készíteni, de mivel a csövek lefektetéséhez szükséges árkokat a jó-

ságigazgató nem Kagerbauer útmutatása szerint, az oldalfalakat kitámasztva ásatta meg, a dombot átvágó mély árok beomlott, tetemes kárt téve a melléképületekben is. Ezzel egyszer s mindenkorra megbukott a vízvezeték ügye Marosújváron. Ezután Kagerbauer a falu kútjából, valamint a források felfogott vizéből alakítandó mesterséges tóból szivattyúkkal akarta felemelni a vizet, de ez az elképzelése sem valósult meg, mivel a szivattyúkra Mikó sajnálta a pénzt. Felmerült az az ötlet is, hogy a vízemelő szerkezetet nem Bécsből rendelik, hanem jutányosabb áron a Bolyai-tanítvány, ezermester Rajka Péterrel csináltatják meg, de mesterünk legnagyobb megbotránkozására az építtető sokkal célszerűbbnek tartotta, ha a vizet a Marosról heteken keresztül fogatokkal hordatja fel; pedig a vízvezeték és a kút később öntözéses kertészkedés megvalósítását tette volna lehetővé. 1869-ben végül mégiscsak megrendelték a szivattyúkat Bécsből, Knaustól, de a két víztartó még 1871-ben sem volt kiásva.

Mindezeken túlmenően Kagerbauer nagy elaborátumot dolgozott ki az uradalomhoz tartozó sómalmok felújítására. Alapos környezettanulmány után, pontos felmérések alapján új gátak, zsilipek építését javasolta, s elképzeléseivel a kincstár képviselője és mérnöke is egyetértett. A terv kidolgozásán, a rajzok pontosságán és a mappák gondos összeállításán látszik a szakértelem s az a törekvése, hogy a felújítás középpontjába a gazdaságosság elvét állítsa. Még azt is számba vette, hogy a környező falvakból hány ember használná a malmokat, s a falvakból mennyire alkalmas utak vezetnek hozzájuk. De hiába volt minden erőfeszítése, a feudális maradványoktól terhes, lassan kapitalizálódó mezőgazdaság még nem méltányolta a nagy befektetéseket igénylő új gazdasági elképzeléseket.

Az építtető Mikó Imrével támadt nézeteltérése is éppen abból származott, hogy Kagerbauer a kivitelezésre nem került „szellemi munkájáért" is — ahogy ő nevezte terveit — felszámította a szakértelmét megillető tiszteletdíjat, s a bécsi tervezőirodák árainak ismeretében igyekezett megfizettetni tudását. Elszámolásában ilyen részleteket is találunk: „Szellemi munka az értekeződésre (a sómalmok terveinek megtárgyalása a kincstár szakembereivel), némi előkészületek és számítások", vagy: „30 600 építési összeg, szellemi munkámért és fáradságomért követelek minden 100 frt után 1 f. 20 krt, az egész összeg után pedig esnék 432 frt... ezen tárgyak mechanis részét a bécsi mérnökök egy ilyenszerű tervezgetésnél a rajzokon kívül minden 100-tól 4—6 ft-ig szokták taxálni. Az arhitecturai részeket 2—4-ig. A gátaknak nincsen meghatározott ára. Pesten és Magyarország felvidékén a malmok mechanis részét, a malmok architekturai részét hogy mennyire szokták taxálni, ezt legfennebb két hét múlva megtudhatom." S hogy a megrendelőnek semmi kétsége ne maradjon afelől, hogy már nem a régi idők céhes mesterével áll szemben, iromány végére odaírja: „Régi időben a nagy urak a művészt meg szokták remunerálni, de én ebben nem részesedhettem." A vitából nemcsak Kagerbauer önérzetessége derül ki, de a hosszas levelezés rávilágít egész marosújvári tevékenységére. Innen ismertük meg alaposabban a kastélyépítés menetét.

A honorárium körüli viták ellenére — ezek, mint láttuk, teljes erővel csak 1871-ben robbantak ki — a marosújvári kastély építésével párhuzamosan Kagerbauer Mikó Imre *románszilvási birtokán lévő épületek* renoválásához is költségvetést készített, majd 1863-ban új, nagyszabású feladattal bízta meg Mikó, ami nem volt más, mint korán elhunyt felesége kriptájának megtervezése.

Mielőtt azonban ennek tárgyalásához kezdenénk, ki kell térnünk arra is, hogy marosújvári tevékenységével párhuzamosan Kagerbauer egyéb megbízásokat is kapott. Hírneve és családi kapcsolatai járulhattak hozzá, hogy 1859 körül őt kérték fel az *abrudbányai református templom* megtervezésére. Noha a tervezéshez szükséges dokumentáció elkészítése érdekében kétszer is kiszállt a helyszínre, a megrendelés végül is elmaradt. A templomot jóval később, 1889-ben Szalay Ferenc építi fel; a Kagerbauerrel való tárgyalásról is csak azért szerezhettünk tudomást, mert mesterünk kiszállási díjának kifizetéséért a főkonzisztóriumhoz folyamodott.

Ugyancsak a főkonzisztórium levéltárában találunk adatot arra, hogy 1865-ben *Marosújváron* is *református templomot* akartak építtetni vele az akkor még használatban lévő késő román templom helyett. De erre is csak később, 1905-ben került sor.

Ezeknél sokkal lényegesebb volt *Miske Ferenc* megbízása, aki a Torda melletti Szentmihályon (Mihai Viteazul) vele építteti fel Angelika lánya (Jósika Pálné, megh. 1861) *sírkápolnáját*, s valószínűleg ő lehetett a tervezője a báró „gót-mór stílusban pompálkodó" kastélyának is, melyet a második világháború után lebontottak.

A sírkápolna ezzel szemben ma is áll; jelenleg római katolikus templom (123. kép). Az épület — lévén hogy alatta kripta van — emelt földszintes, kis négyszögletű toronnyal. Homlokzata hármas tagolású. A kriptába nyíló gótikus ajtó szemöldökgyámos, felette emléktáblák és a Kagerbauer-kriptáknál szokásos csúcsos oromzatos lezárás. A kripta bejárata felett három oldalán kosáríves nyílással áttört portikus emelkedik, ugyancsak kriptáitól ismert, középen megemelt lépcsős lezárással, melynek zárópárkánya alatt a várak faragott pártázatára emlékeztető nagy méretű fogsor húzódik. A középső kiugró részt kereszt koronázza, homlokzatán emléktáblák és a kosáríves nyílás két oldalán egy-egy kör alakú lyuk. Mögötte magaslik a kápolna lépcsőzetes oromzata, homlokfalában kétoldalt két kettős osztatú gótikus ablakkal, középen egy körablakkal és a dátumos építési emléktáblával. Sarkait fiálék hangsúlyozzák.

Belsejében román, gótikus és reneszánsz stíluselemek keverednek. Diadalíve félköríves. Világosra pácolt fából készült mennyezete kazettás, karzatmellvédje viszont már halhólyagos díszű.

A kápolna jó tömeghatású, az egykori parkból maradt hatalmas fák között valóban romantikus látvány. Sajnos újabban giccses reliefekkel csúfították el.

Az 1863-ban elkészült épület, amellett, hogy jó előtanulmány volt a Mikó-kriptához, Kagerbauer már tárgyalt romantikus templomaival együtt hatással volt a kor építészetére is. Erről árulkodik a *mákói református templom*, melyet Kagerbauer munkatársa, az őt szívesen utánzó Hottner Ferdinánd épített 1864 és 1868 között. Ugyancsak ő építi 1872-ben romantikus stílusban a kolozsvári kétágú református templom melletti *papi lakot* is (124. kép). Kolozsváron a szentpéteri templom melletti Szent Erzsébet ispotály épült még romantikus stílusban, de itt a gótikus stíluselemek mellett már a román koriak is feltűnnek (125. kép). Építője ugyancsak Hottner, esetleg a romantika formáit jobban kedvelő Böhm János lehetett. A század vége felé épített *neolog zsinagóga* (Horea út) tervezőjét nem ismerjük, de az épület feltűnő rokonságot mutat az árokalji kastéllyal, előképe pedig a budapesti Dohány utcai zsinagóga volt.

Mint már említettük, a Mikó-kripta megtervezéséhez részben Miske Angelika sírkápolnája jelentette a felkészülést, de ezenkívül romantikus periódusa kezdetén más síremléket is tervezett. Apja fiálészerűen kiképzett, csúcsos oromzatokkal, keresztvirágokkal, kúszólevelekkel díszített sírkövének (126. kép) továbbfejlesztéséből született meg azoknak a nagyméretű síremlékeknek a terve, melyek a kolozsvári temetőben egy csoportban elhelyezve hívják fel magukra a figyelmet. Nagy méreteiket és impozáns voltukat az indokolja, hogy megkülönböztetett tiszteletnek örvendő, társadalmilag megbecsült személyek emlékére készültek közösségi összefogásból. A bányamérnök és író *Debreczeni Márton* (megh. 1851), az 1831-es kolerajárvány idején áldozatos munkájával kitűnt *Barra Imre* (megh. 1854) síremlékét teljes bizonyossággal mesterünk készítette, s felállításuk ugyancsak Mikó Imre közéleti tevékenységével függött össze. Mikónak életelve volt, hogy a közösség érdekében kifejtett nemes emberi erőfeszítéseket nem szabad elfelejteni. Ezért rendezte ő maga sajtó alá és látta el bevezetővel Debreczeni Márton kéziratban maradt munkáját, *A kióvi csatát*, s gondoskodott sírja megjelöléséről.

A polgári demokráciáért lelkesedő, nyugat-európai és észak-amerikai útinaplót író *Bölöni Farkas Sándor* (megh. 1842) sírkövének elgondolása a Barra Imréével azonos, csak egyszerűbb kivitelű (129. kép). Mégsem állíthatjuk teljes biztonsággal, hogy Kagerbauer műve. Hiányoznak róla a kúszólevél- és keresztvirág-díszek, emellett vakmérműves is sokkal gyengébb kivitelűek, mint az előbb említetteken lévők. Lehet, hogy a kivitelező kőfaragó volt mérsékeltebb tehetségű, de az is lehet, hogy a tetején elhelyezett szobor (Szathmári Pap Károly munkája) indokolja a szerényebb dekorációt. Különben mindhárom alapja vakmérműves, csúcsos ormokkal körbefogott hasáb, melyből hatszög alaprajzú pillér nő ki ugyancsak vakmérművekkel, kúszólevelekkel és keresztvirággal díszítve. A Barra Imre sírkövén ezenkívül szamárhátíves keretbe foglalva a doktor bronzból készült mellképe látható (128. kép).

Karéjokkal bélelt szamárhátíveket találunk Debreczeni Márton hasonló kompozíciójú sírkövén is, de ezek már kevésbé nyújtott formájúak (127. kép). Vakmérművei különben ennek a leggazdagabbak. Áttört művű fríze felett gúla alakú, nyújtott kősisak emelkedik.

Mindezek ismeretében teljesen érthető, ha Mikó Imre a felesége sírboltja ügyében Kagerbauer szakértelméhez folyamodik. Habár éppen Kagerbauernek Tóth Zsigmondhoz írott leveléből tudjuk, hogy a gróf Böhm Jánossal is készíttetett terveket, melyeket azonban soha nem fizetett ki. A Múzeum-Egyesület egyleti levéltárában lévő sok romantikus kriptaterv között — Mikó Imre akkor a Múzeum-Egyesület elnöke volt — található egy Böhm János-féle mauzóleum-terv (140—142. kép); könnyen meglehet, hogy éppen ez az, amit Mikó Imrének rajzolt. Az sem kizárt, hogy Debreczeni Balázs itt található sok terve közül valamelyik ugyancsak Mikó számára készült (147—148. kép).

A Mikó-kriptához Kagerbauer több tervet készített; ezekből a gróf, a mester gunyoros megállapítása szerint, a legolcsóbbat választotta ki. Az építési szerződést 1863. július 7-én kötötték meg. 1864-ben már az alapozási munkák folynak. Közben elkészült a kriptába teendő szarkofág is. Max Emanuel prágai szobrász faragta carrarai márványból, az elhalt feleség portréjával díszítve, „mint a Burkus király-féle sírköveken látszik" — írja a kitűnő rajzos Petrichevich-Horváth János, aki a szarkofág megrendelését intézte. Mikor Ka-

gerbauer megnézte a kőkoporsót, hogy „minő góth stílusban van tartva", megállapította: „a sarkophagnak munkálata és annak díszes faragása nincsen semmi összhangzásban a kripta építésével". Ez, valamint az építtető rangja, az elhunyt asszony apjának, Rhédei Ádámnak annak idején megtapasztalt jóindulata, „ezek az okok engemet arra az elhatározásra vittek — írja Kagerbauer Tóth Zsigmondnak —, hogy én a rajznál külömb, a sarkophaghoz illő kriptát építettem, amely nekem a kialkudott summánál 500 forinttal többe jött..." Ez természetesen csak növelte a Mikó Imrével való építésbeli nézeteltéréseket.

A különlegesen jó téglából készült építményt faragott kőből való magas lábazati párkány öleli körül; oldalhomlokzatait három-három támpillér tagolja. Az egyik oldal tömör falazású, a másikon a támpillérek között egy-egy kétosztatú gótikus ablak, vakmezejében áttört négykaréjjal; mindegyik ablak alatt az alkriptát megvilágító, egyenes záródású keretbe foglalt kis ikerablakok láthatók. A főhomlokzat tulajdonképpen egy díszes portáléból áll. Gazdagon tagolt, késő gótikus kapuja felett csúcsívbe foglalt kombinált családi címer. A csúcsív fölött keresztvirágokkal díszített fiálék közé fogott, keresztvirággal ékesített vimperga emelkedik (131. kép). A homlokzatot vártoronyra emlékeztető fogazott mellvéd zárja le. A gonddal faragott kapuzat ajtószárnyait ugyancsak gazdagon lepik be a vakmérművek.

Kagerbauer saját művéről — összehasonlítva a Bethlen Domokos-féle és a Jósika-kriptával — 1871. április 2-án azt írja, hogy „annak szerkezete, falazata, anyagja egész Erdélyországban unicum", még a talajvíz sem szivárog belé. Téglája erős, s a faragásra szánt köveket előbb lenagyoltatta, a kripta területére hordatta és egy évig érlelte, mivel Kolozsváron a „faragott kövek tartósságát a tél és nyár együttesen bizonysággal szokta meghatározni". A faragások napjainkban is épek, mesterünk valóban jól értett a kövek megválogatásához.

Amint az építési iratokból kiderül, Mikó sokat töprengett az alkriptába lejáró lépcső öntöttvas mellvédjein, az öntöttvas kapu felállításán, a címerállatoknak — medve és oroszlán — a kerítés tartóoszlopaira való megfaragtatásán, valamint az ajtó színes üvegből készült betétjein, mint mesterünk írja: „a kriptának, az abban nyugvóknak és az életben levő építtetőnek úri állásához és vagyonához aránylagos felépítéséről. Ezeknek rajzai, kimérései, az ezekre vonatkozó tudakozódások és levelezések, az ablakokba megkívántató üvegtáblák papirosmintái mind megvannak, de ezekből megkészülve még semmi." A Mikó-levéltár anyagában található is egy üvegezésminta a színek feltüntetésével, de ennek megvalósítására nem került sor soha. Ezzel szemben Kagerbauer tanítványa, Hottner Ferdinánd hasonló színes üvegezéssel díszített kaput tervezett Veress Ferenc fényképész házára (Emil Isac Emlékmúzeum) éppen ebben az időben. A kriptakert dísznövényekkel való beültetéséről ugyancsak szép terv készült (130. kép), de ezt a fásítás alkalmával szintén nem respektálták; az épület közvetlen környékét úgy beültették fenyővel, hogy ma már a kripta szinte hozzáférhetetlen.

Kolozsváron Mikó Imréné sírboltja, valamint az Ybl Miklós tervezte romantikus Bánffy-kripta lendíti fel a kriptaépítészetet. Hottner Ferdinándnak és Debreczeni Balázsnak a Jósika- és Bethlen Domokos-féle, valamint más, közelebbről meg nem nevezett kriptákhoz rajzolt tervei neogótikus stílusban készültek (145—148. kép), a Böhm János tervei viszont, Yblhez hasonlóan, főként a román stílus formatárából merítettek. Itt jegyezzük meg,

hogy a Bánffy-kripta homlokzatáról és alaprajzáról készült akvarell, valamint az Ybl fóti templomáról készült metszet egyaránt ott található az Erdélyi Múzeum-Egyesület egyleti levéltárának feltehetően Mikó Imrétől származó anyaga között (138. kép).

Kagerbauer a Mikó-kripta mellett egyszerűbb, polgári igényeknek megfelelő sírboltot is készített: Tordán idős *Szentpéteri János* (133. kép), Kolozsváron az ács *Kiermayer család* részére (132. kép). Mindkettő homlokzata faragott kőből való; a megmagasított középrészt várakra jellemző pártázat zárja le, mint a Mikó-kripta esetében, s kétoldalt két alacsonyabb, ugyancsak faragott kövekből épített masszív pillér szegélyezi. A pillérek egy kissé kiléphetnek a fal síkjából, és felső részüket erősen profilált párkány zárja le. Az egyenes záródású ajtók mérműves a két kripta esetében teljesen megegyeznek, s azonos az ajtók fölé helyezett emléktáblák keretelése is. Hasonló felépítésű, csak valamivel díszesebb a Kiermayer-kripta melletti sírbolt is; lehet, hogy ez már nem a Kagerbauer műve, de mindenesetre az ő ihletésére készült. A temetőben még több síremlék viseli magán mesterünk stílusának jegyeit. Meglehet, hogy némelyikről a későbbiek során még kiderül az ő szerzősége.

A tordai temető neogótikus síremlékei ugyancsak közeli kapcsolatban vannak Kagerbauer tevékenységével. Különösen Hátszkuj József (megh. 1849), Klug Zsuzsanna (megh. 1856), Gajzágó Flórika (megh. 1860) és Tarsoly Gergely (megh. 1861) sírköve érdemel megkülönböztetett figyelmet. Ezek mindegyike beleilleszthető a Kagerbauer-művek közé (134—137. kép).

VISSZA A KLASSZICIZMUSHOZ

Templomok, kastélyok, síremlékek — ezek Kagerbauernek a romantika formanyelvén megtervezett művei. Mikor azonban újra középületek tervezését, illetőleg renoválását kapja feladatul, ismét visszatér a klasszicizmushoz. Levéltári adatok szerint mesterünk több polgárházat is épített, de mivel ezek közül egyet sem sikerült azonosítanunk, nem tudhatjuk, hogy milyen stílusban tervezte őket. A Mócok útja és a Séta út (Május 1. utca) sarkán épült saját házát — ha valóban az az épület, amire gondolunk — szintén klasszicista stílusban építette. A kompozit fejezetes lizénákkal tagolt, leszelt sarkú, két utcára néző homlokzat egyszerűsége, a klasszikus nyugalmú táblás-korongos frízű zárópárkány, a leszelt sarok fölé ültetett sima attika semmi kétséget nem hagy afelől, hogy mesterünk mennyire nem a romantikát tartotta a mindennapok építőstílusának. De hogy a közízlés is mennyire ragaszkodott a klaszszikus formákhoz, azt éppen a XIX. század két kolozsvári középületének, a színháznak és a múzeumnak építéstörténete is bizonyítja. A színház átalakításának hamarabb nekifogtak, mégis a múzeum készült el korábban. Közben mesterünk rendületlenül építi a marosújvári romantikus kastélyt, mi több, ekkor tervezi romantikus stílusban a Miske és Mikó sírkápolnát. Kagerbauer tevékenysége tehát kitűnően példázza a klasszicizmus és romantika egyidejűségét és párhuzamos életét.

A késő barokk stílusban felépített, négyszintes előadótermet magába foglaló *színház* (az Egyetemiek Háza helyén állott) közadakozásból kikerülő építési költsége annak idején meglehetősen nehezen gyűlt össze, ezért az öltözők, kelléktár, fűtés problémáját csak felületesen oldották meg. A társalgó és fedett kocsifelhajtó építése el is maradt (149. kép).

1842-ben a Színházi Bizottság anyagilag valamivel jobban állhatott, mert bejelentette a városnak, hogy a színház elé két öl és két láb széles, oszlopokon álló „száraz feljárót" kíván építtetni, s efölött helyezné el a társalgótermet. Bővítést terveztek tehát a homlokzat teljes átalakításával egyetemben. A városi tanács ezzel szemben azt javasolta, hogy az oszlopos bejáratot függő fedéllel helyettesítsék, a társalgót pedig oldalt építsék meg. Egyszóval ellenezte az utca szélességének rovására menő radikális átalakítást, ugyanakkor azt javasolta, hogy nyissanak átjárót a színház melletti üres telken a Farkas és a Király utcák között. Lehet, hogy éppen ezzel a javaslattal függött össze a városháza átjáróssá való építése is. A tanács arra az esetre, ha javaslata nem nyerte volna meg a Színházi Bizottság tetszését, a nagyobb szabású oszlopos homlokzatnak is megígérte ugyan a telket, azzal a kikötéssel, hogy akkor már a gyalogosok számára megkívántató bejáró kérdését is oldják meg. Ez a követelmény nyilvánvalóan a polgárok részéről hangzott el.

Az építésre az 1840-es évek politikai vitái, a forradalom, majd az önkényuralmi elnyomás miatt nem került sor, habár az ideiglenes függő fedelet, amint a színháznak az átalakítás előtti, Veress Ferenc-féle felvételén látszik, csak feltették a bejárat fölé. 1865-ben újra felmerült a színházi előtér és a bejáró kérdése. A Színházi Bizottság — elnöke Kagerbauer patrónusa, Mikó Imre — ekkor újra bejelentette a városnak, hogy a tervezett bővítés következtében a színház frontja most már kevesebbel, másfél öllel lépne ki az utca síkjából, hat és fél öl hosszúságban, mintegy 93 négyszögöl terjedelemben. A város a megkeresést az utcaegyenesség elvére való hivatkozással utasította el, de egy héttel később újra tárgyalásra került a dolog. A Színházi Bizottság ugyanis nem hagyta magát, s a homlokzat tervéről helyszíni szemlét tartott. Innen tudjuk, ki volt a tervező. A homlokzat modelljét Kagerbauer Antal készítette el deszkából, hogy a szakemberek és a városi tanács képviselői a helyszínen nyilatkozhassanak róla. Kagerbauer ez alkalommal hosszadalmasan kifejtette, hogy a színház megfelelő fűtését csak a bővítés révén tudnák biztosítani, nem beszélve arról, hogy eső esetén a „szekérrel jövők ki- és beszállása" is így lenne kényelmesebb. Az építészeti szakértők a szemle alkalmával a bővítés mellett foglaltak állást, csak a szomszédok tiltakoztak továbbra is ellene. Így a városi tanács a kérdés újratárgyalását határozta el. A színházbővítés ügye többet ugyan nem szerepelt a tanács előtt, de egykori felvételek tanúsítják, hogy az átalakítás részben megtörtént.

A meredek, erősen lekontyolt sátortetővel fedett régi színház öttengelyes homlokzattal épült, oromzatában három, füzéres, ovális padlásszellőzővel, melyek füzéres táblát fogtak közre. Sávozott földszintjét három egyenes záródású ajtó törte át. Kváderezett sarkú emeletét ión fejezetes lizénák tagolták. Ablakai egyenes záródásúak voltak, felettük egy-egy ökörszemmel. A második, harmadik és negyedik tengelybe eső szalagkeretes ablakok alatt a szintválasztó sávra támaszkodó, stukkóval díszített, táblás kötények voltak láthatók; az ablakok felett egyenes szemöldökpárkány húzódott tárcsadíszes szemöldökfrízzel. Az első és ötödik tengelybe eső ablakokat timpanon koronázta, és alattuk csüngős, keskeny kötények sorakoztak.

A Kagerbauer-féle átalakítás a homlokzat emeleti részét nem érintette, csupán a földszintre szorítkozott. Sajnos az egykori fényképek alapján ma már nem tudjuk eldönteni, hogy a változtatás tulajdonképpen miből is állott. Annyi biztos, hogy a földszinti két oldalablak helyébe mesterünk félköríves nyílású, vállköves, magas lábazaton álló pilaszterekkel keretelt oldalbejáratot

tervezett, szemöldökpárkánnyal, enyhén kilépő falmezőbe ágyazva. A két oldalajtó keretelése közeli rokonságot tart a Főtér sarkán álló Rhédei ház ablakaival, s megerősíti Kagerbauer feltételezett közreműködését az említett épület homlokzatának kialakításában. A középső három tengely elé az egykori fényképek tanúsága szerint megépítette az előteret, de mivel ez a különböző, dátum nélküli felvételeken más-más formában látható, csak annyit mondhatunk a magas lábazati párkánnyal körülfogott, lizénákkal tagolt és sima attikával szegett előcsarnokról, hogy elkészülte után sokat módosítottak rajta, és távol áll a városi protokollumokban emlegetett oszlopos felhajtótól. Ennek ellenére a klasszicista stílusban megtervezett két oldalbejáró és a szándékolt oszlopos homlokzat arról tanúskodik, hogy mind a Színházi Bizottság, mind Kagerbauer klasszicista stílusban akarta megújítani Thalia otthonát.

A múzeum építési körülményeiről a levéltári anyag és az épületről készült metszetek részletesen tájékoztatnak.

A *múzeum*nak szánt klasszicista nyári lakot a kerlési kastély és díszkert tulajdonosa, Bethlen Lajos építtette, tőle került Teleki József főkormányzó, majd Mikó Imre tulajdonába (150. kép). Mikó Imre 12 hold parkkal együtt ajándékozta az alapítandó múzeum céljaira. Mivel azonban az épület eredeti formájában nem volt alkalmas a gyűjtemények elhelyezésére, a Múzeumi Bizottság úgy határozott — ennek is Mikó Imre volt az elnöke —, hogy átalakíttatja. Az átalakításhoz 1859. november 2-án Kagerbauer adott be tervet és költségvetést. Gondolkoztak azon is, hogy a földszintes részekre is emeletet húzzanak „egy Múzeumhoz megkívántató idom és csinossággal", s ennek a változatnak is kiszámíttatták a költségeit. Az anyagi alapok csekély volta miatt azonban egyelőre csak kevésre vállalkozhattak.

Az Egyesület jegyzőkönyveiből kitűnik, hogy Kagerbauer mellett a magyar romantika neves építészét, Ybl Miklóst is felkérték a tervkészítésre. Ybl küldhetett is tervet az Egyesületnek, mert 1860 áprilisában — ekkor már végleg letettek az emelet megépítéséről — úgy határoznak, hogy Ybltől költségvetést is kérnek, rajzáért pedig 100 forintot küldenek neki.

A jegyzőkönyvek adatai szerint Ybl és Kagerbauer terve annyira egyidőben érkezett be (a Kagerbaueré talán még hamarább), hogy ez utóbbit a pesti mester elképzelései semmiképpen nem befolyásolhatták. Mivel azonban az építkezés nem kezdődött meg azonnal, nem tartjuk kizártnak, hogy a kivitelezésre kerülő terven Kagerbauer esetleg Ybltől kapott ötletet is hasznosíthatott. Ybl rajza nincs meg a Múzeum-Egyesület egyleti levéltárában, lehet, hogy elkallódott, de az is lehet, hogy Kagerbauernek adták oda tanulmányozás végett. Amint az a közgyűlés határozataiból kiderül, mesterünk az átalakításhoz nemcsak egy tervet készített; ezek közül azt fogadták el, „mely az épületnek görög ízlésű külalakban leendő átalakítására vonatkozik". E határozati pont különben azért is lényeges, mert teljes mértékben rávilágít a tervezővel szemben támasztott megrendelői igényre. A megrendelőnek a klasszicizmus felé hajló ízlése lehetett az oka, hogy Hottner Ferdinándnak a múzeum bővítésére vonatkozó, 1868. február 12-én keltezett romantikus felfogású tervei nem kerültek kivitelezésre (151. kép).

Kagerbauer a Mikó villán 1861 és 1864 között dolgozott, mialatt a tetszetős külsejű magánlakást puritán középületté formálta át.

A Mikó villa 3 tengelyes emeletes középrészét gyámos párkány és sima attika zárta le, előtte pilléreken és ión oszlopokon nyugvó, öntöttvas mellvédes erkéllyel. A két rövid, földszintes oldalszárny a főhomlokzat felé 1, az

oldalhomlokzat felé 3 tengelyes volt. A felette lévő nyitott terasz tömör mellvédje e résznek is attikaszerű lezárást biztosít. A központi rész oldalhomlokzatán lévő 8 ablak fölött nehéz, hármas tagolású közös szemöldökpárkány nyugodott, melyet a tengelyeket elválasztó ión fejezetes pilaszterek támasztottak alá. A kellemes tömeghatású, mozgalmas épület klasszicista építészetünk egyik legelegánsabb képviselője volt.

Kagerbauer az átalakítás során az épület arányain nem változtatott, csupán a célszerűség és a múzeumi jelleg hangsúlyozása érdekében végzett bizonyos módosításokat. Az oszlopos-pilléres homlokzati részt megtartotta, csak az erkély alatti áthajtót szüntette meg. Az erkélymellvéd urnáit eltávolította, a középrész három egyenes záródású ablaka fölé egyenes szemöldökpárkányokat iktatott, s a gyámos párkány és attika helyett timpanonnal zárta a homlokzatot. A két földszintes szárny tetőteraszát megszüntette, az oldalhomlokzatok fölé ugyancsak timpanont helyezett, az ablakokat pedig egytől egyig befalazta. Az ilyen módon tűzbiztossá tett helyiségekbe került a múzeum érem- és régiségtára, valamint a természettudományi gyűjtemény.

Az átalakítással az épület méltóságosabb lett ugyan, de sokat vesztett derűs könnyedségéből. Céljukat azonban maradéktalanul elérték: az egykori villát a legkevesebb költséggel alkalmassá tették a múzeumi gyűjtemények befogadására.

Mostani tudásunk szerint Kagerbauer a múzeum és a színház átalakítása után nem kapott több olyan megbízást, mely kikötötte volna, hogy a megrendelt épületet klasszicista stílusban tervezze meg.

AZ ÚJ IGÉNYLÉSE

Kagerbauer Antal munkásságának elemzésekor többször rámutattunk új iránti fogékonyságára s arra, hogy lényegében véve ez vezeti el a romantikához is. Nála a történelmi stílusok felélesztése nem jelentett egyben hagyományőrzést vagy éppen hagyománytiszteletet. Tudja ugyan, hogy romantikus templomaival, kastélyaival és síremlékeivel történelmi hangulatot teremt, de azt megrendelésre teszi, az építtető kívánságának és elképzeléseinek minél tökéletesebb kielégítése érdekében. A kor, melyben élt, telítve volt a haladás gondolatával, az újnak az igénylésével, s amikor egy fejlődő város urbanizációs gondjairól esett szó, amikor nem a múlt idézése, hanem a jelen égető problémáinak a megoldása volt az építész feladata, akkor a történeti stílusokból merítő Kagerbauer maga is részt vesz régi szép építészeti emlékek megsemmisítésében.

A XIX. század elején fellendült városi építkezésekhez a romladozó városfalakból hordták a követ. Mikor Kagerbauer 1838-ban átveszi a Híd utcai nagyhíd építésének munkálatait, akkor a Szappan utcai várfalból származó építőkövekhez a Közép és Király utcai várfalak fundamentumaiból kér további építőanyagot. A városházához ugyancsak várfalból való követ használ, s azt kaphatott a Magyar utcai templomhoz is; a tized lakossága ugyanis panaszt emelt ellene, amiért a lebontott várfalat nem hordatja el, s ezzel a víz lefolyását megakadályozza. De jó vállalkozó lévén, várfalból származó követ használ magánépítkezéseihez is; a Szappan utcai és Monostor úti várfalból sok követ vásárol.

1841-ben a városnak még 5 jó állapotban lévő bástyája van. Mivel

a várfalakból származó kő aránylag olcsó és jó építőanyag volt, Kagerbauer a kisujját sem mozgatta az akkoriban sok vitát kiváltó Monostor úti és Közép utcai kapubástya megmentése érdekében. 1841-ben, mikor a monostori kapubástya sorsáról kellett döntenie, Kagerbauer még elkészíti lebontásának és renoválásának költségvetését is, de mikor 1844-ben a Közép utcai toronyról kérnek tőle véleményt, annak ellenére, hogy a hasadásokra ragasztott papírok épek maradtak, tehát nem jeleztek további romlást, Kagerbauer nem tartja érdemesnek megjavítani. Indítványából az tűnik ki, hogy ha a város egyelőre nem akarja lebontani, akkor még várjanak vele, egészen addig, amíg megsemmisítése elodázhatatlanná válik. Később Kagerbauer aktív közreműködésével ezt is lebontották. Mentségére szolgáljon, hogy akkor még nem élt a köztudatban a letűnt századok építészeti emlékeinek tisztelete; mindenki csak a város fejlődésével, modernizálásával törődött.

Ez a cél lebegett Kagerbauer szeme előtt is, s ezért foglalta írásba a gátak és malmok helyzetének megjavítására, a Szamos medre megtisztítására vonatkozó elképzeléseit — míg a vízmeder „betonnal" való beöntésének lehetőségét is felvetve —, ezért foglalkozott behatóan a városi malmok vizének célszerűtlen kezelésével, az útszabályozás, a járdakészítés kérdésével, a „vízvezetés" ügyével, melynek megoldását nemcsak a tűzvészek megfékezése szempontjából tartotta elsőrendű fontosságúnak, hanem a városi polgárok kényelme szempontjából is, el egészen a városi mosodák felállításáig. Úgy vélte, hogy elképzeléseinek megvalósítását, a sugáregyenes utcák kialakítását a városi polgárok zsugoriságán kívül éppen a régi tornyok és falak gátolják a legjobban. „Kolozsvárnak ismerte minden házát, minden zugát — írja róla ismeretlen nekrológírója a Magyar Polgárban. — Az ötvenes években nagyszerű tervet készített, mely Kolozsvárt kiemelje rongyosságából a fővárosok közé. E terv egy hosszú élet tapasztalatai- s szorgalmas tanulmányaival készült. Ha valamikor eszébe fog jutni Kolozsvár képviselőinek a város rendezése, ne feledjék a lomtárban ezt a tervet. Műremek ez a maga nemében, s csak egy nyugodtan számító kéz kell még hozzá, mely alkalmazni tudja ezt Kolozsvár jelen viszonyaihoz, s tekintetbe vegye, hogy e terv készítése óta majdnem két évtized telt el." Kagerbauer terve, amíg aktuális volt, soha nem valósult meg, később átlépett rajta az idő. De több mint egy évszázad távlatából is elismeréssel kell megemlékeznünk róla, mivel messzemenő előrelátással vette figyelembe egy fejlődő, iparosodó város leendő szükségleteit.

A klasszicizmus és romantika jeles erdélyi képviselője aránylag korán, 58 éves korában halt meg Tordán, ahogy gyászjelentése mondja: „hosszas elgyengülés után". Említett nekrológírója szerint „értelmes, mély ismeretű építész volt, aki maga után sok szép emléket hagyott". Tanulmányunk célja a felkutatott „szép emlékek" bemutatása volt.

HOFFMAYER SIMON SZOBRÁSZ ÉLETE ÉS MUNKÁSSÁGA

I. Hoffmayer Simon a kolozsvári barokk szobrásziskola utolsó jellegzetes képviselője. Vele és tanítványaival a barokk hagyományokon nevelkedett szobrásznemzedék ki is hal. Úgy látszik, a klasszicizmus nálunk sem kedvezett a szobrászat fejlődésének, s a kőfaragók messzemenően kielégítették a felmerülő igényeket.

Kortársa az építész Türk Antalnak és Leder Józsefnek, az előbbivel szorosabb munkatársi viszonyban is volt. Művészetére a lehiggadt késő barokk formák és a klasszicizmushoz való közeledés jellemző.

Oltárai, szobrai harmonikusan illeszkednek az átmeneti stílusban készült belső terek hangulatába, a szentélyek építészeti konstrukciójába. Különösen a Türkkel való együttműködés eredményezett egységes művészeti törekvéseket sugárzó templombelsőket.

Mesterünk a kolozsvári XVIII. századi szobrásznemzedék harmadik generációjához tartozott. Ez azt jelentette, hogy egyrészt folytatója volt a barokk kori elődök tevékenységének, másrészt előkészítője a klasszicista stílusban dolgozó új nemzedék működésének. Ebből adódik a kutatás számára az a nehézség, hogy korai munkái nagyon közel állnak valószínű mesterének, Schuchbauer Antalnak műveihez, több Hoffmayernek tulajdonítható oltár mesterkérdésének eldöntését pedig tanítványainak hasonló stílusa nehezíti. Míg az előtte járók, König János, Schuchbauer Antal, Nachtigall János, de még apja, Hoffmayer József is a munkalehetőség reményében beköltözködő friss letelepedők voltak, Simon mester már Kolozsváron nevelkedett, itt tanúlta mesterségét, s később itt alakult ki jóhírű műhelye is. Ez utóbbinak igen nagy szerepe volt abban, hogy a szobrásztevékenység a XIX. század első felében sem szűnt meg Kolozsváron.

Simon mester életrajzi adatai elég szegényesek, s az eddigieket sajnos magunknak is csak néhánnyal sikerült kiegészítenünk. Születési évét nem ismerjük. Azt azonban tudjuk, hogy 1766-ban már nős volt, mert ebben az évben feleségével, Prucher Anna Máriával keresztszülőkként jegyezték be őket a katolikus egyház anyakönyvébe. Ekkor még elég fiatal ember lehetett, mert mikor 1769-ben apjával együtt Rhédei Mihálynak címert farag, a szerződést nem ketten írják alá, hanem csupán apja jegyzi rá nevét. Néhány év múlva, 1775-ben, Hoffmayer Simon már önállóan vállalt munkát, s abban a szerződésben, melyet Haller János erdélyi gubernátor özvegyével kötött egy mellékoltár elkészítésére a szőkefalvi templom számára, már „oltárcsinálónak" titulálják. E két dátum között eltelt idő bízvást látszik jelentősnek mesterünk művészi fejlődése szempontjából.

1780-ban újabb munkájáról szerzünk tudomást; Lázár János drassói prefektusával, valamint udvari lelkészével szerződött egy oltár elkészítésére. Mivel a szerződés egy szóval sem említi, hogy az oltárt a drassói templom számára rendelték volna, nyilvánvaló, hogy Lázár János drassói házikápolnája részére volt rá szükség. A munka el is készült, mert 1781-ben Hoffmayer saját kezű nyugtával bizonyítja, hogy az érte járó pénzt hiánytalanul felvette. 1781-ben ismét hallunk mesterünkről, mivel kérelemmel fordul Kendeffi Elek-

KAGERBAUER Antal építőmester

- Bonchida, Bánffy-kastély romantikus átalakítása, 1850-55
- Marosújvár, Mikó-kastély átépítése, 1856/62
- Kolozsvár, szemlik
  Komarik, 1982 306.
  307.
  317.

KAGERBAUER ANTAL épitész

KOPPÁNY-DERCSÉNYI-ÖRSI: Magyar kastélyok. Bp., 1991

32.p.

Bonchidai, Bánffy-kastély tervezője

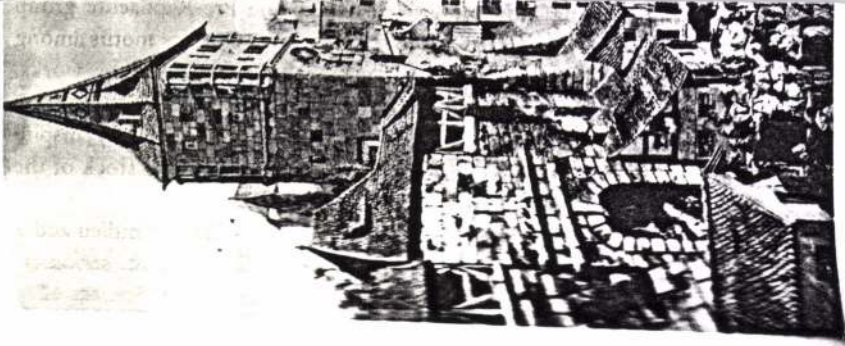

100. William Bell Scott: Dürer at the Balcony of His House, 1854

KAGERBAUER Antal

Kolozsvár, városkára, 1842-45

Komáril 1984 158.

KAGERBAUER Antal

B. Farkas Sándor Hazsongaidon
lévő siremlete, 1842 u.

Földrajzi Múzeum Tanulmányok, 12. 1992
45. és 10

MDK

Kagerbauer Antal épitész

Épitette a kolozsvári városhazát 1842-45-ben. Az épület homlokzatát a Münchenből hazakerült Böhm János tervezte.

Pataki Jenő: A régi tanacsház és fobirak.

Kolozsvári Szemle.1943. 278, 279.l.Képpel.

Kagerbauer Antal

építőmester

1842–45. építette a kolozsvári városházát. A város díj nélkül polgári joggal ruházta fel és ok levéllel tüntette meg.

Herepei János: Képek a multszázadelejt Kolozsvárról. Pásztortűz 1943. 127. l.

F. hó 7-én kelt 793. s
szeresem, hogy a f. évi okt
megkeresésemmel megk
által itt benyújtott eredet
kérvényt – mely ide viss
küldeni szíveskedjék, mer
kiállításához, arra szük
Szepesoláh, 1911. é

Nyom. Várnay

Kágerbauer Antal

építész

tervei szerint épült a kolozsvári városháza 1842–45-ben. A városházát szomszédos telkek megvásárlás s azokon végrehajtott építkezésekkel ismételten bővítették.

Kovács Gyula: Kolozsvár Városháza – Kolozsvári Szemle 1943. 218. l.

Kagerbauer Antal

l.

Zádor - Rados

238, 241, 330, 347. l.

~~44. [illegible]~~

Kagerbauer Antal

épitész és épitette terverte a Kolozsvári neoreneszánsz tanácsházat 1843–46-ban.

Biró József

Erdély műemlékeinek sorsa a belvederei döntés után.
Kolozsvár, 1943.

11. l.

VASÁRNAP **21** Kat. Reminisc. Prot. Benedek Ó-g. 8. Vaji	45 1/2
HÉTFŐ **22** Kat. G. Katalin Prot. Oktávián Ó-g. 9. Teofilakt	2 1/2
KEDD **23** Kat. Viktórián Prot. Frumenc Ó-g. 10. Szeb.	2 1/2
SZERDA **24** Kat. Gábor főa. Prot. Gábor Ó-g. 11. Kodrát	4.
CSÜTÖRTÖK **25** Kat Gyo. B.-A. Prot. Irén Ó-g. 12. Ncsüt.	4
PÉNTEK **26** Kat. Emánuel Prot. Manó Ó-g. 13. Npént.	4
SZOMBAT **27** Kat. D. János Prot. Hajnalka Ó-g. 14. Nagysz.	

Kagerbauer Antal

Kolozsvári épület

1. Bíró Erd. Kast 1943

81. l.

Kagerbauer
építész

1943

Kolozsvári Szemle

3. SZ. *Gouth Kálmán:* Mikor született Mátyás király? *Makkai László:* Társadalom és nemzetiség a középkori Kolozsváron. *Kovács Gyula:* Kolozsvár városháza. *berei Soó Rezső:* A botanika 130 éve Kolozsvárott. *Katona Lajos:* A kolozsvári filmszínházak forgalma 1942-ben. *Tóth Sándor:* Kolozsvár polgármesterei az 1867-es kiegyezés óta.

KAGERBAUER Antal építész

Kolozsvár, szentpetéri vk. tpl. 1844-1846

AH 1996 211. é ill.

Állományelem. Szempontjai

Belső mennyiségi áll

1) Tematikus v. s
az illető lo
szol tovább

2) Dokumentumtípu
Könyv
Fos. stb.

3) Dok. nyelve
Dok. megjel
alfolm

KAGERBAUER Antal építész

MÉt 2001/ 274.
276

Kagerbauer Antal

építési vállalkozó, építőmester

Épitette a Kolozsvári tanácspárat 1843-ban.

Jakab Elek, Kolozsvár története. Bpest, 1888. III. 566. l.

Kagerbauer Antal
épitész

Kolozsvár. 1840 ben a ta-
nács megbízásából elkészi-
tette a tanács ház tervét,
amelyet el is fogadtak s e
szerint felépítettek. 1843 ben
novemberben tettek le az alap
követ. Az ezutás 1845 ben ért véget
Ez év szept 16 án avattak fel.

Jakab Elek Kolozsvár története. Bpest. 1888. III 935. l

Laid
Thieme-
Becker
19 K. 434. l.

KAGERBAUER *Antal*, építész Kolozsvárt, a XIX. sz. derekán. 1840. a kolozsvári tanács megbízta a tanácsház (városház) tervének elkészítésével, melynek alapján az 1843—45. fel is épült. K. tervezte Debreceni M. és Barra J. kolozsvári síremlékeit s 1864. az ő tervei alapján alakították át a kolozsvári színházat.

E. Gy. I.

579 f

Érkezett 1904. november 24.

923/1904. Z. (Szentes. 1904. november 23-án 13. z. a.)

A csongrádmegyei rég. és tört. társulat választmánya jelenti, hogy a múzeum könyvtárában nincsenek cserére alkalmas kettős példányok (Tudomásul Szolgál, 1905. XI. 26.)

MDK

Kagerbauer Antal építkei

A kolozsvári városházára

Rados J.: A magyar klasszicista építészet emlékei. Bp. 1952 7.

MDK

Kagerbauer Antal épitész

Kolozsvár, városháza

Kados J: A magyar klaszicista épitészet hagyom
nyi. Bp. 1953 9.

Kagerbauer Antal, M.D.K.
építész

1856 ban a gyulafehérvári tpl. újra-
fedésében vett részt.

Entz Géza: A gyulafehérvári székesegyház.
Bp. 1958, 126

M.D.K.

KAGER BAUER Antal építész

Kolozsvár, városháza

Rados Jenő: Magyar építész történet Bp. 1961. 241.

Kagerbauer Antal

Építőmester. Tordárol költözik Kolozsvárra, ahol kezdet-ben Georg Winkler vicepallérjaként működik. 1829-ben Kolozsvár, a Magyar utcai ref. templom építésen vesz részt.

B. Nagy Margit: Renesánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970. 307 l.

Kagerbauer Antal

1836-43. Kolozsvár, a Teleki-Pataki ház renoválása. 1837-39 uo. a Hid utcai híd vicepolléra, majd Winkler Georg halála után önállóan fejezi be a munkát.

B. Nagy Margit: Renesszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970. 307 l.

Kagerbauer Antal

1837. Kolozsvár, a várdaházat renoválja. 1838-40. u.o. a kaszárnya befejező munkájón dolgozott. 1838. u.o. tüzoltógép pintjét építi. 1840. u.o. a Torda kapu mellotti várdaházat építi.

B. Nagy Margit: Renesznsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970. 307 l.

Kagerbauer Antal

1841-45 Kolozsvár, a tanácsházat tervezi és építi; 1841-44, 1846, 1850. no. a kaszárnyán végez munkálatokat 1842-43 no. a Redoute-on dolgozik. 1843. no. Jerzsabek üvegesnek házat épít.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970. 307 l.

Kagerbauer Antal

1844. Kolozsvár. Rédey János Belső Szén utcai házánál dolgozik. 1846. uo hidat épít a Cigány patakon. Méhes Sámuel házát javítja.

B. Nagy Margit: Renesánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3071.

Kagerbauer Antal

1848. Kolozsvár a feleki hidat csinál-
ja. 1849. no. a Toldalagi-Korda há-
zat renoválja. 1850 előtt. Bonchida.
Bónffy kastély, nyugati homlokzatán
dolgozik.

B. Nagy Margit. Reneszánsz és barokk
Erdélyben, Bukarest, 1970.

307 l.

Kagerbauer Antal

1850-69. Marosujvár, a Bethlen kastélyt tervezi és építi. 1851. Kolozsvár, Debreczeni Márton síremlékének tervét; 1854. uo. Bara Imre síremlékének tervét készíti.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3081.

Kagerbauer Antal

1863. Kolozsvár: a szentpéteri róm. kath. templom fedele; uo. 1865: a Nemzeti Szinház átalakitását végzi.

B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben, Bukarest, 1970.

3081.

Kagerbauer Antal
építén

~ műve a kolozsvári megyeháza.

Rados: Magyar építéstörténet 252.
Műszaki kiadó ~~252~~. 1971.

MDK

Kagerbauer Antal épitész

Kagerbauer Antal kolozsvari épitész tervezte Barra Imre dr. (+ 1854) és Debreceni Márton költő (+1851) siremlékeit neogot stilbe
Mind a ketto a kolozsvari köztemetoben.

Roh Hunf.III. 13.1. Képpel.
1864

Kagerbauer Antal

kolozsvári épitész

Terverte Barra Imre dr (+ 1854) és Debreceni Márton költő (+ 1857) siremlékeit neogot stilben. Mind a kettő a kolozsvári köztemetőben.

Roh Hunf. III.

13. l. képpel

RASSEGNA ITALO-UNGHERESE
Diretta da TIBERIO GEREVICH e LUIGI ZAMBRA
Direzione e amministrazione:
BUDAPEST, IV., EGYETEM-UTCA 4
Telefono: 185-618

Kagerbauer József

építész

lásd

Jakab Kolozsvár 1888

III. 935. l

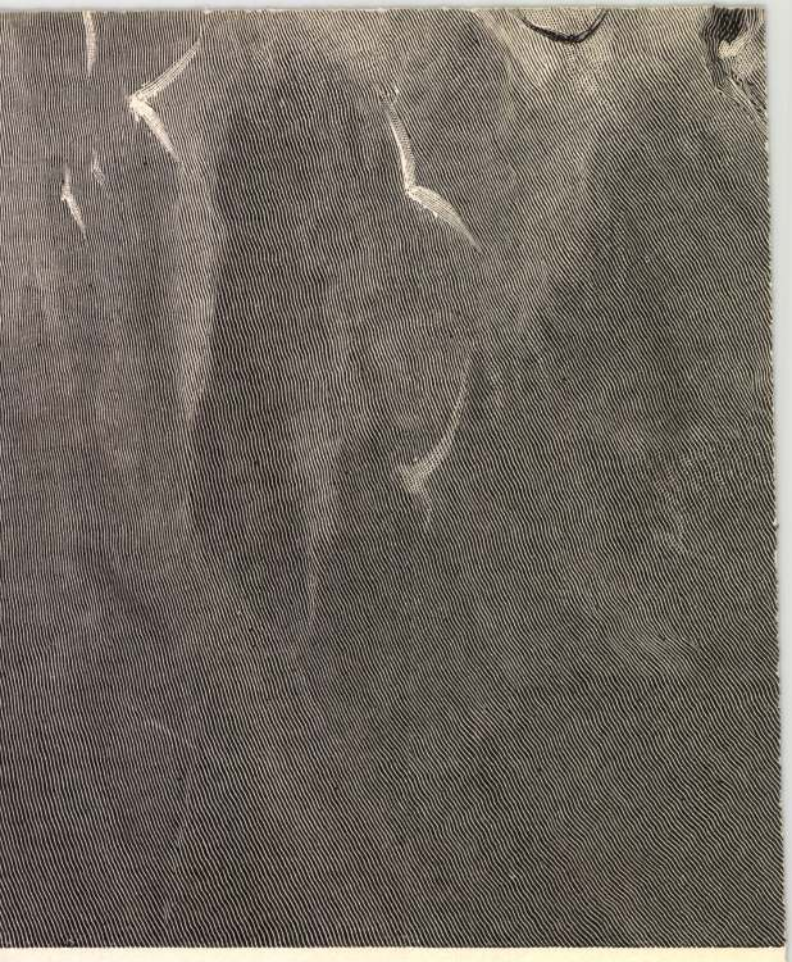

Kagerbauer Antal
epitet

1845. szept 16 án a kolozsvári tanácsház felavatási ünnepélyén a főbíró mettanyolta K. érdemeit, a kit a közönség ezért s város birtokos polgárai jogával díjmentesen ajándékozott meg s * hdyszínén a diszoklevél felolvastatván, mint a város nyj polgára, hitét annak hűségére letette s végén élénk éljenzéssel üdvözölték.

Jakab Elek. Kolozsvár története. Bp. 1888.
III. 938. l

Kagelbauer Antal

épitém

lond akv.

Szimyer Magyar

trok

II. k. 708 ...

Kagerbauer Antal

kolozsvári épitész.
1860-as évek
lásd okv
az alábbi minhár belsejének
Fenti 1873-ban már
nem élt.

Ferenczy Zoltán:
A kolozsvári minészet
és minhár tört.
Kolozsvár 1897.
463, 464, 465,
467–470. l.
468. l.

MOB könyvtár
449. z.

F minyad és mezőtér nyújtó-
dése és az épületben kartozó (évek
soldásokat vegyte az 1860-as)

Bélize

18, 20,

Kagerbauer Antal MDK

XIX n. első fele, kolozsvári építén a bonczhidai Bánffy Zastély nyugati homlokzatának gotikus a építője.

Az 50-es években tőlt gotikus szemléket paragott Kolozsvárt.

Bíró József: A bonczhidai Bánffy-Zastély Cluj ~~1935~~ 1935

34-35

MDK

Kagelbauer Antal

Zádor A.: Dr. Biró József: A bonchidai Bánffy-kastély./Erdélyi Tudományos Füzetek 75. sz. Cluj 1935./ Magyar Művészet 1936. 123-124.l.

Kagerbauer Antal

A borchidai Bánffy kastély északkeleti sarokbástyája és a nyugati szárny Kagerbauer Antal átalakításában.

Erdélyi Múzeum

1935. 149. l. mellett

KIRÁLYI MAGYAR EGYE
BUDAPEST. VIII. MÚZEUM

Nes.
Dr. Szentiványi

XI. Lágymányosi-u.

Kagerbauer Antal

épitesz

átalakizotta 1865-
ben a Kolozsvári
Farkas-utcai szinhá-
zat

Balogh Kolozsvár

1935

37. l. 112. kép.

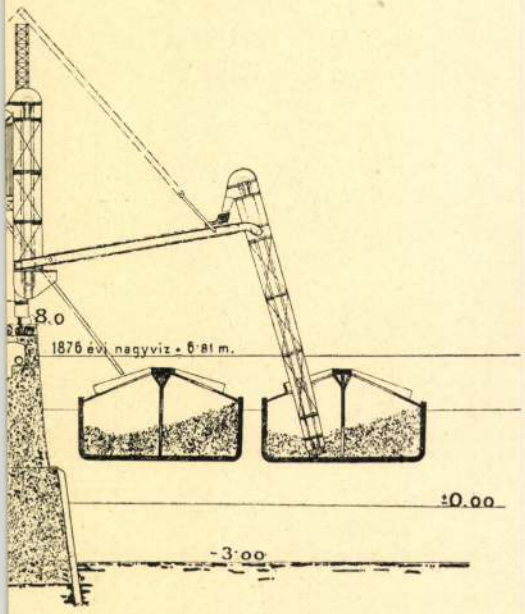
8.0
1876 évi nagyvíz + 6·81 m.
±0.00
-3·00

Kagerbauer Antal

építész

a kolozsvári tanács-

házat építette

1843–46-ban

az olasz reneszánsz

palotákra emlékez-

tető stílusban

Balogh Kolozsvár

1935

40. l. 114. kép

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában Ámen

D. 5000

Kagerbauer Antal

a bonchidai Bánffy-kastély nyugati szárnyát épitette át gotikus stílusban.

Kampis Antal

Szaradok 1936. 211. l.

Kagerbauer Antal

lásd

Magyar Művészet

1936. 124. l.

Kagerbauer Antal

Boncidai Bánffy kastély nyugati szárnya, XIX. sz.

irod

Magyar Művészet

1936. 124. l.

ERDÉLYI KASTÉLYOK

Gróf Bánffy Miklós bonchidai kastélya

A kastélyt érdekes felvételekben a Pesti Napló mai képes melléklete mutatja be.

A magyar szellemi élet egyik nagy irányító egyénisége, *Bánffy* Miklós, az erdélyi irodalom s művészet fáradhatatlan vezére, most újra az érdeklődés homlokterébe került regényciklusának újabb két hatalmas kötetével. A háború előtti Erdély arisztokráciájának politikai és magánéletét, illúziótlan, éles fénybe állítja az »*És hijjával találtattál*«, amelynek súlyos kötetei mögül plasztikusan domborodik ki az író gazdagrétű, sokoldalúságában rejtélyes egyénisége. Ám amennyire ismerik az olvasók tízezrei a regényciklus kimagasló szereplőit, a lezajló események történelmi hátterét, oly kevesen látták az erdélyi hegyek között s a folyópartokon emelkedő kastélyokat s ódon várakat, ahol a regény szálai szövődtek; a főúri társadalom otthonait, intim szalónjait, ahol az országot irányító szellemi és politikai áramlatok határozott formát nyertek. E kastélyok között talán a legszebb s legromantikusabb az a hatalmas, ősi vár, ahol a regény íródott. A magasan, magányban élő Bánffy Miklós otthona, a bonchidai kastély ez.

Kolozsvártól északra, a Kis-Szamos mellett, a dobokai hegyek felé, Bonchida szívében áll a kastély, Erdély legnagyobb és vadregényes szépségű parkjának közepén. Legrégebbi alapkövei még a 12. századból valók, a kastély mellett álló ősi templommal egyidejűek. A Bánffyak, Tomaj Dénes nádor utódai, Erdély egyik őscsaládja, 1387-ben nyerték el Bonchidát Mária királynőtől adományul s ezóta, *a 14. századtól kezdve, megszakítás nélkül lakják.* Minden kor, minden várúr, épített s változtatott rajta. A régi udvarház helyén a 15. században kezdett kiépülni a középkori vár, *Bánffy* István idejében. Mély árkok s erődítmények vették körül az épületek négyszögét. A 16.—17. század folyamán, a fejedelmi Erdély korában, nyerte a várkastély mai alakját. Négy kövér sarokbástya szegélyezi az emeletes épületek négyszögét s hatalmas donjon került az egykori kaputorony helyére. Erdély nagyhatalmú s tragikussorsú államférfia, az 1674-ben lefejezett *Bánffy* Dénes várurasága idején nyertek a homlokzatok késő reneszánsz tagolást. A bástyák s a kastély szárnyépületeinek nagy része ma is épségben áll. A 18. században, a guberniumi Erdélyben, gróf *Bánffy* Dénes, a nagytekintélyű főúr, Mária Terézia kedvelt híve és fölovászmestere, a barok pompájától megihletve nagy átépítéseket végeztetett a váron 1750 körül. A keleti sáncok helyén nagyszabású, patkóalakú díszudvart építtetett a várhoz, a híres Bánffy-ménes számára való istállóval és lovardával. Díszkapujának homlokzatát s az épületek tetőzetének peremét ritka érdekességű mitológiai és bibliai szoborgaléria ékesíti. *Nachtigall János*, a barokkori Erdély legelső szobrásza faragta ezt a félszáz szobrot, díszurnát s a kapuk féltáit, gazdag szépségű változatokban. A nagy művészet nyugati középpontjaitól távoleső, szegény Erdélyben *Bánffy* Dénes nagyvonalúsága s fényűző hajlama varázsolta elő ezt a párját ritkító díszudvart, amely *a régi magyar művészet egyik legjelentősebb ilynemű alkotása.* Fia, gróf *Bánffy* György, Erdély főkormányzója a belső udvarra emeltetett gyönyörű portálét *Blaumann Eberhard* János szobrász és építésszel. *Bánffy* József a 19. században lebontatja a romlással fenyegető régi donjont, klasszicista átalakításokat is végeztet s a korai angol újgótika modorában építteti át az északnyugati szárnyépületet a kolozsvári *Kagerbauer* Antallal. A sugárutakra tervezett francia kert geometriáját is ő rendezteti át az angol park természetimádatához híven a mai állapotra.

A Szamos szeszélyesen kanyargó sebes vize, a százados tölgyek között megbúvó görög istenszobrok, empire urnák, a dombtetőkön sötétlő komor fenyvesek útvesztője, a vegetáció gazdag, buja pompája öleli körül az ősi várat, mohos bástyáit, repkénnyel futtatott falait, pompázó barokk plasztikáját. Egy nagymultú nemzetség méltó otthona ez; termeinek pazar berendezése, üvegfüggős csillárkölteményei, rokokó, copf, empire bútorai, virágpompás szőnyegei, díszkötéses, ősnyomtatványokban gazdag könyvrengetege, arcképcsarnoka, névtelen hallgató díszruhás portrésorozata a mult, a történelem levegőjét varázsolja a megilletődött látogató elé. A természet pompájába ágyazott minden történelmisége mellett is derűs s népes udvarra hivatott kastélyban nagy a csend; csak az északnyugati sarokbástya boltives földszinti szobájában, egy szimpla asztal lapján papírtömb hever s végtelen cigarettáit szíva néz ki az ablakon az ősz író a parkra, amely annyi titkot rejt s annyi mindenről mesél... Itt s a környéki udvarházakban, a többi erdélyi kastélyban játszódott le az *Erdélyi Történet;* a szomszédban, Zsukon voltak a híres falkavadászatok, ahol izgalmasan szövődött egybe a szerelem és a politika.

A bonchidai kastélyra csend borul s csak az emlékezés él, a história és a művészet összeszövődésében, Erdély tragédiákkal sujtott mezői s hegyei fölött.

Dr. Biró József

Tavasz ébredése és múlása

Boldog tavaszi szerelmek szomorú utójátékai a bíróság előtt

(Saját tudósítónktól.) A tavasz a szerelmesek évszaka. Hevesebben dobognak a szívek, fellángolnak az érzelmek, forrón pezsdül a vér. De nem minden szerelem örök. Amint elmúlik a tavasz és elhervad a virág, úgy múlnak el gyakran a tavasszal fellángoló szerelmek is, hogy sokszor *a bíróságok előtt folytatódjanak elkeseredett peres kedések keretében.*

Az itt következő riportban néhány ilyen *szomorúan végződött tavaszi szerelem* történetét szedtük össze — tarka tavaszi csokorba.

A csókolódzás nem erkölcstelen

Abban a perben, amelyben *elvi jelentőségű ítéletet* hozott nemrégiben a budapesti ítélőtábla *Bakóczy* István-tanácsa, *egykori jegyespár* állt szemben. A régi szerelem elmult, s a bíróság előtt mint *gyűlölködő ellenfelek* jelentek meg.

A perbeli adatok szerint J. Sz. pestszenterzsébeti úrileány két esztendővel ezelőtt egy szilveszteri mulatságon ismerkedett meg M. K. csepeli kereskedővel. A fiatalok megtetszettek egymásnak, s néhány hét mulva a kereskedő már mint kérő jelent meg a leány szüleinél. Húsvétra tűzték ki az esküvőt. Jött a tavasz, s egy langyos tavaszi napon, 1935 március 19-ikén a jegyespár kirándulásra ment. Egymásba karolva boldogan sétálgattak a zöldbeborult budai hegyek között, néha-néha csókot is váltottak, átölelték egymást és...

Ennek a boldog napnak a további történetét már az a *kártérítési kereset* mondotta el, amelyet a leány nyujtott be a pestszenterzsébeti járásbíróságon vőlegénye ellen. Ebben a keresetében J. Sz. előadta, hogy vőlegénye alig néhány nappal a tavaszi kirándulás után *minden jogos indok nélkül felbontotta az eljegyzését, holott ezen a kiránduláson elcsábította őt.* Ezért a leány 3000 pengős kártérítést követelt vőlegényétől.

A keresettel szemben a csepeli kereskedő azzal védekezett, hogy *ő éppen ennek a kirándulásnak a keretében ábrándult ki menyasszonyából,* akit pedig végtelenül szeretett. Azt állította, hogy mélységes megdöbbenést okozott számára, amikor meggyőződött arról, hogy *a tisztességesnek hitt leány egyáltalán nem volt tapasztalatlan.*

— Nem járhat erkölcsi kártérítés egy olyan nőnek, aki nem tisztességes, — érvelt a férfi — aki előttem már másokkal is folytatott benső viszonyt. Sőt rendkívüli mértékben meglepett az is, hogy néhány nappal a kirándulás után hazafelé menet azt láttam, hogy *menyasszonyom házuk kertjében egy fiatalemberrel ölelkezett és csókolódzott.*

Az ügy végső fokon az ítélőtábla elé került, amelynek *Bakóczy*-tanácsa megállapította, hogy *a leánynak kártérítés jár,* mert a peres eljárás során bebizonyítást nyert, hogy *a kereskedő menyasszonyát házasság ígéretével birta rá szerelmi viszony kezdésére,* arra viszont semmiféle adat nem merült fel, hogy J. Sz. menyasszonysága előtt másokkal is benső viszonyt folytatott volna. A csepeli kereskedőnek *azt sikerült igazolnia, hogy a leány házuk kertjében fiatalemberekkel ölelkezett és csókolódzott.* Ezzel kapcsolatban azonban a tábla a következő *elvi jelentőségű álláspontot* foglalta el:

»*Egymagában az a körülmény, hogy a felperes leány két fiatalemberrel ölelkezett és csókolódzott, őt még tisztességétől meg nem fosztja...* Miuthogy pedig ezek szerint a magánjogi csábítás tényálladéki elemei fennforognak, *az alperes köteles kártérítést fizetni.*«

Hozomány havi részletfizetésre

Egy magasállású nyugalmazott pénzügyi tisztviselő házánál kérő jelentkezett. A méltóságos cimű főtisztviselőnek feltűnően szép, fiatal és még kiskorú leánya kezét megkérte egy ugyancsak fiatal állami tisztviselő. A leánykérés ünnepélyes pillanatában az apa kijelentette, hogy a házasságkötéshez örömmel hozzájárul, de hangsúlyozta, hogy neki vagyona nincs, hozományt adni nem tud. Hozzáfüzte azonban, hogy ennek ellenére *tehetségéhez képest gondoskodni fog a fiatalokról és leányát rangjához illő módon házasitja ki.*

Néhány héttel később alaposan megváltozott a helyzet. Az apa elégedetlen volt leányának vőlegényével szemben és amikor a szülői beleegyező nyilatkozat kiállítására került a sor, *az apa megtagadta hozzájárulását a házasságkötéshez.* Azzal indokolta ezt, hogy leányának jövőjét nem látja biztositva vőlegénye oldalán.

Tavasz volt, március, a fiatalok türelmetlenkedtek és az apai beleegyezés hiányát pótolták azzal, hogy *az árvaszékhez folyamodtak.* Az árvaszék nem látott alapos okot a házasságkötés megakadályozására, igy a fiatalok *az árvaszék hozzájárulásával két évvel ezelőtt Virágvasárnapján megkötötték a házasságot.*

A mézeshetek elmúltával a fiatalasszonyka apjának ígéretére hivatkozva, kérte a kiházasítási ingóságokat, *az apa azonban korábban tett ígéretét nem váltotta be.* A leány ezekután *beperelte édesapját,* akitől 3500 pengő kiházasítási összeget követelt.

A per során az apa a kereset *elutasitását* kérte, mert *a magyar jogban nincsen olyan szabály, amely szülőt a gyermek férjhezmenetele alkalmából hozomány vagy kiházasítás nyujtására kötelezné.* A törvényszék ezt a jogi álláspontot magáévá tette, de azzal a módosítással, hogy *a kiházasítási összeg mégis követelhető akkor, ha az apa erre ígéretet tett.* Ép ezért a bíróság a bizonyítási eljárás eredménye alapján megállapította, hogy *az apa jogi hatállyal bíró ígéretet tett,* hogy a házasélet megindításához szükséges ingóságokat a fiatalok számára megszerzi. A törvényszék ezek után vizsgálat tárgyává tette a méltóságos apa vagyoni viszonyait. Kiderült, hogy az alperesnek csakugyan nincs semmi vagyona, csupán nyugdíja, amely havi 550 pengőt tesz ki. Ezt a nyugdíjat azonban több adósság terheli.

A fiatalasszonyka a tárgyalás során kijelentette, hogy a bíróság által megítélendő kiházasítási illetményt *nem kivánja egy összegben,* megelégszik azzal is, ha az apa *havi részletekben* törleszti ezt az összeget. *Zayzon* Ernő törvényszéki bíró ezek után ítéletet hozott, amelyben arra kötelezte az apát, hogy *leányának kiházasítási illetmény cimén fizessen 1500 pengőt, mégpedig 50 pengős havi részletekben.*

Egy nő és öt férfi

Egy leányanya a budapesti központi járásbíróság előtt *gyermektartási* pert indított. Azt állította, hogy házasságon kívül született törvénytelen gyermekének alperes az apja, ezért havi 45 pengős gyermektartásdíjat követelt. Keresetében a leányanya elmondotta, hogy 1935 március elsején költözött hozzájuk a fiatalember, mint *albérlő,* néhány nap múlva már hevesen udvarolni kezdett neki és három hét multán, amikor teljesen egyedül maradtak a lakásban, *erőszakkal elcsábította őt.*

A fiatalember a tárgyaláson *beismerte,* hogy ezen az egy tavaszi vasárnapon csakugyan volt a leánnyal szerelmi kalandja, de azzal védekezett, hogy *ez még nem bizonyitéka arra, mintha a törvénytelen gyermeknek ő lenne az apja.* Védekezésül előadta, hogy *öt albérlő lakott a leány szüleinél, öt fiatalember,* és tudomása szerint *a leánynak mind az öt férfival benső viszonya volt.* A férfi tanukra is hivatkozott. Egymás után vonultak fel a volt albérlők, akik igazolták, hogy 1935 márciusában *ők is benső viszonyt folytattak a leánnyal.* A tanuvallomások alapján a járásbíróság, majd a törvényszék is megállapította, hogy *a leány feslett életmódot folytatott és ezen az alapon gyermektartási keresetével elutasította.*

Szerelmi dráma a Kálvin téren

Mult év március 18-án *véres szerelmi dráma* játszódott le a Kálvin téren: *Benkő* Ferenc megleste törvényesen elvált feleségét s rövid, heves szóváltás után a magával hozott *vasreszelővel 19 szúrást ejtett az asszonyon,* akit azonban a gondos kórházi ápolás megmentett az életnek.

Benkő Ferenc a büntetőtörvényszéki főtárgyaláson előadta, hogy feleségétől törvényesen elválasztották, mégpedig *az asszony hibájából.* Ennek ellenére *ő továbbra is szerette feleségét* és minden erejével azon volt, hogy *az életközösséget újra helyreállitsák.* Felesége ellenzésén azonban *kérelései hajótörést szenvedtek.*

— Március 18-án ismét felhívtam telefónon feleségemet. »*Szervusz, drágám!*« megszólítással köszöntöttem, mire ő *roppant kedvesen válaszolt,* amikor azonban megismerte hangomat, rögtön *egészen más, durva hangon folytatta* a telefónbeszélgetést, *ingerülten rámszólt, hagyjak neki békét* s lecsapta a kagylót. Ez engem rendkívül elkeserített, mert nyilvánvaló lett előttem, hogy feleségem az első pillanatban *összetéveszthetett valamelyik férfiismerősével* és a kedveskedő válasz ennek az előttem ismeretlen férfinek szólt. Megvártam a Kálvin téren, de feleségem itt *újra goromban rámtámadt, mire elvesztettem öntudatomat* és jóformán azt sem tudom, mit tettem.

A törvényszék kihallgatta az asszonyt is, aki előadta, hogy *férje egy izben már sósavval akart ellene merényletet elkövetni,* s a vádbeli alkalommal is minden különösebb ok nélkül támadt rá. A törvényszék *Benkő* Ferencet az enyhítő szakasz alkalmazásával szándékos emberölés vétségének kísérletében mondta ki bűnösnek és ezért *5 hónapi fogházra* itélte. A tábla azonban *1 évi börtönre* súlyosbította ezt a büntetést.

Mégegyszer az „egyén és tömeg"

Irta: Bálint György.

A nagy megtérések korát éljük. Ez nem csodálatos, hiszen napjainkban hatalmas érdekek és hatalmas eszmeáramlatok mérkőznek és e küzdelem mind sűrűbb káoszában sokszor nehéz tájékozódni és megállapítani, kinek van igaza. A szellem emberei, kik minden korjelenségre sokkal érzékenyebben reagálnak, mint mások, gyakran magukban hordozzák a külső világ zűrzavarának tükörképét. Fokozott érzékenység teszi a szellemi embert — fokozott érzékenység, de nem mindig fokozott tájékozódóképesség. Az író mindig a legfájdalmasabban érzi át a válságot, de nem mindig találja meg a legbiztosabban a kiutat. Gyakran megesik, hogy tapogatózva keresi, hol az egyik, hol a másik irányban. Ne legyünk igazságtalanok, ne tekitsünk minden írói irányváltoztatást és megtérést feltétlenül rosszhiszeműnek. A legtöbb író meggyőződésből tér át az ellenkező oldalra — még akkor is, ha véletlenül éppen az a napos oldal. Csak a legkevesebb szellemi ember tud sokáig, kitartóan ellenállni a győztesen előretörő eszmeáramlatoknak.

De bármily türelemmel és megértéssel szemléljük is a gyakori megtéréseket, mégis sajnálatosnak tartjuk őket egy szempontból. A megtérő írók túlságos nagy fontosságot tulajdonítanak megtérésüknek és túlságos lelkiismeretességgel akarják indokolni. Számos esetben látjuk, hogy a megtértek még hosszú idővel a megtérés után is arra fordítják energiájuk nagyrészét, hogy eszmei átcsoportosulásukat újra meg újra elmagyarázzák, alátámasszák és a régi nézetekből való kiábrándulást újabb és újabb, de végeredményben mindig egyforma érvekkel igazolják. Kissé a csalódott szerelmesre emlékeztetnek, aki jóval a szakítás után is fel-felhánytorgatja még elhagyott partnerének bűneit, melyek a szakítást jogossá és múlhatatlanul szükségessé tették.

Ilyesmi jutott eszembe, mikor Kassák Lajos érdekes és finom húsvéti cikkét olvastam, mely az »Egyén és tömeg« címet viselte. Lehet, hogy képzettársításaim túlgyorsak és túlmerészek voltak, hiszen a nagyszerű író esetében nem beszélhetünk oly éles és határozott »megtérés«-ről, mint amilyennek sok más esetben lehettünk tanui a mai európai irodalmi életben. Mindössze arról van itt szó, hogy Kassák »tömegpártiból« »egyénpártivá« lett, kissé túlerősen szembeállítva e két lehetőséget. Ehhez tökéletesen joga van, ez semmit sem von le írói értékéből, hiszen már nem egy remekművével biztosított magának előkelő helyet a magyar irodalomtörténetben. Elengedhetné tehát magának a nagyon skrupulózus önigazolásokat. Legújabb cikke is ezek közé tartozik, még hozzá — logikai szempontból — nem éppen a legszerencsésebbek közé.

A cikk elítéli azokat a szellemi embereket, akik »*lecsatlakoznak*« a tömeghez. Sötét képet fest a tömegekről, melyek »*Krisztusnak vagy Lucifernek egyformán szolgálatába állíthatók*«, melyek »*különös összetételüknél fogva semmiféle kezdeményezésre nem alkalmasak*«; felhívja a szellem embereit, hogy »*ne a tömeggel akarjanak azonosulni, hanem önmagukkal*«, élesen szembeállítja az egyént a tömeggel, megállapítja, hogy az egyén, különösen pedig a szellemi ember csak annyit tehet a tömegért, hogy »*kultúráltságával, öntudatos magatartásával*« mintaképül szolgál és ezzel segíti hozzá, »*hogy kiemelkedhessen embertelen állapotából*«. Mindent összevetve tehát a jelszó: »*A tömeg ellen, az emberért*«.

Mindez nagyon őszintén és nagyon kiábrándultan hangzik. Az egésznek van valami tragikus kicsengése: hiszen voltak hosszú évek, mikor irodalmunkban Kassák úgyszólván teljesen egyedül hirdette a »kollektív« szellemiséget. Lehet, hogy súlyos csalódások vitték később közel az ismert nietzschei felfogáshoz, mely a tömegben csak a »*Herdenmensch*«-ek, a »nyájeemberek« silány gyülekezetét látja. Lehet, hogy én csak azért látom másképen ezt a kérdést, mert sohasem voltam politikai mozgalmak aktív részese és ezért nem is érhettek mélyebb csalódások. De éppen ezért azt hiszem, tárgyilagosabban tudom szemlélni az egyén és tömeg viszonyát.

Hogy ezt a problémát megközelíthessük, először egy alapvető kérdést kell tisztázni: szabad-e az írónak bizonyos nagy történelmi pillanatokban állástfoglalnia az egyik vagy másik világnézet mellett? Nyilvánvaló, hogy az írói szabadság súlyos sérelme volna, ha ezt az írónak megtiltanók. Nem is akarok most olyan ezerszer ismertetett példákat felhozni az írók politizálása mellett, mint mondjuk Eötvös József, Petőfi, Ady, Szabó Dezső, Kassák Lajos. Csak azt akarom megemlíteni, hogy még az írói pártatlanság legszigorúbb hirdetői is a szellemi ember jogává, sőt sok esetben kötelességévé teszik a felháborodást. Idézem Babits Mihály gyönyörű sorait, melyekben a maga eszményképét, Dantét jellemzi egy másik nagy költőével szemben: »*Enyém a lírikus, a szenvedélyes és intellektuális: aki pártállást vállal és ítélkezik, matematikai rendbe szeretné szorítani a zűrzavart s minden igazságtalanság felháborodással tölti el; a gyakorlatot sohasem hajlandó az elmélettől különválasztani s személyileg is kiveszi részét a küzdelemből, melynek végén a száműzetés mostoha asztala vár. Így követeltem én is a költő számára azt a természetes, minden embert megillető jogot: küzdeni a jóért vagy a rossz ellen, még ha a küzdelem balgának, donkisottinak látszanék is, vagy annál inkább!*« És idézem Thomas Mann-t, aki legutóbbi, hatalmas levelében ezt írja: »*A felelősség népünk iránt... nem engedi meg, — és éppen ma a legkevésbé — hogy a szellemi-művészit a politikus-szociálistól elválasszuk és hogy az utóbbival szemben előkelően »kulturális« elszigeteltségbe vonuljunk*«.

Bizonyos, hogy mindezzel Kassák is tökéletesen egyetért. De kérdés: küzdhet-e az író a rossz ellen, résztvehet-e a »politikus-szociális« harcban anélkül, hogy előbb-utóbb ne találkozna azzal a tömeggel, mely ugyanilyen irányban küzd, azonos ellenség ellen? És mi az a »rossz«, mely ellen a szellemi ember és a tömeg egyaránt feltámad? Lehet-e más, mint az az igazságtalanság, mely nem engedi, hogy a tömeg »kiemelkedhessék embertelen állapotából«? Ez az igazságtalanság, ez a »politikus-szociális« rossz kétségkívül kitenyészti a tömegben ama káros tulajdonságokat, melyeket Kassák a szemére vet, — de kifejleszti benne az ellenkező tulajdonságokat is, a szolidaritást, a bátorságot, a kezdeményező lendületet, a jó vágyát és a küzdelem akaratát. Mind a két irányú jellemvonások megvannak a tömegben, — már tudniillik az igazi *tömegben*, mely ezt az elnevezést csakugyan megérdemli. A »tömeg« szónak általában rossz, kínos mellékzöngéje van és a finom szellemek többnyire fintorogva mondják ki. De sem Nietzsche, sem más nagy tömegmegvetők nem magyarázták meg alaposabban, melyik az a »Herde«, az a »profanum vulgus«, melytől megvetéssel fordulnak el. Az a gyanúm, hogy ezt maguk sem látták egészen élesen. Egy bizonyos: van egy tömeg, mely csakugyan nyájszerű és »profán«, melytől joggal iszonyodik minden igényes intellektus. Ez az a tömeg, mely a sporttribűnöket, a rossz mozikat és színházakat megtölti, mely harsányan és penetránsan uralkodik a piacon, a kávéházban, a politikai klubokban és a közélet más területein. Ez az a nagyhangú nyárspolgártömeg, mely a 19. században vette birtokába a közéletet. Ez az a tömeg, melytől Nietzsche és minden nagy szellem méltán iszonyodott. És ez az a tömeg, melytől Nitzsche és utána még sok más nagy szellem nem látta meg, nem vette észre a másik tömeget, az igazit. Kénytelen vagyok itt megismételni azt, amit egy cikkben már nemrég megírtam: az igazi tömeg a közéletből kiszorítottak, a félreállítottak, az elnyomottak, a »megszégyenítettek és megalázottak« komor és nehézlélegzetű sokasága. A legszegényebbek serege ez, a társadalom »csihéseinek«, az örök Toldi Miklósoknak kisemmizett légiója, mely egy egész világrend terhét hordozza hatalmas, meggörnyedt vállain. Ennek a tömegnek vannak rossz tulajdonságai is, hiszen minden elnyomás fertőz, — de életerős szervezetében megteremnek e fertőzés ellenmérgei is. Ez a tömeg nálunk a »puszták népe«, a »viharsarok« népe, a dunántúli, duna-tiszaközi, tiszántúli, felvidéki, ormánsági és budapesti cselédházak, zsellérkunyhók és tömeglakások sok szenvedésű és örömtelen magyar népe. Ehhez a tömeghez »lecsatlakozni« — ez, Kassák aggodalma szerint, a társadalmi szabadságot veszélyezteti és végső fokon az állami totalitás ügyét szolgálja. Nem értem pontosan ezt az aggodalmat, mert azt látom, hogy azok, akik ehhez a tömeghez csatlakoznak (a megbélyegző »le« igekötő nélkül), valamennyine a társadalmi szabadság ügyéért aggódnak és éppen az állami totalitás bekövetkezésének elhárításán dolgoznak. Ezek a szellemi emberek (köztük a »Márciusi Front« nagyszerű ifjú író- és diákcsoportja) azért csatlakoztak a tömeghez, hogy jó tulajdonságait, aktív értékeit, elsősorban hatalmas, ösztönös kezdeményező erejét ébrentartsák és támogassák. A szabadság ellenségei viszont, az államtotalitás hirdetői, akik a tömeget a maguk szolgálatába szeretnék állítani: ezek nem csatlakoznak a tömeghez, ezek mint fölényes pártfogók, mint sokat ígérő csábítók közelednek hozzá, elhitetik vele, hogy minden kezdeményezésre képtelen, hogy csak a nagy egyéniségek bölcs vezetése alatt érhet el valamit (a nagy egyéniségek természetesen ők maguk). Akaratnélküli nyersanyagnak tekintik, mely tetszés szerint formálható.

Kassák cikkének alapvető tévedése tehát ez: *lebecsüli a tömeg öntudatát és kezdeményező erejét, túlozza bizonytalanságának, passzivitásának és tájékozatlanságának jelentőségét és ebben önkéntelenül is egyetért azokkal, akiket pedig ellenségeinek tart, a diktátorjelöltekkel.*

A szellemi embernek, amennyiben az államtotalitás ellen akar harcolni, az a kötelessége, hogy a tömeghez csatlakozzék, magáévá tegye a tömeg minden panaszát és minden vágyát és *hangot adjon neki.* Tudatossá kell tennie, ami a tömegben esetleg még csak szunnyad, világosan meg kell fogalmaznia, amit a tömeg formátlanul és nehézkesen érez. A tömegvágyak szakemberévé kell válnia. Meg kell értenie, hogy a tömegnek nem *vezérre*, hanem *vezetőkre* van szüksége. *A vezér a saját akaratát kényszeríti a tömegre — a vezetők ránevelik a tömeget, hogy a maga akaratát világosan felismerje és határozottan érvényesítse.* A vezér egyén, aki szemben áll a tömeggel. A vezetők egyének, akik azonosítják magukat a tömeggel, mert tudják, hogy *az egyéni szabadsághoz a tömegszabadságon át visz az út.* Előbb a tömegnek *mint tömegnek* kell felszabadulnia a politikai, szociális és szellemi elnyomás alól, hogy azután az egyéniségek gátlástalanul kibontakozhassanak. Az egyén csak akkor lehet igazán szabad, ha mindenki szabad. Szabadságérdeke tehát azonos a tömeg szabadságérdekével. Ha önmagán akar segíteni, a tömegen kell segítenie. És ha a tömeg néha nehezen érti meg, ha bizalmatlannak, sőt esetleg talán megbízhatatlannak mutatkozik, nem szabad megsértődnie és hátat fordítania. És ha Nietzschére gondol, aki büszken vallotta, hogy mindig csak népszerűtlen, kompromittáló ügyek mellé állott, ne felejtse, hogy ma nincs népszerűtlenebb és kompromittálóbb ügy, mint a tömeg ügye.

TE ÉS A VILÁG

Irta: Szirmai Rezső

Szeretek benned mindenkit, kit szeretni
kéne a földön. Oly messze laknak s oly idegen
s ridegen élnek: elérhetetlenben zöldülő völgyön,
átláthatatlan ködökön túlnan, irdatlan
erdőknek éjén, sokan már holtan az Úrban,
vagy zsibongva körültem házamnak mélyén, —
oly messze élnek az emberek tőlem,
akár ha távoli arcok csak sürü és
gomolygó ködben, vagy rokon, ki osztozni látszik
minden örömben, vagy apámnak fia,
a testemnek vére, oly messze él mindenki
tőlem, csak te vagy, ki elértél lopva
a lelkem nedves és sötét, és hideg
küszöbére. Ezért szeretlek s benned mindenkit,
kit szeretni kéne, kiknek helye a lelkemben
volna s csak nem találtam rájuk,
mert messze élnek s idegen számomra
a házuk, ahol laknak. Lehet, hogy ők is
keresnek engem s a szivemnek küszöbén
társtalan ebekként régen kaparnak
és várják, hogy nyiljék az ajtó, de nem hallok
semmit
és nem leljük egymást. Tudom, hogy vannak,
csak nem ismerem őket. Oly messze laknak!
s oly idegen s ridegen élnek a földön,
akár egy messze és rejtelmes völgyön,
akár a füstölgő ködökön túlnan,
vagy sokan már jobblétre hulltan az Úrban,
vagy őserdők irdatlan s ezer veszélyben konokul
meredő fáján, vagy éppen csevegve vigan
és nyájasan ülve a házamnak táján, —
oly távol él mindenki mindannyiunktól!
Ezernyi görcsön és ezernyi indán meztelen járván
csak te értél hozzám s most fekszel a lelkem
küszöbén árván. Más senki sem jön, mást hiába
várok. Gyere a küszöbön át, hogy öleljem
benned az egész világot.

Kagerbauer Antal

épitesz

l.

Biró József

Kolozsvári képeskönyv.

Bp. 1940. 20, 21. l.

32. l. 31. t.

Officina

3. l. — Gerevich: Az prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 231. l. (Képe 228. l.) (Credi, nyers műhelyvázlata a római Sterbini gyüjteményben.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172—173. l. — Exhibition of italian art. Royal Academy of Arts. London, 1930., 369. szám. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Berti—Toesca 954. l. (Képe 953. l.) (Credi, a filadelfiai Johnson gyüjteményben replikája.) Van Marle XIII., 1931., 312—314., 316. (Képe 313. l.) (Credi.) — Lepold—Lippay 55. l.

CRESPI, GIUSEPPE MARIA (bolognai festő, 1665—1747)

Jézus születése
Királyok imádása

Fa, olaj, egyenként 24×32 cm.
Maszlaghy II., 346. és 347. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 240. l. (G. M. Crespi.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Lepold—Lippay 55. l.

CRIVELLI, CARLO (velencei festő, 1440—1494 körül)

Szent Bonaventura, Bernardin és Domokos (73. kép)

Kagerbauer Antal

l.

Bíró Erdmüv. 1911.

141, 149. 150. l.

odato, Pietro (Gavin Hamilton után).
HILLES ÉS HEKTOR.
(Zwei kolorierte Farbenstiche). 44×56 és 46×54 cm.

sz. (Jh.)

ezve (Bez.): Zichy.

ent jobbra (Bez. unten rechts): Zichy.
cm.

S (Ungarischer Edelmann im Gefängnis).
Illusztr. XXIX. tábla.

enküche).
chnung). 112×158 cm. Illusztr. XVII. tábl.

Kagerbauer

l.

Lykanemzromantika

228. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Kagerbauer Antal

épitész 1843-46.

vőd

Csabai István

Egy tér életrajza.

Szépmüvészet

1942. 111. l.

Szépművészet

Kagerbauer Antal

K

épitész.

épitette a kolozsvári vá-
rosházát 1842-45-ben.
Az épület ~~[illegible]~~ homlokza-
tát a Münchenből ha-
zakerült Böhm János
terverte.

Pataki Jenő:
A régi tanácsház és
főbírók. Kolozsvári
Szemle. 1943. 278. l.
279. l. Szeppel

Az építés befejeztével
tentit a közönség a város
polgári pogával elijmente-
sen ajándékozta meg tentit

[illegible] Karolyné.

Edelény.

MDK

Kagena Nándor, festöm.

1900. Mübarátok Köre által alapitott 3000 koronás ösztöndij: Öszi esö.

OMKT- Nándorkiállitások. 1910. szept. 8. -dec. 27. Eger, Miskolc, Kassa, Eperjes, S.a.ujhely, Debrecen, Gyöngyös.
Kat. 65.1.

~~Gáspár Antal~~

Kágyé karikaturista szignója

Kovats

tovább Szigethy István

Toncz Tibór

Várnai

Vasi

karikaturái az alábbi műben.

erőd

Szabadszáj vidám vaptára. Bp. 1948.

Budapest VII. ker. szuglói Könyvtáregyesület

II. 174.

Kágyi Lajos

Beállott 1854. febr. 28

Kolozsvári asztalosok

4. l.

3.

4.

Kahán F. x épitéz M.D.K.

a Caritas jótékonyzási egylet bérházpályázatán második díjat nyert.

x) A jun. 16. sz. 2. oldalán Schannen Ernő szerepel mint második díjnyertes.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

jun. 9. sz. 3. old.

KÁHÁN Sára

M.D.K.

1931-ben Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya.. Bp. 1954. 340. l.

Kahán Sára

1931-ben többedmagával hizárták a nagybányai iskolából. A csoport tagjaként Klein József, majd Ziffer Sándor műtermében dolgozot.

Marádin Jenő: Nagybányától - az új hangsk-kosunk, Kolozsvár 1968. X. 15-18. ig

M.D.K.

KÁHÁN Sára

1930-ban a Szépművészeti Iskola tagja

Réti: Nagybánya... Bp. 1954. 340.l.

/ /

KÁHÁN Sára

M. D. K.

1929-ben Nagybányán a Szépművészeti Iskola tagja

Reti: Nagybánya... Bp. 1954. 339.1.

Káhán Sára

életrajz

Muráden Jens. Nagybanya. A fotótelep
munkásai. Miskolc, 1994, 51.

Kahána Sári

- mintán kommunista meggyőződése miatt eltávolítják az iskolából, Ziffer Sándor találja tanítását.

Említve: Ruzicskay György, Ferenczy Béni, Ferenczy Noémi, Ziffer Sándor, Boromisza Tibor, Tihanyi, Czóbel, Czigány, Perlrott Csaba, Podlipny Gyula, Hollósy Simon, Klein József, Vida Géza, Katz Sándor, Pittner Olivér, Czizér Lilla, Weith László, Gallas Nándor, Szőllyi István, Szőllyay Sándor, Kós Károly Réti István, Egy. Szabó Béla, Déri Huber István, Csáktornyai Zoltán, Basch Andor, Kunoss András, Szervátiusz Jenő, Boromisza Géza Shallis Teutsch Sándor, Ferenczy József, Kazár László, Agrikola Lídia

Borghida István. Karcos művészet

Igaz Szó 1973/7 124. old.

Kahána Sári.

KAHÁN SÁRA

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

504
Szöveg : 55, 187, 351,

Albert Kahn, amerikai építész

Maróti Géza 1921-ben örömmel fogadta el Eliel Saarinen finn építész meghívását, hogy elvállalja az Egyesült Államok-beli Cranbrookban épülő egyetem külső és belső díszítőszobrászati munkáit. Itt alakult ki, Saarinenéhez hasonlóan a további munkáit jellemző neoklasszista stílusa. Építészetileg helyenként meghatározóbbak ezt követően Albert Kahn, amerikai építésszel közösen készített munkái Detroitban és környékén.

Gerle János: Maróti Géza építészet és szobrászat határán. Magyar Építőművészet, Budapest, 1983. jún. 50-51-old.

KAHAY, Joseph, pozsonyi avztalosszegéd

J. K., Tischlergesell, † 34 éves korában, Pozsony, 1848 augusztus 3. (1848, II. kötet, 223 l)

Preßburger Zeitung
(Geuthon)

KAHAY, Joseph, pozsonyi asztalossegéd

J.K., Tischlergesell,
† 34 évesen, Pozsony, 1848 aug.3.
[1848, II.kötet 223 l.]

Pr.Z.

Pr.S.

Kahane Mór

Budapest, 1940. szept.

Kahane Mór aranyműves és ékszerész, Ujpest, Árpád-út 86.
294-060

Az ingó emlékeket illetően az XI.t.c. megfelelő rendelkezései és gyéb vonatkozó rendeletek jelen vénnyel hatályukat vesztik.

Kahler, festő

Pesti Hirlap, 1882. okt. 22. 9.
Porzsolt Kálmán: A mücsarnok
őszi kiállitása

Kahlert, Georg d. J.

ötvös

l.

Csat-Frey Öst. Kunstt

XXIV. k

145. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
VEGYES MŰVEK.
420

Mórri Sámolon. Mária Magyarország
királynéja 1370-95.
Budapest, 1885.

L. M. Tört. Életrajzok I. köt.

(5 L.dd.)

Frida Kahló

festőművész

„Festeni az életért" c. dilleben a tragikus sorsú művész pályáját ismerteti

Kiss (em) Judit
cille.

Művészet
88/6

(53 old.)

Frida Kahlo

festőművén

Repro.: A két Frida
olaj, vászon
Jelmezt: 1939

Kiss (em) Judit
ajne

Művészet
88/6

(Brold.)

Frida Kahlo

festőművén

Repro.: Az eltört gerinc
olaj, tömör farost lemezen
Jelenült: 1944

Mű-ének
88/6

Kiss (em) Judit
a Ne

Frida Kahlo (Th. old.)

festőművén

Pályája, élete kiss (em) judit a Nében

Frida Kahlo: Csendélet tunákkal, olaj, tömör farost lemezen, 1943

Művészet 88/6

(Fhold.)

Frida Kahlo

festőművés

Életének, pályájának ismertetése

Kiss (em) Judit

cikkében

Művészet 88/6

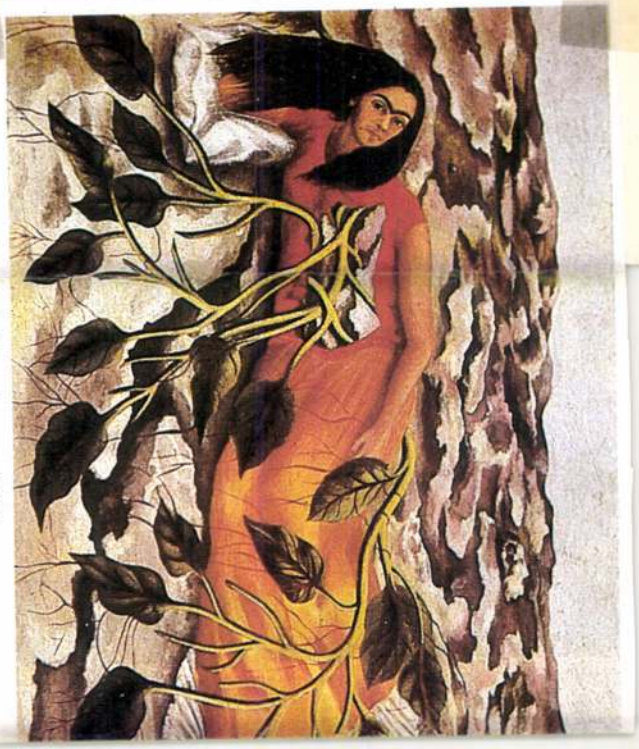

Frida Kahlo: Gyökerek, olaj, tömör farost lemezen, 1947

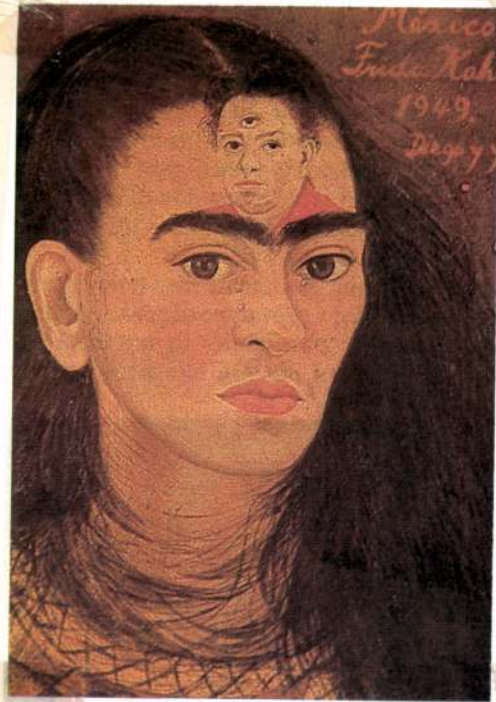

Frida Kahlo: Diego és én, olaj, tömör farost lemezen, 1949

(54. old)

Frida Kahlo

festőművén

Életének, pályájának
ismertetése

Kiss (em) fedit
ázzéhen

Művészet
88/6

MDK

Kähra P., XIX sz.

Női képmás. Vákon

Ernst Mus. aukciói, XXV - XXV. - 27. l.

Kahrer Miksa

festő

szül. 1878 júl. 8. Temesvár.

Kahrer Miksa, festő, szül. 1878 júl. 8-án Temesvárott, 1893 okt.-ben iratkozott be és 1897 júl.-ig az ált. festészeti szakosztályban Griepenkerl tanítványa vilt.

lása

Fleischer Béla 56. l.

Tata.

A közép[illegible]ért a bástyákkal
lalja el, melynek kapujához h
képezik, mig jobbról erőd lát
metö melletti utat két katona
már áll, melynek farkát férfi
da és zsák mellett asszony be

TOTTIS U
fölül középütt: NUBERE PROPTE
jobbra: H 59.
alól: Divitias propter, mihi
Ne deridaris viduam rel
legalól: Wer umb guts willen
Der hat viel zanc
Lass Witwe sein: ist
Drumb Bulgarus au

Km., mér. a rl.
Meiszner: Polit.

198-91

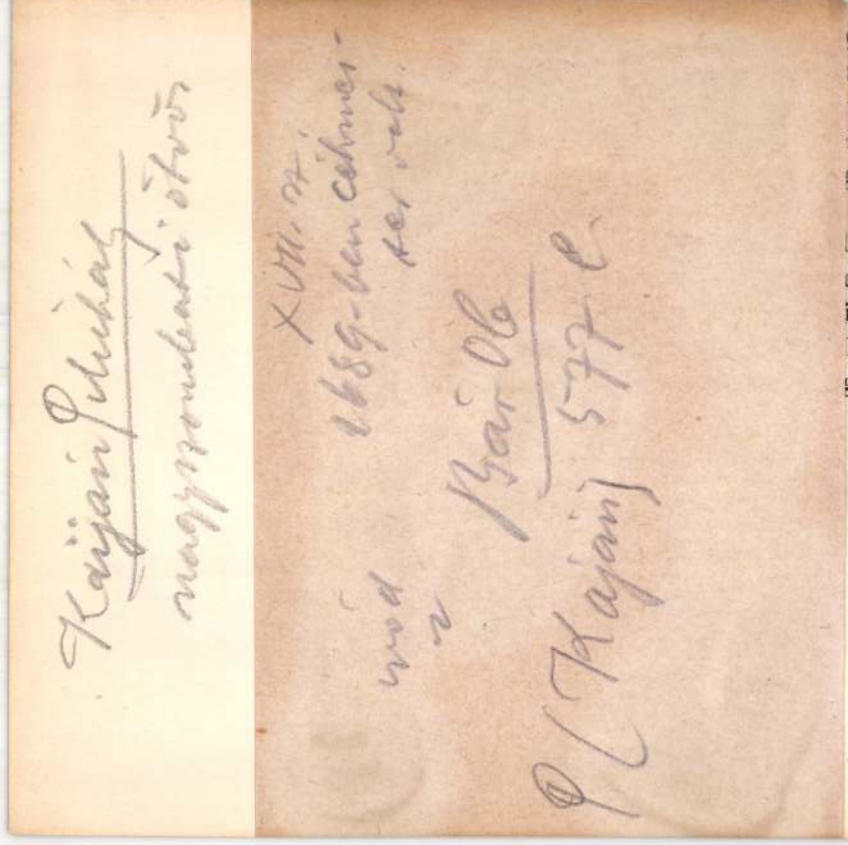

y feloldott. De azt
olyan nagyon szent-
tul csak vizzel ke-
lháritván ilymódon
gét és fáradhatan

ember volt és de-
e a magyarért, akit
izdvén a szabad-
lkotmányában tá-
gy, mint az egész

nál hatalmasabb, becsapja mögötte a fiatalság szélesre kitárt kapuját, aztán jön a munka és az önmegtartóztatás. Ha másból nem, hát abból, hogy milyen bájos legenda kering a szegedi nép száján Tömörkény István önmegtartóztatásáról, egészen biztosan tudnám, nagyon megérdemelte, hogy beleszentesült a népi irodalom Pantheonjába. Szól pedig ez a legenda ilyeténképpen.

Egy napon, mikor keresztviz fölé tartotta ujszülött fiát, észreveszi Tömörkény István, hogy nagyon bánatosan néz rá a fekete Mária. És haza menvén, elgondolkozott. Aztán megkérdezte az élete párját: látta-e ő is vajjon a Szüz Mária rosszalását? Látta, feleli az okos asszony. No és mivel véthetett ellene, hogy elkomorult, mikor ránézett? Mire igy felelt az asszony: azzal, hogy messze maradoztál az ő szentségétől, amiből többet adott a viznek, mint a bornak, mert lám, nem borral, de vizzel keresztelnek. Akkor — mondja erre Tömörkény István, — a szentségéhez igazodok ezután. És másnap igen alázatosan járult a fekete Mária szine elé és erős fogadalmat tett, hogy a bor irányában megtartóztatást mér magára, de a hozzá való erőt a Szűz Máriától esdi. És aznap este és ezután is sok estén letiltotta

Kaill Adolfné

1891/92 – 1893/94 és 1891/92 – 1893/94 I. a Deák Ebner féle női festőisk. növendéke.

Ferkèpzomfoiskèvk

97. l.

Kaill Benedek

Körmöcbányáról, 1792-
ben 22 éves.

Kaill Benedek, Körmöcbányáról 22 éves korában, 1792 máj. 24-én iratkozott be.

lásd
Fleischer Béla. 56. l.

Temesvár.

Az előtért a Hunyadi h
őrszem áll és a mely felé jobb
ben pedig jobbra őrség tünik s

K.K. ARTILLERIE-ZEUGHAUS,
TEMESVÁR
vor der Belagerung im Jahr

Kny., mér. 18.8

57-94-74

Kaill Adolfné
vul. Török Maritza

vul. 1860 Rk.

1891/92 nöi ontály

1892/93 I " "

1892/93 II " "

1893/94 I " "

Tóth Sándor: A kuruczkirály V. 7

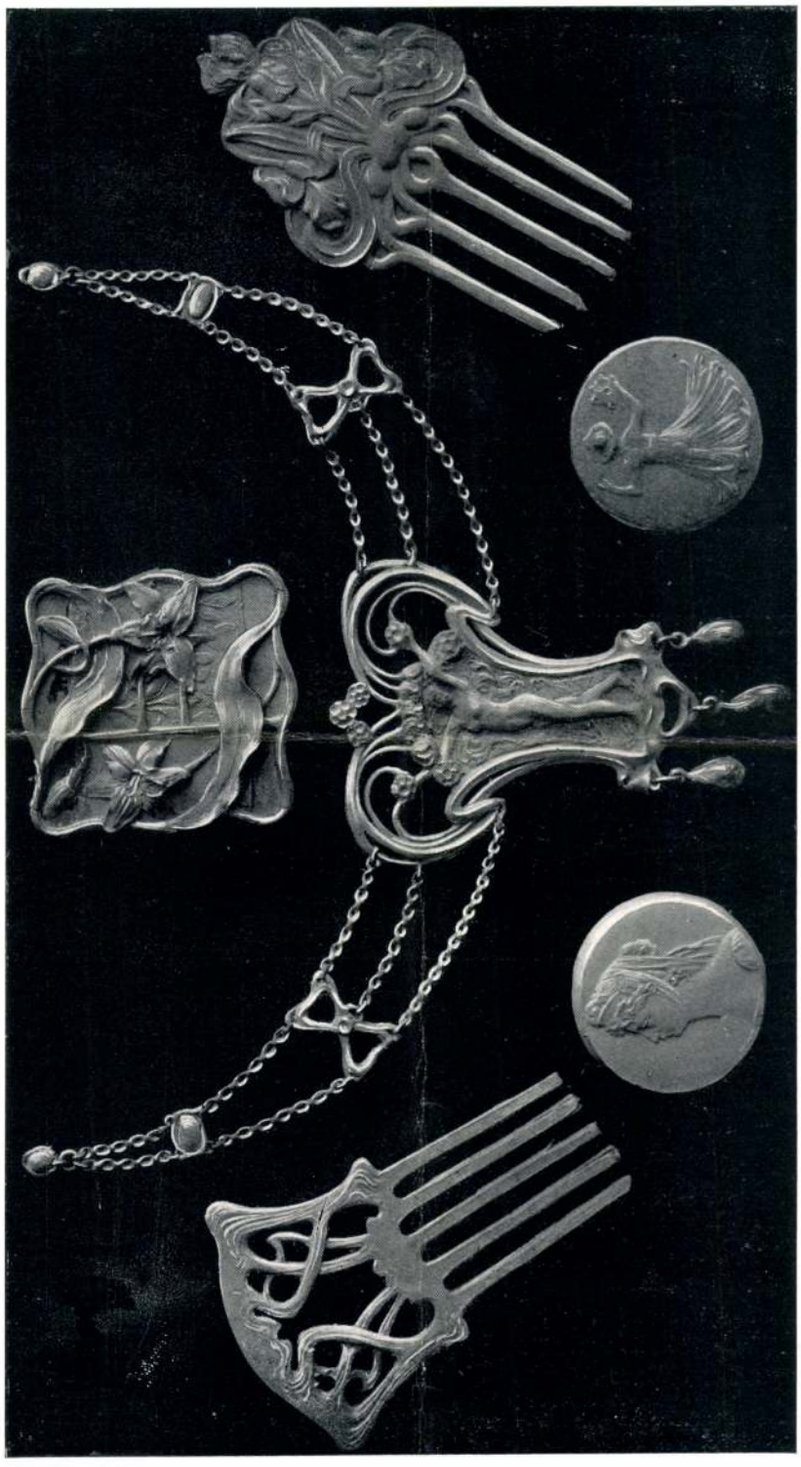

ÉKSZER-MINTÁK.
KISPLASZTIKAI OSZTÁLY.
TANÁR LORÁNFI ANTAL.

Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola kiállítása.

VÁGÓ DEZSŐ
BOROVITZ IMRE
SZABÓ KÁROLY.

KOHN
IGNÁCZ.

KISPLASZTIKAI
SZAKOSZTÁLY.

MURÁNYI
GYULA.

TANÁR
LORÁNFI ANTAL.

ZENTÁL LÁSZLÓ
KAIL LAJOS
WINTERSTEIN SALAMON.

Az orsz. m. kir. iparművészeti iskola kiállítása.

ÖTVÖS-SZAKOSZTÁLY
TANÁR
IFJ. HERPKA KÁROLY.

Kaim Mátyás

l.

Zádor-Rados

279. 330. l.

~~Első emeleti fajadó~~

~~Pánjo Rézert em~~

Kaim Miklós

Illusztráció

Rákosy Gergely: A kancsú alak frakkban cilinderben
Új Tükör, 1979. március 11 – 14. lap.

Kaim Miklós

Illusztrációk.

Munkácsi Miklós: Akció papucsban, brácsa és . . .
Új Tükör, 1978. november 19 – 14 lap.

Kaim Miklós

Illusztráció

Pákolitz István: Anonymus.

Ujfükör, 1979. április 29 – 17. lap.

Kaim Miklós

Illusztráció

Fenyvesi Gábor: Gyere vissza!

Új Tükör, 1978. szeptember 17 – 18. lap.

Kaim Miklós

Kaim Miklós metszete

Élet és Irodalom, Bp.
1976. juni. 19. XX. évf. 25. sz. 4. lap.

lelégetett Reims francia polgárai, kik emlékeikből csak királykoronázó, 700 éves székesegyházukat tarthatták meg? Sztálingrád cafatokká tépett, leégett városának lakói? Kelet-Poroszország országnyi menekülői felgyújtott házaikból? Mi, budapestiek, akiknek városát térdre kényszerítették a háború öv alatti ütései? Harmincegy éve ennek, de máig nyögeti emlékezetemet az a lángoló, Nádor utca 17. számú ház, amely a szemem láttára múlt ki, halandó porát és piszkát az égre köpve.

De mit tudnak minderről a mai húsz- és harmincévesek? Amennyit az iskolai történelemkönyv tartósíthat számukra, jobb esetben, ami szüleik élménybeszámolóiból az emlékezetükben ragad. Másodrangú tapasztalat mind a kettő, nem ereszt gyökeret a lélekben. Tehát könnyű szívvel, emléktelenül újrajárhatják az emberiség máig karbantartott kálváriás útját.

●

De nemcsak háborúban, békében is kockázatos az élet, ez közhely. Ha azonban felbontjuk, prizmáiban a valóság meglepő ábráit tükrözi. Üzenetszerűen: hogy dolgozni életveszély. Kortásaink java része ebben forog.

Tudott dolog-e — példának az NSZK-t veszem —, hogy az országban üzemi baleset következtében a munkások közül hétpercenként egy ember oly súlyos sérüléseket szenved, hogy élethossziglan belerokkan. Hét percenként egy ember!... sokallanám, még ha huszonnégy órára jutna is egy.

Megvizsgálandó azonban, a társadalom ludas-e ebben a romlásban, vagy az egyén bukik-e meg amannak szorításában; társadalmon értve ennek termelési szerkezetét. Az tait, csökött kedvvel és képességekkel. Fordítva: családi gondok csorbítják teljesítményét a munkahelyen, minőségileg is, mennyiségileg is. Düsseldorfban egy üzemi orvos egyetlen napon három olyan baleseti sérültet kezelt, kiket rossz idegállapotuk, szórakozottságuk juttatott a keze alá; feleségük odahaza gyereket szült. Magánélet és munka ma, az ipari társadalom korában szorosabban fogja át egymást, mint teszem a kézműipar idején; a gyári sziréna minden eddiginél erőszakosabban szól bele a munkás sorsába.

●

Tehát élni veszélyes; közhely, szóltam róla. A kockázatot azonban az ember nem saját elhatározásából vállalja; megszületéséért szüleire vethet. Felelőssége az önmagáért s másokért való, akkor kezdődik — korával együtt növekedve —, amikor az anyaméhből kivetve, beszívja az első korty levegőt; ezután maga dönt arról, mikor engedi ki szájából, betelten, az anyai emlőt.

Más kérdés, mennyire felelős az egyén, amikor egy közösség részeként — azzal együtt — vállal valamilyen kockázatot. Úgy tetszik, a ráeső hányadnál kisebb mértékben. A tömegvonzás csökkenti egyedi ítélő- és cselekvőképességét, önállótlanabb, könnyelműbb lesz, sorstársaival szolidárisan az emberbe vetett bizalma azt sugallja neki: ami a többieknek jó, nekem sem árthat. Fordítva: együtt rettegjük az ördögöt!

Kerek hetven éve, 1906-ban a kaliforniai San Franciscót egy földrengés romba döntötte s fölégette. Azóta évi átlagban ezer kisebb földrengés ijesztgeti a város lakóit. Talpuk alatt a padló megreszket, a falak inogni, az ablakok csörömpöl-

Mert amikor véletlenek ritka összjátéka folytán történetesen semmilyen külső-belső veszély nem

Lacza Márta

Fenti rajz teljes egészében a művész nevénél látható.

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juni. 19/25.sz. 3. lap. XX. évf.

Kaim /Kalm?/ Miklós

Kaim Miklós: Mesék

Élet és Irodalom, Bp. 1976. juli. lo.
XX. évf. 28. sz. 15. lap.

[redacted]:

PÉRELI GABRIELLA RIPORTJA:

SOSE HALUNK MEG EGYSZERRE

Él Pest megyében egy pár; külön-külön nincs bennük semmi különös, együtt azonban megtestesítői a táncdalszövegnek: „két összeillő ember". Az emeli ki őket a szürke tömegből, hogy csakis egymással házasodnak, ez pedig csak úgy oldható meg, ha közbe-közbe elválnak. De hát: előtte nincs kihirdetés, sem kötelező orvosi vizsgálat, utána meg — ha ennyire megegyeznek, miért éppen abban ne értenének egyet, hogy időnkint válni muszáj? Oldás és kötés gyerekjáték. A neheze a vagyonközösségmegosztással kezdődik. Abba úgy bele lehet ragadni, hogy tovább tart, és fordulatosabb, mint maga a kötelék, amely létrehozta és előidézte.

Ez az elnyűhetetlen pulóverfonalként hol felbontott, hol újramegkötött frigy aránylag egyszerű és szerény anyagi háttérben mozog; de mert valóban mozog, mert hol külön-külön, hol együtt, hol készpénzért, hol ilyen-olyan hitelre szerezték, amit szereztek, matrózcsomóvá gubancolódott a közös vagyon, amelyet olykor meg-meg-

Kézenfekvő, hogy marakodni csak azon lehet, ami van. De ami kézenfekvő, az lapos igazság, és féligazság. Lehet azon is hajbakapni, ami nincs.

●

A polgár joga, hogy minden megengedhető módon bizonyítsa igazát. Egyezség reményében többször is kérheti a per szüneteltetését, egy-egy évre. Két-háromötévi pereskedések. A tavasz első napján évtizedes jubileumát ülő vagyonmegosztási per aktái súlyosabbak az egyéni előfizetők tele-

kocsit, azt is én pofoztam ki, én cseréltem érte a házat, aminek a felét nyomban odaadtam a másik kocsiért. Egyedül ügyeskedtem összsze a házat, a feleségem a kisujját se mozdította érte... És akkor toldottam hozzá, amikor már beadta a válókeresetet. Azzal együtt megér vagy kétszázezret. Az kizárólag az enyém. (Az életközösség megszakításának valóságos időpontját könnyű kideríteni a gyerektartási perben. A házrész, és ami eddig elkészült a toldalékból: közös vagyon. — De hát apai-anyai örökségemet fecsöltem bele! Meg baráti

és kész. — A dió? Nem volt három kiló se! — Megvolt az a dió húsz kiló is. Meg egy festmény, Krisztus az olajfák hegyén. Vagyonmérlegeik: mint fotó és negatívja. Ki mit tart kézben, aszerint értékes vadonatúj, vagy avítt vacak. Kirendelt igazságügyi építész és ingatlanszakértő mutatja ki, hogy a házra folyamatosan és közösen ráköltöttek 24 380 forint 18 fillért.) — Hát a baráti segítség? Hát a bontott anyag? Az ember másik szakértőt kér. Az OTP-ből kivett hatvanezer forint eredete kétes. Eltelik

gyerek, hol így, hol úgy. Orvos egyetemi adjunktusnő lakótér-lég köbméterre számítja át a biológiai lag közös gyerek értékét, logarlé cen, vagy a gombjain. Erre az ered ményre jut: — Viheted a gyereket ha nekem adod a lakást.

●

Ahány eset, annyi agytröszt.

Háromévi házasság, kétéves válóper. A vagyonon egyezkedés, per szüneteltetés. Ideggyógyintézet. A asszony a második férje miatt vál el az elsőtől, aki készpénzben váltotta meg a közösvagyoni részét ezt az összeget a nő befizette a második férjjel közös szövetkezeti lakásba, magával hozott bútorra rendezte be a szobáját. Második férje kettejük nevére kérte a telekkönyvi bejegyzést, de a kérvényét hiánypótlásra visszaküldték. Meggondolta: mégsem kérte a bejegyzést. Elváltak. A férfinak eszébe ötlött, hogy elvált felesége csak kezesként írta alá az adásvételi szerződést — akkor még az első férje nevét viselte —, s ezen az alapon megpróbálja kisemmizni. De

KAIM MIKLÓS

Kaim Miklós: Busók

HORGAS BÉLA:

Élet és Irodalom. Bp. 1976. febr. 28.
XX. évf. Melak 9.sz. 15. lap.

~~Ekkora melákot én még életem-~~ ~~folt csőr előtt vonagló gilisztának,~~

ncska
k

Gyógyultnak azt a beteget mondják, aki az orvosi beavatkozás után öt esztendővel tünetmentes, bár az első két év múltával legtöbben túl vannak a veszélyen.

Harmincöt éves muzsikus mondja:

— Tudnia kell, hogy hipochonder vagyok. Öt éve történt: több napos hangversenyútról érkeztem, hazamagamhoz tértem, látom, hogy három egyenruhás hullaszállító tanakodik az ágyam fölött. Nem tudom mi kell, hogy valakinek megálljon a szívműködése, de az enyém csaknem megállt. Azt gondoltam, hogy már a túlsó parton vagyok, csak véletlenül megőriztem az öntudatomnak egy foszlányát... Ezek a marhák egy cimborájukat keresték, azt, aki mellettem feküdt. Nem volt ott a nővér, senki nem tudta megmondani nekik, hová ment a szomszéd. Fel akartak ébreszteni, hátha én tudom, hol a koma, mert suttyomban bort hoztak neki. Demokrácia van, ki írhatja elő valakinek, milyen gúnyában menjen látogatóba. Nem igaz?... Mikor felgyógyultam, állást kellett változtatnom. Túl figyelmesek voltak a munkatársaim. Bármit tettem, a főnök jóváhagyta. A bántó tapintat elől szöktem... Hogy vannak-e szorongásaim? Nem félek jobban a ráktól, mint az, aki nem ismeri személyesen. De annyira igen.

Raim Miklós

Illusztráció

Janusz Glowacki: Látogatás.
Tükör, 1977. március 13 - 16. lap.

Kaim Miklós

Kaim Miklós rajza

Csernus István fejében most újra mindenféle gondolat megfordult, míg bámulta az udvart. „Lehogy a századosnak van iga- Tényleg várnunk kellene ? Ezt fogom megmondani a ieknek is... Az is lehet, hogy zázados tud valamit, amit ő . Lehet, hogy készül valami, nem beszélnek róla? Vagy ncsányi is ugyanolyan tanács- n, mint ő?" A századosra né- , Tomcsányi olyan elmélyült gondolkodott, mintha nem is volna mellette senki.

százados az utóbbi napokban gsejtett valamit. Igaz, csak hoyosan tudta megfogalmazni gának is, mert nem látta világan, csak találgatta az ezredes az alezredes megváltozott maartásának az okait, s ami legább elgondolkoztatta, az a parnok viselkedése volt... „Leséges volna, hogy a lengyelek értenek egyet... Akikhez a utas vitt, másképpen ítélték g az átállás feltételeit, mint k itt... Szembeszállni a nétek után az oroszokkal, hogy mennyire megijedt a szavaitól... „A lengyel biztosan nem hazudott. A százados attól fél, hogy megismétlődik, amit a mocsarakban átéltek, meg a városból való kimenekülésekor. Az ágyúzás, a bombázás..."

Tomcsányi nemsokára visszajött az udvarra. Először Batár Jánosnak szólt: „Menjen minél előbb a parancsnokságra, nemsokára indulunk." Aztán megállt a tizedes előtt, és sietve darálta:

— Most nincs idő semmire. Indulni kell. Varsóba megyünk. Varsó mellé. Az út végig biztosítva van... Varsóban majd lesz idő gondolkodni, hogy mit, mikor és hogyan tegyünk. Most indulnunk kell. Ennél többet nem tehetünk, ez látszik a legésszerűbbnek. Az ezredes is így gondolja.

Batár János a teherautó ülésén szunyókált, amikor a százados szólt neki. Levette a fejéről a sapkát, megvakarta a fejét, elnyomott egy ásítást, és lassan lelépett a kormány mellől.

Már az udvarról látta, hogy a huszárok lóháton felsorakoznak nos nem tudta, hogy az ő miért nem ül mellette.

Tokaji János folytatta az elkezdett gondolatot:

— Abban a városban, ahová gyünk, valószínű, hogy meg állunk. Ezen a helyen a le lentősebb német csapatokat ták össze. Így tájékoztattak. tán meg azt is megtudtam, h a folyóparton levő németek két napja, ebbe a városba von tak vissza. Megelőztek minket

Jánosy Benedek ült hátul, az redes mellett. Gyorsan oldalra nézett, és kimérten, majdnem szótagolva mondta:

— Igen, igen. De nincsen baj. Maradt még itt huszonnégy aknász.

— Reméljük, nem sikerül lángba borítani a várost. A terv ördögi, s ahogy körülnéztem a hidak környékén, nagyon könnyen végrehajtható — mondta az ezredes.

— A százados terve sikerrel járt. Így tudom. A fegyvereket megkapták a lengyelek. Most aztán rajtuk a sor. Ha időben cselekszenek, de még a mai napon, akkor megelőzhetik az aknászokat.

magyar parancsnokság legyen önálló és független. Batár János előtt egy pillanatig sem volt kétséges, hogy ez a három tiszt — Majthényi Áron már régebben elment tőlük — egyre inkább szembehelyezkedik a németekkel. El is mondták többször, hogy „a magyarokat a németek csak golyófogónak használják", a tisztek ezt többször ismételték a kocsiban. Batár János ezt jegyezte meg a legjobban.

Amikor városokon és falvakon át haladtak, kisebb-nagyobb folyókat kereszteztek, figyelte ő az útjelző táblákat, megpróbálta kibetűzni a neveket is. Egyszer észrevette Jánosy Benedek, hogy Batár magában próbálja elmotyogni az útjelzőre írt helyneveket.

— Nehogy azt higgye, hogy ezek a táblák jók... Kicserélik ezeket, csak azért, hogy megtévesszék az idegent... A kilométerkövek meg ezek a táblák megté-

1977 MÁR 13
TÜKÖR
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAPKIADÓ BUDAPEST, IX., Üllői út 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Kain Miklós

Nagymaroson megnyílt a Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak nyári tárlata, melyen szerepel Ady-illusztrációja (anlítve)

Losonci Miklós: Tárlatok Nagymaroson és Vácott.

Pest Megyei Hírlap, 1977. júl. 20.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 FEB 28

ÉLET ÉS IRODALOM

Kaim Miklós
1021

Kaim Miklós: Busók

mi kell, hogy valakinek megálljon a szívműködése, de az enyém csaknem megállt. Azt gondoltam, hogy már a túlsó parton vagyok, csak véletlenül megőriztem az öntudatomnak egy foszlányát... Ezek a marhák egy cimborájukat keresték, azt, aki mellettem feküdt. Nem volt ott a nővér, senki nem tudta megmondani nekik, hová ment a szomszéd. Fel akartak ébreszteni, hátha én tudom, hol a koma, mert suttyomban bort hoztak neki. Demokrácia van, ki írhatja elő valakinek, milyen gúnyában menjen látogatóba. Nem igaz?... Mikor felgyógyultam.

ska

Gyógyultnak azt a beteget mond-
ák, aki az orvosi beavatkozás után

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JUL 10

ÉLET ÉS IRODALOM

Kaim Miklós

1021

Kaim Miklós: Mesék

PÉRELI GABRIELLA RIPORTJA:

SOSE HALUNK MEG EGYSZERRE

Él Pest megyében egy pár; külön-külön nincs bennük semmi különös, együtt azonban megtestesítői a táncdalszövegnek: „két összeillő ember". Az emeli ki őket a szürke tömegből, hogy csakis egymással házasodnak, ez pedig csak úgy oldható meg, ha közbe-közbe elválnak. De hát: előtte nincs kihirdetés, sem kötelező orvosi vizsgálat, utána meg — ha ennyire megegyeznek, miért éppen abban ne értenének egyet, hogy időnkint válni muszáj? Oldás és kötés gyerekjáték. A neheze a vagyonközösségmegosztással kezdődik. Abba úgy bele lehet ragadni, hogy tovább tart, és fordulatosabb, mint maga a kötelék, amely létrehozta és előidézte.

Ez az elnyűhetetlen pulóverfonalként hol felbontott, hol újra-

Kézenfekvő, hogy marakodni csak azon lehet, ami van. De ami kézenfekvő, az lapos igazság, és féligazság. Lehet azon is hajbakapni, ami nincs.

●

A polgár joga, hogy minden [illegible] módon bizonyítsa

kocsit, azt is én pofoztam ki, én cseréltem érte a házat, aminek a felét nyomban odaadtam a másik kocsiért. Egyedül ügyeskedtem ösz-sze a házat, a feleségem a kisujját se mozdította érte... És akkor toldottam hozzá, amikor már beadta a válókeresetet. Azzal együtt meg-

és kész. — A dió? Nem volt három kiló se! — Megvolt az a dió húsz kiló is. Meg egy festmény, Krisztus az olajfák hegyén. Vagyonmérlegeik: mint fotó és negatívja. Ki mit tart kézben, aszerint értékes vadonatúj, vagy avítt vacak. Kirendelt igazságügyi építész és ingatlan-

egyetemi adjunktusnő faköbméterre számítja át a biológiailag közös gyerek értékét, logarlécen, vagy a gombjain. Erre az eredményre jut: — Viheted a gyereket, ha nekem adod a lakást.

●

Ahány eset, annyi agytröszt.

Háromévi házasság, kétéves válóper. A vagyonon egyezkedés, perszüneteltetés. Ideggyógyintézet. Az asszony a második férje miatt vált el az elsőtől, aki készpénzben váltotta meg a közösvagyoni részét, ezt az összeget a nő befizette a második férjjel közös szövetkezeti lakásba, magával hozott bútorral rendezte be a szobáját. Második férje kettejük nevére kérte a telekkönyvi bejegyzést, de a kérvé-

Kaim Miklós

VENDÉGKIÁLLÍTÁST nyitott tegnap a Hatvani Galéria a helyi cukor- és konzervgyár művelődési házában. Első alkalommal mutatkozik be a nagy nyilvánosság előtt Kaim Miklós grafikusművész és Balogh István festőművész. A kiállítás szeptember 2-ig tart nyitva.

Magyar Hirlap 1979[illegible]

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1976 JUN 19

ÉLET ÉS IRODALOM

1021 Kaim Miklós

Kaim Miklós metszete

...mlékeikből csak királykorona-
00 éves székesegyházukat tart-
ik meg? Sztálingrád cafatokká
t, leégett városának lakói?
t-Poroszország országnyi me-
lői felgyújtott házaikból? Mi,
pestiek, akiknek városát térd-
ényszerítették a háború öv
i ütései? Harmincegy éve en-
de máig nyögeti emlékezete-
az a lángoló, Nádor utca 17.
ú ház, amely a szemem láttá-
ult ki, halandó porát és pisz-
z égre köpve.
mit tudnak minderről a mai
és harmincévesek? Amennyit
kolai történelemkönyv tartó-
t számukra, jobb esetben, ami
ik élménybeszámolóiból az
kezetükben ragad. Másodran-
apasztalat mind a kettő, nem
t gyökeret a lélekben. Tehát
yű szívvel, emléktelenül újra-
tják az emberiség máig kar-
artott kálváriás útját.

●

nemcsak háborúban, békében
ckázatos az élet, ez közhely.
zonban felbontjuk, prizmáiban
óság meglepő ábráit tükrözi.
etszerűen: hogy dolgozni élet-
ly. Kortásaink java része eb-
orog.
dott dolog-e — példának az
K-t veszem —, hogy az or-
an üzemi baleset következté-
a munkások közül hétpercen-
egy ember oly súlyos sérülé-
et szenved, hogy élethossziglan
okkan. Hét percenként egy
r!... sokallanám, még ha hu-
égy órára jutna is egy.
gvizsgálandó azonban, a társa-
n ludas-e ebben a romlásban,
az egyén bukik-e meg aman-
szorításában; társadalmon ért-
nek termelési szerkezetét. Az

kel. Fordítva: családi gondok
bítják teljesítményét a munk
lyen, minőségileg is, mennyisé
is. Düsseldorfban egy üzemi
egyetlen napon három olyan
eseti sérültet kezelt, kiket
idegállapotuk, szórakozotts
juttatott a keze alá; feleségük
haza gyereket szült. Magánél
munka ma, az ipari társadalor
rában szorosabban fogja át
mást, mint teszem a kézm
idején; a gyári sziréna minde
diginél erőszakosabban szól b
munkás sorsába.

●

Tehát élni veszélyes; közhely, szóltam róla. A kockázatot azonban az ember nem saját elhatározásából vállalja; megszületéséért szüleire vethet. Felelőssége az önmagáért s másokért való, akkor kezdődik — korával együtt növekedve —, amikor az anyaméhből kivetve, beszívja az első korty levegőt; ezután maga dönt arról, mikor engedi ki szájából, betelten, az anyai emlőt.

Más kérdés, mennyire felelős az egyén, amikor egy közösség részeként — azzal együtt — vállal valamilyen kockázatot. Úgy tetszik, a ráeső hányadnál kisebb mértékben. A tömegvonzás csökkenti egyedi ítélő- és cselekvőképességét, önállótlanabb, könnyelműbb lesz, sorstársaival szolidárisan az emberbe vetett bizalma azt sugallja neki: ami a többieknek jó, nekem sem árthat. Fordítva: együtt rettegjük az ördögöt!

Kerek hetven éve, 1906-ban a kaliforniai San Franciscót egy földrengés romba döntötte s fölégette. Azóta évi átlagban ezer kisebb földrengés ijesztgeti a város lakóit. Talpuk alatt a padló megreszket, a falak inogni, az ablakok csörömpöl-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG (HEVES)

1979 SEP. 6

Kaim Miklós
grafikusművész
1021

Kaim Miklós és Balogh István Péter hatvani bemutatkozása

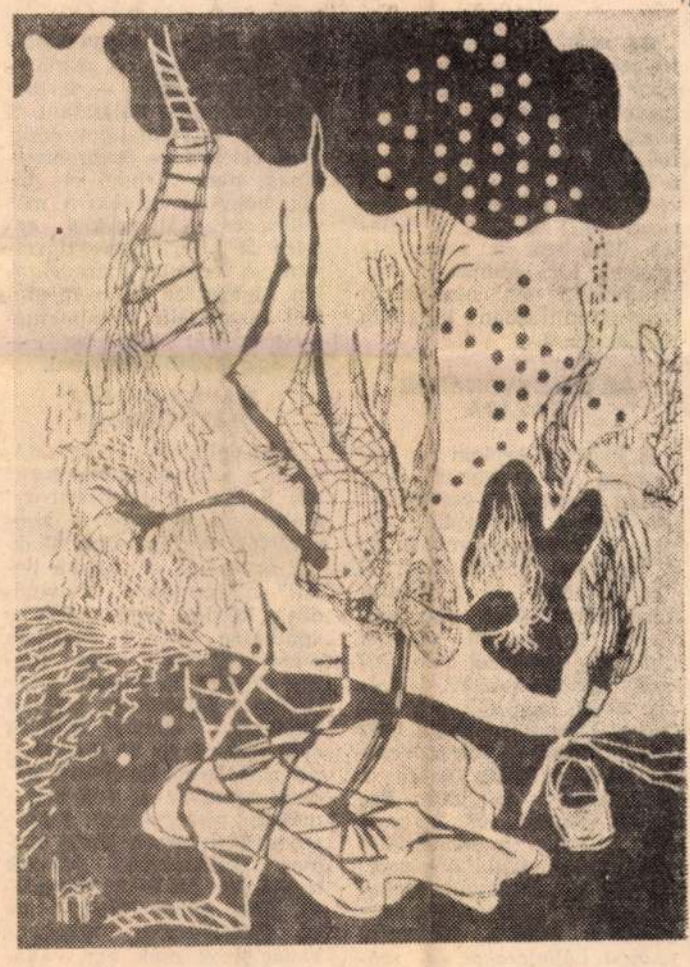

Nem első alkalom, hogy a cukor- és konzervgyár művelődési háza képzőművészeti kiállításnak nyújt födelet. Az is visszatérő jelenség, hogy a *Hatvani Galéria*, híven a munkásművelődés szolgálatának ügyéhez, itt mutatja be valamely rangos időszaki tárlatát. A galéria és a gyári művelődési ház összefogásának eredményeként most két induló, fiatal művész — *Kaim Miklós* grafikus és *Balogh István Péter* festő — állította ki műveit.

Ha csupán ez utóbbi tényt, az első bemutatkozás lehetőségét említjük, önmagában is fontos momentumról van szó. Hiszen a képzőművészeti főiskolai évek Kaim Miklós és Balogh István Péter esetében egyaránt a lázas készülődés, útkeresés, az elhivatott várakozás jegyében teltek el. Sok-sok indulatuk mind oda tendált, hogy tanítómestereiktől — *Raszler, Rozanits, Kokas Ignác* — szerzett tudásuk, etikai tartásuk lényegét, eredményét egyszer a széles tömegeknek közvetítsék, művészi mondandójukat megosszák velünk, a festmények és metszetek barátaival. Igaz, ők érthetően nem vívtak még ki maguknak olyan nevet, mint akikről az imént említést tettünk, ám a kiállítás valahány műve azt tükrözi, hogy mindkettőjük előtt nyitva áll a továbblépés, a szuverén művészi egyéniséggé fejlődés útja.

Ilyen vonatkozásban elég talán egy-egy jellegzetes munkájukra irányítani a figyelmet! Kaim Miklós „Felhőpettyező" című metszete például nem csupán a képi, formai kifejezés magas színvonaláról, a technika tökéletes birtoklásáról beszél, hanem a fiatal művész egészséges ironizáló hajlamát is fölmutatja. Vagy ott van Balogh István Péter „Bürke" című olajmunkája, amelynek szinte minden négyzetcentimétere legalább annyira műves, érzékletes, harmonikus színvilágú festői nyelvről tudósít, mint amennyire a múló, tűnő világ iránti nosztalgia, s a szerkesztési bravúr megtestesítője.

Hogy miért nem bővebb ez a tárlat? Mindketten miért nem sorakoztatnak föl első önálló kiállításukon több munkát? Bizonnyal e tény mögött is művészi erény, az önmegtartóztatás, a kevés jóval sokat mondás igénye húzódik meg igen rokonszenvesen. A fiatalok arra törekszenek inkább, hogy itteni jelenlétük sebezhetetlen legyen, különböző műfajokba sűrített fölfogásuk pedig összecsengjen, erősítse egymást.

Hatvant követően a vámosgyörki művelődési házban, majd Gyöngyösön is közönség elé lép a két művész.

(moldvay)

Nélkülö: kisvállalat

Az utóbbi időben egyre jobban utat tör a felismerés, hogy a magyar vállalatok sorából hiányoznak a korszerű kis- és középvállalatok. Az ipari szervezet már a hetvenes évek elejére is rendkívül erősen központosított volt: az átlagos vállalat 1970-ben a szocialista iparban 1521 munkást foglalkoztatott, ami nemzetközi összehasonlításban kiugróan magas szám.

AZ ÖSSZEVONÁSOK HATÁSA

A hagyományokon túl különösen a hatvanas évek elején végbement összevonások hatása tükröződik ebben. A hetvenes években ez a folyamat folytatódott. S bár 1976-ban — a negatív következményeket felismerve — a központi szervek kialakult szervezet változatlanul tartása mellett foglaltak állást, még abban az évben is 17 vállalat szűnt meg összevonással a minisztériumi, 32 a tanácsi, és 40 a szövetkezeti iparban. Sor került ezernél, sőt kétezernél is több munkavállalót foglalkoztató vállalatok egyesítésére is. *„Nagyvállalataink tömegesen olvasztották magukba a kisebb, többnyire tanácsi vállalatokat és szövetkezeteket, így szerezve munkaerőt, telephelyet, biztonságot az egyébként laza szerződéses kapcsolatok helyett, de sokszor így növelték tekintélyüket, esetleges monopolhelyzetüket is. Önkritikusan meg kell mondanunk, hogy ehhez a folyamathoz a központi gazdaságirányítás is hozzájárult az utóbbi évtizedekben azzal, hogy — a könnyebb utat választva — túl könnyen elismerte az ágazati és a helyi érdeket".* — mondotta *Faluvégi Lajos* pénzügyminisztériumi államtitkár a közelmúltban a Magyar Nemzet hasábjain.

Érthető, hogy a nagyvállalatok éppen ilyen — számukra legalkalmasabb — termékeket igyekeznek választani. S mivel a nagyvállalatok ezekre a célokra — összpontosítanak, nem várható el tőlük, hogy — egyébként más szükséges — termékek ezreire is kiterjedjen figyelmük. A kereslet maradéktalan kielégítése azért megfelelő összetételű vállalati méretstruktúrát feltételez — sok-sok kisvállalkozással.

KAPUN BELÜLI HÁTTÉRIPAR?

A kisvállalatok beolvasztásával a nagyvállalatok gyakran éppen a „háttéripari" szállítások, a termelési kooperációk elégtelenségét akarták orvosolni — „kapun belüli" háttériparral. Felvetődik a kérdés: *vajon miért ne épülhetne fel a termelés szervezete úgy, hogy egy-egy végtermék minden alkotóelemét ugyanazon vállalat különböző üzemei állítsák elő?* Először is: ez a szervezet nem lenne hatékony. Hiszen ugyanazt a félkésztermléket, részegységet, segédanyagot a népgazdaság számos vállalatában sok-sok termékhez fel lehet használni. Nem lenne célszerű, ha az előállításukra alkalmas kapacitások csak egy vállalat céljait szolgálják. Másodszor: az így felépülő nagyvállalat központja szükségképpen csak a fő termék termelésének fejlesztésére koncentrálna. E zárt vállalati termelési láncban elveszne a specializáció fő előnye: a termékek folyamatos fejlesztése. Az önálló kisvállalat legfőbb erénye, hogy saját kis termékkörében állandóan újra törekszik és azt rugalmasan — a nagyvállalati szervezetnél sokkal rugalmasabban — tudja megvalósítani.

kek termelésének a köre is szűkült. Érezhető ez a fogyasztási cikkek gyakran fogyatékos választékában és abban, hogy minden igyekezet ellenére újra és újra keletkeznek hiánycikkek. Nem remélhető például gazdag bútor-, cipő-, vagy méteráruválaszték, ha termelésük néhány vállalat kezében összpontosul. Ezek a vállalatok termelésük gazdaságosságát elsősorban azáltal tudják növelni, ha nagy sorozatot és kis választékot termelnek. A kisvállalatok számára azonban a kisebb széria is nagynak számít.

A hiánycikkek megoldhatatlannak látszó ügyében *akkor várható előrelépés, ha nem a nagyvállalatoktól várjuk, hogy „ezer apró cikket" gyártsanak, hanem lesz egy sor olyan kisvállalat, amelyek egyetlen „profilja" éppen egy-egy hiánycikknek számító termékkör.*

TECHNIKAI FEJLESZTÉS

Mekkora a kisvállalat? Nálunk egy 500 fős vállalat már inkább kicsi, mint közepes méretű. Valójában azonban a közgazdászok többnyire 10—100 fős cégeket szokták ebbe a kategóriába sorolni. Magyarországon ilyen alig van. Meglevő kisvállalatainkat, kis szövetkezeteinket többnyire „kóceráját" emlegeti a köznyelv. Ebben szerepet játszik a kisvállalatok jelentőségének lebecsülése, az a szemlélet, amely egyedül a nagyüzemet tekinti a szocializmushoz méltó termelési szervezetnek, a szocialista gazdaság jellemzőjének. De sajnos minősíti ez a kifejezés kisvállalataink, kis szövetkezeteink műszaki állapotát is. *Pedig a kis méret nem szükségképpen azonos a technikai elmaradottsággal.*

Kaim Miklós, grafikus

A Hatvani Galéria immár egy évtizede különös figyelmet szentelja feltörekvő művészgenerációnak. Évenként rendezi meg egy-egy pályakezdő festő, szobrász, grafikus első önálló tárlatát. Itt mutatkozott be Vinner Katalin, Kaim Miklós és sokan mások.

(-y-): Portrék a Hatvani Galériában.
Magyar Ifjúság, 1982. jan. 15.

Káim Miklós

Beszélyetés Fillentz Istvánnal

Mozgó Világ 1985/10

Kaiml Ferenc

hangnedrisztő Bp.

Alapítva 1870

l.

Ezredéves kiáll

I. B. 25. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Kaiml Ferenc

hangszerkészítő

lásd

mill. nagy erém

Közlezrkiáll

1770. l.

Kainel Ferenc

kitünö klarinét

kesztö Bpesten

l.

Ezredeveskidlb

I B. 19. l.

A m. kir. vallás- és köz

11289 szám.

A Muemlékek Orsz.
tekintetes El

Hivatalból.
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Kain Abraham

l. Kein A.

n r.-t. könyvnyomdája, Budapest.

XI. ÉVFOL

A SZINYEI MERSE PÁL TÁR
KIADJA AZ ATHENAEUM IRO
BUDAPES

M.D.K.

Kain Farkas, üveges

Gruber Lipóttal együtt javítja a domonkosi r.k. templomot 1825-ben

Heves megye műemlékeiI. Irta Voit Pál,
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: [illegible]ercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 334 old.
+347 "

Franz Kain, órás

Debrecenben dolgozott a XVIII.sz.második felében. Órájának számlapján megtaláljuk a rejtélyes "LK" ötvös jegyét Zománcszámlapos tölgyfa szekrényóra. 371o.od

Dr.Bartal Ernő: Philipp Zöch egy elfelejtett ~~órásmester~~ esztergomi órás a XVIII.században 363.old

Komárom Megyei Múzeumok Közleményei.1.Tata.1968

M.D.K.

Kain Farkas, üveges

a domoszlói templom
javításánál 1825-ben dol-
gozik együtt Gruber Lipóttal

Heves megye műemlékei I. írta Voit Pál.
Magyarország műemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 347. old.

Kain Gōm

ōr

1730. Nagneben

a communities tegge

wed

—

Htch 384. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedély

.....

a műhelyfőnök va
aláír

8. sorsz. Műhelyi minta. —

Kain György

ötvös

1730. a magyarországi
külső tanácsba
választották

Herbert

384. l.

KAIN Farkas üveges. A domoszlói rk. templom javitásánál --+ Gruber Lipót kőmüvesmesterrel együtt dolgozik 1825-ben.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

KAIN LAJOS

Kelet - Magyarország

1998. július. 16.

Kain Lajos (Miskolc) Madár című alkotása

fogadnak...”[1] ... a világon, a hol ezt a képet tárlatra

Milyen mértékben is beszélhetünk magyar romantikáról? A kérdést már csak azért sem egészen értelmetlen föltenni, mert a romantikáról szóló legfontosabb műveket külföldön írták, s a fogalom meghatározásakor nem vették figyelembe a magyar kultúrát. Közismert példára hivatkozva: René Wellek kritikatörténetének idevágó kötetében egyetlen magyar név sem szerepel,[2] s ugyanez áll a romantika fogalmáról írt két tanulmányára.[3] Az előbbi esetben ugyan elvileg még föl lehet tételezni, hogy magyar szerzők kevés eredeti gondolattal járulhattak hozzá a romantika elméletéhez – figyelemre méltó, hogy Wellek a szláv elméletírókat is majdnem teljesen kirekesztette a vizsgálódásból –, a szépirodalom esetében viszont már bajosan lehet hasonló kifogással élni – szó is esik ezúttal már pl. a cseh irodalomról.

Tekintettel arra, hogy a romantika mibenlétével foglalkozó jelentős munkák szerzői szinte a mai napig nem vettek tudomást a magyar kultúráról,[4] két lehetőség között választhat a hazai kutató: vagy Arthur O. Lovejoy állítását fogadja el, mely szerint romantika nincs, csak romantikák léteznek,[5] vagy pedig egy nagy vonalakban készen kapott definíciót próbál összhangba hozni bizonyos magyar jelenségekkel. Az első esetben lehetne azzal érvelni, hogy nemzeti romantikánknak főleg olyan jellegzetességei vannak, amelyek megkülönböztetik más romantikáktól – ez azonban fölöslegessé tenné magának a fogalomnak a használatát. Abban a pillanatban, amikor magyar romantikáról beszélünk, lényegében lemondunk a nemzeti kultúrák önelvű szemléletéről. Tagadhatatlan, hogy ez a szemlélet nagyon fontos, egyenesen meghatározó szerepet játszott a magyar múltban. Történetírásunkban alighanem Ranke óriási hatásával is magyarázható a befolyása, aki lényegében véve egyedül a nemzetet fogadta el értékalkotó közösségnek. Irodalmáraink közül Horváth János volt a legjelentősebb képviselője ennek a felfogásnak. A 20. század végefelé úgy látszik, mintha e tulajdonképpen végső soron romantikus eredetű elgondolás már nem lenne teljesen időszerű. Az összehasonlító irodalomtudomány térhódítása mindenesetre szükségessé teszi, hogy nagyobb egység

KAIN Miklós

Kiállít: Tállya: Középeurópai
Művészklub.
„Európai művészek"

Észak-Magyarország: 1996. aug. 8.

denkmäler aus den sächsischen Kirchen Siebenbürgens. I. Goldschmiedearbeiten. Hermannstadt 1922; Mihalik 1933; Mihalik 1958; László Gy.. Szent László győri ereklyetartó mellszobráról. Arrabona 1965. 157–209; Pál E.: Suki Benedek kelyhe. MÉ XV(1966) 89–112; Beke L.: Sodronyzománcos ötvösművek. Bp. 1980; Steingräber. E.: Zur venezianischen Goldschmiedekunst des 15. Jahrhunderts. Mitteilungen des Kunsthistorisches Instituts in Florenz 1962. 147–192.

Étienne le Bièvre, magyarországi hímzőmester: Meister. A.: Neue Dokumente über Kunstbeziehungen zwischen Burgund und Köln um die Wende des 14. Jahrhunderts. Historisches Jahrbuch XX(1900) 78–85; Pór A.: Magyar festő és műhímző Párizsban. 1384–1417. AÉ XXI(1901). 35–38; Baumgarten S.: Hód István. Claus Sluter magyar kortársa. MM 1937. 292–293; Troescher. G.: Künstlerwanderungen in Mitteleuropa 800–1800. I. Deutsche Kunst und Künstler in der französischen und in der niederländischen Kunst. Baden-Baden 1953. 108–109; 662–664. sz. (forrásokkal: korábbi francia munkák összefoglalása); Kovács É.: Későközépkori francia inventáriumok magyar vonatkozásai. MÉ XXI(1972) 122; Kovács É.: Egy magyarországi hímzőmester: Étienne le Bièvre. AH 1984. 177. skk; uő: Les dernières œuvres du brodeur Étienne de Bièvre et la

Pozsony. Kaintz Ferdinand,
Könnüvesszéd, 1770.

Pressburger Zeitung
1770, 65. sz.

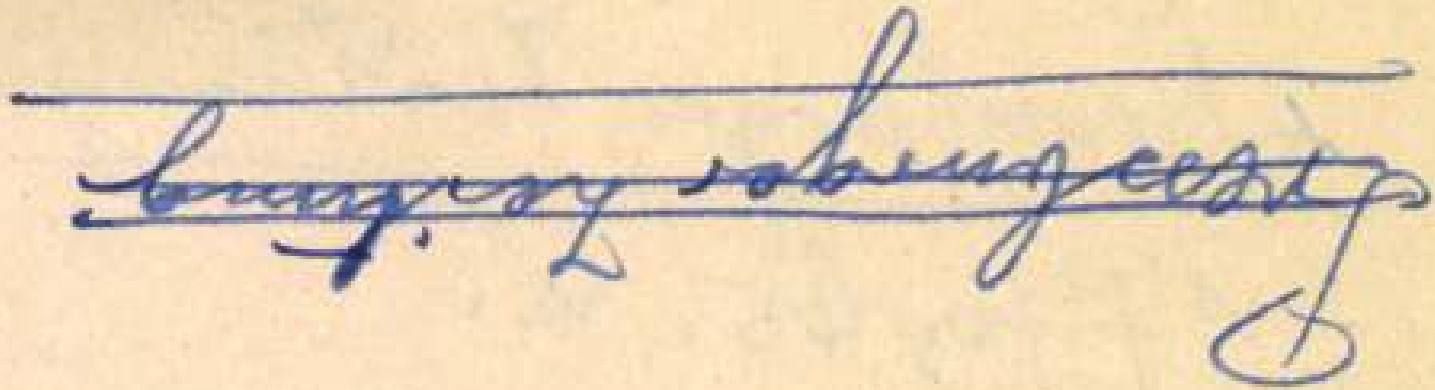

Kaintz Ferdinánd, Könnüvessegéd,
1770. Pozsony.

Pressburger Zeitung
1770., 65. sz.

KAINTZ, Ferdinand, Pozsonyi kömüves-
segéd

F. K, Maurergesell, 55 éves felesége meghalt. (1770,
65. vzám, 4 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

Klain Tz Regina

143.1.

Kainwald J. festő

Kolozsvár 1809.

alighanem azonos

Reinwarth József

lagirosával.

Arch. Ért. 1934

127. l 129. l.

Rozsnyói székesegyház VIII. 49

MDK

Kainz János, festö

rövidebb tanfolyamon oktatta a falfestés technikáját.

Iparmüvészeti Iskola Értesitöje. 1911-12.
Jelentés az 1911-12-iki iskolai évről .9-17.l.

MDK

Kainz János

A sárospataki tanitóképző intézet szobafes
tő és külső sgraffito munkait Kainz János
végezte.

Lechner Jenő: A sárospataki állami tanitó-
képző intézet új épülete.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1914.Jan.11
14-16.lap

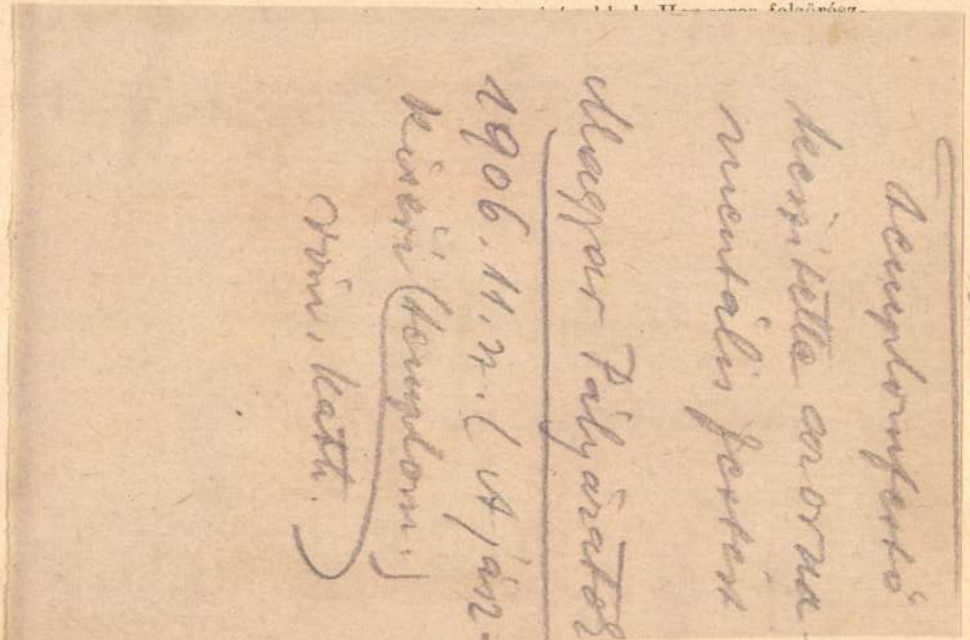

711. TALPAS CSÉSZE ALJJAL, porcellán, bordás alak, márványozva és aranyozva. Schlagenwald, 1830 k. 70.—

712. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, lila alap, barna rózsakoszoru és arany 75.—

721. PATIKA-EDÉNY, majolika, kék palmettás, indás és fonadékos diszitéssel. Olasz. 80.—

722. TALPAS PATIKA-EDÉNY, fajansz, kék diszitéssel és mangánbarna felirattal. Faenza, XVII. sz. 50.—

723. PATIKA-EDÉNY, majolika, szines pávaszemes diszitéssel. Olasz, (Firenze). 100.—

724. PATIKA-EDÉNY, majolika, orsós alak, kék levéldisszel. Velence, XVII. sz. 70.—

725. PATIKA-EDÉNY, fajansz, hengeres testén kék, indás diszités. Savona, XVII. sz. 100.—

726. TALPAS PATIKA-EDÉNY, fajansz, pasztellszinü virágdisszel. Milano, XVIII. sz. 100.—

727. PATIKA-EDÉNY, majolika, pávaszemes diszitéssel. Olasz. 50.—

728. TINTATARTÓ, szivalaku, zöldmázas, népies cserép. Magyar, XIX. sz. 25.—

729. KANNA, fajansz, gerezdes testtel, stilizált szines virágokkal. Holics, XVIII. sz. 70.—

730. KÉT FÖDELES VÁZA, porcellán, barna alapu, kinai virág diszitéssel. Födelén Fó-kutya. Herend, 1914. 200.—

731. FÖDELES DISZEDÉNY, szines porcellán, 4 herma-alaku lábbal, áttört fedővel. Sèvres, 1804—09. 30.—

732. DISZTÁL, zöldmázas keménycserép, domboru diszitéssel

Magyar Pályázatok
1907. 1. 14.

Kainz János
díszítőfestő

HABER S. pala- és cserép-fedő-mester

Budapest, VII., Király-utca 7. sz.

Alapittatott 1893. ✿ Telefonszám 75.

Alapittatott 1885-ben.

PENDL JAKAB ÉS FIAI

Készitenek teracotta- és majolikamunkákat, cserépkályhákat.

UJPEST, Szép-utca 23.
(Saját házában.)

Motorüzemmel!

KAINZ JÁNOS

DÍSZÍTŐFESTŐ

Kiváló gonddal készit mindennemű falfestészeti munkát a legegyszerűbb szobafestészettől a leggazdagabb díszitésig, iparművészeti kivitelben.

Budapest, VII., Murányi-utca 22.

HUFNAGEL IMRE
ÉPÜLET-ASZTALOSGYÁRA
BUDAPEST,
V., Csáky-utca 19.
= TELEFON 22—25. =

Petroleumizzófény.

Meglepő fényerősség. 90 gyertyafényerősségű. 1 liter petroleum 16 óráig ég. Pótolja a légszesz- és villamos-világítást. Minden lámpára alkalmazható; egyszerű kezelés. — Ára teljesen felszerelve **10.— kor.**

Kapható egyedül: **Weisz Simonnál,**
VIII. ker., Kender-utca 10. sz.

Virág és Faragó
épületlakatos-, vasszerkezet-, sodronyfonat- és csavargyár
BUDAPEST
VII. Gizella-ut 26. Telefon 87-22.

GERA LAJOS

Kainz János

festőmester

Oktatta a növendékeket a különböző festőtechnikákra, falfelületek díszítési eljárásaira. E tanfolyamon a díszítőfestőszakosztály II - IV. évfolyambeli növendékei vettek részt.

Érdemjegy 1911-12.

15 l.

Zeichnen 1911–12.

KAINZ JÁNOS

DISZFESTŐ

Kiváló gonddal készít mindennemű falfestészeti munkát a legegyszerűbb szobafestészettől a leggazdagabb díszítésig, iparművészeti kivitelben.

Budapest, VII., Murányi-utca 22.

Magyar Építőművészet

1907. 7. sz.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Frida Kahló (Ehrold.)

testőműrén

Gyletének pályájának i smertetése

Kiss (em) Judit
ásnéhen

Művészet 88/6

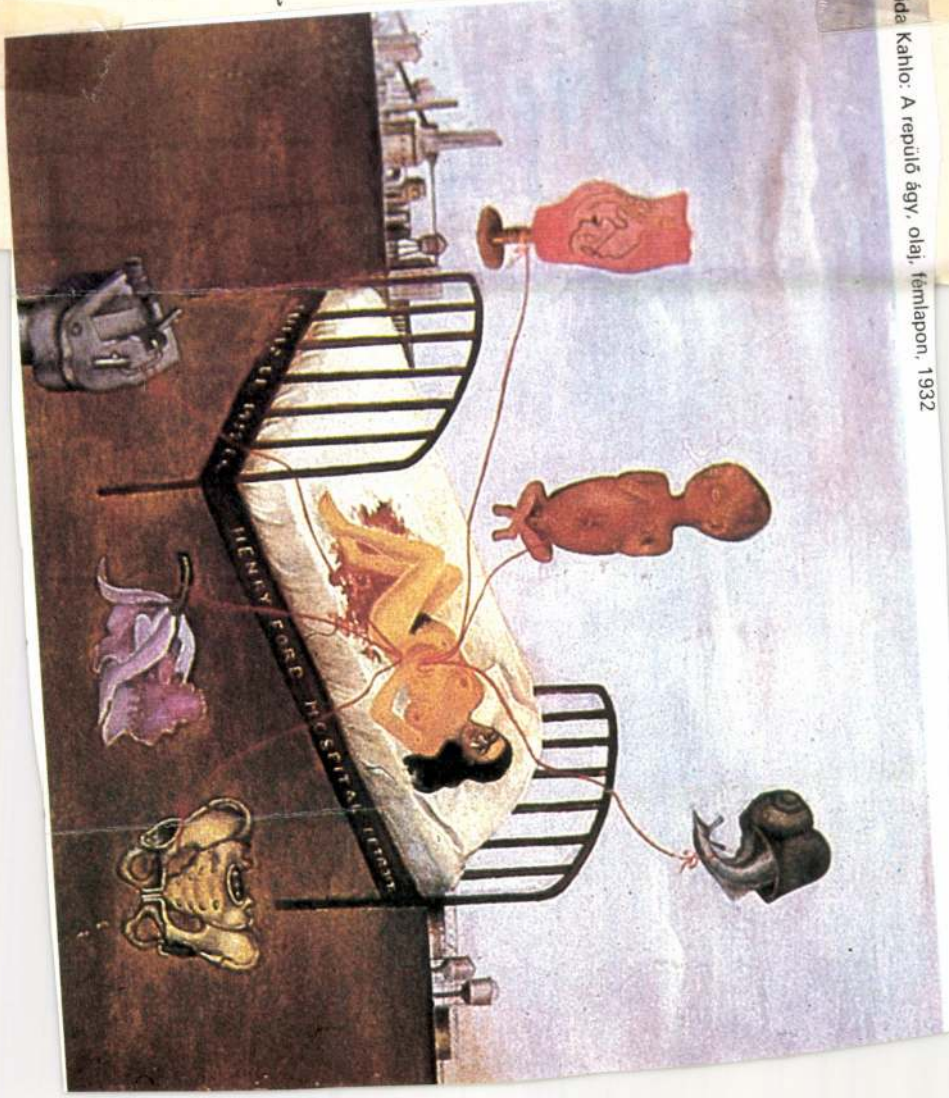

Frida Kahlo: A repülő ágy, olaj, fémlapon, 1932

prototípusát alkotta meg. Ez korlátlan lehetőséget biztosított a paraszti életmód barátságos, házias atmoszférájának a tolmácsolására. Képünkön a családi idillt egy kutya és egy kakas egészíti ki, valamint a háztartási edények és az élelem a falon, mintegy utalva a paraszti élet meghitt s talán követendő egyszerűségére.

A hétköznapi embertípusok ábrázolásának erkölcsi mondanivalóval való ötvözése teljesen eleget tett abban a korban az életképpel szemben támasztott követelményeknek. Nem elképzelhetetlen az sem, hogy a feltűnően elhelyezett kakasnak is van valamilyen emblematikus jelentése. Ezt indokolják Jordaensnak az „Ahogy az öregek énekelnek, úgy fújják a fiatalok" *(5. kép)* témára festett variánsai is. Ezeknek szinte mindegyikén megjelenik egy öregasszony kosárszékben, tetején az emberi butaságot, ostobaságot jelképező bagollyal.

A *Szatír a parasztnál* téma elterjedése a festészetben a XVII. századra tehető. Ennek oka – az ezópusi mesék népszerűvé válásán túl – a moralizáló polgári műfajok közkedveltté válása. Területileg ez elsősorban Németalföldet érintette, ezen belül pedig Jordaens munkásságában dominált a leginkább, akit más témák megfestésére is inspirált. Az elbeszélésnek német és olasz területen szintén készült néhány feldolgozása.

E ritkán ecsetvégre kerülő történetet múzeumunkban még egy festmény reprezentálja, amely *Maerten Stoop* (1620 k.–1647), a főleg Utrechtben dolgozó holland életképfestő munkája *(4. kép)*.

Jacob Jordaens munkásságát – elemzett remekművén kívül – a Régi Képtár gyűjteményben még egy *Férfiportré* és egy bibliai jelenet *(Ádám és Éva bűnbeesése)* egészíti ki.

Gosztola Annamária

Kainz József

festő

1892-95

Életrajz 1930. 84. l

Csáky Albin gr:

Mellig, ~~ötnyolcradig~~ kis, é
kója kicsiny, szakálla lebe
petryes nyakkendőjébe mell-
~~dalszebe is van~~ begombolt
saképen:

„Gf.

s legalól középütt: „LAM-
cs. és Kir.

Fénynyomat, méreti

Ltsza

Kainz József

1912 - 1915. falfestési technikák szakoktatója.

Érmisk 1930. 78 l.

Kaippel Jakab

grafikus

1910

Éimisk 1930. 84. 1.

Tompa Mihály:

Mellig, kissé job
és leberetvált álla alatt
lérja lehajtott, nyakkei
medaillon kerete diszes

„TOMPA

Fametfet, mére

89

Magyar Trók arcképe
pag. 95. № XXII.

7282.

M.D.K.

Kair Mátyás
építőmester

A régi budai városháza a XVIII. század harmincas éveiben leégett és akkor Kair építtette újjá.

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.
Kertész K. Róbert: A barokk stíluskorszak műemlékei 132 l.

Kaincz József, festő

--

Az Orsz.m.Kir.Iparművészeti Iskola tanarai,tanarsegédek/Segédtanarok,-Kaincz József, falfestési technikák 1912-1915 53.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/ oktatasi rendszere és forrasai 37.old

Müv.Tört.Ert. 1975. XXIV. 1.sz. Bp

KAINTZ REGINA

Magyar Ipartörv.

2003/3.

13. old.

A

Kari Mátyás

építőmester

Az 1723-i tűzvész

után újjáépítette a

budai városházát

Pásztor Bp. 39. l.

Kair Mátyás

épitész

Buda 1723

ired

Rupp Jakab

Buda-Pest és Környé-
kének helyrajzi tört.

Pest. 1868. 227. l.

Kair Mátyás

Könnvesmester

XVIII.

l

Müller Florian Zápolna

29. l – 35. l.

Kair Mitzás

l.

Medvey B. C.

Kair Mátyás

építőmester

A budai városház az 1730-as években leégett.

Fent építő ugyan.

Lbp. 132.

Ellenbogen h. n. V. 97.

Kair Matyas

épitész

Budai városház lásd

Ceresolat

Irod

Petrik 1909. 60. l.

.... *műhely.*

főnökség!

..... hó..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

n

évi ..... hó.....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Kair Mátyás

ejtőmester iroll

(1723)

M. V. A budai

városhár. Vas Ivy

1865. 348 l. kép.

pel.

Kair Mátyás

lásd

Bruk 99

..... nevü munkás igazolta

a művezető aláírása.

élyezem:

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

Kair Mátyás

építész

1.

Vas. Lyc.

1865. 348-1.

közül kiemelendő a premontrei
. stb. A város mostani uraínak
ledöntése, amelyet sikerült fény-

öczbánya, Selmeczbánya és Beszter-
figyelmét. Körmöczbányán a vár-
vár, Beszterczebányán pedig a vá-
épület emelendő ki. Mindezek az
gy a sok háboru, s viszontagság da-
hajdanában Felsőmagyarország bér-

országutnak majdnem épen közepén, két történeti emlékhely van, a *honfoglalás elő-időiből*.

Ezer utas jön és megy a járott uton, a nélkül hogy csak századika is sejtené az emléket, mely mellett utja elvezet.

Ez emlék a *Rételpataka* s közel hozzá a *melegforrás*.

Az elsőbb egy alig négy láb széles medrü folyam, mely a nyugatra fekvő hegy öléből buva ki, mint szeszélyes gyermek fut végig a keletre kirugó tér zöld bársonyán; majd alább az erdő hüsébe buva, miután a Bodrogba vegyül, rövid habutja véget ér. A kis folyón, hol az országutat ketté szeli, egyszerü, igénytelen hid áll.

Gyakran megállottam e hid kivert földén, s a multakba élve át magamat, erős termetü, komoly kereső tekintetü alakokkal népesült meg előttem az igénytelen folyó bozótos, itt ott leszakadozot partja. Ez alakok a honkereső atyák visszaidézett képei, kik egykor e kis folyó partján is megállottak, s kikről a véletlen ugy akarta, hogy egy sajátos esemény megörökitse itt mulatásukat s történelmi nevet adjon az igénytelen folyócskának.

A történet igen egyszerü, de mert a régi multból minden igen kedves — leirjuk röviden.

Midőn Árpád hadedzett népével elindult keresni az uj hazát, e hon észak-keleti részén Munkácsnál kipihenve az ut fáradalmait, előre küldé vezéreit, megnézni a vidéket, mely előttök állt. Zemplénmegyében gyors kutyák által ragadott *nartáikon* (szán) repittetnünk a havas tundrán keresztül, szóval, életmódjukat meg kellene izlelnünk. — Igy éltünk mi köztük majdnem három évig, együtt laktunk velük, hozzájuk hasonlólag ruházkodtunk, ettük szárazott halaikat és türtük az égalj s mindenféle szükség sanyarait. Csakigy vagyok képes a Kolyma vidékiek szokásait némileg hűn előadni.

(Folyt. köv.)

forró leheletétől átmelegülve, azóta folyvást megtartá tulajdonságát; innen van „melegforrás“ elnevezése is.

Az éveknek óriás hosszu lánczszemét morzsolta le azóta egymásután az idő .... S e két emlék még folyvást áll.

A patak az alkalmatlan eset emlékére a honkeresők által *Réttelpatakának*, a közeli város *Sárospataknak* kereszteltetett el s nevét ez ideig mindkettő megtartá.

Különös könnyelmü szeszélye az a jelennek, hogy a multtól sokat átvesz hideg másodkezüséggel, a nélkül, hogy a hozzá kötött emlék közelebbről érdekelné.

Igy van a Rételpatakával is. A név hagyományszerüleg száll át időről, időre, s az emlék, mely hozzá kötve van, ma-holnap feledve lesz. A helyhez közel károlyfalusi sváb suhancz ölnyi suhánggal hajcsákolja közelebb ökrét a part gazdag füvéhez, s aztán ha kedvére harapott a szegény pára, jó izün szürcsöl a sietö patak fris habjai közt.

E tárgygyal érintkezésben megemlithető, hogy Árpád a Hegyalja egyrészét a mostani Sároshegytől *Tolcsvaig* (Tolsuva) a területen levő helységekkel együtt vezérének Réttelnek adományozá. Hihető, hogy az ujhelyi és sárospataki váraknak is Réttel volt első alapitója. Legalább a magyarok bejöveteleig, a váraknak semmi nyoma sem található az emlitett helyeken; de már I. András király idejében, mint megerősitett helyek emlittetnek.

Mitrovics Gyula.

I. Ö Felsége fogadtatása a budai várlakban.

A budapesti juniusi napokból.

I. Ö Felsége fogadtatása a budai várlakban.

Midőn Ő Felsége jun. 6-án reggel Pest város ünnepélyesen feldiszitett, s a tömegesen egybegyült népsokaság által ellepett utczáin keresztül budai várába vonult, először is a várlak előtt nagy számban várakozó egyházi és világi méltóságok, polgári és katonai tekintélyek s minden osztály számos képviselői által fogadtatott kitörő lelkesedéssel.

Nemsokára azután a várlak nagy termébe gyült a nagyszámu tisztelgő sereg s itt ment végbe az ünnepélyes fogadtatás. Először a herczegprimás adta elő üdvözlő beszédében az ország hódoló tiszteletét, mire Ő Felsége szilárd, csengő hangon s hibátlan magyar kiejtéssel előadott válaszában fejezé ki érzelmeit s honatyai szándéketni. E tárgyu közleményeink eddigi nagy számát még több ujabb ismertetéssel kell pótolnunk, hogy kitüzött czéljainknak teljesebben megfelelhessünk. Ime ezuttal ismét egy uj rajzzal szolgálhatunk. A dolog természete s a régi és ujabb épületek közötti nagy különbség okozza, ha szebb képeink gyakran igénytelen rajzokkal váltakoznak. Főtörekvésünk a természethű ismertetés.

Buda városának mai nevezetebb épületei közé tartozik az igénytelen külsejü városháza, mely a Szentháromság- vagy városház-téren áll. Ez Budavárának 1686-dik évben történt bevétele után épült, de nem mostani alakjában, mert az akkori városház csak földszintes volt, mely az 1723-dik évben itt dühöngött nagy tűzvész martaléka lett. Ennek következtében az elpusztult városház Kair Mátyás épitőmester terve szerint még azon évben részint kijavittatott, részint ujra épült. Ezen ujitásra vonatkozólag a főhomlokzat annál magasb fokot eredményeztek, minél mélyebbre sikerült lehatolni a mélységbe, valamint a földgömb mindkét felén észlelt geologiai tények és kutatások kétségtelenné tették, hogy 5 mérföldnyi mélységben a felszintől a hő már oly magas fokát érte el, miszerint ott a földnek minden általunk eddig ismert anyagai olvadt és tüzfolyó állapotban kell hogy legyenek.

Földgömbünk átmérője 1720 mf. levén, ha ebből az egymásnak átellenben fekvő 5 mérföldnyi szilárd kérget, tehát öszvesen 10 mérföldet levonunk, marad egy még mindig 1710 mf. átmérőjü roppant izzó — folyékony tömeg, ugy hogy nem sokat mondunk, ha azt állitjuk, miszerint a föld belső izzóanyaga annak szilárd kérgéhez közülbelöl ugy viszonylik, mint valamely nagy almának bele (husa) annak legfelsőbb finom héjához. E roppant tömege a belső olvadt anyagoknak, a föld sebes tengelykörüli forgása következtében előálló tetemes *középfutó erőnél* fogva, mindenünnen nagy nyomást gyakorol az aránylag gyenge földkéregre, mi által ez belfelületén folytonos feszülésnek, megrázkodtatásoknak van kitéve, mely rászkodtatás gyakran a földszinre is hihatván, itt mint földrengés nyilvánul. S mily közel fekszik a lehetőség, hogy e hatalmas erők egyszer az oceán fenekét valahol felemelve, ránk zuditandják annak sós habjait, még mielőtt jól észrevehetnők magunkat, — támasztván igy az ős tengerek fenekéből szárazat s most viruló földrészekből mélyre sülyedt tengerfeneket, a mint ez hajdan történt! .... Mily közel a lehetőség, hogy valamint a szárazföld különféle pontjain támadtak és folyvást támadnak repedések és tölcsérek, miken a belső izzó anyag, utat készitve magának, elő-előtör: ily repedések- és tölcséreket ama vak erők, egyszer épen valamely világtenger fenekén találnak maguknak törni, hogy azon át tüz és viz ölelkezve, ezer darabra zuzzák e földet! Ismerjük a gőz romboló hatalmát mely azon alapház alatt terjedelmes pinczék és földalatti üregek vannak, melyek régente valószinüleg töml öczökül használtattak.

Miller Buda várának leirásában emlitést tesz, hogy azon helyen, hol jelenleg a városház áll, azelőtt Szt. Mihály tiszteletére szentelt és házi kincsekkel gazdagon ellátott templom állott, melynek azonban jelenleg legkisebb nyoma sem található.

Ennyit tudunk e régi épületről.

M. V.

István főherczeg Schaumburgban.

József főherczeg, Magyarország boldog emlékezetü nádorának második neje, az Anhalt-Bernburg-Schaumburg német fejedelmi családból származott herczegnő volt. Ezen házasságból 1817. szept. 14-kén ikrek származtak: István főherczeg, s élete virágzó szakában elhunyt nővére, Hermina főherczegnő. Azon nap, mely az ikerpárnak életet adott, elragadá az anyát, de a fejedelmi nagyanya magához vevé az elárvult csecsemőket és ott részelteté őket anyai ápolásban Schaumburgban, azon várban, mely majdnem két évtized óta állandó lakhelyeül szolgál ismét egyik unokájának.

Schaumburg vára Nassau herczegségben erdőkoszoruzta, magas bazalt sziklán fekszik. A ki csak tiz évvel is ezelőtt ismerte a régi schaumburgi herczegek ezen lakóhelyét, alig ismerne most reá, annyira megváltozott az, mióta István

jesen derült napok az egész tél folytán nincsenek, mert az állandóan uralgó tengeri szelek rendesen párázatokat és ködöket hoznak magukkal, melyek néha oly sűrűek, hogy a sark-égboltozaton ragyogó fényes csillagokat pislogó mécsesekké változtatják. Az ily sűrű ködöt *moroknak* nevezik. Szeptemberben még aránylag legtöbb derült nap van.

Csudálatos természet-tünemény az itt korontkint előforduló és *teplot veter* név alatt ismeretes meleg szél, mely néha a legcsikorgóbb hidegben a hévmérőt a fagypont alatti 35 fokról $1^1/_2$ fokra a fagyponton fölül emeli, ugy, hogy a jéglapok, melyek itt ablakok helyett szolgálnak, elolvadnak. Aniuj völgyeiben gyakran fuj a meleg szél; Tsukutskoj földszorostól nyugat felé azonban minden csudálatos hatása megszünik. Soha sem tart tovább huszonnégy óránál.

Daczára a légmérséklet érintett zordonságának, egészben véve mégsem hat károsan az egészségre. Nem találni itt ragályos betegségeket s a hidegláz és szembajok is leginkább csak októberben a sűrű ködök, és deczemberben, a szörnyü fagyok idejében kapnak lábra. Az ekkor majdnem átalánosan elterjedt szembajok a beláthatlan hófölület viszfényének okozmányai, mely viszfény néha oly irtóztató, hogy az embereknek be kell a szemeiket kötniök, ha végkép megvakulni nem akarnak.

A növényélet gyászos sorsa megfelel az éghajlatnak. Különösen sajnálatra méltó e tekintetben Nysne-Kolymszk környéke, mely egészben véve mélyre sülyedt mocsár s a fölületén mohból és rothadt levelekből összeállott, soha nem olvadó jégdarabokkal vegyitett tenyészföldön alig képes nehány nyomorék veres fenyűt tengetni; azoknak a gyökei is, ki akarva kerülni a lenlevő örökös jeget és vizet, nagyobbrészt mind a földszinen vannak, s csak a legalsó, vékony gyökérszálakon szivnak sovány élelmet. Délfelé, a partoldalakon némi csenevész fűzfaj is található nagy elvétve, a sikokon pedig durva fű nő, mely a tenger mellett még legtáplálóbb a barmoknak, mert a gyakori áradatkor tengeri-sóval vonatik be. Minél inkább közeledünk a tenger felé, annál ritkábbak lesznek a satnya fák és bokrok, miglen mintegy 35 verstnyire észak felé Nysne-Kolymszktől végkép megszünnek. A Kolyma jobb oldalán azonban egy kissé tovább tartanak. Különben e partvidék szárazabb, erőteljesebb földjénél fogva inkább is alkalmasabb a növénytenyészetre; több és kifejlettebb növény található itt, mint a holt, jeges posványokon a tulsó parton. Itt lehet thimiant és ürmöt nagy mennyiségben találni; a rózsa virit, s a patak-parton nefelejcset talál a szerelmes pár, ha ugyan itt létezhetik szerelem. Az epernek és szedernek számtalan faja virágzik és némely kedvező nyáron gyümölcsöz is itten. Konyhai vetemény azonban még irmagul sem lehet látni; nem is érez magában senki kedvet, tenyésztését megkisérleni, ugyis bizonyos, hogy nem fog sikerülni. Stredne-Kolymszkban, mely két fokkal lejebb esik délnek, láttam ugyan kelkáposztát, de az sem volt fejes, nem volt kifejlődve.

Az Aniuj-völgyekben, melyek hegyek által vannak a hideg szelek ellen védelmezve, tölgy, nyárfa, fűz és apró, csuszó czédrus nő; hanem még itt is ugy látszik, mintha a hó csak azért esnék, hogy a vékony földfelület alatt uj jeget képezzen, melyet a nap gyenge sugarai sohasem birnak felolvasztani. Mégis azt hiszi az ember, hogy Olaszországba van átvarázsolva, ha a fagyos, kopár, kietlen tundráról ide jő.

A növényélet szegénységével csudálatos ellentétet képez az állattenyészet gazdag és változatos volta. Iram- és jávor- (sochatoj) szarvasok egész csordái, fekete medvék, rokák és nyestek töltik meg a rengetegeket; jeges-rókák és farkasok kóborolnak a lapályokon; hattyuk, vadludak és kacsák beláthatlan csapatai érkeznek meg tavasz felé s keresnek a vadász leseitől ment helyet, hol vedlenek és fészkelnek; sasok, baglyok és sirályok seregei követik zsákmányaikat; fehér vizityukok szaladgálnak tömegesen a bokrok közt s apró szalonkák csicseregnek a vizpartokon; emberi lakok körül tanyáz a barátságos varju, s ha a tavaszi nap megjelenik, néha még a pinty vidor szavát is hallhatni, de sőt őszszel a czinke is hallatja czirpelését.

De mindezen életjelenség nem enyhitheti a sivár kép komorságát, nem a szomoru benyomást, melyet megpillantása okoz s mely mintegy azt a gondolatot kelti az emberben, hogy itt van a lakott világ vége. Hogy állatok tartózkodnak e jeges sivatagban, az a természet örök törvénye; az állatok nem választhatnak, nem gondolkozhatnak; ösztönüket követve, helyezék lakhelyüket e pusztaságba. De miért tevé ezt az ember? Nem értem itt azt a nehány oroszt, a kik nyereség reményében csak rövid időre költözködtek; de értem azt az egész nemzetet, mely egykor, minden ilyes indok nélkül itt választott állandó lakhelyet.

A nomádok, az enyhe éghajlatok alatt, egyik termékeny vidékből, a másikba költözködnek; sok nemzedék kihalta után azután oly messzire jutnak régi hazájuktól, hogy attól egészen elidegenednek s az ujban telepednek meg. De itt, hol semmi sem kecsegtet, hol csak jég és hó határolja a homályos, szürke láthatárt, itt, hol az örök tél merev szemfedője által boritott természet majd mitsem nyujthat többet, a mi az életnek legelkerülhetlenebb szükségeit illeti, itt, hol az élet nem egyéb küzdésnél hideg és éhség ellen, mit kereshetett *itt* az ember? mi indithatta rá, hogy egy valószinüleg kellemesebb otthont elhagyva, a természet ez óriási sirjába huzódjék, mely csak egy rég elmult ős világ maradványait takarja?

Hasztalan keresünk e kérdésre feleletet! Nincs emlék, nincs hagyomány, mely felvilágositana bennünket a multról: a mostani bennlakosok — hidegek és érzéketlenek, mint az őket környező természet, — csak a jelennek állati szükségeivel foglalkozva, nem is sejtik, hogy előttük is volt valami. Még az orosz foglalkozott népekről sem tudunk semmi biztosat. Egy homályos mese tartá fenn magát a nép közt valami *omoki*-król, kiknek több tűzhelye volt a Kolyma-partján, mint csillag az ég boltozatán. Pár öreg ember téveteg és összefüggés nélküli elbeszéléséből az tünik ki, hogy ezek az omokik nem nomád nép voltak, hanem állandó telepitvényekben laktak a folyam partjain és halászatból, vadászatból éltek. — Hasonlóképen telepedett meg egy más, *Tsukosnak* nevezett népfaj, teméntelen iramszarvas csordáival a Kolyma északi részén. E népfajra látszik mutatni még most is divó több elnevezés, például a tsukos malaja és bolsaja, s a csukos folyó. Mindkét nép tökéletesen kipusztult. Az *omokik* valószinüleg harczok által lőnek fölemésztve, a *tsukosok* vagy *tsuktsik* pedig alkalmasint elvegyültek a később beszármazott nemzedékkel, vagy pedig fölebb huzódtak északnak.

A jelenlegi lakosok nagyobb részt tőlük származnak, épen mint az itt élő kozákok, azon kozákoknak utódai, kik az *anadriski* vár földulása után ide hurczolkodtak és itt letelepedtek.

Bár az idevaló oroszok a *jukahirek* és aniujszki *jakutokkal* való vegyülés által sokat változtak ruházatukban, életmódjukban, sőt még arczuk jellegében is, mégis rögtön megismerhetők erősebb testalkatukról. Átalában magasabb termetüek, vilagosabb arczszinüek, és köztük még szőke is találkozik, a milyent én a bennszülöttek közt soha sem láttam. Az orosz nők is, daczára a sok nehéz munkának és piszoknak, melyben idevaló szokás szerint élnek, sokkal rendesebb arczvonásokkal birnak, mint a bennszülöttek; sőt némelyik közülök még szépnek is mondható. Leginkább feltünő volt előttem mindvégig barátságos lényök s azon jóakaratu buzgólkodás, melylyel hitvesi és anyai kötelmeik teljesitése körül eljárnak; többször volt alkalmam látni azt az örömöt, a melylyel a hosszabb utról vagy veszélyes vadászatból hazatérő férjet vagy fiut üdvözölték. Az első üdvözletek után előhozzák a legjobbat, a mit a szerény gazdaság nyujthat, s az ujonérkezettnek el kell mondani a kiállott fáradalmakat, veszélyeket s utja minden kalandját a legkörülményesebb részletezésig. Élénk részvéttel hallgatja az egész család a beszélő szavait, a ki bizonyára szorgosan őrködik, nehogy olyas valamit találjon elbeszélni, a mi bátorságát vagy ügyességét rosz világitásban tüntetné elő; ez igen rontaná a nők előtt tekintélyét, a mit a férfi igen félt.

Az idevaló nők és leányok a szellemi élet bizonyos fokával is birnak, a mit az ember a jégországban szinte nem várna. Nagyobbára igen szépen énekelnek, s az éneklett dalokat rögtönzik; azok leginkább a kedvestől való válás, vagy a kedvestől való távollét fájdalmát ecsetelik. — Nevezetes, hogy oly tárgyak is előfordulnak e dalokban, melyeket a költőnő nem is ismer; galamb, csalogány, oroszlán stb. játszák bennök a főszerepet, a miket ezer mérföldnyire találhatni ide. Valószinüleg az éneklőnő csak mesékből és regékből tud létezésük felől valamit.

A férfiak közül is sokan énekelnek, s dalaik többnyire kellemesek. A hosszu télen át, midőn a lakosok családi tűzhelyük mellé vannak szoritva, gyakorta összegyülekeznek bizalmas körbe, közös éneklés, tánczolás és egyéb játék végett. Szóval, az itt élő oroszok között még látni némi vidámságot és ösztönt, érzéket az élet nemesebb élvei iránt, a mit a benszülöttek közt, hacsak oroszok közt nem nevekedtek, hasztalan keres az ember; azok hidegek és buták. De az oroszok életrevalóságát és jó tulajdonságait mégis elismerik; ha valami szerencsés, bátor és ügyes vadászt jellemezni akarnak, azt mondják: „olyan, mint egy valódi orosz!“ — Az oroszoknak már gyermekei is ily életrevalók; daczára a zord éghajlatnak gyorsan növekednek és meglepő éleselmüséget és felfogási könnyüséget tanusitanak.

Laká-aikat tekintve keveset különböznek az oroszok a benszülöttektől. Mert az itt tenyésző vörös-fenyü rudakat igen, de gerendákat nem szolgáltat, a lakosok kénytelenek a viz áradásakor a tengerből felhajtott fára valóságos vadászatot tartani, s mégis sokszor évek telnek el, mig a kellő számu törzs együtt van. Ezekből épitik a falakat, közeiket mohhal és iszap-sással bedugdosva és orosz szokás szerint ablak-magasságnyira feltöltve földdel a hideg távoltartására. A ház tériméje többnyire három öl hosszuságában és egy öl szélességében. A tető lapos és vastagon meg van hordva földdel. A belső berendezés mindenütt ugyanaz. Á szoba egyik szegletében van a *tsuval*, kandalló-fajta tűzhely, fűz-vesszőből fonva és erősen megtapasztva sárral; kéményül egy fölül meghagyott lyuk szolgál. Egy idő óta azonban már az oroszok valóságos kályhákat használnak kemény agyagból és rendes kéménynyel a ház födelére. — A szoba szükséglet és tér szerint négy öt apró fülkére van osztva. azok a hálóhelyek; a többi rész konyha, lak-, dolgozó- és vendégszoba egy személyben; körül elég széles sárpadkák vannak alkalmazva, melyeket vendégek kényelmére vadbőrökkel boritnak be. — A falakon körül házieszközök, konyhaedények, vadász- és halászszerek függnek. — Két, egy négyszögláb nagyságu ablakocska világitaná a szobát, hahogy nyáron halpikkelyek, télen pedig arasznyi széles jéglapok nem volnának rájuk téve, melyek a napvilágot csak kétesen eresztik át. — Némely helyen a fülkék mellé még külön előszobát (séni) és kis szerkamrát (ambar) is rekesztenek vékony ágasokból; de az nagyon ritka hely. Minden ház dél felé fordul ajtajával.

A ház körül és a tetőn halszáritó készségek vannak felállitva, és egy nyomoruságos bódé, hova nagy hideg idejében a kutyákat zárják; máskülönben mindig a ház körül vannak kipányvázva és beleássák magukat a hóba.

Átalában igy vannak a házak alkotva; rend nélkül állongálnak szerte, a hogy és a hova épen épitőjük helyezte.

Ily háztartás mellett természetesen tisztaságról szó sem lehet. Fehérnemüt csak a gazdagok házában lehet látni; az ing közönségesen iramszarvasbőrből készül, a szőrös oldalával kifelé, mely is egerfa héjával szép vörösre van festve; hasonló kelméből és módon készül a nadrág is. — A prémes ing fölé kikészitett vastag bőrből összeszerkesztett felöltőt (kamleja) viselnek, melynek két ujjnyi nyilása van, s hátul egy kucsmája, melyet gazdája, ha a szobából kilép, a fejére huz. Az előkelőek épen e szabásra valami *kitajka* nevü gyapotszövetből készittetik felöltőiket. Lábbeliül cserzetlen szarvasbőrt viselnek, a bokától kezdve egész térdig szijjal megtekerve és a nadrághoz erősitve.

Utra nagy prémmel béllelt sipkát használnak; azonkivül vannak az orrnak, fülnek és állnak külön takarói, melyekkel gyakran nagy fényt űznek, a mennyiben kivül telehuzkodják aranyfonállal. Némelyek homlok-kötőléket is használnak, a mi aztán igen ékes, czifrán kirakva csecsebecsével és drágakővel, a hogy telik; ezt — legінkább mutogatásból — nem szokás levenni a szobába lépéskor sem. Ezenkivül van nagy ujjasbundájuk, melyben alig lehet mozdulni; az ujjakon rengeteg prém-keztyük vannak megerősitve, a csuklók belső felén nyilással, hogy a kezeket ki lehessen dugni. — Ilyes alkalomkor a házicsizmák helyett fiatal szarvas bőréből készült hárisnyát és erre nagy bőrbotost huznak. — Ebben az öltözetben nagy hideget is sokáig ki lehet állani.

Az ágyékot átfogó övről széles kés, a czinből készült kis *ganza*, vagy pipa és egy erszény csüng le, melyben tűzszerszám és a takarékosság okáért veres fenyülevéllel kevert dohány van. Az idevaló oroszok épen ugy dohányoznak, mint Észak-Ázsia minden népe, a füstöt előbb lenyelik, aztán ugy eresztik ki orron és szájon. E fajta dohányzás bizonyos mámort idéz elő, mely néha oly nagy, hogy a dohányzó eszméletlenül hanyatlik a tűzhely tüzébe. Sokat beszélnek ez állapot kellemetességéről s a dohányzásnak nagy hidegben tapasztalható melegitő voltáról.

*

Kair Mátyás

építőmester

A budai várban lévő vásrhára 1723 leégett. Az épületet fenti mű-vezetése alatt állitottak helyre.

Haeufler 1854

I. 287. l.

Kaiser

1746. jun. 17.
1744. sept. 24.

Kaiser (Kayser) Ingenieur-Haupt-
mann. Lieutenant!

Baróti, Adattár I–IV. 68, 422.

Pótfüzet 39:3 názados
" 102:6 hadnagy

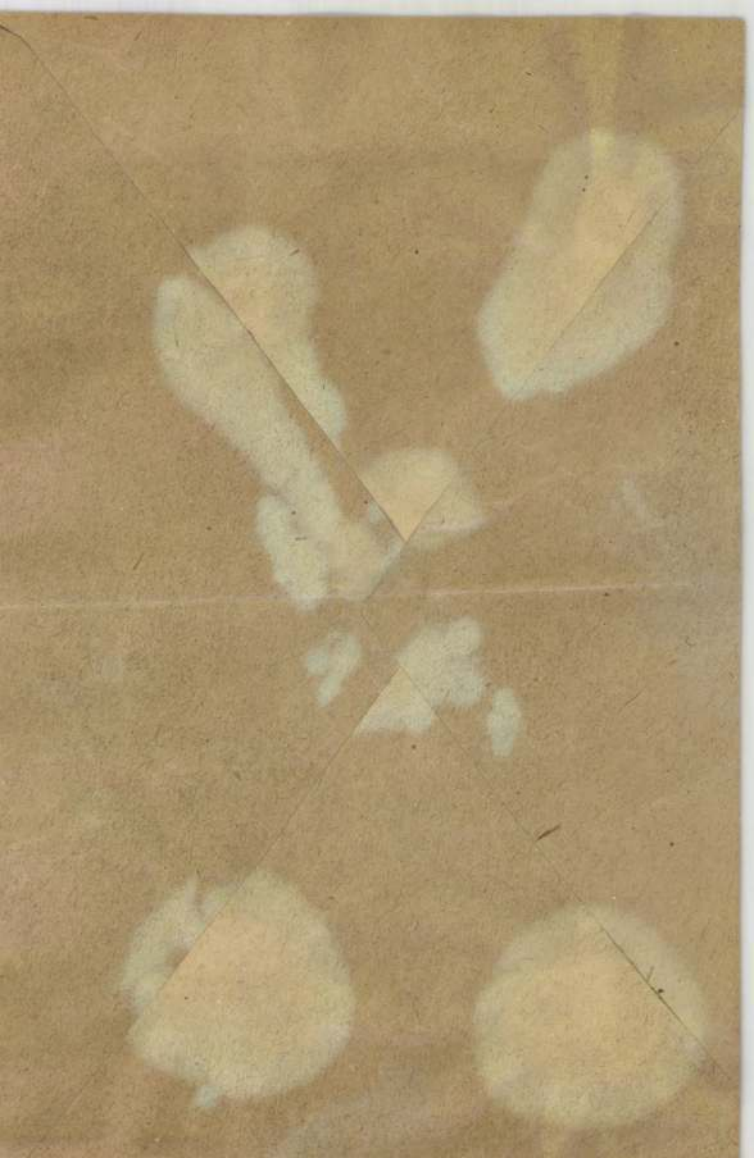

MDK

Kair Mátyás, városi kömüvesmester

1731 jun.5.-én szerzödnek vele h, a szüknek é tüzveszélyesnek bizonyult- mar kétizben atalakitott budaujlaki templomot a nyár folyamán renovalja. Kriehammer Seb. utolso munkája volt ez Ujlakon.

MüllerFlóriánKápolna, a/el. 4o.dolg. 1936. Müvtört. és Kerrég.Int.

MDK

Kair Mátyás, épitömester

adja meg nagyjából a régi budai városháza mai alakját, melyet 1692-ben Ceresola Venerio csász. épitész restaurált és 1723-ban tüzvész áldozata lett. 1769-ben a vár.tanács elhatározza kibövitését.

MüllerFlóriánkápolna. c/el.4o.sz.dolg.1936. 4-84.l.
Müvtört és Kerrég. Int.

Kairath Lajos

Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat 1899 évi rendes közgyülésen vett részt.

Mücsarnok 1899. 215. l.

Kaiser

l.

LykaMagyműI300-50

21. l.

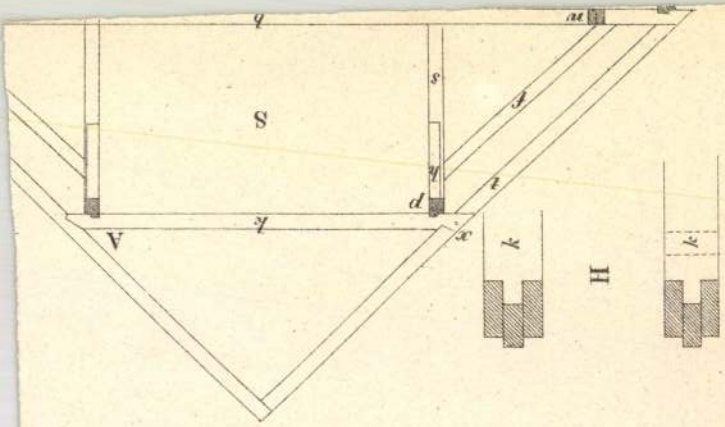

q
u
s
S
f
y
t
d
z
x
A
k
H
k

Kaiser
festő"

Wien

Leer Ungar 1843. jul. 29.
(Sz.: Pesther Salon 1843.)

Kalmár

Kaiser

kartogr.

l. Evergetis 1928

30. l.

BUDAPEST
11 XII 1920

Kaiser

városi főbíró

1688-tól Budán

Schmall

II. 306.

Budapest, 1923 nov. 24.

Szent-Iványi Gyula urnak

Bpest

ocses sorai birtokában van szeren-
gmentes külön számláján fennálló

000 K

l nov. 29 -ig az összes
to 13/4 %-ot téritünk meg, amelynek

l nov. 29 értékkel

Teljes tisztelettel
HAZAI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

Kaiser

szobrász

Téli Tárlat a Műcsarnokban - kisplasztikával szerepel.

Magyarság 1931.XII.20.

KAISER ALEXANDER

~~Alexander Kaiser~~

Kassa látképe 1858

Magyarország Csoskepék

Magyar Nemzeti Mus.

Katalógus. Tóvár György

360/b **Fánesy Lajos** (1909—1854), mint Don José de Lantarem, a Don Caesar de Bazan című drámában. Barabás kőrajza 1845-ből. A „Divatkép"-ből. Fáncsy a Nemzeti Színház tagja a megnyitástól kedzve, a Bach korszakban a színház művészi ügyeit is igazgatta.

Czenner Mihály.

360/c **Egressy Gábor** (1808—1866). A Nemzeti Színház megnyitásán is fellépett. Forsch kőrajza. Nagy Ignácz Színműtárából.

Czenner Mihály.

361/a **Szigeti József** (1822—1902), mint Viola. Barabás kőrajza 1857-ből. A „Hölgyfutár"-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

361/b **Ifj. Lendvay Márton** (1830—1875) és neje **Fánesy Ilka** (1844—1904) mint Romeo és Julia. Jakobbi műve után kőre rajzolta Rohn, 1858-ban.

Dr. Bedő Rudolf.

361/c **Jókainé Laborfalvy Róza** (1817—1886), **Lendvay Márton** (1807—1858) és neje **Hivatal Anikó** (1814—1891), **Moór Anna** (1773—1841), **Hollóssy Kornélia** (1827—1890), **Barta János** (1798—1852), **Kántorné Engelhardt Anna** (1791—1853), **Déryné Széppataki Rozália** (1793—1872), **Schodelné** (1811—1854) és **Megyeri Károly** (1798—1842), a mult század negyvenes éveinek nagy színművészei. Utólag színezett kőrajz.

Dr. Bedő Rudolf.

362/a **Egressy Gábor** (1808—1866) mint Coriolán és mint Garrick. Vidéky rézmetszete. A Pesti Divatlapból.

Dr. Bedő Rudolf.

362/b **Színpadi jelenet** Jókai Mór „Dalma" c. drámájából. Canzi Ákos rajza után. A Délibáb 1853. évfolyamából.

Dr. Bedő Rudolf.

363. **Laborfalvy Róza** (1817—1886) mint Bornemisza Anna. Vidéky utólag színezett rézmetszete Kiss R. rajza után. A Pesti Divatlapból.

Dr. Bedő Rudolf.

364. **Szathmáry Dánielné Farkas Lujza** (1818—1893) mint Erzsébet királyné a „Stuart Máriá"-ban. 1844-től, majd 1857-től 1891-ig a Nemzeti Színház tagja.

Dr. Bedő Rudolf.

365. **Stankovitsné De La Grange Anna** mint Szilágyi Erzsébet Erkel „Hunyadi László" operájában. Barabás kőrajza 1850-ből.

Dr. Bedő Rudolf.

366. **Leimuvska Luiza** Gara Mária szerepében. Barabás 1853-ban készült kőrajza. A „Divatcsarnok"-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

367. **Doppler Ferenc** (1821—1883). 1841-től a Nemzeti Színház első fuvolása a Hunyadi induló szerzője. Canzi Ágost kőrajza 1853-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

368. **Mosonyi Mihály** (1814—1870), a Nemzeti Színház operabíráló bizottságának tagja. H. Weber kőrajza 1857-ből.

Dr. Bedő Rudolf.

369. **Voggenhuber Vilma** (1845—1888) mint Szilágyi Erzsébet 1862-ben Szivessi néven kétéves szerződést kötött a Nemzeti Színházzal. A Hölgyfutár 1862. évfolyamából.

Dr. Bedő Rudolf.

370. **Jókainé Laborfalvy Róza** (1817—1886) mellképe és különböző szerepeiben. Marastoni József kőrajza 1863-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

371. **Szerdahelyi Kálmán** (1829—1872) mellképe és különböző szerepeinek jelenetei. Marastoni József kőrajza 1863-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

372. **Egressy Gábor** (1808—1866) mellképe és híresebb szerepeinek egyes jelenetei. Marastoni József kőrajza 1863-ból.

Dr. Bedő Rudolf.

338. **Komáromi Alajos** (1825—1904) mint Otello. Fénykép az 1860-as évekből.

Heténvi Alajos.

VASÁLLVÁNYON FORGÓ KERETEKBEN KŐRAJZBAN ÉS RÉZMETSZETBEN KÉSZÜLT ARCKÉPEK.

(339—378. sz.)

339. **Bartay Endre** (1789—1856). 1843—1845-ig a Nemzeti Színház igazgató-bérlője. Eybl kőrajza 1841-ből.

Szépművészeti Múzeum.

340. **Nyáry Pál** (1806—1871), a Nemzeti Színház igazgatója 1839-ben. Barabás kőrajza 1848-ból. Az „Életképek"-ből.

Szépművészeti Múzeum.

341. **Hegedüs Lajos** (1818—1860), felesége, született **Bodenburg Lina** (1837—1859) és gyermeke. 1858-tól a Nemzeti Színház tagja. Vízkeleti B. festménye után kőre rajzolta N. József. Király János kiadása Pesten, 1861-ben.

Nemzeti Színház Múzeuma.

342. **Bartha János** (1798—1852) mint Zrinyi Miklós. Kohlman metszete a „Honművész" 1833. évfolyamából. A művész a Nemzeti Színház megnyitásától kezdve tagja volt a színházi együttesnek.

Szépművészeti Múzeum.

343. **Lendvay Mártonné Hivatal Anikó** (1814—1891) mint Ida Vörösmarty „Marót bán" című darabjában. Kiss B. rajza után metszette Vidéky. A „Pesti Divatlap"-ból. 1837-ben a Nemzeti Színház naivája volt.

Szépművészeti Múzeum.

344. **Jókainé Laborfalvy (Benke) Róza** (1817—1886) a Bánk bánban mint Gertrud. 1837—1859-ig a Nemzeti Színház tagja.

Szépművészeti Múzeum.

345/a **Szigeti József** (1822—1902). Barabás M. kőrajza 1846-ból. 1844-től tagja a Nemzeti Színháznak.

Czenner Mihály.

345/b **Szigeti** mint Homonnay uram Tóth Kálmán „Dobó Katica" című népszínművében. Marastoni József kőrajza 1861-ből.

Czenner Mihály.

346. **Kőszeghy (Purth) Károly** (1820—1891). 1856-ból. 1843-tól a Nemzeti Színház tagja volt.

Kereszthy István.

347. **Szerdahelyi Kálmán** (1829—1872). 1854-ben a Nemzeti Színház tagja lett. Marastoni József kőrajza 1863-ból.

Borsod-Miskolci Múzeum.

348. **Radnótfáy Nagy Sámuel** (1803—1869). 1862-től a Nemzeti Színház intendánsa. Kriehuber kőrajza 1848-ból.

Borsod-Miskolci Múzeum.

349. **Kaiserné Ernst Jozefa** (1827—1873). 1846-ban és 1850—61 között a Nemzeti Színház tagja volt. Barabás kőrajzai 1847 és 1853-ból.

Czenner Mihály.

350. **Pauliné Markovics Ilka** (1839—1915). 1859-ben először lépett fel a Nemzeti Színházban. A „Családi Kör" 1866. és a „Gombostű" 1862. évi kötetéből. Utóbbi Marastoni József kőrajza.

Dr. Bedő Rudolf.

351/a **Benza Károly** (1812—1872) mint Miska az „Ilka" daljátékban. 1838-ban szerződött a Nemzeti Színházhoz. A „Hölgyfutár" 1857. évfolyamából.

Dr. Bedő Rudolf.

351/b **Szerdahelyi Kálmán** (1829—1872) mint Fodrák Mihály a „Kísértet" című színműben. Rohn rajza után. A „Hölgyfutár" 1857. évi kötetéből.

Dr. Bedő Rudolf.

351/c **Némethy György** (1826—1901) mint Andris bojtár a „Csikós"-ban. 1855-ben a Nemzeti Színházhoz szerződtették. A „Hölgyfutár" 1857-es évfolyamából.

Dr. Bedő Rudolf.

352/a **Bulyovszkyné Szilágyi Lilla** (1833—1909) mint Mária királynő. Barabás utólag színezett kőrajza a „Napkelet" 1857. évfolyamából. Bulyovszkyné 1851-ben lett a Nemzeti Színház tagja.

Dr. Bedő Rudolf.

352/b **Felekyné Munkácsy Flóra** (1836—1906). 1855-től a Nemzeti Színház művésznője. Marastoni József kőrajza 1867-ből. A „Nefelejts" folyóiratból.

Dr. Bedő Rudolf.

353. **Teleki László gróf** (1811—1861) a „Kegyenc" szerzője. Eybl kőrajza 1843-ból.

Nemzeti Színház Múzeuma.

354. **Dobsa Lajos** (1824—1902) színműíró. 1844-ben fellépett a Nemzeti Színházban. Az 1850-ben előadott „Öcsém házasodjál" darabjáért a rendőrség elfogta. Barabás 1853-ban készült kőrajza. A „Budapesti Visszhang" folyóirat melléklete.

Nemzeti Színház Múzeuma.

355/a **Füredy Mihály** (1816—1869). 1837-ben kardalos, utóbb magánénekes lett a Nemzeti Színháznál. Barabás kőrajz 1846-ból. A „Honderü"-ből.

Czenner Mihály.

355/b **Szentpétery Zsigmond** (1798—1858). A Nemzeti Színházat megnyitó „Belizár"-ban is már játszott. Barabás kőrajza 1843-ból.

Czenner Mihály.

355/c **Hugó Károly** (1806—1877). Az „Egy magyar király" szerzője, melyet 1846-ban adott elő a Nemzeti Színház. Prinzhofer kőrajza 1864-ből.

Czenner Mihály.

355/d **Nagy Ignácz** (1828—1890). A Nemzeti Színháznak 29 éven át súgója és ügyelője. Barabás kőrajza 1844-ből.

Czenner Mihály.

356/a **Kaiserné Ernst Jozefa** (1827—1873). Császár György „Kunok" dalművében. Barabás kőrajz 1851-ből. A Hölgyfutár 1852. évfolyamából.

356/b **Fánesy Ilka** Romeo és Juliában. Dr. Bedő Rudolf.

356/c **Tripammerné Lovasy Betti** (1827—1875). 1848-tól 1851-ig a Nemzeti Színház szerződtetett tagja. Barabás kőrajza 1851-ből. A Hölgyfutár 1852-es kötetéből.

Dr. Bedő Rudolf.

357/a **Aldrige Ira** (szül. 1805 körül) néger színész mint Otello. 1852 és 1858 között a Nemzeti Színházban is szerepelt. Rézmetszet.

Nemzeti Színház Múzeuma.

357/b **Ristori Adelaide** (1822—1906) olasz művésznő mint Mirra. 1856-ban a Nemzeti Színházban vendégszerepelt. Rohn A. rajza után. A Hölgyfutár melléklete.

Nemzeti Színház Múzeuma.

358. **Lendvay Márton** (1807—1858) **és fia ifjabb Lendvay Márton,** (1840—1875) 1832, illetőleg 1852-től a Nemzeti Színház tagjai. Barabás kőrajza 1852-ből. A Hölgyfutár 1853. évi kötetéből.

Dr. Bedő Rudolf.

359/a **Lendvay Mártonné, Hivatal Anikó** (1814—1891). Barabás M., 1848-ban készült kőrajza.

Czenner Mihály.

359/b **Zongorajelenet** Czakó „Végrendelet" c. drámájából. Barabás rajza után acélba metszette Tyroler J. 1853-ban. A „Délibáb" melléklete.

Czenner Mihály.

360/a **Réti Mihály** (1810—1875) mint Nemesek Hadnagya. Barabás kőrajza 1847-ből. A Pesti Divatlap-ból.

Czenner Mihály.

373 **Bulyovszkyné Szilágyi Lilla** (1833—1909), 1847-től 1859-ig jelentékenyebb szerepeket játszott a Nemzeti Színházban. Pesky kőrajza 1863-ból.

Szépművészeti Múzeum.

374. **Lendvayné Hivatal Anikó** (1814—1891) mint Júlia Shakespeare „Rómeó és Júliá"-jában. Barabás M. kőrajza 1845-ből.

Szépművészeti Múzeum.

375. **Lendvay Márton** (1807—1856) emléklapja híresebb szerepeit felsoroló babérkoszorúval. Barabás után rajzolta Kaiser 1856-ban.

Szépművészeti Múzeum.

376. **Reményi Ede** (1829—1898) hegedűművész. 1860-ban a tilalom ellenére eljátszotta a Nemzeti Színházban a „Rákóczi induló"-t, melyért két hónapig internálták. Barabás kőrajza 1860-ból.

Szépművészeti Múzeum.

377. **Jókainé Laborfalvy Róza** (1817—1886). Barabás kőrajza 1848-ból.

Nemzeti Színház Múzeuma.

378. **László József** (1808—1878). 1837-től 1859-ig a Nemzeti Színház tagja. Híresebb szerepeit felsoroló babérkoszorúval. Barabás kőrajza 1859-ből. A „Hölgyfutár" 1859. évfolyamából.

Szépművészeti Múzeum.

VASÁLLVÁNYON FORGATHATÓ KERETBEN FÉNYKÉPEK.

(379—418. sz.)

379. 1. Maleczkyné mint „Valois Margit", 2. Jászai Mari mint „Phedra", 3. Pauliné mint „Ophelia", 4., 5., 6., 7. Pauli Richárdné Markovics Ilka, különböző szerepeiben. 8., 9. Felekyné mint „Szerencse gyermeke", 10. Hollóssy Kornélia, 11—12. Feleky Miklósné Munkácsy Flóra, 13.

Szerdahelyi Kálmán, 14. Prielle Cornélia, 15. Bulyovszky Lilla, 16. ifj. Lendvay Márton, 17. Lendvay Márton.

Özv. Szereday Ferencné.

380. 1., 2., 3. Jászai Mari, 4. Nagy Imre, 5. Jászai Mari, 6. Szigligeti Ede, 7. Molnárné Kocsisovszky Borcsa, 8. Benza Ida, 9., 10., 11., 12., 13. Pauliné Markovics Ilka, 14., 15., 16., 17. Felekyné Munkácsy Flóra.

1—3. Hajdú László, 2—5. a Nemzeti Színház Múzeuma, a többi dr. Bedő Rudolf gyüjteményéből.

381. **A Nemzeti Színház tagjainak csoportképe 1868-ból.** Nagy Imre, Felekyné Munkácsy Flóra, Paulay Ede, Szerdahelyi Kálmán, Lendvayné Fáncsy Ilka, Gróf Nickyné Szöllősy Rózsi, Szigeti József, Paulayné Gvozdanovich Julia, Dutka Sarolta.

Visontai Kovách Zoltánné.

382. Ifj. Lendvay Márton és neje Fáncsy Ilka 1862-ben.

Dr. Bedő Rudolf.

383. 1. Felekyné a „Jóslat"-ban, 2. Helvey Laura, 3. Ristori a „Macbet"-ben, 4. Pauli Richárd 1873-ban, 5., 6. Pauli Richárd, 7. Tanner István, 8. Bulyovszky Gyula, 9. Steger, mint „Bánk bán", 10. Szatmári Károly és Perreiné, 11. Rotter Irma prima ballerina, 12. Hollósy Kornélia, 13. Szathmáriné Latkóczy Lujza, 14., 15., 16. Szerdahelyi Kálmán, 17. Feleky Miklós.

Dr. Bedő Rudolf.

384. 1., 3. Déryné, 2. Szerdahelyi, 4. Stéger, 5. Komáromi A., 6. Paulay Ede, 7. Paulayné, 8. Tótfalussy, 9. Ormay, 10., 14. Hollósy Kornélia, 11. Szigligeti Jolán és Anna, 12. Szigligeti Anna, 13. Szigligeti Jolán, 15., 17. Pauli Richárd, 16. Pauli és Ormay, 18., 20., 22. Follinuszné, 19., 21., 23. Follinusz.

Dr. Bedő Rudolf.

385. Nyolc fényképen Saxlehner Emma különböző szerepeiben, középen a „Saphir Stux" címlapjának fametszete.

7 fényképet a M. Kir. Operaház Múzeuma, 1 fényképet és az ujságlapot Saxlehner Emma.

Kaiser, Alexander

bécsi Kőrajzoló

Kassa látképe 1856-ban Klimkovits Béla rajza utáni bitografálta fenti 1858 ban.

Repr.

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstort.

V. k. Bp. c. n. 116, 666. l.

Kaiser Alexander

körapiló

lásd okv.

Hering G. E. alatt

Zircz:

Hegyes vidéken szemlelhető, a hol a
~~A~~ Középtérben, a kolostor mellett. balról, látjuk a Regnard Gergely hen-
richovai apát által 1723-ban megkezdett, Rieger Konrádalatt elké-
szült és 1852-ben fölszentelt két tornyos templomot. Az ~~kolostor~~ épület homlokza-
tát, a kettős oszlopú erkély felett, czimer ékesíti. Jobbról a melléképületek ~~[illegible]~~
s balról, valamint a klastromon innen, a kőségbeli hárak körik le figyel-
munket, melyek körül fák díszlenek. A háttérben hegek emelkednek s az
előtérben, a szekérhez közel, melyből a két ökör ki van fogva, az földmíves
gerebenez, mig jobbra ketten (két lóval szántanak) Felirata a kép alatt
(cimertől megszakitott két sorban: ~~Cistercienserstift Zircz.~~;

„Dem Hochwürdigsten Herrn Herrn... Ferdinand Villax
Abte der vereinigten Stifte Zirc, Pilis und Pásztó,... ehrfurchtsvoll gewid-
met von Gross und Mossauer";
alól balra: „Gedr. b. J. Höfelich Wien",
Középütt: „Lith. v. Alex Kaiser".
és jobbra: „v. Gross u. Mossauer".

Könyomat, méretei a vonalkeretnek 30.6 : 43.6 Cm.

Ltsza 4474.

39/94 № 67.

Szkalka. T. 6304.

A hegyes vidéken a folyó tulsó partján itt-ott kastélyok látszanak, mig az előtérben a kétfogatú hintóhoz közel az utat három férfi élénkiti. Felirata:

SZKALKA.

alól balra: Gez. v. Kaiser.
jobbra: Gedr. v. Rauh.

Kny., alányomással, mér. a vk. 10.1: 15.6 cm.

Szn. 585-98.
112-98-1899.

Hradek. T. 5655.

Az előtérben, a község épületein innen, az utat járókelők élénkitik, a középtérben balra romok látszanak, a háttért pedig hegyek foglalják el. Felirata:

HRADEK.

alól balra: Gez. v. Kaiser.
jobbra: Gedr. v. Rauh.

Kny., alányomással, mér. a vk. 10.2: 15.6 cm.

Szn. 537-98.
112-98-1398.

Kassa. T. 5826.

A középtért a város foglalja el, az előtérben pedig a jobbra forduló müvész a térdén lévő vázlatkönyvbe rajzol. Mögötte pipázó parasztlegény fekszik a földön, aki mellett kutyája guggol. Felirata

balra: KASCHAU
Hauptstadt von Ober-Ungarn.
jobbra: KASSÁN
fölsö magyar ország fővárosa.

a balsarokban: A. Kaiser.
középütt: Artistische-Anstalt, von Reiffenstein & Rösch Wien.

Szines kny., mér. a vk. 35.5: 48.2 cm.

140-95

Kassa. T. 4512.

A középtért a város foglalja el, az előtérben pedig a jobbra forduló művész a térdén lévő vázlatkönyvbe rajzol. Mögötte pipázó parasztlegény fekszik a földön, ki mellett kutyája guggol és előtte botjára támaszkodó pásztor őrzi öt darab szarvasmarháját, a melyből egy leheveredett. Felirata

balra: KASCHAU
Hauptstadt von Ober Ungarn
jobbra: KASSA
fölsö magyarország fővárosa.
a bal sarokban: A. Kaiser.
alól balra: Természet után rajzolta Klimkovics Béla 1858 évb.
jobbra: Nyom. Reiffenstein és Rösch müintézetében Bécsben
legalól középütt: Verlag u. Eigenthum v. G. Hartig in Kaschau.

Kny., alányomással, mér. a vk. 35.5 : 48.2 cm.

57-94-51.

Illava. T.5737.

A középtérben látjuk a várost, melynek épületei közül a kolostor válik ki, a folyón egy csolnakban többen kelnek át, az előtérben pedig két csoportban férfi és nő bucsusok haladnak jobbra. Felirata:

JLLLAWA.

alól balra: Gez. v. Kaiser.
jobbra: Gedr. v. Rauh.

Kny., alányomással, mér. a vk. 10.3: 15.9 cm.

Szn.538-98.
112-98-1403.

Margitta. T. 5970.

A sziklák közt kanyargó folyón az előtérben egy tutaj ereszkedik lefelé, balra pedig a hegy oldalában vezető úton ketten haladnak a háttér felé. Felirata:

MARKITTA.

alól balra: Gez. v. Kaiser.
jobbra: Gedr v. Rauh.

Kny., alányomással, mér. a vk. 10.3: 15.8 cm.

Szn. 557-98
112-98-1552.

Podhrágy. T. 6103.

A folyótól szelt hegyes vidéken jobbra a hegy tetején látjuk a várat, mig tövében a város épületei tünnek föl; az előtérben pedig balra az úton a felmálházott szamarat vezetőnek egy férfi ad útbaigazitást és jobbra dereglye kel át. Felirata:

PODHRAGY.

alól balra: Gez. v. Kaiser.
jobbra: Gedr. v. J. Rauh.

Kny., alányomással, mér. a vk. 10.3: 15.8 cm.

Szn. 569-98.
113-98-1741.

Zircz. T. 4474.

A hegyes vidék előterében látjuk a zircziek kolostorát és templomát, melyen innen jobbra kettős fogatú ekével szántanak, mig balra a szekér közelében, a mely mellett két ökör köti le figyelmünket, egy földmives dolgozik. Felirata:

CISTERCIENSERSTIFT ZIRCZ.

ez után püspöki jelvényes czimertől megszakitott sorokban:
Dem Hochwürdigsten Herrn Herrn Ferdinand Villax
Abte der vereinigten Stifte Zircz, Pilis und Pásztó, ehrfurchtsvoll gewidmet von Gross und Mössauer.

alól balra: Gedr. b. J. Höfelich Wien.
középütt: Lith. v. Alex Kaiser.
jobbra: v. Gross u. Mössauer.

Kny., alányomással, mér. a vk. 30.7: 43.6 cm.

39-94-67.

Zircz. T. 4544.

A hegyes vidék előterében látjuk a zircziek kolostorát és templomát, melyen innen jobbra kettős fogatú ekével szántanak, mig balra a szekér közelében, a mely mellett két ökör köti le figyelmünket, egy földmives dolgozik. Felirata:

CISTERCIENSERSTIFT ZIRCZ.

ez után püspöki jelvényes czimertől megszakitott sorokban:

Dum Regnard sedem nostram construxit, et eadem
Martinus Biró crismate livit eam.
Ast Villax Abbás conservat, et ampliat ambas.
Aurea juste Paris! cui tua poma dabis.

alól balra: Gedr. b. J. Höfelich Wien.
középütt: Lith. v. Alex Kaiser.
jobbra: v. Gross u. Mössauer.
legalól középütt: Zirczii Dominica III post Pentecosten anno MDCCCJII.

Szines kny, mér. a vk. 30.6: 43.6 cm.

57-94-86.

Zircz:

A középtérben, a kolostor mellett, balról látjuk a Regnárd Gergely ~~[illegible]~~ által megkezdett és Rieger Konrád ~~alatt elkészült~~ alatt befejezett két tornyú templomot. A kolostor homlokzatát az ~~kettős oszlopú~~ erkély felett czimer ékesíti. Jobbról a mellék épületek vannak s balról, valamint a klastromon innen a községbeli házak kötik le figyelmünket, melyek körül fák díszlenek. A háttérben hegyek emelkednek. Az előtérben, pedig a szekérhez közel, melyből a két ökrötki ~~[illegible]~~ fogták, egy földmíves gereberez, míg jobbról ketten szántanak két lóval ~~szántanak~~. Felirata a kép alatt:

„CISTERZIENSERSTIFT ZIRCZ";

ez után két sorban, melyeket czimerszakit meg:

„Dum Regnard sedem nostram construxit, et eadem... Ast Villax
Abbas conservat, et ampliat ambas
Martinus Biró crismate livit eam... Aurea juste Paris! cui
tua poma dabis";

alól balra: „Gedr. b. J. Höfelich Wien"
középütt: „Lith. v. Alex Kaiser"
jobbra: „v. Gross u. Mossauer";

Legalól pedig középütt: „Zirczii Dominica III post Pentecosten anno MDCCCLII."

Könyomat, vonalkeretben, melynek méretei 30.6 : 43.6 c/m.
Köre rajzolta: Kaiser Sandor.

Ltpa 4544 (szines).

4474

57/94 № 86.

Selmecz:

Kaiser, Alexander

Balra a hegyek között lévő völgyben a város épületeit szemlélhetjük s jobbra az előtérben a templomon innen régi épületes áll sarkain őrtornyokkal. A városba vezető úton balra egy férfi s nő közelednek egymás felé, míg jobbra a lovas egy három tagú családdal beszélget. A férfi karján bundát tart, melyet kis fia ránézigál s az asszony kátán batyut visz. Feliratai

a kép alatt: „SELMECZ * SCHEMNITZ"
alól balra: „Pesten, Hartleben C. A. Tulajdona" s
jobbra: „Verlag Von C. A. Hartleben In Pesth"

Herings után lőve metszette Kaiser A.
Könyomat szürke alányomással. Méretei az alányomást véve 18.7 : 28.5 (papirja 34.5 : 53.5). 4/m.

Magyarország festői mutatványokban. Rauh János könyomó műhelyéből Pesten 1844. Hartleben Konrád Adolf tulajdona. N: VI.

megszólaltatásával hívja fel a figyelmet épített örökségünk megőrzésének fontosságára, a műemlékvédelem problémáira. A díjjal a zsűri, és a zsűrin keresztül valamennyi műemlékvédő szakember mégis leginkább azt a hatalmas, magas színvonalú munkát, azt a bravúrt szeretné elismerni, melyet a rádiónak a Kulturális Örökségnapok alkalmából szervezett és szerkesztett kétnapos műsora jelentett. A szerkesztő-riporter e műsorsorozat összeállításával nemcsak azt érte el, hogy a rádióhallgatók milliói figyeljenek az épített örökségre napokon át, de a változatos műsorban részt vállaló kollégái mozgósításával azt is, hogy minden eddiginél több újságíró és riporter foglalkozzon a témával.

Zsupos Zoltán

Dercsényi Díjat ítélt a zsűri annak a televíziós szerkesztő-rendezőnek, aki csodálatos képekkel, pontos információkkal, hangulatos zenével, értékes irodalmi idézetekkel hívta fel a nézők figyelmét épített örökségünk szépségeire egész éven át. Filmjei bemutatják a határainkon kívül lévő magyar vonatkozású emlékeket is, magas színvonalon elkészített műsorai pedig szinte odaragasztják a nézőt a képernyő elé.

A díjat különösen a „Műemlékvédelem Hollandiában" című alkotásáért kapja, mely a holland példán keresztül mutatja be, milyen kis lépésekkel is mennyit tehetünk a műemlékek állagának megőrzéséért, jó karban tartásáért, s hogy e lépések megtétele valamennyiünk közös felelőssége, valamennyien hozzá tudunk járulni az eredményhez.

„Régészeti örökségünk megmentéséért" elismerés

„Újszülöttnek" számít a „Régészeti örökségünk megmentéséért"' címet viselő elismerés, melyet azok a becsületes megtalálók kapnak, akik az általuk talált régészeti leleteket bejelentették, s így azok, közkinccsé téve a múzeumokban, valamennyiünk gyarapodását szolgálják. A jutalom a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal közös köszönetét fejezi ki.

Hetényi Attila

Hetényi Attila az 1990-es évek elejétől több ízben jelentette a veszprémi Laczkó Dezső Múzeumnak különböző régészeti emlékek előkerülését Balatonfűzfőn és környékén. Az ő érdeme, hogy a múzeum tudomást szerzett – többek között – a királyszentistváni Fő utcában előkerült középkori településnyomokról, a Balatonfűzfőn létesítendő Fűz lakótelep helyén előbukkant őskori kemencéről és római kori villaépületről, valamint számos sírleletről. Utóbbiak közül a legérdekesebbnek az a – szintén Balatonfűzfőn felfedezett, a bronzkori mészbetétes kerámia kultúrájához köthető – temetkezés bizonyult, amelyben mintegy 140 db cserépedényt helyeztek el mellékletként.

Hetényi Attila mindent elkövetett annak érdekében, hogy ezek a lelőhelyek, leletek ne pusztuljanak el, hanem szakember által feltárásra kerüljenek. Közreműködésének köszönhetően lakóhelyének környékén számos régészeti emlék menekült meg a megsemmisüléstől.

Takács György

A régészeti hagyatékának gazdagságáról híres Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a két év előtti újfehértói kincs után egy újabb éremkincs előkerüléséről szóló hírrel káprázttatta el a Magyarország múltja iránt érdeklődőket. Takács György Kisléta község határában 2002. kora tavaszán néhány pénzre lett figyelmes a szántóföldön. A talált pénzeket bevitte a nyíregyházi Jósa András Múzeumba. A szakemberek azonnal felismerték a leletek jelentőségét. A helyszínen a régészek gondos munkája nyomán további pénzek kerültek elő, köztük három aranypénz is. Az így összesen 320 érméből álló kincslelet Takács György révén vált ismertté, és vált Magyarország és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye középkori történetének egyedülálló forrásává. Ma, amikor oly sokat hallunk a kulturális javak érdemtelen kereskedelméről, különösen meg kell becsülnünk Takács György úr tettét. A kislétai éremkinccsel Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, és mindannyiunk múltja is gazdagabbá lett.

Varga József

2002. májusában Abaújdevecseren, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Encs város melletti községben Varga József a Békás-tó közelében, a szántásban nagy méretű bronztárgyra lett figyelmes. A leletet bevitte a forrói Abaúji Múzeumba, mely végül méltó őrzési helyére, a miskolci Herman Ottó Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került.

A tárgyat megvizsgáló régészek szerint ez maga a csoda. A 12 és fél kilogramm súlyú, bronzból készült tekercs hossza 42,8 centiméter, így méreteit tekintve egyedinek számít az európai régészeti leletanyagban. Kis méretű, alig néhány centiméteres párhuzama szerencsére ismert Tiszafüredről. E hasonmás alapján a Varga József úr által megmentett abaújdevecseri unikális bronztekercs készítésének idejét a régész szakértő a középső bronzkorra helyezte. A hazai őskor-

dr. Dávid László

1981-ben, amikor *„A középkori Udvarhelyszék művészeti emlékei"* című nagy publikáció megjelent, kiderült, hogy szerzője, fotósa, rajzolója, a benne közölt adatok zömének felfedező levéltárosa egy műkedvelő. Az ezt követő két évtizedben folyamatosan jelentek meg Erdéllyel és a Székelyfölddel kapcsolatos publikációi, melyek sok helybéli és anyaországi fiatalt ösztönöztek arra, hogy felfedezzék ezt a csodálatos, archaikus világot.

A szerző, aki áldozatos lelkészi munkája mellett ezeket az – egyéni megfigyelésekkel átszőtt, szakszerű, korántsem műkedvelő – feldolgozásokat készítette, Segesvár református esperese.

A tudós lelkészt köszöntjük most, további eredményes munkálkodást kívánva neki.

dr. Kaiser Anna

Az elmélyült, alapos és alkotó műemlékvédők közé tartozik. 1960 óta fáradozik a nemzeti örökség megmentésén, az első három évtizedben a budavári polgárnegyed, a Víziváros, Észak-Buda és Óbuda műemlékeinek ügyes-bajos dolgait intézte hatósági vonalon. Ez utóbbi helyszínen elérte, hogy a házgyári programot megelőzően feltárják a római katonaváros érintett részét, és sikerült megmentenie a régi Óbuda néhány apró együttesét.

Az utóbbi években – a Magyar Építészeti Múzeum munkatársaként – az építészhagyatékok feldolgozásán és közlésén fáradozik, s építész memoir hangarchívumot szervezett.

dr. Kalicz Nándor

A magyar őskorkutatás kiemelkedő személyisége úttörő munkát végzett a lelőhelyek feltérképezése, védelme és megmentése terén. Topográfiai munkálatai a kialakítás alatt álló országos nyilvántartás egyik alapját képezték, tudományos tevékenységével a Régészeti Topográfia létrehozását segítette. Munkájának köszönhető egyfelől pl. az asződi, a berettyóújfalui, herpályi lelőhelyek feltárása, másfelől a Kárpát-medence újkőkorának és rézkorának kronológiai és kultúrtörténeti alapvetései, valamint az, hogy katedra nélkül, de igazi tanáregyéniségként, tanítványok sorát nevelte.

Lőrincze Zsuzsanna

Sokarcú tervező, állított helyre középkori eredetű lakóházat és templomot, parasztházat például Fülén és polgárházat Sátoraljaújhelyen, szecessziós középületeket Budapesten, majorsági együttest a Balaton déli partján.

Sokarcú szakember, mert a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Műemlékvédelmi Osztályának vezetőjeként oly fontos feladatok gazdája, mint a műemlékké nyilvánítás vagy a Nemzeti Örökség Program.

Varga Gyula

A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum munkatársai mindig ügyeltek a hitelességre, pontosabban arra, hogy az épületek és együttesek hitelesen mutassák be a népi építészeti alkotásokat minden tekintetben: a szerkezettől a lakáskultúráig.

Így természetszerűen kiemelkedő szerepet kap a kiszemelt parasztporták, haranglábak, templomok szakszerű bontása – szakszerű újjáépítése, mely nem csupán szakértelmet és tudást, de türelmet és vezetői készséget is igényel. Az 1969 óta a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban dolgozó ácsmester erről tett és tesz tanúbizonyságot.

DERCSÉNYI DEZSŐ SAJTÓDÍJASOK

A Műemlékvédelem nagy alakjáról, *Dercsényi Dezső*ről elnevezett sajtódíjat 1989-ben alapította az Országos Műemléki Felügyelőség akkori igazgatója, *Mendele Ferenc*. Adományozásával az írott és elektronikus sajtó művelőinek a műemlékvédelem érdekében kifejtett munkáját ismeri el a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal, további érdemi híradásokra is ösztönözve őket.

A zsűri döntése alapján a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal elnöke által megítélt díjakat vehette át:

Írott média kategóriában:

Csordás Lajos

Évek óta rendszeresen publikál a Népszabadság Budapest mellékletében. A városi értékek bemutatásával hatásosan formálja olvasóközönségének szemléletét, sokan éppen ezen írások nyomán kezdenek érdeklődni lakókörnyezetük minősége, állapota iránt.

2002-ben megjelent, mívesen megfogalmazott írásai nemcsak a szerző problémaérzékenységéről, tájékozottságáról tesznek tanúbizonyságot, hanem sokoldalúságáról is. Az épített örökség teljes spektrumát bemutató cikkei napjaink építészetét, a jövő örökségét is felölelik, melyet a hivatalos műemléki védelem még nem érhetett el, ezért sorsukra különös figyelmet kell fordítanunk. De nem feledkezik meg a városkép, várossors egyéb elemeiről, a fényreklámok vagy éppen az egykor élt iparosok szerepéről, az igényesség dicséretéről sem.

Elektronikus média kategóriában:

Szakáts Ildikó

A rádió szerkesztő-riportere számtalan kiváló műsort készített, mely sok oldalról körüljárva, szakemberek

A kezdeményezésről megfelelő tájékoztatási és vitafórum lesz a 2003 szeptemberében Pécsett megrendezésre kerülő limeskongresszus. Talán ott dől el, hogy érdemes lesz-e ismét felállítni egy Limes-Bizottságot, immár nemzetközi alapon. A jelenlevők egy olyan pályázat kidolgozásában is megegyeztek, amelynek révén a European Science Foundation támogatásával 2004-ben egy olyan műhelykonferenciára kerülne sor – feltehetően Németországban –, amelyen mind a 12 ország elsősorban szakmai képviselői vitatnák meg a közös pályázat ügyét.

Visy Zsolt

Közhasznú információk

A Nemzeti Kulturális Alapprogram Múzeumi Szakmai Kollégiumához 2003. február 27-ig benyújtott ún. „nagypályázat" nyerteseinek listája az NKA honlapján olvasható.
Elérése: http://www.nka.hu

A Fejér Megyei Múzeumok Igazgatóságának kinevezett vezetője, s egyben a székesfehérvári Szent István Király Múzeum igazgatója 2003. májusától ismét *dr. Fülöp Gyula* régész-muzeológus.

A Múzeumi Naptár az interneten ismét olvasható a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapján. http://www.koh.hu címen, „Kiállítások, rendezvények, időpontok" menü alatt.

Pályázat

A **„Vendégbarát múzeum – muzeális intézmény díj 2003"** c. pályázati felhívás 2003. januári számunkban jelent meg, a 19-22. oldalon.

Felhívjuk a múzeumok szíves figyelmét, hogy *a pályázat beadási határideje 2003. május 31.*

Pályázati űrlap megtalálható a Múzeumi Hírlevél 2003. januári számának 22. oldalán, illetve annak elektronikus változatában http://www.koh.hu. Letölthető a www.museum.hu-ról és az NKÖM honlapjáról: http://www.nkom.hu

A szerk.

Díjak, kitüntetések

Opus Mirabile díj

Az MTA Művészettörténeti Bizottsága **OPUS MIRABILE 2002** díjait az idén a *Jankovich Miklós (1773-1846) gyűjteményei* című, a Magyar Nemzeti Galériában megrendezett kiállítás *(rendezője: Mikó Árpád)*, valamint *Ujvári Péter: Giotto doktrinája, avagy miért lett a művészetnek elmélete (in: A Magyar Nemzeti Galéria Évkönyve, 1997-2001, 15-30)* című tanulmánya kapta.

A Művészettörténeti Bizottság a díjat kilenc évvel ezelőtt alapította, és évente adja ki az előző évi – titkos szavazással kiválasztott –, legjobbnak ítélt kiállításért és katalógusért, illetve egy kiváló művészettörténeti tanulmányért.

A díjazottak mellett a legtöbb szavazatot kapott kiállítások:

– *Uralkodók és Corvinák* – az OSZK jubileumi kiállítása alapításának 200. évfordulóján

– *Egy gyűjtő és gyűjteménye* – Ernst Lajos és az Ernst Múzeum

A tanulmányok kategóriában:

– *Passuth Krisztina: A festő és modellje. Henri Rousseau: Joseph Brummer portréja (1909). Kép és recepció* (in: Művészettörténeti Értesítő 2002/3-4.)

– *Lővei Pál: Virtus, es, marmor, scripta. Red marble and bronze letters* (in: Acta Historiae Artium Tomus XLII. Fasc. 1-4. 2001.)

– *Marosi Ernő: Szent István király és Gizella királyné székesfehérvári casulája* (in: A magyar királyok koronázó palástja. Budapest, 2002.)

Itáliai kitüntetés

*Mojzer Miklós*nak, a Szépművészeti Múzeum főigazgatójának muzeológusi, tudományos tevékenysége és az olasz-magyar kulturális kapcsolatok terén kifejtett munkássága elismeréseképpen 2003. február 28-án a budapesti Olasz Kultúrintézetben a **Cavaliere del Ordine al Merito della Repubblica Italiana** magas olasz állami kitüntetést adták át.

Kitüntetések a 2003. évi áprilisi Műemléki Világnapon

FORSTER GYULA DÍJASOK

Forster Gyula, az 1872-ben alapított Műemlékek Országos Bizottsága elnöke 1906 és 1922 között, az 1881-re kidolgozott műemléki törvény egyik alkotója, 1883-tól a kormány képviselője volt a Bizottságban. Az ő nevét viseli az a díj, melyet minden évben a műemléki világnapon vehetnek át az örökségvédelem területén kiváló munkát végző szakemberek.

A XX. műemléki világnapon vehették át a nemzeti kulturális örökség minisztere által adományozott örökségvédelemért Forster Gyula díjat a következő szakembereknek:

tatását, az anyagvizsgálati eredményeket, régészeti párhuzamait és jelentőségét, valamint a restaurálás és rekonstrukció folyamatának a leírását. A Magyar Nemzeti Múzeum rekonstrukciója során elkészült római lapidáriumban központi helyet kapott a balácai római villa nagymozaikja, amelyet a múzeum 1. emeleti rotundájából kellett az udvar alatt kialakított új bemutatóhelyre szállítani. *Antal Marianna, Kőfalvi Vidor, Baghy László* és *Morgós András* a balácai mozaik áthelyezésével járó konzerválási-restaurálási munkákról számoltak be. A múzeum nagyrekonstrukciójának részeként az épület teljes külső és belső festésének eredeti állapotra való visszaállítása volt a cél. *Bóna István* ebben a munkában a falfestmények restaurálási és a díszítőfestések helyreállításának szakmai felügyeletét látta el. Erről olvashatunk „ A 19. század színei. Falfestmények a Magyar Nemzeti Múzeumban" című tanulmányban. *Séd Gábor* az évkönyv előző kötetében már foglalkozott kültéri szobrok és épületplasztikák restaurálásával. Most egy praktikus funkcióval is rendelkező szoborról, egy díszkútról – Halászó gyerekek kútja – volt szó, amelynél az urbanizált környezet okozta légköri szennyeződés mellett a vízben lévő ionok hatásával is számolnia kellett.

Kovács Petronella és *Mester Éva* velencei típusú tükrök helyreállításával foglalkozott, az ónamalgám tükrök készítésének leírásán túl, három, ún. velencei típusú tükörrestaurálást ismertettek. *Mátéffy György* egy Anatóliából származó 17. századi ún. Lotto szőnyeg restaurálásáról számolt be. A munkafolyamatok bemutatása mellett felvázolta a szőnyeg származásához kapcsolódó történeti hátteret is.

A forradalom és szabadságharc 150. évfordulója ismételten ráirányította a figyelmet a történelmi események tárgyi emlékeire, ezen belül is a nemzeti ereklyeként számontartott '48-as „Madonnás" zászlókra. A Hadtörténeti Múzeumban rendezett kiállításon több tucat zászlót restauráltak a szakemberek. A munka közben felmerülő restaurálási nehézségeket, az ismert módszerek mellett a legkorszerűbb anyagvizsgálatokat és a zászlók rövid történetét foglalta össze *Cs. Kottra Györgyi, Török Klára* és *Kriston László. Dúzs Krisztina* egy XIX. századi porcelánváza restaurálását végezte el, amely a Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum kínai gyűjteményének darabja és a császári kerámiakészítő központban, Jingdezhenben készült.

A bőrtárgyak tisztításával foglalkozott *Kissné Bendefy Márta, Torma László* és *Bakayné Perjés Judit*. Cikkükben röviden ismertetik a leggyakoribb szennyeződéseket, azok káros hatásait, a tisztítás lehetséges módjait és veszélyeit és a különböző tárgytípusok kezelésénél felmerülő nehézségeket. *Járó Márta* „A légnedvesség szabályozása kiállítási tárlókban" címmel a műtárgyak károsodásának egyik lehetséges módjára hívta fel a figyelmet. Arra kereste és adta meg végül a választ, hogyan lehet biztosítani a műtárgy környezetében a megfelelő légnedvességet?

Miért károsodik a tárgy annak ellenére, hogy tárlója klimatizált helységben áll? Az évkönyvben megjelent tanulmányok sokszínűségét és tartalmi mélységét méltóképpen egészítik ki a nagyszámú színes fotók. Újdonság a szerkesztésben, hogy a cikkekről ezúttal magyar és angol nyelven is készült rövid, tartalmi összefoglaló, melyeket a kötet végén találhatunk.

Sárközy Gabriella

Nemzetközi kapcsolatok

A római limes európai szakasza mint világörökségi helyszín

Bratislava/Pozsony
2003. április 9.

J. Rajtár, H. Jeschke, S. Jilek, A. Thiel, D. Breeze, Szentgáli Á., Visy Zs. és néhány szlovák kollega részvételével Pozsonyban megbeszélésre került sor a Római Limes európai szakaszának világörökségi helyszínné való nyilvánításáról 2003. április 9-én. A cél az, hogy az érintett 12 ország együttesen, összefogva csatlakozzon a már meglévő britanniai helyszínhez és a Hadrianus-fal világörökségi helyszínét bővítse ki az Antoninus fallal, valamint a Rajna és a Duna torkolata közti határvonallal.

Több országban már jelentős előkészületek történtek. Németország ez év januárjában benyújtotta a felső-germániai-raetiai limesre vonatkozó kiegészítő javaslatát (egyelőre várólistán), Ausztria és Szlovákia, és remélhetőleg a hamarosan csatlakozó Magyarország pedig egy következő szakasz egységes elvek szerinti pályázatát készíti elő. Szlovák limesnevezésre vonatkozó kezdeményezésként két hely: Oroszvár és Leányvár fölkerült a tentatív listára. A nevezési anyagot viszonylag gyorsan, akár egy éven belül el tudják készíteni. A római limes ausztriai szakasza teljes szakasza már tentatív listán van. Elkészült egy tanulmány (Teilabschnitt / Modul Limes Österreich), amely *H. Ubl* tanulmányával mutatja be a szakmai, és *H.-P. Jeschke* tollából a világörökségi feltételeket. Azt tervezik, hogy ősszel tartanak egy olyan találkozót, amelyre a közös nevezés érdekében a keleti szomszédokat is meghívják. Magyarországon e sorok írója tollából elkészült a tentatív listára tételhez szükséges rövid szakanyag.

DR. KAISER ANNA 70 ÉVES

MV 2007/6

Kaiser Anna az elmélyült, alapos és alkotó műemlékvédők közé tartozik. 1956-ben védte meg egyetemi diplomáját, 1960-tól mindmáig a magyar műemlékvédelem szolgálatában áll. 1960–1962 között a budai várkerület lakóházainak helyreállításán volt műszaki ellenőr, 1962 és 1988 között a Budapesti Műemléki Felügyelőség területi felügyelőjeként, legtöbbet a budai Várnegyed és Óbuda területén dolgozott. Véleményét szakirodalmi és levéltári kutatásokra alapozta, messze többet téve, mint ami feladatkörétől hivatalosan elvárható. 1973-ban műemlékvédelmi szakmérnöki oklevelet szerzett a Műegyetemen, 1975-ben építészettörténet-műemlékvédelem szaktudományból műszaki doktori címet.

Tevékenységének idejére olyan nagyszabású feladatok estek, mint a Mátyás-templom belső helyreállítása, a budavári lakóházaknak a háborús sérülések után hosszan elnyúló helyreállítása és Óbuda városrekonstrukció címen történt átépítése. Ez utóbbinál a megmaradó régi házak szigetei mellett az ókori és középkori város maradványainak feltárása – jó esetben megtartása és beillesztése – jelentett sokoldalú és nehéz feladatokat.

A közhasznú, de gyakran személytelen hatósági munkát Kaiser Anna jelentékeny szakirodalmi munkássággal egészítette ki. Az Aquincum területén végzett munkák összegezése Póczy Klárával közösen írt könyve, a „Budapest római öröksége", másik könyve a Pintér Tamással közös „Budapesti templomok", ezenkívül mintegy negyven tanulmány és szakcikk szerzője.

A fővárosnál 1988-ban történ nyugdíjazása óta a Magyar Építészeti Múzeum munkatársa. Több építészhagyaték átvétele és feldolgozása mellett fontos feladatának tekinti a magyar építészet közelmúltjára vonatkozó adatok és adalékok gyűjtését a kortársak visszaemlékezései alapján. Ez a már meglévő és remélhetőleg tovább gyarapodó hangarchívum a múzeum gyűjteményeinek értékes részét képezi.

Kiváló műemlékvédő életutat ismerhettünk el 2003-ban, dr. Kaiser Anna építész Forster Gyula-díjban való részesítésével.

Bugár-Mészáros Károly

KAISER ANNA IRÁSAINAK BIBLIOGRÁFIÁJA

1966
A Semmelweis-ház helyreállítása. = Magyar Építőművészet, 1966. 4. 40–43., ill.

1969
Beszámoló a Mátyás-templom belső helyreállításáról. = Műemlékvédelem, 13. 1969. 18–21., ill.

1971
Egy dunántúli rokokó kápolna. = Műemlékvédelem, 15. 1971. 25–27., ill.

1973
A budapesti Várnegyed helyreállításának első rendezési terve. = Műemlékvédelem, 17. 1973. 65–69.,

Történelmi városrész a budai Várnegyedben. Doktori disszertáció a BME Építészmérnöki Karán, 1973. 100 p. Adattár, 78 p. Kézirat.

1974
Rövid hírek a budai Várnegyed helyreállításáról. = Műemlékvédelem, 18. 1974. 50–52., ill.

1975
Eiffel magyarországi alkotásairól egy pári kiállítás ürügyén. = Magyar Építőművészet, 1975, 3. 56–59., ill.

Műemlékek ma. Nemzetközi kiállítás Belgiun = Műemlékvédelem, 19. 1975. 243-250., ill.

Új lakóházak a budai Várnegyedben. = Műemlékvédelem, 19. 1975. 157–160., ill.

1976
Kovács Margit alkotása a budai Várnegyedben. = Műemlékvédelem, 20. 1976. 31–32., ill.

Az aquincumi városfal egy szakaszának helyreállítása. = Műemlékvédelem, 21. 1977. 194–197., ill.

Régészeti emlékek bemutatása Óbudán. = Műemlékvédelem, 21. 1977. 275–283., ill.

A történelmi városrész fenntartásának gondjai Budán. = Műemlékvédelem, 21. 1977. 302–304., ill.

1978
A budai vár történelmi emléktábláiról. Műemlékvédelem, 22. 1978. 302–306., ill.

Budapest műemlékvédelmének húsz éve. Kiállítás 1978. február 24.–március 10. = Műemlékvédelem, 22. 1978. 372–377., ill.

Századunk műemlékei a fővárosban [kiállítás]. = Műemlékvédelem, 22. 1978. 91–92., ill.

1979
The Town Reconstruction of Óbuda and the Protection of its Archeological Monuments. = Acta Technica, 88, 1979. 171–183., ill.

Toroczkai Wigand Ede székelyföldi munkái. = Építés-Építészettudomány, 11. 1979. 359–381., ill.

1983
Romkert az óbudai Vöröskereszt utcában. = Műemlékvédelem, 27. 1983.182–186., ill.

Pusztuló műemlékeink nyomában [Televíziós riportfilmek]. Szerk. Ézsiás Anikó, Szakály István. Bp., RTV-Minerva, 1983. 100 p., ill. benne: Rom műemlék – műemlék rom [a beszélgetés résztvevői: Lázár István, Szűcs István, Földes László, Horváth Margit, Zákonyi Ferenc, Temesvári László, Kaiser Anna, Fülep Ferenc, Tóth Melinda, Horler Miklós, Tóth Zoltán, Áspán László, Fitz Jenő] 15–22.

1985
– *Póczy Klára*: Budapest római öröksége. Bp., Corvina, 1985. 124 p., ill. (Építészeti hagyományaink)

Az ókori és a középkori város maradványai Óbudán. = Műemlékvédelem, 29. 1985. 183–189., ill.

1987
Emlékezés Péczely Béla munkásságára. = Műemlékvédelem, 31. 1987. 44–55., ill.

Műemlékvédelem Hollandiában. = Műemlékvédelem, 31. 1987. 288–290., ill.

A Várnegyed építésének története 1886–1986. = Budapest, 25, 1987, 4. 34–36., ill.

Vasarely-múzeum az óbudai Zichy-kastélyban. = Műszaki Tervezés, 27, 1987, 10. 25–30., ill.

1992
A műemlékvédelem helyzete Budapesten 1945–1956 között. In: Építészet és tervezés Magyarországon 1945–1956. Az OMvH Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása. [katalógus] Szerk. Prakfalvi Endre. Budapest, OMvH Magyar Építészeti Múzeuma, 1992. 38–39., ill.

1993
– *K. Pintér Tamás*: Budapesti templomok. Bp., Corvina, 1993. 130 p., ill. (angolul és németül is megjelent)

1994
A közjó előmozdításának néhány példája. In: Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára. Tanulmányok. Szerk. Pamer Nóra. Budapest, OMvH, 1994. 63–75., ill.

Az óbudai gázgyár. = Műemlékvédelem, 38. 1994. 159–171., ill.

1995
Fischer József (1901–1995). = Műemlékvédelem, 39. 1995. 124., ill.

A kerület műemlékei és helyi védettségű értékei. [Budapest, III. Óbuda]. In: Óbuda évszázadai. Főszerk. Kiss Csongor, Mocsy Ferenc. Budapest, Kortárs Kiadó, 1995. 541–546., ill.

Mendele Ferenc szülőhelye, Beremend. In: Mendele Ferenc 1934–1994 Ybl-díjas építész életműve. 1995. Az Országos Műemléki Hivatal Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása, 1995. július 21. – október 20. A kiáll. rend. és a kat. szerk. Petravich András. Budapest, Országos Műemlékvédelmi Hivatal, 1995. [javított kiadás] 65.

Óbuda múltjának építészeti emlékei. In: Óbuda évszázadai. Főszerk. Kiss Csongor, Mocsy Ferenc. Budapest, Kortárs K., 1995. 321–347., ill.

1996
A közjó szolgálatában. A Műemlékek Országos Bizottsága és a főváros. In: A magyar műemlékvédelem korszakai. Tanulmányok. Szerk. Haris Andrea, Bardoly István. Budapest, OMvH, 1996. 203–225., ill.

Műemlékek és városkép védelme a fővárosi építési szabályzatokban (1870–1945). = Magyar Műemlékvédelem, 10. 1996. 33–38.

A műemlékvédelem helyzete Budapesten 1945–1956 között. In: Építészet és tervezés Magyarországon 1945–1956. Az OMvH Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása. [katalógus] Szerk. Prakfalvi Endre. 2. jav. és bőv. kiad. Budapest, OMvH Magyar Építészeti Múzeuma, 1996. 54–55., ill.

Szemelvények a Gerő Lászlóval 1992. december 8-án készített beszélgetésből [Műemlékvédelem című folyóirat]. = Műemlékvédelem, 40. 1996. 2., ill.

1999
– *Varró József*: Volt egyszer egy hajógyár. Budapest, Óbudai Múzeum, 1999. 99 p., ill. (Helytörténeti füzetek, 3. évf. 1.)

2001
Dohányárusító pavilon terve 1815-ből. In: pavilc építészet a 19–20. században a Magyar Építészeti Múzeum gyűjteményéből. Szerk. Fehérvári Zoltán, Hajdú Virág, Prakfalvi Endre. Bp., OMvH Magyar Építészeti Múzeum, 2001. 55–56.

2003.
Lesz-e még világörökség az Óbudai-sziget? = Népszabadság, 2003. november 28. 10., ill.

(Összeállította: Bardoly István)

Kaiser Anna

Kaiser Anna: A Semmelweiss-ház helyreállitása. /Pfannl Egon épitész./ - Magyar Epitőművészet, 1966. 15.évf. 4.sz. 4o-43. 1.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-283. 1./ 252. 1.

B. KAISER ANNA

Uj lakóház a budai várnegyedben Tárnok u. 13.

Müemlékvédelem, 1975.3. sz. 157-160. l.

M. D.K.

KAISER

Pesti élethépeket rajzol XIX. sz i

lahokba

Suszem. 233

H. D. K.

KAISER Antal

Korongozó Holicson, majd Pátán

Csánegi 1954. 40. l.

Kaiser Anton

Korongos

XIX. 22

l.

Schrick Holitsch

128. l.

Kaiser Anton

Modelliever

XIX. n.

l.

Schriek Holitsch

118. l.

M.D.K.

Anton Kaiser, korongos

1804 júl.végén elhagyta Holicsot és a pápai kerámiagyárba ment.

Mihalik Sándor: A Windschügl család szerepe a magyar kerámiagyártásban. 74.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 3. Veszprém 1965

Kaiser Antal, korongos

1804-ben Sankt Pöltenből Holicsra ment, majd 1805 júl. vé
végén ment Pápára. 170.o.

Mihalik Sándor: Pápai kőedény és porcelán kisérletek
169.o.

Folia Archaeologica. XV. 1963. Bpest, Képzömüv. Alap
Kiadóváll. Bp

Kaiser Antal, korongos

1810-ben a pápai keménycseréppgyárban dolgozott. 173.o.

Mihalik Sándor: Pápai kőedény és porcelán kisérletek 169.o.

Folia Archaeologica. XV. 1963. Bpest. Képzőmv. Alap Kiadóváll. Bp.

M.D.K.

Anton Kaiser, keramikus

1804-ben A Sankt-Pölten-i kerámiagyárból Holicsra megy dolgozni.

Mihalik Sándor: A Windschügl család szerepe a magyar kerámiagyártásban. 73.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 3. Veszprém 1965

M.D.K.

Kaiser Anton, keramikus

1805-ben Pápára viszi Holicsról Windschügel Karl August mint korongost, akivel már Sankt-Pöltenben is együtt dolgozott. 241.o.

Kéry Bertalan: A pápai keménycserépgyár története. 235.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 4. 1965. Veszprém. Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága. Veszprém. 1965

M.D.K.

Kaiser Anton, keramikus

A pápai keménycseréppgyárban dolgozott. Korongos. 1804-b
ben Sankt-Pöltenből Holicsra ment. 1805. júl. végén jön
Pápára. 1814. jan. 11-én tanú Alexander Ritter esküvőjén
270.o.

Kéry Bertalan: A pápai keménycseréppgyár története.
285.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 4. 1965. Veszp-
rém. Kiadja a Veszprém Megyei Múzeumok Igazgatósága.
Veszprém. 1965

Kaiser Antal

Korongoró a
holicsi gyar
kemyeserejen osz-
tály-ban.

Csányi 1954

40. l

Kaiser Antal

pápai keramikus

l. Sikmagy Eram

70. l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
355-1908. sz.
Érkezett: junius 3.

Möller István b. t. Eimegy,
tehát a képviselettel
ő bizonyomegy

E. Kaiser, grafikus

Bécsben dolgozott. Kugler János, soproni festőnek Keszt
helyen festett "Jurisich Miklós védi Kőszeget a török
ellen" c. képét kőre rajzolta. 350. old

Péczely Piroska: Egy szentmargitai kőfaragó család
Keszthelyen 345. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirásat. XV. 1961. Sopron

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György út 41.

Kaiser Eduárd

~~rajzolta kőre~~

Kaiser Eduárd rajzolta kőre és Rauch J. nyomta 1849-ben Kozina Sándornak Dessewffy Józsefné Sztáray Eleonóráról 1837-ben kéaz ült arcképét.

Csatkai Endre: Kozina Sándor, elfeledett magyar biedermeier festő 1808-1873. Művtört.Ért. 1970.1.sz. 24-40. l.

30. l.

Kaiser, B.

Életkép. T. 7106.

A gerendás szobában, a hol a falon körtés óra lóg dudaszó mellett a koldusok mulatnak, kik közül a láda körül letelepedettek a pénzen osztozkodnak. Jobbról az ajtón két úr lép be. Felirata:

Koldus-estély.

alól jobbra: B. Kaiser.

Kny., alányomással, mér. 8.5 : 14.6 cm.

Szn. 255-900
703-900-23.

Kaiser, Eduard

1821 – 1895

festő, litogr. · Bécs

l.

Bielz Portrhat

866. n.

A Szabadság-tér felől nézve.

Kaiser, Eduard

Ferenc József a magyar kiralyi jelvényekkel.
Könyomat fentitől
1859-ből

Repr.

Domanovszky Sándor

Magyar művelődéstört.
V. k. Bp. é. n. 69.,
665. 1.

HELYSÉG

Adámos.

VÁRMEGYE

Kis-Küküllő.

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

Sírkövek.

KOR

MÉRET

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATK

ismeretlen

EGYÉB ADAT

TÁRGY

Sírkő. / Ismeretlen Rapolt György sírköve.

MILYEN KÉP VAN RÓLA?

Kaiser Eduard

l.

Szent György Cél

XXXV. anke. (1917)

215.24.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES A
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZÓNYI IST

A fentnevezett magya
egybetömörülve szépn
külföldön s eréven fe
vészet egy kétségtele
megvalósitása érdekéb
kézi szinezésü, sorsz
kőrajz gyüjtemény köz
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi f
ára 9 műlappal együtt
Midőn eme nem csekél
Nagyságod nagybecsü

Kaiser Eduard

KAISER EDUÁRD osztrák akvarellfestő, miniaturista és kőrajzoló, 1820—1895. Kriehuber követője, s mellette az egyik legkeresettebb bécsi portrérajzoló és festő. Az 1850-es évekből több magyarvonatkozású kőrajza ismeretes: „Jurisics Miklós általi hős védelmezése Kőszeg városának 1532-ik évben. Lith. v. Ed. Kaiser, gedr. bei Höfelich Wien." — Jellasics mellképe. — Benedek táborszernagy, 1859. 25×38 cm. — Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót lovassági tábornok, 1859. — Mészáros Lázár, 16×27 cm. Bibl.: Kun S. 32—61, 311, 469. — Lantos X. A. Kat. 422. — M. T. Kpcs. — Th-B. Kstlex. XIX. 443—44. l, —

ága
bor elnök-
Az ülé-
ban je-
án az
ertész
árok,
szky
árok,
echner
észek,
szőnyi
in.o.ta-

Kaiser Eduard

Joannes Bapt. Scitovszky de Nagy Kér (s meg 3 sor latin szöveg) ~~Ko~~ Szines Rögomat folio. Zebr. Eduárd Kaiser 1850.

Ugyanaz szinezés nélkül.

Kaiser Eduard

Gf. ~~Szécsen~~ Szécsen
Antalf rendkívüli
birodalmi tanácsos.
A gr. aláírásával
(mellkép) Könyvnak, folio.
lelz. Eduard Kaiser
1860 -

Ugyanaz, térdkép.
a más. dik sorban
Eö felsépének ministere.

Eduard Kaiser

(Grainer Agost.)

Kopiert, folio.

Eduard Kaiser 1859

Eduard Kaiser

Ludwig Ritter v. Benedek / K.K. Feldzeugmeister.
Kojonat, folio, rzniezne.
Eduard Kaiser 1866.

Eduard Kaiser

Alexander Dobra, /
Primus Episcopus novae
Dioecesis Romanae Lu-
gosiensis, juxta / Ritum
Orientalem Catholicae,
S. S. Theologiae Docto.
Kojnal, Brieve. folio
Eduard Kaiser 1856

Eduard Kaiser

Gf. Barkóczy János/ rendkívüli birodalmi tanácsos. (alairással)

Jelz: Tegnesset utan könyom: Kaiser Eduard. (1860.)

Könyom. fol.

Eduard Kaiser

Ioannes Alexi / Primas Episcopus novae Dioecesis, Gr. Rit. Catholicorum Romanorum / Armenopoliensis, - seu Szamos-Ujvariensis 1856.

(alácrással) Kojonat szüezve, folio.

Nbr. Eduard Kaiser 1856.

Eduard Kaiser

Dr. Gödel (aláírás)

Közönet, folio.

Eduard Kaiser

1858.

Eduard Kaiser

Első Ferenc József /
Ausztriai Császár /
Magyar-, Horvát-, Tót-
országok stat. /
Apostoli kiraja.
Közönet. folio.
(Husztáborudi egyenvuha-
ban. hatterben a magyar Korona
s a Koronázási palást.
lelz. Eduard Kaiser
nach der Natur lithogr.
13/4 1861.

Eduard Kaiser

I ^do^ Ferencz József / Osztrák Császár / Magyar Ország Kiráfa s.a.t. (Ugyanez németül. Magyar Eurahi ornatusban.

Közönet, folio.

Eduard Kaiser fec.
1853.

Eduard Kaiser

Franz Josef I.

Kopernik, folio.

Eduard Kaiser 1858.

Eduard Kaiser

Franz Joseph I. /
Kaiser von Oesterreich
etc. etc. etc.
Königsal. folio
Dragonyos eggenschaben -

Eduard Kaiser
nach der Natur
gez.

Eduard Kaiser

Ignatius Fábry / Episcopus Cassoviensis.

(aláírással).

Kanyón. fol.

Eduard Kaiser. 1856.

Eduar Kaiser

Joh. Nep. Freiherr
Berger von der Fleisse/
K. K. Feldzeugmeister,/
Früher Festungs Com-
mandant in Arad.
Köz. folio. szinezve
és a nélkül.
Eduard Kaiser 1849.

Eduard Kaiser

Franz Joseph I./
Kaiser von Oesterreich
etc. etc. etc.

Körjonat, folio.

Velz. Eduard Kaiser
nach der Natur gez.

Elsö Ferenc József/
Ausztriai Császár/
Magyarország stb. Király stb. stb
ugyanez nemetül.
Eduard Kaiser nach der
Natur gez.
Körjonat, 4°. szerve

Eduard Kaiser

Alexander Sterka-Šulůcz de Kerpenys (két sor latin szöveg) Kőnyomat, folio. Jelz: Eduard Kaiser fec. 1856. (A metropolita aláírásával)

Kaiser Eduard

Báró Ambrózy
Lajos (alairas)
Kozat. folio
Testé Vörkelety
Kore metsze fenti-

Eduard Kaiser

Báró Vay Miklós /
k. magyar udvari
kancellár. aláírás-
sal a jobb sarokba
alul.
Könyvnyt folio.
Eduard Kaiser 1860.

Eduard Kaiser

Rosa Gillag / K. K.
Hofopern Sängerin.
Kōgomet, folio.
Eduard Kaiser 1857.

Eduard Kaiser

(I. Ferenc József)
kopomet, folio.
Eduard Kaiser
1854.

Eduar Kaiser

Ludwig Ritter von Benedek / k.k. Feldmarschall Lieutenant (alaurus sal a jobb sarokban) Kozat, folio.

Eduard Kaiser.
1859

Kaiser Eduard

Kőrapoló

Béesben. Rapolta is kiadta
Kazinczy ferenc arcképét.
folio.

Eduard Kaiser 1860

Anton Korizmics, /
Tit. Bischof v. Bácz,
Dom-Cantor zu ~~Vess~~
Vessrpin (igy) in Ungarn)
K. K ~~Aus~~ ausserordentl.
Reichsrath. 1860
Aláirasol.
Könyvnat, folio.
fenti jelzés.

Eduard Kaiser 1857

Elsö Ferencz József
Austriai Csaszár
Magyarország stb. Ki-
rája stb. stb.
Ugyanez nemetül
Kozmat szerzje alapy
nagy folio

fent idezes

Kaiser Eduard

Benedek Lajos
altábornagy arczképe
Kőrajz. 1859 ből.

Szendrei János gyűjte mivége.

Eduard Kaiser

Anton Graf Forgách

v. Ghymes u. Gács.
Kön. Ungar. Hof-Kanzler.
Jobb sarokalul aláírással.

Kőjonat, folio.

Eduard Kaiser 1860.

Gróf Forgách Antal (aláírás) ~~[illegible]~~ K. Magyar
Udvari Kancellár
Kőjonat, folio.
Eduard Kaiser 1862.

Eduard Kaiserfeld (1854)

Elsö Ferenc József
& Erzsébet Eirafnö-
Kozmat folio
ket tördkep
virag Eretben.

fenti jelzés.

Magyar szöveggel.

Eduard Kaiser 1848

Franz Graf Emilai v Máros-Nemeth und Nadaska, Kriegs Minister, Feldmarschall Lieutenant/ und Inhaber des I. R. № 33 etc etc.

Kozmet folio
fenti, celsis.

E. Kaiser

Tengg Tanos / Kapitány és Arad Sz. Kir. Városa / polgári Vadász / Osztály Parancsnoka.

Legalul: Szolgálatja egy szárad negyed Disznapján / összves tagjai ösinté (igy) tisztelettel ajánlva.

Könyvnat. folio.

E. Kaiser 1845.

Kaiser Ede

Cáid

Kugler Nep

Tanár

Kaiser Ede

A. hét magyar vezér
megjelenése a puszta
szám nemzetgyűlése.
Korszak nap folio sorga
alapszámuk

Rajzolta Virkeletz
Bela Kiadta
Sahot Imre.

Köre sajtó Jesti
(1862 b)

A Naplelet VI. k. mulatja

Kaiser Ede

laid
to
Hasselwander

Eduard Kaiser 1856

Kertbeny (ahárrás)

Könyvtár, 4°

Tek. mit fent.

Eduard Kaiser

M. T. Hurban / Anführer des slowakischen Landsturmes. A jobb sarokban aláírással.

Közömet, folio.

Eduard Kaiser 1849.

Eduard Kaiser

Dr. Ludovicus Haynald, Episcopus Transsylvaniensis, S. C. R. et A. M. / Intimus Status Consiliarius. Zobb sarkban aláírással. Könyvnat, folio.

Nincsve.

Eduard Kaiser 1856.

Eduard Kaiser.

Frau Graf Haller / General der Cavallerie. Lobb sarokban ahul el á irással. Kopnat, folio

Eduard Kaiser 1860-

~~Zot~~

Kaiser Eduard.

Carl Maager / Präsident der Handels und Gewerbekammer in Kronstadt, / K. K. ausserordentl: Reichsrath 1860. Carl Maager (aláírás). Jelz. Eduard Kaiser 1860. Verlag v. E. Kaiser, Wien Ungergasse 366. Könyomat, folio.

Georg v. Majláth jun. / K. K. Ausserordentl: Reichsrath 1860. / Jelz. Eduard Kaiser 1860. Nach der Natur lith. v. Eduard Kaiser. Ifjabb Majláth György, aláírással. Verlag v. E. Kaiser Wien Ungergasse 366. Könyomat; folio.

Mészáros Lázár (aláírás.) Jelz.: Kaiser Ed. Lith. Wagner József tulajdona Pesten. Könyomat, folio. (Strixner Ágost rajza után.)

I. Ferencz József:

Térdig, hétnyolczad jobbra, állva. Balkól elválasztott haját füleinél előre fésüli, oldalszakála kicsiny s bajusza kipödrött. Jobb kezével tollas kalapját szorítja magához, míg bal kezével oldalán lógó kardjának markolatát fogja. Nyakra valója felett az aranygyapjas rend jelvényét hordja s mellét a Mária Terézia, a Szt. István, a Lipót, a Vas Korona s a Ferencz József rend díszíti. Kettős elejű kabátjának hajtókáján ~~a~~ és gallérján a paszománt tölgyleveles, derekát szolgálati jelvény szorítja s pantallója paszomántcsíkú. Feliratai a kép alatt:

„Franz Josef I.
Kaiser von Oesterreich etc. etc. etc"

alól balra: „Gedr. b. J. Höfelich's Wwe"
s jobbra: „Eduard Kaiser 1855."
s legalól balra: „Wien, bei L. J. Neumann."
s jobbra: „Eigenthum des Verlegers. Mit Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak nagysága 33.3 Cm.

Ltfa 7607.

55/93 N° 880.

I. Ferencz József vadász ruhában:

A havasok tetején az előtérben áll a király, ki hétnyolczadig balra visszanéz s kezeiben két csövű puskáját tartja. Haja rövid s bajusza s oldalszakála kicsiny. Tejen sieles karimájú vadászkalap van tollakkal. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője csomóra kötött, mellénye magas, kabátja rövid, nadrágja s csikos harís nyája térdig ér s czipője fűzős. Lábamál a földön hegymászó botja hever. A háttért hóval borított magas sziklák képezik. Feliratai a kép alatt:

Franz Josef I.

alól balra: „Gez v. Ed. Kaiser"
középütt: „Gedr. b. J. Höflich's Wwe"
jobbra: „Lith. v. J. Sontag"
s legalól balra: „Verlags-Eigenthum v. T. Paterno in Wien"
s jobbra: „Vervielfältigung jeder Art vorbehalten".

Könyomat alányomással, melynek méretei 26.2 : 20 c/m.

Ltsza 7505.

47/93 № 210 0·50

Mészáros Lázár:

Térdig, áll, jobbra néz. Jobb kezével az asztalra támaszkodik, balját pedig keblébe dugta. Teje elől kopasz, haja rövid, pofaszakálla kicsing, bajusza hosszú. Nyakravalója fekete, zsinóros atillájának gallérja és hajtókája paszománt, gombjai somalakúak, pantallója oldalt csikos. Derekát kardkötő szorítja, oldalán kard lóg. A háttérben oszlop van. Felirata a kép alatt aláírásának másául:

„Mészáros Lázár"

alól balra: „KAISER ED. LITH"
jobbra: „NYOMT. RAUH BÉCSBEN"
s legalól középütt: „WAGNER JÓZEF, TULAJDONA, PESTEN".

Könyomat, az alak nagysága 24.5 cm.

Ltsza 8766 (kör. nyom.).
8767 (chin. pap.)

107/95 № 161-2.

Pusztaszeri nemzetgyűlés:

Balra a dombon van az áldozati oltár hol a napkeleti szokás szerint az ősi magyar vallásnak megfelelően áldozatot mutatnak be a magyarok. Az oltárt fegyverek környezik s mellette a turolos zászló leng. Az oltáron innen a főpap áll s rajta túl egy vitéz Attilla véres kardját tartja. Az áldozati tűz talapzatanál többen földre borulnak s a háttérből, két ifjú fehér lovat ~~a fehér ló~~ vezet előre melyet a domb tövében álló lautosok zöngedezése mellett a honszervezési munkára áldást ~~imát~~ esdő táltos, a Hadúr dicsőítése mellett fog áldozatul bemutatni. Jobbra a két vezért látjuk lóháton s közülök Lehel a kürtöt emeli szájához, hogy azt megfújja. Az előtérben a lautosok mögött több előkelő vitéz nézi a szertartást s egyikök földön ülő két társával beszélget ve a vezérek felé mutat. A térdelő ifjú hölgy pedig figyelő két kis gyermekét világostja fel a történendőkről. Jobbra még két vitéz tűnik szemünkbe. A háttér hegyes vidék. E lap feliratai

a jobb sarokban: „Eduárd Kaiser fecit 1862"

alól balra: „Köre rajzolta Kaiser E."s

jobbra: „Nyomt. Reiffenstein és Rösch műintézetében Bécsben."

a kép alatt: „A HÉT Magyar Vezér Megjelenése A Pusztaszeri Nemzetgyűlésre" és „(A Napkelet VI.ik mulapja)"

legalól középütt: „Rajzolta Vizkeleti Béla. — Kiadta: Vahot Imre."

„E kép utánzása és utánnyomása tilos."

Könyomat, méretei 96: 63.5 cm.

Saůer Ignácz:

Mellig, szem közt. Feje kopaszodik, hosszú haját simára lefésüli, bajusza tömött s arcza leberetvált. Ingének gallérja álló, nyakkendője fekete, melleúye kissé kivágott, órájának láncza rövid s attilája zsinorós. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Saůer Ignácz,
országorvos,
egyetemi tanár, helytartótanaesos, s. a. t."

alól balra: „Eduard Kaiser fec."
s jobbra: „Nyomt. Haller J."

Könyomat, az alak nagysága 6.8 cm.

Szécsen Antal gr:

Térdig, hétnyolczad jobbra, állva. Balról elválasztott haját füleinél előre fésüli, bajusza kipödrött s arcza leberetvált. Jobb kezével a derekát szorító övet fogja s baljával oldalán lógó diszkardjának markolatát tartja. Ingének gallérja álló, csomóra kötött nyakkendője csipke végű, atillája végig be van gombolva s vállra vetett prémes mentéje, melynek kötője ékköve, hasított ujú. Feliratai a kép alatt két sorban:

„Gf. Szécsen Antal.
Eő Felségének Ministere."

a mente mellett: „Eduard Kaiser 1860"
alól balra: „Természet után Könyom. Kaiser Eduard"
középütt: „Haller Nyomdaja"
s jobbra: „Az Utánnyomás Joga Fenn Van Tartva"

a kép alatti felirástól jobbra aláírásának másakép: Gf Szécsen Antal"
s legalól középütt: „Kaiser Eduard Nyomdája Bécsben Magyar. Utza 366"
Könyomat, az alak nagysága: 32.5. cm.

7784

31/93 № 315.

Szécsen Antal:

Térdig, állva, hétnyolczad jobbra. Jobb kezével a derekát szorító övet s baljával oldalán lógó kardjának markolatát fogja. Haját előre fésüli, bajusza kipödrött s szakála leberetvált. Ingének gallérja álló, nyakkendője csokorra van kötve, atillája zsinóros s hasitott újú mentéje, melynek körője ékköves, prémes. Felirata a kép alatt két sorban:

„Gf. Szécsen Antal.
Eő Fælségének Ministere"

ettől jobbra: aláirásának másaképp: „Gf Szécsen Antal";
a mente aljánál: „Eduard Kaiser 1860";
alól balra: „Természet után Könyom. Kaiser Eduard";
Középütt: „Haller Nyomdája"
s jobbra: „Az utánnyomás joga fenn van tartva"
végre legalól Középütt: „Kaiser Eduard Nyomdája Bécsben Magyar-Utza 366."

Könyomat, az alak nagysága 32.5 cm.
Körerajzolta: Kaiser Ede 1860.

Ltfa 8144 (Kö. nyom.) 39/94 N° 407
7784 (chin. pap.). 34/93 N° 315.

Sterka-Sulucz Sándor:

Térden alól, ülve, kétnyolczad balra. Fején korona van kereszttel a tetején s haja, bajusza s szakála ősz. Gyűrűs jobb kezét térdén pihenteti s baljában pásztorbotot tart, melynek végén a keresztfelé két sarkány hajlik vissza. Teljes egyházi díszbe van öltözve s a nyakába vetett lánczokon a ~~Tor~~ Lipót rendet s az érem felett az ékköves keresztet látjuk. Felirata a kép alatt három sorban:

„Alexander Sterka-Sulucz De Keppenyes

Comes Romanus, A. Episcopus Metropolita Gr. Cath. Alba-Juliensis
S.C. R. et Ap. Majestatis

Status Consiliarius Act. Int. Ins. Ord. Leopoldi Commendator
et Franc. Jos: T. Eques etc."

balra: „Eduard Kaiser fec"

jobbra: „Gedr. b. J. Höfelich's Wwe" s aláírásanak másaképp: „Alexander Sterka Sulucz"

s legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann"

s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers mit Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck.

Könyomat, az alak nagysága 30.5 c/m.
Rajzolta: Kaiser Ede 1856.

Ltfa 1912 (chinai papiroson)

101/90 N:76.

Sterka-Sulucz Sándor:

Térden alól, ülve, hatnyolczad balra. Fején korona van s haja, bajusza s szakála ősz. Gyűrűs jobb kezét térdén pihenteti s jobb kezében a vállához támasztott pásztorbotot tartja. Egyházi díszbe van öltözve s a nyakába vetett lánczon érmet s keresztet hord, s ezek felett a Lipótrendet látjuk. Felirata a kép alatt három sorban:

„Alexander Sterka-Sulucz De Kerpenyes Comes Romanus, A. Episcopus Metropolita Gr. Cath. Alba-Juliensis, S.C. R. et Ap. Majestatis Status Consiliarius Act. Int. Ins. Ord. Leopoldi Commendator et Franc. Jos: T. Eques etc."

balra: „Eduard Kaiser fec. 1856"

jobbra: „Gedr. b. J. Höfelichs Wwe";

alól jobbra aláírásának másaul: „Alexander Sterka Sulucz";

s legalol balra: „Wien, bei L. T. Neumann"

s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers mit Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak nagysága 30 Cm.

Körerajzolta: Kaiser Ede 1856.

Ltsa 1912 (chin. pap.).

39/94 N° 353.

Stratimirovich György:

Térdig, hétnyolczad balra, állva. Hátra fésült haját, bajuszt s pofaszakált hord. Karjait öszefonva tartja s jobbjában kihuzott kardjának lefelé fordított pengéje van. Nyakravalója fekete s aranygallérú s hajtókájú atillája zsinóros, bal vállán át a tölténytáska szíja van, vetve s derekát öv szorítja. Felirata a kép alatt két sorban:

„Georg V. Stratimirovich

K.K. Oberst-Lieutenant bei Banderial-Husaren"

balra: „Eduard Kaiser 1849"

jobbra: „Gedr. B. J. Rauh"

legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann"

s jobbra: „Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck".

Könyomat, az alak nagysága 30.5 c/m.

Rajzolta: Kaiser Ede 1849.

Ltsza 1911.

101/90 № 75.

I. Ferencz József:

Egész alak, állva, hétnyolczad balra. Balról elválasztott haja rövid, bajusza kicsiny s szakála nincs. Leeresztett jobb kezében sapkaját tartja s baljával kardjának markolatát fogja. Mellét az érdemkereszt díszíti s öltözete: kettős elejű prémes kabát, pantalló alól bőrbonítással s csizma tarajos sarkantyúval. Az erkélyről, melynek egyik pillerjén a kétfejű sas tűnik szemünkbe, a szabadba nyílik kilátás, hol a tüzérség, gyalogság s a dragonyosok tartanak hadi gyakorlatot. Feliratai a kép alatt két sorban:

„Franz Joseph I

Kaiser von Oesterreich etc. etc. etc."

alól középütt: „Gedr. b. J. Rauh in Wien"

jobbra a lépcsőfokon: „Eduard Kaiser nach der Natur gezeichnet"

s legalól középütt: „Eigenthum d. Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck. Wien, bei F. Glöggl."

Könyomat, chinai papiroson, az alak nagysága 27.8 c/m.

Ltfa 7604

55/93 N° 1264.

Tengg János:

Csaknem térdig, állva s jobbra fordulva van ábrázolva. Jobb kezében tollas csákóját tartja s baljával a derekát szorító szolgálati jelvényt fogja. Haját előrefésüli, bajusza hegyesre pödrött, szakálla leberetvált. Egy elejű kabátja vállrojtos s oldalán kard lóg. Felirata a kép alatt három sorban:

TENGG JÁNOS
Kapitány és Arad Sz. kir. Városa
polgári Vadász Osztály Parancsnoka

alól balra: E. Kaiser
1845

jobbra: GEDR. BEI J. RAUH.

s legalól jobbra két sorban: Szolgálatja egy század negyed Disznatján
összes tagjai ősinté tisztelettel ajánlva.

Könyomat, az alak nagysága 24·2 cm.

9936. (ch. p.).

G. M. 497/98
112 – 98 – 949.

Edelsheim Gyulai Lipót:

Térdig, hétnyolczad balra. Füleinél előrefésült haját, hosszú bajuszt és szakált hord, ála pedig leberetvált. Jobb kezét leereszteve tartja s baljával kardját fogja. Öltözete: a huszárezredesi egyenruha. Öszesen nyolcz rendjelt visel, melyek körül a M. Terézia, a Lipót s a Vas-Korona rend ismerhető fel. A háttérben balra fehér köpenyét és ezen sapkáját látjuk. Feliratai a kép alatt

aláírásának másaképp: „Edelsheim Obrst"

s ezután két sorban: „Leopold Freiherr von Edelsheim

K.K. Oberst, Ritter des Maria Theresien Ordens etc. etc."

a köpenynél: „Eduard Kaiser 1859."
jobbra: „Druck Reiffenstein & Rösch"
s alól balra: „Nach d. Natur gez. u. lith. v. E. Kaiser"
középütt: „Verlag u. Eigenthum v. F. Paterno in Wien"
s jobbra: „Vervielfältigungsrecht vorbehalten."

Könyvmat, az alak nagysága 32. Cm.
Természet után s köreraszolta: E. Kaiser 1859."

Ltfa 1867 (chinai papiros).

101/90 № 44

Szögyény László:

Térdig, állva, hétnyolcnad jobbra. Haja s leberetvált ála körüli szakála rövid, bajusza kipödrött s legye kicsiny. Jobb kezétre a szék támlájára nehezedik s baljában felemelt diszkardját fogja. Fekete nyakravalója felett szalagon a szt. István rendet viseli. Ingének álló gallérja s kézelői láthatók, atillája zsinoros s hasított újú mentéje prémes.

Felirata a kép alatt két sorban:

„Szögyény László

M. K. Magyar Udvari Kancellár"

ettől jobbra aláirásának másaként: „Szögyény László"

balra a széknél: „Eduard Kaiser 1860"

alól balra: „Természet Után Könyom. Eduard Kaiser"

Középütt: „Haller Nyomdája"

s jobbra: „Az Utánnyomás joga fenn van tartva"

s legalól Középütt: „Kaiser Eduard, Nyomdája Becsben. Magyar-Utza 366"

Könyomat, az alak nagysága 32.2 c/m.

Rajzolta: Kaiser Ede 1860.

Ltsza 489. (chinai papiros)

Vay Miklós br.

Térdig, ülve, szembe nézve. Jobb kezét, melyre gyűrűs balját tette, térdén pihenteti. Előre fésült haja oldalt fürtös, bajusza kipödrött, legye kicsiny s leberetvált álla körüli szakála ősz. Rojtos nyakkendője alatt a szt. István rendet látjuk s atillája zsinóros. Felirata a kép alatt két sorban:

„BÁRÓ VAY MIKLÓS
K. MAGYAR UDVARI KANCZELLÁR",

ez után jobbra aláírásának másaul: „B Vay Miklós";
balra a támlásszéknél: „Eduard Kaiser 1860."
alól balra: „TERMESZET UTÁN KÖNYOM. KAISER EDUARD",
középütt: „HALLER NYOMDÁJA",
jobbra: „AZ UTÁNNYOMÁS JOGA FENN VAN TARTVA"
s legalól középütt: „KAISER EDUARD NYOMDÁJA BÉCSBEN MAGYAR-UTZA 366."

Kőnyomat, az alak nagysága 24.5 Gm.
Kőre rajzolta: Kaiser Edmund.

Ltsz. 8188. (chin. pap.)

126/94 N° 116.

Scitovszky János:

Térdig, ülve, hétnyolczad jobbra. Tején caputium van; rövid haja ősz, s arcza s bajusza leberetvált. Mind két kezével székének karfájára támaszkodik, gyűrűs jobbját térdén pihenteti s baljában quadratumot tart. Cappa majort s reverendája felett csipkés karinget visel. A szent István rendet, melynek csillagja mellét is díszíti, nyakba vetett szalagon hordja, mely felett keresztjének kettős láncát látjuk. Teliratai

alól balra: „Eduard Kaiser 1850" s jobbra: „Gedr. b. J. Höfelich."

a kép alatti négy sorban: „Joannes Bapt. Scitovszky De Nagy-Kér
Cardinalis sanct. romanae ecclesiae
Princeps Primas Regni Hungariae
Archi Episcopus Strigoniensis etc."

s legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann" s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt gegen Nachdruck."

Szines könyomat, a papiros nagysága 60.7 : 44.5 (az alaké 30) c/m.

7777

31/93 № 312.

Greiner Ágost:

Huszárőrnagy.

Térdig, állva s kissé balra nézve. Jobb kezét leereszve tartja s baljával kardjának markolatát fogja. Mellét érdemrend díszíti. Öltözete: atilla s vállra vetett mente. Balvállától jobb csipője felé a töltény táska szíja halad s derekát zsinóröv szorítja. Balra az asztalon forgós csákóját és kesztyűjét látjuk. Felirata

balra: Eduard Kaiser
1859.

Könyomat, az alak nagysága 31·3 cm.

9857 (ch. p.).

Sz. N. 417/98
112-98-318

Forgách Antal:

Térdig, állva s kissé jobbra nézve. Jobb kezével a korlát sarkára támaszkodik s leeresztett baljában kalpagját tartja. Himzett nyakravalója felett s mellén érdemjeleket visel. Haja rövid, bajusza hosszú, szakálla leberetvált. Öltözete: atilla, magas melleny s zsinóros nadrág. L Feliratai a kép alatt részben aláírásának másakép két sorban:

L Órájának kettős lánczán medaillon lóg.

Gróf Forgách Antal
K. MAGYAR UDVARI KANCZELLÁR

a talapzaton: Eduard Kaiser
1862.

alól balra: TERMÉSZET UTÁN KONYOM KAISER EDUARD
középütt: STOPFS NYOMDÁJA
jobbra: AZ UTÁNNYOMÁS JOGA FENN VAN TARTVA.
s legalól középütt: KAISER EDUARD NYOMDÁJA BÉCSBEN MAGYAR UTZA 9.

Könyomat, a alak nagysága 31·2 c/m.

9851.

Sz. N. 411/98
112 – 98. – 286.

Forgach Antal gr:

Térdig, állva s szembe nézve. Jobb kezét leeresztva tartja s baljában felemelt díszkardját fogja. Mellét a szent István-rend díszíti. Haja s szakálla rövid, bajusza hosszú, álla kiberetvált. Ingeúck gallérja s kezelője látszik, nyakkendője rojtos, atillája s mellénye zsinóros és derekát öszszoritja ékkövés boglárral. Felirata a kép alatt alairásának másakép

Anton Graf Forgách

ez utáni két sorban:

ANTON GRÁF FORGÁCH v. GHYMES ü. GÁCS
KÖN. UNGAR. HOF-KANZLER.

balra: Eduard Kaiser
1860

jobbra: Druck v. J. Haller. Wien.

s legalól balra: IM VERLAG V. BUSCHAK U. JRRGANG IN BRÜNN
jobbra: VERVIELFÄLTIGUNGSRECHT VORBEHALTEN.

Könyvnat, az alak nagysága 29·8 cm.
0850 (ch. n.)

S. N. 410/98
117-98-284.

Kőszeg. T. 2525. III.

A háttérben látjuk a törökök által ostromolt Kőszeget, az előtérben pedig a jobbra vágtató szürke lovon, Magyarország czimerével diszitett lobogó alatt, maga Jurisics Miklós vezeti a kirohanást, ki körül hivei sereglettek össze. Felirata

balra: Jurisics Miklós halhatatlan hős általi vitéz védelmezése
Kőszeg városának az 1532
ik évben 300.000 Török ellen, miáltal Bécs és egész
Németország megmentetett.
jobbra: Heldenmüthige Vertheidigung der Stadt Güns unter dem
unsterblichen Helden Niklas v. Jurisics
im Jahre 1532. gegen die 300.000 Mann starken Türken,
wodurch Wien und ganz Deutschland gerettet wurde.

alól balra: Ed. Kaiser lith.
jobbra: Gedr. bei Joh. Höfelich in Wien.

legalól balra: Összeállitotta és kiadta Kugler Nep János Kőszeg
város ny.r. rajzoktatója.
jobbra: Zusammengestellt und herausgegeben von Johann Nep.
Kugler städt Zeichen Professor zu Güns.

Kny., alányomással, mér. a vk. 47 : 66 cm.

Ferencz József 10096

Térdig, áll, jobbra tekint és lovassági tábornoki egyenruhában. Balkezével kardjának markolatát fogja és mind az öt rend jelvényét viseli. A háttérben balról a koronázási palást és a magyar korona van az asztalon. Felirata a kép alatt négy sorban:

ELSŐ FERENCZ JÓZSEF
AUSZTRIAI CSÁSZÁR
MAGYAR-,HORVÁT-, TÓTORSZÁGOK SAT.
APOSTOLI KIRÁLYA.

alól balra: Druck v. J. Haller.
középütt: TERMÉSZET UTÁN RAJZOLTA S A TÖBBSZÖRÖZÉS FŐNTARTÁSA MELLETT KIADTA KAISER EDE BÉCSBEN.
és jobbra: Eduard Kaiser.
nach der Natur lithog: 13 4 1861.

Kny., mag. 33 cm.

Gödel

Térdig, hétnyolcrad balra, állva. Rövid haját, bajuszt és pofaszakált hord, ála pedig kiberetvált. Leereszett jobb kezében kucsmáját tartja, melynek tollaiszál kétfejű sas van s bal kezében felemelt kardját fogja. Attilaja, prémes mentéje s nadrágja zsinoros. Felirata a kép alatt aláírásának másaképp

„Dr. Gödel"

s alól balra: „Eduard Kaiser 1858" s jobbra: „Druck V. Reiffenstein & Rösch In Wien".

Könyvmat, az alak nagysága 32 c/m.

Ltsa: 7622.

31/93 № 28.

Derékig, jobbra, nyakkendőjét kettős csokorra kötötte és mellénye kivágott. Felirata a kép alatt aláírásának másakép:.

Kertbeny.

alól balra: Eduard Kaiser
1856.
és jobbra: Gedr. b. J. Höfelichs Wwe.

Kny., chp., dedicalt példány, mag. 14.2 cm.

Szn. 759-98.
348-98-3.

Csillag Róza:

Térden alól, szem közt, állva. Középütt elválasztott haja, melynek fonatai koszorú alakban van naszt föltűzve, hullámos. Gyűrűs jobb kezét, melyen karpereczet is hord, a szék karfáján pihenteti, míg baljával, melyen ékkövés gyűrűket visel, karjaira leereszteti fekete csipkekendőjét fogja. Fülbevalói nagyok, keblére broche van tűzve s csipkével díszitett kivágott derekú ruhájának rövid újai fodrosak. Feliratai a kép alatt két sorban:

„Rosa Csillag

k. k. Hofopern-Sängerinn"

balra: „Eduard Kaiser 1857"

s jobbra: „Ged. bei Jos. Stoufs, Wien"

s legalól balra: „Wien, Eigenthum v. Eduard Kaiser, Stadt 469."

s jobbra: „Mit Vorbehalt gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak nagysága 27 cm.

Ltsza 8385.

~~#6~~ 152/93 № 6

Dobra Sándor:

Térdig, hatnyolczad jobbra, állva. Fején caputium van, s haja s ősz bajusza s szakála hosszú. Gyűrűs jobb kezében könyv van, melybe mutató ujját beletette s balját a talapzaton nyugtatja. Reverendáját derekán aranyrojtos cingulus szorítja, a keresztet nyakba vetett lánczon viseli s bokáig érő kabátjára zsinórgombolók varrvák. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Alexander Dobra

Primus Episcopus novae Dioecesis Romanae Lugosiensis juxta Ritum Orienthale Catholicae, S. S. Theologiae Doctor"

alól balra: „Eduard Kaiser 1856" s jobbra: „Druk v. J. Haller" és aláírásának másaképp: „Alexander Dobra"

legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann" s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruk."

Könyvmat; a papiros nagysága 61.5 : 45 (az alaké: 31.5) c/m.

Ltfsa: 7563.

31/93 № 296.

Fábry Ignácz:

Térden alól, szem közt, állva. Fején caputium van, s arcza s bajusza leberetvált. Gyűrűs jobb kezét az oszlop talapzatára teszi s balját leeresztve tartja. Cimádát s nyakba vetett tánczon keresztet visel. Mögötte kőkorlátot látunk. Felirata a kép alatt két sorban:

„Ignatius Fábry
Episcopus Cassoviensis."

az oszlop talapzatánál: „Eduard Kaiser 1856";
a korlátnál: „Druck v. J. Haller"
alól jobbra aláírásának másaképp: „Ignatius Fábry".
legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann" s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt d. gesetzl. Schützes gegen Nachdruck".

Könyvnat, méretei a papirosé 61.5 : 45.4; az alaké: 31.5.

Lassza: 7570.

31/93 № 298

Alexi János:

Térdig, hétnyolczad jobbra, párnázott támlás és karossiékben ülve. Haja rövid, arcza s bajusza leberetvált s ála alatt szakált hord. Fején caputium van, gyűrűs jobb kezével a siék karfajára támaszkodik s baljában a térdére tett könyvet tartja. Reverendája felett, melyet derekán rojtos cingulus szorit, nyakba vetett lánczon keresztet visel s álló gallérú kabátja zsinóros. Feliratai

a siéknél: „Eduard Kaiser 1856";

a térdnél: „Druk v. J. Haller";

alól jobbra aláirásának mása: „Joannes Alexi";

a kép alatt három sorban: „Joannes Alexi Primus Episcopus novae Dioecesis, Gr. Rit. Catholicorum Romanorum Armenopoliensis, – seu Szamos-Ujvariensis 1856."

legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann" s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruk."

Könyomat. Ltsza:

a fekete nyomásnak chin. papiroson 662.

a szines nyomásnak 7543

31/93 N° 295

Ernő fhg:

Térdig, állva, jobbra nézve. Jobb kezével a szekrényre támaszkodik s baljával kardjának markolatát fogja. Haját előre fésüli, szakála rövid, álla leberetvált és bajusza hosszú. Nyakra valója felett az aranygyapjas rendet s mellén a Lipótrend felett a szolgálati érdemkeresztet viseli. Kabátja felett jobb vállától bal csipője felé rendszalag vonul, derekát tábori öv szorítja s köpenyét felöltve hordja. A háttérben jobbra tollas kalapját látjuk. Felirata a kép alatt két sorban:

„ERNEST
Erzherzog von Oesterreich"

alól balra: „Eduard Kaiser 1858",
jobbra: „Ged. bei Jos. Strufs Wien"
s legalól balra: „Verlag u. Eigenthum v. L. T. Neumann in Wien"
s jobbra: „Mit Vorbehalt gegen Nachdruck."

Könyvmat, az alak nagysága 32.7 Cm.
Köre rajzolta: Kaiser E.

Ltsa 8160 (chin. pap.) 126/94 N° 22.

6861.

Erzsébet:

Térden alól, hétnyolczad balra. Középütt elválasztott haját simára fésüli s nyakán a gyémántbrochesal összetartott bársonyszalag mellett zsinór látható. Jobb kezét a szék háttámlájára teszi, hol perzsa kendője is van s leeresztett baljában s kebléa virágcsokor tünik szemünkbe. Kivágott selyemruhája virágos s köpenykéje fekete csipkéből való. Bal karján karpereczet visel. Feliratai a kép alatt két sorban:

Elisabeth

Herzogin in Bayern

alól balra: „Eduard Kaiser nach der Natur gez. 1853."
s jobbra: „Gedr. b. J. Höfelich's Wwe"
s legalól balra: „Wien bei L. T. Neumann" s
jobbra: „Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak nagysága 30.3 c/m.

Ltsza 7566.

L 55/93 № 839.

I. Ferencz József s neje:

Elapon diszes keretben, balra, lovassági tábornoki ruhában, a királyt s jobbra az asztalnál állva ~~a k~~ magyar diszben a királynét látjuk térdig, a mint egymás felé néznek. Fölül a ~~keretet~~ babér tól övezett magyar korona szórja sugarait s alól a kereten, mely tölgy- és babérgalyból s rózsákból és egyéb virágokból van alkotva, egy angyal két pajzsot tart czimerrel. Felirata a kép alatt 2 sorban balra:

„Első Ferencz József

Ausztriai Császár, Magyarország stb. Királya stb. stb. stb"

jobbra:

„Erzsébet

Ausztriai Császárnő, Magyarország Királynéja stb. stb. stb."

a királytól balra s a királynétól jobbra: „Eduard Kaiser fec."

s alól balra: „Wien bei L. T. Neumann" és „Lith. v. Eduard Kaiser 854."

s jobbra: „Ged. b. J. Höfelich's Wwe" és „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbeh. d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck".

Köngomat, az alakok nagysága 26.3 c/m.

Köre rajzolta: Kaiser E.

Ltha 8133. (ch. pap.)

39/94 N° 515.

I. Ferencz József ezredesi egyenruhában:

Térden alól, állva, kétnyolcad jobbra. Balról elválasztott haját fülétől előre fésüli, kis bajusza kegyesre pödrött s szakála nincsen. Jobb kezét csípőjére támasztja s baljában, melyhez felemelt kardját is tartja, vállra vetett fehér köpenyegének alját fogja. Nyakravalója felett szalagon az aranygyapjas rend jelvényét viseli s mellét az érdem keresztet s a Mária Terézia s a Szt. István rend díszíti. Atillája zsinóros. Felirata alól balra két sorban: „Edmund Kaiser 1854."

Kőnyomat, az alak nagysága 33.2 c/m.

Lasza 7570.

47/93 № 201 0.50

Welden L. 10327

Térdig, balra és kőfalra támaszkodva. Kezeiben görbe kardot és tábornoki tollas kalapot tart. Rendjeleit mellén és nyakába vetett szalagokon viseli. Felirata a kép alatt részben aláírásának másakép négy sorban:

Ludwig Freyherr von Welden
k.k. oesterreich: Feldmarschall Lieutenant, Ritter des Theresien und Leopoldordens,
Grosskreutz und Kommandeur mehrerer Fremden Orden, Militär Kommandant von Tirol.

balra: E. Kaiser
1846.
és legalól jobbra: Verlag von Jos. F. Kaiser in Gratz.

Kny., chp., mag. 29 cm.

Kaiser

Berger János:

Térdig, áll, kissé balra néz. Leeresztett jobb kezében iratokat tart „Belgrad 1789" és „Arad" – „1848–1849" felirással, baljával pedig kardjának markolatát fogja. Rövid haja, bajusza és barkója őszbevegyült. Fekete nyakra valója felett rendjeleket visel, kettős elejű kabátjának gallérja és hajtókája paszomant, derekát kardkötő szorítja, pantallója oldalt csíkos. Mellét különféle rendjelek és érdem keresztek díszítik. Felirata a kép alatt három sorban:

JOH. NEP. FREIHERR BERGER VON DER PLESSE
K. K. Feldzeugmeister
Früher Festungs Commandant in Arad"

alól balra: „GEDR. B. J. RAUH"
jobbra: „Eduard Kaiser
1849"

s legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann"
jobbra: „Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck."

Kőnyomat, az alak nagysága 30.2 %m.
Kőre nyomta: Kaiser E.

Lasza 6734 (könnis. nyomás).
8616 (színes nyomat.).

Kaiser Eduard

Hurban M. J.

Térdig, állig és kissé balra fordulva. Karjait összefonva tartja. Hosszú kajat, bajuszt és körszakállt hord. Ingének egyelején ka-bátjának galléria lehajtva, nyakkendője csokorra kötött, fehér mellénye kajtókás, kézelője kissé látható. Felirata a kép alatt két sorban:

„M. J. HURBAN
Anführer des slowakischen Landsturmes"

ez után jobbra aláírásának másául: „M. J. Hurban"

alól balra: „GEDR. B. J. RAUH"
jobbra: „Eduard Kaiser
1849"

legalól balra: „WIEN, bei L. F. Neumann"
jobbra: „Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak nagysága 29.5 cm.
Kőre rajzolta: Kaiser E.

Lőcza 2026. (chin. pap.)
8620 (köi. nyom.)

107/95 № 15.

Kaiser E.

Stratimirovics György:

Térdig látható, áll, kissé balra néz. Karjait összefontan tartja s bal kezében kivont kard van. Paszománt gallérú s hajtókájú atillája zsinóros, derekát szolgálati jelvény övezi, bal vállon át töltényt áskájának szíja vetve hordja. Felirata a kép alatt két sorban:

„GEORG V. STRATIMIROVICH
k. k. Oberst-Lieutenant bei Banderial-Husaren."
balra: „Eduard Kaiser
1849."
jobbra: „GEDR. B. J. RAUH"
s legalól balra: „WIEN, bei L. T. Neumann"
s jobbra: „Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck"

Könyomat, az alak nagysága
Körerajzolta: Kaiser E.

Ltfa 1911 (kör. nyom.)
8644 (chin. pap.)

107/95 № 39.

Státrafésült haja s bajusza hosszú, szakálla rövid.

Kőszeg. T. 2526. III.

A háttérben látjuk a törökök által ostromlott Kőszeget, az előtérben pedig a jobbra vágtató szürke lovon, Magyarország czimerével diszitett lobogo alatt, maga Jurisics Miklós vezeti a kirohanást, ki körül hivei sereglettek össze. Felirata

balra: Jurisics Miklós halhatatlan hős általi vitéz védelmezése Kőszeg városának az 1552
ik évben 300.000 Török ellen, miáltal Bécs és egész Németország megmentetett.
jobbra: Heldenmüthige Vertheidigung der Stadt Güns unter dem unsterblichen Helden /// Niklas Jurisics
im Jahre 1552. gegen die 300.000 Mann starken Türken wodruch Wien und ganz Deutschland gerettet wurde.
alól balra: Lith. von Ed. Kaiser.
jobbra: Gedr bei Joh. Höfelich in Wien.
a jobb sarokban: Kugler János Prof. Kőszegen
legalól balra: Összeállitotta és kiadta Kugler Nep. János Kőszeg város ny. r. rajzoktatója.
jobbra: Zusammengestellt und herausgegeben von Johann Nep. Kugler, städt Zeichen Professor /// zu Güns.

Szines kny., mér. a vk. 46.8 : 66 cm.

Leiningen Keresztély gróf. 10642.

Térdig, kissé jobbra tekint, ágyú mellett áll, a melynek kerekére támaszkodik. Jobbkezében távcsövet tart, mig baljával kardjának markolatát fogja. Nyakravalója felett a Lipót rend jelvényét viseli. A háttérben Temesvár sánczai látszanak a sarkon feket-sárga lobogóval. Feliratá:

CHRISTIAN GRAF LEININGEN WESTERBURG
k.k. General Major und Brigadier zu Temesvar
in den Jahren 1848 u. 1849.

ez után aláirásának másakép: Gf. Leiningen
GM.

alól balra: GEDR. E. J. RAUH.
jobbra: Eduard Kaiser 1849.
legalól balra: WIEN, bei L.T. Neumann.
jobbra: Eigenthum des Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck.

Sz. kny. mér. 28: 24 cm.

Sz.n. 103-902
490-902-4.

Gyulai Ferencz gróf. 10722.

Térdig, balra katonai egyenruhában, köpenyeggel, nyakravalója felett és mellén öt rendjellel, melyeknek szalagjait is viseli. Jobbkezével az asztalra támaszkodik, a hol tollas csákója van, baljával pedig kardjának markolatát és keztyűjét fogja. Felirata:

Franz Graf Gyulai v. Máros-Németh und Nadaska,
Kriegs-Minister, Feldmarschall-Lieutenant
und Inhaber des I.R. No. 33 etc. etc.

alól balra: Eduard Kaiser
1848.
jobbra: ~~Gau~~ GEDR. B. J. RAUH.
legalól balra: Verlags-Eigenthum v. A. Paterno´s We & Sohn in Wien.
jobbra: Vervielfaltigung Ausschliesslich vorbehalten.

Kr. chp., mér. 30: 18.4 cm.

Sz.n. 63-901
251-901-15.

Györi csata.

A Hummel alezredes parancsnoksága alatt álló osztrák Landwehr a szabad hegyen lévő majorsagnal a franczia lovassagot veri vissza, a mely nagy veszteséget szenvedett.
Felirata:

1te Kriegs Scene aus der Schlacht bey Raab am 15ten Juny 1809.
ezután: Zwischen dem Kriegsheere den Franzosen unter Prinzen Eugen, damaligen Vicekönig von Italien und dem zum k.k. österreichischen Truppencorps des Erzherzogs Johann gehörigen zweiten Grätzer Landwehr-Bataillon, unter Commando des Obertslieutenants Hummel, postirt auf der Anhöhe von Sabadheggy, in dem mit einer Ringmauer umgebenen sogenannten Kis-Megyer Moyerhofe.-- Doe von der österreichischen Heldenschaar zurückgedrängten französischen Cavallerie, welche diesen zu einem Vertheidigungspunkt schnell vorbereiteten und gesperten Mayerhof passiren musste, wurde von der auf der Mauerbrüstung aufgestellten tapfern Landwehrtruppe, vereinigt mit zwei Kompagnien v. St: Julien und zwey Kompag: Strasoldo durch ein anhaltend gut angebrachtes gewehrfeuer, grösstentheils niedergestreckt, nur wenige entgingen nach vergeblichen Wiederstande dem Tode.

Von der mit A bezeichneten kleinen Kapelle aus, wurden durch S.k. Hoheit dem Erzherzoge die Operationen der Schlacht geleitet. Die Namen der Anführer dieses tapfren steyerm 2ten Gratzer Landwehr-Bataillons waren; der Commandant Hr: Oberstlieut. Hummel; Die Comp: Commandt: Baron Moscon, Carl Schmutz, Berthold, Knobloch, Jos. Franz Kaiser, u. Gustav Fellinger. Hierzugehörten die Oberoffiziers Lieutenants Schwarz; Bobibatschie; Gödl; Müller; Georg Fellinger u. Adjutant Kuhn; dann der ehrwürdige Feldpater Maximilian Hagen, aus dem Karmeliter Orden.

legalól középütt: Nach genauer Angabe des J.Fr. Kaiser, von seinem Sohne Eduard lithographirt.

Sz. kömetszet, mér. a vk. 20.2:35.1 cm.
Szn. ~~169~~ 168-907
535-907-6(1)

Arirgarde kämpften und den seltensten Muth und die beste Haltung erprobte, dessen Sr kais. Hoheit der Erzh. Johann mit Anerkennung erwähnte, und sich bewogen fand den wichtigsten Stützpunkt der österr. Armee zur Erhaltung der Schlachtlinie ihm mit diesem zweiten Grätzer Landwehr Bataillon anzuvertrauen.

legalól középütt: Nach genauer Angabe des J. Fr. Kaiser von seinem Sohne Eduard lithographirt.

Sz. km., mér. a vk. 20.5:34.9 cm.

Szn. 161-907
535-907-6(2)

Győri csata.

Mialatt Roussel tábornok gyalogosaival a második támadást intézi a szabad hegyen lévo majorságra, azalatt az égő akol közelében az osztrák csapatok Serras legénységét visszaverik. Felirata:

2te Kriegs Scene aus der Schlacht bey Raab am 15ten Juny 1809.

ezután két sorban: Die von dem französischen General Roussel geführte feindliche Infanterie, bestürmt zum zweiten Mahle in der vordern Front den Mayerhof, während der franz: General Serras, welcher zu gleicher Zeit den Mayerhof umging den Angriff im Rücken bewirkte, wo es ihm auch gelang durch das rückwärtige Thor einzudringen, wohl aber nicht lange daselbst behauptete; er wurde hier von der 5 u. 6 Comp. Landwehr mit der Division von St. Julien Inf: Reg: neben dem brennenden Schafftall mit Verlust der Mannschaft zurückgeworfen.

Hoch zu rühmen ist des würdigen Oberslieut. Hummel's liebevolles Benehmen gegen seine untergebenen Krieger, er wusste im ganzen Feldzug, trotz den ermüdenten Märschen täglich in jeden einzelnen Mann den militärischen Geist zu entflammen, daher früher schon das Bataillon in der Schlacht an der Piave, und nachher bei der Retirade durch 6 Tage in der

selbst dann noch als schon die feindlichen Massen wieder heranrückten. Ebenso der ehrwürdige fromme Feldpater Maximilian Hagen aus dem Carmeliter Orden, vollzog, obgleich die feindlichen Batterien Tod u. Verherung umher verbreiteten, seinen heiligen priesterlichen Beruf den Verwundeten u. Sterbenden salbungsreichen Zuspruch und Seegen zu ertheilen.

legalól középütt: Nach genauer Angabe des Jos. Fr. Kaiser vom seinem Sohne Eduard lithographirt.

Sz. km., mér. a vk. 19.9:34.7 cm.

Szn. 161-907
535-907-6 (3)

Győri csata.

A szabad hegyi majorban a kis szünethez jutott osztrák Landwehrek hűségi esküt tesznek, mialatt a haldoklókat Hagen Miksa carmelita atya [redacted] lelki vigaszban részesiti. Felirata:

3-te Kriegs Scene aus der Schlacht bey Raab am 15ten Juny 1809

ezután hét sorban: Die zur Stürmung des Mayerhofes zum dritten Mahle befehligten französischen Truppen werden bis hinter ihre Schusslienie durch den unerschrockenen und kraftigsten Widerstand der Landes Vertheidiger, zurückgeworfen. Der Feind erlitt, dem französischen Armee Bericht zu Folge einen Verlust v. 36 Offizieren u. 650 Soldaten. Die schon von Munition entblösste österr. Besatzung blieb eine kleine Weile unangefochten, während der Zwischenzeit 12 Kanonen zur Vorrükung sich anschikten leisteten die hochherzigen Steyermärker, auf Gott vetrauend den Schwur für Fürst u. Vaterland sich hinopfern zu wollen. Denn schon Sterbenden wurde zugerufen: Kameraden ehe noch die Sonne das Schlachtfeld verlässt, vereinigen wir uns alle mit euch im grossen Reiche der Seeligen. Hochgenuss, Muth u. Seelenruhe verliess keinem im Entgegenblicken des verhangnissvollesten Schickfals,

Ethusiasmus stürtzte sich der Hauptmann Berthold (Bürger von Voitsberg) in den Degen eines feindl. Grenad: Off: Um nun den Blutvergiessen ein Ende zu machen, so haben 103 begeisterte Steyermärker, zwar Blesirte, aber noch Kampffähige den Ehrenvoll angetragenen Parton angenommen. Erst nach einem 4 Stunden langen theuer erkauften Blutbade wurde der Sieegewohnte Vice König Herr v: Sabadhägy; Man liesst auch in die französischen Kriegs Journalen; Merkwürdig, Ewig Merkwürdig bleibt diese Vertheidigung von einem Battl u. 4 zugetheilten Compagnien. Der Hauptm: Secotitz v: St. Julien, trug gleichen Caput, wie die Landwehr Offiz: erhielt 19 Bajonet Stiche u. wurde im französischen Spital zum Dienste tauglich wieder hergestellt. In der ganzen Schlacht verloren die Österreicher an Todte 4000 Mann, 2500 Gefangene, 2 Fahnen u. 2 Kanonen - den Verlust der Insurrection nicht mitgerechnet.

legalól középütt: Nach genauer Angabe des J. Fr. Kaiser von seinem Sohne Eduard lithographirt.

Sz. km., mér. a vk. 20.2:35.4 cm.
Szn. 163-907
535-907(-)(4)
L 6

Győri csata.

Az előtérben küzdő csapatok kézi tusára keltek és balról azt a jelenetet látjuk, midőn Berthold százados egy franczia vértesnek kardjába rohan. A csata szinterét sebesültek boritják, mig a háttérben hegyek hullamzanak és csapatok állitvák hadirendbe. Felirata:

4te Kriegs Scene aus der Schlacht bey Raab am 15ten Juny 1809

ezután kilencz sorban: Die Bresche ward gangbar gemacht; das 106 Grenard: Reg: an der Spitze mehrer andern rückten im Sturmschritte von allen 4 Seiten an, und warf sich auf die von heldenmuth bgeisterten Steyermärker; Schonungslos, unmenschlich, und sogar unkriegerisch benahm sich die feindliche Uebermacht. Schauerlich tönte der von den Tamburen Pfeiffern und der Feld Musik des Batll: an gestimmte Kriegsgefang in das brüllende Geheul der Blesirten Feinde, welche ihre Kameraden zur Rache aneiferten, von den gefallenen Steyermärker hörte man keinen Jammer. Sie empfiengen die Feinde mit dem Rufe, hoch lebe unser Kaiser! hoch lebe unser vielgeliebter Erzherzog Johann! und wenn er auch schon 20 Bajonet Stiche erhielt, so hatte er seinen Charakter im letzten Augenblicke nicht geändert, und in diesem

Lipót főhg:

Térdig, állva, ötnyolczad jobbra. Rövid hajat és bajuszt hord, arcza pedig leberetvált. Jobb kezét csipőjére támasztja s baljával kard jának markolatát fogja. Nyakra valója felett szalagon az aranygyapjas rendet viseli s mellét két rendjel díszíti. Kettős elejű kabátjának gallérja s hajtókája paszomant s nadrágja oldalt csikos. Derekát szolgálati jelvény övezi. Jobbra az asztalon tollas kalapja s keztyűje fekszik. Felirata a kép alatt két sorban:

„Leopold
Erzherzog von Oesterreich"

alól balra: „Eduard Kaiser 1857"
s jobbra: „Ged. bei Jos. Stoufs"
s legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann"
s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers mit Vorbehalt gegen Nachdruck"

Könyomat, az alak nagysága 33 c/m.
Körerajzolta: Kaiser E. 1857.
Ltfa 7979.

191/93 № 1358.

11018

Alexi János.

Térdig, jobbra fordul és ül. Gyürüs jobb kezét a szék karfáján pihenteti, baljában pedig könyvet tart. Zsinóros kabátot és [illegible] reverendája felett kettős nyaklánczon keresztet hord. Felirata

alól balra: Eduard Kaiser
1856
jobbra aláirásanak másakép: Joannes Aléxi.

Kny., chp. mag. 27.5 cm.

Szn. 131-906
596-906-1

11076

Kertbeny Károly:

Derékig és jobbrafordultan van ábrázolva. Polgári öltözetet és kettős csokorra kötött nyakkendőt visel. Felirata aláírásának másakép:

Kertbeny

alól balra: Eduard Kaiser
1856
jobbra: Gedr. b.J.Höfelichs Wwe
legalól saját írásával: Seinem werthen Freunde Dr. Faust
Pachler, Kertbeny Wien, 20.3.56.

Kny., mag. 14.2 cm.

Szn. 62-907
650-907-9

Benedek Lajos 10942

Térdig, kissé balra fordul, katonai egyenruhában, mellén érdemrenddel és kereszttel. Leeresztett jobb kezében sapkáját, baljában pedig kardjának markolatát fogja. Köpenyegének elejét szétvetette. Felirata a kép alatt két sorban:

LUDWIG RITTER VON BENEDEK
k.k. Feldmarschall Lieutenant.

ettől jobbra aláírásának másaképp: Benedek FMLt.
alól balra: Eduard Kaiser
1859
jobbra: DRUCK V. REIFFENSTEIN & RÖSCH
legalól balra: Verlag u. Eigenthum v. L.T. Neumann in Wien.
jobbra: Mit Vorbehalt gegen Nachdruck.

Kny., chp.mag. 32.4 cm.

Szn. 1-905
Ig ~~20~~-905-1

Kaiser

Haynald Lajos:

Térden alól, hétnyolczad balra, támlássiéken ülve. Tején caputinmot hord, jobbról elválasztott haja fürtözött, arcza s bajusza leberetvált. Pápaszemet visel, gyűrűs jobb kezét siékének karfáján nyugtatja s balját hermelines cappa májorjának térdén átvetett uszályára teszi. A nyakába vetett láncon feszület van s reverendájá feletti karcugnek alja csipkéből való. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Dr. Ludovicus Haynald,
Episcopus Transsylvaniensis, S.C.R. et A.M.
Intimus Status Consiliarius."

alól balra: „Eduard Kaiser 1856" s jobbra: „Druck v. J. Haller in Wien"
és aláírásának másakép: „Dr. Ludovicus Haynald mp."

s legalól balra: „Wien, bei L.T. Neumann" s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck."

Könyomat, az alak mérete 31 c/m.

Ltha: 7628

31/93 N° 301

Haynald Lajos:

Térden alól, ülve s hérnyolczad balra. Fején caputium van, jobb felől elválasztott haját előre fésüli, pápaszemet hord s arcza s bajusza leberetvált. Gyűrűs jobb kezét a párnázott támlásszék karfáján s balját térdén pihenteti, melyen hermelines cappájának uszálya van átvetve. Reverendája felett csipkealjú karinget s a nyakába vetett kettős láncon fesületet visel. Felirata a kép alatt három sorban:

„Dr Ludovicus Haynald.
Episcopus Transsylvaniensis S.C. R. et A. M.
Intimus Status Consiliarius"

e fölött aláírásának másúl: „Dr. Ludovicus Haynald mp."
balra: „Eduard Kaiser 1856"
jobbra: „Druck v. J. Haller in Wien"
legalól balra: „Wien, bei L. T. Neumann"
s jobbra: „Eigenthum d. Verlegers m. Vorbehalt d. gesetzl. Schutzes gegen Nachdruck"

Könyomat, az alak nagysága 31 c/m.
Rajzolta: Kaiser Eduard 1856.

Ltha 1875. (ch. pap.)

101/90 N° 37

Kaiser, Eduard

11279.

Eduard Kaiser.

Carina Anna.

Térdig, kissé balrafordultan és szembenézve áll. Összekulcsolt kezeit a párnázott szék támláján nyugtatja, a melyre nagykendőjét vetette. Göndör hajának fürtjei vállaira omlanak. Nyakéket, kivágott rövid ujju ruhát és karperoczot visel. Felirata a kép alatt:

CARINA

oldalt jobbról: Eduard Kaiser 1865.
alól balra: Commissions-Verlag v.F. WESSELY vormals H.F. Müller's Wwe in Wien.
jobbra: Druck v. Reiffenstein & Rösch.
legalól középütt: Mit Vorbehalt der Vervielfältigung.

Kny., chp. melynek méretei 32.4:25.8 cm.

Szn. 11-910
256-910-1

A KIRÁLY FÉNYKÉPE, LEGUTÓBBI BUDAPESTI TARTÓZKODÁSA ALKALMÁBÓL.

dát kezdte számlálni a szemével, — végzetes, oh, megbocsáthatatlan hibát követtem el magammal és veled szemben is, édes angyalom, a mikor nem tiltakoztam tüstént az ellen, hogy

Jóska. Nem névtől Pap, csak a származására nézvést, a mennyiben a helybeli tiszteletes úr fia volt. Boriska épen eme Jóska miatt járt a kerítéshez, mert rajta kívül nem volt szegénykének egyetlen játszótársa sem. Vele is csak a lyukon keresztül titokban szórakozhatott, a nyilt pajtáskodást nem engedte meg neki a Kunige, holmi rang- és nembeli differenciák miatt.

Boriska ugyanis egy hamis kis komteszka volt. A Kunige meg egy nagy, komoly meklenburgi nevelőnő, akkora asszonyban, mint állatban a hazájabeli lovak...

A komteszka a deszkalyukhoz illesztette hunczut kis szemét s meglátván Jóskát, a mint a porban ülve bicskájával egy somfavesszőt nyúzott, átsúgott hozzája:

— Jóska! Jóskaaa!

A fiú nem felelt. Látszólag teljesen bele volt merülve a faragásba. A leányka azt hitte, hogy kényeskedésből nem akarja a szavát hallani. Alighanem azért, mert tegnap megránczigálta az orrát, a mint kidugta a lyukon... Mit csináljon?... Bocsánatot kérni egy nyolcz éves komteszkának szörnyen nehéz dolog, majdnem lehetetlen. Ám az egyetlen játszópajtásról lemondani még annál is nagyobb képtelenség. Boriska úgy oldotta meg a dilemmát, hogy beczenéven szólította Jóskát.

— Josuka! Josli!

fiúknak való játékot annyit tudok ám én, hogy no...

Boriska megsértődött.

— Ejnye de szemtelen maga, Jóska! Hát azt hiszi, hogy én nem tudom azt megcsinálni, a mit egy fiú.

— De nem ám!

— De meg!

— De nem...

Megismételték az állításukat vagy hússzor s a mikor már mindketten pirosak voltak a méregtől, végre is alagutat játszottak. Ez a szellemes játék abból állott, hogy kiki lyukat kapart a maga portáján a saját tiz körmével a kerítés tövében s az lett a nyertes, a ki hamarabb kidugta az újját a másika portáján. Csalni nem volt szabad s a jutalomdíjat utólagosan a győztes fél szabta meg.

Ez alkalommal Boriska győzött az Alagútban s három szem zöld szilvát kért Pap Jóskától. Megette a zöld szilvát és egy új játékot javasolt.

— Játsszunk most már mást. Én kitaláltam valamit.

— Mit?

— Embert és kutyust.

— Ilyen bolond játékról nem hallottam még soha, — vallotta be Jóska őszintén. — Hogy megy az?

— Beszaladok a kastélyba — magyarázta Boriska — és lopok a kredenczből egy darab tortát. Aztán visszajövök a tortával és megeszem a lyuknál. Maga meg leguggol addig négykézláb, mint a Fidi és nézi, hogy eszem.

— Tán még ugassak is? — fakadt ki indignálódva Jóska.

— Ej, dehogy — eszelte a komteszka, — csak a nyála folyjon, mint Fidinek.

— Nohát, — tört ki méltó haragjában Jóska, — ha maga azt játéknak nevezi, akkor kár volt születnie is, mert a játék egész más valami.

— Mi?

anyám ajkán egyszerre csak elhalt a hang, a kezével olyan mozdulatot lendített a levegőbe, mintha a fejéhez akarna kapni vele, megingott, és mint a nyári tekepályán a királynő-bábuja (mikor nekilódul a hatalmas fagolyó), hanyattzuhant a padlón. Annyi időm sem volt, hogy legalább estében alája karoljak.

— Elájult! Most takarodjatok! — orditott szokatlan erélylyel a feleségére meg a két lányra a bácsi. — Hamar eczetet! — s addig is, a míg az én sikoltozásomra Flóra előkerült a konyhából az eczetes üveggel, letérdelt melléje, sebtiben egy pohár vizet locscsantott a szép, vértelen arczába, ketten kikapcsoltuk a blúzát és meglazítottuk drága testén a fűzőt. Mire elkezdtük dörzsölni eczettel, már bágyadtan kinyitotta a szemét. Megitattunk vele nehány korty vizet, s lassan magához tért.

— Nagyon elragadtattad magadat, Irén, — dörmögte komoran a bácsi, miután anyámat gyöngéden odavezettük a diványhoz, és ráültettük. — De nem csodálom; mondtam Matildnak már előbb, hogy nem szabad ilyen szamárságokat mondania. (Anyám csak nézett lankadtan maga elé, szótlanul engedve, hogy melléje kuporodván, czirógassam a kezét.) Hanem beszélhetsz annak! Meg nem is azt gondolta ő, a mit mondott . . . no, jobban érzed már magad?... ez mind azért a Jákob gyerekért van; megmagyaráztam már szombat éjjel Viczának, a mikor vártunk a vasútnál . . . A lányokért, vagyis hát Hildáért reszketett, mert félt, hogy ez a béka (itt felém bökött a nagy tar koponyájával) mindent elront. És, tudod, ha ez a házasság nem sikerül, menthetetlenül tönkrejutunk . . .

Az anyuska csak pihegve bólintgatott az unokatestvére szavaira; ennél az utolsó mondatnál azonban — szaggatottan és fáradtan, — de megszólalt:

— Tönkre . . . tinektek . . . könnyű . . . kiáshatjátok a Fatia Negra kincsét . . . a mit összerablott . . . De ilyen . . . szerencsétlen nőnek . . . mint én . . . nincs más kincse . . . csak a becsülete . . . Meg . . . ennek a . . . gyermeknek sincs . . . egyebe . . . mint . . . a becsületünk . . . Hát . . . mért akarja . . . ezt elrabolni

I. FERENCZ JÓZSEF. — Kaiser 1851-iki rajza.

Kaiser, Eduard

l.

Va Hö Ernst gjöjt

VII/v. 78.

Nemzeti Legitimista Néppárt
V., Bálvány-u. 5.
Telefon: 883-37, 883-68.

—

Kedves Barátom!

Többször és nyiltan szállítam szem
mely a mai veszedelmes külpolitikai h
vezetett. Nem sikerült. Ezért még a kép
pártjából.

Az ország sorsáért való mélységes
kapcsolatom arra kötelez, hogy tovább kü
érdekeit, a polgárság nyugalmát és a gazd

Én tehát felveszem a harcot, a
ki az országot a mai szörnyű helyzetéből

kibontom a legitimizm

„Istenért, Ki

K a i s e r E d u á r d osztrák akvarellfestő,miniaturista és kőrajzoló,1820-1895.Kriehuber követője,s mellette az egyik legkeresettebb bécsi portrérajzoló és festő.Az 1850-es évekből több magyarvonatkozásu kőrajza ismeretes:" Jurisics Miklós általi hős védelmezése Kőszeg városának 1532-ik évben.Lith.v.Ed.Kaiser,gedr.bei Höfelich Wien".- Jellasics mellképe.- Benedek táborszernagy,1859.25x38 cm.- Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót lovassági tábornok,1859.- Mészáros Lázár,16x27 cm.-Bibl:Kun S.32--61,311,469.- Lantos X.A.Kat.422.- M.T.Kcs.Kat.717.- Th-B.Kstlex.XIX. 443-44.l.-

d

st

gy

su-

e

r-

n

a réemetszésher hasonló
kömetszésen kívül

T és tollrajzot

Kaiser Edmund

Nagy Zoltán adatai

Kaiser Eduard, aquarellfestő, miniaturista és Kőrajzoló.

Graz 1820 – Wien 1895. – Danhauser tanítv.

~~Elemte~~ ~~Korán~~ ~~portrélitográfus~~ ~~tt~~ fiatalon az osztrák portrélitográfia legkeresettebb mestere lett Kriehuber mellett.

Th-B. XIX. 443 – 4. p. —

Ludwig Ritter von Benedek tábornagy. térdkép,

Könyom. Kaiser E. 1859.

Kép. 25-38 cm. hélos papírkeretben.

Kim S. Ark. jegyz. (32.). 61.

3i Jellasics tábornok, mellk. köny. Kaiser

rajza az 50-es évekből.

19 x 21½ cm. –

Kim S. (32.) 3ii.

Ménáros Lajár, térdk. könyvm. —

Kaiser litt.

16 x 27; 27 x 34 cm.

Kim S. (32.) 469 —

Gróf Edelsheim Gyulai Lipót lovassági
táborszk. (1826–1893.) Kőrajz.
Eduard Kaiser f. 1859. —

M. T. Képes. Kat. (1922.) 717.

K a i s e r E d u a r d osztrák

akvarellfestő,miniaturista és kőrajzoló, 1820-1895.Kriehuber követője,s mellette az egyik legkeresettebb bécsi portréraj-zoló és festő.Az 1850-es évekből több ma-magyar vonatkozásu kőrajza ismeretes:

"Jurisics hiklós hös általi viter védelmerés Kőszeg Városának 1532-ik évben. Lith. v. Ed. Kaiser, gedr. bei Höfelich Wien."—

Jellasics tábornok mellképe.

Benedek Lajos táborszernagy,térdkép. 1859.~~[illegible]~~ 25-38 cm.

Gróf Edelsheim-Gyulai Lipót gróf lo-vassági tábornok.1859.

Mészáros Lázár,térdk.16-27 , 27-34 cm.

Irodalom:Kun S./32./ 61,311,469.sz.- Lautos X. Aukció 422.sz.- Magyar Tört.Képcs.Kat.1922.717.sz.-Thieme-Becker:Allg.Kstlex.XIX.443-4.1.-

Kaiser

litografus

lärd

Berkeszi · Tem. mnw. 71.

15					
16					
17					
18					
19					
20					
21					
22					
23					
24					
25					

Eduard Kaiser O.F.19.2.

litografált képmásokat (Edelsheim-Gyulai Lipot gr. Vay Miklós br.), festett arcképet is, (Schmidt Konrád szász comes, Csillag Róza énekesnő) (Gy: N.A.)

Panna. 1734. Simony István ajándéhozta

keremlei ref. egyh. nak

Az Orsz. Prot Napoh hiáll. 34. 8.

MDK

Kaiser Eduard, festö
1821 -1895

Erzsébet királyné arcképe 1854-böl.
Szines litograf.

Ernst Muzeum aukciói. 43.sz. Bp.1929. Kat. 22 o.

KAISER, Eduard, litográfus M.D.K.

/1820-1895/

Jelenet a győri csatából. /kézzel szinezett litográfia Josef Franz Kaiser müve alapján/ 1809.

repr.

Cennerné Wilhelmb Gizella: Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 261.1.

MDK

Eduard Kaiser, festö
Kaiser Edvard, szül. 1821, megh. 1895.

Erzsébet királyné arcképe 1854-ből.
Szines litográfia. 53x42 cm.

Ernst Muzeum XLIII. aukciója. 1929. Kat. 22.1.

MDK

Kaiser Eduard

Erzsébet királyné./+1898/ Szines könyomat.
"Eduard Kaiser 1858".

Tört.Képcs.lajstr.1907. 114.l.

MOK

Kaiser Eduard,

Kazinczy Ferenc arcképe.

Szinnyei V. k. 1284-5. k. - Kazinczy Ferenc külön - böző technikáju arcképei Felsovolva

MDK

Kaiser Eduard, 1821-95.

I.Ferenc József fiatalkorában, tusf.

Ernst Muz. aukc. Árv.Közl. 1.rk.sz. 1939.jan.

32 l.

Kőnyomat. M. 46·2—31 cm.
Jelzése alul jobbra: «Eduard Kaiser/1849.» Nyomtatta Rauh B. J. Ltsz. 4947.

12. *A moóri csata. 1848 dec. 30.*

Az előtérből, hol egy leszerelt ágyú körül elesetteket és sebesülteket látunk, bal felől az osztrák tűzérség vágtat elő és jobbról a lovasság intéz rohamot az ellenük támadó magyar huszárok ellen. Az utóbbiakkal, a középtérben, a vértesek egy része már összecsapott. Balra, egy halmon az osztrák vezérkar, őrt álló szerezsánokkal. A háttérben, a középen Moór városa, és jobbra és balra a két ellenfél hadállásai, melyek közül füstfelhők emelkednek a magasba. A látóhatárt hegyek szegélyezik. Felhős ég. Az ábrázolás alatt a következő írás: «Die Schlacht Bei Moor.»

Színes kőnyomat. M. 28·5—51·7 cm.
Rajzolta *Zalder*. Kőre rajzolta Lancedelli J. Nyomtatta Höfelich J. Kiadta Neumann L. T. Bécsben. Ltsz. 1241.

13. *Beniczky Lajos honvéd-alezredes.* († 1868.)

Mellen alul ábrázolt, kissé jobbra forduló alak, barna hajjal, világos barna körszakállal és hosszú bajusszal. Arany zsinoros atillája barna; mellénye fehér, nyakkendője fekete. Mellén két érdemjel. Világosbarna háttér.

Vízfestmény. Papir. M. 15·5—12·4 cm.
Jelzése lent a jobb sarokban: «Licenmaier/1850.» Ltsz. 8855.

14. *Jelenet a kápolnai csatából. 1849 febr. 27.*

Baloldalt a huszárok vágtatnak előre és visszahódítják az osztrák lovasságtól elfoglalt magyar ágyukat. A tüzérek egyike még lóhátról védekezik; kettő a földön hever; egyet balfelé menekülni látunk, míg az ötödik az előtérben a fekete lovára felkapaszkodni akaró vértest igyekszik leütni az ágyútisztító rúdjával. Az ellenséges lovasság jobbfelé menekül, hol a háttérben templom körvonalai látszanak. Balra magyar hadállás. Felhős ég.

Vízfestmény. Papir. M. 28—40·4 cm. tsz. 5147.

9. ***Az első magyar felelős ministerium. 1848 március 23.***

Mellképek. A középen: «*Gróf Batthyányi Lajos* | elnök.» Balra a felső sorban: «*Szemere Bertalan* | *belügy*» mellette: «*Báró Eötvös József* | *vallás és közoktatás ügy.*» Az alsó sorban: «*Herczeg Eszterházy Pál* | *külügy.*» «*Gróf Széchenyi István* | *közlekedés ügy.*» Jobbra a felső sorban: «*Kossuth Lajos* | *pénzügy.*» «*Deák Ferenc* | *igazság ügy.*» Az alsó sorban: «*Klauzál Gábor* | *földmivelés és keresk. ügy.*» Alatta «*Mészáros Lázár* | *hadügy.*» Az ábrázoltak alatt a középen a következő írás: «Az Első Független Magyar Felelős Ministerium.»

Kőnyomat. M. 36·8—54·3 cm.

Nyomtatta Leitner M. L. Kiadta Pfeifer Ferdinánd Pesten, 1867-ben. Ltsz. 8395.

10. ***Br. Jósika Miklós, a honvédelmi bizottmány tagja, regényíró.*** († 1865.)

Derékig ábrázolt, félig jobbra forduló alak, sötét kabáttal, mellénnyel, nyakkendővel és jobb vállára vetett köpennyel. Lent, az ábrázolt névaláírása alatt, a következők olvashatók: «Arcképcsarnok a' Honderühez. | 1. sz. | Kiadja Petrichevich Horváth Lázár.»

Kőnyomat. M. 29·5—21 cm.

Jelzés alul balra: «Barabás M./1845.» Nyomtatta Walzel A. F. Pesten. Ltsz. 2357.

11. ***Gr. Leiningen Westerburg Keresztély tábornok.*** († 1856.)

Térden felül ábrázolt, kissé jobbra forduló alak. Kezében látcsövét tartja. Baljával kardja markolatát fogja. Gyalogsági tábornoki egyenruhát visel. Feje fedetlen. Jobbra a háttérben erőd, tetején őrt álló katonával és az osztrák zászlóval. Alul a következő írás: «Christian Graf Leiningen Westerburg, | k. k. General Mayor und Brigadier zu Temesvar | in den Jahren 1848 u. 1849.» Lent a jobb sarokban az ábrázolt névaláírása.

Kaiser (Eduard?)

Körajzoló

Lásd igen fontos adatokat

Meller S. Az

Enterházy-Képtár

tört. Bp 1915.

XLVI. lapon

Kaiser E.

litogr.

l.

Kat Szemereandrció

818. 27

XV. sz.-ból

~~Bári templom freskói~~ VI. 243

Kaiser Eduard

Kőrajzoló

Láid

Mihalik: Szentpéteri

93. l.

139. l.

Kaiser Edvard

Karinczy aszképe

l. Szinnyei

V. 1284. h.

Kérem e sorok átadójának Csányi Istvánnak a „vizesés" képek kiadni

Bp 931 X/14

Gracza Gábor

Kiadtam 1931 okt. 17

Rózsa utca, Szépmű, Muzeum

Kaiser Eduard 58 l.
Kasznar Jenő
43. l.
Kern Ármin 44. l.
Klinger Max 45. l.
Komlossy Ferenc 40. l.
Kotzka K 36. l.
Krafft Péter
34. l. 39. l. 45. l. 47. l.
Kreutzinger Josef
34. l.
Kriehuber Josef
36. l 52, l (tőbb stör)
Kubinyi Géza
47. l.

l.

Tört. Képes 1922.

Semayer Vilibáld dr. IX. 115.

Kaiser Eduard

litografus

A győr-kismegyeri
csata (1809) négy jé-
lenete. Körüz-
vinczel a
XIX. sz. elejé-
ről

A Győri Városi
Muzeumban
Lattam
1950. jul. 12

Az 1932-33.évi költségvetési
hitel felhasználási tervezete.

melléklet száma: 8

a t. Bizottságot, hogy a folyó évi
égrehajtóbizottsági ülésből felter-
felhasználási tervezetet jóváhagyólag

193. évi julius hó 14-én.

Dr. Karafiáth Jenő s.k.

XIII. ***Vörösmarty Mihály, költő.*** († 1855.)

Derékon alul ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Fejét félig jobbra fordítja. Írás lent a középen: «Vörösmarty.»

Könyomat. M. 33·3—24·9 cm. Jelzése alul balra és a középen: «Kiadó tulajdonos Paterno F. Bécsben — 37. | Nyomta Haller J.» Ltsz. 2396.

XIV. ***Arany János, költő.*** († 1882.)

Mellen alul ábrázolt, félig balra forduló alak. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 20—16·5 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Ny. Walzel A. Pesten — Barabás M. 848.» Jobbra az írás alatt: «Az Életképekhez.» Ltsz. 631.

XV. ***Jókai Mór.*** († 1904.)

Térden felül ábrázolt ülő alak, szemközt. Fejét félig balra fordítja. Lent a középen az ábrázolt neve tintával.

Kőnyomat. M. 30·9—23·3 cm. Jelzése alul jobbra: «Barabás | 854.» Ltsz. 2400.

XVI. ***Jókainé Laborfalvi Róza, színésznő.*** († 1886.)

Térdig ábrázolt alak szemközt. Fejét félig jobbra fordítja.

Kőnyomat. Írás előtt. M. 34—25·2 cm. Ltsz. 7445.

XVII. ***Tóth Kálmán, költő.*** († 1881.)

Térden felül ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Bal kezével asztalhoz támaszkodik. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 30·6—23 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Nyomt. Walzel A. F. Pesten 1853 — Barabás—853.» Ltsz. 4299.

XVIII. ***Tompa Mihály, költő.*** († 1868.)

Térden felül ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Bal kezét asztalon nyugtatja. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 29·5—20·9 cm. Jelzése alul jobbra: «Haske | Ny. Rohn és Grund. Pesten.» Alatta ceruzával: «1868.» Ltsz. 4297.

XIX. ***Gr. Ráday Gedeon, Szigligeti Ede, Degré Alajos, Br. Podmaniczky Frigyes.*** (1856.)

Mellképek. A felső sorban Gr. Ráday és Szigligeti, az alsóban Degré és Br. Podmaniczky. Az ábrázoltak alatt névaláírásaik.

Kőnyomat. M. 31·8—23·5 cm. Jelzése lent a középen: «Barabás | 856.» Jobbra: «Nyomtatta Reiffenstein és Rösch Bécsben.» Ltsz. 3809.

XX. ***Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Garay János és Nagy Ignác.***

Mellképek. A felső sorban Vörösmarty és Petőfi, az alsóban Garay és Nagy. Az ábrázoltak alatt névaláírásaik.

Kőnyomat. M. 34·2—26 cm. Jelzése lent a középen: «Barabás | 850.» Jobbra: Nyomtatta Reiffenstein és Rösch Bécsben.» Ltsz. 4623.

XXI. ***Emich Gusztáv, könyvkiadó és nyomdász.*** († 1869.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló ülő alak ovális keretben. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 22·3—18·8 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Testi E — Kiadja és Nyom: Pataki J. Pesten 1863.» Ltsz. 1239.

XXII. ***Bartakovics Béla, egri érsek.*** († 1873.)

Derékig ábrázolt, félig jobbra forduló alak. Írás lent: «Kis-Apponyi | Bartakovics Béla | Egri Érsek | Csász. Kir. Valóságos Belső Titkos Tanácsos.»

Kőnyomat. M. 34·3—22·8 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Nyom. egri kősajtón. — Eybl 1852.» Balra az írás alatt: «Melléklet az «Eger» című hetilap 1864. évi 2-ik számához.» Ltsz. 932.

XXIII. ***Simor János, esztergomi biboros hercegérsek.*** († 1891.)

Mellig ábrázolt alak, szemközt. Fejét kissé jobbra fordítja. Ovális keret. (Io. Card. Simor. P. Primas. A.-Eppvs. Strigon.)

Rézkarc. M. 19·8—14·4 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Phot. del. | Fr. Alessandri Romæ 1870. — W. Unger inscid.» Lent a középen a művész aláírása: «W. Unger f.» Ltsz. 5644.

XXIV. ***Ürményi József, alnádor.*** († 1880.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló alak. Feje bal háromnegyed arcélben. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 35·3—34 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Kriehuber | 852 — Gedr. B. J. Rauh in Wien». Ltsz. 5215.

XXV. ***Scitovszky János, esztergomi biboros hercegérsek.*** († 1866.)

Térden alul ábrázolt, balfelé forduló és szemközt néző ülő alak. Írás lent: «Eminentissimo et Celsissimo Principi | Joanni Bapt. Scitovszky De Nagy Kér | S. R. C Presbytero Cardinali, Metropolit. Eccl. Strigon. Archi-Episcopo, S. Sedis Apostolicæ Legato Nato, Inclyti | Regni Hungariæ Primati, Summo et Secretario, Insignis Ordinis S. Stephani Regis Apostolici Prælato, | et Magnæ

Crucis Equiti, S. C. R. Apostolicæ Majest. Intimo Consiliario, per Provinciam Strigoniensem, Colocensem | et Agriensem omnium ordinum Religiosorum Visitatori Apostolico, A. A. L. L. et Philos. nec non S. S. Theol. Doctori, | humillima cum devotione dedicat. | Carolus Schrœder De Stötteritz | magno nummo argenteo pro fortitudine decoratus.»

Kőnyomat. M. 44·8—33·8 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Gedruckt bei Engel & Mandello, Pest, 1854. — Barabás. | 854». Ltsz. 4083.

XXVI. ***Szőgyény-Marich László, főtárnokmester, a főrendiház elnöke.*** († 1893.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló alak. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 27—22·4 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Gedr. bei Joh. Höfelich. — Eybl. 843.» Ltsz. 4051.

XXVII. ***Majláth György, országbiró, a főrendiház elnöke.*** († 1881.)

Derékon alul ábrázolt ülő alak, szemközt. Fejét félig balra fordítja.

Kőnyomat. Írás előtt. M. 30·5—23·6 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Nyomt. Leykum A. Bécsben. — Eybl. 842». Ltsz. 5228.

XXVIII. ***Gr. Széchen Antal, cs. és kir. főudvarnagy.*** († 1896.)

Térden felül ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 53·7—34·6 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Nyomt. Leykum A. Bécsben. — Eybl. 845.» Ltsz. 5237.

XXIX. ***Gyulai Ferenc gróf, táborszernagy.*** († 1868.)

Térdig ábrázolt, kissé balra forduló és fejét félig jobbra fordító álló alak. Írás lent: «Franz Graf Gyulai | Feldmarschall-Lieutenant.» Jobbra névaláírása: «Gyulaifms.»

Kőnyomat. M. 40·5—25·9 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Kriehuber | 850 — Gedr. bei Joh. Höfelich». Balra az irás alatt: «Wien, bei L. T. Neumann.» Ltsz. 1597.

XXX. ***Benedek Lajos, hadvezér.*** († 1881.)

Térden alul ábrázolt álló alak, szemközt. Karjait összefonja, fejét félig jobbra fordítja. Írás lent a középen: «Benedek | General-Major, etc.» Jobbra névaláírása: «Benedek.»

Kőnyomat. M. 45·7—32·8 cm. Jelzése jobbra az írás felett: «Prinzhofer 1849.» — Balra az írás alatt: «Wien, bei L. T. Neumann.» Ltsz. 5554.

XXXI. ***I. Ferenc József, megkoronáztatása. A koronázási ebéd.*** (1867. június 8.)

Jobbra a háttérben, a hosszú asztal fejénél áll a király és a királyné. Mindkettő magasra emeli poharát. Az asztal körül álló főurak.

Ceruzarajz. M. 15·3—12·1 cm. Készítette Mészöly Géza. Ltsz. 10508.

XXXII. ***I. Ferenc József és Erzsébet királyné 1856-ban.***

Derékig ábrázolt, jobbfelé forduló alakok, ovális keretben. Elől az uralkodó, balján hitvese. Írás lent: S^r k. k. apostl. Majestät Kaiser Franz Josef I. u Ihre Majestät Kaiserin Elisabeth.»

Kőnyomat. M. 25·4—21·2 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Eduard Kaiser | 1856 — Gedr. b. J. Höfelichs Wwe.» Az írás alatt: «Wien, bei L. T. Neumann.» Ltsz. 4875.

XXXIII. ***I. Ferenc József a koronázási dombon.*** (1867. június 8.)

A középen az uralkodó lóháton, jobbfelé fordulva, kardját magasra emeli. Az előtérben, jobbra és balra, az apostoli keresztet vivő egyháznagy és zászlós urak. Írás hátul ceruzával: «Krönung Kais. Franz Josef I | Budapest | (Schwur).»

Ceruzarajz. Papir. M. 32·3—22·5 cm. Jelzése hátul a fenti írás alatt: «G Mészöly', gezeichnet.» Ltsz. 10507.

XXXIV. ***I. Ferenc József megkoronáztatása.*** (1867. június 8.)

A középen térdel az uralkodó. A hercegprimás és a nádor a fejére teszik a koronát. Jobbra és balra az ország főméltóságai. Írás hátul ceruzával: «Krönung Kaiser Franz Josefs zum König v. Ungarn 8. Juni 18. .»

Ceruzarajz. Papir. M. 12·3—21·5 cm. Készítette Mészöly Géza. Ltsz. 10511.

XXXV. ***Erzsébet királyné.*** († 1898.)

Térdig ábrázolt, félig balra forduló és szemközt néző alak. Írás lent a középen: «Elisabeth | Kaiserin von Oesterreich etc. etc.»

Színes kőnyomat. (Ovális forma.) M. 38·6—30·5 cm. Jelzések balra és jobbra az írás felett: «Eduard Kaiser | 1858. Ged. bei Jos. Stoufs, Wien.» Az írás alatt balra: «Wien bei L. T. Neumann.» Hertzka Elza úrhölgy ajándéka. Ltsz. 6829.

XXXVI. ***I. Ferenc József leteszi a koronázási esküt.*** (1867. június 8-án.)

A középen áll az emelvényen az uralkodó. Jobb kezét esküre emeli, baljában keresztet tart. Jobbra az esztergomi érsek az eskü-

formát olvassa. Mögöttük az ország főméltóságai. Lent balra néhányan a zászlós urak közül és a király lovát tartó csatlós.

Ceruzarajz. Papir. M. 15·4—12 cm. Készítette Mészöly Géza. Ltsz. 19512.

XXXVII. ***Az 1867-i magyar ministerium tagjai.***

Mellen alul ábrázolt alakok. Fent a középen gr. Andrássy Gyula. Alatta a felső sorban Lónyay Menyhért és báró Wenkheim Béla. A középsőben báró Eötvös József és Horváth Boldizsár. Az alsóban gróf Mikó Imre, Gorove István és gróf Festetich György. Lent a középen az ország címere a koronázási jelvényekkel. Alatta: «A Magyar Miniszterium 1867-ben.» Utánna az ábrázoltak nevei.

Kőnyomat. M. 37·9—48·1 cm. Jelzése alul balra és a középen: «Kóre rajzolta Kazler V. — Nyomda és kiadó tulajdonos Gerhart Henrik, Margarethen Grüngasse 32 szám Bécsben.» Ltsz. 7898.

XXXVIII. ***Báró Wenckheim Béla, Magyarország miniszterelnöke.*** († 1879.)

Térdig ábrázolt, félig balra forduló ülő alak. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 27·4—21·4 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Ged. bei A. Leykum in Wien. — Eybl. 842.» Ltsz. 5594.

XXXIX. ***Gróf Festetics György, Ő felsége személye körüli minister.*** († 1879.)

Derékon alul ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Irás alul: «Gróf Festetics György | Ő Felsége oldala melletti Minister.»

Kőnyomat. M. 26·8—21·7 cm. Jelzése alul balra és a középen: «Kiadta Vereby Soma — Nyomt. Pollák Testvérek Pesten.» Ltsz. 5882.

XL. ***Lónyai Menyhért gróf, pénzügyminister.*** († 1884.)

Derékon alul ábrázolt, félig jobbra forduló álló alak. Irás lent: «Lónyay Menyhért | Magy—Kir. Pénzügy-Minister, | s Pozsonyi országgyülési képviselő.»

Kőnyomat. M. 26—22 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Kiadta Vereby Soma. — Nyomt. Légrády Testvérek Pest.» Ltsz. 5576.

XLI. ***Horváth Boldizsár, igazságügyminister.*** († 1898.)

Derékon alul ábrázolt, félig balra forduló álló alak. Irás lent: «Horváth Boldizsár | Szombathely Városa Országgyülési Képviselője, | s a m. Földhitelintézet jogügyi igazgatója, s. a. t.»

Kőnyomat. M. 26·3—20·7 cm. Jelzése alul balra és a középen: «Kiadta Vereby Soma. — Nyomt. Pollák Testvérek Pesten.» Ltsz. 1615.

XLII. ***Gorove István, földmivelési- ipar- és kereskedelmi minister.*** († 1881.)

Derékig ábrázolt, félig balra forduló alak. Lent a középen névaláírása: «Gorove István | minister.»

Kőnyomat. M. 35·5—28 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «K K Hof-Kunstdruckerei v. Reiffenstein & Rösch, Wien.— Barabás. | 870.» Ltsz. 1520.

XLIII. ***Tisza Kálmán, Magyarország ministerelnöke.*** († 1903.)

Térden alul ábrázolt, jobbfelé forduló ülő alak. Fejét kissé visszafordítva szemközt néz. Lent a középen névaláírása.

Kőnyomat. M. 36·7—28·2 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Barabás. 860 — Nyom Reiffenstein és Rösch Bécsben.» Ltsz. 4294.

XLIV. ***Báró Sennyey Pál, királyi tárnokmester, a főrendiház elnöke.*** († 1888.)

Derékig ábrázolt alak. Fejét kissé balra fordítja. Irás lent: «Báró 'Sennyey Pál | Tárnok Mester.»

Kőnyomat. M. 19·6—16·7 cm. Jelzése alul balra és a középen: «Kiadta Vereby Soma. — Nyomt. Pollák Testvérek Pesten. 1865.» Ltsz. 4088.

XLV. ***Szende Béla, honvédelmi minister.*** († 1882.)

Mellig ábrázolt alak. Fejét félig balra fordítja. Lent a középen névaláírása. Alatta: «M. Kir. Honvédelmi Minister.»

Kőnyomat. M. 45·5—38 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Szamossi | 872 — Nyomatta és kiadja Halász István Pesten.» Ltsz. 3840.

XLVI. ***Ifj. Bartal György a helytartó tanács alelnöke, később földmivelési-, ipar- és kereskedelmi minister.*** († 1875.)

Mellig ábrázolt alak. Fejét kissé balra fordítja. Irás lent: «Bartal György. | Magyar kir. Helytartó tanács Alelnöke. | Hazafiui tiszteletből kiadta Nagy Alajos.»

Kőnyomat. M. 21·8—18·8 cm. Jelzése alul balra és jobbra: «Marastoni Jós. 1865. — Nyomt. Pollak Testvérek Pesten 1865.» Ltsz. 933.

XLVII. ***Trefort Ágoston, vallás- és közoktatásügyi minister.*** († 1888.)

Mellig ábrázolt, félig balra forduló alak. Feje háromnegyed arcélben. Lent a középen névaláírása.

Rézkarc. M. 36—27 cm. Jelzése alul jobbra: «Pap Henrik.» Ltsz. 4303.

M.D.K.

Kaján

"Szinházi Parlament" cimmel Bajor, Somlay, Gobbi, Major, Tolnay, Ajtay, Lukács, Várkonyi és Timár szinmüvészekről készitett karikaturát, melyeket bemutat a lap.

Szinház, Bp. 1947. juni 24-3o. III. évf. 26. sz.

Dr. Hoffmann Edith
Úrnagyasszonynak

Budapest

VI. Aréna-út 41.
Szépművészeti Múzeum

Käiser Eduard

litofr.

l.

Mag N M Cent

44. l. 89. l. 90. l.

KAISER György

1969
Budapest
Born in Budapest
Marczibányi Festőiskola,
Mester: Mohácsi András
szobrászművész
Marczibányi Painting School,
Master: András Mohácsi sculptor
1992–
Magyar Képzőművészeti Főiskola,
Budapest
Hungarian Academy of Fine Arts,
Budapest

Kiállítások / Exhibitions

1991
A Marczibányi Festőiskola év végi kiállítása
Breaking-up exhibition of the Marczibányi Painting School
1992
A Marczibányi Festőiskola év végi kiállítása
Breaking-up exhibition of the Marczibányi Painting School
1993
A „Nemo" Festőiskola év végi kiállítása
Breaking-up exhibition of the Nemo Painting School
1997
A Ludwig-pályázat kiállítása
Exhibition of the Ludwig Competition
Diploma kiállítás
Diploma exhibition
1998
Barcsay-pályázat kiállítása
Exhibition of Barcsay Competition

TERMÉSZET ÉS MŰVÉSZET

NATURE AND ART

PRÍRODA A UMENIE

28. 02. 1998–25. 03. 1998

A Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak kiállítása

Exhibition of the students of the Hungarian Academy of Fine Art

Výstava študentov Vysokej Školy výtvarných umení v Maďarsku

K-13428

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet Könyvtár Budapest

Revízió
1999

GALÉRIA MEDIUM

SZLOVÁK KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI AKADÉMIA, POZSONY
ACADEMY OF FINE ART AND DESIGN, BRATISLAVA
VYSOKÁ SKOLA VÝTVARNÝCH UMENÍ, BRATISLAVA

Kaiser György

bécsi műmárványozó
1806-tól készítette
a műmárványozási
munkákat.

Géfin Gyula dr:

A szombathelyi székesegyház.
Szombathely, 1943. 62. l.

XL.

724.
734.

Kaiser György

pápai márványozó mester
készítette a szombathelyi szekes-
egyház műmárványozó mun-
kájának legnagyobb részét.
1806 – 1811-ig

Kapszomb. 16. l.

Stern III. 205.

Kaiser György

bécsi márványszómester

szerződése a keresztháló hátra-
lévő márványszási munkála-
tairól 1806. aug. 27.
U. az. szerz. a hajó márványszá-
sairól 1806. okt. 10.

Kapszomb. 89. 1

Satyr - bronzszobrocska Aquilumból

III. 43 - 44.

Kaiser György

műmárványozó, pápai mester

első

Tószombathelyen.

szló F. E.
9 június 1-jén.

ultan ül. Mindkét kezével piros
ájára nehezedik, jobbján kék-
eresztjének aranyláncát nya-
alambősz, szakálla és bajusza
tiuma és cimadája fehér, dere-
uma világoskék, vállaira vetett
or színű. Jelzése alól jobbra
ROMA, 1900. III.« Felirata a
. D. MDCCCC. PONT. XXIII.«
4·5 cm. — Lelt. sz. 3206. —
er 15-én. — Értéke 20000 K. —
iki 87806 sz. leirat alapján 1906
ejelentetett 1907 január 22-én

adatok a Szépművészeti Múzeum-
XII. 7. — 1908: XII. 7. —

III
420 (3206)
625 (287).

: 420

Aj.

MDK

934o2. Kaiser Hugó,nev.

a Bp.VI. Jász-u. 41. sz. a földsz. ház.

Magánépitési engedélyek Budapesten.
Vállalkozók Különye. 19o9.nov. 1o. 6.1.

MDK

Kaiser Hugó ép.m.

Ujpesti izr. tpm. bővitése

Épitő munkálatok. Vállalk. Közl. 1909. V.26. 5.1.

MDK

Kaiser Hugó, építész

Uj épitkezési eng. Épitő Ipar, 1910. aug. 28.
347 l.

MDK

Kaiser Hugó

épitész

Magánép. eng. Épitő Ipar, 1909. nov. 14. 428 l.

MDK

Kaiser Hugó

A nagyváradi közp. takptár pályatervei. Magyar Pályázatok IV. lo. Művészet 1907. 71.l.

Kaiser Haag

MDK

Kaiser Hugó építész

Magyar Pályázatok, 1905-6, 3.sz. 26-27.l.

MBK

Kaiser Hugó, építész

a pozsonyi vigadó pályatervein részt vett.

Magyar pályázatok. IV. 9.
Műcsarnok. 1906. 424. l.

MDK

Kaiser Hugó

Vidéki lakóház, vf.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat. 43.l.

Kaiser Hugó

építész, Budapest

Magyar Pályaudvar

1906. 12. sz. (A nagy-
városi Központi
Takarékpénztár pálya-
tervei, műnaki vas-
fokkal)

Díjat nem nyert

Kaiser Hugó

épitész Bpest

Wód

Magyar Pályázatok

1906. 9. sz. (A

pozsonyi vigadó

pályatervei, mű-

haki rajzokkal.)

díjat nem nyert

~~Felirat római fejlán~~ VII. 140.

Kaiser Hugó

Munkarnok epilesz Bpest

1906. tav. kiáll. 415

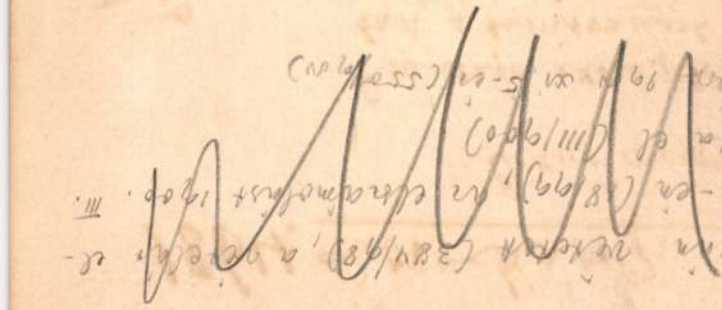

1864. Lotz Károly:

Jézus megjelen

~~E szénrajz azt a jelenet~~
ban a tanitványok a
r. ~~30.~~ (és 31.). A kendővel leter
szemközt
Ken (ut Jézus, ~~[illegible]~~
darabokat, ~~[illegible]~~
~~hármójik fejét dicsfény~~
omlik, bő ujjú köntöse r
zsámolyon nyug~~[illegible]~~ tatja
az, a ki az üdvözítő jobb
hord és ~~kalapját~~ tövezét meg botját
~~ujjakkal láttak el~~, ~~[illegible]~~ köpe
A háttérben balra az ete
kerét és terdre. borul a Messi
~~[illegible]~~
Az ~~[illegible]~~
függönyei kilátást, enge
Szénrajz, méretei
A pécsi siékesegház

Az 1898. XI. 14-

Annyi hármójok fejét dicsfény övezi.

P Az asztalon (háromi) tányér, egy verlegt meg egy pohár a teriték.

P edényekkel megrakva

Kaiser Hugó

Művészet 1903. 278.

Kaiser Hugó

– 1905. 126

– 1907. 71

KAISER Josef építőmester

Szilágyi 2005. 151.

Komárom-Esztergom megye műem

Ászár rk.
Orgona: **1880-as évek**

Bakonybánk rk.
Orgona: későbarokk (átalakítva)

Bakonysárkány rk.
Orgona: 1899 (Rieger Testvérek)

Bakonyszombathely rk.
Orgona: **1830 (Karl Klöckner)**, átépítve

Bokod evangélikus
Orgona: 1816 (Reinhard György), átépít

Csatka rk.
Orgona: 1903 (Franz Josef Swoboda), át

M.D.K.

Kaiser János, egri ontalos, nér-
csináló

1761-80 körök szerepel az egri adóssze írásorban. Francz József építőmesterrel egük dolgozik és Farola Henrik lakatosmester só-gora.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 347.old.

KAISER János egri asztalos, székcsináló. Egerben 1761-80 közötti adóösszeirásokban szerepel, tudjuk róla, hogy --+ Francz József épitőmesterrel együtt dolgozik és --+ Fassola Henrik lakatosmester sógora.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit

M.D.K.

Kaiser Ferenc, egri ácsmester

Fazola Henrik sógora, neve Egerben 1761-80 közt szerepel. - Kaiser Józseffel is dolgozik együtt.

Heves megye müemléki topográfiája I.írta Voit Pál,
Magyarország müemléki topoggáfiája VII.. köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 397. old.

KAISER, Josef Franz, festő M.D.K.

~~x1840xx~~

Jelenet a győri csatából./ müve alapján készitett kézzel szinezett litográfiát Eduard Kaiser/ 1809.

repr.

Cennerné Wilhelmb Vizella: Magyarország történetének képeskönyve 896-1849. Bp. 1962. 260.l.

Kaiser

A.

Lykanemzromantika
57. A.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

Pozsony. 1795. Kaiser János, Kőnnüvesegéd.

Pressburger Zeitung

1795., 9. szám

KAISER, Johann, pozsonyi kőművesmester

J. K. Maurergesell, 4 hónapos lánya meghalt. (1795, 107 l)

—

U. az., 7 éves lánya meghalt. (1801, 449 l)

—

U. az, 38 éves felesége meghalt. (1801, 498 l)

—

Preßburger Leitung
(Gentheon)

Kaiser Mátyás

épitész

szül. 1820-ban Nagyszombat-

ban.

Kaiser Mátyás, építész, szül. 1820-ban Nagyszombatban, 1840—42 az építészeti szakosztály r. hallgatója volt.

lásd

Fleischer Béla 56. l.

Tergovest.

A középtérben balra van
lyet ostromolnak, jobbra az e
köti le figyelmünket, a hová
hegyek fölött üstökös halad

Figura haec ob oculos
rum quidem terrestre,
cet nouum in coelo ard
quae supra Serenis
castris in

fölül: 112 és SIGISMVNDVS DVX
magyarázó szövege: 1. Cometa
jezése: III. Aquila.

Ének kezdete

Rm., mér. a rl. 10.

MDK

Josef M. Kaiser

Magyar Könyvszemle 1942.III.füz.267-289.o.

Kaiser, Josef III

grafikus XIX sz

l.

Szerző. 269. l.

279. l.

szempontok voltak a döntők a könyv anyagának megválogatásában és csoportosításában. De a hasonmás-formában bemutatott újságoldalak egyben a XVII. század történelmének is eleven képét vetítik az olvasó elé: visszatükrözik az egykorúak érdeklődésének irányát, véleményüket az eseményekről s nem utolsó sorban az események hatását a XVII. század átlagemberének életére.

Az újságkiadó nyomdászok eleinte alig tudták, hogy kiadványaik új korszakot nyitnak. A nyomtatott hetilap mellett az írott újság is fennállott még egy évszázadig, a legrégibb nyomtatott újságok külső megjelenésükben ezekkel éppoly szoros kapcsolatot tartanak, mint a könyvvel, a röpirattal és az egyszeri hírközlést szolgáló *Neue Zeitung*-gal. Az 1609-i *Avisó*nak minden számához külön címlapot nyomtattak, akár a *Neue Zeitung*hoz. Igen sok újság címlappal kezdte évfolyamát és tárgymutatóval zárta le, hogy valóságos történeti mű benyomását keltse. Az újság mindezen formáinak küzdelmét jellemző módon mutatják be Schöne szemelvényei, kiemelve az átmenetet a

[1] Ism. Hubay Ilona: MKSzle, 1940. 127—133, 410—411. l.

Magyar Könyvszemle 1942. III füzet

Szemző P.:

ccd

J. N. Kaiser

PETER J. N. GEIGER ÉS HECKENAST GUSZTÁV KÖNYVILLUSZTRÁCIÓNK TÖRTÉNETÉBEN.

A könyv, tartalma, külső megjelenése mindig hű tükörképe a teremtő koroknak, nemzeteknek. Szemléltetően és meggyőzően árulkodik emberről, ízlésről, életfelfogásról, eszményekről. A „szép könyv", a bibliofilek féltett kincse egyformán szolgáltat adatokat művészet- és szellemtörténetnek.

Tanulmányunk az illusztrációkkal ékesített könyvvel foglalkozik és a XIX. században vezet bennünket, mely legnagyobb részében még az előző kor hatása alatt áll. A szépirodalom illusztrálása tulajdonképen a XVIII. században indul el nagy lendülettel. Franciaország ebben az időben jut el könyvművészete csúcspontjára és erősen befolyásolja a többi európai kultúrnemzetet is; hiszen nem kisebb művészek, mint Boucher, Fragonard, Greuze, Oudry, Saint-Aubin és még igen sok híres festő vállalja a könyvek díszítését, illusztrálását. S míg Franciaországban a könnyed elegáncia, szellemes találékonyság, a biztos kézzel megalkotott szerkesztés és a gondos technikai kivitel ragadják el az olvasóközönséget, a németországiak nagyobb érzelmi mélységről, bensőségről is tanúskodnak. Az osztrák és vele együtt a mienknek a biedermeier leheletfínom bája és érzelgőssége a velejárója. Majdnem minden irodalmi mű — regény, dráma, költeményes kötet — képekkel tarkán jelenik meg. A rajzolók alig győzik a kiadók megrendeléseit. A közönség most már egyenesen „igényli" a pompásabbnál pompásabb kötésű, díszítésű műveket, a „díszkiadásokat". Csak a képzett kiadó személye, műveltsége menti meg a kiadványsorozatokat a kispolgár megbízhatatlan, nem időt álló tömegízlésétől, vagy a kontárkéztől. A réz-, a XIX. században majdnem kizárólag acéllemezre vitt metszet-illusztrációk most már nemcsak díszes keretet, fej- és záródíszeket képeznek, hanem egész kis jeleneteket, képeket ábrázoló egységes könyvdíszek. Legtöbbször az előzékcímlapon, az ugyancsak gondosan

megrajzolt cím és impresszum között foglalnak helyet. E képecskék, sokszor vérbeli művészek valóságos miniatűr remekei, vagy a könyv tartalmának allegorikus megfogalmazásai, vagy a szöveg egy-egy érdekesebb jelenetét vetítik ki. A címlapkép (Titelvignette) a XVIII. és a XIX. század könyvművészetének legjellemzőbb eleme, a század vége felé lassan a szöveg lapjai közé illeszkedik, mely az illusztráció öncélúságához vezet. A fordulatot ezúttal Anglia adta: visszatért a fametszethez, mely a réz- és a felette uralomrajutott acélmetszetnél sokkal festőibb képhatást keltett. Németországban, a fametszet igazi otthonában, MORITZ V. SCHWIND (1804—1871. Bécs, München) és LUDWIG RICHTER (1803—1884. Drezda) nép- és gyermekkönyvei, valamint ADOLF V. MENZEL (1815—1905. Berlin) történeti tárgyú fametszetei viszik diadalra az új eljárást. A korszak végén a fotomechanika nagyhangú képviselői teljesen elnyomják a művészi metszet-illusztráció önálló életét.[1]

Nálunk HECKENAST GUSZTÁV az első azok között, akik illusztrált kiadványaikkal művészi tökéletességre törekedtek. Megjelenéséig könyvkereskedelmünk és könyvkiadásunk még csak igen kevéssé megmunkált terület, mindamellett, hogy HARTLEBEN K. A., EGGENBERGER, KILIÁN többi kiadóinknál fokozottabb mértékben, nagyobb beavatottsággal igyekeznek anyagi és erkölcsi lehetőségeket kamatoztatni. Valójában HECKENAST érti meg kora követelményeit. Vállalkozó kedvvel fogadja el a kiváló német és magyar írók kéziratait s piacra dobott könyveit nemcsak üzleti szempontból értékeli; műveltsége a fémjelzett irodalom kiadójává emeli. A pilismaróti, fínom ízléssel, értékesen berendezett, magasszínvonalú könyvtárral ellátott kastély ura, aki megjárta Német- és Franciaországot, Angliát, ha árúsítja is a Faustot, amellett még kívülről is megtanulja. Írók és művészek mecénása, barátja s nem egyszer sikerült verset, vagy rajzot vet papírra. Belső ügye a könyv. Íróit műveik értékének megfelelő honoráriummal, alkotásaikat szebbnél-szebb, gazdagabbnál-gazdagabb kiadványokkal tartotta életben. Ha kedvenc írójáról volt szó, sohasem kímélte

[1] V. ö. LÖFFLER, KARL: Lexikon des gesamten Buchwesens. Leipzig, I. köt. 284—286. l., III. köt. 321—22. l. — RÜMAN, ARTHUR: Die illustrierten deutschen Bücher des 19. Jahrhunderts. Stuttgart, 1926. — SONDHEIM, MORIZ: Das Titelblatt. Mainz, 1927. — NAGY ZOLTÁN: A modern magyar könyvillusztráció. MKSzle, 1937 135—152. l.

Adalbert Stifter:
Mappe meines Urgrossvaters című novellájából készült címlapkép
a Studien III. kötetéhez.

22943. I/11

Studien

von

Adalbert Stifter

Zweiter Band.

Gustav Heckenast in Pest.

Iris.

Deutscher Almanach

für 1847.

Zu Mistern' Waldgänger.

Pesth.

Gustav Heckenast.

IRIS

DEUTSCHER ALMANACH

FÜR 1848.

az előállítási költséget és a legjobb hazai és külföldi művészeket foglalkoztatta (BARABÁS MIKLÓS, PETER J. N. GEIGER, JOSEF M. KAISER, LUDWIG RICHTER, stb.), hogy minél szélesebbkörű olvasóközönséget teremtsen. HECKENAST legkedvesebb kiadványa STIFTER íróbarátjának művei voltak. Igen nagy súlyt helyezett szépségükre. Vászonba, félbőrbe, bőrbe, selyembe köttette a nyolcadrét alakban, gondosan megválogatott, jól olvasható betűkkel megjelentetett könyveket, szebbnél-szebb rézmetszetekkel díszíttette, melyeknek rajzait PETER J. N. GEIGER, metszeteit JOSEF AXMANN készítette.[2]

GEIGER (1805—1880. Bécs) a Habsburg-ház udvari festője, az egykorú tárlatok népszerű dísze, akiért még Párizs is vetélkedett, már a STIFTER-művek kiadása előtt feltűnt magyar kapcsolataival HECKENASTnak.[3] Neve még gyermekkorában eljutott hozzánk, minthogy egyik szobrász-nagybátyja meghívásunkra nagyobb szoborcsoportot dolgozott ki számunkra. 1842-ben azután maga a kiváló festőművész állapodott meg a pozsonyi születésű s időközben Bécsbe került EHRENREICH S. ÁDÁM rézmetszővel, valamint WENZEL GUSZTÁV jog- és történettudós tanárunkkal, hogy elkészíti hazánk történetének legjellemzőbb képeit s azokat sorozatosan, füzetekben publikálják. Ugyanazon év őszén elkészült az első próbalap, 1843-ban pedig rendszeresen megindul

„Magyar- és Erdélyország története rajzolatokban Geiger Péter N. János akadémiai képírótól; tervezte és magyar s' német nyelven magyarázta Dr. Wenzel Gusztáv a bécsi cs. k. Teréziai lovag akadémiában r. ny. professzor. Kiadta Ehrenreich Ádám akad. rézmetsző. — Geschichte Ungarns und Siebenbürgens in Abbildungen von Peter J. N. Geiger, akademischem Maler; nach den Angaben, und mit Erläuterungen in ungarischer und deutscher

[2] HECKENASTra vonatkozólag v. ö.: Briefe von Adalbert Stifter. Hrgb. v. JOHANNES, APRENT. Pest, 1869. 3 Bde. — SZEMZŐ PIROSKA: Német írók és pesti kiadóik a XIX. században (1812—1878). Bp., 1931. 83—115. l. — HECKENAST DEZSŐ: Heckenast Gusztáv. Bp., 1936. — Egy magyar könyvkiadó regénye. Összeállította RÉVAY JÓZSEF és SCHÖPFLIN ALADÁR. Bp., év n. — PUKÁNSZKY BÉLA: „Souvenir de Pilismarót". Tükör, 1939 207—212. l.

[3] K. v. WURZBACH: Biogr. Lexikon. Wien, V. köt. 123—125. l. — Magyar képzőművészek lexikona. Bp., I. köt. — Allg. Lexikon d. bildenden Künste. 13. köt. 344—345. I. — LÖFFLER, i. m. I. köt. 609 l.

Sprache von Dr. Gustav Wenzel a. ö. Professor an der k. k. Theresianischen Ritterakademie in Wien. Herausgegeben von Adam Ehrenreich akad. Kupferstecher."

Összesen 17 metszetet készített GEIGER történelmünkből. Sikerét három kiadás igazolja, valamint az egykorú sajtó egybehangzó elismerő nyilatkozata: „Figyelmet érdemel tőlünk magyaroktul azon jeles képgyüjtemény, melynek kiadását Ehrenreich úr vállalta magára, s melly a magyar históriának szebb perceit örökíti. E jeles munkának rajzolója Geiger úr bécsi akadémiai festész, kinek eddigi képei — akár kigondolás genialitását, akár az ábrázolatok kiviteleit, akár pedig a rajz hibátlanságát tekintsük — őt az elsőrendű művészek közé sorozzák ... Azonban Ehrenreich úr vállalatát szép siker koronázza, mert előfizetőinek száma már csaknem 600-ra megy, kik között az uralkodó család minden fönséges tagjain kívül a magyar aristocráciák legfényesebb nevei olvashatók ... Ajánljuk e gyönyörű gyüjteményt olvasóink különös figyelmébe."[4] Így írt a *Honderü*, de többi lapjaink is. A magyar közönség pedig mindenütt szeretettel fogadta a GEIGER-képeket. Megérezte, hogy mesterük népünket, történelmünket, régi viseleteinket, fegyvereinket tanulmányozva, nemes példával járt elől festőinknek a történeti tárgyú képek megalkotásában. Sőt később is örömmel forgatta őket, mikor JÓKAI MÓRnak *A magyar nemzet története* című munkáját ékesítették fametszetes kivitelben.[5]

HECKENAST a vállalkozásában megjelenő szépirodalmi zsebkönyvön, az *Iris*en (1840—1848) keresztül került GEIGERrel közvetlen kapcsolatba. E folyóirat kevés kivétellel, majdnem teljesen maga köré csoportosította az akkor élő bécsi írónemzedéket. Közöttük LUDWIG A. FRANKL, aki *Sonntagsblätter für Heimatliche Interessen* (Bécs, 1842) című lapjában közölt méltatásaival nagyban hozzájárult GEIGER megismertetéséhez, felhívja az *Iris*ben vele együtt közreműködő STIFTERnek és HECKENAST-

[4] Honderü, 1843 II. 507. l., 1844 I. 738. l. — Regélő, 1843 II. 1079. l. stb.

[5] SCHIMMER, ADOLF: Historische Handzeichnungen von Joh. Nep. Geiger. Wien, 1861. — HEVESI LUDWIG: Österreichische Kunst des 19. Jahrhunderts. Leipzig, 1903. 86—87. l. — ERNST LAJOS: A magyar történeti festészet. Bp., 1910 34., 96. l.

nak a figyelmét a bécsi festőművészre, annál is inkább, minthogy tudomása volt arról, hogy STIFTER elbeszéléseit HECKENAST önálló kötetekben akarja megjelentetni és mindketten nagy súlyt helyeznek a könyvek tetszetős és elegáns kivitelére. STIFTER és kiadója lelkes örömmel megfogadják L. A. FRANKL tanácsát és felkérésük GEIGERnél is visszhangra talál. STIFTER maga is ügyesen kezelte az ecsetet s valahányszor hivatása óráit meglophatta, igen mélyen átérzett, hangulatos tájképekben igyekezett kivetíteni magából a lelkével eggyészövődött természetet és festő maradt elbeszéléseiben is. Írása a természet költészete, a friss föld illatát, a zsenge növények minden színét és fínomságát, a nyárban érő búzatáblák egész perzselő melegét felszívta magába. És a költő lelkének éppen ezek a csodálatos erővel irodalommá szőtt, hegyi levegőt és fenyőillatot árasztó erdő- és pusztaképei ihlették meg legjobban GEIGERt s ugyanakkor megkövetelték, hogy a stifteri gondolatnak necsak egyszerű másolója, hanem rendkívül fínomérzésű művésze legyen. — GEIGERnek első STIFTER-illusztrációi a *Studien* I. és II. kötetében, 1844-ben jelentek meg. Ezzel a Linzben élő STIFTER, a bécsi festőművész és HECKENAST művészi egyezségre léptek, mely a STIFTER-kötetek megjelenése folyamán mind melegebb barátsággá fejlődött. Tanúsága több mint háromszáz levél. Költő, illusztrátor és kiadójuk talán még sohasem váltottak egymással ilyen tisztahangú és ideális tartalmú leveleket. Személyes ügyeik mellett politikáról, nevelésről, irodalomról esztétikáról, művészetről szólnak. Bennünket elsősorban az utóbbi kérdést tárgyalók érdekelnek, helyesebben, amelyek bepillantást engednek GEIGER műhelyébe, vagy szüntelenül nyomába vannak a bécsi rajzokat, illetőleg metszeteket Pestre szállító postakocsinak.[6]

„In Erwiederung Ihres Geehrten melde ich Ihnen, dass mir die fertigen Bogen der ‚Studien' zugestellt worden sind. Ich danke Ihnen auf das herzlichste, dass Sie das Buch so schön machen, es gefällt mir ausserordentlich, auch die Vignette, der Haidebube, wird wunderschön ... Sollte Axmann mit dem Stiche nicht leicht zu bestimmter Zeit fertig werden können, so könnte ja die zweite

[6] V. ö. Briefe von Adalbert Stifter, i. m. — HECKENASTnak GEIGERhez címzett, a szakirodalomban eddig ismeretlen, kiadatlan levelei (Fővárosi Könyvtár, Budapesti Gyüjtemény, B/926/41. Joh. Nep. Geiger).

Zeichnung Geigers von jemand anderm zur selben Zeit gestochen werden, als die erste unter Axmanns Händen ist"[7] — írja STIFTER 1843. december 8-án a nyugtalankodó HECKENASTnak az 1844-ben megjelent *Studien* I. és II. kötetének GEIGER-illusztrációiról. A *Haidebube* az I. kötet címlapképe volt és a benne szereplő *Haidedorf* című elbeszéléséből merítette tárgyát; a „*Studien von Adalbert Stifter.* I. Band" cím és az „1844. *Verlag v. Gustav Heckenast in Pest*" impresszum között foglal helyet a pusztai pásztorfiú sziklán ülő, dús növényzettől körülvett, bájos figurája. A szemlélőnek nem ismeretlen a feléje áradó stílus és annak poétikus hangulata, mert kétségtelenül BARABÁS MIKLÓsunk fínom és hangulatos biedermeier-alakjainak ikertestvérére ismer benne. GEIGER kis képéhez több vázlatot is készített, melyeket úgy kiadójának, mint STIFTERnek megküldött véleményezés végett.[8] Bár GEIGER bizonyos fokig alkalmazkodott szövegéhez — amit az író, amint látni fogjuk, az ellentmondások elkerülése érdekében maga is megkívánt — mindig egyéni művészetének erejével vetítette ki a képzeletében testet öltött stifteri eszmét. Hiszen STIFTER a műveiből áradó varázslatos hangulaton kívül pl. a *Heidebube* figurájához csak a következő leírással járult hozzá: „. . . . Inmitten all dieser Herrlichkeiten [der Natur] stand er, oder sprang, oder sass er, ein herrlicher Sohn der Haide: aus dem tiefbraunen Gesichtchen voll Güte und Klugheit leuchten in blitzendem, unbewusstem Glanze die pechschwarzen Augen . . . um die Stirne war eine Wildnis dunkelbrauner Haare kunstlos den Winden der Fläche hingegeben . . ."[9]

A *Haidebube* című metszet jelzése „*Peter Joh N. Geiger del — Jos. Axmann sc*[*ulpsit*]. *Viennae*". Valamennyi GEIGER—STIFTER-illusztráció ilyen jelzésű s így bátran leszögezhetjük, hogy minden GEIGER-rajzot JOSEPH AXMANN Bécsben működő mester metszett acélba nagy hozzáértéssel a pesti kiadványokhoz. GEIGER nagyon szívesen dolgozott AXMANNnal, mert metszetei nyomán sohasem veszett el rajzainak művészi értéke. STIFTER vele is szoros barátságban volt. Sokszor látta vendégül hosszabb időre családos-

[7] Briefe v. Stifter, i. m. I. 52. l.

[8] SCHLOSSAR, ANTON: Adalbert Stifter und die Künstler Axmann u. Geiger. Zeitschrift f. Bücherfreunde, 1900/1901. 273—287. l.

[9] STIFTER, ADALBERT: Studien. Pest, 1844. I. köt. 279. l.

tól linzi házában s mikor a kevés gyakorlati érzékkel rendelkező AXMANN nehéz anyagi helyzetbe kerül, hosszú méltató levélben fordult GEIGERhez megsegítéséért: „Zeichnen Sie eines der versprochenen Bildchen, dass Axmann eine Arbeit bekommt... Axmann bekommt, sobald er zu arbeiten anfangen kann, eine a conto-Zahlung von Heckenast... Ich halte Axmann trotz mancher Fehler, die er unläugbar hat, für einen grossen, wo nicht der Anlage nach für den ersten Kupferstecher Wiens. Schade, dass diese herrliche Anlage nicht zu jener hohen Entwicklung kam, zu der sie berufen war" — írja többek közt.[10] AXMANNt egyébként nálunk is nagyon méltányolták sok értékes magyarvonatkozású metszetéért — Nyitra-, Tihany-, Beczkó-vára, Pázmány Péter, Arany János, Jókai Mór, Vörösmarty Mihály, Czuczor Gergely, Berzsenyi Dániel, Petőfi Sándor, Tompa Mihály, I. Ferenc József —, melyeknek egy részét Pesten dolgozta ki HECKENAST számára.[11]

A *Studien*, 1844. II. kötetéhez STIFTER *Der Hochwald* című novellája adta az illusztrációt: hatalmas erdőborította hegyek tövében, összehajló sziklafalak között ülő két, fínom árnyalatokban gazdag leányalak, az elbeszélés testvérpár-hősnői, a háttérben halványabban körvonalazott férfi, a két leány kísérője. GEIGER művészi kézzel emeli ki a jelenet főszereplőjét, a fiatalabbik testvért, azt árasztja el minden szépséggel, azt dolgozza ki leheletfínom vonásokkal, míg a többi figura elmosódottabb, s így a szemlélő legszívesebben nála időzik.

Az 1847-es év fontos kelte a GEIGER—STIFTER-illusztrációk történetének. Ekkor hagyja el a sajtót a *Studien* III. és IV. kötete, valamint az *Iris* zsebkönyvnek erre az esztendőre szóló évfolyama. A könyvművészetet GEIGER ezúttal négy művészi képpel gazdagította.

[10] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 23. l. — v. ö. még u. i. 23—25., 29—30., 88—89., 207., 233., 282., 354—355. l.

[11] V. ö. WURZBACH, i. m. I. köt. 96—97. l. — Allg. Lexikon d. bildenden Künste, i. m. II. köt. 287. l. — Tudományos Gyüjtemény, 1821 XII. 102. l. — NAGY IVÁN: Magyarországi képzőművészek. Századok, 1874 28. l. — BARABÁS MIKLÓS emlékiratai. Bp., 1902 148 l. — Művészet, 1904 205., 270. l. — SCHLOSSAR, ANTON, i. m. 273—287. l. — ERNSZT LAJOS, i. m. 31. l.

A *Studien* III. kötetéhez a *Mappe meines Urgrossvaters Augustinus* doktora szolgáltatott modellt: régies, korfestő berendezésű szobában, karosszékben ülő, könyvolvasásban elmerült alak. Itt már nem a természet, hanem az okoskodó ember GEIGER művészetének forrása. A hátterében és ezer apró részletében gondosan megrajzolt képen már 1844-ben dolgozott AXMANN. „Der Stich des Urgrossvaters ist noch nicht fertig — írja az érdeklődő HECKENASTnak STIFTER 1844. december 25-én —, dafür muss ich Sie versichern, dass das, wofür mir am meisten bange war, der Duft in den hintern Dingen auf der Platte wundervoll ist. Axmann nimmt sich sehr zusammen, aber er wird wohl stark in den Jänner hineinkommen. Lassen Sie es sich nicht kränken, wenn nur die Sache schön wird."[12]

Rendkívül érdekes a *Studien* IV. kötetének a zsidó beduint, Abdiast ábrázoló címlapképe. Abdias kemény, elszánt alakját a sivatag hangulatkeltő tája körvonalazza (v. ö. STIFTERnek *Abdias* című novelláját). Itt GEIGER legkevésbbé tartalommegértető; a saját művészi gyönyöreit kereső mester, aki nemcsak képzeletből, könyvforrások alapján gondolja el keletet és emberét, de maga is megjárta a homoksivatagot. Az *Abdias*on végigömlő pátosz nem stílus, nem számító hatástkeltő eszköz, hanem a keleti ember lelkületének őszinte kifejező jelképe. — STIFTER eredetileg más beállítást szeretett volna: „Geiger wird den Juden zeichnen, wie er die Schakale füttert..."[13] — írja 1844. július 17-én HECKENASTnak, azonban GEIGER meggyőzte beállításának kifejezőbb voltával. A bécsi mester legkedvesebb STIFTER-témája kétségkívül *Abdias*. Rendkívül sokáig dolgozott rajta; úgylátszik, hogy keleti utazásának sok-sok élményéből küzdelmesen kellett megteremtenie a legkielégítőbb elgondolást. STIFTER többször megfordul ekkor műhelyében, hogy sürgesse és segítse, ha szükségesnek mutatkozik. „Heute gehe ich nach Schliessung dieses Briefes zu Geiger, um Abdias zu holen oder zu fördern. Geiger und ich stehen sehr gut."[14] Azután: „Geiger werde ich schon treiben, dass er sich mit den Zeichnungen sputet. Ich weiss etwas, dass ihn sehr freuen wird, ich halte ihn nämlich für einen grösseren Compositeur, als

[12] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 63. l.
[13] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 55. l.
[14] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 65. l.

Cornelius und Kaulbach"[15] — írja mindkét esetben HECKENASTnak (1844. december 25., 1846. október 18.). GEIGERt később is megihleti *Abdias*. A 60-as évek felé STFITERrel való barátsága mindinkább elmélyül; a sűrűn váltott eszmekicserélő levelek, az író ösztönző, hozzáértő műteremlátogatásai egyre közelebb hozzák őket egymáshoz. STIFTER felveti GEIGERnek, megfestené-e számára művei alapján azt a képet, mely a legnagyobb hatással volt rá. Ekkor születik meg a *Beduinok a sivatagban* (1858) című vászon, melyet GEIGER azután STIFTERnek ajándékozott.[16] Művének képzőművészeti megjelenítése az ecset lágy vonásaiban, a színek ragyogó tüzében még jobban elragadta az írót: „Geiger sandte mir ein meisterhaftes Bild ‚Abdias' vorstellend. Meine Freude war ausserordentlich, und der Genuss des Kunstwerkes wird täglich grösser; denn das Bild wird, wie Geigers Arbeiten überhaupt, immer schöner, je länger man es hat... Ich weiss keinen besseren Dank für diese Annäherung seines Geistes an den meinen, als dass ich, wenn dieses Bild in meinem Zimmer hängt, nie mehr im Stande bin, in meinen Dichtungen zum Gemeinen oder Werthlosen herabzusinken. Das Bild ist das Erzeugnis des feurigsten Genies."[17] (HECKENASTnak, 1858. július 29-én.)

GEIGERnek — szerintük — a STIFTER műveiből áradó szellemet és hangulatot legjellemzőbben kifejező és egyúttal legszebb illusztrációs alkotásai az *Iris*, 1847. *Der Waldgänger* című elbeszéléséhez készültek. Mégpedig kettő, minthogy a tervezett címlapkép először túlságosan nagyra sikerült, viszont annyira tökéletes volt, hogy író, kiadó és művész egybehangzóan a szöveg közé illesztették külön kartonon. Az erdőjáró férfi, kíséretében a *Haidebube*-stílusában megrajzolt kisfiúval, az embernek legigazabb barátjáért, a természetért való rajongását fejezi ki. A két árnyalatokban gazdag figura hegycsúcson áll, alattuk hömpölyög hatalmas árjával a Moldva, körülöttük erdővel borított vidék pompázik. Az egyszínű acélmetszet csupa levegő, szín és illat. — Ennél talán még tartalmasabb, hangulatkeltőbb a másik metszet, a címlapkép. Ezen a Waldgänger sziklás hegycsúcson ülő figura, arcán áhítatos nyugalommal; ember, aki a körülötte tündöklő

[15] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 95. l.
[16] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 231. l.
[17] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 239. l.

természet csodájában Isten közelségét érzi. Külön érdekessége, hogy STIFTER maga készítette hozzá a vázlatot.[18]

„Ich habe durch Herrn v. Axmann mit der grössten Bestürzung vernommen, dass jene Vignette zu der Stifterschen Erzählung ‚Procopus', welche Sie mir und Herrn Stifter schon im May auszuführen versprochen, bis vor wenigen Tagen noch nicht in den Händen des Herrn Axmann war. — In dieser Verlegenheit erlaube ich mir, Euer Wohlgeboren auf das eindringlichste zu bitten, keinen Augenblick weiter mit der Ausführung der Vignette zu zögern. Jeder Tag der Verzögerung bringt mir namhafte Verlust, denn die Erscheinung eines Taschenbuches hat seine vorgeschriebene Zeit, und ohne Titelvignette könnte ich das Taschenbuch doch nicht herausgeben!... Auch füge ich hier anbringend einige kurze Auszüge aus der Erzählung bei, welche auf einige nothwendige Äusserlichkeiten der Bilder hindeuten."[19] HECKENASTnak ez az 1847. július 3-án GEIGERhez intézett sürgető levele nagyon indokolt volt, mert az *Iris*nek 1848 elején meg kellett jelennie s tartalmán kívül a legnagyobb vonzerőt valóban művészi metszeteinek köszönhette. Ismerte GEIGERnek akkori elfoglaltságát is. A bécsi mester tehetsége és dicsősége tetőfokán, túlhalmozva megrendelésekkel — ebben az időben készíti SCITOVSZKY pécsi püspök megbízásából a pécsi székesegyház részére Szent József oltárképét,[20] vele javíttatja ki a Pesti Műegyesület a HEINRICH EDÉNél megrendelt *Hunyadi Mátyás* című műlapot, mert GEIGER szerint „az öltözetek nem jelölték meg a kort és a csoportok rajzában is tetemes hibák voltak"[21] — már nem igen vállalt szövegillusztrációkat s csak STIFTERhez és HECKENASThoz fűződő barátsága tiltotta, hogy cserbenhagyja őket. A *Procopus*nak, a töprengő csillagász fausti figurájának azonban GEIGER nem tud ellentállni, túlságosan motívumgazdag ahhoz, hogy meg ne ihlesse teremtőerejét. Tudományos műszerei, földgömbje, távcsövei mel-

[18] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 80., 89—90. l.

[19] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

[20] Művészet, 1911. 274. l. — SZŐNYI OTTÓ: Boross János festő levelei Scitovszky pécsi püspökhöz... A Pécs-Baranyamegyei Múzeum-Egyesület Értesítője. Pécs, 1912. 153., 159. l.

[21] SZANA TAMÁS: Száz év a magyar művészet történetéből. Bp., 1901. 53., 135. l. — Művészet, 1902. 78. l.

lett ülő Procopus szimbolikus alakja a nagy találékonysága ellenére is véges emberi értelemnek. Idézett HECKENAST-levelünk a *Procopus* keletkezésének történetén kívül egyéb műhelytitkot is feltár: GEIGERnek elsősorban invenciója, STIFTER szövegei és igen sok esetben a kiadó értékes, hozzáértő tanácsai is segítségére voltak illusztrációi megalkotásában.

A *Studien* utolsó két kötete 1850-ben jelent meg egy-egy GEIGER-címképpel. Az V. kötetnek a megszokottnál nagyobb illusztrációja a *Hagestolz* című novellából merített és STIFTERnek igen tetszett: „Der Hagestolz ist aber ausserordentlich schön. Die Figur drückt vollendet den Charakter des Hagestolzens aus, wie er im Gedichte ist"[22] — írja 1847. november 16-án kiadójának. Az „agglegény" magaelémeredt, szomorú elhagyatottságot lehelő alakja típuskép és a VI. kötet illusztrációjával, a *Der beschriebene Tännling*-gel együtt hű másolata STIFTER elképzelésének. Az utóbbi felsőausztriai népviseletben ábrázolja a hűtlen szerelmesén búslakodó, komorarcú favágót, akit bánkódó szíve és az emlékezés visszacsalt a boldog találkozások tanújához, a néma lucfenyőhöz.

Nem sokkal ezután STIFTER minden erejét régen tervezett ifjúsági elbeszéléseinek feldolgozására fordítja. *Bunte Steine* címen, 1853-ban, két kötetben, *Studien*-formátumban jelentek meg és ami szerzője szívének a legnagyobb keserűséget okozta, nem GEIGER, hanem LUDWIG RICHTER illusztrációival.[23] Pedig kiadójával együtt, mint előző műveinél, ezt is a bécsi festőművésznek szánta. „Ich hoffe Geiger zu bestimmen, dass er zu der Arbeit eine Freude bekommt, und wenn ich öfter antreibe, hoffe ich, dass es gehen wird" — írja HECKENASTnak bizakodva 1853. január 12-én,[24] holott a kiadást HECKENAST még ugyanebben az évben tervezte. GEIGER azonban nagyobb kompozíciói miatt nem készül el idejében és HECKENAST lipcsei könyvkereskedő-rokona, GEORG WIGAND tanácsára az általa sokat foglalkoztatott RICHTERT bízza meg. STIFTER vígasztalhatatlan, mikor megkapja a RICHTER által illusztrált *Bunte Steine*-köteteket, amit kiadója előtt sem titkol. HECKENAST, minthogy a közönség nagy szeretettel fogadta az író

[22] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 145. l.
[23] RÜMAN, i. m. 281. l. — V. ö. még bevezetésünkben.
[24] Briefe v. A. Stifter, i. m. I. 80. l., II. 4. l.

újabb művét s RICHTER képei valóban nagyon gyengék voltak (csak a fametszetnek volt igazi mestere), újabb, GEIGERrel illusztrált kiadás közrebocsátását határozza el. Még 1852 decemberében megindítja a bécsi művésszel tárgyalásait: „Eingedenk Ihrer warmen Theilnahme an Stifters Werken, und eingedenk Ihres hohen Verdienstes das Sie sich durch die künstlerische Illustration der ‚Studien' erworben, kann ich mir das Vergnügen nicht versagen, Ihnen das neueste Buch, unseres Freundes vorzulegen u. zu verehren. Mit grossem Leidwesen muss ich dabei die Bemerkung machen, dass diesen beyden Bänden eine grosse Zierde abgängig ist, welche den Bänden der ‚Studien' durch die Beigabe Ihrer herrlichen Vignetten zu Gut kam. — Das Mscript der ‚Bunten Steine' ist so spät im Herbste in meine Hände gekommen u. es musste mit der Herausgabe so geeilt werden, dass nichts Anderes übrig blieb, als einige Vignetten während des Druckes, der in Leipzig geschah, durch einen dortigen Künstler anfertigen zu lassen. — Wie venig Richter durch die beyden Zeichnungen befriedigt hat, werden Sie selbst sehen. Stifter ist ganz unglücklich über die missrathenen Geschöpfe! — Ich konnte ihm kaum anderen Trost geben, da selbst die Hinweglassung der Bilder nicht mehr thunlich war, als dass ich ihn versicherte, sobald als möglich, für eine neue Ausgabe zu sorgen, die ihn in Bezug auf die Bilder vollkommen aussöhnen möge. Ich habe nun die Idee eine neue Ausgabe der ‚Bunten Steine' in einem Bande zu veranstalten. Das Buch soll durch einen colorirten Stahlstich geziert werden. Das Colorit dürfte nicht anders seyn, als in der leichten Manier Ihrer Handzeichnungen: nur einige Farben aufgesetzt!... Noch eines: Nachdem über die Vignette der Titel: ‚Bunte Steine' von Adalbert Stifter stehen soll, dürften vielleicht die Buchstaben ‚Bunte Steine' mit in das Bild gezogen werden und bunt colorirt, gleichsam den Titel figürlich bezeichnen."[25] HECKENAST egyúttal a megrajzolandó címkép formai utasításait is mellékelte leveléhez, annyira szerette volna az új egykötetes, ezúttal színes metszettel ékes STIFTER-művet sajtó alá rendezni, azonban GEIGER — talán megbántottnak érezte magát, vagy RICHTERrel vállalt művészi szolidaritást — nem teljesítette kérését. Íróbarátjával együtt ekkor

[25] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

már nem is erőszakolták s a tervbevett új kiadás JOSEF MARIA KAISER fametszetes illusztrációival jelent meg 1869-ben.[26] STIFTER azonban ettől sem volt különösebben elragadtatva s HECKENASTHOZ írt leveleiben nem is annyira KAISERT, mint inkább azokat okolta, akik a rajzokat fába metszették.[27] Túlságosan egybeforrt GEIGER munkáival ahhoz, hogy az acélmetszetek helyébe lépő, kezdetben nem eléggé művészi fametszetekkel egyhamar megbarátkozzék.

A HECKENASTnál 1857-ben, három kötetben, ugyanannyi GEIGER-címképpel megjelenő *Nachsommer* című műve arról tanúskodik, hogy az illusztrátor és a kiadó megbékültek egymással. A három kép az egykorú előkelő osztrák családnak és az uralkodó biedermeier életművészetnek hű tükörképe, a barokk-empíre diplomata-légkör némi színezetével. Különösen áll ez az I. kötetben levő, pantalót, „vatermördert", hosszú, bodros kézelőt, majdnem vállig érő ősz hajat viselő, borotvált arcú férfialakra; a nyugalomba vonult egykori államférfit, öntözővel a kezében, rózsái ápolása közben ábrázolta GEIGER. — A II. kötet dámája virágos vázával díszített asztalnál ül kényelmes karosszékben; mellette virágok, bokrok, a háttérben az anyagi biztonság és előkelőség szimboluma: kastélyszerű villa. Az idős hölgy szép, omlós selyemöltözetében, főkötője mögül előkandikáló ősz fürtjeivel, fínommetszésű arcán halk mosolyával méltó párja az első ábrázolásnak. A III. kötetben lányukat, az előkelő ház féltve őrzött virágszálát rajzolta meg GEIGER. Az ifjú, karcsú leány könyvvel kezében, szobája közepén áll, körülötte nagy, kényelmet nyújtó bútorok, előtte fínom csipkével beborított asztal, rajta citerája, a zenekedvelő biedermeier Bécs nélkülözhetetlen hangszere. — E mesteri miniatűrök létrejöttét igen érdekes megvilágításba helyezik az írónak, illusztrátornak, metszőnek és kiadónak egymással váltott levelei.[28] Legelőször is megtudjuk, hogy a

[26] RÜMAN, i. m. 134. l. — Lásd még u. i.: Kaiser a Bunte Steine kötetein kívül a Studien egy-egy önállóan kiadott elbeszélését is (Abdias, Der Hochwald, Der Weihnachtsabend) ellátta a szöveg közé illesztett, fametszetes illusztrációival.

[27] Briefe v. A. Stifter, i. m. III. 15., 32—34. l.

[28] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 23., 36., 63., 76., 95., 103—104., 109—110., 114., 117—118., 134—136., 138., 140—141., 143—144., 148—149., 153—156., 185., 187—188., 192—194., 208. l.

Nachsommer még a *Studien* keletkezése idején papírravetett elbeszélésből nőtt meg az évek folyamán háromkötetes stifteri művé (az író benne tervezte meg főművét és GOETHE *Wilhelm Meister*je mellett emlegette) és GEIGER már ebben az időben megrajzolta a diplomata alakját, melyet az új megfogalmazás után már nem lehetett felhasználni. „Mein ursprünglicher Entwurf liegt so weit von meinem jetzigen Werke ab, dass das Bild, das damals trefflich passte, es jetzt nicht mehr thut. Jahre liegen dazwischen" — írja STIFTER GEIGERnek (1856. december 24.). GEIGER ekkor még egy vázlatot készít, de STIFTER ekkor is sok javítani valót talál: „1. Die Kappe weg, und die schönen weissen Haare, die unter der Kappe heraus sehen, über das ganze Hinterhaupt. 2. Beim Rocke den Einschnitt im Kragen weg, damit er unmoderner werde. 3. Den Rock unter der Brust auf beiden Seiten etwas weiter, dass er weniger schön und elegant sei. 5. Die Beinkleider weniger gespannt und etwas schlottiger" — figyelmezteti a szöveghűségre (1857. augusztus 29.). Általában itt sem a rajzot kifogásolta, inkább felfogásbeli ellentéteik voltak. A biedermeier nagyasszony nyerte meg legkevésbbé a tetszését. A fiatal lányról viszont csak dícsérőleg nyilatkozott: „Geigers Zeichnung hat mich ganz glücklich gemacht. Sie hat meine höchsten Erwartungen übertroffen. Ich war den ganzen Abend gestern in einer Art Entzücken. Ganz so ist die Dichtung. Ich hätte mit meiner besten Phantasie ein getreueres Abbild nicht angeben können. Diese herrliche Geistigkeit, Kraft und jungfräuliche Vornehmheit, verbunden mit dem Antiken, was die Gestalt ausspricht, nebst dem Gefühle, das die Stellung errathen lässt, ist in der Dichtung; aber sie ist mehr als meine Dichtung, und kann sie nur heben" — írja HECKENASTnak (1856. december 22.). GEIGERnek is, AXMANNnak is meg kellett szenvednie ezért a „tökéletességért", mert STIFTER oldalakra terjedő levelekben, hajszálig menő részletekben boncolta a rajz, de különösen a metszés munkáját. Figyelme minden árnyékolásra, vonalra kiterjedt, a hatáskeltő ruharedőket éppen úgy megbeszélte, mint a szobát díszítő szőnyeg mintáit.

Hasonló körülmények között rajzolta meg GEIGER STIFTERnek 1865-ben megjelent, háromkötetes, magyarvonatkozású történeti regényéhez, a *Witiko*hoz készített illusztrációit. Az első kötet címképéről — erdei úton ügető Witiko lovag, álmodozó szemű szláv típus, előkelő korhű öltözetben — már 1860. május

31-én ír STIFTER kiadójának és kéri, küldje el a nála levő kéziratot tanulmányozás végett GEIGERnek.[29] GEIGER elolvassa ugyan, de csak 1864 körül tér rá vissza, mert az író időközben megbetegedett és a többi kötet kéziratával nagyon lassan haladt előre. A festőművész még maga sem döntötte el tárgyát és HECKENASThoz fordult tanácsért. A kiadó 1864. január 1-én siet segítségére levelében: „Bei Durchsicht Ihrer letzten Briefe finde ich, dass ich auf einen derselben noch nicht geantwortet habe. Sie haben mir in Betreff der Bilder zu ‚Witiko' eine Frage gestellt! Ich erlaube mir hierauf die Bemerkung zu machen, dass mir für den 1. Band die Darstellung des jungen Witiko wie er durch die Wälder nach Böhmen herüberreitet, um in diesem Lande sich sein Schicksal zu machen, als besonders passend u. bezeichnend erschienen würde. Im 2ten Bande in jenen Recitaten, die ich noch hier habe, kommt nur eines vor, das ohne Zweifel auch ein sehr schönes Bild geben würde. Es ist der Moment wo der junge Ritter und die Tochter Heinrichs sich ihre Liebe gestehen. Diese Zeichnung könnten Sie aber erst dann machen, wenn Sie das Manuscript in Händen haben. Sobald ich es ganz durchgelesen haben werde, will ich es Ihnen senden. Ich war sehr erfreut, dass Sie an dem höchst originalen Werke Stifters so grossen Gefallen hatten. Meine Meynung über das Buch stimmt mit Ihrem Urtheile ganz zusammen u. ich freue mich umsomehr, dass wir in diesem Punkte gleicher Ansicht sind, weil ich fürchte, dass der grössere Theil des Publicums das Werk ganz falsch beurtheilen wird. In solchen Fällen möchte man an sich irre werden, wenn es nicht Männer gäbe, deren reines u. freyes Urtheil ein sicheres Kriterium sind, als der Modegeschmack der Menge u. die Bornirtheit gemühseliger Recensenten."[30] GEIGER ezután STIFTER legnagyobb megelégedésére HECKENAST választását valósítja meg az első kötet számára.[31] Tulajdonképen a következőkben is az epikus ábrázolási mód érvényesült, mely a komolytárgyú regény elgondolásának jobban megfelelt, mint a cselekvényes — a HECKENAST által a második kötet élére ajánlott szerelmi jelenet. „Da Geiger zum ersten Bande weniger eine Handlung als

[29] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 327. l.

[30] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

[31] Briefe v. A. Stifter, i. m. III. 102., 105., 107. l.

vielmehr das Wesen der Hauptgestalt überhaupt dargestellt hat, so müsste etwas Ähnliches wohl auch in den zwei folgenden Bänden geschehen. Unter der Menge Personen des Werkes sind nach Witiko wohl die hervorragendsten Wladislaw der II., Herzog von Böhmen (später König), und Kaiser Friedrich der Rothbart. Wladislaw wäre für den zweiten Band (da er noch Herzog ist) und Friedrich für den dritten"[32] — írja STIFTER Pestre (1864. november 18.). HECKENAST azután már ilyen értelemben sürgeti GEIGERT és AXMANNT.[33] Wladislaw festői öltözékében, gazdagon redőzött köntössel a vállán, drágaköves, kócsagos föveggel, nemesveretű karddal jellemzően geigeri történeti kép. Látszik, hogy a festőnek ez a legerősebb oldala.[34] Talán a harmadik kötet Barbarossaja a legsikerültebb valamennyi között: életerős, elszánt, tettrekész, rettenthetetlen uralkodó, szemében ugyanakkor érzelgős, germán lágysággal. Bár mind a három képet a XII. század állította be, a felfogás mélyén ott bujkál az egykorú művészet biedermeier ecsetkezelése. Éppen a Witikóval kapcsolatban nem lesz érdektelen, ha rámutatunk arra, hogy HECKENAST jóelőre felismerte benne a „nem tömegcikket". Előállítása jóval meghaladta üzleti hasznát, mégis vállalta díszes kiadását, sőt emiatt GEIGERnél adósságba is keveredik. „Da ich nun doch abgehalten bin, hinauf zu kommen [nach Wien], so habe ich vor einigen Tagen meine Schuld von 500 fr. an Sie Abgeschickt und sage Ihnen hiemit meinen besten u. verbindlichsten Dank, für Ihr freundliches Zuwarten, das ich für diesmal ausnahmsweise in Anspruch nahm"[35] — mentegetőzik GEIGERnek. Ez is beszédes tanúja annak, hogy, bár HECKENAST jól látta a kedvelt és sokat olvasott írók munkáiból származó előnyt, mint igazi nagyvonalú, európai színvonalon álló kiadó, sohasem zárkózott el egyedül az írók fejlődését ösztönző művek elől.

Három esztendővel a *Witiko* megjelenése után, 1868-ban a halál elszólítja STIFTERT. HECKENAST továbbra is szeretettel gon-

[32] Briefe v. A. Stifter, i. m. III. 77. l.

[33] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár idézett gyüjtemény. 1864. március 4.

[34] Briefe v. A. Stifter, i. m. III. 120—121., 179., 227—228. l.

[35] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény. 1864. március 4.

dozza műveit és megjelentet belőlük egy-egy kiadást. Különösen a novellásköteteket kapkodta szét a bel- és külföldi olvasóközönség; már az író életében újabb és újabb kiadások láttak napvilágot.[36] Bennünket — tárgyunknál fogva — az 1864-ben indított *Studien* 6. kiadás érdekel, melynek két kötetéhez 1869-ben *Nachgelassene Schriften* címen, ugyancsak két kötetben, a poszthumus elbeszélések járultak s természetesen az eddig ismertetett *Studien*-illusztrációkon kívül, újabb GEIGER-illusztrációkat is hoztak.[37] *A Nachgelassene Schriften* két kötetét 1873-ban azután egybe is vonta HECKENAST és igen helyes indokolással, formában, kötésben a *Studien* 1864. 6. kiadáshoz csatolta: „Die vorliegenden Erzählungen A. Stifters, unmittelbar nach dessen „Studien" entstanden, doch erst in den nachgelassenen Werken des Dichters gesammelt herausgegeben, können gleichsam als eine weitere Folge der „Studien" in gegenwärtiger Auflage der beliebten zweibändigen Octavausgabe der „Studien" in gleicher Ausstattung anschliessen, glauben wir, dass die Erscheinung dieses dritten Bandes den zahlreichen Besitzern der zweibändigen Ausgabe nicht unwillkommen sein würde. Pest, Sept. 1872. — Die Verlagshandlung."[38]

Az 1864-es *Studien*-kiadvány első kötetének két eddig nem ismertetett illusztrációja van: az egyik a címkép, a *Der Condor* című elbeszélés hősnője, tipikusan biedermeier intérieurben, barna biedermeier szépség, középen elválasztott, a füleket eltakaró tükörsíma haja madonnaszerűen szabályos arcot keretez be, maga a naív báj és női szelídség, csak úgy árad az egész képből a levendula-illat. Nem feledkezett meg GEIGER a citeráról és a galambpárról sem. — A másik a *Narrenburg* című elbeszéléshez készült és külön kartonon illeszkedik a kötetbe, akár az eddig

[36] A Pesten kiadott STIFTER-művekre vonatkozólag lásd „Heckenast Gusztáv pesti könyvkiadó és nyomdatulajdonos által kiadott könyvek, zeneművek és arcképek névsorá"-t 1844-től 1874-ig .

[37] A GEIGER által illusztrált HECKENAST—STIFTER-kiadványokat felsorolja BODENSTEIN, CYRIAK: Hundert Jahre Kunstgeschichte Wiens 1788—1888. Wien, 1888. 12—24. l. — Ezeket és a RICHTER és KAISER által illusztráltakat lásd RÜMAN, i. m. 1069., 1070., 2122., 496., 1071., 497., 498., 1072., 499., 2547. l.

[38] STIFTER, ADALBERT: Studien. Pest, 1873. III. köt. Előszó.

ismertetett többi címkép, csak a címet és az impresszumot vétette le róluk ebben az újabb kiadásban HECKENAST. A *Narrenburg* metszete éremalakú képecske, rajza, metszése valóságos mesterműː enyelgő szerelmespárját, a lányka mellett álló kutyát és az alakokat bekeretező szőlőlugast csupa fínom vonallal, gondos árnyékolással domborította ki a művész. A gyönyörű miniatűr eszméjét HECKENASTnak köszönhette STIFTER, aki már az 50-es évek elején tárgyalt ügyében GEIGERrel. 1854. április 3-án érdeklődik is nála: „Ich erlaube mir Sie an Ihr gütiges Versprechen in Betreff der Zeichnung, welche ich zu einer beliebigen Erzählung Stifters in etwas grösserem Format gewünscht hatte, hiemit höflichst zu erinnern. Sie hatten meine Idee, den Stoff aus der Narrenburg zu nehmen, seiner Zeit gebilligt, doch müchte ich Sie durchaus nicht an einen gewissen Stoff binden und überlasse darum die Wahl ganz Ihrem Ermessen ... Sie machen uns wohl ... mit der neuen Vignette eine freundliche, liebe Überraschung?“[39] 1853. december 13-án STIFTERnek HECKENASThoz intézett sorai a már kész metszetről beszélnek s elragadtatása ellenére, a beavatott író nem hallgathatja el kritikáját: „Ein Exemplar Narrenburg habe ich bekommen, ich danke. Das Mädchen in der Vignette ist herrlich, überhaupt das ganze Bild, ein klein wenig stören mich die Oberfüsse des Mannes, die zu sehr herrschen.“[40]

A GEIGER—STIFTER-illusztrációk befejezéséül szólnunk kell még a poszthumusz elbeszélésnek, *Der fromme Spruch*nak *Gerlint*jéről. Megint jellegzetes biedermeier hangulatot árasztó miniatűr — kertjében, rózsái között álmodozó fiatal leány —, ez sem egyszerű szövegmagyarázat, magában való, önálló kép.

Az eddigiekben szemlélt képecskék kétségkívül a hazai és a külföldi könyvművészet legszebb alkotásai közé tartoznak. Valamennyi megcsillogtatja a vérbeli művész találékonyságát, kifejező erejének bensőségességét. GEIGER a gondolat megtestesítésében a lélek legtitokzatosabb mélységéig követte az írót; éppen olyan találóan adta vissza élesen körvonalazott típusait. Technikájában is símult eszméihez, tárgyköréhez. Ez a magyarázata

[39] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

[40] Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 100. l.

Der Nachsommer

VON

ADALBERT STIFTER

Erster Band.

Gustav Heckenast in Pesth.

Witiko.

Eine Erzählung von

Adalbert Stifter.

Dritter Band.

(Friedrich.)

Pest. Gustav Heckenast.

Studien

von

ADALBERT STIFTER

Erster Band.

Gustav Heckenast in Pest

Studien

von

ADALBERT STIFTER

Dritter Band.

Gustav Heckenast in Pest.

annak a végtelen hálának és elragadtatásnak, amely az írónak minden GEIGERt érintő sorából kicseng. A művész ugyanakkor korának is hű kifejezője: alakjai, jelenetei az idealizáló biedermeier-festészet alkotásai, komoly értéküket ma is eleven hatásuk igazolja. E rajzokon a színek elevensége nélkül is átszűrődik a festő készsége és technikája. A kis kompozíciók sokkal jobban tükrözik a lirikus lelkű GEIGER szíve minden melegét, kedélygazdagságát, mint híres, nagy vásznai. Van abban valami megható, hogy a beérkezett történeti festő alázatos szívvel leereszkedik az illusztrációk egyszerűbb tárgyköréhez és egy szűkreszabott, erősen meghatározott körre szorítja művészetét. STIFTERnek igazi otthona az ember és világa, a bennünk és körülöttünk uralkodó természet és GEIGER mindezt nemcsak adaptálta, hanem a mesterkéz hűségével adta vissza, mert minden művészetnek ez az igazi és egyetlen tárgya.

Az acélmetszet ma már túlhaladott, „nem divatos" könyvábrázolás. Túlságosan költséges, az előállítása is igen sok időbe kerül s a „gépkönyv", korának olvasói csak az „érdekfeszítő szöveget falják", nem érnek rá egy-egy szép illusztráció felett elmerengni, mint a biedermeier-kor embere békés, kényelmes otthonában. A mai könyvművészeti törekvések fametszete is inkább bibliofileket gyönyörködtet és bibliofil kincs ma már a GEIGERillusztrációs STIFTER-mű is. A „szép könyv" barátja, ha még nincsen birtokában, vágyódva gondol egy ilyen első kiadásra. Becsüket és ritkaságukat mi sem mutatja jobban, mint hogy kevés példány fordul elő belőlük a könyvpiacon és magas az árfolyamuk. A *Witikó*ért például 1924-ben 180 márkát fizettek; a *Studient* 1906-ban jegyezték utoljára, ára akkor 48 márka volt, stb. Azóta pedig az árak erősen átértékelődtek, tehát sokkal drágábbak lettek. Nem hinnénk, hogy sok magángyüjtemény, vagy akár közkönyvtár dicsekedhetik azzal, hogy STIFTER műveinek összes első kiadása birtokában van. Még itt Budapesten, a megjelenés székhelyén az ország első könyvtára, a Széchényi Könyvtár sem rendelkezik valamennyivel.

A teljesség kedvéért nem hagyhatók említés nélkül azoknak a költőknek és történeti nagyságoknak arcképei sem, melyeket HECKENAST *arcképcsarnok* című képsorozata, vagy magángyüjteménye részére rendelt GEIGERnél. Schillert, Goethet, Shakespearet,

Grillparzert, Schillernek Wallensteinjét, Grillparzernek Medeaját és talán Sapphóját, Ottokárját, valamint Luther életének kiemelkedő jeleneteit ábrázoltatta a bécsi mesterrel. Megrendelőlevelei rendszerint írásbeli kompozícióterveket is tartalmaztak. Legtöbb esetben STIFTER látogatott el HECKENAST kérésére GEIGER műtermébe, hogy a legsikerültebb beállításokat megbeszélje, vagy ösztönző kritikát gyakoroljon. STIFTER oly nagyrabecsülte GEIGER művészetét, hogy mindenkor készséggel tett eleget HECKENAST kérésének s ha ideje nem futotta, írásban beszélte meg GEIGERrel a képeket.[41] Talán ma furcsának és érthetetlennek tűnik fel, hogy a polgárcsaládok akkor milyen szívesen és mennyi ilyen irodalmi tárgyú metszettel ékesítették szobáik falát, még az alacsonyabb műveltségűek is. Az a kor az irodalmat képzőművészeti ábrázolásokon keresztül akarta átélni. Valóságos kultusza fejlődött ki az „írók galériájának", a sorozatot azután nem mindig egyenlő értékű metszetekben sokszorosították.

HECKENAST igen nagy reményeket fűzött a Luther-képekhez. 1863. április 24-én GEIGERhez intézett levelében meg is indokolja, hogy miért és bőséges forrásanyagra figyelmezteti a művészt: „Ich bin sehr erfreut, dass Sie die Ausführung dieser Bilder [Luther und Melanchton], so wie wir uns besprochen übernommen haben u. erlaube mir hiemit, Ihrem Wunsche gemäss 6 Stoffe für die ausführenden Bilder mitzutheilen. Ich bitte dieselben zu prüfen u. übrigens nach Ihrem Gutdenken zu verfahren. Mehre dieser Stoffe, sind meines wissens, wenigstens in bedeutendern Bildern, noch nicht dargestellt worden und dürften darum ein doppeltes Interesse im Publikum finden."[42] A hat jelenetet pedig a következőkben állapítja meg: 1. Luther a wormsi gyűlésen. 2. Szónoklata a képrombolók ellen. 3. A 95 pont kifüggesztése. 4. Luther családja körében. 5. Eck János katolikus teológussal való vitája. 6. Luther halála. HECKENAST minden jelenettémához az ábrázolás módját is hozzáfűzi. Például: „2. Luther tritt gegen die Bilder-

[41] V. ö. Briefe v. A. Stifter, i. m. Wallenstein: II. köt. 29—30., 35—38., 40., 49., 99—100. l.; Schiller: II. köt. 272., 312., 316., 327. l.; Goethe: II. köt. 273—274., 316., 327. l.; Shakespeare: II. köt. 334., III. köt. 57. l. stb.

[42] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

stürmer auf. Er predigt zornentbrannt gegen den Unfug. Die Scene mag vor den geöffneten Thüren einer Kirche vor sich gehen. Der Pöbel hat die Heiligen-Statuen u. Bilder in der Kirche herabgerissen u. zertrümmert, und schleppt Bruchstücke derselben, wie auch Messgewänder heraus. Einige entlaufene Mönche und Nonnen befinden sich unter dem Pöbel — Luther steht kräftig und bändigend dem aufgeregten Haufen gegenüber."[43] HECKENAST egyébként mindvégig a drámai és erősen patetikus ábrázolási módot javasolja GEIGERnek, ami a kor ízlésére is jellemző. — Könyvforrásokat is ajánl: „In ‚Freitags Buch' [Bildern aus der deutschen Vergangenheit 1859—62] bitte ich den Aufsatz über Luther zu lesen. Er enthült interessante Daten u. eine gute Charakteristik. Das Buch von Meinhold [Der getreue Ritter oder Sigismund Hager und die Reformation], obschon es in gegnerischen Absichten geschrieben ist, hat viele interessante Schilderungen aus der Reformzeit und aus Luthers Leben u. enthült einen wahren Schatz von Citaten u. Hinweisungen auf Quellen, die Ihnen vielleicht in der Hofbibliothek zugänglich seyn dürften."[44] A Lutherképek sorsát a kiadó levelezéséből egészen sokszorosításukig nyomon kísérhetjük, amelyet a költségek kímélésére, fényképpel valósíttatott meg HECKENAST: „Die Photographie der Lutherbilder betreffend, muss ich Sie hiemit freundschaftlichst bitten mir insofern an die Hand zu gehen, dass Sie nach Ihrem Ermessen diejenigen Photographien Wählen, die Ihnen zur Ausführung des Unternehmens, als ihr Zuverlässigste und Geschickteste erscheint u. dass Sie entweder mir dieselben bezeichnen um mich über die Lieferungsbedigungen direkt zu verständigen, oder dass Sie die Güte haben dem von Ihnen gewählten Photographen die Sache vorzulegen . . . Das Format der Bilder habe ich auf 11 bis 12 Zoll höhe und 14 bis 15 Zoll breite gestellt."[45]

Meg kell említenünk, hogy a Grillparzer-illusztrációk HECKENASTnak egy meghiúsult kiadói tervével függnek össze. Még az író életében szerette volna összes műveit sajtó alá rendezni, GRILLPARZER azonban, aki meglehetős visszavonultan élt akkor, a könyvkiadók minden hasonló kísérlete elől elzárkózott s így

[43] [44] A fentidézett levélben.

[45] HECKENAST levelei GEIGERhez. 1864. jan. 1., márc. 4.

életében nem is jelent meg műveiből teljes kiadás. Halálakor (1872) azután újra időszerűvé vált a kérdés és az örökösök megbízottjával, THEOBALD Frh. v. RIZYvel folytatott tárgyalásaival párhuzamosan rendeli meg GEIGERnél az illusztrációkat.[46] 1874. február 10-ről kelt levele már elkészült Grillparzer-képekről szól: „Seit 8 Tagen sind Ihre neuesten 3 Grillparzerbilder in meinen Händen... Nun bin ich endlich im Stande, Ihnen meinen allerherzlichsten Dank für die herrlichen Kunstwerke zu sagen, womit Sie mich abermals bereichert haben. Alle drei Bilder entsprechen vollkommen ihrer grossen Aufgabe, die Sie sich gestellt haben, um das klassische Gedicht Grillparzers zu illustriren; aber ganz besonders ergreifend ist ‚Medeas Rache'. Ein Bild, wie es nur selten einem Meister gelingt und wie es nur in den geweihtesten Stunden des Künstlers zur Welt gebracht werden kann..."[47] Még ugyanebben a levélben bízza meg a művészt Sappho és Ottokár illusztrációinak elkészítésével is. — Időközben a Grillparzer-művek kiadásának joga a stuttgarti COTTAra szállott és ettől kezdve HECKENAST sem sürgette GEIGERnél a további illusztrációkat.

A sokszorosításra szánt GEIGER-képek a bécsi mesternek *Mátyás király tudósai és művészei körében* című olajfestményével, valamint *István megkeresztelése* című freskószerűen megfestett vázlatával együtt HECKENAST legféltettebb kincseit képezték. Csak akkor vált meg tőlük, ha kiállításokra kölcsönkérték őket, amit a művészet érdekében sohasem tagadott meg.[48] Miként STIFTERt, GEIGERt is régi barátai között tartotta számon s leveleiben többször meghívta pilismaróti birtokára: „Vielleicht kommen Sie endlich einmal nach Pesth um ihre Freude an den Bildern zu haben und auch mir durch Ihren Besuch eine Freude zu machen."[49] A barátság nem volt egyoldalú, GEIGER is melegen viszonozta és

[46] SZEMZŐ PIROSKA, i. m. 89—90. l.

[47] HECKENAST levele GEIGERhez. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

[48] STIFTER állította ki 1857-ben István megkeresztelését a linzi műtárlaton. V. ö. Briefe v. A. Stifter, i. m. II. 137., 182., 195—196., 290. l.

[49] HECKENAST levele GEIGERhez. Keletnélküli levéltöredék. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

sűrűn váltott levelein kívül, fényképével is megajándékozta.[50] HECKENAST könyvekkel, jó magyar borokkal tele ládákat adogatott fel Bécsbe viszonzásul s ha útja a császárvárosba viszi, nem szalasztja el a „műteremlátogatás" alkalmát. Ezer meg ezer hasonló apróság szította, élesztette barátságukat, mely friss és életerős volt egészen 1878-ig, HECKENASTnak a haláláig. Vele eltávozott az a lelkes, nemesszívű ember, aki nehéz és viharos évek során a magyar könyvkiadást a német irodalomnak és művészetnek is szolgálatába állította, hogy megtartsa a „művet" minden nemzetek kultúrájának.

SZEMZŐ PIROSKA

[50] HECKENAST levele GEIGERhez. 1864. jan. 1. Fővárosi Könyvtár, idézett gyüjtemény.

KATONAI HÍRLAPOK A MAGYAR HONVÉDSÉG MEGALAKÍTÁSÁTÓL A VILÁGHÁBORÚ KITÖRÉSÉIG.

A *Magyar Könyvszemle* 1941. évi IV. füzetében „Katonai hírlapok a magyar honvédség felállításáig" címmel tanulmány jelent meg e sorok írójának tollából. A tanulmány utolsó bekezdésében a következő mondat szerepel: „*A Honvéd* könyvészeti adatai már belenyúlnak a katonai hírlapirodalom harmadik korszakába s így azok taglalása már nem tartozik e részlettanulmány sorai közé."

Tekintettel arra, hogy a tanulmány megjelenése óta megjelent az első magyar katonai sajtóbibliográfia is,[1] amelyben a szerző a katonai hírlapirodalom történetét korszakokra osztottan tárgyalja s mivel a tanulmány és a könyv adatai a harmadik korszaknál eltérést mutatnak, az idézett mondatban foglaltak helyesbítésre szorulnak.

Az idézett mondatban szereplő „*A Honvéd*" című katonai lap — a jelenlegi felfogás szerint — a magyar katonai sajtótörténetnek *nem a harmadik, hanem a második korszakába* tartozik. A katonai sajtótörténet *első korszakát* II. Rákóczi Ferenc hadiújságjától, 1705-től, az 1848/49-es katonaújságok megszüneséig, pontosabban a világosi fegyverletételig, 1849. augusztus 12-ig számítjuk. A *második korszak* a világosi fegyverletételtől a világháború kitöréséig, 1914. július 26-ig tarthat, a *harmadik korszak* maga az 1914/18-as világháború s a *negyedik korszak* a világháború befejezésétől, 1918. november 3-tól napjainkig számítható.

E korszakok határai olyan évszámok, amelyek az egységes nagy magyar történelemben is valóban „korszakokat" jelentenek s határolnak el egymástól, tudományos szemmel vizsgálva tehát

[1] Lukács József: A magyar katonai hírlapok és folyóiratok bibliográfiája II. Rákóczi Ferenctől napjainkig (1705—1941.). Bp. 1942.

1664 ben eperjesi ātrēs mesterek

Schade György

Szegedy Ferencz.

Kovács János

Krikovinus Simon.

Laszlokai László. Eperjes város

történetére vonatk. adatok

Magyar Nemzeti Muzeum. Kéz

irattár Oct. Hang. 424/5. 3 l.

Kaiser Jones

1539 ben ötvös mesterek Epenjesen

Krasmó Tamás
Sigmund Jakab
Sorocia Simon
~~Beygler Henrik~~
Krase Jakab
Rozanik Mátyás
Schmidt Istvánt
~~Kraus György~~
Várady Pál
~~Pérez Jónás~~
Winkler János

Winkler Máton
~~Emrich Urbán~~
~~Beygler János~~
Kaiser János
Reiss Péter
~~Eörös Pál~~
~~Horváth Pál~~
Rautz Istvánt
Klein János
Wittich Tóbiás
Ludovich Gáspár
Sarinsky András

Lavztskay Kétinek. 424/5. 61

1619. Parjesi ötvös.

~~Christian Jakob.~~

a bárdfai plebanaiskra.

1624. Paisos Janos.

1618. Eötvös Mártha.

Lusthokus kötvös.

424/5. 6.

M.D.K.

Kaisler Antal, kovácsmester

1770-ben Miskolcon dolgozott

Bodgál Ferenc: A miskolci kovács-kerékgyártó céh. 299.o.

A Herman Ottó Múz. Évkönyve. V. Miskolc, 1965

M.D.K.

Kajsler Vencel, kovácsmester

1770-ben dolgozott Miskolcon

Bodgál Ferenc: A miskolci kovács-kerékgyártó céh. 299.o.

A Herman Ottó Múz.Évkönyve.V.Miskolc,1965

Kaiserfeld Matyás

1692

l.

Vladtört. Közl.

1942. 89. l.

90. l.

599

XIII

Kaiserfeld, Mathias

mérnökkari tiszt

1692

l.

Balogh Vég-Várad

23. l. jegyzer.

~~A Műemlékek Országos B i z o~~

25. l.

helyett: Kertész K.Róbert s.k. h.ál-

solat hiteléül:

Károly

.igazgató.

M.D.K.

Kaiserfeld Mátyás, mérnökkari tiszt

1682-ben láthépét készít a nagyváradi várról, mely megbízhatósága szempontjából egyike az idevágó kutatások legértékesebb kútfőinek.

8 és 9.

Gyalókay Jenő: Nagyvárad vára. Nagyvárad 1899.

8. és 9. old.

Kaiserfeld

1692

l.

Eperjessy 1929

66. l.

E R D É L Y M

Kaiser Sándor

Hőrapoló Pesten

1866. Esztergomot rapolta

Eőre Jausz rapja utan.

Kaiser, Richard (1868-1941)

„A mesön" o.v. 60x84 cm

J. l. G.: Richard, Kaiser München Védett.

Eredetiti ár: 15000 ft.

BÁV 54.Képaukció Bp.1981.május

Kaiser Pál

kolozsvári ötvöslegény

l. 1532

Szádeczky. Iparfejl

II. 41. l.

Ermk Dezso.
Gyergyótölgyes.

62

Kaiser Pál

ötv. Kolozsvár

László

Szádecky II. 41-e

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi min'a

MDK

Kaiser Lajos

Képzőművészet 1931. 41.sz. 141.l.

MDK

Kaiser Lajos

Kuttervér

Három téli kiáll. Csallóközi Farkas L.: Műcsarnok.
Művész-Élet 1933. II. 2. sz. 4. l.

MDK

Kaiser Lajos

Kuttervér

Müvész Élet 1933. 2. sz. 4.l.

gaádi Kaiser Lajos MDK

Ikarusz, gipsz

Mücsarnok 1931 Művészcsoportok kiállitása

Kaiser Lajos fes

Katol.Szemle.1933.II.450-56.l.

gaádi Kaiser Lajos MDK

Sulydobó, gipsz

Mücsarnok 1931 tavaszi kiállitás

MDK

Kaiser. Mari

1896. Közreműködési érem

Az Iparm.Társ. kiállításainak kitüntetettjei.
M.I. 1903. 153.l.

Kaiser

becsi korajzolo

XIX sz

l.

Mel Estkapt

X LVI. l.

IRÉGSZEMCSE, (Tolna m.)

Kaiser Lajos

Országos Magyar Képzőművészeti Társulat téli kiállításain szerepelt.

EK 929. XII. 22.

gaádi Kaiser Lajos

Szobormüve szerepelt a "Fiatal Művészek Kiállitásá"-n a Műcsarnokban.

N.U.933.10.

M.D.K.

Kaiser Lajos

1049. Itatás. Szobor. 30 cm. mag. bronz.
Elveszett. /Fővárosi Képtár/

Háborus műtárgyveszteség-jegyzékek. IV. füzet.
75. l.
MUMOK. Bp. 1952.

MDK

Kaiser Lajos

Itatás, br.szobor

Főv. Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

9000 - 67,546

Kaiser Lajos

Itatás.
Szobor.Bronz.Sign.932.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

gaádi Kaiser Lajos

MDK

Micu, gipsz

Műcsarnok 1931/32 téli kiállítás

Kaiser Lajos

. Szerepelt a művészcsoport műsorának ki-
állításán.

PH. 1931. II. 22.

MDK

Kaiser Lajos

Képzőművészet 1931. 41. sz. 141.l.

MDK

[illegible]gádi Kaiser Lajos, szobrászm.
/Kayser/

Micu. Gipsz.

Műcs.-OMKT 1931-32.évi téli kiáll. dec.20.-jan.17.Kat
lc.1.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

ezidén is *dr. Angyal Dávid* nyug. egyetemi ny. r. tanár igazgatósága

Kollárnak eddig nem ismert vagy félreismert pedagógiai működésére irányult, amely kutatásaival a Ratio Educationis keletkezéstörténetére is új fényt kíván vetni.

Dr. Ember Győző (1909, Stájerlak, gör. kath.). A tanévet megelőzőleg augusztus havában, mint változó belső tag, „A magyar királyi helytartótanács gazdasági és népvédelmi működése III. Károly korában" címen időközben megjelent doktori értekezésének anyagát egészítette ki a Staatsarchivban, majd november elejétől június végéig állandó belső tagja volt az Intézetnek. Ez alatt az idő alatt az 1761-ben alakult Staatsrat hatását kutatta Magyarország sorsának intézésére. Az 1761-től 1769-ig terjedő idő anyagát, tehát nyolc esztendő történetét dolgozta fel, amely időszakon belül különösen Borié, Stupan, Blumeneger, Daun, Haugwitz és Kaunitz, majd Starhemberg államtanácsosok szerepét vizsgálta. Ezenkívül megírta a magyar országos biztosi hivatal 1723-i felállításának történetét az intézeti Évkönyv IV. kötete számára.

Dr. Ila Bálint (1903, Kúnszentmiklós, ref.) orsz. levéltári segédőr 1933 augusztus közepétől november közepéig Thurzó György nádor életére és korára nézve gyüjtött adatokat. E célból átnézte a Staatsarchiv, Hofkammerarchiv, Nieder-Öst. Landesarchiv erre vonatkozó anyagát, a Kriegsarchiv, Hofkriegsrat iratait, áttanulmányozta Linzben az Oberöst. Landesarchiv Annales köteteinek egykorú följegyzéseit,

Kaiserfeld Mátyás

l.

Szell Sándor

Nagyvárad, Szent
László varosa
Bp. 1940. 29. l.
5. tábla

dését is folytonosan szemmel kell tartania.

Sajnos, hogy abban ép annak legfontosabb módjáról, csak keveset szólt. Tehát ép azt, ami hivatott adni, csak mellékesen érinti. Ezt a s kezdő kutatóinkkal a stratigraphikus ada-

fejezetre osztható: *A)* a terepen végzett mun-re. Természetes, hogy mindkettő egymást kiegé-őnek lelkiismeretesnek, pontosnak és megbiz-majd a később elmondandókból láthatjuk, első vel és azok pontos följegyzésével érhetjük el. ben türelmüket kissé túlságosan igénybe veszem, ma sem ritka az oly ásatás, a mely mitsem törődve gyaknak a földből való kiszedésére szorítkozik. yeknek megfelelő munkát akarunk végezni, is a megkívánt fölszereléssel legyünk ellátva. g olyan legyen, hogy bármely eshetőséggel szolgáljon. Ezért is ajánlandó, hogy legalább zerelésben: speciál-térkép, lehetőleg négyze-ó jegyzőkönyv, irón, egy nagyobb méretű . Götze-féle lejtőmérő, avagy annak hiányá-és egy hosszabb, 1·50 méter hosszú lécz, etett, vízmérték és szögtükör. A talált leletek ges továbbá, hogy el legyünk látva a következő

PATAI JÓZSEF: RÁCHEL SÍRJÁN, BETLEHEM MELLETT

Talán hozzátartozik ez a kis bevezető epizód is a szentföldi út krónikájához. Hadd rögzítsük meg a jobb idők számára.

Mikor sokszoros sorbaállás és hosszú, türelmes várakozás után végre leérkezett a budapesti rendőrséghez a tengerentúli utazáshoz szükséges belügyminiszteri engedély és én a sürgősség okáért szerettem volna ezt az engedélyt régi európai útlevelembe beiktatni és ennek érvényességét a Palesztinára és Egyiptomra kiterjeszteni, — azt az érdekes választ kaptam, hogy *ez nem lehetséges*, még pedig azért nem, mert az adatok nem egyeznek. A belügyminiszteri engedély szerint *az utazás célja: „zarándoklás,"* míg régi útlevelemen az utazás céljául: *„családi ügy"* van megjelölve.

„Kedves kapitány úr — feleltem hirtelenében. — Nincs semmi ellentét. *A mi szentföldi utunk is családi ügy!* Elzarándokolunk *apáink* és *anyáink* sírjára, Ábrahám, Izsák, Jákób, Sárah, Rebeka, Leah és Ráchel sírjára!

Az én argumentálásom, sajnos, nem használt. Új útlevelet kellett kiállíttatni. És az újabb várakozások alatt, mialatt egyik-másik leendő utitársunk lángoló izgalmában gyönyörködtem, volt idő gondolkodásra, meditálásra. Micsoda rejtett erők vonzzák a zsidó lelket idők és határok végtelen távolságán át a Szentföldre? A multak kegyeletes emléke rezegteti meg a szív húrjait, vagy a jövendő reménye zeng a mélyében halkan, öntudatlanul? Vagy a kettőnek csodálatos harmóniája, amiről Juda Halévi dalol:

Feledjük szülőinknek drága sírját,
Örök forrását örök életünknek? . . .

Mikor ott állsz a Machpélah barlangja előtt, a hatalmas hebroni mecset hetedik lépcsőjén, amely elállja az utat a patriarchák síremlékéhez, átvillan az agyadon ötezer esztendő villámos szikrája, egy szédületes multnak és még szédületesebb útnak fölcikázó sugara. És ha a mohamedán mecset-őr elédbe áll is, hogy eddig és ne tovább, átremeg a szíveden a szeretet édes melege, mintha a barlang mélyéből fakadó forró fluidum ömlene át a véredbe. Ezek az atyák és anyák nem is haltak meg. Átélték az évezredeket és ott vannak mindenütt, ahol gyermekeik bólyonganak, szenvednek és véreznek. Ott élnek a zsinagógák homályában, zsoltárok, zsolozsmák zsongásában, reggeli és esti imák áhitatában. Nem is *ősök*nek mondják, hanem *apák*nak, *anyák*nak. Apák és anyák, akik összegyűjtik, összefogják gyermekeiket a világ négy széléről és résztvesznek gyermekeik életében, örömében, bánatában.

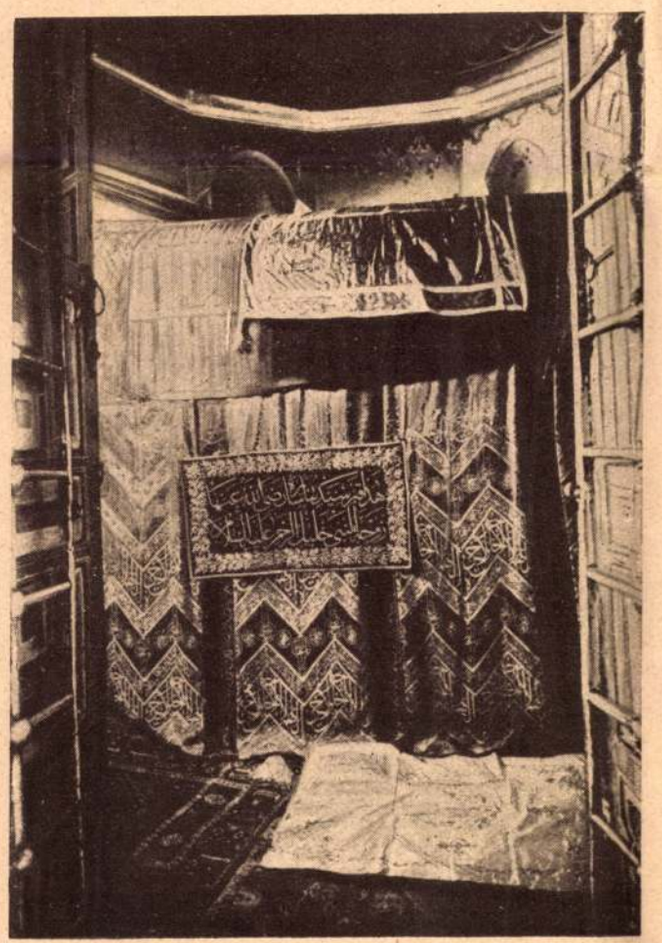

Ábrahám és Sarah sirja a Machpélah-barlangban.

Az „Óriások völgyén," Juda és Benjámin határán át visz a kocsi Jeruzsálemből Ráchel magányos sírjához az efráti útra. Miért nem érdemesült Ráchel, hogy őt is a Machpélah-barlangba temessék el? Mert „irigykedett testvérére." De miért irigykedett? — kérdi a legendás ellenvélemény, — mert Leáhnak gyermekei voltak. Lehetséges-e, hogy aki törzseket vágyódott adni Izraelnek, még bűnhődjék is? És a felelet glóriás fényt von Ráchel homloka körül. A Sechina végzése volt ez. Jákob tudta, hogy erre, ezen az úton fognak menni Izrael fiai a számüzetésbe és ekkor Ráchel fel fog kelni sírjából és könyörögni fog gyermekeiért, amint írva vagyon: „Hang hallatszik Rámában, zokogás, gyász és keserű sírás hangja, Ráchel siratja gyermekeit . . . De így szól az Örökkévaló: tartsd vissza hangodat a sírástól, szemeidet a könnyektől, mert jutalma lészen cselekedetednek, a gyermekek visszatérnek határukba . . ." És mi volt az a cselekedet, amelyért Ráchel lett egész Izrael tulajdonképeni ősanyja?

Mikor Jákob hétesztendőt szolgált Lábánnál és óvatosan, világosan, nyomatékosan kikötötte, hogy „Rácheléért, a te leányodért, a fiatalabbikért," nehogy egy másik Ráchelt adjon neki,

nak teljesítésére. Jótékonysági egyesületek ünnepélyein, tóraavatások alkalmával, a Mikéfe széderünnepélyein és nem utolsó helyen a szószéken, mindig kulturális témákat is boncolgat és nem hagyja elmulni egy történelmi esemény évfordulóját sem, hogy ezt kellő megvilágításba ne helyezze hallgatói előtt. És hallgatósága bámuló áhitattal csügg ajkán, mert nem ahhoz a ma gyakran alkalmazott recepthez tartja magát, amely a lelki közösséget a legalacsonyabb nivóju hallgató színvonalához való leszállással akarja megszerezni, hanem fölemeli magához azokat az egyszerű embereket, akikhez beszél és részeseivé teszi őket annak a magas szellemi gyümölcsnek, amelyet nekik nyujt.

Pesti munkássága összeesik a magyar zsidóság legnagyobb szellemi fejlődésével. És ha működésének további folyamán sok jeles név sorakozott is mellé, a hetvenes évek elején, szinte egymagában tartotta a zászlót és emelte magasra a tudás és a felvilágosodottság fáklyáját. És ez az úttörő munkája, amelyet a német kultúrának magyar földbe való átültetésével végzett, nem eléggé méltányolható ma, amikor az országnak, de még talán fokozottabb mértékben a magyar zsidóság magasnivóju kultúrájának szégyenteljes romjain halad végig tekintetünk. Elképzelhetetlen az a romboló pusztítás, amelyet a háború évtizede a magyar zsidó kultúrán végzett. Azok, akik ezt a kultúrát megteremtették, vagy nincsenek már, vagy félreálltak. Komoly, tudományos törekvések helyett reklámhajhászás. Kulturális ideálok helyett dohosszagú, érzelgős gettóromantika.

A Nyugat kulturája felé való törekvés helyett a galiciai félbarbársággal való kacsintgatás divat ma és kérdés az, hogy vajjon az a munka, amelyet Kayserling és kortársai végeztek, nem volt-e felesleges időfecsérlés, a haladásnak téves úton való keresése.

Azt hisszük, nem. Eljön az idő — reméljük nemsokára, — amikor ellentétben a ma szereplőivel, az újabb zsidó nemzedék az üldözöttség tisztító tüzében megedzve, keresi majd népének boldogulását és újraéledő zsidó öntudattól vezetve, ismét azzal a lelkesedéssel fogja a zsidóknak az európai kultúrával való egységét szolgálni és ugyanazokkal az eszközökkel fogja a zsidó nép felemelkedését lehetővé tenni, mint amilyenekkel Kayserling és kortársai dolgoztak és teremtettek.

Kayserling halála előtt néhány héttel, ifjúi lelkesedéssel szervezte meg azt az első nagyobb szabású zsidó zarándoklást, amely Magyarországról a Szentföldre indult. Talán csak piétást látott ebben, de talán érezte is annak a hatalmas folyamatnak a megindulását, amely európai kultúrát plántálva Izrael földjére, az egész világ zsidóságának Cion-hegyéről fog kulturális szempontból is ragyogó világosságot terjeszteni.

ZSIDÓ HUMOR

A MORÉNOK TULVILÁGI MINJÁNJA.

Egy amhorec zsidó nagyon ambicionálta a talmudban jártasoknak csillogó koronáját: a *morénu* (mesterünk) címet. Elment a rabbihoz, bemutatott egy jól hízott libát áldozatul és kérte a címadományozást. A rabbi, tekintettel buzgó hívének áldozatkészségére, megadta neki a morénot. Ekkor egyik tréfamestere a községnek odament az ujdonsült rangemelthez és igy szólt hozzá: A túlvilágon, ahol mégis csak van igazság, nem fogsz tudni minjánban imádkozni. A tudósok azt fogják mondani, nem vagy közéjük való, mert tudatlan vagy. Az amhorecok meg nem fogadnak be tizük közé, mert „morénu" címed van. A megijesztett balbósz kétségbeesetten a rabbihoz sietett, aki eképen vigasztalta meg jámbor hivét: „Majd segitünk rajtad, szerzesz még kilenc hozzád hasonlót, elhozod őket hozzám hasonló libaáldozatokkal és akkor lesz a túlvilágon külön minjanotok . . ."

MIÉRT AKARTÁK AZ ANGYALOK A TÓRÁT VISSZATARTANI?

Tudvalevő, hogy mikor Mózes le akarta hozni a Tórát az égből, az angyalok vissza akarták tartani. Rejtélyes ez, hiszen a Tóra az emberek számára iródott. A parancsolatok benne csupán az emberek számára adódtak. Egy elmés hitsorsos a következőkép magyarázta meg a dolgot. Vidéki városkában nem a legjobb viszony állott fenn a rabbi és a nyája között. A pap elhatározta, hogy a kerületében levő szomszéd nagyközségbe teszi át a székhelyét. Amidőn a szekerek és kocsik a költözködésre megérkeztek, hívei kapják magukat, kifogják a lovakat, a kocsisokat pedig megverik. A pap ámulva nézi a történteket és kérdőre vonja azok okozóit. „Mi ezt a főrabbi úr érdekében és tiszteletére cselekedtük — mondja az egyik hivő. — Mert ha a főrabbi úr csak úgy simán ment volna el, akkor a szomszéd falubeliek azt mondták volna, mi örvendünk, hogy megszabadultunk a főrabbi úrtól, igy azonban látják, mennyire ragaszkodunk hozzá és milyen nehezen engedjük el. És csak emelni fogja szemükben a főrabbi úr értékét, ha a válás ilyen formájáról tudomást szereznek." A Tórát is csak azért óhajtották visszatartani az angyalok, hogy ezáltal jobban megbecsüljék itt a földön az emberek.

MIÉRT SZORITJÁK JÓTÉKONYSÁGNÁL HÁTTÉRBE A TANULT EMBEREKET?

Szokásban van általában, hogy az emberek könnyebben gyakorolnak jótékonyságot egy sánta, béna vagy vak emberrel szemben, mint egy talmudtudós kéregetővel szemben. A csengeri pap a következő magyarázatot adta erre: Azért adnak szivesebben egy nyomorék embernek, mert az adakozók félnek, hogy ők is hasonló helyzetbe kerülhetnek. Attól azonban nem kell félniök, hogy tanult emberekhez hasonlóvá, azaz tudósokká válnak.

Kaufmann Vilmos gyűjtése.

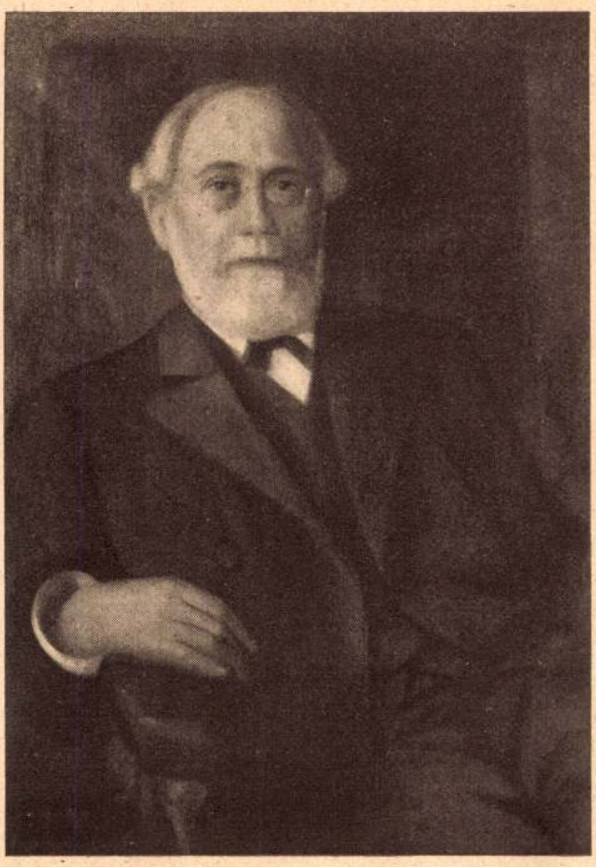

Dr. Kayserling. (Kayserling Jolán olajfestménye.)

pontja volt. Itt tanult Kayserling. Klasszika és újabb filológia, esztétika, régi és új történet, földrajz, a filozófia, teológia és természettan foglalkoztatják. Nem mellesleg zsidó teológiai tanulmányainak a kiegészítéseképpen foglalkozik e studiumokkal, hanem teljes odaadással és szellemi erejének teljes megfeszítésével. Felfegyverkezik a tudomány teljes vértezetével. Különösen Ranke van rá nagy hatással és bár a professzor hittérítői buzgalmának sikertelensége kissé hideggé teszi a viszonyt a mester és tanítvány között, azért állandó tudományos kapcsolatuk fennmarad. Ranke irányozta Kayserling figyelmét a spanyol zsidók történetére. Életmunkájának legjava része e témakörrel foglalkozik. A spanyol zsidók irodalma, a spanyol és portugál zsidók története, Menasé ben Izrael életrajza, Columbus Kristóf viszonya a zsidókhoz, tanulmányainak tárgya és három évtizedes munkával elkészíti a spanyol zsidó irodalom egyedülálló bibliografiáját. Az oknyomozó történet teljes apparátusával végzi kutatásait, de műveinek formája nélkülözi a nagyképű nehézkességet és a tudákos homályosságot. Amint a szószéken a természetességet tartja mindig szem előtt, úgy könyveinek irályában is mindig a természetes közvetlenség jellemezték és szigorú objektivitása mellett nem tilthatta meg tollának, hogy elméjének termékeiben szívének lelkesedését és zsidó lelkének rajongását ne vigye be műveibe is, különösen ott, ahol a spanyol zsidók martiriumát írja le.

Tudományos működésének második tere Mendelssohn Mózeshez és korához fűződik. Talán legnépszerűbb könyve Mendelssohn Mózes életrajza, amelyhez a kor kultúrtörténetével foglalkozó kisebb munkák egész sora csatlakozik. Míg a spanyol zsidóknál a középkori zsidók anyagi és szellemi kultúrájának hőskorát kutatta, addig Mendelssohn Mózes működésében és korában annak az időszaknak történetét írta meg, amelyben a német és fokozatosan az európai zsidóság az európai kultúrának nemcsak élvezőjévé, hanem munkásává és tényezőjévé lett. A zsidóságnak az európai kultúrába való integrálódási folyamatát követte azokban a műveiben, amelyekben a Mendelssohn utáni korszak történetével foglalkozott. Winter-Wünsche irodalomtörténetének e korszakra vonatkozó része és Philippson Lajos életrajza ezirányú munkásságának termékei.

Történetírói működését szigorúan korlátozta azokra a kérdésekre, amelyeknek megoldását már egyetemi éveiben tűzte ki magának. Nem fecsérelte szét erejét és ezért feltétlen ura maradt azoknak a területeknek, amelyeket megmunkált. Nem véletlenség folytán, nem találomra fordította tekintetét e témakörök felé, amelyekben a zsidóság legnagyobb szellemi és gazdasági fejlettségének korszakait látta. Lelkének minden szálával a modern kultúrán és jelesül a német kultúrán csüggött. Egyaránt utálta a vakbuzgóság köntösébe öltöztetett tudás-iszonyt, mint a gettó romantikának erőltetett, izléstelen, lealacsonyító termékeit. A zsidóság legfényesebb korszakainak megvilágításával célja volt népébe emberi öntudatot és multjára való büszkeséget önteni és azt az európai kultúrához fűzni, ami a német és a Németországtól keletre eső népeknél egyet jelentett a német kultúrával. És magyarországi működésének mélyebb tartalmát is ez a törekvése adta meg.

Amikor Pestre jött, a magyarországi zsidók kultúrája, még azokéi is, akik a minden európai tudás elől iszonyodó vakbuzgóság sötétségéből kijutottak már, még vajmi szerény volt. A nyugati műveltséget leginkább még a Philippson-féle Judenzeitung és az Institut zur Förderung der isr. Litteratur terjesztették, amelyeknek előfizetői a nagyobb községekben mindinkább szaporodtak.

Ifjui lelkesedéssel látott munkához. Lapot alapít. A művelt közönség számára három éven át az evangélikus egyház nagytermében előadásokat tart, amelyeknek sikere hosszú évekig érezteti hatását; tanít és még egyházi funkcióit is szakadatlanul felhasználja kulturális feladatá-

NAMÉNYI ERNŐ: KAYSERLING — *Halálának húszéves fordulójára.*

Huszadszor rügyeznek a fák, huszadszor ujul meg a természet, amióta Kayserling holttestét a földbe tettük. Nap-nap után ritkul azoknak a sora, akik ajkán csüngtek, akiket intett, buzdított, bátorított, vigasztalt, nevelt, tanított. Annak a szellemi nemzedéknek pedig, amelynek egyik legjelesebb tagja volt és amely a magyar zsidóság kultúráját oly alapokra helyezte, hogy módjában lett volna a zsidó nép egyetemének szellemi vezetőjévé válni, alig él már közöttünk reprezentánsa.

A ma élő nemzedék a német prédikátortól és a német írótól távolabb esett. Nem ismerte egyéniségének báját, természetességének, közvetlenségének, férfias szerénységének, békeszerető bölcsességének, lelkesedésének varázsát. Legnagyobb öröme a munka, egyetlen szenvedélye a tudomány volt. Ezt tekintette kulturális hivatása alapjának. De míg személyére az igénytelenségig szerény, addig szókimondó, bátor és rettenhetetlen volt, ha népe igazáért küzdött, vagy ha a szószékről az igét hirdette. Békeszeretete ilyenkor nem jelentett megalkuvást. Éppoly kevéssé rettent meg, ha a többségben lévő maradiakkal szemben a haladást, a szemforgató álszenteskedőkkel szemben az erkölcs parancsait hirdette, mint ha a zsidóság igazát kellett megvédenie, vagy jogaiért kellett küzdenie. Határtalan lelkesedéssel hallatta ilyenkor szavát, állította az igazság szolgálatába tollát. Minden szó, amely ajkát elhagyta, nemcsak szelleméből, hanem szíve mélyéről fakadt. A modorosság, az olcsó elegancia hajhászása nem volt kenyere. Nem kenetteljes szólamokba burkolva kerülgette, hanem szókimondóan, keresgélés nélkül a legtalálóbb szavakkal mondta el igazát, véleményét minden kérdésről, amely a közvéleményt foglalkoztatta. Férfias hangját nem egyszer magasra emelte és lelkesedésének természetes közvetlenségével ragadta magával hallgatóit. Csodálatraméltó erővel és élannal szinte maga vívta ki a svájci zsidók részére a polgárjogot. Amikor a hatvanas évek elején a svájci zsidók telephelyének Endingen és Lengnau községeknek rabbijává nevezte ki az aargaui kormány, a zsidók egyenjogusításának kérdése napirenden volt.

Míg azonban az ultramontán párt szívós és kitartó agitációval megmozdított minden követ, hogy meghiusítsa a zsidók emancipációját, addig a széthúzó zsidók között nem akadt vezér, aki diadalra juttassa igaz ügyüket. Kayserling kevés hívétől segítve, a liberális államférfiak fegyverbarátságára támaszkodva, vívta meg a küzdelmet. Fáradhatatlanul agitált, beszélt, írt, szervezett, amíg diadalt nem aratott. Mozgósítja Franciaország, Belgium, Németalföld befolyásos zsidóit, liberális vezérférfiait, hogy a Svájccal kötendő kereskedelmi szerződések alkalmával a zsidók kivételes helyzetének megszüntetésére lépjenek sorompóba. És a büszke svájci államférfiak azért nem zúdították a zsidókra a hazafiatlanság vádját, hanem a legnagyobb elismeréssel hajoltak meg a zsidók jogainak rettenhetetlen bajnoka előtt. Különös melegséggel jutott kifejezésre ez a hódolat akkor, amikor a küzdelem befejeztével elhagyta Svájcot, hogy a pesti rabbiszéket elfoglalja. Itt sem hiányzott az alkalom, hogy felvegye a küzdelmet az előítéletekkel és a rágalmakkal. Az antiszemitizmus nemsokára felütötte fejét és Kayserlinget ismét a küzdők sorában látjuk. A zsidók erkölcstanáról írt névtelenül megjelent munkája és a tiszaeszlári vérvád alkalmával és a zsidó uzsoráról írt röpiratai sok ezer példányban forogtak közkézen, nem egy fegyvert ütve ki a támadók kezéből.

Személyiségének varázsán kívül súlyt adott szavának tudományos tekintélye. Nagyon kevesen vannak, akiknek a zsidó történetírás annyit köszönhet, mint neki, többet alig valakinek. Nem dilettáns módon, készületlenül látott a munkához, hanem alapos, becsületes előkészület után. A berlini egyetem az ötvenes években dicsőségének delelőjén állott, a német szellemi élet góc-

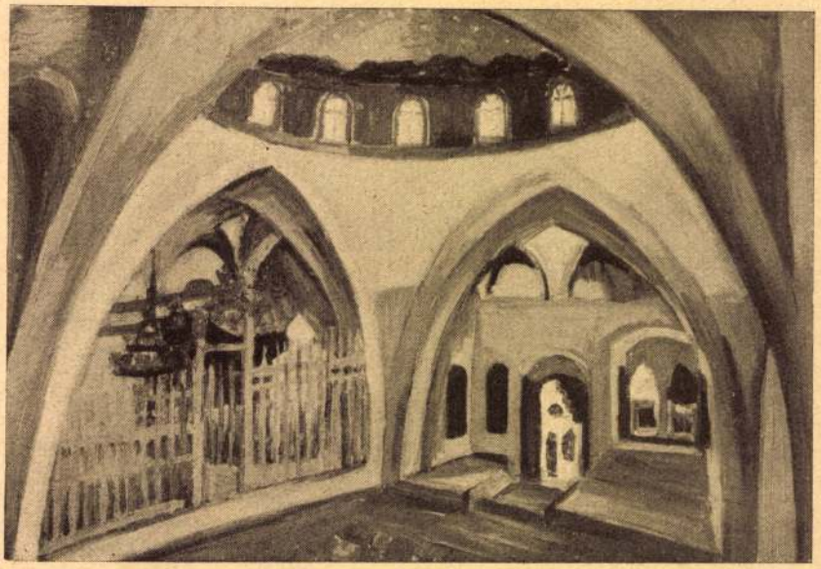

Bencijon Zuckermann: Rabbi Meir Bal-Nész sirja.

Múlt és jövő 1925. aug.

Kaiserwerth P.

mintagta

A selmeczbányai bánya czúr emlékérmét. Előlapjon Mária Teréfia mellképe. Hátlapjon a bánya bejárata és. 1765 évszám.

Wegerle Josef. Hátra hagyott érmeszeti táblai. 1873. C. XXVI Tábla 3. q.

KAIZLER GITTA

1993

Február 1-én, hétfőn: 17,30-kor, a Művészetbarátok Galériájában S. Kovácsné *Kaizler Gitta* (Dunaújváros) és *Szabó Árpád* festők kiállítását dr. Jáki Ferenc nyitja meg.

ezdésére.
Múzeum

yezésről.
zeum

, előlap

érem a
Nemzeti

érem a
Nemzeti

KAITEL, Josef Maurer

Posony 1777

Arb 1996/1-3. 226.

A kápolnától délre ismét egy pilléres terem, négy k
keresztbolttal. A várpalota déli szárnyában dongal
A főbejárattól jobbra, a palota udvarából nyilik a v
Ez kéthajós, hat keresztbolttal, melynek erőteljes
oldalfalakon s a terem hajóit elválasztó két négysz
letompított sarkain lefutnak. A keresztboltokon k
zárókövek. A díszteremből nyugatnak egy csúcsív
keresztboltozattal bíró szoba lőrésszerű ablakokk
kis pitvar nyílik, amelyhez az emeletre vezető lép
csatlakozik. Az utóbbitól délre dongaboltozatos h
mennyezetének keleti végében három körülbelül
nyílás. A várpalota délnyugati sarkában még egy s
csúcsíveskori boltozattal; ez a nyugati falközbe ny
várpalota négyszögletes udvara nyugati oldalán cs
árkádok sorakoznak, négy erős bordájú zárókövés

R Kaisler Károly

nobrász

lásd 19.

Medvey. 117. l.

és még több helyen

Kaizler-nek is irva

~~Tör bronzból X. 50.~~

R. Kaizler Károly

nobrán

Péterfalvi Szathmáry Károly író nobra a a Mikó- és Logodi-utcák keresztezésénél, fenes nüvel Bpesten

Az utas könyve

Bp. 1935. 100. l

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

R. Kaizler Károly

nobrätt

l.

Liber Bpnobrai

397.

Kaizler Károly

Végbiz. jó eredm.

Érettségi 1909/10.

10. l.

528. *VI. Pius pápa.*

Mellig, jobbrafordultan
Haja kissé göndör, arcza é
tiumot hord, collaréja látsz
lett stólát visel.

Bronz-dombormű, magass
a keretnek 9·5 cm. — Lelt. sz.
Imre b. ajándéka 1894 októbe

Kaisler Károly

nobrány

1905–9

Elmisk 1930. 84. 1.

Szalay László:

Csaknem dérekig, ülf
elválasztott hajat, bajuszt é
gallérja lehajtott, uzakkend
ros kabátja egyelejű. A sz
alatt:

„SZALA

Tametszet, méretei a ke

89

Magyar írók arcke
II. Füzet ~~[illegible]~~. pag. 64. № XV.

7248

Kaizler Károly

Bpest. P. Szathmáry Károly gránitlépcső kiindulásánál.

Liber Bpest. zobrai

397.

KAIZLER *Károly*, szobrász, * 1889 jún. 1. Zilahon. Az iparművűvészeti iskolában, majd rövid ideig a velencei akadémián tanult. Jelentékenyebb munkái Budapest-lipótvárosi Szt. István-templom részére készült Betlehemesek c. faragványa, P. Szathmáry Károly márványszobra az állam tulajdonában, a szilgysomlyói hadi emlék stb.

E.G. I.
579 l.

Erkezett 1905 márc. 22.

229/1905 sz. (Bpest, 1905 márc. 16. 24425 sz. a.)

A v. és k. o. miniszter teküldi véhményezés végett a hunyadmegyei tört. és rég. társ. módosított alapszabályait. (Felterjesztés. IV. 26.)

Kaiser Károly

MAGYAR MŰVÉSZET
1925. II. 46

1820.«

Fehér márvány, magassága 143 (sz. 78·3 és h. 84) cm. — Hg. Esterházy Pál ajándéka 1870. — Ltsza régi 10 és új 16. — A lépcsőházban.

III 3-132

Pl.
N. M.
1907
440

1907: X. 29

Kaizler Károly

Nobrány

Nyit. 1889 jun. 1. Zilah.

élet-

áttetén

Über lex.

Kaizler Hugó

Magyar Szimeszet
1925. II. 46

Iparművészeti Múzeum IV. 61.

Kaizler Károly MDK

Sz. 1889. Zilahon.

szobrász

Bp. Iparművészeti iskola után Velencében a Képzőm. Főisk. tanult.

" P.Szatmáry Károly" Bp. Logodi utca. 1931

35.o.

Gádor Endre: Budapest szobrai. Bp. 1955.

Kaizler Károly

Zilahon született 1889-ben. A Pesti Iparművészeti Iskolában, majd Velencében a Képzőművészeti Főiskolán tanult.

Gádor E.: Budapest zöldjei, Budapest, 1955. 35 l.

Kaizler Károly

„P. Szatmáry Károly", I. ker. Logodi utca. 1931-ben állítottak fel. Márvány, az építészeti része mészkő. 0,90 m. magas, az alapzat 1,50 m. A szobor költségeit szilágysomlyó város fedezte.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 35 l.

Kaizler Károly
szobrász

+ 1929 jul. 20.
Szatmárom.

Művészetiszalon
(Kolozsvár) 1929
IV. ért. 8-9. sz.
30. l.

MEGALAKULT A „K. A. C." FOTÓSZAKOSZTÁLY

Fotómüvészet! Nehezen és félve nyulok e témához, nem azé
mintha nem volnék otthonos a fényképezés terén, azonban
mi közönségünk nem ismeri a fényképezést, mint önálló m
vészetet. Ismeri, mint ipart, ismeri, mint nemesebb szórak
zást. Tény az, hogy lehet ipar, lehet szórakozás, de leh
müvészet. Müvészet, a szó teljes értelmében, egy rangsorb
testvérével, a grafikával. Ha fotómüvészetről beszélünk, e
ugy képzeljük el, mint a grafika müvészetét. Az ábrázoló m
vészet egyik formája ez, amely csak az elkészités technik
jában különbözik a másiktól.

Amig egy grafikus müvész egyéni intenciójához mért
kihagyhat részleteket müvéből, addig a fotómüvész kénytele
kelletlen felveszi a motivumát a maga teljes egészében.
grafikus müvész azon anyaggal, mellyel müvét elkezdi, be
fejezi, mig a fotómüvész a chémián, matematikán, fizikán k
resztül jut a kész mühöz Ezen tény megbecsülésén alapsz
az, hogy a müvelt Nyugat a bromolajátvitelü fotómüvészeti mu
kákat anyagilag is többre értékeli, mint egy egyszerü réz, va
acél metszetet.

1928 március hó 6-án egy lelkes, rajongó kis csopo
számszerint huszonhaton, gyült össze a K. A. C. clubhelyiség
ben, hogy megalakitsák az első kolozsvári amatör-fotóclub
Egy régi, sokak által óhajtott esemény ment végbe! Évek hoss
során át érett meg e gondolat, amelynek gyümölcse a Cl
megalkitása lett. A vágy és szükségszerüség hozta létre e ke
ves kis bohém társaságot, mely egy héten egyszer egy p
órára leveti a mindennapi élet gondjait, hogy áldozzon a müv
szetnek és müvelje önmagát nemesitve esztétikai érzékét, a müv
szetben keresve némi pihenést e gondterhes időkben. Csend
vagy vidám, hangos kis csoportok beszélgetnek, vagy vitatkozn
és a vita hasznos, nevelő vita. Mindig ujat hall az ember
tanul. A meleg, bizalmas hangulat féltve őrzött technikai t
kokat, fogásokat hoz felszinre, és akik eddig a clubnélki
életben mélyen hallgattak valamilyen ujabb fogásról, mo
örömmel tárgyalnak és vitatkoznak. A levegőben van valan
amit ugy tudnék jellemezni: do, ut des! Itt tényleg minden
ad valamit és hozzájut valamihez.

Kaiser Ottó

Örökkévalósággá vált pillanatok

Kaiser Ottó: Édesapám mindig velem lesz, a fémeket kivették, mindenem beforrt, élek...

Ma határozottan sikeres, de regényes és hosszú volt az út, mire Kaiser Ottó odáig jutott, hogy fotóművészként a tizenhetedik könyvet jegyzi. Az utolsót, a Határtalan irodalom második részét az idei könyvfesztiválon csaknem húsz – a világ különböző tájairól ezért ideutazó – magyar író, költő, műfordító jelenlétében mutatták be. Köteteiben olyan nagyságokat láthatunk, mint Domonkos István, Kányádi Sándor, Fejtő Ferenc, Határ Győző, Sütő András vagy Visky András. A művet és a hozzá kapcsolódó kiállítást pár napja Londonban, a Covent Gardenben is bemutatták.

MORVAI KATALIN

– Amikor időpontot próbáltunk egyeztetni, Svédországban volt, most Nagy-Britanniába utazik. Ennyire felvitte az isten a dolgát?

– Látni kellene, hogyan dolgozom – sóhajtja *Kaiser Ottó.* – Örökké úton vagyok, aztán a helyszínen óriási koncentrációval egy idegen embert megpróbálok négy-öt óra alatt megismerni annyira, hogy elő tudjam venni a fényképezőgépet. Persze felkészülök, elolvasom a műveit, igyekszem minél többet megtudni róla, és nagyon sokat beszélgetünk, így kezdődik... Aztán az a kialakulófélben lévő barátság hirtelen eltűnik a kattanással, s a következő képkocka elkészültéig újra kell építeni a bizalmat.

Tisztelet és megértés

– Megnéztem a Határtalan irodalom fotóit. Sütő Andrást a feleségével ábrázolta egy cserépkályha mellett, Grendel Lajos egy díszes kapualjban áll, Határ Győzőről készült olyan kép, amelyen csukva a szeme, s leginkább a gyönyörű dús szemöldöke tűnik elő, mintha már nem is lenne velünk, s mire elkészült a kötet, már nincs is. Hogyan születik pont az a kép, miként választódik ki?

– Nagyon szigorúan, mert portrét fotózni nagy felelősség. A kép örökké olyan lesz, amilyenné abban a pillanatban vált. Ezért nagy tisztelettel és megértéssel kell a másikhoz fordulni, észlelni, mi benne, rajta a legfontosabb. Nem a szépségről beszélek, bár az esztétikum fontos, hanem a legfontosabb esszenciáról. Sütő Andrásról, ha már ezt szóba hozta, például nem véletlen, hogy azt a kockát választottam, amit említett. Az egyik legismertebb magyar író, akiről milyen kép él az emberekben? Ha egyáltalán, akkor az a portré, amely a csúfos megverése után készült: a szeme bekötve, arcán zúzódások. Én meg úgy gondoltam, meg kell mutatni *Évát,* a feleségét, társát, múzsáját is, az idős emberpárt, akik közt csodálatos a harmónia, akik már inkább a tekintetükkel, mint szavakkal beszélnek. Így készült a felvétel, amelyen a meleget adó kályha mellett az író a feleségét

Fotó: Ott Zsuzsanna

„Az út mindig jobb, mint a fogadó, ahová megérkezel"

nézi, aki valahová a mindenségbe tekint, nem pont vissza rá: gyönyörű emberpár... Nagyon gyorsan és nagyon jó kapcsolat alakult ki köztünk, megszerette a munkáimat, a Könyvjelző című havilapot, amelyre kedélyesen azt mondta, az a jó, hogy benne vannak mindazok, akiket szeret, meg akiket nem. Rendszeresen beszéltünk telefonon, nagyon megrázott a halála...

– Csak irigyelni tudom ezekért a barátságokért, még ha fájdalmasak is. A magyar kulturális élet fontos szereplőinek közelében lenni önmagában nagy szellemi kirándulás.

– Ez így van. De az úgynevezett kisemberektől is sokat tanultam életem során. Ifjú fényképésztanoncként egyszer végigfotóztunk igazolványképekhez több száz falusi embert Pápa környékén, hát az fantasztikus volt. Bizarrnak éreztem ugyanakkor, hogy valakiről pont egy olyan kép marad fenn, amely a korábbi pillanatban, s épp általam rögzült.

Megtalált társak

– Később Pestre került, volt napilapos képszerkesztő, dolgozott nyugodtabb tempójú magazinoknál, készült Nicaraguában fekete-fehér riportsorozata, aztán egyszer csak elkezdett szép fotós könyveket publikálni. Kastélyok, várak, borok...

– Megleltem mestereimet, kezdett összeállni a kép, s találtam társakat is hozzá. Ilyen társ *Zsuzsa,* a második feleségem, aki velem járja a világot, navigál, szervez, képeket archivál és retusál; hihetetlen a harmónia köztünk. És nagyszerű partner a kiadóm, az Alexandra tulajdonosa, *Matyi Dezső,* aki nagyon sok pénzt áldoz a sajátjából a kultúrára, s aki jó barátom lett, s megbízik abban, hogyha elmegyek, mint most két és fél hétre Nagy-Britanniába, akkor nemcsak a könyvbemutató és a kiállítás lesz rendben, de a harmadik kötetbe kiválasztott hét ember portréi és a hozzájuk illő tájképek is elkészülnek.

– Mit szeret ebben az életformában a legjobban?

– Úton lenni. Ifjúkoromban a nyersbőr bakancsomra írtam, hogy „Az út mindig jobb, mint a fogadó, ahová megérkezel"...

– Nem gondolja, hogy ezt a sok kalandot, a találkozást a kis és nagy emberekkel írásban is meg kellene örökíteni?

– Egyrészt az egy másik szakma, másrészt egy ideje vezetek naplót, afféle töredékeket, és miután teszteltem ezeket a kis írásokat, az egyik bekerült az új könyvbe, előszó helyett. Azt írom le, ami a svédországi kis faluban megbújó *Domonkos Istvánnal* való találkozás kapcsán fontosnak tűnt. Megható, hogy ő, aki szinte teljesen elzárkózik immár a külvilágtól, visszajelzett: köszöni.

– Jó, hogy sikere van, ez ráadásul a határon túli magyar irodalomnak és ezen keresztül minden még olvasó magyar embernek hasznára válik. Szokott a nehéz időkre gondolni?

– Ki nem? Meghalt az édesapám, otthagyott a gyerekeimmel a feleségem, leestem egy motoros sárkányrepülővel munka közben, évekig bennem voltak a vasak... De édesapám mindig velem lesz, a fémeket kivették, mindenem beforrt, élek, és a gyerekeimtől hallatlan sokat tanulok. Az ő szemükkel minden kicsit más, nyíltabb, természetesebb, őszintébb.

A fotózás: világlátás

– Manapság már mindenki ért a fotózáshoz, remek masinákat lehet venni, nem tart attól, hogy ez árt a fotográfiának?

– Miért ártana? Én is szoktam a fürdőszobában énekelni, mégsem jelentkezem az Operába. De visszafordítva. Ha valaki csak azért, mert le tudja nyomni a gombot, azt hiszi, tud fotózni, sebaj, a megnőtt érdeklődés nem árt a szakmának, de a lényeg nem az eszközön és nem is a fotósulin van. A fotózás: világlátás. Olyan, mint a tánc vagy a versírás, bizonyos elemei elsajátíthatók, a többi maga az élet. Hagyni kell érlelődni a dolgokat.

LASSÍTSUNK EGY PERCRE

A bársonyról, megint

Gyakran jutnak eszembe a tizenhét-tizennyolc évvel ezelőtti idők, amikor folyton üléseztek a „rendszerváltók". Tehetségesek voltak ezek az összejövetelek? Vagy a tehetségtelenség jegyében folytak? Mint egy filmet, ma is le tudom pörgetni magam előtt a gyűléseket, amelyeken vagy két tucat középkorú nő és férfi üldögélt: bársonyos forradalmárok. Mindnyájuknak volt szakmája, mi több, hivatása, amelyet szerettek, amelyben – a korszak feltételei között – anyagilag is jó eredményeket mondhattak magukénak. Kiváló értelmiségiek voltak, akiknek az lett volna történelmi feladatuk, hogy átlépjék a saját árnyékukat. Üldögéltek a gyűléseken, és azon gyötrődtek, hogy a közeledő 1990-es parlamenti választásokon ki legyen közülük a rendszerváltás jelöltje. Főleg azonban egy gondolat járt a fejükben, hogy ki a fene akar itt politikus lenni?! És a „maradékelv" alapján választották ki maguk közül a legsikertelenebb figurát, aki vékonyka tehetsége miatt nem különösebben szerette a szakmáját – mert a „tisztes ipart" szeretni kell! –, és akinek már csak ezért se volt olyan a munkája, hogy ne szívesen hagyta volna ott.

Otthagyni az informatikát, a belgyógyászatot, a képzőművészetet?

Föladni a munkát?

Azt nem.

A munkáját akarta csinálni, a hivatását akarta gyakorolni mindegyikük. És ma már zömükben munkanélküliek, hacsak nem sikerült nyugdíjba menekülniük.

Zelei Miklós

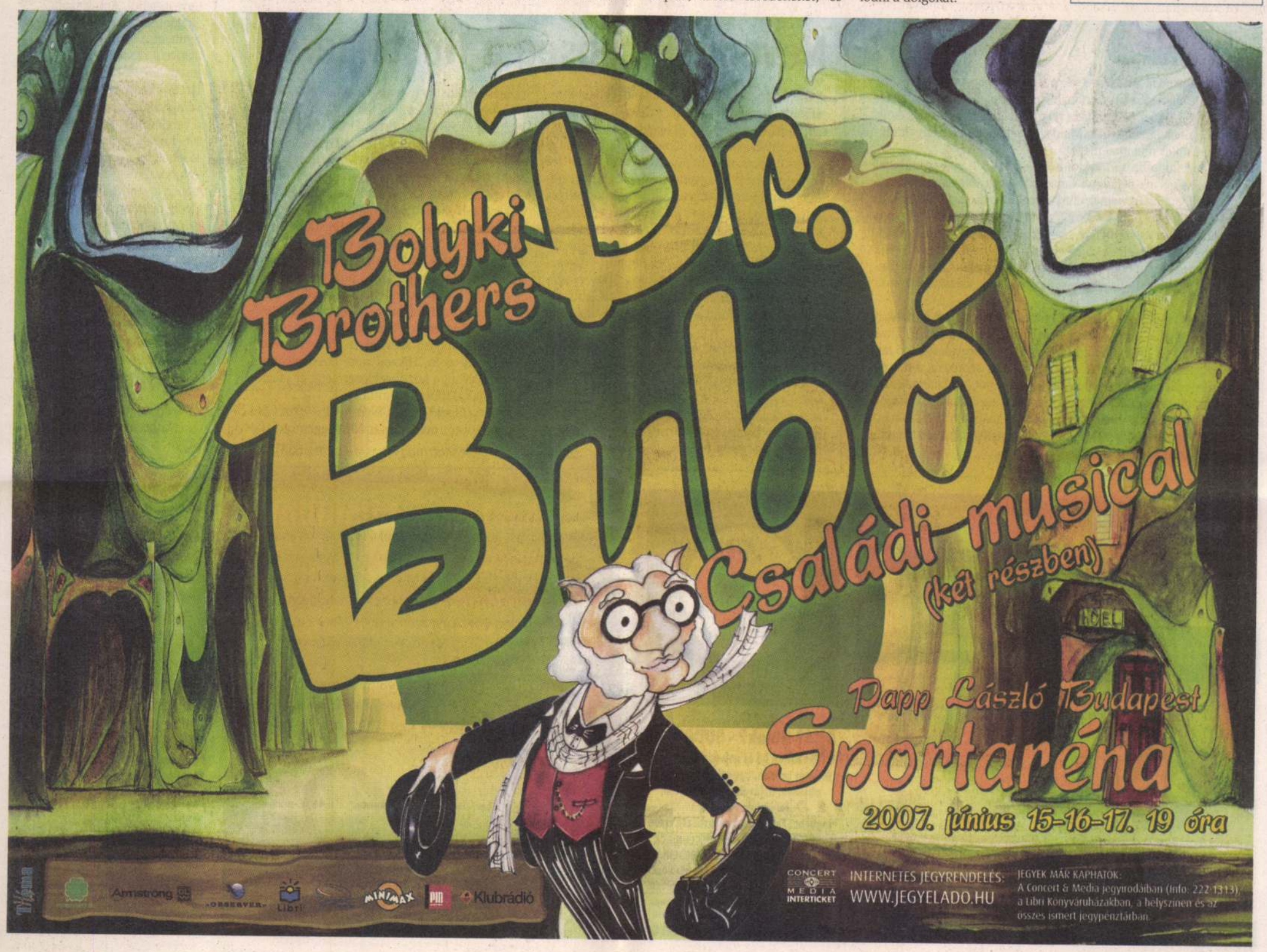

Elismerés a nevelőknek

Idén is a Dózsa Művelődési Ház adott otthont a XVII. kerületi pedagógusok, nevelők és az oktatási, nevelési intézményekben dolgozók köszöntésének. Az ünnepség a Hősök Terei Általános Iskola IV. osztályos tanulója, *Tóth Márton* fellépésével kezdődött – *Lázár Ervin* egyik művéből adott elő részleteket – majd *Riz Levente* polgármester köszöntötte a pedagógusokat. Hangsúlyozta: azt mondják, hogy a pedagógus a társadalom szobrásza, aki a jövő nemzedéket formálja, természetesen nem egyedül, és kizárólagosan, de az biztos, hogy a legnagyobb mértékben.

A pedagógusnapi köszöntés alkalmával csaknem hetvenen részesültek elismerésben. A XVII. kerületben harminc éve dolgozó pedagógusok és a nevelést, oktatást, segítők után a harmincöt éve a kerületben dolgozók léptek a színpadra, hogy átvegyék az elismerő oklevelet. Két olyan pedagógust is köszöntöttek – *dr. Kiss Gábornét* és *Szigetiné Franciscy Erzsébetet* –, akik negyven éve tanítanak a kerületben. Nyugállományba vonulásuk emlékére részesültek oklevélben az óvodákból, illetve iskolákból megérdemelt pihenésüket megkezdő nevelők, dajkák, gondnokok, tanárok, gazdasági vezetők.

A szerző felvétele

Eperjes Károly az írástudók felelősségéről beszélt

Tíz pedagógus vehetett át díszoklevelet, akik ötven, hatvan, hatvanöt, illetve hetven évvel ezelőtt szerezték diplomát. Ötven évvel ezelőtt kapta meg oklevelét *Hartai Sándorné, Hegedűs Jánosné, Kovács Károlyné, Simon Józsefné* és *Szombati Tivadarné*, így most aranyoklevelet vehettek át. Gyémántdiploma a hatvanadik évforduló járó, ilyet *dr. Pleskó Béláné* kapott. Vas diplomát *Nagy Gáborné* és *Tömpe Ferenc* vett át a hatvanöt évvel ezelőtti diplomaszerzés emlékére, míg rubindiplomát Mártha Borbála és *Goschi Ferencné* kapott a hetvenedik évforduló alkalmából.

Az Életműdíj Kimagasló Pedagógiai Tevékenységért címet *Dudevszky Attila* kapta, aki a Balassi Bálint Gimnázium nyugalmazott kémia–fizika tanára. Dudevszky Attila legendás alakja az iskolának, ahol egyetlen munkahelyén, ötven tanéven át szolgált. Elismerésül egy aranygyűrűt vehetett át a polgármestertől, majd mindketten aláírták az emlékkönyvet.

Az ünnepség után *Eperjes Károly* színművész lépett a színpadra, aki rövid előadásában a pedagógusok felelősségéről beszélt. **Sz. É.**

Felújítják az emlékművet

Nemzeti hagyományok és nemzetietlen hamisítások

A Pesti úti Országzászló múltjáról lehullott a lepel, ugyanis Lázár Attila önkormányzati képviselő kutatásai alapján kiderült, hogy az elmúlt évtizedekben 1848-as emlékműként számon tartott oszlop eredetileg Trianon tragédiájára és az anyaországtól elszakított területeken élő magyarokra kívánt emlékeztetni.

SZABÓ ÉVA

Tóth Péter néhány évvel ezelőtt megjelent Rákoskeresztúri Emlékkönyv című kiadványban egyértelműen fogalmazott a 23. oldalon: „Országzászló avatása 1937. november 7-én. Tervezője Müller Tibor, a kivitelező Pálkerti Pál helybéli építőmester. Az emlékmű felállításához szükséges területet a Podmaniczky–Vigyázó-kastély alsó kertjéből, a Népkertből, a Magyar Tudományos Akadémia adta".

Kétszáz országzászlót avattak 1925 és 1941 között a csonka Magyarországon, köztük a keresztúri Ereklyés Országzászlót is, amelyen ma is látható, hol helyezték be az ereklyét, amely az elszakított területekről hozott megszentelt földet rejtette. Az Országzászlóról 1948-ban barbár módon leverték a Trianon előtti ország sziluettjét, helyére egy 1848-49-es táblát tettek, meghamisítva a történelmet.

Fotó: archív

2007. november 7-ére ismét eredeti állapotában pompázhat az Országzászló

A XVII. kerületi képviselő-testület májusi döntésével úgy határozott, hogy mivel a keresztúri Országzászló Budapest egyetlen megmaradt trianoni emlékműve, ezért azt eredeti állapotába kívánja visszaállítani.

Az előterjesztésről szóló éles, és politikai felhangoktól sem mentes vita során érződött, hogy még ma is mennyire kényes témának számít Trianon.

Az előterjesztő *Lázár Attila* kérésére név szerinti szavazással elfogadta a testület a trianoni emlékmű helyreállítását. *Hoffmann Attila* – aki polgármesterként 2004. december 5-i népszavazás előtt nyíltan kiállt a határon túli magyarok állampolgársága mellett – és egy másik ellenzéki képviselő a szavazás idejére elhagyta az üléstermet. A másik ellenzéki frakció három tagja közül ketten tartózkodtak, a volt alpolgármester pedig nemmel szavazott, akár csak a nagyobbik ellenzéki frakció jelen lévő tagjai.

A független *Koszorúsné Tóth Katalin*, valamint az Itthon Rákosmentén Egyesület képviselői a helyreállítást támogatták szavazataikkal.

A döntést követően megkezdődött az emlékhely felújítása, levették az oda nem illő táblákat, amelyek alatt vandál, rombolás eredménye volt látható.

Várhatóan a felavatás hetvenéves évfordulójára, 2007. november 7-ére ismét eredeti állapotában pompázhat az Országzászló.

Érvek és indulatok

A testületi ülés ezúttal sem nélkülözte az éles vitát, *Barna Andor* volt alpolgármester például felszólalásában a „legaljasabb" békeszerződésnek nevezte a trianoni diktátumot, de emlékeztetett a vészkorszak holokauszt tragédiájára is. Elhangzott azonban olyan felszólalás is, amely érvelésében egy képviselőtárs ruhaviseletét tette kritika tárgyává. Sőt: akadt, aki kijelentette: „A Tanácsköztársaság honvédő háborúját én messzemenően nemzeti hagyománynak tartom… Ha valaki ezt nem fogadja el pozitív nemzeti hagyománynak, azt messzemenően sajnálni tudom." *Riz Levente* polgármester – úgy is, mint gyakorló történelemtanár – ezt már nem tudta elviselni, és kijelentette: felháborítónak tartja a Tanácsköztársaság és Trianon tragédiájának összehasonlítását. Mindettől eltekintve az ülés rendben befejeződött…

SZERINTEM

Bognár Nándor
szerkesztő

Kép a falon

Csak első látásra tűnt képnek, jobban megnézve azonnal kiderült, hogy korszerű, lapos, nagy méretű képernyőről van szó. A vendéglős akasztotta fel a falra, és nemcsak dekorációs célból. A képernyőhöz tartozó kamera ugyanis a vendéglő konyhájában volt, így az asztaloknál helyet foglaló vendégek mindent láttak, ami a tűzhely körül történt. Látták, ahogy zöldséget párol a szakács a leveshez, hogy gondosan kiklopfolja a karajt, megpirítja a felaprított burgonyát – röviden: mindent lehetett látni, ami a konyhában történt. Mindenki meggyőződhetett róla, hogy az étel frissen készül, megfelelő alapanyagból, kellő gondossággal. Néha egyik-másik pincér át is ment a színen, tehát szó sem lehetett valamiféle végtelenített demo kazetta bemutatásáról.

Nem tudom, a vendéglős honnan vette az ötletet: maga találta ki, esetleg látta valamelyik belföldi vagy külhoni vendéglátó helyen, de az biztos, hogy sikert aratott vele. Az asztaloknál összesúgtak a vendégek: volt, aki saját konyhai módszerét vélte felfedezni, mások próbálták eltalálni a következő munkafázist, vagy éppen elismerően szóltak a szakács ügyességéről. Ami viszont általánosan sikeresnek bizonyult, az a vendéglősnek az alapvető szándéka, nevezetesen: hogy a konyhában folyó tevékenység bemutatására gyakorlatilag meghívta a vendégeket. Tessék, meg lehet nézni, akár ellenőrizni is lehet, mi így dolgozunk. A módszert egyelőre csak ebben a vendéglőben láttam, pedig biztosan átvehető lenne, és nemcsak vendéglőkben. Képzeljük csak el, milyen szívesen fogadnák egyik-másik hivatal, vagy intézmény várakozó helyiségében az ügyfelek, ha látnák, mi is történik odabenn. Mennyivel megértőbbek lennének, mennyivel türelmesebben várakoznának, ha látnák, hogy az ügyintézők milyen serényen dolgoznak, hogy milyen szorgos munka folyik odabent.

PÉNZÜGYI ÚTMUTATÓ

Mit mutat az iránytű?

Gyakran elhangzik az észrevétel, miszerint Magyarországon még nem eléggé elterjedt a korszerű banki eszközök, lehetőségek igénybevétele, az ügyfelek pedig olykor személytelennek, gépiesnek érzik a pénzintézetek ügyintézését. Mindezen segíthet a Pénzügyi Iránytű – amely mit is mutathat meg?

A talán legfontosabb tudnivaló, hogy az MKB Bankban minden ügyfelet személyes pénzügyi tanácsadó segít eligazodni a napi pénzügyekben. Az ügyfélnek annyi a teendője, hogy felkeresi valamelyik bankfiókot, ahol személyes tanácsadó segít – részletes igényfelméréssel és személyre szabott ajánlatokkal – mind privát, mind üzleti pénzügyeinek elintézésében. A Pénzügyi Iránytű célja tehát nem más, mint hogy a bank lakossági termékkínálatának összefoglaló bemutatásával segítsen eligazodni és választani a szolgáltatások között.

A lakossági célok természetesen sokfélék lehetnek: érinthetik a napi pénzügyeket, szerepelhetnek köztük megtakarítási célok, befektetések, és szolgálhatják megvalósuló vagy megvalósítandó tervek, elképzelések támogatását is. Maradva a szorosan vett napi pénzügyeknél: forint- és devizaszámla-vezetéstől, bankkártyák széles választékától speciális igényekre szabott szolgáltatáscsomagok kínálatáig terjedhet a személyes pénzügyi tanácsadó tájékoztatása – akinek közreműködését a TeleBANKár telefonszámán vagy a bankfiókokban lehet igénybe venni. **B. N.**

Névadó ünnepség a Hősök terén

A Gregor József Általános Iskolába fognak szeptemberben visszatérni azok a diákok, akik a Hősök Terei Általános Iskolát hagyják el júniusban.

A tanintézet ugyanis Gregor József, elhunyt Kossuth-díjas operaénekes nevét veszi fel szeptembertől. A névadó ünnepségen megjelentek a művész ismerősei, barátai, tiszteletét tette a művész özvegye is, aki a beleegyezését adta a név használatára.

Az iskola rászolgált erre, hiszen Gregor József itt töltötte tanulóéveit és befutott művészként is mindig szakított időt arra, hogy visszatérjen oda, ahonnan egyszer elindult, abba az iskolába, ahol mind a mai napig ápolják a zene szeretetét.

Az önkormányzat nevében, *Dombóvári Csaba*, kerületi alpolgármester mondott beszédet, felidézve a művész életének fontosabb állomásait. Gregor József Rákosligeten született és itt is nevelkedett nevelőapja, Bartók Albert házában. Az iskolában gyakori vendég volt, hiszen hazajárt ide. 1999-ben megkapta az egykori település, Rákosliget, fennállásának 100. évfordulójára alapított emlékérmet, majd 2001-ben díszpolgárrá választották. *Szalay Miklós*, Gregor kollégája és barátja, az Operaház címzetes karigazgatója mondott beszédet a gyászoló barátok nevében. Gyerekkoruk óta ismerték egymást, az iskolától nem messze lévő VIII. utca éveken át volt a játszóterületük. Humoros anekdotákat mesélt Szegeden induló pályafutásukról, ahol Gregor először a Honvéd Művészegyüttes, majd a Szegedi Színház tagja lett, ahol később igazgatói posztot töltött be egy évig. Ennél is feljebb léphetett volna a tisztségek ranglistáján: az akkori miniszterelnök az Operaház igazgatójának kérte fel. Szalay elmondása szerint: Ő merte azt mondani, hogy nem. Hiszen nem ilyen elismerésekre vágyott, a közönség szeretetét és elismerését sokkal többre tartotta.

A karigazgató után, *Gregorné dr. Takács Mária* mondott rövid, de annál meghatóbb köszönő beszédet. **Tóth Mariann**

THéma Helyi
Apróhirdetés
PONT ITT!
Partnereink a 11. oldalon

KONYHABÚTOROK KÉSZÍTÉSE

Ádám Ferenc bútorasztalos
30/9893-523 23/376-255
www.edax.hu/adambutor

FOGTECHNIKA
Pika Károly
Bp., 1134 Váci út 47/D, 329-9155

GYÓGYSZER NÉLKÜL!
Rheuma, Allergia, Szénanátha, Emésztési zavar, Fájdalom, Immunerősítés, Bőrbetegség, Gyulladás (fül is) biofizikai kezelése ORVOSSAL!
Természet- gyógyászat. www.getmed.hu
Ingyenes állapotfelmérés!! FOGYÁS egészségesen, éhezés nélkül garanciával! Körömgomba kezelés!
XV.ker. Nádastó u. 25. I.em
Bejelentkezés: 06-30-3834599

Ajtó? Ablak? - BUDALUX®!
a fokozottan hő és zajvédő nyílászáró
Márkás termék, egyedi választékban ablakok, bejárati és erkélyajtók, tolófalak, télikertek
Ingyenes felmérés, bontástiszta csere
Profilja - ötkamrás belga DECEUNINCK
Vasalata - biztonsági német SIEGENIA
Üvegezése - hővisszaverő témgőzölésű
Kivitele - elegáns, egyedi választékban.
Gyártójo Kelenföldön, Csurgói út 15-ben.
Tel.: 208-5555, 208-4444, Fax: 481-1095
AKCIÓ: FÉLÉVES RÉSZLETFIZETÉS

§ Családi problémák § Válások § Vagyonmegosztások § Gazdasági viták, § Adósság-viták § Orvosi műhibák § Végrehajtási ügyek (pl. gyermektartásdíj ügyek, végrehajtási ügyek megelőzése, cégek közötti vitás ügyek rendezése,telek határ és építés viták § Tanácsadástól igazságügyi szakértői szakvélemények készítésén át Per előtti és per közbeni ügylezárások!
Megbízható kiegészítő szolgáltatások:
• Ügyfeleink ingatlanjainak közvetítése, • Hitelközvetítés, • Ingatlan értékbecslések készítése, • Földmérések, • Tervezés, • Épület kivitelezés
Dél-Pesti Regionális Permegelőző és Peres Szakértői Iroda
OPI-EUMEDIATOR H92 KFT.
(XVIII-XIX., XVII-XVI. Ecser, Pécel, Csömör, Vecsés)
Budapest XVII. Pesti út 166.
(utcai bejáratú ügyfélszolgálati iroda)
256-2956 06-30/500-9621
web: inpol.extra.hu

MDK

Kaistor Tamás

müsztalos

Fittler-Györgyi: A világ iparművészete Párisb
Bp. 1960. 15. l.

M.D.K.

Kaisz Gyula, épitész

A Debreceni új Köztemető kialakitására és a ravatalozóval egybeépitett halotthamvasztóra kiirt tervpályázaton az 5 és Kocsis Tivadar terveit fogadták el.
159.o. 1918-bam

Sápi Lajos: A régi debreceni temetők és emlékeik
151.o.

Debeceni Déri Múz. Evkönyve. 1962-64. Debrecen, 1965
Alföldi Nyomda, Debrecen

MDK

Kaiszer Hugó

résztvett az alábbi pályázaton

Az Erzsébet-emlékmü második pályázata. Müvészet 1903. 278.l.

Kaezler

Käzler, Fridericus

festő

A győr-nádorvárosi Kálvária 6 stációjának fatábláinak festéséért 35 forintot kapott a győri Congregatio Agonia Germanicától.

Stengyőr. 31.I.

Pét., Pál

19 HÉT
Erzsébet, Erzsébet

20 KE
Félix, Jolán

21 SZE
B.-A. bemutat., Olivér

22 CSÜTÖ
Cecilia, Cecilia

23 PÉN
Kelemen, Kelemen

24 SZOM
Ker. János, Emma

KAJ LAJOS

Reformátusok Lapja XXXIII.

1989. október 22. 3. p.

Torontói megemlékezés

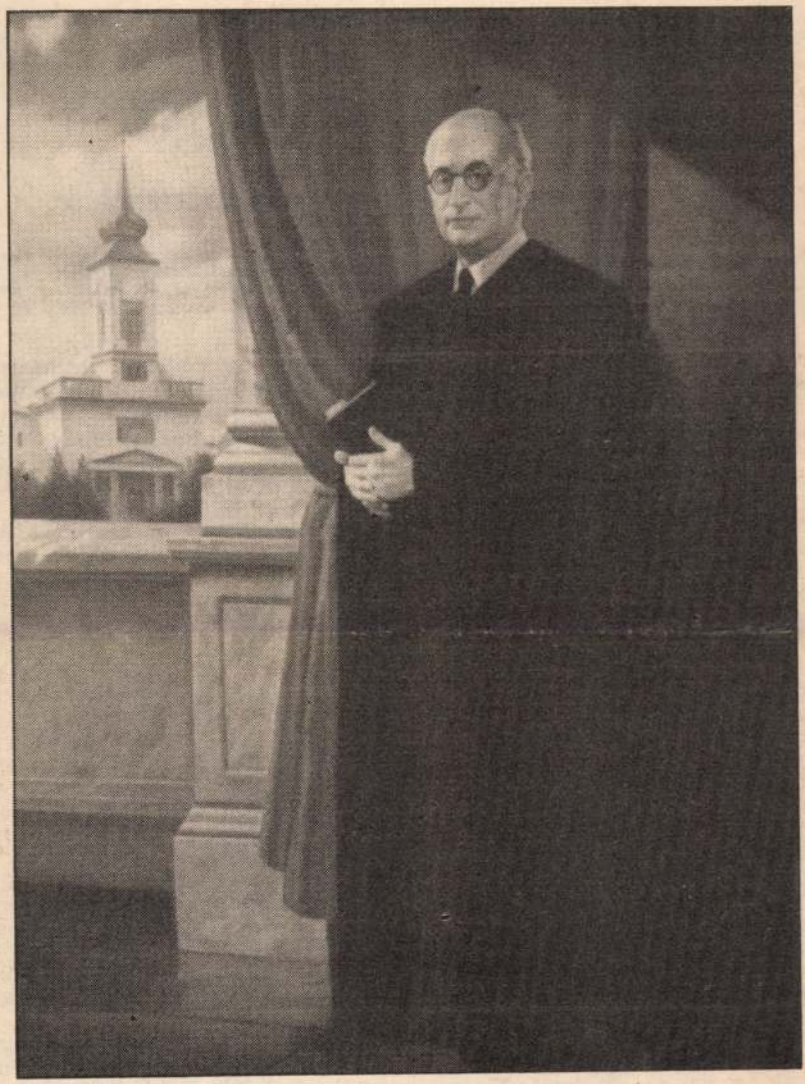

A festmény Ravasz Lászlót ábrázolja. *Kaj Lajos* festőművész készítette a Torontói Első Magyar Református Egyház megbízásából, ahol *Seress Ödön* a lelkipásztor.

A képet ma, október 22-én, az 1956-os forradalom emlékünnepélyének alkalmából, a torontói Kanadai Magyar Kultúrközpont díszteremében helyezik el, amelynek falát több nagy magyar történelmi személyiség portréja ékesíti.

„Mit akarunk? Azt akarjuk, hogy az egyház hű maradjon Urához. Isten Igéjét tisztán hirdesse. Szolgálatát történeti úton kialakult munkaágakban szabadon gyakorolja. Szervezetéből és igazgatásából tűnjék el minden demokráciaellenes gyakorlat. Legyen valóság zsinat-presbiteri alkotmányformája. Mindez a Szentírás alapján, Hitvallásaink útbaigazítása szerint, hagyományaink és történelmünk folytonosságában." (Részlet Ravasz László püspök 1956. nov. 13-án keltezett körleveléből.)

Széles e világon

Csehszlovákia

Nagyobb felelősséggel

Mikó Jenő pozsonyi püspök helyzetértékelése

„Széles-e világon" rovatunkban testvéri szeretettel és meglehetős rendszerességgel tekintünk szét a kelet-európai református világ körében is. A Szlovákiai Református Keresztyén egyház püspökének alábbi írása — amit hivatalos lapjukból, a Kálvinista Szemle szeptemberi számából vettünk át — testvéregyházunk mindennapjaiba enged hű betekintést.

A Zsinat munkája és gyülekezeeink élete között kulcsszerepet tölt e az évről évre ismétlődő egyházegyei közgyűlés, amelyen az esperes gondosan elkészített jelentééből megismerhetjük híveink lelki rculatát, az egyházközségek anyagi elyzetét, a társadalmi élet alakíásához való hozzájárulásukat s a ilág helyzetének orvoslásáért vált felelősségüket. Mindez együtt éve feleletadás arra a kérdésre, *iként értelmezzük* az Úr Jézus irdetett evangéliumát s *mekkora ngedelmességgel* vagyunk képeek alkalmazni a megismert gazságot egyéni és közösségi éleünk viszonylataiban. Az előterjesztt jelentésekből derül ki, *mennyie követjük* a feltámadott és élő Krisztust, vagy pedig nem több allásosságunk, mint pusztán a hagyományok tisztelete.

Általánosságban valljuk és gyerekeinknek is tanítjuk a konfirmációi előkészítő órákon, hogy *református egyházunkat a klasszikus hívini zsinat-presbiteri elv szeint kormányozzuk.* Sok esetben mégis azt tapasztaljuk, hogy egyházközségeink presbitériumai *passzívak*, a gyülekezet lelki életéért *em hordoznak felelősséget*, nem gényesek a lelki eledel terén, nincsenek tisztában jogaikkal és kötelességeikkel. A népegyházra jellemző magatartásukkal készséggel írnak rá mindennemű munkát a elkipásztoraikra, akik egy-egy egyházmegyei vonatkozásban akkora erhet hordoznak, hogy félő, amikor *fizikailag nem képesek megirkózni a reájuk háruló feladatokkal*, kialakul bennük fáradozásuk hiábavalóságának az érzülete. z *elnéptelenedett gyülekezetekben* már nincs erejük arra, hogy határozott igehirdetésükkel lelkesítsenek, eligazítást, segítséget és bátorítást nyújtsanak a reájuk bízott hindennapi életben.

Amint ez év májusában főgondnokunkkal, *Takács Zoltánnal* sorra látogattuk egyetemes egyházunk hét egyházmegyéjét, s alkalmunk volt felmérni *negatív következményeit* annak, hogy szembeötlően *aránytalan az egyházmegyék lelkipásztorokkal való ellátottsága*, különösen az északnyitrai (barsi) és a besztercebányai (gömöri) egyházmegyében. Megfogalmazódott bennem, hogy a jövőben fontos lesz fiatal lelkészeinket olyan területekre irányítani, ahol ma egy lelkész hat-hét gyülekezetet gondoz rendszeresen. Az ilyen szolgálat csak a vasárnapi istentiszteletekre korlátozódik, ami azzal jár, hogy a felelős lelkigondozás hiányában sok református testvérünket megtévesztik a sokféle szélsőséges, szektás tanításokat valló „vándorprédikátorok". Ebből a szempontból *kívánatos lesz a gondnokok és a presbiterek továbbképzésének, hitmélyítő konferenciáknak a megszervezése.* Csak így várható, hogy gyülekezeteink s bennük ifjúságunk megújult, hitből fakadó erőkkel fogják élni nagykorú, minősített életüket.

Örömmel töltött el, hogy sok gyülekezetünkben a fokozott lelki munka *az áldozatos szeretet megkapóan szép eredményeit mutathatja* fel; ugyanakkor láttam *megrendült arcokat* is, olyan gyülekezeteket, ahol pásztor nélkül az összeomlás határán vannak, szétesőben levő templomukkal, gazdátlan parókiájukkal. Ide kell a *gyors testvéri segítség*, az Ige mozgósító ereje, a Szentlélek munkája, ami nélkül nincsen kilátás a talpraállásra.

Igen nagy szükség van minden egyes egyháztagunk *felelős szolgálatára, rendszeres imádkozásra.* Csak így alakul ki az a kegyességi forma, amelyik hitvalló őseinket koruk alkotó közösségévé avatta s amelyik a mában is erőbázisa lesz a nagy terhek közös vállalásának és elhordozásának, s megtanít istenfélelemre, egymás megbecsülésére, népünk, egyházunk szeretetére.

Kaján Imre
Grafikus

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1979 ÁPR 1

TÜKÖR
Budapest

1021

KAJÁN IMRE RAJZA

Az idén már vendégeket fogad Ungvárott a hatszáz személyes Intourist szálloda

gati határáig, az Ungvár közelében levő „elágazóig". Ott készült el ünnepélyes külsőségek között a vörös varrat tavaly szeptemberben, amely egyben azt is jelentette: befejeződött a világon egyedülálló méretű és teljesítményű, csaknem 2700 km hosszú, 1420 mm átmérőjű csővezeték építése. Ezután persze még sok tennivalójuk akadt a szakembereknek. Nem sokkal később, hacsak próbaüzem jelleggel is, de 1978. november 5-én már hazánk is kapott orenburgi gázt. Molekulái a leninvárosi, nyíregyházi lakásokat melegítették. Januártól aztán már folyamatosan érkezik az Európa és Ázsia határán levő hatalmas orenburgi gázmezőről e fontos energiahordozó.

A huszti vár bús düledékei alatt imponáló gyorsasággal készült el a százkilenc lakásos lakótelep, s a város közepén még további harminckét lakás. A magyarokat bízták meg a huszti kórház kétszáz ágyas pavilonnal való bővítésével. A kompresszorállomás Iza község határában épült. A magyar építőmunkások, szerelők, hegesztők, mérnökök, akárcsak a többi telephelyen, osztatlan elismerést arattak. Bár nekik is bővelkedett küzdelmekben az életük: talajjal, gépekkel, s néha bizony a tervezéssel is viaskodtak... De elkészült a kompresszorállomás, s most már egyenletesen és megbízhatóan továbbítja azt az energiahordozót, amelyre egyre nagyobb szüksége van a magyar népgazdaságnak is.

A Kárpátok csodálatos csúcsairól leereszkedve a lankásabb vidékre érve, Ungváron ismét a magyar építők „keze nyoma" tárul a hazafelé utazó elé. Itt épül a hatszáz személy elhelyezésére alkalmas szálloda. Az Intourist jó előre gondoskodott az olimpiára érkezőkről. Még az idén elkészül a Szabolcs megyei Állami Építőipari Vállalat kivitelezésében. Ez már nem a Szövetség Gázvezeték építéséhez tartozik, de mindenképp szólni kell róla: ezt is mi készítettük, mindenki megelégedésére.

M. SZABÓ IMRE

Kaján Imre

Illusztráció

Bólya Péter: Menyasszonytáncz,
Új Tükör, 1979. április 1 - 14. lap.

KAJÁN Imre
Esztergom, Duna Múzeum

MOLNÁR S. Edit: Születik-e Közép-európai galéria? : Esztergomi ötlet - felkavarni a pozsoját. = Magyar Hirlap, 1993. julius 23. 19. ill.

Csontó ~~Károly~~ Lajos
Fejér László
Kaján Imre

Függő I—II.

Függetlenségiemlékmű-pályázatok

A politikai rendszerváltozással jelentkező új közte igények között eddig kétszer is felmerült a Magyar Fü getlenség Emlékműve felállításának szándéka. Össz állításunk két írása — eltérő módszertani megköze tésben — e két félbemaradt kísérlet tanulságai levon sához szeretné hozzásegíteni az olvasót.

Debrecen függetlenségiemlékmű-pályázatáról

(**Tények**): A Kossuth Lajos Tudományegyetem Tanác 1989. február 2-án tartott ülésén állásfoglalást fogadc el, melyben javasolta Debrecen Városi Tanácsának, ho hozzon határozatot a magyar szabadság és függetlens emlékművének Debrecenben történő felállításáról.[1] javaslat indoklásul három körülményt emelt ki: 1. H zánkban nincs olyan emlékmű, mely a magyar szabad got és függetlenséget az egész magyarságra kiterjedő m don szimbolizálná. 2. Debrecen története számos pc ton elválaszthatatlanul összefonódott a magyar szab

Hajós Imre

Illusztráció

Alberto Moravia: Az egyensúly.
Új Tükör, 1979. március 18–21. lap.

Kaján Pál, karikaturista

— Királyhegyi Pál: Első kétszáz évem. Önéletrajzi regény. Kaján Tibor illusztrációival (Gondolat)

–: most jelent meg

8.

Népszabadság, Bp. 1980. jan 12.

Kajan Mihály

ötvös.

1732-ben mái nem élt.
A XVIII. század elején Nagyszombatban működött.

Dr. Illésy János: Magyarországi ötvösök 1732-ben. Arch. Ért. 1904 évf. 394. l.

Kaján (Cajan)

Mihály

ötvös céhmester

1689. a nagyszombati ötvöscéh ben. ~~tagja vel~~

Céhládájuk, amelyen levő erüst feliratos táblán az akkori öures céhtagok neve előfordul az alábbi muzeumban van.

Radisics Jenő: O.M. Iparmüvészeti Muzeum. Képes kalauz a gyüjtemenyekben. Bp. 1885. 71. l. (Képpel)

111365/908 szám.

A Müemlékek Országos Bi
zottságának, hivatkozással
1905. évi jun. hó 2-án 167
a.kelt felterjesztésére, tu
és megfelelő eljárás végett
adom.

Budapest, 1909. febr. 24.

Kajan Mihály

ötvös

1732 előtt Nagyrombat

Samariay Dániel nála tanult;
1732-ben már nem él.

Kapmagyarországötvök 20 l.

hadbirák:

vö leteritett asztal körül három katonai
kik körül egy ül. A negyedik a könyv-
nyitva áll s a falon térkép függ. Öltöze-
gy a nélkül, vagy csákó; kettős elejű sö-
kék, illetőleg piros hajtókával és passe-
ntalló paszománt csikkal, illetőleg fehér
alatt

:

eamte u. Auditore."

pgschwandner"
Verlag und Eigenthum der Kunst-
Kum in Wien."

éretei 33.4: 25.5 c/m.
née nach der neuesten Adjustirung. Gezeich
t. Pettenkoffer und A. Strassgschwandner.
: nyomás, chinai papiroson.
ezett, alánymással.

55/93 N° 1235.

Kajáni

ötvös

1689. Nagy szombat.

Lásd részletesen Kajári Mihály

Iskola - utca Miskolcon IV. 187

Kayán Mihály

Magyar Művészet

1934. 213. l.

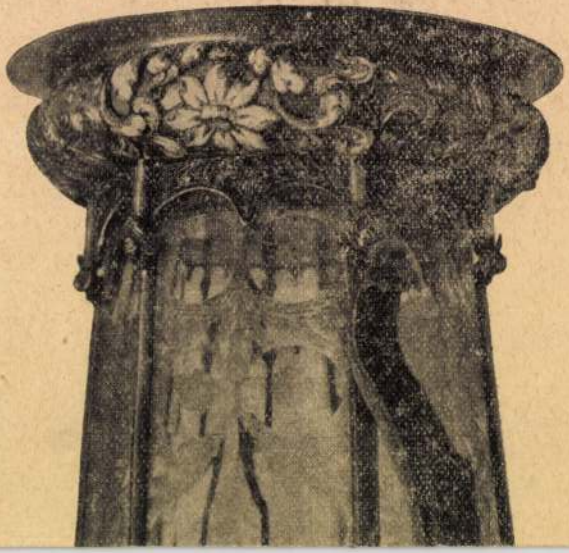

Kayár Mihály

ötvös.

Áll pedig ez egy mahagonifából
készült szekrényben, melyek ma-
gassága 15 cm. szélessége 13 cm.
felső lapja pedig 25 cm. Renais-
sance stylben van alkotva. A csi-
nos zárártól két oldalt kelyhek-
láthatók, ezekre apró arany
gömbreskép tapadnak, míg jobb-
ról balra 5-6 cifra oroszlánfő
mezei csoportot. Rézlapon pedig
e feliras olvasható.

„Anno 1689. Die 9. Jan. Ein Kayár Mi-
hály, Samarjay Uram tanítványa ezen
mukát csináltam felszabadulásomkor,
meget az nemes ötvös Chének offerál-
tam. Ez időben pedig ezek voltanak czék
beli mesterembérek: Kajár ötvös uram
ö kiggelme, Porten Dániel öregiebb mes-
ter, Horváth Gergely, Váradi Pál
Tolnai István, ötvös mesterek, Nagy
Ferenc úr kulcsos mester"

Thallóczy Lajos. Ötvös remek a nagy-
szombati városi ltárban. Arch
Ért. 1877. XI, 265. l.

MDK

Kaján Mihály, ötvös

Nagyszombatban oktatta Samarjay Dániel ötvöst .
1689.

E. G. II. 4o7.l.

Kaján Mihály
nagyszombati ötvös

a céhládára vonat-
kozóan okvet-
lenül lásd

Csányi Károly
Az O.M. Iparmův.
Muzeum gyűjte-
ményei Bp.
1926. XXXVI. t
74. 4.

Könyvtár ambon

A céhládát nem Kaján
hanem Sarnarjay Dániel
kérvitette. Azért van törül
is kaj van.

sz.

lomás

ki-

Kajan Mihály

Otvös

Nagyrombat

1689

l.

Mihalik S.

Mur és Kot-Szt

1917. 74. l.

Wick Béla dr

Az 1709-10-iki pestisvész Kassán.
(Kosice, 1934. Szent Erzsébet-nyomda.
8-r. 32, ~~egy~~ két képpel. Füzet.

I. 4. p. h. —.80

Kaján Mihály

ötvös

1664–1689.

Nagyszombat

Mihalik S.

Muzeiskut. Ert.

1917. 80. l.

81. l.

Viselet:

Nem egyesült görög püs

A egész alak

Zolva. Jobb kezét áldásra emelte, III

egyházi díszt felett

tér hegyes vidék ba

ranglábbal. Feliratá

baltól: Nem

Püspök

jobbról: Ein

Bisch

s legalól Középi

Reimetszet, méretei

Metszette: Beyer K.

500

Bikkessy J.: Pam

Kaján Imre

Liwa 1992/9

Fejezetek a Thébai Lord életéből No.3.
Kaposi Tamás festőművész (1966–1991)

*Egy hal a többi közt. Az akváriumban. Hogy kerül oda ? Már szülei is v. hogy ott voltak. Az ikra - ahogy lenni szokott - korát is itt töltötte. Egy napon aztán v.mi furcsa dolog történt. Látszólag semmi különös, minden olyan mint máskor. Na jó, éppen telihold volt. De telihold azér' van máskor is. De mégis valahogy a fénye, meg minden és a víz is olyan fura volt (mint amikor a Pistike, amikor nem látta senki, áramot vezetett a vízbe, de mégse mer' az hirtelen és durva, de ez lassú, igen lassú és bizsergető volt) egyszer csak mintha egy álomban arra ébredt volna hogy ébren van és nem alszik, de aztán megin elaludt.**

Autóval száguldunk Siklós felé. Alig hagytuk el Pécset, enyhe kanyar, ahol megállunk. Március közepe van, szemerkél az eső. A helyet csak nehezen leljük meg: már csak egy szinte felismerhetetlenségig összeroncsolódott lámpakeret, egy kisebb gyűrött-rozsdás oldallemez és egy hamutartó utal arra, hogy itt 1991. november hatodikán estefelé két autó frontálisan összeütközött.

Azután már Siklóson, a várhegy oldalában a művésztelep egyik műtermében. Elöl *Péter*, a kerámikus; csendéletet fest borosüveggel, naranccsal, almával. Mellette *Jutka*, kollázsfüzetét lapozgatja. Fáradtak mindketten: fekete-vörös-szürke szalagkompozíciót fejeztek be az imént; a Korniss '50-es évek végén készült képeit idéző csík a sötét folyosón szárad. A plafonról gallyakból és színes papírokból tákolt madár figyeli a beszélgetést.

Péter mesél az utolsó napról. Másodszor is feldobták a forintost az utcasarkon – eldöntendő, hogy maradnak-e még Pécsett, diákoknak művészetről beszélni, vagy inkább vissza Siklósra, tenni a dolgukat. Másodszor is pörgött a levegőben a pénz, hiszen játék ez: az első dobást megóvta valamelyikük. Játék a jövővel: melyik oldalára esik a már lefelé hulló-pörgő pénzdarab. Leesett, indulás haza Siklósra. Most már tudjuk, az utolsó útra. Késő délután volt, elhagyva a várost szemből egy teherautó lámpapárja közeledett. Azután már mellettük, és akkor hirtelen még egy fénypár öt méterről. A csattanásra nem emlékszik egyikük sem. *Jutka* semmire, *Péter* csak arra, hogy amikor feleszmélt, ki tudja mennyivel később, már sokan voltak ott. Látta az autó roncsát, szólt az őt ápolóknak: *Tamást* mentsék ki az autóból. Arra már ráérünk, hangzott a válasz.

Ezért ülünk itt együtt a műteremben. Az oly sok képen megfestett titokzatos fény szemből megérkezett, ezerkilencszázkilencvenegy november hatodikán koraeste.

A műterem hátsó szobája azóta sötét. Most bemegyünk, villanyt gyújtunk. A falon, a földön, az asztalon vásznak: megkezdettek és befejezettek, vakkeretre feszítve és összetekerve. Érintetlen minden azóta itt. *Tamás* éltető rendetlensége, ez maradt. A barátokból, festőtársakból szervezett, de leginkább egyszemélyes zenekara, a *Dobozi Doctors* kazettái szerteszét, polcra rajzszögelt firkák, vázlatok, barátok üzenetei mellett. A földön festékek, és az új, immár örökre befejezetlen kísérlet: tenyérnyi gipsz-öntvény televíziók; kifestve, egy-egy *Dobozi Doctors* kazettával *Tamás* audiovizuális ajándékai - lettek volna.

* A kurzívval szedett szövegek Kaposi Tamás kéziratban maradt írásának részei.

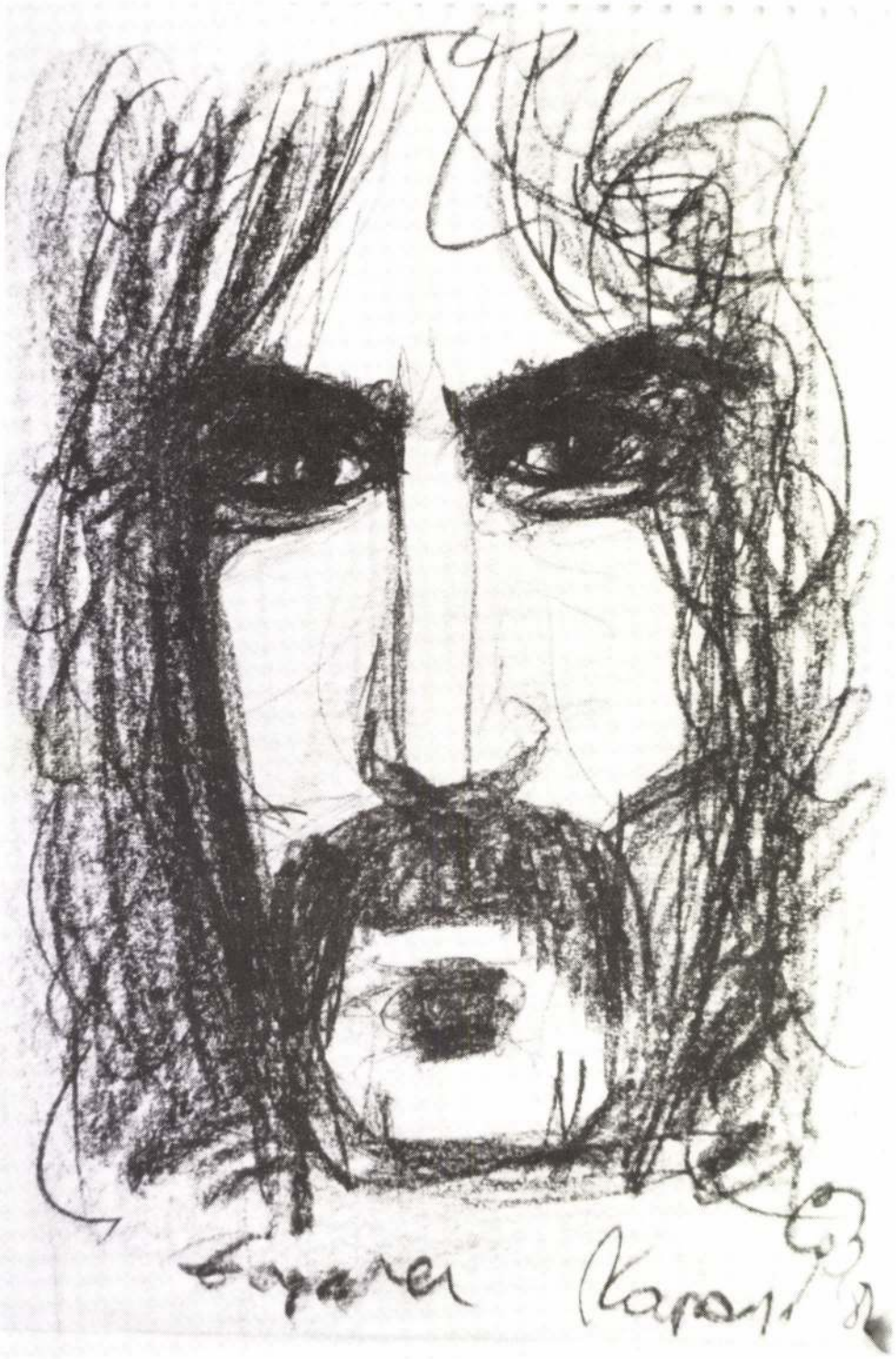

Zappa kócosan, 1982. (A tanulmány fotóit Vizy Zsigmond készítette)

A szobájában alszunk, ahonnan éjszakánként a bálnahangok szűrődtek ki; nehéz elaludni itt, mindenkinek ugyanaz jár a fejében. Miért nem jöttünk időben, amikor hívott minket, milyen keserves így ide jönni, itt lenni.

Képek futnak a szem előtt, gyorsan, ahogyan az állatok úsznak keresztül az autó megvilágította úton.

Bécsi délután és este 1982 nyarán. Ő először Nyugaton, majd' 16 évesen. Én a turistacsoport horkoló részegjei elől menekülök, ő egyedül lázadó fiatalként nem találja a helyét; így kerülünk egymás mellé és lendülünk a város forgatagába, lemezboltról-lemezboltra. Tamás *Patty Smith* felvételeit keresi, én *Frank Zappa* korai munkáit. Nagy újdonság neki a '60-as évek vége - '70-es évek elejének underground zenéje, azonnal ráveti magát: mintha egymásra találtak volna. Utolsóként tessékelnek ki bennünket mosolyogva, elnézést kérve a boltból – zárnának már. Hazafelé a popkultúráról, az otthoni reményekről-hullócsillagokról, s a helyüket elfoglaló rémségekről beszélgetünk; éppen a *Hungária* a sztár! Maradunk *Zappá*nál és *Patty Smith*nél. Meg persze *Bulgakov*nál, *Csoóri*nál, *Hrabál*nál, *Bartók*nál *és Kondor Béla*nál. Azután hazatérve pár nap múlva hozza az első rajzát: *„Zappa kócosan"*.

Gyerekrajz? – Már nem az, pedig még nem határozta el, hogy képzőművész lesz. Akkor milyen ez a portré? Utólag, ma már könnyű okosnak lenni, de mit tehetünk: ma kell papírra vetnünk emlékeinket, elemezni a látványt (és hallványt), amit nekünk hagyott. Tehát milyen is a '82-es *Zappa-portré*? Fontos kép-e, és ha az, miért? Fontos, mert nem csak tehetséget mutat, de elszántságot és még egy nagyon fontos tényezőt, ami végigkísérte *Kaposi Tamás* egész munkásságát. Nevezetesen, hogy szándéka szerint a *Művek* hittel átélt tapasztalásból szülessenek.

A művész (itt a magában a művész-lét csíráit hordozó fiatal ember) figyeli önmagát; tudatosan építi azt a belső rendszert, melyből kitekintve hiteles alkotásokat hozhat létre. A felismerés, hogy a megélt világnak nemcsak *vissza-*, hanem *át*tükrözésére is képes – eldöntheti a sorsot.

Kaposi Tamás ezzel a belső tudással már nagyon korán rendelkezett; bizonysága az 1982-es *Zappa-portré*. Hogy hol tartott ekkor a művészi-én építésében, ma már nehéz megmondani. Azt tudjuk csak helyette, hogy egyre nehezebben tűrték egymást ő és a kisváros középiskolai konzervativizmusa. A nagy utazások ezután kezdődtek: hetente-naponta Esztergom és Vác között. Az iskolaváltás alig oldott meg valamit; ami megmaradt belőle, viszont újabb alapélmény: az utazásé, a szinte állandóan úton lét nyughatatlansága, a pillanatnyi élmények befogadásának képessége.

Harmadikos gimnazista, mikor előáll szándékával: megcélozza a Képzőművészeti Főiskolát. Innen kemény küzdelem kezdődik az idővel és a rajztechnikával: meg kell felelnie majd a felvételin. Egy nyári tábor *Szemadám Györggy*el Miskolcon, majd *Topor András*nál stílusrajzot tanul; itt már nehezen alakítható szuverén alkotóként jelentkezik.

Nem is veszik fel elsőre a főiskolára, esti előkészítőre javasolják (túl sok a tüske a munkáin: a rosta nem érzékeny az egyéniség finom megnyilvánulásaira). Itt *Klimó Károly* tanítványa; ő nem csak a megfeleléshez szükséges technikára, hanem belső fegyelemre, céllátásra is neveli. Van mit csiszolni!

A második felvételi sikeres, 1986 őszén elkezdheti tanulmányait a Képzőművészeti Főiskola alkalmazott grafika szakán. A felvételinél megint meg kell állnunk egy szóra: egy epizódnál, amely oly markánsan hordozza *Kaposi Tamás* művészetének jellemző vonásait. A felvételire beadott munkái közé óvodáskorában készült rajzát is betette. Csíny ez? Nem az, hanem a tudatos művész tudatos lépése, aki nem tehet mást. Az őszinte-önmagát képben megfogalmazóé, azé az emberé, aki a saját sorsát akarja képeiben megmutatni, azé, aki ragaszkodik műveihez. És persze azé is, aki ezzel is kifejezésre juttatja lesújtó véleményét az akadémikus szűrésről...

Másnap aztán már érezte a többiek viselkedésén, hogy el kell mennie a „Tengerbe". A többiek persze váltig bizonygatták, hogy Tenger nincs, az egész egy őrület, a legidősebb emlékeztette is őt (meg az összes többit) arra a híres esetre, amit persze már csak ő ismer, mer' akik ismerték még azok közül egyik sem ebben az akvári-

Zappa, 1986.

umban tartózkodik, mer' amikor testük levált, v.mi furcsa erő kiragadta azt a „Közeg"-ből,de az az eset lényege, hogy az is elindult a Tengerhez, egy darabig el is jutott ugyan, de aztán piszok hamar visszakerült,teljesen hülye lett. Hogy a visszaküldés tényétől, vagy a „Kint"-ben töltött idő közben hülyült be, nem tudni, de kurva hamar meg kellett zabálniuk a többieknek, mert nem tehettünk mást vele.

A főiskolai kezdetekről nehéz valamit is mondani: szenvedés felsőfokon. Élményt egyedül egy modell fekete posztócipőjének az anyagszerűségig történő megrajzolása jelent: addig hordja egymásra a szénrétegeket a papíron, míg az vastaggá, puhává és meleggé nem válik. Első évvégi vizsgamunkája, a *„Nő macskával"* című tanulmányrajz kényszer szüleménye (be *kell* adni valamit), de jó: az *egyetlen* elsőéves grafikai kompozíciója.

Azért közben történt egy és más: alig egyéves kitérő az absztrakt területére. Néhány stíluskísérlet után (fehérekkel megfestett vászon fehér beragasztásokkal, fehérre festett öreg keretben, fehérre mázolt hangsúlyos akasztóval — máshol a fehér tömb zuhanása-csobbanása a sötét színek közé) egyetlen motívumnál köt ki, ezt ismétli festmények és rézkarcok sokaságán át — a teljes absztraktból való kifáradásig.

Különös, de *Kaposi Tamás* munkásságára visszatekintve nagyon is érthető, miért volt ilyen rövid az absztrakt korszak. Egészen bizonyos, hogy a főiskola kötöttségeiből könnyű volt az ide vezető út, de az is, hogy sokkal inkább használta fel ő az absztraktot feldolgozási (áttükrözési) módszere tökéletesítésére, mint tudatos életmű-építésre. S bár a másodévet már a sokszorosító grafika szakon kezdi (itt készülnek diagonális „L"–kompozícióinak rézkarc-variánsai), belül végleg eldől: festeni fog. Az absztrakt így — bár nem tartott sokáig — feladatát elvégezte: általa "alkotni" lehetett, és tisztázott két fontos dolgot, mégpedig, hogy *festeni* kell mindenáron, és vissza kell térni a lírai expresszióhoz.

Igen, vissza. A főiskola előtti években (főként 1985-ben) ugyanis már megragadta egyszer *Kaposi Tamás*t a nagyváros elidegenedő, személytelen, rohanó világa. Természetes volt ez az Esztergomból Budapestre szakadt fiúnak: munkája közben (volt rajzmodell, éttermi mosogató, filmvállalati dekoratőr) szembetalálkozott a magaskultúra fényeivel (árnyaival) és a lét alatti lét kiszolgáltatottságával is. Az ebben az időszakban készült kompozíciói vagy emberi alak nélküli belső terek, vagy ha van is rajtuk egy-egy semmittevő-álldogáló, falat támasztó, heverésző, unatkozó test, arcuk biztosan nincs.

Idill című 1985-ös munkáján érhető tetten leginkább ez az őszinte, akkori életérzéséből táplálkozó kifejezésmód. Az ágyon egy meztelen férfi és nő: ő és színinövendék-jelölt barátnője. Arctalanok, de mozdulataikon látszik, mindketten *máshol* vannak. Az ágy körül összevissza rendetlenségben szétdobált tárgyak hevernek a padlón: cipők, zoknik, bugyi, doboz cigaretta, gyufa, poharak, egy feldőlt borosüveg, hanglemezek. A lemezjátszó már rég lejárt, szinte hallani a tű monoton ismétlődő kattogását. Idill.

Ehhez a képi világhoz tért vissza (ha ugyan elhagyta igazán) *Kaposi Tamás* 1987 őszén, az absztraktokat örökre elfeledve. (*Örökre ?* –kérdezheti bárki joggal– hiszen alig 4 év múlva autóbaleset tett pontot az életműre –s kérdheti: honnan tudható ez valakinél 21 évesen ? A kérdés – mi lett volna, ha ...– ma már megválaszolhatatlan. Esetleg sejthető.)

A visszatérés 1987-ben már a lírai expresszionizmusba történt. Kész a módszer: a világot nem megismerni kell, hanem befogadni, s magunkévá téve visszatükrözni, magunkat megmutatva (felmutatva) beszélni a világ eseményeiről. *Én vagyok a világ!*

Az immár 1991-ig tartó nagy festészeti sorozat elejére ebből az időszakból két igen jellemző kép kívánkozik: a *„Nagyvárosi férfi"* és *„A szomorú lány táncol nekem"* című. Mindkettő magányos, nagyon magába forduló embert mutat. A *„Nagyvárosi férfi"* (eredeti címe *„Pszichés városi megriasztott férfi"* volt) mélyen kabátja felhajtott gallérja mögé húzódik, csak szeme villan ki vésztjósló-vadul. Sötét színekkel megfestett figurája mögött, mintha nem is abban a térben volna, jólétet, vidámságot sugároznak a város vörös-sárga reklám-neonfényei. Igen ám, de ahogyan

A szomorú lány táncol nekem, 1987.

ezeket a színeket vízszintesen odakente *Kaposi Tamás* a férfi hátterébe, elmondja véleményét is: hogy a jólét és vidámság hamis, nyugtalan-hajszolt emberek járnak egyedül, senki által észrevétlen a reklámok alatt.

A *„Szomorú lány..."* mozdulata tétova körforgás; az izzó cigarettaparázs íve a tánc egyetlen (!) „emberi" mozdulata, a lány ernyedt szenvtelenségével szemben. Személytelen, kifejezéstelen a modell arca (főiskolai aktrajz-óra utáni a kép ihletése), fáradt, duzzadt szemeivel a semmibe néz – mint az arctalan emberek az 1985-1986-os képeken...

Ezeket a munkáit már kiállításokon is látni lehet. 1987. év elején alakul meg a *„Fészek Bisztró"* nevű főiskolás művészcsapat (mely később –változó tagokkal– *Session Band* néven szerepel) és sorra rendezi kiállításait: júniusban Esztergomban *(Bihon Győző*vel, *Csontó Lajos*sal, *Csörgő Attilá*val, *El Hassan Rózá*val, *Fuchs Tamás*sal, *Major Ákos*sal és *Vincze Ottó*val), 1988 májusában Tatabányán (*Braun András*sal, *Fuchs Tamás*sal és *Koronczi Endré*vel) majd még mindig májusban és újra Esztergomban: a Tatabányán bemutatkozott négyes művészeti fesztivált szervez.

„Noé bárkáján – Perifériakusok fesztiválja" címmel. A másnap reggelig tartó rendezvényen kellő tér jut a társművészeteknek is: művészfilmek, amatőr színpadok, happeningek, alternatív zenekarok láthatók–hallhatók – közben pedig a kiállításról lopják a képeket (utóbb kevés kivétellel megkerülnek)...

Ez az időszak nem hoz még maradandót a grafikában: egyetlen munka felemlíthető csak, a *„Nő és férfi!"* (vagy ahogyan aláírta: &) című rézkarc, amely nem áll igazán messze az expresszív festményektől. Őt magát ábrázolja, szembefordulva barátnőjével. A csak néhány mélyen bemart vonallal jelzett figurák –annak ellenére, hogy tulajdonképpen nincs is arcuk– nagyon karakteresek, s a kép híven kifejezi azt a *„se veled se nélküled"* küzdelmet, melyet a két ember 1991 őszéig egymással-egymás ellen folytatott. (Nem tisztünk a kapcsolat emberi oldalának elemzése, ám mindenképpen rá kell mutatnunk: az *Edit*tel való pillanatnyi viszonya komoly hatással volt mindenkori alkotói állapotára...)

Halunk persze tehetetlen, elindul a Tengerhez, azér' még végighallgatja a többieket, már csak udvariasságból. Az elején még válaszolt a kételyeikre, de amikor észrevette, hogy a többi ezt nem is érti már, hogy mit mond, akkor elhallgatott örökre és nagyon várta, hogy a többiek mikor győződnek meg arról, hogy tehetetlenek és el kell engedniök.

Hiába hozták fel, hogy ősi törvény szerint nincs is Tenger, nem létezik. Ő tudta, hogy azért van a tilalom, mer' egyszer az egész közeg összes hala beindult a Tengerre, és teljesen behülyült az akvárium, a fele csapat elpusztult. Akik meg megmaradtak megegyeztek, hogy soha senki nem hozza többet a Tengert szóba, így a következő halak már nem tudhattak róla. A többiek mondták az „idegen" halat is, aki egyszerre csak itt volt, egyedül, furcsán és teljesen hülye volt, az is folyton a Tengert emlegette, és alighanem azt is meg kellett volna zabálni ,de elég volt csak kicsit ráijeszteni, magától levált a teste, aztán a Furcsa Erő, még mielőtt a „Közegen" keresztül „mi" lenne belőle, kiragadta őt testestül. Meg még hivatkoznak más halakra is, akik soha nem beszélnek a Tengerről, nem is értik meg a szót, nincs is szavuk rá, nincs Tengerük, ez is azt bizonyítja, hogy nincs.

A lendületes bemutatkozást a főiskolán évhalasztás követi. Az utazások és – az utolsó – nagy erőgyűjtés ideje ez. A célpont többször egymás után Amszterdam. Közben egy kis kitérő a Bódeni-tó partjára Meersburgba. A kastélyparkba tett kirándulás sok mindent eldönt: az itt készült kétalakos-homályos fénykép egy nagyívű festmény-sorozat elindítójává lesz.

Az utazások persze nem problémamentesek: ne feldjük '88-89-ben Nyugat-Európa majd' minden országába vízum kellett még...! De nem csak ez okoz gondot az elkövetkező negyedfél év vándorlásain; az alattuk lassanként szétesö autók (melyeket fillérekért vettek-sóztak rájuk Magyarországon), a hegyek között telefonfülkékben átaludt éjszakák, a holland rendőrség zárkájában töltött napok, majd az ezt követő hazatoloncolás mind-mind csak erősítik utazási vágyát.

Haza-hazatérve szinte beleveti magát a munkába.

Az 1989/90-es tanév nagy grafikai munkákkal indul. A *„Fejezetek a Thébai Lord életéből"* című sorozata (4 laposra tervezte, de csak 2 készült el) szines kőnyomat, mindkét lapja mozgalmas kompozíció. Lendületes figurák: pisztolyt előkapó cowboyok, majdnem feldőlő, az éjszakai úton rohanó autóbusz töltik ki a képmező nagy részét. A nyugtalan, csupa mozgás látványt ellenpontozza a mindkét kép bal felső sarkában elhelyezett kép a képben: *Fuchs térde.*

Utóbbi grafikai elemként a hasonló című festett olajképéről került a nyomókőre. Maga a festmény – *Kaposi Tamás* más korai munkáitól eltérően– meglepően nyugodt kompozíció. Azért meglepő ez, mert még nagyon sokáig (a '91-es nyár egy-egy finomabb tájképéig) nincs nyoma sem előtte, sem utána a képeken a csendnek, békességnek. *Fuchs térde* széles ecsetvonásokkal, kevés színnel ábrázolja tárgyát: az ülő, bal kezét térdén nyugtató művésztársat –deréktól lábszárközépig. Azért, hogy ne legyen ilyen egyszerű (bár így sem hétköznapi) a kompozíció, a kép szélét tűzpiros páncélos bogarakkal (cincérekkel, szarvasbogárral, stb.) pingálta körbe. Furcsa vallomás ez a barátságról, de megejtően szép. A kép hátán lévő felirat szerint a *„Fuchs térde"* a *„Thébai Lord gyűjteményének legértékesebb darabja"*. A tréfán („legértékesebb") túl:*Kaposi Tamás* lelkében ténylegesen élt egy elképzelés a műveit gyűjtő, őt magát megbecsülő, de nem tolakodó, illően a háttérben maradó műgyűjtő barátról, aki anyagi gondoskodással is ügyel az ő életére.

Ha volt is ilyen *Thébai Lord*, nem vigyázott rá eléggé...

A festmény tehát vándormotívumként is elindul '89 őszén, és megjelenik *Kaposi Tamás* legnagyobb életmű-egységében, a *Meersburg*-sorozat egyik rézkarcában is. Innentől kezdve a motívumok képek közötti átjárása fontos meghatározójává válik a további műveknek. Elméletileg ez a megismerés-visszatükrözés már leírt elvével (is) magyarázható. Többről van azonban szó: arról,

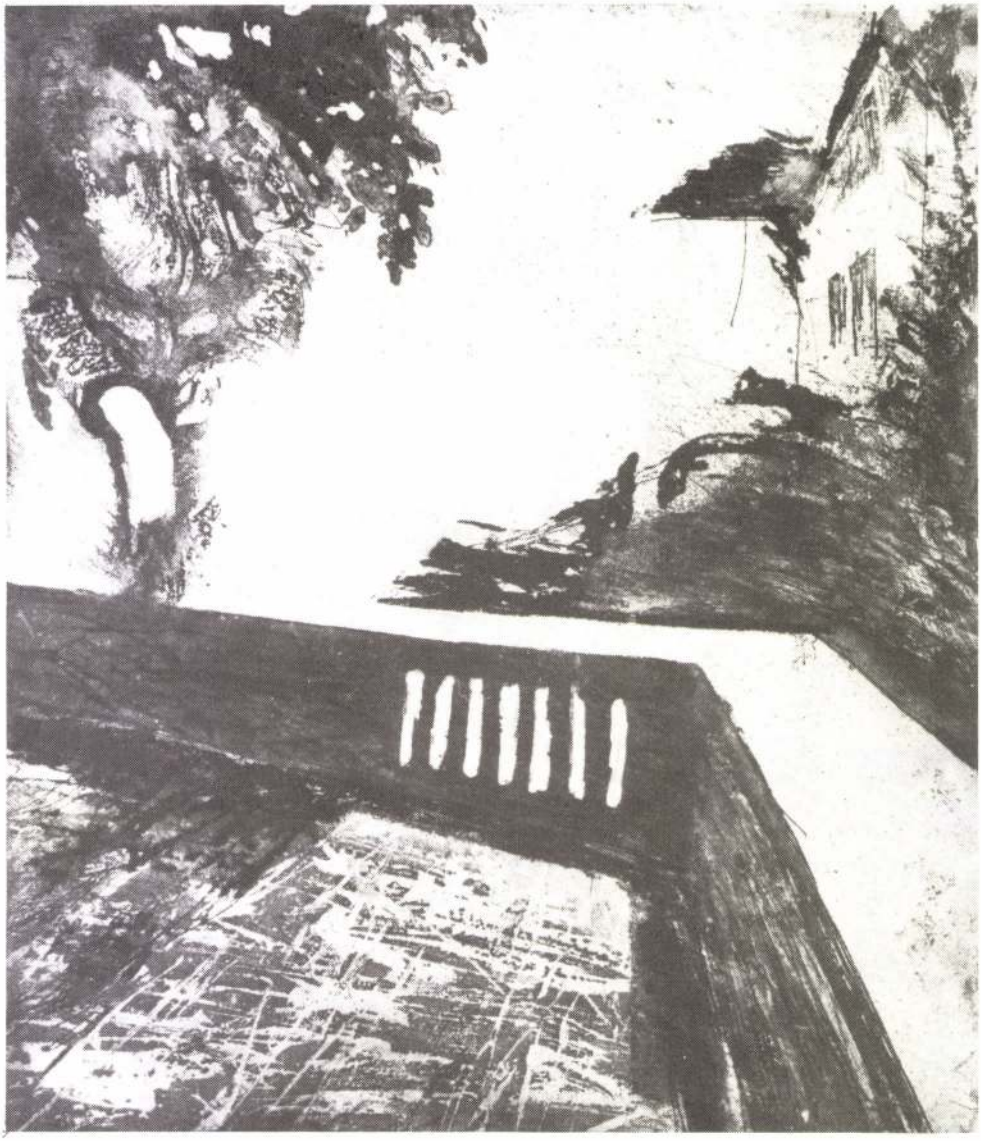

Meersburg (Fusch térdével), 1980.

hogy *Kaposi Tamás* megszállottként dokumentálta saját életét. Önmagáról képet alkotni – ez volt a célja, mert így lehetett leginkább őszinte. Így válik érthetővé, miért tünnek fel egyre-másra képein a számára fontos motívumok: ezek az ő életének emlékezetes pillanatai, hangulatai, melyekhez való ragaszkodását így fejezi ki.

Az absztraktokból is átmentődik a meghatározó képi alkotóelem: a *Meersburg*ok balluszrádfedlapjaként, térben befordítva tűnik fel. Később a sorozat szitanyomat-variációiba az amszterdami tánc két figuráját, majd a pointer-foltos emberalakot illeszti be.

A *Meersburg*-sorozatban két éven át folyamatosan készülnek az újabb és újabb művek. Elsőként – mintha kőkeményre hívott foto volna – fekete-fehérben és zöld-sárgában festi meg a kas-

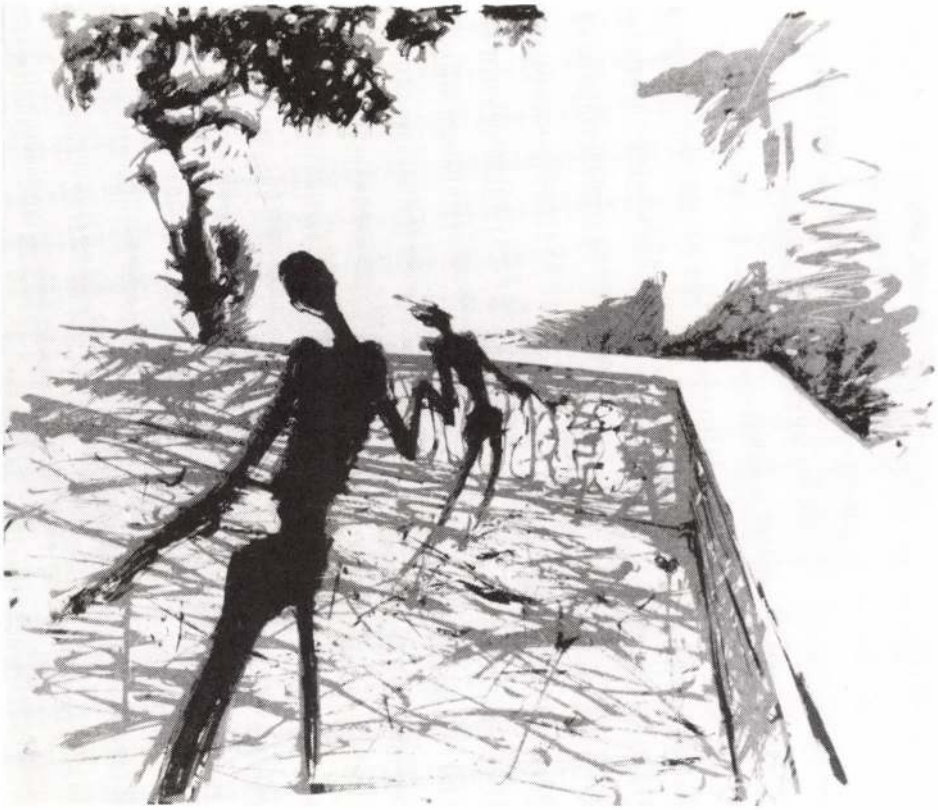

Tánc Meersburgban, 1990.

télypark ballusztrádján légiesen ellépő lány és a fa árnyékaban gubbasztó fiú kettősét, durván erős ellenfényben. A képek hátterében tolakodóan világító hideg fény – újabb vándormotívumként – nemcsak a teljes *Meersburg*-ciklust jellemzi majd, hanem az 1990/91-es városképeket és más tájképeket is. Ez a fény a nagy utazások örökre bevésődött emléke *Kaposi Tamás*ban. Az éjszakai *úton* feltűnő szembevilágító reflektorfényé, amely hosszú, nyugtalanul mozgó, változó árnyékokat rajzol az aszfaltra a kettőjük között lévő tárgyakról. Azé a fényé, amely egyszer csak a semmiből tűnik fel, tárgyiasult értelmet adva a sötétségnek, s amely mellettünk elzúgva csak a semmi sötétségét hagyja a szembejövőnek. Közlekedő emberként mindannyian ismerjük ezt az érzést: elbizonytalanodunk, mi is van a nagy világosság mögött; ez szemünk-pupillánk reflexszerű működése miatt olyan, amilyen. *Kaposi Tamás* túlment az egyszerű optikai magyarázaton: nála az álomból ébredő hunyorgó embernek életet adó fény ez; igen, az életet adó, az életet jelentő világosság annak, akinek az utazás az élete. Hogy ez egy ellenfény? Igen, az ellen-élet (egy élet ellenes élet) fénye – lehetne sötét is, mint ahogyan legutolsó 1991 októberi festmény vázlatán meg is fogalmazta: *„A sötét fény a sarokba világít"*.

A *Meersburg*ok egyre nagyobbakká válnak. 1990 őszétől már több méteres változatokban festi őket, barokkos változatosságban. Különleges darab is akad ezek között, nem is egy: az egyiken a levegőben szárnyas csiga tűnik fel (ez egy középiskolai rajztanítási gyakorlata emléke: tanítványaival szabadság-emlékművet terveztet, s a sok bosszantóan közhelyszerű megoldás mellett a megejtően szép szimbólum egy lány munkája: szárnyas csiga), a legnagyobb *Meersburg* pedig alaphangulatában meglepő: a korábbiakkal (és későbbiekkel) szemben ez nem hideg-rideg hangulatú, hanem az ősz legszebb színeit ragyogtatja fel. Az izzó vörösek és sárgák a park mögött rejtező kastélyt is jobban előcsalják mint máshol. Nem véletlen, hogy ezen a képen nincs emberi alak.

Párizsi kék, 1990.

Ahhoz, hogy *Kaposi Tamás* az egyetemes szépről szólni tudjon, el kellett tüntetnie a vászonról az embert, mint *lényt!* Tragikus dolog ez már önmagában is, mert rámutat a lényegre: a minket körülvevő világ – melynek persze tevékeny részesei vagyunk – olyannyira elembertelenedett, vált dekadensé, érzelmeket kizáróvá, hogy a helyzet előidézője, az *ember* a „szépet" nem érdemli meg! S hiába nincs így emberi alak a hatalmas képen, mégis ő igazán – jelenléte nélkül – a főszereplő. (Közben több, mint egyéves munkával készül el a gyönyörű, a sorozatnak csak alapmotívumait tartalmazó rézkarc is.) A végén, mikor már a kompozíciós fáradás jeleire hívjuk fel a figyelmét, csak azért sem hagyja, hogy bárki másnak igaza legyen: 1991-ben még két új képet fest, a *Fehér Meersburg*ot és a *Piros-kék Meersburg*ot. Mindkettő stílusbravúr: előbbi csíkozó falfestőhengerrel készült, alapozatlan nyers vászonra világoskékkel és zömében fehérrel, utóbbi pedig szinte pointillista a szitán átfújt szórófestéktől.

Kaposi Tamás ragaszkodása *Meersburg*-ciklusához érthető, és sok mindent megmagyaráz. A fontos alapélmény maga az *út*, amit barátaival együtt töltött. Maga számára is csak úgy tudja újra és újra átélni, előhívni a történteket, ha képpé, másik képpé, új képpé fogalmazza. Lelki hangulata változása, a kikívánkozó, másokkal megosztani vágyott mindenkori közlés hozza létre az érzelmileg egymástól oly távolálló műveket. *Meersburg* maga, a ballusztrád a fölé hajló fával, a háttérből előtűnő kastéllyal csupán csak egy színpad, amelyen *Kaposi Tamás* életének fontos mozzanatai jelennek meg.

A titokzatos fények az 1991-ben készült városképeket is röntgenként világítják át; Amszterdam, Párizs és Prága az ihlető helyszín. Az örök szerelem Amszterdamról festi *White Heat* (Fehér izzás) című képét, Párizst a Notre Dame szigetét láttató *„Párizs kék"* idézi, azután egy játék: *Párizs-Prága* egy képen (egyik nézete Párizs, 180°-kal elforgatva Prága, ráadásul mindkét "alsó"

Kék pointer, 1990.

sarokban aláírva!). Szűkülő perspektívájú képek ezek, mintha rohanva távolodna a helyszínről az ember, s csak a táj jellegzetes elemei rögzülnének, odaszögezve a rohanás közepére. Itt sincsenek emberek, csak épületek, mégis érezzük a lendületes mozgást a képeken; ettől, az állandó meg nem nyugvástól az övéi ezek a képek.

Amszterdam nem csak a városképeket adta. Itt táncol *Natasával*, melynek képi megörökítése a Meersburg-szitákra is rákerül (*Tánc a sárga szobában, Tánc a fehér szobában*). A szobában táncoló két alak mintha külön dimenzióban létezne: a táncban eldobott lány olyan távolba kerül, hogy szinte a fal nyeli el.

> *Nem válaszolta már nekik azt, hogy azok a halak elfelejtették már, épp úgy, ahogy a többiek, akiknek szintén nincs Tengerük, el fogják felejteni a szót is, ha nem érzik soha. De ő érezte, tudta, hogy hogy van Tenger, hiszen oda indul, az hívja.*
>
> *Nem akarta megvárni, míg a többiektől előjön az érzés és testét megszüntetik, vagy egyszerűen felzabálják. A gond az volt, hogy nem tudta, mily út visz a Tenger felé. De már csak a Tengerre bírt gondolni, semmi másra. Akkor is csak a Tenger járt az eszében, amikor az akvárium Közegét lecserélték, és mindenki be volt zsongva, és nagyon élvezte az egész bulit.*
>
> *Először persze iszonyú rémisztőnek tűnik, de aztán hamar jön a második is, meg a harmadik és ha nem csinálunk hülyeségeket, felelőtlenségeket, igazán lehet élvezkedni közben.*

A Meersburgoknál említett embertelen, érzelem nélküli világ állandósul a képeken. *Kaposi Tamás* azonban nem elégszik meg ezzel. Erősítendő az embertelen(ség) sorozatot egy *ember-ál-*

Billiárdozó vámpír, 1990.

„Pointerek & Vámpírok Kérjük kutya →← macska, jin →← jong, Stan →← Pan, kint →← bent rémei, kiksakkjátékukkal velünk szórakáznak. Néha megengedik, hogy én is velük szórakázzak. Szórakázz velünk."

Tetőterasz, 1991.

latot alkot meg, s ezzel népesíti be műveit. A *pointerek* és *vámpírok* ember módjára öltöznek, cselekszenek, de távolságukat az emberi világtól mindenütt megtartják. Hideg szemmel koncentrálnak, kívülről figyelik hasonulásuk tárgyát, az emberiséget.

A *„Kék pointer"* fekete frakkjában fotelben ül. Vakító fehér bőrű emberformájú alak, ám testét – kezén, arcán látszik – fekete pointer-foltok borítják. Hideg távolságtartása, ahogyan a fotel mélyébe süllyed, sejteti: *ezek* figyelnek bennünket. *Még* csak figyelnek. (Érdekes a kép megmaradt vázlata: ott az ülő alak mögött egy álló is látható, "aki" maga is pointer, s amolyan adjutáns-konzultáns féle szerepet tölt be.)

A *„Kék pointer"* tehát maga a *Sátán* is lehet, megközelíthetetlen magánya ilyesféle szerepre vall.

Föltétlenül szükséges elidőzni itt a további hasonló munkákon, hogy megértsük, mit is hordoznak ezek a festmények.

A *„Piros pointer" („Pointer man")* vékony alak, vérszínű háttérben. Korántsem olyan határozott, mint a *„Kék pointer"*, mozdulatai kissé nőiesek, ám – egy embernél azt mondanánk: félszegen – lehajtott fejéből gyilkos szem villan ki. Nála a pointer foltok is durvábban látszanak, önkéntelenül a hullafoltok jutnak róla eszünkbe.

A *„Pointer és vámpír táncol"* igazi haláltánc. A két feketeruhás (frakkos) emberforma alak fergetegesen vidám táncot lejt. Mozdulataik, szétdobált végtagjaik gátlástalan-fékeveszett hangulatot árasztanak, olyan lényét, aki boldog a haláltól. (Ennek is fennmaradtak vázlatai: kitünő mozgástanulmányok!)

A sorozat (és az életmű) egyik legfontosabb darabja (mely *Kaposi Tamás*nak is egyik kedvenc munkája volt) a *„Billiárdozó vámpír"*. Itt a sátán édestestvére hajol az asztal zöld posztója fölé és célozza meg a golyókat mélyen koncentrálva. A találat – ahogyan a vámpír szemébe nézünk – életről és halálról dönthet.

Élet és halál. Lét és nemlét. Teremtés és pusztulás (pusztítás). Már régen erről szólnak *Kaposi Tamás* képei. S nem kellenek hozzá a transzcendencia emberi alakba bújtatott démonjai: a gyilkolás, öldöklés víziója emberábrázolásainál is elsődlegessé válik: *„Vakítás"* című 1990-es műve térdre rogyott, kiszúrt szemű embert ábrázol, szemben vele áll a fekete ruhás vérengző, kezében a vértől csöpögő késsel. Lehet, hogy ez a fekete alak még pointer, vagy vámpír, hisz a kegyetlenül legyűrt, kiszolgáltatott ember érzéseink szerint erre utal. Hasonló a *Sátán* jelenléte az 1991 nyarán készült *„Az ifjú Sztálin"* című szekrényajtóra festett-rajzolt kompozíción. Sztálin történelmi alakjához hasonlóan hallatlanul nyugodt kompozíció ez, ám ez a csend a cinizmusé, a halál csendje. Maga a démoni erő Sztálin vállán elismerően nyugtatott hosszúujjú hófehér kezében mutatkozik meg, míg a kettejük közötti lelki azonosulást a vezér kezében ernyedten pihegő, szintén hófehér *napszemüveges* öleb jelképezi. A kép alja vörössel és fehérrel erősen elnagyolt: a túlvilág ismeretlen terepe ez; tűz, vér, pokoli lelkek világa.

Azt, hogy mennyire megvolt *Kaposi Tamás*nak a véleménye az ember „alkotta" világról, legnyíltabban *„Harakiri"* című képén (1991) mondja ki. Itt a lelkiismeretes ember legbelsőbb magánügyét – borzasztó, durva módon elkövetett öngyilkosságát – teszi a vászonra. A téma ilyen látványos kiemelése – rikító háttere, a kép igen nagy mérete – azt mutatja, hogy itt már nem az egyes ember ügyéről, hanem *Kaposi Tamás* ítélkezéséről és elvárásáról van szó.

Az utolsó év tavasza (a nagy sikerű *„Best of '90"* kiállítás a főiskolán, még 1990 decemberében, majd a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház felkérése *Hrabal: Szigorúan ellenőrzött vonatok*-jához kiállítás készítésére) némileg enyhítette – ha átmenetileg is – elmarasztaló szigorúságát. A kritikus hangról nem mond le, hanem finomít a hangvételen, s ez jellemzi munkáit ezután haláláig.

A *Hrabal*-műhöz készült *„Tájkép a szigorúan ellenőrzött vonatból"* az atomizált technika által legyűrt Föld lenyomata. A vonat sínjei csak jelzésszerűen látszanak a kép sarkában, az egész mégis olyan (majdnem szeméttelep-szerű), mintha az ember már megrágta volna.

Hasonló hangvételű mű a *„Tetőterasz"* (*„Lány repülővel"*), amelynek arctalan, érzelem nélküli embere a levegőben úszó repülő pislogó fényére mered. A tetőterasz alatt a város lakótelep-fényei villóznak.

Országúton, 1991.

Arctalan a *„Kutya–macska–ember"* térdelő középalakja is. A párizsi kékkel durván csíkozott háttér előtti három alak nyugtalanságot, félelmet áraszt. A térdelő férfi karba tett kézzel figyeli a körülötte ólálkodó állatokat. Az erőteljes kéken kívüli egyetlen szín a képen (a kutya és macska izzó vörös szeme) ellenpontozza az ember arcnélküli személytelenségét; itt az ember már nem úr !

Az *„Égő szék"* és *„Dominó-leves"* is az élet irracionalitására utal, de több is ennél: arról tanúskodnak, hogy *Kaposi Tamás* végtelenül egyedül volt, hiába vették (vettük) körül sokan, nem volt közöttünk. A Dominó-levessel nem-táplálékot vett magához, az Égő székkel pedig önmagát égette.

Mint ahogy hajszolta-kergette magát az úton. Az utolsó nyáron is: Barcelonába-Párizsba-Amszterdamba, ösztöndíjért. Mert festeni akart. Azután – jóllehet felvették Barcelonába, de nem tetszett annyira a déli nyüzsgés – Siklóst találta meg magának, Siklós pedig őt.

Az autós képek – mert a világon keresztül-kasul száguldozás lételeme volt – születtek egymás után.

Még 1990-esek a *„Lányok és a Hold"* álomszerű alakjai: a Hold felé kanyarodó éjszakai úton táncoló lányról, és a megdöbbentő látomás képe az *„Autó előtt átfutó vadak"*.

Mint lelkek a purgatóriumban, olyan fehérek az út fölött az autó fényében átúszó állatok. Riadtak, mint mi, emberek, ha a technika ránk világít. Az ütközés –túl közel vannak már– elkerülhetetlen ...

Újabb vágtatás: *„Benzinkutak"* fényei, ember sehol. Csak az utazás, az olajbiznisz fényei világítanak hidegen, kimérten, hívogató-embertelenül.

Végül egy '90 őszétől dédelgetett, sorshordozó szitanyomatsorozat, az *„Autóban" („Let's go West")*. Ezt mindenhová magával vitte *Kaposi Tamás*, és ceruzával, szórófestékkel, temperával

még rádolgozott. Örvénylő szélviharok (lelki viharok?), ideges mozdulatok, csúszómászó állatok a megduplázott nyomatokon; ez is autós látvány, amikor az előttünk lévő autóban ülők árnyékát a szembejövő fényei megkettőzve vetítik a hátsó szélvédőre. Az autón belül hárman: elől ketten magyaráznak egymásnak indulatosan, a hátsó ülés riadt "lakóját" a visszapillantó tükörben kerekedő szempárja jelzi. Az úton szemben a teherautó lámpapárja...

De most v.hogy nem volt számára jelentős esemény, hiába volt a többiek vidámsága. Csak meredt maga elé, még akkor is, amikor a többiek a szitán fennakadtak. Éspedig – ki érti – v.hogy furcsán eshetett, mer' a szita mellett elsiklott, és csak akkor eszmélt, amikor már örvénylett körülötte és benne minden.

Olyan volt, mint amikor álomból arra ébredünk fel, hogy álmodunk, és egy másik álomban találjuk magunkat.

Aztán kalandok, meg minden.

A só íze olyan volt, mint amikor álomból arra ébredünk, hogy ébren vagyunk, és valaki álmodik minket.

Imre Kaján

Abschnitte aus dem Leben Lord Thebens Nr. 3

Der Esztergomer Maler Tamás Kaposi stand vor einer vielversprechenden Laufbahn, begann mit großem Talent, bevor er in den 20er Jahren seines Lebens im November 1991 Opfer eines Autounfalls wurde. Der sachkundige Verfasser schuf ein Memento mit der subjektiven überzeugenden Kraft des persönlichen Kennens für den Maler und Menschen, dessen Lebenswerk unvollendet bleiben wird.

Kaján Imre:

Chapters from the Life of "the Lord of Thebai No 3"

Tamás Kaposi started out a promising career, he was a highly gifted person, but in his twenties he died in a car accident in November, 1991. The author, an expert and a close friend of his, raised a monument to the memory of the person and the painter whose oeuvre remained uncompleted.